

NGÖNËN PEPEWER

The New Testament in the Weri Language of Papua New Guinea

NGÖNËN PEPEWER
The New Testament in the Weri Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Weri long Niugini

copyright © 1984 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Weri

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020
ec1ac06d-1c8c-5be3-8326-dcf0ceacd4c2

Contents

Ngönën Pepewer	1
Matiu	2
Maak	38
Luk	58
Son	94
Ngön Yaaö Omnarö	121
Rom	157
1 Korin	174
2 Korin	190
Kalesia	202
Epesas	208
Pilipai	213
Kolosi	217
1 Tesalonaika	221
2 Tesalonaika	225
1 Timoti	227
2 Timoti	232
Taitas	236
Pailimon	238
Ipru	239
Sems	251
1 Pita	256
2 PITA	261
1 Son	264
2 Son	268
3 Son	269
Yut	270
Ēnēma Ngönte	272
Bible reading	292

Ngönën Pepewer
The New Testament in the
Weri language of Papua New
Guinea
Nupela Testamen long
tokples Weri long Niugini

Ngönën Pepewer
 The New Testament in the Weri language
 of Papua New Guinea

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 1984, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 1984 by Bible League
 International

Web version
 © 2015, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol,

yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nat-ing.** Na tu, **yu no ken senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

Ngönën Pepewer

Matiu

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê ênëmak Matiuuk Yesuu ngön ompyaô epêt retêng ëa. Matiu, yapin nent Liwai, pöp Yesuu ru 12 pöröakaanëp. Pi tektek ngön yauröa ngaan retêng ëa pöt Yesuu naë kë oröön pi Anutuu wa ngaöök nimëëpna pöt ngês rëere Yesuu ngön kësang ök ëa pöt retêng ëa. Ngön pöt, Yuta omnarö Yesuun Anutuu Yaô Mëëaup pöt êwat sêpënëak retêng ëa.

Pöt epël wia.

Yesuu ëere köröörere pim wilauta ngönte
 1:1-2:23
 Son i yamëaupë ya mënaut 3:1-12
 Yesu i momëën morök elmëaut 3:13-4:11
 Yesuu Kalili yangerak ya mënaut 4:12-18:35
 Kalili yangerakaan Yerusalemë saut 19:1-20:34
 Yerusalem kak Yesuu naë oröaut 21:1-27:66
 Yesuu wal ëak ëö pet elmëaut 28:1-20

*Yesu Kristo pim ëere körööröa ngönte
 (Luk 3:23-38)*

1 Yesu Kristo pim ëere körööröa kurment epël. Yesu pi Tewit pim kurmentëkaanëp. Ën Tewit pi Apram pim kurmentëkaanëp.
 2 Apram pi Aisakë pepap.
 Ën Aisak pi Yakopë pepap.
 Ën Yakop pi Yutaare pim nangre nanöröa pepap.
 3 Ën Yuta pi Peresre Siraë pepap, ën piarpim ëlëp Tema.
 Ën Peres pi Esonë pepap.
 Ën Eson pi Ramë pepap.
 4 Ën Ram pi Aminatapë pepap.
 Ën Aminatap pi Nasonë pepap.
 Ën Nason pi Salmonë pepap.
 5 Ën Salmon pi Poasë pepap, ën pim ëlëp Reap.
 Ën Poas pi Opetë pepap, ën pim ëlëp Rut.
 Ën Opet pi Sesi pim pepap.
 6 Ën Sesi pi omp ak Tewit pim pepap.
 Ën Tewit pi Solomonë pepap, pim ëlëp pöt Yurainyaë öng kapirëp.
 7 Ën Solomon pi Riapoamë pepap.
 Ën Riapoam pi Apaisaë pepap.
 Ën Apaisa pi Esaë pepap.
 8 Ën Esa pi Seosapatë pepap.
 Ën Seosapat pi Soramë pepap.
 Ën Soram pi Asaiaë pepap.
 9 Ën Asaia pi Sotamë pepap.
 Ën Sotam pi Easë pepap.
 Ën Eas pi Esekaiä pepap.
 10 Ën Esekaiä pi Manasaë pepap.

Ën Manasa pi Emosë pepap.

Ën Emos pi Sosaiaë pepap.

11 Ën Sosaia pi Sekonaiaare pim nangaröa pepap.

Akun pötak Pabilon nga omnaröak Yuta omnaröa naëaan narö wii téak wak së Pabilon yangerak moulmëen pitëm inëen eim wakaima.

12 Yuta omën narö Pabilon yangerak wakaima akun pötak Sekonaia Sialtielë pepap wakaima.

Ën Sialtiel pi Serapapelë pepap.

13 Ën Serapapel pi Apaiatë pepap.

Ën Apaiat pi Elaiakimë pepap.

Ën Elaiakim pi Esoë pepap.

14 Ën Eso pi Setokë pepap.

Ën Setok pi Ekimë pepap.

Ën Ekim pi Elaiatë pepap.

15 Ën Elaiat pi Eliesaë pepap.

Ën Eliesa pi Matanë pepap.

Ën Matan pi Yakopë pepap.

16 Ën Yakop pi Yosepë pepap.

Ën Yosep pi Mariaë ompöp.

Ënak Mariaak Yesu, pim yapinte Kristo pël yema pöp wila.

17 Apramökaan yewaisem wais Tewitëk elën, omën kur pöment 14 yaë. Ën Tewitëkaan yewaisem wais Pabilon omnaröa pit wii téak wak së Pabilon yangerak moulmëa akun pötak ela pöröeta 14 tapël yaë. Ën pitëm Pabilon yangerak wii kaatak saö pörëkaan yewaisem wais Yesuu wilaurek oröa pöröeta 14 tapël yaë.

*Yesu Kristoë wilauta ngönte
 (Luk 2:1-7)*

18 Yesu Kristo pim wilauta ngönte epêt. Öng Maria Yesu pim ël pöp omp Yosep pöp koirëpënëak yaô elmëën wëa. Pël ëautak piarip yal naën om namp nerek wëen, Maria pi Ngëëngk Pulöök elmëën önga namp tekeri sa. 19 Pël ëen pim omp yaô elmëaup Yosep pi omën wotpilëp yak Maria omnaröa ëöetak ëö sêpanëak ëlëep wes momëëpënëak kön wia. 20 Yosep pi pël kön wieim ka uraan Aköpë ensel nampök wangartak oröak piin epël ök mëëa. “Yosep, Tewitë körööp, ni Maria pim öngaap wë piptaan kas ëëngan. Pim önga tekeri sak wë pipop, Ngëëngk Pulöök kaamök elmëenak wë. 21 Pël ëen pi yokotup wilën pöt pim yapinte Yesu pël mam. Pi tapöpök pim omnaröa ketre saunat ent ë nuulëak utpetetakaan kama niöpnaap.”

22 Omën nant peene e orö yes epot, Aköp pimtë tektek ngön yaaö omën naröen ök maan pitëm tekeri wesak ök niaö aprö ima pötök kë yaarö. 23 “Kat wieë. Koont öng tek nampök ru yak sak yokot namp wilëpnaap yaë. Pël ëen pitök yokot pöpë yapinte Emanuel pël mapnaap.” Yapin pöta

songönte epët. “Anutu tiarring wë.” ²⁴ Pël maan Yosep pi wal ëak Aköpë enselëpë ök mëëa pöl ëak Maria koirä. ²⁵ Pël ëautak Maria yokot pöp nawilën wëën Yosep piiring ka naurön ëa. Pël ëën yokotup wilën pim yap-
 inte Yesu pël mëëa.

2

Këtëpë yengampiaulaan ëwat omën narö Yesuun itaampënëak waisa

¹ Omp Erot pim Yutia yangerak omp ak sak wëa pötak Mariaak pörek Petelem kak Yesu wila. Pël ëën ënëmak këtëpë yengampiaulaan ëwat omën narö Yerusalem kak së oröak epël pëël mëëa. ² “Runga ngolöp oröaup, Yuta omnaröa omp ak sëpna pöp e tarék wë? Ten pim tangewes këtëpë yengampiaulaan oröak wëën itenak yaya manëak yewais,” pël mëëa. ³ Pël maan omp ak Erot pöpre ën Yerusalem kakë omnarö pit ngön pöten kat wiak yaan sak kön selap wia. ⁴ Pël ëak omën omp ak Erot pi kiri ar yaaö wotöököröre ën Mosesë ngön kosangotë ngarangk pouröen ngön maan së pim naë rongan ëën ngön pötaan yak pitën, “Kristo pi kak tarék orööpnaap?” pël mëak pëlpël mëëa. ⁵ Pël maanak pit epël mëëa. “Petelem kak Yutia yangerak orööpnaap. Ngön pöt tektek ngön yaaö omën nampök epël tetëng ëaut.

⁶ O Petelem kak Yutia yangerak wëaurö, arim kak Yutia yangerak ka wia pötë iri naëpan.

Pöt arim naëaan omën kësang nampök oröak Israel nem omnaröa ngarangk sëpnaat.’”

⁷ Pël maanak omp ak Erot pi ëlëëp këtëpë yengampiaulaan ëwat omën pöröen ngön maan pim naë sëën pitën, “Tangewes akun taltak oröak wëën itena?” pöten pëël kat wia. ⁸ Pël ëën pit ök maan pi pitën epël ök mëak Petelem kakë wes momëa. “Ar së kosang ngentiak ap wesak runga pöp koirak pöt kaalak wais neen ök nean. Pël ëën neenta së itenak piin yaya memaan,” pël mëëa. ⁹ Pël maan pit kat wiak sëp wesak kan yesem itaangkën tang peen ngaantak pitëm këtëpë yengampiaulaan oröak wëën itena pöwes pitëm wet rëak së ruupë ka wieëaö pöta ngaarék leng ëak wëa. ¹⁰ Ënak pit tang pöwesën itenak ya kë panë sa. ¹¹ Pël ëak ka pöta kakaati së itaangkën ruupre ën pim ëlëp Maria wëa. Pël ëën pit së rar rë mowesirak yaya mëak pitëm ul keus köröökaan sum kësang yaaö nant, aini koolre kos lolöp kamp yaaöre i kamp ompyaö yaaut yowe mena. ¹² Pël ëak pit rö kan ka uraan Anutuuk wangartak omp ak Erotë ngësël sëpanëak nga mëak pepanöm maan pit sëp wesak pim naë nasën, kan munt naöök kaalak pitëm kakël kan sa.

Yesure ëlre pepaar Isëp yangerakë kas sa

¹³ Pit kan sëën Yosep ka uraan Aköpë ensel nampök wangartak oröak piin epël ök mëëa. “Ni wal ëak Yesure ëlëp mësak kan kas Isëp yangerakël së. Erot pi runga pipop ap wesak mëmpënëak yaë pötaan. Ni pörek së wë kat wiaan ënëmak nemtok oröak waisën pël niaanak waisënëën.” ¹⁴ Pël maan Yosep pi wal ëak Yesure ëlëp mësak Isëp yangerakël röök taptakëer kan sa. ¹⁵ Pël ëak pit Isëp yangerak së wëën omën omp ak Erot pöp ënëmak wel wiin akun pötak kaalak waisa. Pöt Aköpë ngönte tektek ngön yaaö nampök ök ëa pöt kë rëa. Ngön pöt epët. “Ne nem ruup Isëp yangerak wëën yas maan waisa.”

Erotök maan runga narö kësang panë mën wel wia

¹⁶ Omp ak Erot këtëpë yengampiaulaan ëwat omën pörö pi morök elmëa pöten kön wiak ya sangën kaö pan ëa. Pël ëak pim omën naröen maan pit së Petelem kakre ka kot naë wieëa pötë yokot kot narö krismaki nentepar il newasën pörö pourö mën won wesa. Pöt ëwat omnaröa tangewesi oröön itenak ök mëëa akun pöten kön weswes ëak ök maan së mën won wesa. ¹⁷ Akun pötak tektek ngön yaaö omën Seremaia pöpë ngön ëa pöt kë oröa. ¹⁸ Pöt epët.

“Rama kakaan ingre këlël kaö panë yaan kat wia.

Öng Resel pim ë körööröak pitëm rungaaröan yaköm ëën ing aima.

Pël yaëën omnarök yok pangk pit wiap nemowasën ëa.

Pöt pitëm rungaarö wel wia pötaanök.”

Yesure ëlre pepaar Isëp yanger sëp wesak kaalak sa

¹⁹ Omp ak Erot pöp wel wiin Aköpë ensel namp kaalak Yosepë naë oröak wangartak epël ök mëëa. ²⁰ “Omën rungaap mëmpënëak ëa pörö yok wel wia. Pötaanök piar ëlëp mësak Israel yangrakël së.” ²¹ Pël maan Yosep pi wal ëak Yesure ëlëp mësak Israel yangerakël sa. ²² Pël ëak pi kat wiin Akeleas pöp pim pepap Erot pim urtak Yutia yangera omp ak sak wëa. Pël ëën pi we pöökël së öpnaaten kas ëa. Ënak Anutuuk piin wangartak pepanöm maan pi pörek sëp wesak Yesure ëlëp Kalili yangerakël mësak sa. ²³ Pël ëak pit së ka naöökë yapinte Nasaret pël ya pöök wakaima. Pöt Anutuuk tektek ngön yaaö omën naröa Yesu pimëën ëa pöt kë oröa. Ngön pöt epët. “Omnarök piin Nasaret omnamp pël mapnaap.”

3

Son i yamëaup Anutuun ngönte ök aima (Maak 1:1-8; Luk 3:1-18; Son 1:19-28)

¹ Akun pötak Son omnarö i yamëa pöp oröak Yutia yang omën wonrek Anutuun ngönte ngës rëak epël ök maima. ² “Anutuuk

tiar wa ngaöök nimëepna akunet yok temanom yes. Pötaanök ar lup kaip tiak utpetat sêp wesak kasëng meneë.”³ Son pöpön Anutuu tektek ngön yaaö omën Aisaia pöpök ngön epël ëa.

“Yang pultakaan omën nampök epël ya.

‘Aköpëën kanö wotpil weseë.

Ngësak ompyaö panë weseë.’”

⁴ Son pöp pim ulpëen kosangëp pol kamel epötök ket ëak mëak wëa. Pël ëak pol koröpöök yepat ket ëaö naö ureëa. Ën pim kaömp pöt ngëntre mop pëen neima. ⁵ Yerusalem kakaanre Yutia yang poutëaanre Yotan i pouuk ka wieëa pötëaan omnarö pim naë së rongan ëa. ⁶ Pël ëak pitëm ketre saunat tekeri wesak ök maan Sonök Yotan imeri i momëa.

⁷ Son pi itaangkën Parisiire Satusi ngönën omën narö kësang puuk i momëepënëak yesën itanak pitën epël ök mëa. “Kamalöröa morök yaalni pöl ar yaaurö. Ar kön wiin nem naë waisën i nimëëma pöt Anutuuk nga elniipënëak ëa pöt naalniipan. ⁸ Ar lup kaip tiak wëwë pötakël onë pötakëer omnaröak arën itaangkën lup kaip tian pël ëëpnaat. ⁹ Arimtë könöök epël angan. ‘Ten Apramë köröörö,’ pël angan. Ar kön wi kosang newasën wë, ‘Ten Apramë köröörö,’ pël anë pöt pangk naën. Ne niamaan kat wieë. Anutu pi apënëak pöt yok pangk aan kël epotök Apramë körö koröp orööpnaat. ¹⁰ Anutu pim iner këra songöntak wia. Pöwer këra nement ulöp ompyaö nautön ëëpna pöt ku tiak es marën kotöpnaat.

¹¹ “Omën nem ënëm waisëpna pöp pim weëre kosangtak nemët i wasëpnaap. Ne utpet epotök pim ing korötepar yok pangk wak nasëngan. Ne ar lup kaip tiak arim utpetat sêp wasënëëtaan i yaaptaring yanimë. Ën puuk pöt ar Ngëëngk Pulöök i ket ëak nimëen esuwesi ök arim utpetat kotak won sëpnaat. ¹² Pi pim kat yaurautaring wais kat ur rongan ëak kaömp ompyaut wa pim kaömp kaatak wiipnaat. Pël ëak unönrë söksök pöt wa top ëak es kosangwesi moolaan kot sëpnaat.”

Sonök Yesu i momëa

(Maak 1:9-11; Luk 3:21-22)

¹³ Akun pötak Yesu pi Kalili yanger sêp wesak Sonök i momëepna yak Yotan i pouukë sa. ¹⁴ Pël ëën Son pi ke mourak piin epël ök mëa. “Ni oröp morëën nook i nimëëmëak yenëaan? Ne omën pasip, ën nuukëer omën kaöap. Pötaan nuukëer yok pangk ne i nemëëmëep. Pël ëautak ni nook i nimëëmëak waisan.” ¹⁵ Pël maan Yesuuk kanggiir epël ök mëa. “Ni peene kat newiak pël ëëm. Tepër wotpil wesak Anutuu ngön pout ngaarëk öpëa pöt pangk ëëpnaat.” Pël maan Son kuure mak mëak i momëa.

¹⁶ Sonök Yesu i momëen pi akun tapëtakëer imeriaan oröak itaangkën kutömwer këm nga ëën Ngëëngk Pulö int ekëpë ök sak pim rangk irë ngentia. ¹⁷ Pël yaëen kutömweriaan ngön nent epël irëa. “Epop nem Ruup. Ne piin ya kë sak kent pan yaalmë.”

4

Setenök Yesu morök elmëa
(Maak 1:12-13; Luk 4:1-13)

¹ Setenök Yesu morök elmëepna yak Pulöök Yesu mësak së yang pultak omën won panëërek moulmëa. ² Pël ëën Yesu pi kaömp nanën wë këtre rööök akun 40 pël ëak sa. Pël ëën ënëmak pi këënëen elmëa. ³ Pël ëën Seten pi oröak morök elmëak epël mëa. “Ni Anutuu Ruup. Pötaanök kël epotön maan kaömp sëen në.” ⁴ Pël maan Yesuuk kanggiir kaip tiak epël mëa. “Ngönëntak epël wia. ‘Kaömp pöt pëenök omnaröa wëwëet nanimpan. Anutuu këmtakaan pim ngön ëaut pout ngaarëk weim öpna pöpökëer wëwë om wakaim öpnaap.’” ⁵ Pël maanak Setenök kaalak Yesu pi mës wak së Yerusalem ka kësang ngëëngkööök ngönën tup kaöeta moröök moulmëak ⁶ epël ök mëa. “Ni Anutuu Ruup. Pötaanök öngkrek sörok ola. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. ‘Anutu pi pim enselöröen maan ni ngarangk elniipnaat. Pël ëak këlötök nim ingesi niwalpanëen pitök morötök akaak elniipnaat.’” ⁷ Pël maan Yesu pi kaalak kanggiir epël mëa. “Ngönën nenteta epël wia. ‘Aköp Anutu kaamök elniipnaaten ököök elmëëngan.’” ⁸ Pël maanak Seten pi kaalak Yesu mës wak së rosir wali panë naöök moulmëak omnaröa kaare yang poutre ën pitëm omnant ompyaö poutön pet elmëak ⁹ piin epël mëa. “Ni nemëen rar rë nowesirak yaya neamë pötak ne e yangerakë omën ompyaö epot pout nimpaaat” mëa. ¹⁰ Pël maan Yesuuk epël mëa. “Seten, ni mop wiak kama së. Pöt ngönëntak epël wia. ‘Aköp Anutuun yaya mam. Pimënt kopëtapön inëen elmëëm.’” ¹¹ Pël maan Seten pi yok Yesu pörëk sêp wesak kan sëen ensel narö së pi kaamök elmëa.

Yesu Kalili yangerak ya ngës rëak mëna
(Maak 1:14-15; Luk 4:14-15)

¹² Yesu pi kat wiin Son pi omën naröak wak wii kaatak moulmëen wë pël maan Yesu pi Kalili yangerakë sa. ¹³ Pi Nasaret kak sêp wesak Kapaneam kak së wakaima. Ka pö i kaöökë ëöök Sepulanre Naptalai yang pöraarë tekrak wieëau. ¹⁴ Pël ëën Anutuu ngönte tektek ngön yaaö omën Aisaia pöp pim ök ëa pöt kë oröa. Pöt epët. ¹⁵ “Sepulanre Naptalai yang pöraarë, i kaöökë naë, i Yotanë nal komuntakël,

Kalili yang ngönën wonöröa wëaurek,

¹⁶ omën narö pörek koutak wëa pörö pit yok ëwa kësangöön itena.

Ën omën pörek koutak wë wel wiak kö sêpênëak yaaö pöröa naë ëwaö yok oröa.”

¹⁷ Akun pötak Yesu pi ngës réak ngönën epël ök maö ima. “Anutuu wa ngaöök nimëëpna akuntet yok temanön yes. Pötaanök ar lup kaip tieé.”

Yesuuk omp 4 ëak ngön maan pim ënëm sa (Maak 1:16-20; Luk 5:1-11)

¹⁸ Yesu pi Kalili i kaö pöökë pouk yesem itaangkën omp nanang naar, namp Saimon pim yapin nent Pita, ën pim nangap Entru, piarip i kaö pöök iir yoolaan itena. Pöt piarip i kaö animaurö korak was mëak mon wa pël eim wëa. ¹⁹ Pël yeem wëen Yesu pi piaripön ngön mëak epël mëëa. “Arip nem ënëm waiseë. Pël ëën nook aripön arpm i kaö animaurö yewan pi tapël omnaröeta önëen niulëëmaan.” ²⁰ Pël maan piarip teëntom panë piarpim iiröt om wiak pim ënëm sa. ²¹ Pël ëën pi kaalak yesem itaangkën omp nanangën munt naar, piarpim pepapring i kaö wang naöökë rangk wë iiröt ompyaö yewasën itena. Piarpim yapintepar, namp Sems, namp Son, ën piarpim pepap Sepeti. Pël ëën pi piaripön pim ënëm sêpênëak mëëa. ²² Pël maan piarip teëntom panë piarpim pepapre wangaö sêp wesak Yesuu ënëm sa.

Yesuuk ngönën ök mëak omën kësang pan këëkë mowesa (Luk 6:17-19)

²³ Yesu pi Kalili yangerak ka wieëa pötë së omnaröen ngönën tupötë kakaati Anutuu ngönte rê moulak pim wa ngaöök nimëëpna ngön ompyaö pöt ök mëak omën yauman ke nentere nent yaaö pöröere omën koröp lup nantë utpet ëa pörö pourö këëkë moweseima. ²⁴ Pël ëën Yesu pim pël yaaö pöta ngönte aö yesem Siria yangerak oröön yang pör pangk ëa. Pël ëën omën pörek wëaurö pöten kat wiak pitëm yauman omën pourö pim ngësë mësak sa. Yauman omën pörö, narö yauman ke nentere nent waurö, ën narö këlangön ke nentere nent kat yawiaurö. Ën këlangön kat yawia pörö, narö urmerarö pitëm lupötë wëaurö, narö om pas kawi ngentiak reireë ureim wëaurö, ën narö kosat kël waurö. Omën yauman piaporö pit pim naë mësak sëen këëkë moweseima. ²⁵ Pël yaeën Kalili yangerakaanre Tekapolis yangerak ka 10 pötëaanre Yerusalem kakaanre Yutia yangerakaanre i Yotanë nal komuntakëlaan omën kësang pan pim ënëm ëa.

5

Yesu pi rosiraöök isak ngönën ök mëëa

¹ Yesu pi omën kësang panë pim ënëm sa pöröen itanak rosir naöök së wel aisëak wëa. Pël ëën ruurö pim naë sa. ² Pël ëën pi ngës réak ya rê moulak pitën epël ök mëëa.

Omnaröa ërëpërëp ëëpnaata songönte (Luk 6:20-23)

³ “Omën pitëmtë lupötön kön wiin ompyaut won yaë piporö Anutuuk wa ngaöök yemomë. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

⁴ “Omën ingre ya ilak aim wë piporö Anutuuk wiap mowasëpnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

⁵ “Omën ya wiapring wë piporö yang ngolöpra omnantëen yaö sêpnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

⁶ “Omën wëwë wotpilte öpnaaten kent ëën weë yengenti piporö Anutuuk wëwë wotpil pöt mangkën öpnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

⁷ “Omën karuröaan yaköm yaalmëa piporö Anutuuk yaköm elmëëpnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

⁸ “Omën lup kölam wë piporö Anutuun itaampnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

⁹ “Omën mayaap wiaapnaataan weë yengenti piporöen Anutuuk pim ruurö pël mapnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

¹⁰ “Omën pitëm wëwë wotpil yaaö pötaan omën munt naröak utpet mowasën këlangön kat wiipna piporö Anutuuk wa ngaöök momëëpnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

¹¹ “Ën naröak itaangkën ar nem ënëm yeëan ëën pöt ökre was niaöre utpet elniire ngön utpet ke nentere nent ngön kaar niaö pël yaeën pöt ërëpërëp ëënëët. ¹² Pöt naröak tektek ngön yaaö omën ngaan wakaima pöröaan utpet ke pil elmëëmaurö. Pötaanök pitök peene ar pil yaalniin pöt, ‘Ënëmak kutömweriaan kangut kësang önaat,’ pël weseë ya ke sak ërëpërëp ëën.”

Anutuu omnarö tomunatre ëwaöökë ökörö

(Maak 9:50; Luk 14:34-35)

¹³ “Tomunat polötë olaan söp naën yaë pöl ar yangerakë omnarö utpet ëëpanëak kaamök yaalmëaurö. Pël yaauröak tomun pötë misëngö som sak wiaan tiar töl ëak kaalak misëng wasën pangk ëëpën? Pël naëngan. Tomun som ke piltak omnant pangk misëng newaspan. Pötaanök wa moolaan omnarö ing mësaö kan ing ëëpnaat. Ar ngön epët kasëng menak pöt tomun misëng won pöta ök sënéët.

¹⁴ “Ën es ëwaöök rö kanötë omnarö kaamök elmëën kamtaöök yes pöl ar yangerakë omnarö Anutuu ënëm sêpênëak

kaamök yaalmëaurö. Ar ka naö rosiraöök wieëa pöökë ökörö. Ka pö élëep wi naöpan, om tekeri wiaan omnarö maimerekaan pangk itaampnaat. ¹⁵ Ën omnarö esuwes mangiak kapita öngpök namëëpan, ngaarëk wasën kakaati ëwa ëaan omën kakaati wëaurö omnantön pangk itaampnaat. ¹⁶ Arim omnant yaaut esuwesi ök ëëp. Omnarö itenak arim Pep kutömweri wë pöpë yapinte ngaarëk wak isak apnaan omën ompyaut ëëë.”

Anutuu ngön kosangta ngönte

¹⁷ “Arök ne Moses pim ngön kosangötre tektek ngön yaaö omnaröa ngönöt wa moolamëak waisan pël wasnganok. Ne pipot wa moolamëak newaisënep. Ngön pi tapöt kë orööpënëak waisaup. ¹⁸ Ne yaap pan niamaan. Kutömore yang epweriar won nasën wiaan Mosesë ngön kosang lup kot nent ap nasëpan, pout kë rapnaat. ¹⁹ Omën Mosesë ngön kosang lup kot panë nent wa moolëak naröen tapël ëëpënëak mapna pörö pit omën Anutuu wa ngaöök momëëpnaaröa ikanöök öpnaarö. Ën omën ngön pöt pout ngaarek wak naröen tapël ëëpënëak mapna pörö omën Anutuu wa ngaöök momëëpnaaröa naë kaö sak öpnaarö. ²⁰ Ne niamaan kat wieë. Arim Anutuu ngönte ngaarëk wak wëwë wotpil yaaö pötak omën ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omnaröa pël yaaö pöt il newasën ëëpna pöt ar Anutuu naë ré olëak wëën wa ngaöök nanimëëpan.”

*Ya sangën yaauta ngönte
(Luk 12:57-59)*

²¹ “Ëaröen ngön ök mëëa pöt ar yok kat yawiaurö. Pöt epët. ‘Ni nim karip mëngkanok. Ën ni namp pël ëëmë pöp ngön yaatak oröömëep,’ pël yaan kat wi yeë. ²² Ën nook pöt ök niamaan kat wieë. Omën namp pim karipön ya sangën ëëpna pöp pi ngön yaatak orööpnaap. Ën namp pim karipön utpet wesak mapna pöp pi ngarangk wotöököröa naë orök ngön ya mëmpnaap. Ën namp pim karipön, ‘Kaökaö,’ kip mapna pöp pi es parëaöökë yaö sëpnaap. ²³ Pötaanök ni omën nant Anutuuu kiri wiimëak wak së kiri yawiaurek wë kön wiin nim karipëen utpet elmëen pi niiring ngön wieëaupök ëanéen pöt ²⁴ sëp mowasum. Pël ëak om kiri yaauta naë wiak kaalak së. Pël ëak nim karipring arim ngön wieëa pöt wilak wotpil wesak sëak Anutuun yowe wiim.

²⁵ “Ën omën nampök ni ngön yaatak nuulëpënëak yaan pöt ngön yaauurek nasën wieëaar ngön pöt teëntom ë pet irak ngötre kar ëëë. Pöt puuk ni omën ngön ë pet yairaupë moresi nuulëen polisöröa moresi wes nimëen wii kaatak nuulëëpanëen.

²⁶ Ne yaap panë niamaan kat wi. Ni pörök wë teënt naaröongan. Nim karipë kangut pet pan ir olëakök oröömëep.”

Öngre omp wëwëet utpet yawesauta ngönte

²⁷ “Ngön kosang nent yaan ar yok kat yawiaurö. Pöt epët. ‘Ni öngre omp wëwëet kom ëënganok.’ ²⁸ Ën nook pöt, ök niamaan kat wieë. Omp namp öng nampön itenak kent kön wiin pöt yok könöök öng ngësëp sëp yewas. Pël ëak öngre omp ë ngön kosangët ilap riak saun yokoir. ²⁹ Ën omën nent nim it yaapköök itaampë pötak wak weru nuulaan utpet ëëmëak yeem pöt it pö ti moolam. Pöt koröp kaö nentak elniin utpet ëak nim koröp pou es parëaöökë sëpanëen koröp kaö kopët pöt won wasumë pötakëer ompyao. ³⁰ Ën nim mor yaapköëwesök kentöökë ënëm ëak utpet nent ëëmë pöt nim mor pöwes kama il moolam. Pöt koröp kaö nentak elniin utpet ëak nim koröp pou es parëaöökë sëpanëen koröp kaö kopët pöt won wasumë pötakëer ompyao.”

Öngre omp wes yamëauta ngönte

(Matiu 19:9; Maak 10:11-12; Luk 16:18)

³¹ “Ngön kosang munt nenteta epël yaan ar yok kat yawiaurö. ‘Omp namp pim öngöp wes mëëpënëak pöt öngre omp yailauta pepewer pim öng pöp mamp.’ ³² Ën nook pöt, ök niamaan kat wieë. Omën namp pim öng omp nga naën yaapök wes mëëpna pöt pim pël elmëëpna pötaan öngöp omp munt namp yokoirëem öngre omp ë ngön kosangët ilap riak saun koirëpnaat. Ën namp pi munt nampë öng wes mëa pöp koirëpna pöt piita öngre omp ë ngön kosangët ilap riak saun koirëpnaat.”

Tiar ngön nent kosang wasëpenëak ngaarëkël wesak angan

³³ “Ën ngön kosang munt nent ëaröen ök mëëa pöt ar yok kat yawiaurö. Pöt epët. ‘Ni omën nent ëëmëak Aköpë ëöetak kaar kosang wesak anganok. Omën nent pël ëëmëak pim ëöetak kosang wesak pöt ngaarëk wëën këët orööp.’ ³⁴ Ën nook pöt, ök niamaan kat wieë. Ar ngön nent kosang wasëneak ngaarëkël wesak yaap pël anganok, won pan. Ar kutömweriil wesak kosang wasnganok. Kutöm pöwer Anutuu pim wëauwer pötaanök. ³⁵ Ën e yangerkëlta mëak kosang wasnganok. Yang epëreta Anutuu pim ingesiarë urte pötaanök. Ën Yerusalem kakëlta yapin mëak kosang wasnganok. Yerusalem pö Omp Ak kaöapë ka kësangö pötaanök. ³⁶ Ën nim kepönöökëlta ngön nent kosang wasnganok. Nuuk yok pangk kepön ëp naön maan koöre kölam naëpan pötaanök. ³⁷ Ar omën nent ëëneak pöt om, ‘Mak, ne pël ëëmaap,’ pöt pëen an. Ma

omèn nent naèn èenèak pöt om, ‘Won, pël naëngan,’ pöt pëen an. Arim omèn nantëel mëak kosang wasënèak ngön munt nant anë pöt Setenë naëaan orööpnaat.”

Omèn nampök utpet yaalniin pöt kangüir elmëëngan

(Luk 6:29-30)

³⁸ “Ngön kosang nent epël yaan ar yok kat yawiaurö. ‘Omèn nampök nim it naö utpet nuwasën pöt kangüir pim naö utpet mowasumëep. Èn omèn nampök nim kè naö nitiin pöt kangüir pim naö motiimëep.’ ³⁹ Èn nook pöt, epël niamaan kat wieë. Omèn nampök ni utpet yaalniin pöt kangüir elmëënganok. Èn omèn nampök nim kerëm yaapkëetak nimöön pöt katnëeteta nimööpnaan mowasum. ⁴⁰ Èn omèn nampök nim ulpëen iriip öpënëak ngön yaatak nuulëak ngön nent nimëen wesak niaan pöt ulpëen rangkëepa përe mamp. ⁴¹ Èn omèn kaö nampök kan mëntöök omèn nant wak sumëak kosang wesak niaan pöt nuuk kan waliöököl wak sum. ⁴² Èn omèn nampök ni omèn nant pi mampëak kimang yeniaan pöt mamp. Èn nampök nim naëaan omèn nant yaam öpënëak yaan pöt keimön èënganëp mamp.”

Köore tokörö lup sant elmëëpa

(Luk 6:27-28, 32-36)

⁴³ “Ngön kosang nent epël yaan ar yok kat yawiaurö. ‘Nim karipön lup sant elmëem. Pël èak nim köore toköpön kaaö elmëem.’ ⁴⁴ Èn nook pöt, ök niamaan kat wieë. Arimëen köore tok yaalniurö lup sant elmëen. Èn utpet yaalniurö Anutuuk kaamök elmëepnaan kimang man. ⁴⁵ Ar omèn ke pilöt èenë pöt arim Pep kutömweri wëaup pim ru panë sënëet. Pöt puuk pim këtëpön maan omèn utpetere ompyaö pouröa rangk yema. Èn pi tapöpök pim kopiirenta maan omèn wotpilre korar pouröa naë yepel. ⁴⁶ Arën lup sant yaalniurö kangüir elmëenë pöt Anutuuk ompyaut nimpnaat ma? Won. Utpet yaaurö pitta lup sant tapël elmë yaë. ⁴⁷ Èn arimtë karuröökëer sant mowasënë pöten kön wiin arök omèn muntarö il wesak ompyaö èen sa ma? Won. Omèn ngönën wonörö pitta sant tapël mowas yaë. ⁴⁸ Pötaanök arim Pep kutömweri wëa pöpë ompyaö wotpil wë pöl arta ompyaö wotpil wë arim köore toköröen ompyaö moweseim ön.”

6

Omèn il ngentingenti yaaö porö kaamök yaalmëauta ngönte

¹ “Ar arimtën ngarangk këëkë èen. Arim ngönën yaat omnaröa èöetak pit itenak arën kön wiin ompyaö èëpna pöl wesak mëngkanok. Pël èenë pöt arim Pep kutömweri

wëaup kön wiin ompyaö naèn èen ompyaö kangut naningken èëpnaat.

² “Ni omèn il ngentingenti yaaurö omnant kaamök elmëemëak pöt kaar yaauröa ök elmëënganok èlëep mamp. Kaar omèn porö pit omèn muntarök itenak pitëmëen wak isak apëna yak omèn il ngentingenti yaaurö kaamök èak omnant ngönën tupötëere kamtatë omnaröa itöök yemengkaurö. Ne yaap yeniak. Omnaröa pitëmëen wak isak yaaö pötök pitëm kangut yok yemangk. Pötaanök pit puorö ènëmak Anutuuk kaalak ompyaö kang munt nant nemangkën èëpnaarö. ³ Ni pöt omèn il ngentingenti yaaurö kaamök elmëemëak pöt omnant èlëep panë wesak mamp. Nim mor yaapkëewesök omnant yemangkën katnëewesi ewat nasën èëpna pöta ök karurök nim mampëëtön ewat nasën èëp. ⁴ Ni omnant èlëep mampë pöt nim Pep omèn èlëep pipotön ityeengkaupök ompyaö kangut nimpnaat.”

Anutuun ök yamëëauta ngönte

(Luk 11:2-4)

⁵ “Ar Anutuun ök manëak pöt kaar omnaröa yaaul èënganok. Pit omnarök itenak pitëmëen wak isak apëna yak ngönën tupötë kakaatiire kamtatë, omnaröa itöök, tauëe Anutuun ök mapnaaten kent yaaurö. Ne yaap yeniak. Omnaröa pitëmëen wak isak yaaö pötök pitëm kangut yok yemangk. Pötaanök pit ènëmak Anutuuk kaalak kang munt nant nemangkën èëpnaarö. ⁶ Ar Anutuun ök manëak pöt arimtë kaatë kakaati së kan wariak arim Pep èlëep wë pöpön ök man. Pël èenë pötak arim Pep èlëep yamëëautön ityeengkaupök kangut nimpnaat.

⁷ “Arim Anutuun ök yamëëautë ngönën wonöröa ök èak ngön paspas nentere nent kësang anganok. Pitëm pël yaaö pöt, pitëmtok kön wiin ngön wali yemaan Anutuuk kat mowiipnaat wesak pël yaaurö. ⁸ Ar pitëm ök èënganok. Pep piin kimang nemaan wëen arim ap yewesautön ewat yaaup. ⁹ Pötaanök ar Anutuun epël ök man.

‘Tenim Pep kutömweri wëaup,

nim yapinte ngëëngk wiiaap.

¹⁰ Ni wais wa ngaöök nimë.

Kutömweri wëaurö nim këm ngön ngaarëk yeö pöl e yangerak wëaurö teenta tapël èenëak kent yaë.

¹¹ Ni peene kët epta könkön kaömp nimp.

¹² Tenim saunatë kangut kërë nuula.

Tenökta omnaröa saun tenimëen yaalni pötë kangut tapël kërë yemoolak pötaanök.

¹³ Moröktak nuulëënganëp,

pim naëaan ent è nuulë.’

¹⁴ “Yaap, ar omnaröa arimëen utpet elniauta kangut kërë moolanë pöt arim Pep kutömweri wë pöpökta arim utpet yaaütë

kangut keré nuulapnaat. ¹⁵ Ën ar omnaröa arimëen utpet elniauta kangut keré nemoolaan ëenë pöt arim Pepap puukta arim utpet yaautë kangut keré nanuulaan ëëpnaat.”

Kaömp ngës olëak wëauta ngönte

¹⁶ “Ar Anutuun yak kaömp ngës olëak pöt omën ngön kaar yaauröa ök koöre sap ëak önganok. Pit kaömp ngës olëak wë pël yaëen omnarök pitën itenak wak isak apëna yak koöre sap ëak wëaurö. Ne yaap yeniak. Omnaröa pitëmëen wak isak yaao pötök pitëm kangut yok yemangk. Pötaanök pit puorö ënëmak Anutuuk kaalak ompyaö kang munt nant nemangkën ëëpnaarö. ¹⁷ Ar kaömp ngës olanëak pöt arim wëaul uwari mëak arim këere wot kanöt iirën. ¹⁸ Arim kaömp ngës olëak önë pöt, omnarök itenak ewat nasëpan, arim Pep ëlëëptak wë pöpökëer itaampnaan pël ëën. Pël ëenë pötak arim Pep ëlëëp pipotön ityeengkaupök ompyaö kangut nimpnaat.”

*Omën ompyaut wieëauta ngönte
(Luk 12:33-34)*

¹⁹ “Ar yangerakë omnant iwal ka ëere kumkum ë, omnarök ka pör menak këkain wë pël yaaut kësang wiak önganok. ²⁰ Anutuuk arimëen omën ompyaut kutömweri ningkën önëen omën ompyaut ëëë. Kutömweri pötökëer iwal ka ëere kumkum ë, ën omnarök ka pör menak këkain wë pël naën yaaut. ²¹ Arim omën ompyautë wia pörekël arim könötta wiaapnaat.”

*Tiarim itöörar koröpöökë rampewesi ök
(Luk 11:34-36)*

²² “It pipöörar arim koröpöökë rampewes. Arim itöök omnant itenak kön ompyaut yawiin pöt arim lupötë rampewesi yaë pöl ëwa ompyaö ëaapnaat. ²³ En arim itöök omnant itenak kön utpetat yawiin pöt arim lupötë koö olëaapnaat. Pötaanök arim lupötë ëwa wia pipët koö olapna pöt koö pöt sasa kësang panë olëaapnaat.”

*Tiar Anutuun yaatere monere uröma yaat
mëngkre mëngk namëngkan
(Luk 16:13)*

²⁴ “Omën nampök yok pangk omën omp ak naarë inëen naën ëëpnaat. Pi nampön kaaö yaalmëem nampön ngöntre kar elmëëpnaat. Won ëën pöt, kangiiir nampë naë rë olëak wë namp kasëng mampnaat. Pötaanök arta tapël Anutuun yaatere monere uröma yaat mëngkre mëngk namëngkan.”

*Kön selap yaauta ngönte
(Luk 12:22-31)*

²⁵ “Pötaanök ne arën epël ök yeniak. Ar arimtë wëwëetaan kön selap ëak epël anganok. ‘Tiar kaömpöt tarëkaan öpen?’

Ma iit tarëkaan öpen?’ Ën koröpöönta kön selap ëak epël angan. ‘Oröpötök kör koëpen?’ Kaömp pöt këet won, wëwëetakëer këet. Ën ulpëenre poë koröp pöt këet won, koröpöökëer këö. ²⁶ Ar intöröen kön wieë. Pit kaömp ngëntak nëere wa peram wi pël naën yaaurök arim Pep kutömweri wë pöpök kaömp koir mangkën neim wë. Omnarö arök intörö il yewas. Pötaanök pi ngarangk elniipnaat. ²⁷ Ma arim naëaan nampök wëere kosang wia pöt yok pangk pimtë wëwëeten kön selap ëak kot nent wali wes ulmëëpën sa ma? Won. ²⁸ Ën ar tol ëënak ulpëenre poë koröpötëen kön selap yëë? Ar polpol puutön kön wieë. Pit pitëm ulpëenre poë koröpötëen ya namëngkën yaë. ²⁹ Pël yaëëtak ne epël ök yeniak. Omp ak Solomon pi omnant kësang wieëaupök ë rangiak wakaima. Pël ëaap pim ë rangiatök polpol pu pötët il nemowasën. ³⁰ Këra pu ompyaut ya lupöök peene yaarö, ëlpamök tiak es marën won sëpnaat pël yewas pipotta Anutuuk maan ompyaut yaarö. Kön wi kosang panë newasënörö ar pöt, Anutuuk koröpöökë kaamököt nin yaë. ³¹ Pötaanök ar kön selap ëak epël anganok. ‘Tiar kaömpöt tarëkaan öpen?’ ma ‘iit tarëkaan öpen?’ ma ‘Oröpötök kör koëpen?’ pël angan. ³² Omën ngönën wonörö pit omën pipotëen kön kësang wia. Pël ëaap arim Pepap ar wëwë koirëenëen iire kaömp nënë pöten kön wiak nimpnaat. Pötaanök omën pipotëen kön selap ëëngan. ³³ Ar pöt, wot réak Anutuuk wa ngaöök nimëen wëwë wotplim pim önëak nia pöt önëen wë ngentiëë. Pël ëenë pötak yangerakë omën pipotta koir nimpnaat. ³⁴ Pötaanök omën nant ëlpamök orööpna pötön peene kët eptak kön selap ëënganok Wangam kan orööpna akun pötakökëer omën pötön kön wiin. Ën kët nantë könömöt yaaröön yok pangk pötëen kön wiinëet.”

7

*Omnaröa wëwëat wël yaauta ngönte
(Luk 6:37-38, 41-42)*

¹ “Anutuuk ngön ë pet yairaupë yaë pöl ar elniipanëen omnarök kom ëak ngön ë pet yairaupë yaë pöl elmëëngan. ² Arök omnaröaan ngön ya ke nal wesak mompunë pöt Anutuuk kangiiir ke tapël wesak arimëen elniipnaat. Ën arök omnant omnaröaan elmëëne pöt Anutuukta tapël kaii pi nimpnaat. ³ Ni tol ëënak nim karipë itöök ulöl kotten iteneëak nimtëöökë këra elten kön nawiin yaën? ⁴ Nimtëöök om wiaan ni tol ëak karipön epël maan pangk ëëpën? ‘Ni kat newiin ne nim itöök ulöl wia pipët niömaan.’ ⁵ Kaar omnamp, ni nimtë itöök këra elte wia pipët wakök këëkë iteneë nim karipë itöök ulöl wia pipët wëen pangk ëëpnaat.

⁶ “Omèn utpet kentöröa ök pörö Anutuu ngön ngëngkët köntak mengkanok. Pël èenè pöt arim è rangiat ent èak polöröa naè olanè pöta ök yaè. Ènak pol pöröak ing samsam yeem kaalak kaip tiak arimènt kant nimpnaat.”

*Anutuun ök yamëëauta ngönte
(Luk 11:9-13)*

⁷ “Kimang maim olèak omèn kèèt önèèt. Ngaöl èeim sèak kèèt koirènèèt. Kanwer kòrangkòrang maimèn tè niwiipnaat. ⁸ Anutuun kimang yamëëauröak omnant yeö. Ngaöl yaurö Anutuu naèaan kèèt yokoir. Kanweri kòrangkòrang yamëëauröaan Anutuuk tè yemowi. ⁹ Arim naèaan runga namp kèenèen pepapön kaömp kimang maan kèlö kor mampèn ma? ¹⁰ Ma animautaan kimang maan kamal utpet namp wa mampèn ma? Won. ¹¹ Ar omèn utpetaröak arim rungaarö omèn ompyaut men yeè pöl arim Pep kutömweri wè pöpök il niwesak omèn piin kimang manè pörö omèn ompyaut kaö wesak nimpnaat.

¹² “Arim omnaröak omèn ompyaut elniipènèak kent kön yawi pipèl arök kangliir pitèn elmèen. Ngön piptak Mosesè ngön kosangötre tektek ngön yaaö omnaröa ngönöt kepon erèn èak wia.”

*Wëwë kosangta kanër kotur
(Luk 13:24)*

¹³ “Ar kan koturak ilèak wëwë kosangta kanöök sèn. Kö yesaurekè kanër kaöer, èn pörekè kanö kaöaö. Pötaanök omèn selap ilèak yesau. ¹⁴ Èn wëwë kosangtakèl yesa kan pör kotur. Kan pöök sèpenèak pöt pomp èak omèn selap won kopèt nampnampök koirak yesau.”

*Tektek ngön yaaö kaar omnaröaan
ngarangk kèèkè èëpa*

(Luk 6:43-44; 13:25-27)

¹⁵ “Ar tektek ngön yaaö omèn kaaröröaan ngarangk kèèkè èen. Pit arim naè wais wèen ar pitèm koröpötön pèen itenak pitèn kön wiin pol sèpsèpöröa ök èpre wiap yaurö pèl wasènèèt. Pël èenèetak pitèm lupötè kent toköröa ök nga panè wia. Pötaanök ar utpet niwasèpnaarö. ¹⁶ Ar pitèm omnant yaautön itenak songönten èwat sènèèt. Pöt wèleri èer nautpan. Èn rakèsäöök kasu nautpan. ¹⁷ Kèra ompyaut ulöp ompyaurö yaut. Èn kèra utpetat ulöp utpetarö yaut. ¹⁸ Kèra ompyautök ulöp utpetarö nautpan. Èn kèra utpetatök ulöp ompyaurö nautpan. ¹⁹ Èn kèraat ulöp ompyaurö nautön èëpna pöt ku tiak es marèn kotöpnaat. ²⁰ Pötaanök tektek ngön yaaö omèn kaaröröa omnant yaautön itenak pitèm songönten èwat sènèèt.

²¹ “Ar epèl kön wiingan. ‘Omèn neen, ‘Nem Aköp,’ pël yenèa pörö pourö Anutuu

wa ngaöök yamëautak ilapnaarö,’ pèl wasngan. Nem Pep kutömweri wèaupè kentöökè ènèm yaaö pöröakèer pèl èëpnaarö. ²² Ènèmak akun kaöaöök omèn kèsang wais neen epèl neapnaat. ‘Aköp, ten nim urtak wè Anutuu ngönte ök aore omèn naröa lupötèaan urmerarö waö è momèere omèn weère kosang it ngolöp kèsang nant pet è pèl eimaut.’ ²³ Pèl neaan ne pitèn epèl memaap. ‘Utpet omnaarö aè, ne arèn köpèl. Ar mop newiak kama seè.’”

*Ka ök yarëauta songön nenteparè ngönte
(Luk 6:47-49)*

²⁴ “Omèn nem ngön epèt kat wiak ngaarèk öpna pörö pit omèn kön ompyaö wieëaup ka weit ök rèa pöpè ökörö. ²⁵ Pèl èen kopi kèsang panè pelak i nga urak kent kèsang nempel möak ka pöt tööl noolaan èa. Pöt ka pöta wapöt yang weitak wesirak taè è ulmèa pötaan. ²⁶ Èn omèn nem ngön epèt kat wiak ngaarèk naön èëpna pörö pit omèn kaökaup pim kaat i kosemeri pisöök ök rèa pöpè ökörö. ²⁷ Pèl èen kopi kèsang panè pelak i nga urak kent kèsang nempel möak ka pöt töölak sasa utpet wes olèa.”

²⁸ Yesu pi ngön epèt ök mè pet yairèn omèn pim naè wa rongan èa pörö pourö pim ngön pötaan yaan panè sa. ²⁹ Pöt pi pepapök öngpököt wa kotiak maan ngön kosangötè ngarangköröa ngön yaaut il mowesa pötaanök.

8

*Yesuuk omèn kèsè èa namp ompyaö
mowesa*

(Maak 1:40-45; Luk 5:12-16)

¹ Yesu pi rosiraöökkaan kaip tiak yengmaan omèn rongan kèsang panè nempel pim ènèm sa. ² Akun pötak omèn kèsè èa namp pim naè sè rar rè mowesirak epèl mèèa. “Aköp, ni ompyaö newasumèak pöt yok pangk ompyaö newasumèèt.” ³ Pèl maan Yesu mores el mèak pim rangk mowiak epèl mèèa. “Pèl elnimèak yeèerek ompyaö sè.” Pèl maan tapètakèer pim kèsèat won sa. ⁴ Pèl èen Yesuuk piin ngön epèl mèèa. “Kat wi. E yaalni epèta ngönte omnaröen ök manganok om el wesak sè nim koröpö kiri ar yaaö nampön pet elmè. Pèl èak omnarö nim ompyaö san pöt èwat sèpnaan Moses pim ngön kosangta wia pöl kiri ar èëm.”

*Yesuuk nga omnaröa wotöök nampè
inèen ruup ompyaö mowesa*

(Luk 7:1-10)

⁵ Ènèmak Yesu pi Kapaneam kakè sa. Pèl èen Rom nga omnaröa wotöök namp sè piin ngön kosang wesak epèl mèèa. ⁶ “Aköp, nem inèen ruup pi yauman èak pim kosat kèl wak kèlangön kèsang yaèen komun ureim kaatak wia,” pèl mèèa. ⁷ Pèl maan epèl mèèa. “Ne sè

ompyaō wasumaap.”⁸ Maan nga omnarōa wotōōkōpōk ngōn kangit epēl mēēa. “Akōp mosēp. Ne ompyaup talte nem kaatak waisum? Ni om eprek wē kēm pēēntak aan nem inēēn ruup ompyaō sēp.”⁹ Pōt ne omēn isaurōa ikanōōk inēēn yaupōk nem iri nga omnarō wē. Pōtaanōk nook nampōn, ‘Sē,’ maan sēpnaat, nampōn, ‘Wais,’ maan waisēpnaat, ēn nem inēēn ruupōn, ‘Pēl ē,’ maan pēl ēēpnant. Pōtaanōk nim naē weēre kosang wieēaup pōten ne kōn wiin ni maan nem inēēn ruup yok pangk ompyaō sēpnaap.”¹⁰ Pēl maan Yesu pi kat wiak yaan sak omēn pim ēnēm yesa pōrōen epēl mēēa. “Ne yaap niamaan. Israel omnarō arim naē kōn wi kosang yewesa epēl nent nokoirēn ē yeē.¹¹ Kat wieē. Omēn kēsang panē yang we naōōkaan naōōk, kētēpē yengampiaulaanre sē yeilēaulaan omēn pōrō wais Apramre Aisakre ēn Yakop pitēm naē kutōmweri wel aisēak kaōmp nēmpnaarō.”¹² Pēl ēēpnaarōak Anutuuk Yuta omēn narō kutōmweri sē ōpnaarō pēl yewesa pōrō koō panēētakēl wa moolaan wē ingre ya ilak aimeē kē pōtōppōtōp aim ōpnaarō.”¹³ Pēl mēak pi kaip tiak nga omnarōa wotōōkōpōn epēl mēēa. “Ni sē. Nim omēn orōōpēnēak kōn wi kosang yewesan pōt nim naē orōōpnaat.” Pēl yemaan akun tapētakēer pim inēēn ruup ompyaō sa.

*Yesuuk Pita pim lēlamōp ompyaō mowesa
(Maak 1:29-34; Luk 4:38-39)*

¹⁴ Yesu pi sē Pita pim kaata kakaati ilēak itaangkēn pim ōng lēlamōp yauman korōp es nga kaō nent yeem ka ureēa.¹⁵ Pēl ēēn Yesu pi pim morosi mor moōn yauman korōp es nga pōt won sēēn pi wal ēak kaōmp ar ē mena.

*Yesuuk omēn narō kēsang ompyaō mowesa
(Maak 1:32-34; Luk 4:40-41)*

¹⁶ Wiap kan koō olapēnēak yaēēn omēn narōak yauman omēn kēsang pan pitēm lupōtē urmerarō ilēak wēa pōrō pim ngēsē wak sa. Pēl ēēn pi urmerarōen nga mēak pitēm lupōtēaan waō ē momēak yauman yaaurō ompyaō mowesa.¹⁷ Pēl ēa pōtak tektek ngōn yaaō omēn Aisaia pōpē ngōn epēl ēa pōt kē orōa. “Pi tiarim yauman won nuwesak kēlangōn pōt kama wak sa.”

*Omēn naar Yesu ēnēm sēpēnēak mēēa
(Luk 9:57-62)*

¹⁸ Yesu pi itaangkēn omēn rongan kēsang nempel pi wa taap elmēak wēēn pim rurōen i kaōōkē ēngk komuntakēl sēpnaan ko ēēpēnēak mēēa.¹⁹ Pēl yaēēn omēn ngōn kosangōtē ngarangk nampōk piin epēl mēēa. “Rē yanuulaup, nim yasumēētē ne ēnēm elniimaap.”²⁰ Pēl maan Yesuuk kangiir epēl ōk mēēa. “Kent tokōrō pit pitēm

ka yauraut wia. Ēn intōrō pitta pitēm ka ēpōt wia. Pēl ēaatak Omēn Kēēp nem ka urōma kaat won.”²¹ Pēl maan omēn munt pim ēnēm yaaō nampōk epēl mēēa. “Akōp, ni yok pangk kat newiin wet rēak sē nem pepap yang kel weerum.”²² Pēl maan Yesuuk epēl mēēa. “Mosēpnerek ni nem ēnēm wais. Omēn nem ngōnte ngaarēk naōn yaaō pōrōak yok pangk wel pitēm karurō yang kel weerēpnaat.”

*Yesuuk kent kēsangōōn maan won sa
(Maak 4:36-41; Luk 8:22-25)*

²³ Pēl mēak Yesu pi wangaōōk ilaan pim ruurō pitta tapēl ēak piiring sa.²⁴ Pēl ēēn kent kēsang nempel mōōn i kaō maat kēsang panē mōak wangaōōk ilaan utpet ēak iri i kaōōk ilapēnēak yeēa. Pēl yaēēn Yesu pi om ka kun sak wieēa.²⁵ Pēl ēēn Yesu naē sē it moilak epēl mēēa. “Akōp, tiar kō sēpenēak yeēerek ni ten kaamōk elni.” pēl mēēa.²⁶ Pēl maan Yesu pi pitēm epēl mēēa. “Ar tol ēēnak kas yeē? Arim kōn wi kosang yewesaut om kot panē wieēan epēt.” Pēl mēak pi kentōōre i kaōōn nga maan kentō leng ēēn kaō maatta won sa.²⁷ Pēl ēēn pit yaan sak neneren epēl mēēa. “Elēi, omēn epop ke tolēl namp apen? Puuk kentre kaō maatōn nga maan pim ngōnte ngaarēk yeōp.”

*Yesuuk omēn naarē lupmeriarēaan urmer narō waō ē momēa
(Maak 5:1-20; Luk 8:26-39)*

²⁸ Pit i kaōōkē ēngk komuntak sē Katara yangerak orōōn omēn urmerarōaring wēa naar Yesu naē sē kōira. Omēn pōaar piarip wel yangaōōk wakaimēn omnarō piaripōn itaangkēn nga panē sak wēēn kas ēak piarpim naē nasēn ēeima.²⁹ Pēl ēēn piaripōk merēk ē olēak Yesuun epēl mēēa. “Yesu, ni Anutuu Ruup. Ni ten tol elniimēēp? Akun kaōaō temanōm nasēn wiaan kēlangōn kat niwiimēak yaēn ma?”³⁰ Akun pōtak pol narō kēsang kamaarek wē kaōmp neim wēa.³¹ Pēl ēēn urmerarōak kosang wesak piin epēl mēēa. “Ni ten waō ē nimēēmēak pōt pol ēngkorōa lupōtē ōngpōk wes nimēēm.”³² Pēl maan, “Yok seē,” pēl maan pit sē polōrōa lupōtē ōngpōk ilēa. Pēl ēēn pol pōrō kas pōōmpō sē parēaōōk orōak i kaōōk ilēak ēm pērēak wel wia.³³ Pēl ēēn omēn pol ngarangk yaaō pōrō kas sē pitēm ka kaōaōōk orōak omēn urmerarōaring wakaima pōaarē naē orōa pōta ngōnōt ōk mēēa.³⁴ Pēl ēēn ka kaō pōōkē omēn pourō Yesuun itaampō sa. Pēl ēak sē koirak pitēm yanger sēp wesak kaalak kaip tiak sēpēnēak ke urak mēēa.

9

*Yesuuk omēn kosat kēl wa namp ompyaō mowesa
(Maak 2:1-12; Luk 5:17-26)*

¹ Yesu wangaöök ilëak pim ruuröaring kaalak i kaöökë ëngk komuntakël sê Kapaneam kak oröa. ² Pël ëën omën narö omën kosat kël wa namp urweri wiak wak Yesuu naë sa. Pël ëën Yesu pitëm kön wi kosang yewesauten itenak omën kosat kël wa pöpön epël ök mëëa. “Nem ruup, ne yok nim saunaté kangut ent ë yanuulak. Pötaanök ni ya kë sak öm.” ³ Pël maan omën ngön kosangötë ngarangk narö neneren epël mëëa. “Omën epop, ‘Ne yok nim saunaté kangut ent ë yanuulak,’ pël yemaan Anutu yapinte wa ngep yaalmë. Ya pöt Anutu pimtëët.” ⁴ Pël yemaan Yesuuk pitëm könre lupötön itenak epël mëëa. “Ar tol ëënak kön utpet pipot yawi?” ⁵ Pöt nem omnampön, ‘Nim saunaté kangut ent ë yanuulak,’ ngön pël yamak pöt kengkönte. Pöt ar ngön pöta këët tekeri nasën ëën ar nem ngön pöt yaap ma kaar pël newasngan. Ën nem omnampön, ‘Wal ëak sê,’ ngön pël yamak pöt könömët. Pöt nem ngön pöta këët tekeri sëën ngön pöt yaap ma kaar pël wasënëët. ⁶ Pötaanök ar ne kaar omën wonöp Omën Këep e yangerak wë weëre kosang wak saunaté kangut ent ë yemoolak pöten ëwat sënëak epël ök yemaan iteneë.” Pël mëak kosat kël wa pöpön epël mëëa. “Ni wal ëak korumönte wak nim kaatakë sê.” ⁷ Pël maan pi wal ëak pim kaatakë sa. ⁸ Pël ëën omën kësang pöten itenak kas ëak Anutuuk weëre kosang ke pilte omën moresi mena pötaan pit Anutuun ping wesak mëëa.

Yesuuk Matiuun pim ënëm ëëpënëak mëëa (Maak 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹ Yesu pi pörek sêp wesak yesem takis yewa omën namp Matiu ne nem takis yewa kaatak wëën itenak epël yenëa. “Ni nem ënëm elnë.” Pël neaan ne wal ëak omnant sêp wesak pim ënëm saut.

¹⁰ Yesu pi nem kaata kakaati wais wel aisëak kaömp yenën takis yewaare saun omën munt narö kësang wais Yesure ten pim ruuröaring wel aisëak kaömp naut. ¹¹ Pël yaëën Parisi ngönën omnarök pöten itenak ten pim ruuröen epël niiaut. “Arim ré yanulaup pi tol ëënak omën takis yewauröere saun omnaröaring kaömp ngawi yen?” ¹² Pël yeniaan Yesu kat wiak kangiiir epël mëëaut. “Omën yauman wonörö rota ngësë nasën. Yaumanringörökëer rotaaröa ngësë sa yaë. ¹³ Ar pöt, sê ngön nent ngönëntak epël wia pöta songönten këëkë kön wiin. ‘Ne ar nemëën animaurö kiri ar elnëënëëten kaaö. Nem kentöök ar omnarö yaköm ëën ompyaö elmëënëëtenök kent yaë,’ pël wia pöten kön wiem ön. Ne omën pitëmtën kön wiin wotpilörö pël yewas pörö lup kaip tiipnaan memëak newaisën. Won, omën pitëmtën kön wiin saun yaaurö pël yewas pörö ngön ök maan lup kaip tiipënëak waisaup.”

Omën narök Yesuun kaömp ngës olëak wëautaan pël mëëa

(Maak 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴ Akun pötak Sonë ru narö Yesuu naë wais epël mëak pël yema. “Ten Parisi ngönën omnarö Anutuun yak kaömp ngës olëak wëaurö. Ën nim ruurö pit tol ëënak kaömp ngës olëak naön yaë?” ¹⁵ Pël maan Yesuuk kangiiir epël mëëaut. “Omën namp öng öpënëak yeem pim karuröaring wëen karuröak yaköm ëën kaömp ngës olëak öpën ma? Won pan. Peene wë öng öpna pöp karuröaring akun wali naön ëëpnaat. Pi peene wëen omën narök pi wak kama ulmëen akun pötakökëer pim karurö yaköm ëën kaömp ngës olëak öpnaat. Pöl pit ne kama neöpna pötakökëer nem ruurö neen yaköm ëën kaömp ngës olëak öpnaat.

¹⁶ “Omën namp poë koröp ngolöpöokaan kaö nent ilak ulpëen ngaanëpë keliaurek wiak korir namëëpan. Pël ëëpna pöt poë koröp ngolöp pötak ulpëen ngaanëp weruun ilak kaak sêpnaat. ¹⁷ Ën omën namp i kep pol koröpwerring ket ëa ngaan pötak wain i ngolöpöt kolön yok pangk naëpan. Pël ëëpna pöt wain i pöt kep wetak pol koröp pöt sak il ngentiin iit orö sêpnaat. Pël ëën pol koröpwerta utpet ëëpnaat. Pötaanök wain i ngolöpöt kep ngolöptak lë mëëpna pötak pangk ëëpnaat.” Yesuu pël mëëa pöta songönte epët. Mosesë ngön kosang ngaanötre pimtë ngön ngolöpöt pangk irikor naëpan pötenök mëëa.

Yesuuk ngarangk nampë koontupre öng namp ompyaö mowesa

(Maak 5:21-43; Luk 8:40-56)

¹⁸ Yesu pi ngön pöt ök yemëem wëën ngarangk namp wais pim naë rar ré mowesirak epël yema. “Nem koontup peene ngolöp wel wia. Pël ëaarek ni wais mores pim rangk mowiin kaalak öp sêp.” ¹⁹ Pël maan Yesu pi wal ëak ten pim ruuröaring omp pöpring saut.

²⁰ Pi kan yesën öng namp öng yauman ëeim wëen krismaki 12 ëak saö namp kasngaël wais pim mores ulpëënëpök mësël yaalmë. ²¹ Pöt, “Ne om pim ulpëënëpök mësël elmëëma pöt ompyaö sumaat,” pimënt kön pël wesak pël yaë. ²² Pël ëën Yesu pi kaip ti itenak epël yema. “Koontup aë, nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesën. Pötaanök ya kë sak öm.” Pël maan öng pöp tapëtäkëer ompyaö yes.

²³ Yesu pi sê ngarangkëpë kaatak orök itaangkën omnarö koontupëen yak yaköm ëën pitëm yaaul nger pëep mempööre ngön kaëp ilö pël eim wëa. ²⁴ Pël ëën pi pitën epël yema. “Ar mop wiak ka tomökël oröëe, koont epop wel nawiin om ka ura.” Pël maan pit sömre ëlak ya. ²⁵ Pël yaan Yesu pi omnarö tomökël wes momëak koontupë

wieëa pörek ilë moresi wëen wal äaut. ²⁶ Pël èen pim pël elmëa pöta ngönte yang pörek ka poutë sa pet ira.

Yesuuk omën it il tëa naarre ngön won sa namp ompyaö mowesa

²⁷ Yesu pi ka pö sêp wesak ten pim ruuröaring yesën omën it il tëa naar pim ènëm yewaisem ngön ë olëak epël yema. “Yesu ni Tewitë äapök tenipön yaköm kön niwi.” ²⁸ Pël maan Yesu pi pim ka sêpënëak äa pötak ilaan omën it il tëa pöaar pim naë waisën pëel mëëaut. “Arip kön wiin ne yok pangk ompyaö niwasum ma?” Pël maan piaripök kangiiir epël yema. “Aköp, mak.” ²⁹ Pël maan piaripim itöörarë mësel elmëak epël yema. “Aripim kön wi kosang yewas pötak ne ompyaö yauwas.” ³⁰ Pël maan piaripim itöörar nga ngëna. Pël èen Yesuuk kosang panë wesak epël yema. “Omnaaröen ök manganok.” ³¹ Pël maan piarip sê Yesu pim pël elmëa pöta ngönte yang pörekë omnaröen ök maan yang pörek pangk ë pet ira.

³² Ten kaalak ka pöt sêp wesak kan yesën omën narö omën urmerapök elmëen ngön won sak wëa namp Yesuu naë wak waisa. ³³ Pël èen Yesuuk urmer pöp waö ë momëen omën ngön won sak wëa pöpök ngön yaan omnarö kat wiak yaan sak epël ya. “Elei, tiar omën ke epël nent Israel yangerak oröön itnaangkëen äaut.” ³⁴ Pël yaan Parisi ngönën omnaröak epël yema. “Urmeraröa kaäpök kaamök elmëen urmerarö waö ë yemomë,” pël yema.

Yesuuk omnaröen yaköm elmëa

³⁵ Yesu pi ten pim ruuröaring ka kotre kaö poutë imeë pitëm ngönën tupötë ngönën rë moulöore Anutuuk wa ngaöök nimëëpna ngön ompyaö pöt ök maö, këlangönre yauman ke nentere nent ompyaö mowasö pël elmë imaut. ³⁶ Pël yeem pi omën selap pan itenak pitën kön wiin pol sêpsêp ngarangk wonöröa ök kön irikorring wë weëre kosang won wëen itenak pitën yaköm kön wia. ³⁷ Pël äak pim ruurö tenën epël yenia. “Ya lupöök kaömp kë kësang pan köp sak wë. Pël äaap ya omnaar kopët.” ³⁸ Pötaanök ar ya Pepapön kimang man. Pël èen puuk ya omën munt narö koirak wes mëen këët wa rongan ëëpnaan.”

10

Yesuu ngön yaaö omën 12 pöröa yapinöt (Maak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Yesuuk ten pim ru 12 pöröen ngön niaan sëen urmerarö waö ë mëëre këlangönre yauman ke nentere nent ompyaö mowasö pël èënëak weëre kosang ninaut. ² Ten pim ngön yaaö omën 12 pöröa yapinöt epot. Wotöököp Saimon yapin nent Pita piire ën pim nangap Entru, Semsre pim nangap Son, Sepeti pim ruaar, ³ ën Pilipre Patolomiu, Tomasre

Matiu takis yewaup neere Sems Alpiasë ruupre Tatias. ⁴ Saimon Selot pël yamëëa pöp pi ngaan Rom kamanëp sêp mowasëpënëak aima omën tok pötakaanëp piire ën Yutas Keriot kakaanëp ënëmak Yesuun kup mowipnaap.

Yesuuk pim ngön yaaö omën 12 pöröen ya ngön mëëa

(Maak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ Ten omën 12 pöröen Yesuuk epël niak wes nimëen saut. “Ar omën ngönën wonöröa naë sëëre Sameria omnaröa ka kaöatë sê orö pël èënganok. ⁶ Om Israel omën pol sêpsêp ngarangk won èen repak yes pöröa ök äa pöröa naëëkëer sën. ⁷ Pël äak ar yesem pöt ngönën epël ök man. ‘Anutuuk tiar wa ngaöök nimëëpna akunet yok temanöm yes.’ ⁸ Pël yeem yauman omnarö ompyaö mowasöore omën wel wiaurö wal ë moulmë, omën kësë äaurö ompyaö mowasöore urmerarö omën naröa lupötëaan waö ë momë pël elmëen. Nem weëre kosangöt sum won yaningk. Pötaanök arta tapël sum won omnarö kaamök elmëen. ⁹ Èn monat arim kërötë waulak sënganok. ¹⁰ Ar kan kourakë kaömp waulönëak këröt wak sënganok. Ar ulpëenre ing kör muntatre sungkôratta wak sënganok. Pöt ar omnarö ya yamëngkën yok pangk kaamök elniak kaömp nimpnaat. ¹¹ Ar ka kaö naöök ma kot nentak sê oröak wet rëak pitëm songönöt nampön pëel mëak kat wiin ompyaö sant niwasëpnaap èen pöt piiring wë olëak sënëëtak sêp wesak sën. ¹² Ar ka nenta kakaati yeilëem pöt omën pörek wëauröen, ‘Anutuuk ompyaö elniip,’ pël ök man. ¹³ Pël èen pit sant niwasëpna pöt Anutuuk arim ngön manë pöl pit ompyaö elmëëpnaat. Èn pit sant naniwasën ëëpna pöt arim ngön Anutuuk ompyaö elmëëpënëak mëaan pöt pitëm naë kë naarööpan. Arimënt wak sënëët. ¹⁴ Èn ka naöök ma nentak omën narö sant niwesak arim ngönte kat nawiin yaëen pöt ar pörek sêp wesak yesem pit utpet èen Anutuuk kangiiir kasëng mampnaat pöt pet elmëak ing porpor elmëak arim ingötëaan yangre ulölöt kërë pörek moolan. ¹⁵ Ne yaap pan niamaan. Ngaanëër Sotomre Komora ka pöteparë omnarö pit utpet ëëima. Pötaan akun kaöaöök Anutuuk Sotomre Komora omnarö pitëm utpetatë kangut mampnaat. Èn omën ar sant naniwasën ëëpna pörö utpet pan èen Sotomre Komora omnaröa kangut kaö wesak mampnaat.”

Könöm ke nentere nent orööpnaata ngönte (Maak 13:9-13; Luk 21:12-17)

¹⁶ “Kat wieë. Pol sêpsêp ruurö kent toköröa öngpök wes namëen yaautak nook ar kööre toköröa öngpök wes nimëen sê

önëen yeë. Pit utpet niwasëpënëak ëëpnaat. Pötaanök ar pol reraupë yaë pöl it nganga yeem int ekëpë wë pöl wiap ëën. ¹⁷ Ar omnaröen ngarang këkë ëën. Pit ar kaöaröa naë niulëen pitök maan ngönën tupötë pës nimööpnaat pötaanök. ¹⁸ Ar nem ru sak wë pötaanök pitök ar yang ngarangkre omën omp ak naröa naë ngön yaatak niulëëpnaat. Pël ëën ar pitre omën ngönën wonöröa ëöetak nem ngönte tekeri wesak manëët. ¹⁹ Yang ngarangköröa naë niulëen tol anet ëak kön selap ëënganok. Akun pötak ngön anëët Anutuuk arim lupötë niwiipnaat. ²⁰ Pël ëën ngön anë pöt arimtok naëngan, arim Pepapë Pulöök tekeri wes nimpnaat.

²¹ “Omën naar nanëpök nangapëën kup mowiin mëmpnaat. Ën pepapökta ruupëën kup mowiin mëmpnaat. Ën koröngre ruuröak ëlre pepaarëen kup mowiin mëmpnaat. ²² Ar nem ru sak wë pötaan omën pourö ya sangën ëën kööre tok elniipnaat. Pël ëëpnaatak omën weë sak wëak wel wiipnaarö Anutuuk kama öpnaat. ²³ Ar kak nerek wëen nga elniin pöt kas nerekël sën. Ne yaap niamaan. Ar kak nerekaan waö elniin pöt nerekël kas sënëët. Israel kaatë wii saal ar sa pet nairën wiaan Omën Këëp ne oröömaap.

²⁴ “Runga pep kaatak nampök pim pepap il newaspan. Ën inëen ru nampök tapël pim ngarangkëp il newaspan. ²⁵ Runga pep kaatakëp pim pepapë mëngkre mëngkre wëen pangk ëëpnaat. Ën inëen ruupta pim ngarangkëpë mëngkre mëngkre wëen pangk ëëpnaat. Pitök ne arim kaöapön utpet wesak neak neen, ‘Pielsepul urmeraröa kaöap,’ pël neea. Pötaanök pitök il wesak ar nem ruuröen utpet panë wesak niapnaat.”

*Tiar Anutuunökëër kas ëëpa
(Luk 12:2-7)*

²⁶ “Pitën kas ëënganok. Pöt epël. Omën ngep ëën wia pipot wiakaim wi naöpanëët. Ënëmak wëlël ëën omnarö itaampnaat. Ën ëlëëp wia pipot wi naöpanëët. Pipot tekeri sëpnaat. ²⁷ Nem arën koutak ök yëniak pipot ëwaatak ök an. Ën ngön laöök ök yëniak pipot omnaröa tektrak wë kaö wesak an. ²⁸ Ar omën könöp utpet newasën koröpö pëen nimëmpnaaröen kas ëënganok. Anutu es parëaöök niulëak könöpre koröpö pout kö niwasëpna pöpönökëër kas ëën. ²⁹ Omnarö tiar int sëpër naar 1 toea pötak sum ëëpnaat int ke pëlöröakaan namp köntak wel wiak yangerak nengentiipan. Anutuuk aanak pël ëëpnaat. ³⁰ Ar omnarö pöt, arim kepön ëpötönta pi ëwat wë. ³¹ Pötaanök ar kas ëëngan. Pöt Anutuuk kön wiin arim sumatök int kot pöröaat il yemowas. Pötaanök omën nant arim naë köntak naarööpan. Puuk aanak orööpnaat.”

*Yesuu yapinte aöre piin yak mowasö pël yaauta ngönte
(Luk 12:8-9)*

³² “Namp pi omnaröa ëöetak, ‘Ne Yesuu ënëm yeë,’ pël apna pöp nookta kanggiir nem Pep kutömweri wë pöpön, ‘Pi nemop,’ pël memaat. ³³ Ën namp pi omnaröa ëöetak neen yak newasëpna pöp nookta nem Pep kutömweri wë pöpë ëöetak piin yak mowasumaat.”

*Yesu pi tiar kom elniipënëak waisa
(Luk 12:51-53; 14:26-27)*

³⁴ “Arök ne yangerakë ngaat won wasumëak waisan wasngan. Ne arim naë ngaat won wasumëak newaisën. Ne ar neen kön wi kosang wesak wëaurö omën neen pël naalnëen wëauröa naëaan kom elniin pit kööre tok elniipënëak waisaup. ³⁵ Nook elmëen ruupök pepapëën kööre tok ëere korömpök ëlëpëen kööre tok ëere koröng lëlamöpök ël lëlamöpëen kööre tok ë pël ëëpënëak waisaup. ³⁶ Omën ka kopëtetak wëaurö neneraan kööre tok ëëpnaat.

³⁷ “Omën namp pim ëlre pepaarëen kent panë yeem neen kent panë naën ëëpna pöp yok pangk nem omnamp pël naëpan. Ën namp pim rungaaröaan kent panë yeem neen kent panë naën ëëpna pöp yok pangk nem omnamp pël naëpan. ³⁸ Ën namp pi, ‘Ne Yesu piemëen wel wiima pöt pangk ëëmaap,’ pël wesak pim këra yetapër wak nem ënëm naalnëen ëëpna pipop nem omnamp pël naëpan. ³⁹ Namp pim wëwëet keimön ëak öpna pöt pim wëwëet kö sëpnaat. Ën namp nemëen yak wëwëet këëpöt wasëpna pöt pim wëwëet ompyaö orö morëëpnaat.”

*Omën narö ompyaö kangut öpnaata ngönte
(Maak 9:41)*

⁴⁰ “Omën ar sant niwasëpna pöp ne elnëëpnaap. Ën omën ne sant newasëpna pöp Anutu nem wes nemëaup elmëëpnaap. ⁴¹ Omën namp tektek ngön yaaö namp pim ngësë yewaisën pi tektek ngön yaup pël wesak sant mowasëpna pöt pi tektek ngön yaupë ompyaö kangit piiring öpnaap. Ën namp omën wotpil namp pim ngësë yewaisën pi wotpil yaup pël wesak sant mowasëpna pöt pi omën wotpilëpë ompyaö kangit piiring öpnaap. ⁴² Ën omën namp omën pas nampön itenak pi nem ruup pël wesak i epët nëmpënëak kelöntak kol mampna pöp pi Anutuuk yaap ompyaö kangit mampnaap.”

11

*Sonök Yesuu ngësëël ngön wes mëa
(Luk 7:18-35)*

¹ Yesuuk ten pim ruuröen wetete ngön pöt ök ni pet irak pörek sêp wesak ka munt pörek wieëa pötë ngönën ök mëak rê moulo saut.

² Son i yamëaup wii kaatak om wë Kristoë yaauta ngönte kat wiak pim ru naar wes mëen waisa. ³ Pël ëak piaripök piin epël mëak pëel yema. “Waisëpënëak aan kor wakaimaup ni tapöp ma muntapön kor ön?”

⁴ Pël maan omën pöaar wais ök maan Yesuuk kangiiir piaripön epël ök yema. “Arip së Sonön omnant arpin itaampöore kat wi yeë epotön ök man. ⁵ It ngaapöörö it nganga së, ing il téaurö ompyaö sak kan ë, kësë éaurö ompyaö së, katon yaurö kat nganga së, welarö wal ë ulmë, ngöntök yaurö ngön ompyaut ök maan kat wi, pël yeë epotön ök man. ⁶ Omën namp nemëen yak pim kön wi kosang yewesaut irikor naën yaë pipop ërëpërëp ëëpnaap.”

⁷ Pël maan piarip yesën Yesuuk omnaröen Sonë songönte ök yema. “Ar ngaan yang omën wonrek kalaö naö kent möön sak waisak yaëen itaampunëak saurö ma? Won, Son pi pöta ök won. ⁸ Ma ar omën ulpëen ke nalëp mëaö nampön itaampunëak saurö ma? Won, omën ulpëen ke nalörö mëa pörö omën omp aköröa ka ompyautë wëetak Son pi ulpëen ke nalörö namëen wëaup. ⁹ Ma ar omën ke tolëëlëpön itaampunëak saurö? Ar tektek ngön yaaö nampön itaampunëak saurö ma? Ar yok pël ëan. Ne ök niamaan. Epop tektek ngön yaaö tapöpök pim ya yamëngka pötök tektek ngön yaaö muntaröa ya yamëngka pöt il yemowas. ¹⁰ Pöt omën pöpëenök ngönëntak epël retëng ëa. ‘Kat wi. Ne omën nem ngönte waup wes mëen wet rapnaat.

Puuk nim kanö ningësëpnaat.’

¹¹ Ne yaap niamaan. Son puuk yangerakë omën pourö il yemowas. Pël ëaap omën Anutuuk wa ngaöök yamë pöröak pi il yemowas. Pitëm naëaan koturöakta pi il yemowas. ¹² Ngaan Son i yamëaup pim ngës réak ngönën ök ëa pötakaan wais peene e wë eptak omën utpet ke nentere nent yaaö naröak Anutu pim wa ngaöök nimëak wë pötak ilapënëak weë yengenti. ¹³ Mosesre tektek ngön yauröak Anutuuk wa ngaöök nimëepënëak ëa ngön pöt aö aö wais Sonë oröak wë eptak kë yaarö. ¹⁴ Ën ar pitëm ngönöt kat wiak taë wasënëak pöt Sonön pi Elia pitëm waisëpënëak ëa tapöp pël wasënëet. ¹⁵ Katringëpök ngön epët kat wiip.

¹⁶ “Ne ar akun eptak wëauröen oröp nentak ök elniim? Ar rungaaröa ökörö. Run-gaarö pit ka tomök ngasam yeem pitëm karuröen epël yema.

¹⁷ ‘Ten intö tang yamöön ar tan naurön yeë. Ten ingre tan yaan ar ingre ya ilak naën yeë.’

¹⁸ Ar tapël yaurö. Son pi wais wain i nanën wë akun nantë kaömp ngës olëak wëen ar piin, ‘Pi urmerapring wë,’ pël aiman. ¹⁹ Ën peene Omën Këëp ne wais iire kaömp yenën ar epël aim. ‘Iteneë. Omën epop wain iire kaömp kaö yenëp. Pi takis yewaöre saun omnaröa karip,’ pël aim. Pël ëaap Anutu pim ëwat pöt arim naë wieëanëen ar tenip sant elnian tapön.”

Yesuuk Kalili omnaröen pepanöm ngön mëëa

(Luk 10:13-15)

²⁰ Akun pötak Yesu pim wet réak ka nantë ya retëng weëre kosang mëngkën itenak lup kaip natiin ëa pöröen epël mëak nga yema. ²¹ “Yakömpe, Korasin omnaröen. Yakömpe, Pesaita omnaröen. Nem retëng weëre kosangöt arim naë elnia pöl Taiaare Saiton omnaröen elmëanëen pit ngaanëer pitëm lupöt kaip tiak ulpëenre poë koröp sinöt ëak ka kosöt kolak pitëm koröpök wa mëan tapön. ²² Pötaanök epël niamaan. Akun kaöaöök Anutuuk Taiaare Saiton omnarö pitëm utpetatë kangut mampnaat. Ën ar pöt, utpet pan ëen pitëm kangut kaö wesak nimpnaat. ²³ Ën Kapaneam omnarö, ar kutömweril isën ma? Won, ar es parëaöök ngemanëet. Nem retëng weëre kosangöt arim naë elnia pöl Sotom omnaröaan elmëanëen pitëm ka kaö pö kö nasën peene om wieëan tapön. ²⁴ Pötaanök epël niamaan. Akun kaöaöök Anutuuk Sotom omnarö pitëm utpetatë kangut mampnaat. Ën ar pöt, utpet pan ëen pitëm kangut kaö wesak nimpnaat.”

Yesuu naë së kë sëpenaat

(Luk 10:21-22)

²⁵ Akun pötak Yesuuk Pepapön epël ök mëëaut, “O Pep, ni kutömre yang poutë pepap. Niin yowe yeniak. Ni omën ëwatöröaan nim ngönëntë ëlëëp yaalmëaup. Ën kön nawiin yauröaan pet yaalmëaup. ²⁶ Mak, Pep nim kentöök pël yaaup.” ²⁷ Pël mëak omnaröen epël yema. “Pepak omnant pout ne nenaut. Pötaanök omnarö pit ne Anutuuk Ruupë songönten köpël wë, Pepakëer ëwat wë. Ën Pepenta tapël wia. Omnarö piin köpël wë, Ruupökëer ëwat wë. Pötaanök Ruupök omën nampön Pepapë songönten ök maan yok pangk ëwat sëpnaat. ²⁸ Ar Anutuuk ngönte ngaarëk önëetaan ya kaö mëneimeë këlangön kat wiem wëaurö nem ngësë waisën. Pël ëen nook niaan kë sënëen. ²⁹ Ar nem inëen ru sak neering ya mëneim wë nem naëaan ëwatöt ön. Pöt epël. Ne ya wiap yaaupök nemtën wak irëak wëen arim saunatë könöm pöt won sëen lup kengkën sak önëet. ³⁰ Omnant arim ëënëak ök niaim pöt ompyaut, könöm won pangk ëënëet.”

12

*Kë yesa akun ngëengka ngönte
(Maak 2:23-28; Luk 6:1-5)*

¹ Wë kë yesa akun nentak ten Yesuring rais yaòökë lup yesem këënëen ulöp nant toäk söngsöng ëäk naut. ² Pël yaëen Parisi omnarök itenak Yesuun epël yema. “Kat wi. Nim ruurö kë yesa akun ngëengkötë naënëel yaë.” ³ Pël maan kangiiir epël yema. “Ar Tewitre pim omnaröa këen wë ëa pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma?” ⁴ Tewitre pim omnarö pit Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati së kaömp Anutuu ëöetak wieëa pöt kiri ar yaaurökëer nëmpanaan piire omën pas pim naë wëaurö nëmpanëak nga yaaut wa na. ⁵ Ma Mosesë ngön kosangtak lup epël wia pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? Kiri ar yaaurö Anutuu ngönën tup kaöetak kët kë yesa akun ngëengkötë ya yamëngkam kë yesa akunatë nga wieëa pöt ilën saun naën ë yaë. ⁶ Ne niamaan kat wieë. Arim ëöetak e taua epöpök tup kaöet il yewas. ⁷ Ngönëntak ngön nent epël wia. ‘Ne ar nemëen animaurö kiri ar elnëenëeten kaaö. Nem kentöök ar omnarö yaköm ëäk ompyaö elmëenëetenök kent yaë.’ Ar ngön pöta songönte ewat wëanëen omën ketre saun wonöröen nga nemaan ëan tapön. ⁸ Omën Këep ne kë yesa akun ngëengka pöta pepap. Pötaanök nem kentöök akun eptak nem ruuröen omnant ëëpnaa memaat.”

*Kë yesa akun ngëengka nentak Yesuuk omën mores kël wa namp ompyaö mowesa
(Maak 3:1-6; Luk 6:6-11)*

⁹ Pël mëak pörekaan pitëm ngönën tup-tak së ilëaut. ¹⁰ Pël ëen omën namp pim mor nas kël waup pörek wëa. Pël ëen pitök Yesuun morök elmëak ngön yaatak ulmëepëneak epël pëel yema. “Tiar yok pangk kë yesa akun ngëengktak ompyaö wasëpen ma won?” ¹¹ Pël maan epël mëëaut. “Arim naëaan namp pim pol sëpsëp namp kë yesa akun ngëengka nentak yang öngöpök ilëaan sëp wasëpën ma? Pël naëpan, öpnaat. ¹² Sëpsëp pöp omën pasip. Ën omnarö tiar këerö. Pötaanök kë yesa akun ngëengktak yok pangk ompyaö wasëpenaat.” ¹³ Pël mëak pi omën pim mores kël wa pöpön epël yema. “Nim mores el më.” Pël maan pim mores el mëen kaalak muntasi ök ompyaö yes. ¹⁴ Pël yaëen Parisi omnarö ka tomök së wa top ëäk pit tol ëäk Yesu mëmpën pöta ngönte kopëta wesa.

Yesu pi Anutuu inëenëp

¹⁵ Yesu pi pitëm ngönte ewat wëak pörekaan yesën omën selap pim ënëm waisa. Pël ëen pi yauman omën pourö ompyaö mowesak ¹⁶ pitën omën muntaröen piin ök mepanëak

nga yema. ¹⁷ Pël yaëen tektek ngön yaaö Aisaia pöpë ngön epël ëa pöt kë oröaut.

¹⁸ “Epop nem inëen ruup, nem yaö mëëaup. Ne piin kent pan ëäk ya kë yes.

Nem Pulö pim naë wes mëen pim rangk wë weëre kosang mangkën nem ngön wotpilte omën ngönën wonöröen ök mapnaat.

¹⁹ Pi omnaröaring ngön nga elöore ngön ëäk aö,

omnarö pim ngönte ka tomök kat wi pël naëpan.

²⁰ Omën kalaö pötöp möautë ök këlangön kat yawiaurö pi utpet nemowaspan, kaamök elmëen ompyaö sëpnaat.

Ën omën es wëlëngö riipëneak yaë pöl wiap panë yaauröeta puuk elmëen wel nawiipan, kaamök elmëen wë sak öpnaat.

Pi kosang ngentiak ya mëngkën Anutuu wotpil yaautak omën muntat il wasëpnaat.

²¹ Pël ëen omën ngönën wonörök piin kön wi kosang wesak kor öpnaat.”

Omën narök Yesuun Pielsepulök kaamök yaalmë pël mëëa

(Maak 3:20-30; Luk 11:14-23; 12:10)

²² Wë ënëmak omën narö omën urmer nampök elmëen it il tëere ngön won së pël ëa namp Yesu naë wak waisa. Pël ëen ompyaö mowasën omën pöp ngön aöre it nga së pël ëaut. ²³ Pël ëen omnarö pöten itenak yaan sak epël ya. “Lei, epop Tewitë ëap, Anutuu Yaö Mëëaup, tiarim ngarangk elniipnaap ma?” ²⁴ Pël yaan Parisi omnarö pöten kat wiak epël yema. “Kaar angan. Omën epop urmeraröa kaöap Pielsepul puuk kaamök elmëen waö ë yamë.” ²⁵ Pël yemaan pi pitëm lupötë itenak yema. “Yang nerakë omnarö pitëm naë nga oröön nener mënak kom ëäk wë weëre kosangring naön ëëpnaat. Ën omën ka naöök wëaurö ma ka kopët nentak wëaurö tapël nener mënak kom ëëpna pöt repak sëen omën won wiaapnaat. ²⁶ Tapël Seten pimtök ne kaamök elnëen pim urmerarö waö ë yemomëanëen pimtök pimënt mëngkën pim weëre kosangöt won san tapön. ²⁷ Ar neen, ‘Pielsepul puuk kaamök elmëen urmerarö waö ë yamë,’ pël aim. Pötaanök arim ngön pipët yaap yeëanëen arim ruurö pitta Pielsepul kaamök elmëen urmerarö waö ë mëan tapön. Pötaanök arim ruurö pitëmtök arim ngön pöt kaar ëan pöt tekeri yewas. ²⁸ Ne pöt, Anutuu Pulöök kaamök elnëen urmerarö waö yeë. Pötaanök Anutuu wa ngaöök yanimë pöt arim naë yaarö.

²⁹ “Omën nga namp wëen munt nampök pim kaatak ilëak pim omnant naöpan. Wet rëak omën nga pöp wii të wiakök pim omnant pout öpnaat. Nga pöp Seten.

³⁰ “Namp ne sant naalnëen yaë pipop kööre tok yaalnë. Namp neering pol sépsépörö wa top naën yaë pipop pi sépsépörö rep yamë. ³¹ Pötaanök ne ök niamaan. Omën utpet ke nentere nent éak Anutuun utpet wesak mapna pöt Anutuuk omën utpet pöt poutë kangut yok pangk kërë moolapnaat. Ën namp pi Ngëengk Pulöön utpet wesak tapël mapna pöp pim saun pöta kangit ent é nemoolan. ³² Ën namp pi Omën Këep neen utpet wesak apna pöp pim saun pöta kangit Anutuuk kërë moolapnaat. Ën namp pi Ngëengk Pulöön utpet wesak tapël mapna pöp pim saun pöta kangit peeneere énem poutë ent é nemoolan.”

Këra ompyaäre utpet pötë ngönte
(Luk 6:43-45)

³³ “Këra ompyaumentëk ulöp ompyaurö ütöpnaat. Ën utpetementëk ulöp utpetarö ütöpnaat. Këra élmenti songönte ulöpöröak war yewas. ³⁴ Kamalöröa morök yaë pöl ar yaaurö. Utpet yaauröak tol éak ngön ompyaut an? Pël naëngan. Omën namp ke nantre nant pim lupmeri peö éak wë pöt këmtak war yewas. ³⁵ Omën ompyaup pim lupmeri kön ompyaut wieë ngön ompyaut ya. Ën utpetap pim lupmeri kön utpetat wieë ngön utpet tapëlöt ya.

³⁶ “Ne ök niamaan. Ënëmak kangiiir éepna akunetak Anutuuk omnaröa ngön köntak mosut yaaö pötaan ngön ya mëmpnaat. ³⁷ Arim ngön yaautak arim songön ompyaut tekeri wasën pöt Anutuuk niöpnaat. Ën arim ngön yaautak utpet yaaut tekeri wasën pöt sêp niwasëpnaat.”

Omën narö Yesu retëng weëre kosangring nent éen itaampënëak mëëa.

(Maak 8:11-12; Luk 11:29-32)

³⁸ Pël maan ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omën naröak Yesuun epël yema. “Rë yanuulaup, ten Anutu niiring wë ma won pöta songötë éwat sënaan, ni retëng weëre kosang nent é. Pël éen itaampunaan.” ³⁹ Pël maan pi epël yema. “Omën peene akun eptak wë eporö ar utpet éak Anutuun kön wi kosang newasën yaaurö. Ar ya retëngöt yamëngka pöten ke urak yenëak. Pötaanök ne ya retëng nent naëngan, om ngaan tektek ngön yaaö omën Sona pim elmëa pöta ököt pëen pet elniin itaampunëet. ⁴⁰ Ngaan Sona pi i kaö imën kaöapë yaatak këtre röök nentepar nent wakaima pöl Omën Këep ne këtre röök nentepar nent yangera öngpök ömaap. ⁴¹ Ënëmak Anutu pim ar kom elniipna akunetak Niniwa kakaanörö pit wal éak arim kön wi kosang newasën yeë pöt war wasëpnaat. Pöt Sona puuk ngönën ök maan lup kaip tia pötaanök. Pël éaap omën peene

wë epop nook Sona il yemowesetak ar nem ngönöt kat nawiin yeë. ⁴² Ënëmak Anutu pim ar kom elniipna akunetak öng ak namp yang we naöökël wakaimaup pi wal éak arim kön wi kosang newasën yeë pöt war wasëpnaat. Pöt öng pöp yang kaö pantakaan Solomonë naë wais pim éwat kësangöt kat wiipënëak waisaup pötaanök. Pël éaap omën peene wë epop nook Solomon il yemowesetak ar nem ngönöt kat nawiin yeë.”

Urmerap omën namp sêp wesak sê rëak kaalak waisauta ngönte
(Luk 11:24-26)

⁴³ Pël mëak Yesuuk pitën watepang ngön nent epël ök yema. “Urmer namp omën nampökaan oröak sê kosangöök wë urre korumön ap wesak ⁴⁴ epël kön wia. ‘Nem ka ngaan wakaim olëak waisautakë kaalak sumaan.’ Pël kön wiak sê itaangkën ka tapët koore katëp éak é rangi ulmëen kos wieëa. ⁴⁵ Pël éen pi kaalak sê urmer muntarö 7 éak koirak waisa. Pörö pim ök won, utpet panëëro koirak wais ka kopët taptak wëa. Pël éen omën pöp pi ngaan utpet kot nent wakaimaupök énem sasa pan sa. Tapël Yuta omën utpet peene akun eptak wë eporö ar utpet panë sak önëëro.”

Yesu pim ëlre nangaröa ngönte
(Maak 3:31-35; Luk 8:19-21)

⁴⁶ Yesu pi omnaröen ngön ök maim wëen pim ëlre nang wais ka tomök wë piin ngön ök mapënëak yema. ⁴⁷ Pël éen omën nampök piin epël yema. “Nim ëlre nang niin ngön ök niapënëak wais ka tomök wë.” ⁴⁸ Pël maan piin kangiiir epël yema. “Nem elëp talëp? Nangarö talörö?” ⁴⁹ Pël mëak pim ruurö tenim ngësël mor song éak kaalak epël yema. “Nem ëlre nang pörö eporö. ⁵⁰ Omën nem Pep kutömweri wëaupë ngön ngaarëk yeö piporö nem ëlre nangarö pël yaë.”

13

Omnant öp olëauta watepang ngönte
(Maak 4:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Kët pötak Yesu pi pim kaatakaan oröak ten pim ruuröaring i kaö éöök sê wel aisëaan ² omën kësang pan wais pim naë wa rongan yaë. Pël yaëen pi wangaöökë ngaarëk is wel aisëak wëen omnarö i pisöök taueëa. ³ Pël éaan pi watepang ngön nentere nent mëak nent epël yema. “Omën namp pim yaak sê omnant öpöt olëa. ⁴ Pël éen nant kamtaöök ngentiin intöröak oröak na. ⁵ Ën nant këlöökë rangk ngentia. Pël éen yanget kënyangap wiaan yak teënt oröa. ⁶ Pël éen këtëp ngaarëk apër maan öp pöt kotön saap wak umön rëa. Pöt misënöt kotut pötaanök. ⁷ Ën nant nönötë öngpök olëa. Pël éen nönöt oröak ngep éen sësë éa. ⁸ Ën

nantökëer yang kolaptak olëa. Pël èen pötökëer aprak kè kësang pan uta. Kengk nemorëet 100, nemorëet 60, nemorëet 30 pël uta. ⁹ Katringëpök ngön epët kat wiip.”

*Yesu pi watepang ngöntaan mëëa
(Maak 4:10-12; Luk 8:9-10)*

¹⁰ Pël yemaan ten pim ruurö Yesu naë së piin epël mëëaut. “Ni tol èënak pitën watepang ngön yemaan?” ¹¹ Pël maan pi kangiir epël yenia. “Anutu pimtok wa ngaöök nimëak wë ngön ëlëëp pöta songönte arënökëer pet yaalni. Èn muntarö puuk pël naalmëen yaë. ¹² Omën namp Anutuuk ngön ompyaö nant mangkën taë wak öpna pöp muntat mangkën pim naë kësang wiaapnaap. Èn namp mangkën taë wes wak naön ëëpna pöp kot weëa tapët Anutuuk kama wa ëp èen elek öpnaap. ¹³ Nem watepang ngön yemak epëta songönte epël. Pit itöök iteneëak këëkë itna naskolön yaurö. Katëëpök kat wieëak këëkë kön nawiin yaurö. ¹⁴ Tektek ngön yaaö omën Aisaia pöpë ök ëa pöt pitëm naë kè yaarö. Pöt epël.

‘Ar ngön pëen kat wiinëetak songönte ëwat nasëngan.

Pël ëak ar itaampunëetak yok pangk omnantön itnaangkan.

¹⁵ Omën piporö pitëm lupöt kosang saurö, katöt il wariaurö, itöt mësëaurö.

Pit pël naën ëanëën itaampööre kat wiire kön wi pël ëan tapön.

Èn pit pël naën ëanëën nem naë rë olaan ompyaö mowesan tapön,

Anutuuk pël ya.’

¹⁶ “Ar pöt arim itöök omën ngolöpötön itaampööre katëëpök ngön ompyaut kat wi pël yëë pötön ërëpërëp ëënëët. ¹⁷ Ne yaap ök niamaan. Ngaan tektek ngön yaaöre omën wotpilörö kësang omën epotön iteempënëak ëak itnaangkën ëautak ar peene ityaangk. Kat wiipënëak ëak kat nawiin ëautak peene kat yawi.”

Omnant öp olëauta watepang ngön pöta songönte

(Maak 4:13-20; Luk 8:11-15)

¹⁸ “Peene omnant öpöt olëauta watepang ngön niak pöta songönte war wes niamaan kat wieë. ¹⁹ Omnant öpöt kamtöök ngentia pötë ökörö omën narö Anutuuk wa ngaöök nimëëpënëak yaë ngön pöt kat wiauröak kön nawiin yaëen ngön Anutuuk pitëm lupötë wia pöt Setenök kama wa ëp yaë. ²⁰ Èn omnant öpöt këlöökë rangk ngentia pötë ökörö, omën narö Anutuuk ngönte kat wiak ërëpsawi ëak öpnaat. ²¹ Pitëm lupötë misën il natëen. Pötaanök akun kot nent kön wi kosang wesak wëen pitëm Anutuuk ngön ngaarëk yeö pötaan omnaröak këlangön kat mowiak utpet mowasën tapëtakëer wil këlok ëëpnaat.

²² Èn omnant öpöt nönötë öngpök ngentia pötë ökörö, omën narö Anutuuk ngönte kat wiipnaatak wë koröpöökë omnantön kön selap ëëre monere urömen kentre kaur ëëre omën munt nantön war ë pël yaëen pötök ngep elmëen Anutuuk ngönte mos ëëpnaat.

²³ Èn omnant öpöt yang kolaptak ngentia pötë ökörö, omën narö Anutuuk ngönte kat wiak këëkë kön wiak wëen pitëm wëwëatë kè ompyaut orööpnaat. Narö kè 100, narö kè 60, narö kè 30 pël orööpnaat.”

Ya lupöök nön utpetat oröauta watepang ngönte

²⁴ Pël mëak Yesuuk watepang ngön munt nent pitën epël yema. “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt omën namp pim ya lupöök omnant öp ompyaut ngënta pötakël ök ëëmaan. ²⁵ Pël èen röök nentak pim kööre tok namp wais nön utpetatë öpöt ompyautë rangk olëak sa. ²⁶ Pël èen omën ompyaut oröak këët utöpënëak yaëen nön utpet pötta oröak kaö sa. ²⁷ Pël èen omp pöpë inëen ruurö pim naë wais epël mëëa. ‘Kaöap, ni öp ompyaut ya lupöök ngëntaupp. Nön utpetat tol ëak oröa?’ ²⁸ Pël maan epël mëëa. ‘Kööre tok nampök ëa.’ Pël maan pim inëen ruuröak, ‘Ten së nön utpetat ti moolan ma?’ pël mëëa. ²⁹ Pël maan pi kangiir pitën epël mëëa. ‘Won. Ar nön utpetat yatiem omën ompyautta tiinganok. ³⁰ Pout irikor ëak öp. Pël èen omnant köp sëen öpenaatak nem omën këët öpnaaröen epël memaat. Wet rëak nön utpetat tiak ut arak uswesi moolan. Pël ëak omën ompyaut wa rongan ëak nem kaatak wiin.’ ”

Këra lëlëp kotupre yis pöteparë watepang ngönte

(Maak 4:30-34; Luk 13:18-21)

³¹ Pël mëak Yesuuk watepang ngön munt nent pitën epël yema. “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt këra nementi lëlëp pöpökël ök ëëmaan. Omën nampök lëlëp pöp pim ya lupöök ngënta. ³² Lëlëp pöp kot panëëp, omën muntatë lëlëpöröak il yewas. Pël yaëetak oröakökëer pöpök këra muntat il yewas. Pël ëak kësang sak wëen intörö wais morötë ngentiak ka ëp yawi.”

³³ Pël mëak watepang ngön munt nent epël yema. “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt öng namp yis pöt korupaë kas möautring irikor èen pötak ekek yes pötak ök ëëmaan.”

³⁴ Yesu pi watepang ngön kësang omnaröen ök yema. Nent war wesak nemaan, watepang pëen yema. ³⁵ Pël yaëen tektek ngön yaaö nampë ngön epël ëa pöt pim naë kè yaarö.

“Ne watepang ngön ök memaap.

Omnant ngaanëer Anutuuk kutömre yang ket ëa akun pötakaan wais peene e wë

eptak ëlëëp wiakaima pöt nook tekeri wasumaap.”

Nön utpetat ya lupöök oröauta watepang ngön pöta songönte

³⁶ Yesu omnarö sëp wesak së kaata kakaati yeila. Pël ëën ten pim ruurö naë së epël mëëaut. “Ya lupöök nön utpetat oröautakël nim watepang ngön yaan pöta songönte ök nia.” ³⁷ Pël maan kangiiir epël yenia. “Omën öp ompyaut ngënta pöp Omën Këëp ne epop. ³⁸ Ya pöwer pöt yang epër. Ën omnant öp ompyaö pöt omën Anutu pim wa ngaöök yamë pörö. Ën nön utpetat omën Setenë ënëm yaëën pim ngarangk yaalmë pörö. ³⁹ Kööre tok öp utpetat olëa pöp Seten, ën omën ompyaö wa pöt akun kaöaö. Ën omën wa wia pörö enselörö. ⁴⁰ Omnaröa nön utpetat tiak esuwesi mera pöta ök akun kaöaöök orööpnaat. ⁴¹ Akun pötak Omën Këëp nook nem enselörö wes mëën nem wa ngaöök yamë pötak omën utpet yaauröere omën munt narö utpet sëpënëak yaalmëa pörö kama wak ⁴² es kosangwesi moolapnaat. Es kosang pöwesi omnarö ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim öpnaarö. ⁴³ Pël ëën akun pötak omën ompyaö saurö pit Anutu pitëm Pepapök wa ngaöök yamëën këtëpë yema pöl ëwa elmëëpnaat. Katringëpök ngön epët kat wiip.”

Omën nampök uröm ompyaut yangerak ëlëëp wieëaut koirauta watepang ngönte

⁴⁴ “Ën Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt urömere omën ompyaut ngaanëër yangerak ëlëëp wia pötakël ök ëëmaan. Ënëmak omën munt namp koirak muntarö koirpanëën kaalak ëlëëp wia. Pël ëäk teëntom ërëpsawiarang së pim omën pout menak sumat wak yang lup pöt sum ëa.”

Songre sar ompyauta watepang ngönte

⁴⁵ “Ën Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt omën songre sar ompyaut ap yewesa pöpëël ök ëëmaan. ⁴⁶ Pi songre sar ompyaö panë nent koirak pim omnant pout menak sumat wak së songre sar ompyaö pöt sum ëa.”

Iir yewaul pöta watepang ngönte

⁴⁷ “Ën Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt iirëëp i kaöök olaan imën ke nampre namp ilëa pötakël ök ëëmaan. ⁴⁸ Iir pöëëp imënorö peö ëën omnarö weruak ëöökël sa. Pël ëäk wël ëäk ompyaurö kaputë wesirak utpetarö wa moolëa. ⁴⁹ Pöta ök akun kaöaöök tapël ëëpnaat. Enselöröak wais omën utpetarö ompyauröa naëaan wël ëäk kama wak ⁵⁰ es kosangwesi moolapnaat. Es kosang pöwesi ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim öpnaat.”

Uröm ngaanre ngölöpöt wieëauta watepang ngönte

⁵¹ Pël niak tenën epël pëël yenia. “Ar pöta songönten kön wia ma?” Pël niaan ten, “Mak,” pël mëëaut. ⁵² Pël maan tenën epël niiaut. “Pöt ompyaö. Ngön kosangötë ngarangk namp Anutuu wa ngaöök yamëautak ilëak wë ngönënte këëkë ëwat saup pi ka pepapë ököp. Ka pep pöp pi uröm ompyaö ngaanre ngölöp pout pim peram wiaurekaan yeö pöl pi ngönën ompyaö ngaanre ngölöp poutepar ëwat wëaup.”

Nasaret omnarö Yesuun kaaöre këëpöt elmëa

(Maak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ Yesu pi watepang ngön pöt ök më pet irak ten pim ruuröaring saut. ⁵⁴ Pël ëäk Nasaret pim ka songöntak oröak ngönën tup-tak ilëak ngönën ök yemaan omnarö pit yaan sak epël ya. “Elei, omën epop omën yaap tiarim karippe. Tarëkaan ëwat ompyaö epot wa? Ma talëpök weëre kosang mangkën ya weëre kosang epot yamëngk? ⁵⁵ Tiar piin ëwat wëep. Pi ka ök yarëaupë ruuppe. Pim ëlëp Maria. Ën yokot pim nangarö Semsre Yosep, Saimonre Yutas pörö. ⁵⁶ Ën koont pim nangaröeta tiarring wë. Pël ëaap pi weëre kosang epot tarëkaan wa?” ⁵⁷ Pël mëak pit piin kaaöre këëpöt yaalmëën Yesuuk epël yema. “Tektek ngön yaaö namp ka poutë omnaröak piin ping wesak yema. Pël yaautak pimtë kaare yangerak wëën piiring wëauröak pi kaö nasën wë wesak piin ping wesak nemaan ë yaë.” ⁵⁸ Kak pörökörö pitëm kön wi kosang nemowasën ëautaan ya retëng weëre kosangring nant kësang pitëm naë namëngkën ëaut.

14

Son i yamëaup mëna

(Maak 6:14-29; Luk 3:19-20; 9:7-9)

¹ Akun pötak yang ngarangk kaöap Erot pi Yesu pim yaauta ngönte kat wia. ² Pël ëäk pim ya omnaröen epël mëëa. “Omën pipop Son i yamëaup, pi wel wiak wal ëaup yak weëre kosangring ya retëng pipot yamëngk.” ³⁻⁴ Erot pim pël mëëa pöta songönte epët. Ngaan pi pim nanëpë öngöp Erotias pöp wa ëp ëa. Pël ëën Sonök piin epël mëak nga mëëa. “Ni öng pipop wa ëp ëën pangk naën yaë.” Pël mëëa pötaanök Erotök pim ya omën naröen wiaan pitök Sonë ingre morötë wii téak wii kaatak moulmëa. ⁵ Pël ëën Erot pi Son mëmpënëak kön wiautak omnaröak piin, “Anutuu tektek ngön yaaö omnamp,” pël yamëëa pötaan kas ëën sëp wesa. ⁶ Pël ëën ënëmak Erotë oröa akunet temanöm sëën këere imën nëmpënëak omën kaöarö pourö pim naë wa top ëa. Akun pötak Erotiasë koontup omën pöröa ëöetak tan yaurön Erot pi itenak kent kön wia. ⁷ Pël ëäk pi koont pöpön epël mëëa. “Ne Anutuu

ëöetak kosang wesak niamaan. Ni omèn nenten kimang neamë pöt nimpaa." ⁸ Pël maan pim ëlëpök këk maan epël mëëa. "Son i yamëaup pim kepönö töak söwar neweri wiak wak wais namp. Pël ëën ne pi wel wia pöt ewat sumaan." ⁹ Pël maan omèn omp ak Erot pi pöt kat wiak ya këlangön kön wia. Pël ëaap pi omnaröa ëöetak ngön kosang wesataan pim kimang ngönten kat wiak ¹⁰ pim ya omèn naröen maan wii kaatak së Sonë kepönö töak ¹¹ söwar neweri wiak wak së koontup mangkën wak së ëlëp mena. ¹² Pël ëën Sonë ruurö kat wiak së pim sokur wak yang kel weera. Pël ëak wais Yesuun ök yema.

*Yesu pi omèn 5000 pörö kaömp mena
(Maak 6:30-44; Luk 9:10-17; Son 6:1-14)*

¹³ Yesu pi ngön pöt kat wiak ten pim ruuröaring yang pör sëp wesak wangaöök ilëak i kaöök yang omèn wonrekël saut. Pël yaëen omnarö kat wiak pitëm kaat sëp wesak tenim ënëm yangerak waisa. ¹⁴ Pël ëën wangaöökkaan oröak së itaangkën omèn kësang pan wëen itenak yaköm ëën pitëm yauman omnarö ompyaö yemowas.

¹⁵ Wë wiap kan ten pim ruurö pim naë së epël ök mëëaut. "Omèn wonrek wëen wiap kanëen yes. Pötaanök omnarö wes mëen kaatë së kaömp sum ëëp." ¹⁶ Pël maan Yesuuk epël niaut. "Pit tol ëën sëpën? Arök kaömp menëë." ¹⁷ Pël niaan epël mëëaut. "Ten tarëkaan mampun? Tenim naë kaömp selap won, kaömp mor nas, ën i kaö imën kopët naar pël ëak wia." ¹⁸ Maan epël niaut. "Nem naë wak waisëë." ¹⁹ Pël niak omnaröen maan nönö mö mëak wel aisëaan kaömp mor nas pötring i kaö imënaar wak kutömweriil itenëë Anutuun yowe mëak kaömpöt pelak ten pim ruurö ningkën omnarö menaut. ²⁰ Pël ëën omèn pourö nak kep wesak kaut olaan ten wak kër 12 pötë waulön peö yaë. ²¹ Omèn kaömp na pörö selap pan, ompörö 5000, ën öngre yokoturö pöt sangk nekelën.

*Yesu pi i kaöökë roro sa
(Maak 6:45-56; Son 6:15-21)*

²² Kaömp na pet irën Yesuuk ten pim ruuröen epël niak këk niaut. "Ar wangaöök ilëak i kaöökë ëngk komuntakël sëë. Pël yaëen ne omnarö wes mëëmaan." Pël niaan saut. ²³ Pël ëën pi omnarö wes mëen yesën Anutuun ök mapëneäk rosiraöök isa. Pël ëën koö olaan pimënt pörek wëen ²⁴ wangaö i kaöökë luptak yesën kentö maap yamöön kaö maat weëre kosangring wangaöök yamö. ²⁵ Pël ëën ëlpam wal ëëpëneäk yaëen Yesu i kaöökë roro tenim ngësë yewais. ²⁶ Pël yaëen itenak ten kas kësang ëak, "Elei, waötöp ëngk yewais," pël mëak merék ëaut. ²⁷ Pël ëën pi tapëtakëër

tenën epël niaut. "Arim lupöt weë sëp. Nemtok yewaiserek kas ëëngan."

²⁸ Pël niaan Pitaak piin epël mëëaut. "Aköp, nimtok yaëen pöt aan ne i kaöökë roro nim naë waisum." ²⁹ Pël maan, "Wais," maan Pita wangaöökkaan oröak kaöökë roro Yesuun ngësël yes. ³⁰ Pël yeem kentö kësang yamöön itenak kas ëak i kaöökë öngpök yengmëem ngön ëak Yesuun, "Aköp, kaamök elnë," pël mëëaut. ³¹ Maan Yesuuk tapëtakëër el mëak moresi weë epël yema. "Nim kön wi kosang yewesaut këlok pan yaën. Tol ëënak kön selap yaën?" ³² Pël mëak piarip wais wangaöökë ilaan kentö leng yaë. ³³ Pël ëën wangaöök wëaurö ten piin yaya mëak epël mëëaut. "Yaap pan, ni Anutuun Ruup."

*Yesu pi yauman omèn kësang Kenesaret
yangerak ompyaö mowesa
(Maak 6:53-56)*

³⁴ Ten i kaö poö ëngköök së Kenesaret yangerak oröaut. ³⁵ Pël ëën omèn pörek wëaurö Yesuun itenak ewat sak ngön maan yauman omèn yang pörek wëaurö pim naë wak waisa. ³⁶ Pël ëën pit pim ulpëen kautak pëen mësel ëak ompyaö sëpëneäk këk yema. Pël maan omèn pël ëa pörö ompyaö saut.

15

*Anutuu ngön kosangötök ëaröaat il yewas
(Maak 7:1-13)*

¹ Parisi ngönën omèn naröere ngön kosangötë ngarangk narö Yerusalem kakaan Yesuun naë wais epël yema. ² "Nim ruurö tol ëënak tiarim ëaröa ngön kosangöt ilap yari? Pit ngön kosangötë wiewëaul kaömp nëmpëneäk mor i nairën yaë." ³ Pël maan Yesuuk epël yema. "Ar tol ëënak arim ëaröa ngön kosangöt ngaarëk önëak Anutu pimtë ngön kosangöt wa yoolak?" ⁴ Anutuuk kosang wesak epël ëa. "Nim ëlre pepaarë ngön ngar wak ompyaö elmë." Èn nenteta epël. "Omèn namp pim ëlëpön ma pepapön utpet wesak mapna pöp mën wel wiip." ⁵ Anutuuk pël yaatak ar ngön epël yaaurö. "Namp pim ëlre pepaar omèn nenten ap yewasën omèn pim piarip kaamök elmëëpna pöt pim naë wiaan pöten, "Ne omèn epët Anutuun yaö ëaup," pël mëëaupök pim ëlre pepaarë ikanöök wë kaamök naalmëen pöt pangk yaë." ⁶ Ar pël yeem arim ëaröa ngön kosangötë ënëm yëë pötak Anutuu ngönte ke ur yoolak. ⁷ Kaar omnarö aë. Tektek ngön yaaö omèn Aisaia pim ngaanëër arimëen ngön ëa pöt kë yaarö. Pöt epël.

⁸ "Omèn eporö pitëm këmötök neen yaya yenëem lupötök këëpöt yaalnëaurö.

⁹ Pitëm ngönöt nem ngön këëta urtak wiak nener rë yemoulaurö.

Pël yeem neen yaya yenëaan itaangkn mos ë yaë.”

Tiarim lupmer utpet yewas pöta ngönte (Maak 7:14-23)

¹⁰ Pël mëak Yesu pi omnaröen ngön maan waisën epël yema. “Nem ngön ök niama epët kat wiak kön wi sokoleë. ¹¹ Omnant këmtak yen pötök lupmer utpet newasën yaë. Këmtakaan yaarö pötök lupmer utpet yewas.” ¹² Pël maan ten pim ruurö së piin epël mëëaut. “Ni ngön pipot yemaan Parisi omnarö këëpöt kön yawi pöten ni ewat wëen ma?” ¹³ Maan epël ya. “Këra pout nem Pep kutömweri wëaupök pim ya lupöök nangëntën ëa pipot ti moollapnaat. ¹⁴ Ar Parisi omnaröen kön selap ëëngan. Pit omën it il tëauröa ök yaë. It il tëa naar nampnamp mësak yesem kanö wiaan saarëak parë oröopnaat.” ¹⁵ Pël niaan Pitaak epël yema. “Watepang ngön pipta songönte ök nia.” ¹⁶ Maan Yesuuk epël ya. “E, arta om köpël wëan ma?” ¹⁷ Arim omnant këmtak yen pötök utpet naniwaspan, yaatak sëen ya yaar pöten ar köpël ma? ¹⁸ Ën këmtakaan yaarö pipotökëër lupmeriaan yaarö. Pipotök lupmer utpet yewas. ¹⁹ Omën lupmeriaan utpet epot yaarö. Kön utpet, yamëngka, öngre omp wëwëet kom yaaö, öngre omp nga yaaö, këkain, kaar, neneren utpet wesak yaaö, ²⁰ pipot lupmeriaan orök lupmer utpet wasëpnaat. Mor i nairën kaömp yen pötak omnampë lupmer utpet newaspan.”

Kanan yangerakaan öng nampök Yesuun kön wi kosang wesa (Maak 7:24-30)

²¹ Yesu pi ten pim ruuröaring Kenesaret yang pör sëp wesak Taiaare Saiton ka pöörar wieëa yang pörëkël saut. ²² Pël ëën Kanan yangerakaan ngönën köpël öng namp yang pörëk wëaupök wais merëkre ngön ëak Yesuun epël yema. “O Aköp, Tewitë ëap, Anutuü Yaö Mëëaup, urmer namp nem koontupë lupmeri wëen këlangön kaö panë kat yawi. Pötaan ni neen yaköm elnë.” ²³ Pël maan pi kangiiir nemaan ëën ten pim ruurö pim naë së ke urak epël mëëaut. “Pi tiarim ënëm yewaisem merëkre ngön yaarek wes momëën sëp.” ²⁴ Pël maan Yesuuk kangiiir Kanan öng pöpön epël yema. “Anutuuk ne Israel pol sëpsëpöröa ök ëak repak sauröaan pëen wes nemëaup.” ²⁵ Pël maan pi pim naë wais rar rë wesirak epël yema. “Aköp, kaamök elnë.” ²⁶ Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Rungaaröa kaömpöt wa ëp ëak kentörö nemangkn ë yaë pöl ni maimap kaamök naalniingan.” ²⁷ Pël maan pi kangiiir epël ök yema. “Aköp, yaap yaan. Pël ëaap kentörö pit peparö kaömp yenaurek yenën lupöt ti ngentiin na yaë pöl ni kaamök elnë.” ²⁸ Maan epël yema. “Öng epop, ni kön

wi kosang kaö panë yenewasën. Pötaanök nim kent kön yawiin pöt orö nirëpnaat.” Pël yemaan tapëtakëër koontup ompyaö sa.

Yesuuk yauman omnarö kësang ompyaö mowesa

²⁹ Yesu ten pim ruuröaring yang pör sëp wesak kaalak Kalili i kaöökël së orök ë kankan rosiraöök së wel aisëaan ³⁰ omën selap pan pim naë oröa. Omën ingöt kël wë, it il të, kos korar së, ngön won së, yauman ke nentere nent yaaurö wak wais Yesu naë rongan ë moulmëen ompyaö mowesa. ³¹ Pël ëën omën ngön won saurö ngön aö, kos korar saurö wotpil së, ing kël waurö kan ing ë, it il tëaurö it nga së, pël yaëën omën kësang pörö itenak yaan sak Israel omnaröa Anutuun yaya yema.

Yesuuk omën 4000 pörö kaömp mena (Maak 8:1-10)

³² Yesu pi ten pim ruuröen ngön niaan pim naë sëen epël niaut. “Ne omën kësang eporöen yaköm kön yawi. Pit neering wë kaömp nanën wëen kët nentepar nent ëak yes. Pötaanök ne pit këen wes mëen kan kourak yesem utpet ëëpanëak ya ngës yaë.” ³³ Pël niaan ten epël mëëaut. “Tiar omën wonrek wë omën kësang eporöa kaömp mangkn pangk nempna pöt tarëkaan öpen?” ³⁴ Pël maan Yesuuk, “Arim naë kaömp tolël ëak wia?” pël niaan tenök, “Kaömp 7, ën i kaö imën kopët naar,” pël mëëaut. ³⁵ Maan Yesuuk omnaröen yangerak wel aisapën mëak ³⁶ kaömp 7 pötiring i kaö imëenaar wak Anutuun yowe mëak pelak ten pim ruurö ningkn omnarö menaut. ³⁷ Pël ëën omën pourö nak kep wesak kaut olaan ten wak kë 7 pötë waulön peö yaë. ³⁸ Omën kaömp na pörö selap pan, ompörö 4000, ën öngre yokoturö pöt sangk nekelën. ³⁹ Pörö Yesuuk wes mëen yesën tenring wangaöök ilëak Makatan yangerakël saut.

16

Parisiire Satusi omnaröak retëng it ngolöp nent nent itaampnëak Yesuun mëëa (Maak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Parisiire Satusi ngönën omën narö Yesu naë wais piin morök elmëak epël yema. “Ni maan retëng it ngolöp nent oröön Anutuü naëaan waisan pöt ewat sënaan.” ² Pël maan pitën epël yema. “Ar wiap kanötë itaangkn yanget sapiire waö yamëën itenak, ‘Wangam kanök këtëp mapnëak yaë,’ pël ë yeë. ³ Ën wangam kanötë itaangkn yanget mëëtmëët yaëën pöt, ‘Kopi pelëpnëak yaë,’ pël ë yeë. Ar mopöök uröamre kepilötön itenak ewat yaaurök peene Anutuü yaalni epëta songönten köpël yeë. ⁴ Omën peene akun eptak wë eporö ar utpet ëak Anutuun kön wi kosang newasën

yaauro. Ar ya retëngöt yamëngka pöten ke urak yenëak. Pötaanök ne ya retëng nent naëngan, om ngaan tektek ngön yaaö omën Sona pi i kaö imënhëpë öngpök wëën Anutu pim elmëa pöta ököt pëën pet elniin itaampunëët." Pël mëak pit sëp wesak saut.

Parsiire Satusi omnarök irikor elmëëpanëak pepanöm mëëa (Maak 8:14-21)

⁵ Ten Yesuu ruurö kaömpöt kat kol wiak piiring i kaöökë ëngk komuntakël së örök kön wiaut. ⁶ Pël yaëën Yesuuk epël yenia. "Ar Parsiire Satusi omnaröa yisötön ngarangk këëkë ëën." ⁷ Pël niaan ten neneren epël mëëaut. "Tiar kaömp peretöt wak newaisën ëautaan epël yenia." ⁸ Tenimënt neneren yemaan kat men ëak epël yenia. "Arim kön wi kosang yewesaut këlok pan yaauro, aë. Ar tol ëënak kaömp won pöten yak? ⁹ Ar om neen köpël wë ma? Ne kaömp mor nas wak ulöl wesak omën 5000 pörö mangkën nëën pangk ëaut pöt ar kat kola ma? Pit kep wasën ar kaömp kaut ker tolël ëak waulön peö ëa? ¹⁰ Ën ne kaömp 7 pöteparök wak ulöl wesak omën 4000 pörö mangkën nëën pangk ëaut pöteta ar kat kola ma? Pit kep wasën ar kaömp kaut ker tolël ëak waulön peö ëa? ¹¹ Ar tol ëënak nem ngönten kön nawiin yeë? Ne kaömp peret pöten neniaan. Ar Parsiire Satusi omnaröa yisötön ngarangk këëkë ëën." ¹² Pël niaan ten pim nia pöta songönten kön wiaut. Pi yis kaömp peretötë yamëa pöten neniaan, Parsiire Satusi omnaröa ngön kaaröt tenim yaapta öngpök ilapanëak nia.

Pitaak Yesuun pi Kristo pöt war wes ök mëëa

(Maak 8:27-30; Luk 9:18-21)

¹³ Yesu pi tenring Sisaria Pilipai kak naë së örök tenën epël pëël yenia. "Omnarö pit Omën Këëp neen talëp aim?" ¹⁴ Pël niaan epël mëëaut. "Narök niin, 'Son i yamëaup,' pël yaan narök, 'Elia,' narök, 'Seremaia ma tektek ngön yaaö namp wes,' pël aim." ¹⁵ Pël maan epël yenia. "Ën arimtok pöt neen talëp aim?" ¹⁶ Pël niaan Saimon Pitaak epël yema. "Ni Kristo, Anutuuk Yaö Niiaup. Ni Anutu wëwëetaringëpë Ruup." ¹⁷ Pël maan Yesuuk epël yema. "Saimon, Sona pim ruup, ni ërëpërëp ëëmëëp. Yang omën nampök ngön pipët ök neniaan, nem Pep kutömweri wëaupök yenia. ¹⁸ Pötaanök ne niamaan kat wi. Nim yapinte Pita, pöt kël kosangö. Ën nim nem songönte tek-eri yewasën pipëteta kël kosangöökë ököt. Nook maan nem ingre mor saurö kël kosang pöökë rangk tauaan Setenë weëre kosang-tak il naniwaspan. ¹⁹ Ne Anutuuk wa ngaöök yanimë pötak yeilëauta kiet nim-paat. Pël ëën yangerak omnant yaaütön,

'Pël ëëngan,' mamë pöt kutömweriita pël naën ëëpnaat. Ën yangerak omnant yaaütön, 'Pël ë,' mamë pöt kutömweriita pël ëëpnaat." ²⁰ Pël mëak tenën kosang wesak epël yenia. "Ar ne Kristo, Anutuuk Yaö Neeaup, pöt omnaröen ök manganok," pël niaut.

Yesuuk pi weletakaan wal ëëpnaap pöt ök mëëa

(Maak 8:31-9:1; Luk 9:22-27)

²¹ Akun pötak Yesuuk ngës rëak ten pim ruuröen omnant ënëm pim naë orööpnaatë ngönöt war wesak epël yenia. "Ne Yerusalem kak sëën ngarangkre kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörök këlangön kësang kat newiak nemëngkën kët nentepar nent won sëën kaalak weletakaan wal ëëmaap," ngön pöt ök yenia. ²² Pël niaan Pitaak pëëntakël koirak së epël mëak nga yema. "Anutuuk ngarangk elniaan omën ke pipot orö nanirëën ëëp." ²³ Maan Yesuuk kaip tiak epël yema. "Seten, ni sëp newesak së kan newariingan. Nim ngön yaan pipët Anutuuk ngönte won, omën ngönte."

²⁴ Pël mëak Yesuuk ten pim ruuröen epël niaut. "Omën namp pi nem ënëm el-nëëpënëak pöt pimtë könöökë kentöt këëpöt weseë, 'Ne Yesu pimëën wel wiima pöt pangk ëëmaap,' pël wesak pim këra yetaper waalak nem ënëm ëëp. ²⁵ Namp pim wëwëet keimön ëak öpna pöt pim wëwëet kö sëpnaat. Ën namp nemëën yak wëwëet këëpöt wasëpna pöt pim wëwëet ompyaö orö morëëpnaat." ²⁶ Ën namp yangerakë omnant pöt kent ëak weim wëën pötök pim wëwë ompyaut utpet mowasën won sëën omën pötök tolëël kaamök elmëëpën? Pël naëpan. Ma namp pim wëwë ompyaut kaalak öpënëak pöt oröpöt kanggir mampën? ²⁷ Omën Këëp nem Pepapë ëwaö nem rangk wiaan nem enselörö koirak waisumaap. Pël ëak omën pourö neenem wëwëët kangut mempaap. ²⁸ Ne yaap pan niamaan. E taua eporö arëkaan narö wel nawiin wëën Omën Këëp ne omp ak sak yewaisën itaampun sa."

17

Yesu pim möönre koröp maim wa (Maak 9:2-13; Luk 9:28-36)

¹ Kët 6 ëak won sëën Yesu pi Pitaare Sem-sre pim nangap Son pörö koirak rosir wali naöök së pitëmënt wakaima. ² Pël ëak pi pitëm ëöetak möönre koröp maim wa. Ën pim këere wot kante këtëpë ök ëwa ëën ulpëënëpta kölam panë tiar. ³ Pël ëaan pit itaangkën Mosesre Elia piarip örök Yesur-ing ngönaak yeëa. ⁴ Pël ëën Pita pi Yesuun epël ök mëëa. "Aköp ten eprek wëën ompyaö yaë. Ni kent yaëën pöt ne ka kot nentepar nent ök remaan. Nent nimëën, nent Mosesëën, nent Eliaëën pël ëak ök remaan."

⁵ Pël yemaan tapët pöt uröam kölam ëwa nempel irë kaka elmëen Anutuuk uröamta öngpökaan epël mëëa. “Epop nem Ruup. Ne piin ya kë sak kent pan yaalmë. Ar pim ngönte kat wiin.”

⁶ Ruurö pit ngön pöt kat wiak kas panë ëen yangerak së ngentiak wot nön ëak wiewëa. ⁷ Pël ëen Yesu pi së pitën ngëen elmëak epël ök mëëa. “Wal ëëë. Kas ëëngan.” ⁸ Pël maan pit we riak itaangkën muntaar won, Yesu pimënt wëa.

⁹ Pit rosiraöökaan yeirëem Yesuuk pitën pepanöm epël mëëa. “Arim omën it köpëlöt ityaangk pöten omnaröen peene ök mangan. Ënëmak Omën Këep ne weletakaan wal ëënak omnaröen ök man.” ¹⁰ Pël maan pim ruuröak epël mëak pëël mëëa. “Ngön kosangötë ngarangkörö pit tol ëënak Elia wet réak oröönak Anutuu yaö mëëaup ënëm orööpnaat pël aim?” ¹¹ Maan pi epël mëëa. “Yaap, Elia pi wet réak oröak Anutuu yaö neeap nemëen omnant kopëta wasëpënëak ëaut. ¹² Pël wiaap ne epël nia-maan. Elia pi yok oröak wëen omnarö piin këëkë ewat nasën wë pitëm könöök utpet mowesaut. Pötaanök Omën Këep neenta tapël elnëëpnaat.” ¹³ Pël maan pit epël kön wia. “Pipët Son i yamëaupön ya.”

Yesuuk yokot nampë lupmeriaan urmer namp waö ë mëa

(Maak 9:14-29; Luk 9:37-43)

¹⁴ Omën kësang pan wa top ëak wëen pit wais oröön omën namp Yesuu naë wais rar ré mowesirak epël yema. ¹⁵ “Kaöap, ni nem yokotupön yaköm kön wi. Pi it ngengën yeem imeri ilaöre es kotö pël yaë. ¹⁶ Pël yaëen nim ruuröa naë wak wais ompyaö wasëpënëak maan poprak ëaut.” ¹⁷ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ö kön wi kosang yewesaut wonörö, aë. Ar lup kosarö. Ar neen kön wi kosang nenewasën yeem ar kön wiin akun tolëël arring wë arim könömöt weim öm?” Pël mëak epël yema. “Yokotup wak wais.” ¹⁸ Pël maan wak waisën Yesuuk urmerapön nga maan kas oröak yes. Pël ëen akun tapëtakëer ompyaö saut. ¹⁹ Pël ëen ten pëentak së Yesuun, “Ten tol ëënak urmerap waö ë momëënëak poprak ëan?” pöten pëël mëëaut. ²⁰ Pël maan epël niaut. “Arim kön wi kosang yewesaut këlok yaë pötaan poprak ëan. Ne yaap niaamaan. Ar kön wi kosang kot panë nent wiewëan talte rosir epöön, ‘Ni tiak eprekaan ëngkrek së orö,’ pël maan yok pangk pël ëëpën. Ar kön wi kosang kaö newasënë pöt omnant pout pangk ëënëët. ²¹ [Urmer ke pilörö weëre kosangring wë. Pötaanök pit waö ë momëënë pöt kan munt naö won, om Anutuun kimang manëak kaömp ngës olëak öne kopët pötakëer waö ë momëënëët.]”

Yesuuk pimtë wel wiak wal ëëpnaata ngönte ök maan akun nentepar ëa
(Maak 9:30-32; Luk 9:44-45)

²² Ënëmak Yesuuk ten pim ruurö wa top ë niulëak epël niaut. “Omnaröak Omën Këep ne ngaaröa moresi neulëëpnaat. ²³ Pël ëen pit nemëngkën kët nentepar nent won sëen kaalak weletakaan wal ë neulëëpnaap.” Pël niaan ten yaköm panë kön wiaut.

Yesuuk ngönën tup kaöeta takis mena

²⁴ Ënëmak ten Yesu piiring Kapaneam kak së oröön omën Anutuu ngönën tup kaöetaan takis yewa porö Pitaë naë wais epël mëak pëël yema. “Arim ré yanuulaup ngönën tup kaöetaan takis nawiin yëëa ma?” ²⁵ Pël maan Pitaak, “Won, yawiaup,” pël mëak Yesuu kaatak së ilëak ök nemaan wëen pimtok epël mëak pëël yema. “Saimon, ni kön tolëël yawiin? Yang omp akörö pit talöröa naëaan takis yewa? Pitëmtë omnaröa naëaan ma maimaröa naëaan yewa?” ²⁶ Pël maan Pitaak, “Maimaröa naëaan,” pël yemaan Yesuuk epël mëëaut. “Pël yaëen yang omp aköröa karurö pangk takis nemangkën ë yaë. ²⁷ Pël ëaup tepër nemangkën ëen pit kön wiin utpet ëëpanok i kaöök së tatë olëak i kaö imën wet réak ömë pöp këm nga ëak itaangkën sum nent wiaan pöt wak së tepërim könön takis mamp.”

18

Yesuu ruuröak piin talëpök wotöök sak wë pöten pëël mëëa

(Maak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ Yesuuk Pitaan pël yemaan akun tapëtak ten pim ruurö naë së epël mëak pëël mëëaut. “Anutuu wa ngaöök yanimë eporö tenëkaan talëpök wotöök wë?” ² Pël maan pi runga nampön ngön maan waisën tenim tekrak tau ulmëak ³ epël yenia. “Ne yaap niaamaan. Ar kön kur kaip tiak arimtën kön wiin iraan rungaaröa ök nasën ëënë pöt Anutuuk wa ngaöök nanimëëpan. ⁴ Namp pi pimtën kön wiin iraan runga epopë ök sak öpna pöp omën Anutuu wa ngaöök yamëautak wëauröa wotöök sak öpnaap. ⁵ Omën nemëen yak runga kot ke epëlëp sant elmëëpna pipop ne sant elnëëpnaap.”

Utpetatëen këk nemaan ëëpnaat

(Maak 9:42-48; Luk 17:1-2)

⁶ “Ën omën nampök kot ke epëlöröakaan namp neen kön wi kosang yewesauön këk maan pim kön wi kosang yewesaut sëp wasëpënëak yaëen pöt pël ëëpanëen naröak wet réak kël kësangö pim mesetak öngö moutak i kaöök moolaan i nak wel wipna pöt pangk ëëpnaat. Pöt omën pöpök maan kot ke epëlöröa namp pim kön wi kosang yewesaut sëp wasën pöt kanggiir utpet kaö panëët pim naë orööpnaat. ⁷ Yaköm.

Morök ke nentere nent yaaröön omnarö saun yokoir. Yaap, morök ke nentere nent oröön omnarö saun koirëpnaat. Pël äaap omën morök elmëen omnarö saun koirëpna pöp tol ëëpën? ⁸ Nim moresök ma ingesök utpet nent koirën pöt il olam. Mor kopëtasring ma ing kopëtasring wëwë kosangtak ömë pöt ompyaö. Pouwesiaring wëen Anutuuk es kosangwesi nuulaan pangk naën ëëpnaat. ⁹ Ën omën nim itöök itaampëetak weru nuulaan utpet ëëmëak yeem pöt it pö ur olam. It kopët naööring wëwë kosangtak ömë pöt ompyaö. Pouraring wëen Anutuuk es parëaöök wa nuulaan pangk naën ëëpnaat.”

Sëpsëp kö saupë watepang ngönte
(Luk 15:3-7)

¹⁰ “Ar ngarangk këëkë ëën. Runga neen kön wi kosang yewesa kot eporöen kön wiin irepan. Ne yaap niamaan. Ensel pitën ngarangk yaarö kët ëlötë nem Pep kutömweri wëaupë ëöetak wë pitëmëen ya yamëngk. ¹¹ [Omën Këëp ne omën utpet ëäk kö sëpënëak yaarö koirak ompyaö waisumëak waisaup.]

¹² “Ar kön tolëël yawi? Omën namp pim pol sëpsëp 100 ëäk wëauröak kopët namp kö sëën pöt pi tol ëëpën? Pi 99 ompyaö wëa pörö rosiraöök moulmëak kö sak sa pöpön ngaöl ëëpnaat. ¹³ Ne yaap niamaan. Pi ngaöl ë së koirak 99 kö nasën ëa pöröaan ya kë nasëpan, ngaöl ëäk koirä pöpönökëer ya kë panë sëpnaat. ¹⁴ Pötaanök nem Pep kutömweri wëaupë kentöök pim omën runga kot eporöa ök sak wëauröakaan kopët namp kö sëpnaaten kaaö yaë.”

Kar nampök utpet elniin wotpil wasëpenaata ngönte

¹⁵ “Nim kar nampök utpet elniin pöt ni pim naë së arpimënt wë utpet pöta ngönte an. Pël ëën pi nim ngönte kat wiak ënëm ëën pöt arip lup kopëtemer sak önëët. ¹⁶ Ën nim ngönte kat nawiin ëën pöt ni omën kopët namp ma naar koirak pim naë sën. Pël ëäk ar naar ma naar namp pöröak pim ngönte ëäk wotpil wasën. ¹⁷ Ën pi arim ngönte wa olaan pöt së ingre moröröen ök man. Pël ëën pitëm ngönteta wa olaan pöt piin, ‘Ngönën wonöröere utpet yaaröa ököp,’ pël mëak waö ë mëen.

¹⁸ “Ne yaap niamaan. Ar yangerak wë omnant yaautön, ‘Pël ëëngan,’ manë pöt Anutu kutömweri wëaupökta tapël apnaat. Ën yangerak wë omnant yaautön, ‘Pël ë,’ manë pöt Anutu kutömweri wëaupökta tapël apnaat.

¹⁹ “Ën nenteta epël niamaan. Arim naëaan omën naar omën nentaan Anutuun kimang manëak lup kopëtemer sak kimang manë pöt nem Pep kutömweri wëaup yok pangk kat

wiipnaat. ²⁰ Ar omën naar ma naar nampök nem yapintakël kimang manë pöt ne arim tektrak wë kaamök elniimaat.”

Inëen ru utpetapë watepang ngönte

²¹ Yesuuk pël niaan Pitaak naë së epël yema. “Aköp, nem karip utpet yaalnëen ne akun tolël ëäk pim utpet pöt ent ë moolam? Akun 7 ëäk pël ëën pangk ëëpën ma?” ²² Pël maan Yesuuk epël yema. “Ne akun 7 ëäk pël neniaan, sangk naalngan, om pël ëeim ömëeten yeniak.

²³ “Pöta watepang ngön nent epël niamaan. Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt ne yang omp ak nampë pim inëen ruurö sumat mangkën kangut mampënëak yas mëea pötakël ök ëëmaan. ²⁴ Pi nampön yas maan waisa. Pöp 10 milion kina pël mangkën kangut nemangkën ëa. ²⁵ Pi sum kësang pöta kangüir mon oröpöt mampënëak ap yewasën omp aköpök pimëntre pim öngre ruure omnant pout omnarö menak sum öpënëak mëea. ²⁶ Pël maan inëen ru pöp omp aköpë naë së rar rë wesirak wiap sësë mëak epël mëea. ‘Kaöap, ni yaköm kön newi. Pël ëën ne sapsap nimpö së pet irumaan.’ ²⁷ Pël maan omp aköpök pim kang kësang pöt sëp wesak sëpënëak mëea. ²⁸ Pël ëën inëen ru pöp kaatakaan orök së kan kourak inëen ru pim kar namp koirä. Pim kar pöp puuk 100 kina pël mangkën kangut nemangkën äaup. Pöp koirak ngerngeröök morök, ‘Nem kangut peene nan,’ pël mëak këk mëea. ²⁹ Pël maan pim karip rar rë wesirak wiap sësë mëak epël mëea. ‘Ni yaköm kön newi. Pël ëën ne kangut sapsap nimpö së pet irumaan.’

³⁰ Pël maan pi kat nemowiin wii kaatak moulmëak epël mëea. ‘Nem kangut pout pet irakök oröömëep.’ ³¹ Pël ëën inëen ru pim karuröak pim ëa pöten itanak ya këlangön panë ëën së omp aköpön ök mëea. ³² Pël ëën inëen ru mon kësang mena pöpön kaalak yas maan waisën epël mëea. ‘Ni inëen ru utpetemor. Nem sum kësangötë kangut ni wiap sësë yenëaan yaköm ëën pout sëp wësaut. ³³ Nem niin yaköm elnian pöl tol ëënak nim karipön naën äaup?’ ³⁴ Pël mëak omp aköpök ya sangën ëën wii kaatak moulmëak epël mëea. ‘Nem kangut pout pet irakök oröömëep.’”

³⁵ Yesu pi watepang ngön pöt ök ë pet irak tenën epël niiaut. “Arim karuröa utpet elniaut yaap ent ë nemoolaan ëënen pöt nem Pep kutömweri wëaupök tapël elniipnaat.”

19

Öng wes yamëauta ngönte
(Maak 10:1-12; Luk 16:18)

¹ Yesu pi ngön pöt ök ni pet irak ten pim ruuröaring Kalili yanger sëp wesak Yotan olëak ëngk komuntakël Yutia yangera kautakël saut. ² Pël ëäk wëen omën kësang ënëm

wais pörek oröön yauman omnarö ompyaö mowesaut.

³ Pël yaëen Parisi ngönën omën narö wais piin morök elmëak epël yema. “Omën namp pim öngöp omën nant één yok pangk wes mëpën ma?” ⁴ Maan epël yema. “Ar ngönëntak epël wia pöt sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? Anutu pi ngaan omën ket ëepënëak öngre omp pouwaar ket ëa. ⁵ Pël ëak Anutu pi epël ëa. ‘Ne ompöpë kosaöökön öngöp ket ëaut. Pötaanök omp namp pim ëlre pepaar sêp wesak öngöpring erën één piarip pouwaarök möönre koröp kopëtaö sêpnaat.’ ⁶ Anutuuk pël ëa pötaanök piarip naarök erën één möönre koröp kopëtaö yes. Anutuuk erën elmëa. Pötaanök omnarök yok pangk kom naën ëepënaat.” ⁷ Pël maan pit piin epël yema. “Moses pi tol ëënak epël ëa? ‘Namp pim öngöp wes mëpënëak pöt kaäaröa näëan pep kosangwer wa öngöp menakök wes mëpënaat,’ pël ëa.” ⁸ Pël maan Yesuuk kanggiir epël yema. “Moses pim ngön kosangtak arim lup kosangtaanök öng wes mëënéëtan kuure mak niia. Pël ëaatak ngön pöt won wiaan ngaan panëër Anutu pim öngre omp ket ëa pötak pël ëënéak neniaan. ⁹ Ën nook pöt epël niamaan kat wieë. Namp pi pim öngöp öngre omp wëwëet utpet newasën wëen wes mëak öng muntap koirëpna pöp pi öngre omp wëwëet utpet wesak saun koirëpnaap.”

¹⁰ Pël yemaan ten epël mëëaut. “Pil wiaan pöt öng naön öpën seëa.” ¹¹ Pël maan epël niiaut. “Omën pourö arim ngön pöta ënëm pangk naëpan. Om Anutuuk öng naön ëëpënëak mapna pörö pëen arim ngön pöta ënëm ëak öng naön ëëpnaat. ¹² Omnaröa öng naön yaaö pöta songön nentere nent wia. Narö pitëm ëlörök mos wilën öng naön ëëpnaat. Narö omën narök öp ilën öng naön ëëpnaat. Narö Anutuu yaat mëmpënëak kön wiak öng naön ëëpnaat. Omën nem ngön epët kat wiak Anutuu yaat mëmpënëak tek öpna pörö yok pangk pël ëëpnaarö.”

*Yesuuk rungaarö welaköt elmëa
(Maak 10:13-16; Luk 18:15-17)*

¹³ Akun nentak omën narö pitëm rungaarö Yesu pim moresiar pitëm rangk mowiak Anutuun kimang mapënëak wak waisa. Pël yaëen tenök nga yemaan ¹⁴ Yesuuk epël niiaut. “Nga mangan. Wes mëen nem naë waisëp. Ke pilörö Anutuuk wa ngaöök mëpënëak yaö yema pötaanök.” ¹⁵ Pël niak pim moresiar pitëm rangk mowiak wes mëak yang pör sêp wesak nal saut.

*Omp ulwas omnant kësang wieëaupë
ngönte
(Maak 10:17-31; Luk 18:18-30)*

¹⁶ Akun nentak omp ulwas namp Yesu naë wais epël yema. “Rë yanuulaup, ne ya ompyaö tol nent mënak wëwë kosangta yaö sum?” ¹⁷ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni tol ëënak ya ompyauten pëël yenëaan? Anutu kopëtapökëër ompyaup. Ni wëwë kosangtak ömëak pöt Anutuu ngön kosangöt ngaarëk öm.” ¹⁸ Maan “Ngön kosang tal nent ngaarëk öm?” pëël yema. Pël maan Yesuuk kanggiir epël yema. “Ni omën mëngkanok. Ni öngre omp wëwëet kom ëënganok. Ni këkain ëënganok. Ni omën muntaröen kaar manganok. ¹⁹ Ni nim ëlre pepaarë ngön ngar öm. Nimtëen lup sant yaën tapël muntaröen elmëem.” ²⁰ Pël maan omën pöpök epël yema. “Pipot nem kotuukaan ë waiseimautöp wëwë kosangtak ömaan munt tal nent ëem?” ²¹ Maan Yesuuk epël yema. “Ni ompyaö sumëak pöt sê nim omnant pout menak sumat wak omën omnant wonörö mamp. Pël ëëmë pöt kutömweri omën ompyaut orö nireëpnaat. Pötaanök pël ëak wais nem ënëm elnëëm.” ²² Pël maan omnamp pi pöt kat wiak ya këlangön kön wiak sa. Pöt pi urömere kaar es kësang wieëa pötaanök.

²³ Omën pöp yesën Yesuuk ten pim ruuröen epël niiaut. “Ne yaap niamaan. Omën omnant kësang wieëaurö Anutuu wa ngaöök yamëa pöta öngpök ilapnaataan poprak ë yaë. ²⁴ Pöta nokoli nent epël niamaan. Pol kamel namp yok pangk wap poë koröp korir yamë pöökë kanöök ilapna pöt kengkënte. Ën omën monere uröm selap wieëaurök Anutuu wa ngaöök yamë pötak ilapna pöt könöm panëët.” ²⁵ Pël niaan ten kat wiak weëre kosang won sëen epël mëëaut. “Omën ke pilörö Anutuu wa ngaöök yamëautak neilaan ëëpna pöt omën tolëëlöpök yok pangk wëwë kosangtak öpën?” ²⁶ Maan Yesuuk tenën it kos ëëë epël yenia. “Omnarök Anutuu wa ngaöök yamëautak ilanë pöt pangk naën ëënéetak Anutuu yok pangk kanö koir nimpnaat. Pöt pi weëre kosangringëpök omnant pout pangk yaaup.” ²⁷ Pël niaan Pitaak kanggiir epël yema. “Kat wi. Ten omnant pout sêp wesak nim ënëm elniaut. Pöta kanggiir ten ënëmak oröpöt orö nireëpën?” ²⁸ Maan Yesuuk epël yenia. “Ne yaap niamaan. Ënëmak omnant pout ngolöp wasën ompyaö sêpna pötak Anutuu Omën Këep ne weëre kosang nangkën nem ur kësangtak wel aisëaan ar nem ënëm elnëëimauröeta kaö sak ur kësang 12 pötë wel aisëak neering Israel kur 12 pötë ngön ë pet irëpen sa. ²⁹ Omën namp nemëen yak pim kaare yang, öngre ru, sasre nan, ëlre pep, ëmre ya sêp wasëpna pöp Anutuuk kanggiir omën ke pilöt kësang pan tekeri wes mangkën wëwë kosangët pep sêpnaap. ³⁰ Wetëëröakaan selap

ënem rapnaat. Ën ënëmarōakaan selap wetë rapnaat.”

20

Wain yaaweri ya mëmpënëak wes mëauta watepang ngönte

¹ Akun nentak Yesuuk watepang ngön nent epël niiaut. “Anutu pim omnarō wa ngaōök yamë pöt wain yaawer wieëa nampök pim ya pōwëri omnarō ya mëmpënëak wes mëän sa pötakël ök ëëmaan. ² Omën pöp pi kët kopët nentaan 2 kina mampna pöten maan pit kat wiin pangk ëän yaakë wes momëän sa. ³ Pël ëän këtëp kosang yesën pi sè itaangkën narō pit ka tomök tauwal ëeim wëän epël ök mëëa. ⁴ ‘Arta nem yaak sè ya mëngkën ne sum ompyaō nimpaan.’ ⁵ Pël ëän këtëp luptak wëän sè tapël ök mëän kaalak këtëp tingk yewasën tapël ëa. ⁶ Pël ëäk wiap kan kaalak sè itaangkën munt narō ka tomök tauwal yaëän pitta koirak epël mëak pëäl mëëa. ‘Ar tol ëënak kët ël epöök ya namëngkën wisën eprek wakaim?’ ⁷ Pël maan pit epël mëëa. ‘Ten omën nampök ya ngön nent neniaan.’ Maan, ‘Arta nem yaak sè ya mëmpunëän seë,’ pël mëëa.

⁸ “Koō yoolaan ya pepap pimënt sè pim ya ngarangkepön epël ök mëëa. ‘Ya omnarōen ngön maan waisën pitëm sumat man. Wet réak ënëm waisa puorō pitëm sumat man. Pël ëäk pitëm rakōrō tapël tapël mampō sè wetëerō ënëm man.’ ⁹ Pël maan omën wiap kan orōak ya mëna pōrō waisën 2 kina 2 kina mena. ¹⁰ Pël ëäk mampō yesën wet réak ya mëna pōrō pit sum isak òpnaat wesa pöt om 2 kina tapël mena. ¹¹ Pël ëän pitëm sum mena pōtaan ya pepapön kaaō ngön mëak epël mëëa. ¹² ‘Ënëm ya ngës réaō eporō pit akun kot nent ya mëna. Ën ten kët ël epöök kët nga köpël ya mëneimaurō. Pël ëaurōak tenim yangkën tapël pit yemangkën. Pöten kaaō.’ ¹³ Pël maan pi kanggiir pitëm tekrakaan nampön epël mëëa. ‘Ngöntöp, ne niin utpet naalniin. Ne 2 kina nimpā pöten niaan ni kuure mak neeaup. ¹⁴ Pötaanök nim sumet wak sè. Nim yaningk tapël ënëm waisa eporōeta mampëak kön yawi. ¹⁵ Sumat nemotöp nem kön wiaul naalmëëngan ma? Ni tol ëän nem kësangënten kön wiin utpet yaë?’” ¹⁶ Watepang ngön pöt niak epël yenia. “Pöta ök ënëm Anutuu naë waisaurōakaan selap wotōök moulmëëpnaat. Ën wet réak waisaurōakaan selap tapël ënëm moulmëëpnaat.”

Yesuuk pim wel wiak kaalak wal ëëpnaata ngönte ök maan akun nentepar nent ëa
(Maak 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷ Yesuuk ten pim ru 12 pōrōaring Yerusalem kakë yesem tenën pëän wesak epël niiaut. ¹⁸ “Kat wieë. Tiar peene

Yerusalem kakë yewais. Pörek sëän Omën Këëp ne omnarōak kiri ar yaaō kaōarōere ngön kosangötë ngarangkörōa naë neulëän pit ngön yaatak ne wel wiimëak neak ¹⁹ ngönën köpëlörōa naë wes nemëän pitök ökre was neak pës nemōak këra yetaparak nemöön wel wiak akun nentepar nent won sëän kaalak wal ëëmaap.”

Semsre Son piarip wotōök sëpënëak mëëa
(Maak 10:35-45)

²⁰ Pël niaan Sepeti pim öngöpök pim yokot Semsre Son pōaar Yesuu naë wak sè rar rë wesirak omën nentaan kimang yema. ²¹ Pël ëän Yesuuk, “Ni oröptaan kent yaë?” pël maan epël yema. “Ënëmak nim omën poutë kaō sak ömë akunetak nem ru epaar, nim kopirarë, namp yaapkëäl namp katnëäl, wel aisëak wë niuring ngarangk ëëpnaan kosang wes mamëak yenia.” ²² Pël maan Yesuuk epël yema. “Arim yenëak pöta songönte ar köpël wë. Ne kelöntak i kakam yaaut yen pöl këlangön kësang kat wiimaap. Pöt arip pangk ëëneëwaar ma?” Pël maan piaripök, “Pangk ëënaawaar,” pël yema. ²³ Maan epël yema. “I kakam pöt pangk nënëët. Pël ëënëëtak nem kopirarë yaapkëëlaan katnëäl wel aisapnaata ngönte nook naëngan. Nem Pepapök wel aisapënëak yaō mëëa pōrōakëer wel aisapnaat.” ²⁴ Pël yemaan ten ru 10 pōrō Sepeti pim ruaarëän mëëa pöt kat wiak ya sangën ëaut. ²⁵ Pël ëän Yesuuk tenën ngön niaan pim naë sëän epël niiaut. “Yang nantë omp akōrō pitëm omnarō nga ëäk ngarangk yaalmë. Pël yëän pitëm ikanōök ngarangk narō moulmëän pitta tapël omnarō ngarangk yaalmë. ²⁶ Ar pël ëëngan. Arim naëaan namp kaō sak öpënëak pöt pi ar pourōa inëän elniip. ²⁷ Ën namp wotōök sëpënëak pöt pi kot panë sak ar pourōa inëän panë elniip. ²⁸ Pi nem yeë epël ëëp. Omën Këëp ne omnarōak inëän elnëëpënëak newaisën. Nook arim inëän elniak omnarō utpetatë öngpōkaan kama niōmaan arim kanggiir wel wiimëak waisaup.”

Yesuuk omën it il tēa naar ompyaō mowesa

(Maak 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹ Ten Yeriko kakaan yesën omën kësang pan Yesuu ënëm waisa. ³⁰ Pël yaëän omën it il tēa naar kan ëöök wel aisëëë Yesuu yesa ngön pöt kat wiak ngön ëäk epël yema. “Aköp, Tewitë ëap, Anutuu Yaō Niiaup, ni tenipön yaköm kön niwi.” ³¹ Pël yemaan omnarōak leng ëëpën mëak nga yemaan piarip pöten kat nemowiin ke urak kaalak ngön ëäk epël yema. “Aköp, ni Tewitë ëapök tenipön yaköm kön niwi.” ³² Pël maan Yesu pi leng ëäk kamtaōök taueë ngön maan waisën piaripön epël pëäl yema. “Arip tol elniimëak yak?” ³³ Maan piaripök epël yema. “Aköp,

ni aan tenip it nga sën.” ³⁴ Pël maan Yesuuk piaripön yaköm èën pim moresiar piarpim itöörarë rangk mowiin tapêtakëër ompyao sak Yesuu ènëm saut.

21

Yesu pol tongkiipë rangk isak Yerusalem kakë sa

(Maak 11:1-11; Luk 19:28-40; Son 12:12-19)

¹ Ten Yesuring Yerusalem kak temanöm yesem Petepasi ka Olip tomök wieëa pöök oröak Yesuuk pim ru naar epël mëak wes yamë. ² “Arip ka èngköök së oröak itaangkën pol tongki ruupring namp këraamentëk wii ngan ë ulmëen öpnaat. Pipaar tapêtakëër wilak mësak waisën. ³ Pël yaëën omën nampök pëël yeniaan pöt epël man. ‘Aköpök epaarën ya.’ Pël maan kat wiak tapêtakëër pëël niaan mësak waisënëët.” ⁴ Pël yaëën tektek ngön yaaö nampë ngaan ngön ök ëa nent kë oröa. Ngön pöt epët.

⁵ “Omën Saion kak wëauröen epël man.

‘Kat wieë. Arim omën omp aköp arim naë yewais.

Pi pimtën kön wiin nawis, ya wiapring pol tongkiipë rangk yewais.

Yaap, pi pol tongki ruupë rangk wel aisëak yewais.’”

⁶ Maan ru pöaar së Yesu pim ök mëëa pöl ëa. ⁷ Piarip pol tongkiipre ruup mësak wais piarpim ulpëen rangköt përéak pol tongkiipë rangk mourön Yesu rangk wel aisëa. ⁸ Pël ëak kan yesën omën késang pan pitëm ulpëen rangköt përéak kamtaöök mourö yesën naröak ya lupöök së kewisat ilak këëmre kewis elmë yes. ⁹ Pël ëak omën wet réak yesauröere ènëm yesa pourö ërëpsawi yeem ngön ëak epël yema. “Tewitë ëap, yowe.

Aköpë këm ngöntak yewais epopön yaya mepa.

Anutu ngaarëk wëaup, yowe.”

¹⁰ Pël ë së Yerusalem kak yaaröön pörek wëaurö yaan sak epël yema. “E, pipop talëp?” ¹¹ Pël yemaan omën Yesuring yesauröak epël yema. “Epop tektek ngön yaaö omnamp, Yesu, Kalili yangerak Nasaret kakaanëp.”

Omën narö ngönën tup kaöetak omnant mampöore sum ë pël ëeim wëen waö ë mëa

(Maak 11:15-19; Luk 19:45-48; Son 2:13-22)

¹² Yesu pi Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati së itaangkën omnarö omnant ngawi yeem wëen itenak pit waö ë momëak omën mon ngawingawi yaauröa urötere omën int ekörö menak sum yewauröa uröt kaip ti yemoola. ¹³ Pël ëak pitën epël yema. “Ngönën pepeweri Anutuuk epël ëa. ‘Nem tup pipten omnaröak kimang yenëa kaat

pël apnaat.’ Ar pipël yaëën këkain yaauröa kaata ök yes.”

¹⁴ Omën it il téaare ing il téaurö pim naë waisën ngönën tup kaöetak ompyao mowesaut. ¹⁵ Pël yaëën kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröak pim ya retëngöt mëmpöore rungaaröak piin, “Tewitë ëap, yowe,” pël maö yaauten itenak pit ya sangën èën ¹⁶ piin epël yema. “Ni pitëm yenia pöten kat wian ma?” Maan Yesuuk epël yema. “Mak, ne yok kat wia. Pël ëaap ngön nent ngönëntak wia pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? Pöt epël. ‘Ni runga kotre kapaatakörö kengken mowasën pitëm këmötëaan ompyao wesak yaya yenia.’” ¹⁷ Pël mëak pit sëp mowesak Yerusalem kakaan oröak Petani kak së wë koö olaan ka uraut.

Yesuuk maan këra kemment umön rëa
(Maak 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Wangam kanök ka kaöaöökël kaalak yesem këen ëa. ¹⁹ Pël èën këra kem kan ëöök wëa nementën itaangkën ulöpörö nautön, om ëpöt pëen wëa. Pël èën pömëntën epël yema. “Ni kaalak ulöp utnganok.” Pël maan kem pömënt tapêtakëër saap wak umön yarë. ²⁰ Pël yaëën ten pim ruurö pöten itenak yaan sak epël mëëaut. “Kem epment tol ëak teëntom umön yera?” ²¹ Pël maan Yesuuk epël yenia. “Ne yaap niamaan. Ar kön selap ëak yok pangk pël ëëpën ma won pël kön nawiin, kön wi kosang wasënë pöt arökta nem kemmentën maan yaë epël èënëët. Pöt pëen won. Tomön epöönta, ‘Ni tiak i kaöökël së orö,’ pël maan pangk pël ëëpnaat. ²² Ar kön wi kosang yewesautaring wë Anutuun nem yapintakël omën nenten kimang manë pöt nimpnaat.”

Kaöaröak Yesu ya yamëngkauten pëël mëëa
(Maak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ Yesu pi kaalak ngönën tup kaöetak së ilëak omnaröen ngönën ök maim wëen kiri ar yaaö kaöaröere ngarangkörö pit pim naë wais epël mëak pëël yema. “Nim eprek ë yaën pipot talëpë këm ngöntak ëeimën? Talëpök pël ëëm niia?” ²⁴ Pël maan Yesuuk kangiiir epël kaip ti mëëaut. “Nookta arën pëël niamaan. Ar këët ök neaan pöt ne talëpë këmtak omnant yeëan pöt ök niamaan. ²⁵ Sonë i mëëima pöt talëpök maan eima? Anutuuk ma pimtok kön wiak eima?” Pël maan pit neneren epël yema. “Tiar tol mapen? ‘Anutuuk,’ pël mepenaatep pi epël niepan. ‘Tol ëënak Sonë ngönten kön wi kosang newasën yeë?” ²⁶ Èn tiar ‘Sonök’ pël mepenaatep omën pouröak piin, ‘Tektek ngön yaaö namp,’ pël yaaurö yak utpet niwaspan. Pötaan kas yaë.” ²⁷ Pël mëak Yesuun kangiiir epël yema. “Ten köpël.” Pël maan Yesuuk epël mëëaut. “Nem yeë epotta talëpök neaan yeë pöt ök neniangan.”

Yokot naarē watepang ngönte

28 Pël mëk Yesuuk ngön nent epël ök yema. “Ar kön tolël yawi? Omën namp pim yokot naar wëa. Pël èen wetëepë naë së epël mëëa. ‘Yokotup, ni peene së nem wain yaöök ya mën.’ 29 Pël maan pi, ‘Won, ne pël naëngan,’ pël mëk wë ènëmak lup kaip tiak sa. 30 Pël yaëen pepap pi pim yokot muntapë naë së tapël ök mëëa. Pël maan pi, ‘Mak, ne sumaap,’ pël mëk nasën ëa. 31 Ar kön tolël yawi? Yokot talëpök pepapë ngönte ngaarëk wa?” Pël maan pit, ‘Wetëep,’ maan Yesuuk epël yema. “Ne yaap niamaan. Takis yewaö utpetere öng omp nga yaaö utpet ke pilöröak ar il niwasak Anutuwa wa ngaöök yamëautak ilapnaat. 32 Pöt Son pi wotpil yaauta kanö pet elniipënëak yewaisën ar pim ngönten kön wi kosang newasën yaëen takis yewaö utpetaröere öng omp nga yaauröakëer pim ngönten kön wi kosang wesa. Pit pël yaëen ar itenakök lup kaip tiak tapël naën ëan.”

Wain yaaweri ngarangk utpetaröa watepang ngönte

(Maak 12:1-12; Luk 20:9-19)

33 “Ne watepang ngön munt nent niamaan kat wieë. Omën kaö namp wain ya newer ngëntak ëm ök réak wain ulöpörö wamp olapna yang öngöpö téak ngarangk ëëpna ka wali nent ök réa. Pël ëak ya omnarö ngarangk moulmëak pimënt yang wali nerek së wakaima. 34 Wë köp yesa akunet temanöm sëen tööpënëak inëen narö wes mëen sa. 35 Së oröön ngarangk moulmëaurö pit inëen namp pës möa, namp mën wel wia, namp kël mö wel wia. 36 Pël èen ya pepapök inëen munt narö kësang wes mëen së oröön tapël elmëa. 37 Pël èen ènëmak pimté ru panëëpön, ‘Pit nem ruupë ngönte kat wiak ngaarëk öpnaat,’ pël weseë wes momëen sa. 38 Pël èen ngarangkörö piin itenak pitëmënt neneren epël mëëa. ‘Omën epop pim pepapë mor kolut pout öpnaap. Pötaanök tiar mëmpa. Pël èen yaat tiarimëen sëpnaan.’ 39 Pël mëk wain yaaweriaan wa wilëngkëël olëak mëna.”

40 Yesuuk ngön pöt mëk epël pëel yema. “Ènëmak wain ya pepap wais ngarangkörö tol elmëëpën?” 41 Pël maan pitök epël yema. “Pi yaap omën utpet pörö mënak utpet wesak ngarangk munt köp yesa akunet ulöpörö pi mampna pörö wain yaaweri moulmëëpnaat.”

42 Pël mëk Yesuuk kaalak pitën epël yema. “Ngönën pepeweri epël wia pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma?

‘Wap omën ka ök yarëauröa wël ë moolëaut Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewesir.

Anutu pimtok pël yaalmëen ten itaangkën ompyao panë yaë.’

43 Pël wia pötaanök ne ök niamaan kat wieë. Anutuuk pim omën ompyaut ngaan ar nina pöt arim naëaan kama wak omën maimarö mangkën pit Anutuuk könöökë ènëm èen kë ompyaut pitëm wëwëetak orööpnaat. 44 [Omën namp wap epëtak soë urak kawi ngentiipnaap, pi koröp ilak utpet ëëpnaap. Èn wapëtak pim rangk ngentiipna pöt, omën pöp ilak unön ëak utpet panë sëpnaap.]”

45 Kiri ar yaaö kaöaröere Parisi omnarö pim watepang ngön pöt kat wiak pi pitëmël ko wesak ya pël wesak 46 wali öpënëak kön wia. Pël ëautak omën pouröak piin, “Tektek ngön yaaö omnamp,” pël yamëëa pötaan kas èen sëp wesa.

22*Öngre omp mës mampënëak këere imën yenauta ngönte*

(Luk 14:15-24)

1 Yesu pi kaalak omnaröen watepang ngöntak epël ök yema. 2 “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamëaut omën omp ak nampë pim ruup öng mës mampënëak këere imën kaö wa pötakël ök èëmaan. 3 Pi kaömpöt ar ëak kopëta wes pet irak pim inëen ruurö omën pim wet réak ngön ök mëëauröa ngësë yas wes mëen sëen pit kat wiak waisëpnaaten kaaö ëa. 4 Pël èen pi kaalak inëen ru munt naröen epël mëk wes mëa. ‘Omën nem wet réak ngön ök mëëauröen epël man. “Kaömpöt ar ëak kopëta wes wiak wë. Purimakaö kaöaröaring ru ompyauröeta möak omnant pout yok kopëta wes pet iraut. Pötaanök peene was këere imën yenem èrëpsawi ëëpa.” 5 Pël maan pit së ök maan kat wiak pitëmötön sa. Namp pim yaakë sa. Namp pim uröm kaatakë sa. 6 Èn narö inëen ruurö wali wak utpet wesak mëna. 7 Pël èen omën omp aköp pi ya sangën èen pim nga omnarö wes mëen omën pim inëen ruurö mënaurö mënak pitëm kaaö es kor mëen kot sa. 8 Pël èen pim inëen ru naröen kaalak epël ök mëëa. ‘Këere imën pöt kopëta wes pet irautak omën nem wet réak yas mëëauröak utpet ëa. 9 Pötaanök ar kamtatë yesem omën koirënëerö pouröen wais këere imën nëmpnaan ök man.’ 10 Pël maan pim inëen ru pörö kamtatë yesem omën koiraröen ök maan ompyaoëre utpet pourö së kaatak ilaan peö ëa.

11 “Omën omp aköp pi omën waisauröen itaampënëak kaata kakaati ilëak itaangkën omën namp wa top ke pötë ulpëen yamëaup namëen wëen itena. 12 Pël ëak epël mëëa. ‘Ngöntöp, ni tol èen wa top epta ulpëenëp won wais wel aisëaan? Ni pil yaëen pangk naën yaë.’ Pël maan ngön won sak wëa. 13 Pël èen omën omp aköpök pim inëen ruuröen epël mëëa. ‘Omën epop ingre morötë wii téak kö panëëtak wa moolan. Pi pörök

wé ingre ya ilak aimeë ké pötöppötöp aim öpnaan.’”¹⁴ Yesu pi watepang ngön pöt më pet irak epël yema. “Ne yaap niamaan. Anutuü omën selap yas mëëauröakaan kopët naar waisën wël ë yaulmë.”

Takis yaataan Yesuun morök elmëa
(Maak 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵ Pël maan Parisi ngönën omnarö pit së wa top ëak ngön tol nentak Yesuun nga wiipën pël mëak kopëta wesa. ¹⁶ Pël ëak pitök pitëm ru naröere Erotë omën narö wes mëen wais epël yema. “Rë yanuulaup, ten niin ëwat wë. Ni ngön wotpil yaaup, ngön ompyaö Anutuük ök niiaut pëen omën pourö yaap wesak rë yanuulaup. Ni omën isaare irëaurö omnant mööngkraar kangk naalmëen yaaup. ¹⁷ Pötaanök ni kön tolëël yawiin? Rom omën omp ak Sisa pöp takis mampen ma Anutu pimënt mampen?” ¹⁸ Pël maan Yesuuk pitëm utpet mowasëpënëak yaauten iteneë epël mëëaut. “Kaar, omnarö ar tol ëënak morök yaalnë?” ¹⁹ Mon kël nent wak wais neneë.” Pël maan pit nent wak wais yemangk. ²⁰ Pël ëen Yesuuk pitën epël mëak pëël yema. “Könre yapin epot talëpëët?” ²¹ Pël maan pit epël yema. “Sisaëët.” Pël maan puuk epël yema. “Sisaën yaö ëa pipot Sisa mampun. Ën Anutuun yaö ëa pipot Anutu mampun.” ²² Pël maan pit yaan sak sëp wesak saut.

Weletakaan wal yaauta ngönte
(Maak 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ Kët pötak Satusi ngönën omën narö Yesuü naë waisa. Omën pörö weletakaan wal naëngan pël yaaurö. Pit wais Yesuun epël mëak pëël yema. ²⁴ “Rë yanuulaup, Mosesök epël ëa. ‘Omën namp öng wak ru won wë wel wiin pöt pim nangapök kaalak öng pöp wak wë ru oröön pöt pim nanëpë yaö sëpnaat.’ ²⁵ Pël wiaap tenim naë omën nanang narö 7 ëak wakaima. Pël ëaurö nanëpök öng namp wak ru won wë wel wiin nangap öng kapirëp wa. ²⁶ Pël ëen pi tapël wel wiin nang muntap öng kapir pöp wa. Pël pël ë seim omën nanang 7 pörö öng kopët tapöp wak ru won wë wel wi won sa. ²⁷ Pël ëen ënëmak pitëm öng kapirëpta tapël wel wia. ²⁸ Pötaanök omën 7 piporö öng kopët tapöp wauröep wë wal ëëpna akunaöök ni kön wiin talëpë öng sëpën?”

²⁹ Pël maan Yesuuk pitën epël yema. “Ar ngönëne Anutuü weëre kosangöön ëngk ma e weseë irikor ngön yak. ³⁰ Wal ëëne akunaöök ar omnarö öngre omp naëngan. Kutöm enselöröa ök tek önëëro. ³¹ Ën weletakaan wal yaäp pöt ngönëntak Anutuük epël ëa pöt sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? ³² ‘Ne Apramre Aisakre Yakop pitëm Anutu.’ Ngön pöta songönte epët. Omën pörö wel wiaurö öp sak kutömweri wë. Pötaanök Anutu pi wel wiauröbaap won, öp

wëauröa Anutu.”³³ Pël maan kat wiak pim ngönëntaan yaan sa.

Yesuun ngön kosangötë kaöeten pëël mëëa
(Maak 12:28-34; Luk 10:25-28)

³⁴ Yesu pi ngön pöt ök maan Satusi omnarö ngön won sa. Pël ëen Parisi omnaröak pöten kat wiak pit pimëen ngön nent kopëta wasëpënëak wa top ëa. ³⁵ Pël ëak pitëm naëaan ngön kosangötë ngarangk nampök piin morök elmëak epël pëël yema. ³⁶ “Rë yanuulaup, Anutuü ngön kosang tal nentak kaöet?” ³⁷ Pël maan epël yema. “Anutu pi nim Aköp. Ni piin lup sant elmëak nim lupre könre kön yawia pipot pout pimëen pëël elmëem. ³⁸ Pipët Anutuü ngön kosangötë kaöet, muntat il yewas. ³⁹ Pël ëak pöta kar nenteta wia. Pöt epël. Nimtëen lup sant yaën tapël nim karipön elmëem. ⁴⁰ Ngön pipteparök Mosesre tektek ngön yaauröa ngön kosangötë erën ëak wia.”

Yesuuk Parisi omnaröen Kristoë songönten morök elmëa

(Maak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ Parisi omnarö wa top ëak wëen Yesuuk pitën epël mëak pëël yema. ⁴² “Ar Kristo, Anutuü Yaö Mëëaupön talëp aim? Pi talëpë ëap?” Maan pitök, “Tewitë ëap,” pël yema. ⁴³ Pël maan Yesuuk epël yema. “Yak tol ëënak Ngëëngk Pulöök Tewitën elmëen Kristoon, ‘Nem Aköp’ pël mëëa? Pöt epël.

⁴⁴ ‘Anutu puuk nem Aköpön epël yema.

‘Ni wais nem yaapkëëtakël ön.

Pël ëaan nimëen kööre tok yaaö piporö nook nim weëre kosangöökë karök moulmëëmaat.”

⁴⁵ Tewitök piin, ‘Nem Aköp’ pël mëëaupök tol ëënak Tewitë ëap pël yaë?” ⁴⁶ Pël maan pit ngön pöta kangit mapnaat pangk naën ëen akun pötak ngës rëak pëël muntat mapnaaten kas ëen sëp yewas.

23

Yesuuk omnaröen Parisiire ngön kosangötë ngarangköröa utpet yaautë ënëm ëëpanëak pepanöm mëëa

(Maak 12:38-39; Luk 11:43, 46; 20:45-46)

¹ Akun pötak Yesuuk ten pim ruuröere omnaröen epël ök niiaut. ² “Ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omnarö pit Mosesë urötak wë ngön kosangötë rë yanuul. ³ Pötaanök pitëm ök yenia pöt kat wiak ngaarëk ön. Ën pitëm wëwë wë pötak öngan. Pit rë yanuulem pitëmënt ngaarëk naön yaë pötaanök. ⁴ Pit ngön kosang nantta ar ngaarëk önëak pitëm könöökkaan rangk ök niaan ar ngaarëk önëak poprak yaëen pitëmënt kaamök kot nent naën yaë. ⁵ Pitëm omnant yaaut omnaröak itaangkën ompyaö ëëpnaataan yaaurö. Pit ngön kosang lup nant retëng ëak kör köakëpön upakötë

wii ngan ë utöore moresi tapël ë, ën pitëm ulpëenöröa kautë poë koröp sëtöt ngan ë më pël ëak yaauro. ⁶ Pit këere imën yena akunatë itëkëël kaöaröa urötë wel aispaanaaten kent yeem ngönën tupötë kakaatiita omnaröa itëkëël wel yaisëaurö. ⁷ Pël yeem omnaröak wa topöök koirak ërëpsawi ngön maöre 'Rë yanuulaup,' maö pël ëëpnaaten kent yaauro. ⁸ Ar pöt omnaröak arën, 'Rë yanuulaup,' pël niapnaaten kent ëënganok. Ar ke kopëtalörö, Anutu kopëtap arim Rë Yanuulaup. ⁹ Yang omën nampön, 'Pep,' manganok. Arim Pep kopëtap kutömweri wë. ¹⁰ Omnaröak arën, 'Wotöököp,' pël niapnaaten kent ëënganok. Arim wotöök kopëtap Kristo nemënt. ¹¹ Arimëen kaö sak wëaupök ar pouröa inëen elniip. ¹² Omën namp pimtök pimtën kön wiin isëpna pöp Anutuuk wak irapnaap. Ën namp pimtën kön wiin irapna pöp Anutuuk wak isak mapnaap."

Yesuuk Parisiire ngön kosangötë ngarangköröen pitëm kaar yaautaan nga mëëa

(Maak 12:40; Luk 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ "Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi ngönën omën kaarörö. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar omnarö Anutuu wa ngaöök yamëautak ilapënëak yaëen kan yemowariem arimëntta neilaan yaauro.

¹⁴ ["Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi omën kaarörö. Ar öng kapiröröa onnant pout arimëen weimeë morök elmëak omnaröak arën kön wiin isëpënëak Anutuun kimang wali yamëëaurö. Ar kangiir akunetak könöm kësangöt koirënëët.]

¹⁵ "Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi ngönën omën kaarörö. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar omën namp pim ngönënte sëp wesak arim ngönënta ënëm ëëpënëak i kaöök olëak yang kaö poutë yesaurö. Pël yeem arim utpet yaaut pet elmëen pi ënëm panë ëak ar il niwesak arim es parëaöökë sënë pöl piita teëntom së orööpnaat.

¹⁶ "Elei, wotöök it il tëaurö, ar Anutuu kanö omnaröen pet yaalmëem arimënt kan pöök nasën yaauro. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar omnaröen ngön kaar epël yamëëaurö. 'Omën namp ngön nent kosang wasëpënëak Anutuu ngönën tup kaöetakël utak kosang wasën pöt mos ëëpnaat. Ën namp aini kool ngönën tup kaöeta kakaati ë rangia pötëel utak kosang wasën pöt kë ëëpnaat.' ¹⁷ It il tëa kaökaurö aël! Tol nentak kaöet? Ngönën tup kaöetak këët ma aini kool kakaati ë rangia pötök këët? Anutuu ngönën tuptakëer kaöet. ¹⁸ Ar tapël ngön kaar epël yamëëaurö 'Omën namp ngön nent kosang wasëpënëak ur Anutuun kiri yawiautakël utak kosang wasën pöt mos ëëpnaat. Ën namp urta rangk kiri wiautéël utak kosang

wasën pöt kë ëëpnaat.' ¹⁹ It il tëa kaökaurö aël! Tol nentak kaöet? Ur Anutuuun kiri yawiautak këët ma urta rangk kiri wiautak këët? Urtakëer kaöet. ²⁰ Pël yaë pötaanök omën namp urtakël utak kosang wesak yemaan pöt urötë kiri wiaut pouteparëel utak kosang wesak yema. ²¹ Ën namp Anutuu ngönën tup kaöetakël utak kosang wesak yemaan pöt ngönën tupëtere tuptak wëaupököl utak kosang wesak yema. ²² Ën tapël namp kutömweriil utak kosang wesak yemaan pöt Anutuu ur kësangëtere pötak wel aisëaupököl utak kosang wesak yema.

²³ "Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi omën kaarörö. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ëwamre kaëkoöre këenne pöt wa top ëak moresiar wesak kom ëak kopët nent Anutuuun yaö yaalmë. Ar omën pas pöt yeemak nokolliil wotpil mëmpöore yaköm ëak ompyaö elmëere Anutuun kön wi kosang wasö ngön kosang kaö pipot ngaarëk naön yeë. Poutepar ëënë pötaar ompyaö. ²⁴ Wotöök it il tëaurö, ar Anutuu kanö omnarö pet yaalmëem arimënt kan pöök nasën yaauro. Omën namp iiste nëmpënëak yaëen iwal namp ilaan pöt nanëmpan, lë olapnaat. Pël ëëpnaatak pol kamal kësangëp ilaan iistaring köntak nëmpnaat. Tapël ar Anutuu ngön kosangötë ënëm ënëak kot panë nantë ënëm yeem kaöat sëp yewas.

²⁵ "Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi omën kaarörö. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar kelönre söwaröt kasngaëel pëen i yairem öngpök i nairën ëen kewil wia pöl ar koröpöök ompyaö wasën arim lupötë pöt kainre koröpöökë kentöökë ënëm yaäo pöt peö ëak wë. ²⁶ Parisi omën it il tëaup ni! Wet rëak kelönre söwarötë öngpök iirën kewil won sëpna pöt kasngaëlta won wiaapnaat.

²⁷ "Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi omën kaarörö. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar omën yangaöökë ökörö. Tomök pöt omnaröak ë rangiin itaangkën ompyaö yaë. Ën öngpök pöt omën kosere söp kampöt wia. ²⁸ Ar tapël arim koröpöök omnaröa ëöetak wotpil koröp orök wëen arim lupötë pöt kaar yaaöre utpet yaaut wia."

Yesuuk Parisiire ngön kosangötë ngarangkörö utpet kangut öpnaat pël mëëa
(Luk 11:47-51)

²⁹ "Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi omën kaarörö. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar tektëk ngön yaaö omën ngaanëer wel wiauröa yangaö wa ngölöp weseim wë. Pël yeem wotpil wakaimauröa yangaö ë morangieim wë. ³⁰ Pël yeem ar epël aim. 'Tenim ëaröa wakaimauuk wakaimanëen pit kaamök ëak tektëk ngön yaaö omnarö namëngkën ëan

tapön.’³¹ Arim ngön yak piptak ar omèn tektek ngön yaaö omnarö mēneimaurö äarö pöt tekeri yewas.³² Arim äaröa mēneima kaut wia pöt arök mēn pet irēn.³³ Kamal èlre ruuröa ök utpetarö, arim saunatē kangir es paräoök sēnē akun temanöm yesēn kas tarēk sē èlēep ilan? Pangk pēl naēngan.³⁴ Pötaanök ne niamaan kat wiē. Ne tektek ngön yaaö omnaröere ngön ompyaut èwatöröere ngön ompyao pöt rē nuulöpnaarö arim naē wes nimēēmaat. Pēl èēn arök narö mēmpööre kēra yetaparak mö pēl èēnēt, narö arim ngönēn tupötē pēs momök ka nantēaan nantē wäp è momēēnēt.³⁵ Pēl èēnē pötak Anutuu omēn wotpilörö mēnan pöta kangut arim naē orööpnaat. Ngaanēer arim è nampök ngēs rēak Apel mēnak mēmpö mēmpö è wais Sekaraia, Perekaiaē ruup, Anutuu ngönēn tup kaöetak kiri yawiautere ngēēngk panē tupta ngeröök mēnaat.³⁶ Ne yaap niamaan. Omēn mēnauröa kangut ar peene e wē epöröa naē orööpnaat.”

Yesuuk Yerusalem omnaröen yaköm köm mēä

(Luk 13:34-35)

³⁷ Yesuuk kaalak epēl ök yema. “O Yerusalem omnarö, Yerusalem omnarö, yaköm. Ar tektek ngön yaaö omnarö mēmpööre ngönēn omēn arim naē wes nimēaurö kēl mö wel wi pēl yaaurö. Ne kēt èl epotē kokor èlēpē ruurö wereweriarē öngpök wa mēak ngarangk yaalmē pöl ar wa rongan èak ngarangk elniimēak kent kön wiak pēl yaalniin ar kaaö elnēimaurö.³⁸ Pötaanök ne sēp niwasēn ar ngarangk won önēt.³⁹ Yaap, ne epēl niamaan. Ar neen itnaangkēn wakaim akun kaöaoök neen kaalak itanak epēl neanēt. ‘Aköpök wes mēēn yewais epopön yaya mepa.’”

24

Yesuuk Anutuu ngēēngk tupēt utpet sēpnaat ök mēä

(Maak 13:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Yesu pi ngön pöt ök mē pet irak Anutuu pim ngönēn tup kaöetakaan oröak yesēn ten pim ruurö naē sē ka yal menmen è seäautön sös mēak pet elmēaut. ² Pēl èēn epēl niiaut. “Ne yaap niamaan. Omēn ompyao e wiaan ityaangk epot epēl wi naöpan. Ènēmak ngaaröak wais tup epēt tööl olaan kēl naö naöökē rangk wi naöpan, utpet panē sēpnaat.”

Yesuuk kēlangön ke nentere nent orööpnaata ngönte mēä

(Maak 13:3-13; Luk 21:7-19)

³ Pēl niak Yesu pi Olip tomök sē wel aisēaan pim ruurö tenimēt naē sē epēl mēak pēl mēäut. “Nim ngönēn tupēt tööl komun

èēpnaat aan pöt taan pēl èēpēn? Èn nim kaalak waisēn akun pet irēpna pöt temanöm yesēn oröpöt oröön ten itanak èwat sēn?”⁴ Pēl maan Yesuuk tenēn epēl niiaut. “Ar omnaröak lup wa irikor elniipanēēn kēkē ngarangk èēn.⁵ Naröak wais nem yapin-takēl, ‘Ne Kristo,’ pēl niak omēn selap pitēm lup wa irikor elmēpnaat.⁶ Ar nga yapinte kat wiak ngarangk èē. Kas èēngan. Akun kaöao ngolöp yaēēn omēn pipot wet rēak orööpnaat.⁷ Omēn kur nementēkaanöröak kur nementekēl nga èēpnaat. Èn yang omp ak nampē omnaröak munt nampē omnaröaan nga èēpnaat. Pēl yaēēn yang nantē kaömp ngöntök oröeim wēēn moup selap mööpnaat.⁸ Omēn pipot om öng namp ru wilēpēnēak lel yailēn kēlangön kat yawi pöta ök èēpnaat.

⁹ “Akun pötak omnaröak ar wali nuwak naröa naē nuulēēn kēlangön kat niwiak nimpēnaat. Èn yang poutē omnaröak ar nemorö pēl wesēe arēn kööre tok elniipnaat.¹⁰ Omēn pöt yaaröön omēn selap pitēm kön wi kosang yewesaut sēp wesak pitēm karuröen kup mowiin neneraan kööre tok èēpnaat.¹¹ Pēl yaēēn tektek ngön yaaö kaar omēn narö selap oröak omēn kēsang morök elmēēn pitēm kaarötē ènēm sēpnaat.¹² Pēl èēn utpet yaautök ulöl sēēn omēn selap pitēm lup sant yaaut won sēpnaat.¹³ Èn omēn wēē sak wakaim wel wiipna pöp Anutuuk kama öpnaap.¹⁴ Pēl èēn Anutuuk wa ngaöök yanimē pöta ngön ompyao epēt nem omnaröak yang poutē omnaröen ök maan kat wi pet yairēn akunet pet irēpnaat.”

Omēn utpet panēt orööpnaata ngönte
(Maak 13:14-23; Luk 21:20-24)

¹⁵ “Ènēmak omēn utpet panēt omnant utpet yewesaut Anutuu ngēēngk tuptak wiaan itaampunēt. Omēn pöt tektek ngön yaaö namp Taniel puuk orööpēnēak äaut.” (Ar ngön epēt sangk kelēnēerö pöten kēkē kön wiaan.)¹⁶ “Pēl yaēēn Yutia yangerak wēaurö kas rosiraöökēl sēn.¹⁷ Ka tomök öpnaapök kaata kakaati sē omnant öpan.¹⁸ Èn yaak öpnaapta kak sē ulpēēnre omnant öpan.¹⁹ Elei, akun pötak ru kepringre ru kapa yemenaurö tol èēpēn?”²⁰ Ar omēn kas yaaö pipot kopi akunetakre Anutuu kē yesa ngēēngk akunetak orööpanēēn Anutuun kimang man. Akun pötē ar yok pangk kas nasēngan pötaanök.²¹ Akun pötak kēlangön kaö panē kat wiipnaat. Ke pil nent kutömmre yang oröaurekaan yewaisem e wē eptak naaröön äaut. Ènēmeta naaröön èēpnaat.²² Anutu pi akun pöt mēt wasēpēnēak kön wia. Pi pēl naēn èa talte omēn pourö kö sēn. Omēn pim yaö wesauröaan akun pipēt mēt wasēpnaat.

²³⁻²⁴ “Akun pötak kaar omēn selap oröak naröak pitēmten, ‘Ne Kristo,’ pēl yaan

naröak, 'Ne tektek ngön yaaö omnamp,' pël niapnaat. Pit omnarö morök elniin pitëm ënëm ëënëak retëng weëre kosangringöt ëëpnaat. Yaap, pit omën Anutuu yaö wesauröeta morök elniak pël ëëpnaat. Pötaanök nampök, 'Kristo e oröak wë,' pël yeniaan nampök, 'Kristo ëngkrek oröak wë,' pël yeniaan pöt kat mowiinganok. ²⁵ Ne omën pöt naaröön wiaan ök yeniak. Pötaanök ënëmak jaaröön ëngk ma e wasnganok. ²⁶ Ënëmak naröak, 'Kristo yang omën wonrek jaaröön itenaut,' pël niaan pöt sëngan. Ën naröak, 'Kristo ka eptak ëlëëp wë,' pël niaan pöteta kat wiingan. ²⁷ Omën Këëp ne kent tangarta yamëngk pöl ëëmaap. Kent tangarët kopëter tar elmëen këtëpë yengampiaulaan yeilëaul poutë ëwa ë pet yair. Pipta ök Omën Këëp nem waisuma akunetak tekeri yesën omën pourö neen itaampun sa. ²⁸ Omnantë söp kampaöök wer moön tuparö wa top yaë. Pöta ök ënëmak ne wais utpet yaaurö kangut mempaap."

*Omën Këëp orööpnaata ngönte
(Maak 13:24-27; Luk 21:25-28)*

²⁹ "Akun pötak omnarö këlangön kat wi pet yairën këtëp röök ulöpnaat. Pël ëën ngoonöpta ngaap yesën ariat kutömweriaan tiak yengentiin kutömweri omën weëre kosangringöt këlok sëpnaat. ³⁰ Pël ëën Omën Këëp nem tekeri suma retëng kësang nent kutömweri jaaröön yang omën pourö itenak kas ëak merek apnaat. Pël yaëen ne weëre kosangre ierë kasir nemotring kutöm kepilötë rangk jaaröön itaampnaat. ³¹ Pël ëën Anutuuk kuup kaö yamëngkën nem enselörö wes mëen së nem omën yaö wesaurö yang we naöökään naöök, oorekaan öngkrek yang poutëaan koirëpnaat."

*Akun kaöaö temanöm yesën omnant
orööpnaata ngönte
(Maak 13:28-31; Luk 21:29-33)*

³² "Ar këra wasmentë yaë pöten kön wieë. Këra pöment ëp këre sak wil yewatën itenak pöt kopi akunet temanöm yes pël yewas. ³³ Pöta ök omën yeniak epot jaaröön itenak pöt, 'Pim waisëpna akunet temanöm sëen waisëpënëak yaë,' pël wasënëët. ³⁴ Ne yaap niaamaan. Omën e wë epörö wel wi won nasën wiaan omën yeniak epot orööpnaat. ³⁵ Kutömre yang eptepar won sëpnaatepar. Ën nem ngön epët won nasëpan."

*Akun kaöaö orööpna akuneten köpël wë
(Maak 13:32-37; Luk 17:26-30, 34-36)*

³⁶ "Omnarö ar omën pötë orööpna akun kë panëëten ëwat naön. Ën ensel kutömweri wëauröere Anutuu Ruup neenta ëwat naön. Pep pimtökëer ëwat wë. ³⁷ Noaë akunetak omnaröa ëa pöl Omën Këëp nem waisuma

akunetak tapël ëëpnaat. ³⁸ I ngaampel naaröön wiaan pit iire kaömp në, öngre omp ë pël ëeim Anutu kasëng menak wëen Noa wangaöök ilëa. ³⁹ Pël yaëen pit köpël wëen i ngaampel oröön omën pourö i nak won sa. Pöta ök Omën Këëp nem waisumaatak omnarö köpël wë pitëm omnant yaaut ëeim wëen waisumaap. ⁴⁰ Akun pötak omp naar ya lupöök wëen namp yeweem namp sëp wasumaap. ⁴¹ Ën öng naarta kaömp koröp yokoëëm wëen namp yeweem namp sëp wasumaap. ⁴² Ar Aköp nem waisuma akuneten köpël wë. Pötaanök ngaire wa kom ëeim ön. ⁴³ Ar epël kön wieë. Ka pepap pi kainëpë rö kan waisëpna akuneten ëwat wëanëen itit wë ngarangk ëën kainëp kaat pör menak neilaan ëan tapön. ⁴⁴ Omën Këëp nem waisuma akunetak ar kön neweniin wëen pipël ëëm sa. Pötaanök kö ëak ön."

*Inëen ru ompyaupre utpetapë ngönte
(Luk 12:41-48)*

⁴⁵ "Ar inëen ru ompyaupë ök sën. Inëen ru namp kön ompyaö wieë ya ompyaö yamëngkën kaöapök muntarö ngarangk ëëë akunatë kaömp mampënëak moulmëak sa. ⁴⁶ Ënëmak inëen ruup kaöapë ök mëak sa pöl ëeim wëen kaöap wais itaangkën pöt pi ërëpsawi ëëpnaat. ⁴⁷ Ne yaap niaamaan. Kaöap pi pim omnant pout ngarangk ëëpënëak moulmëëpnaat. ⁴⁸ Ën inëen ru utpet pöp pi, 'Nem kaöap pi teënt newaispan,' pël weseë ⁴⁹ inëen ru pim karurö tang mööre omën i ngaat nak kön irikor yaauröaring kaömpre i ngawi në pël eim wë ⁵⁰ pim kaöapë waisëpna akuneten kön nawiin öpna pötak kaöap kaalak waisëpna pöt ⁵¹ pi yokot pöp möak utpet wesak kaar omnaröa naë moulmëëpnaat. Pörek omnarö ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim öpnaan."

25

Öng ulwas 10 pöröa ngönte

¹ "Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt öng ulwas 10 pitëm karip omp koirëpna pöröakël ök ëëmaan. Öng pörö omp namp pim öng yaup koirëpënëak yewaisën pit neenem rampeet wak kan kourak koirëpënëak sa. ² Öng 5 ëak könringörö, 5 ëak wonörö. ³ Öng kön won pörö pit i kön korat naön, rampeet pëen wak sa. ⁴ Ën könringörökëer i kön korat rampeetring wak sa. ⁵ Pël ëak së kor wëen omp öng koirëpnaap teënt newaisën ëen kor wë ka kom ëen ka ura. ⁶ Pël ëen röök lupöök ngön nent ngön ëak epël mëa. 'E, öng koirëpnaap yewaisrek wal ëak së koireë.' ⁷ Pël maan pit yaan sak wal ëak rampeet mangia. ⁸ Pël yeem kön wonörök könringöröen epël mëa. 'Tenim rampeet yariirek i nant lë nineë.' ⁹ Maan könringörök epël mëa. 'Tol ëak pël

ëepen? I epot tiar pourö pangk naalniipan. Arta uröm kaatak së arimot sum ëëë.' ¹⁰ Pël maan pit yesën omën öng koirëpnaap wais kopëta wesak kor wëaurö koirak sa. Pël ëäk kak së örök kaata kakaati së ilëäk kan wari ulmëäk öng koirëpnaapë këere imën neim wëa. ¹¹ Pël ëeim wëën öng kön wonörö së ap wesak ngön ëäk öng waupön epël mëëa. 'Kan të niwi. Kan të niwi.' ¹² Maan epël mëëa. 'Yaap niamaan. Ne arën it köpël yaningëngk.'

¹³ Yesu pi watepang ngön pöt niak kaalak tenëen epël niaut. "Nem kaalak waisuma akunet köpël. Pötaanök ngai ëeim ön."

*Omën mon menaurö watepang ngönte
(Luk 19:11-27)*

¹⁴ Yesuuk kaalak watepang ngön munt nent epël niaut. "Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt omën kaö nampë ëa pötakël ök ëëmaan. Pi yang wali nerakël sëpënëäk pim inëën ruuröen yas mëäk pim omnant ngarangk ëeim öpënëäk kom ë mena. ¹⁵ Pi pitëm ya yamëngkauten kön weswes ëëë kom ëäk namp 5000 kina, namp 2000 kina, namp 1000 kina pël meank sa. ¹⁶ Pël ëën inëën ru 5000 kina mena pöpök ya kosang mënak 5000 kina tapël koira. ¹⁷ Ën kar 2000 kina mena pöpök ya kosang mënak 2000 kina tapël koira. ¹⁸ Ën kar 1000 kina mena pöp pim kaöapë monat wak së yang kel weera.

¹⁹ "Akun wali sëën kaöap kaalak wais pim inëën ruurö mon mena pöt öpënëäk wa rongan elmëa. ²⁰ Pël ëën mon 5000 kina mena pöpök naë wais epël mëëa. 'Nem kaöap, ni mon 5000 kina nenaup. Pël ëën nook ya mënak 5000 kina tapël koiraut.' ²¹ Maan kaöapök epël ök mëëa. 'Inëën ru ompyaup, ni ya ompyaö mënan. Ni omën pasut ngarangk ompyaö ëeiman. Pötaanök nook omën këeta ngarangk niulëëmaan. Neering wë ërëpsawi ëëpa.' ²² Pël yemaan inëën ru 2000 kina mena pöpökta tapël naë wais epël mëëa. 'Kaöap, ni mon 2000 kina nenaup. Pël ëën nook ya mënak 2000 kina tapël koiraut.' ²³ Maan kaöapök epël ök mëëa. 'Inëën ru ompyaup, ni ya ompyaö mënan. Ni omën pasut ngarangk ompyaö ëeiman. Pötaanök nook omën këeta ngarangk niulëëmaan. Neering wë ërëpsawi ëëpa.' ²⁴ Pël yemaan inëën ru 1000 kina mena pöpökta tapël naë wais epël mëëa. 'Kaöap, ne nim songönte ëwat wë. Ni nga yaup yak omnant omën muntaröak ngëntën yewetaup. Ni omnant nangëntën yeem omën naröa ngëntaurekaan këet wak yenaup. ²⁵ Pël yaup yak kas ëën nim 1000 kina nenan pöt wak së yang kel weerak wakaimaut. Pötaanök nim monat kaalak yaningk. E.' ²⁶ Pël maan kaöapök epël mëëa. 'Inëën ru utpet wisënëp. Ne omnant

omën muntaröak ngëntën watööre omnant nangëntën wë omën naröa ngëntaurekaan këët wa në pël yaup pël kön wiaup ma? ²⁷ Ni nem songönten pipël ëwat wëäk tol ëënak nem monat mon kaatak nawiin ëaup? Pël ëanëën ne wais mon pöt kangtaring wan tapön.' ²⁸ Pël mëäk omën pörek wëauröen epël mëëa. 'Ar mon 1000 kina epot piikaan wa ëp ëäk mon 10,000 kina wa epop mënëë. ²⁹ Namp pi omnant menaut ngarangk ëäk wëën pöt muntat erën ëäk mangkën ulöl wesak wak öpnaat. Ën namp pi menaut ngarangk naën wëën pöt wa ëp ëën om pas öpnaat. ³⁰ Inëën ru utpet epop wak köö panëëtak moolaë. Pël ëën pörek ingre ya ilak aimeë kë pötöpötöp aim öpnaan.'

Yesuuk kom elniupnaat

³¹ "Wë ënëmak Omën Këëp nem ëwaö wak nem enselöröaring waisumaatak kaö sak nem ur kësangtak wel aisëeam sa. ³² Pël ëën yang omën pourö nem iri wa top ë nuulëën sëpsëp ngarangkëpök sëpsëpörö memeeröa naëaan kom yaë pöl ëën rongan nentepar ëëpnaat. ³³ Pël ëën omën ompyaö sëpsëpörö ökörü nem yaapkëël, utpet memeeröa ökörü katnëël pël ë nuulëëmaat. ³⁴ Pël ëäk Omp Ak kësangëp nook yaapkëël önëëron epël ök niamaap. 'Nem Pepapök ompyaö niwësauro, ar wais pim wangaöök nimëëpënëäk kutömre yang naaröön wiaan kopëta wes niwia pötak ilaë. ³⁵ Ne këën wëën ar kaömp nenauro. Iiten yaëën iit nenauro. Maimerakaanëp sant elnëaurö. ³⁶ Ulpëën won wëën nenauro. Yauman yaëën ngarangk elnëaurö. Wii kaatak neulëën wëën wais ëö nenauro.' ³⁷ Pël niaan omën wotpilöröak neen epël neanëët. 'Aköp, ni taan këën wëën itenak kaömp ninan? Ën taan iiten yaëën iit ninan? ³⁸ Ma taan maimerakaanëp sant elnian? Ma taan ulpëën won wëën ninan? ³⁹ Ën taan yauman yaëën ngarangk elnian? Ma taan wii kaatak wëën wais ëö ninan?' ⁴⁰ Pël neaan nook epël ök niamaat. 'Ne yaap niamaan. Ar nem kar pas eporö kaamök elmëan pöt neen elnëan pël yaë.' ⁴¹ Pël niak nem katnëël öpnaaröen epël ök memaat. 'Anutuuk kemp elniarö ar mop wiak es kosangwesi sëë. Es pöwes Anutuuk ngaanëër Setenre pim enselöröaan merauwes. ⁴² Pöt epël. Ne këën wëën ar kaömp nenangkën ëaurö. Iiten yaëën iit nenangkën ëaurö. ⁴³ Maimerakaanëp sant naalnëën ëaurö. Ulpëën won wëën nenangkën ëaurö. Yauman yaëën ngarangk naalnëën ëaurö. Wii kaatak neulëën wëën wais ëö nenangkën ëaurö.' ⁴⁴ Pël maan pit neen epël ök neapnaat. 'Aköp, ni taan këën wëëre iiten ë, maimerakaan waisööre ulpëën won wë, yauman ëëre wii kaatak wë, pël yaëën itenak kaamök naalniin ëan?' ⁴⁵ Pël neaan pitën epël memaat. 'Ne yaap

niamaan. Ar nem kar pas eporö kaamök naalmëen ëan pöt neen elnëan pël yaë.’⁴⁶ Omën utpet pörö pit kö yesa kak sê utpetat ëeim öpnaat. Ën wotpilörö wëwë kosangtak sê öneët.”

26

Omën kaöarö Yesu mëmpnaata ngönte ëmön ëa

(Maak 14:1-2; Luk 22:1-2; Son 11:45-53)

¹ Yesuuk ngön pöt ni pet irak kaalak ten pim ruuröen epël ök niiaut. ² “Ar ëwat wë. Kët nentepar won sëen Anutuun mait elmëa akunet temanöm sëpnaat. Akun pötak Omën Këep ne omnarök köore toköröa moresi neulëen këra yetaprak nemööpnaat.”

³ Akun pötak kiri ar yaaö kaöaröere ngarangkörö pit kiri ar yaaö wotöököp, Kaiapas, pim kaatak sê wa top ëak ⁴ Yesu ëlëep wali wak mëmpnaata ngönte ëmön ëa. ⁵ Pël yeem pit epël mëëa. “Omnarö tiarring nga elpanok akun kësangtak pël naëngan.”

Öng nampök Yesu i nga kampët lë momëa
(Maak 14:3-9; Son 12:1-8)

⁶ Yesu ten pim ruuröaring Petani kak sê orök kësë omën namp Saimon pim kaatak sê wëa. ⁷ Pël ëen öng namp kël kep ompyaö nentak i köp nga kamp sum kësangring nent pim naë wak waisa. Pël ëak Yesu kaömp yenën i pöt pim kepönök lë yemomë. ⁸ Pël yaëen ten pim ruurö itenak öngöpön nga ngön epël ëaut. “Pi tol ëënak i sum kaöaring epët pas köntak lë yemomë? ⁹ I piptak mon kësang koirën omën omnant wonörö mangkën pangk ëëpnaatep.” ¹⁰ Pël yaan Yesu pi tenim ngöntön kön waswas ëëë epël niiaut. “Ar tol ëënak maan pi ya këlängön kön yawi? Pi neen ompyaö pan yaalnë. ¹¹ Omën omnant wonörö pit akun wali aring wëen ompyaö elmëënak pöt yok pangk pël ëëneët. Ën ne pöt akun wali arring naön ëëmaap. Pötaanök pim ompyaö yaalnë epët yok pangk yaalnë. ¹² Ne teënt wel wiin yang kel neweerëpnaap. Pötaanök Yuta omnaröa sokutë yaaul nem koröpöön kan yaö elmëak i nga kamp yaaut lë yenemë. ¹³ Ne yaap niamaan. Nem ngönte yang ël epotë aö yesem pöt öng epopë yaalnë epëta ngönte aan omnarö kat wiak kön wiipnaat.”

Yutas pi Yesuun kup mowiipënek sum wa

(Maak 14:10-11; Luk 22:3-6)

¹⁴ Pël niaan ten ru 12 pörökanaan namp, yapinte Yutas Keriot kakaanëp, pi kiri ar yaaö kaöaröa naë sê ¹⁵ epël ök mëëa. “Ne Yesu arim moresi niulëen pöt ar mon tolël ëak nampön?” Pël maan pit mon siluwa 30 pöt mena. ¹⁶ Pël ëen akun pötak ngës réak Yesuun kup mowiipënek kan ap weseima.

Yesu pi pim ruuröaring Anutuun mait kaömpöt na

(Maak 14:12-21; Luk 22:7-14, 21-23; Son 13:21-30)

¹⁷ Kaömp peret yis namëënot yena akun ngëëngkët temanöm sëen Yesu ruurö ten pim naë sê epël mëak pëël mëëaut. “Ka taltak Anutuun mait elmëa akunetak kaömp nëmpenaat ar ëak kopëta wasëneak kent kön yawiin?” ¹⁸ Pël maan epël niiaut. “Ar Yerusalem kak sê orök omën nem yeniak pöp koirak epël man. ‘Rë yanuulaupök epël yenia. “Nem akun newiaut temanöm yes. Pötaanök Anutuun mait elmëa akunetak nem ruuröaring kaömp ngawi numaat.” ’ ¹⁹ Pël niaan ten pim ök niia pöl ëak sê Anutuun mait elmëa akunetak kaömp nënaat ar ëak kopëta wesaut.

²⁰ Köö olaan Yesu ten pim ruuröaring kakaati sê kaömp yenaatak wel aisëak wëa. ²¹ Pël ëak Yesuuk tenën epël niiaut. “Ne yaap niamaan. Arim naëaan nampök nemëen kup mowiipnaat.” ²² Pël niaan ten ya këlängön pan ëen pöppöp piin epël mëak pëël mëëaut. “Aköp, nook ma?” “Aköp, nook ma?” pël maö saut. ²³ Pël ëen puuk epël niiaut. “Neering kaömpöt iistak wariak yen epopök nemëen kup mowiipnaat. ²⁴ Omën Këep ne ngönëntak nemëen ëa kan pöök sê wel wiimaap. Ën nemëen kup mowiipna pöp, elei, kangut kësang pan öpnaap. Pim ëlëpök nawilën ëanëen ompyaö ëan tapön.” ²⁵ Pël maan kup mowiipnaap, Yutas Keriot kakaanëp, puukta tapël epël mëak pëël yema. “Aköp, nook ma?” Maan, “Ni tapöp,” pël yema.

Yesuuk ruurö kë mena

(Maak 14:22-26; Luk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)

²⁶ Pël mëak ten kaömp yenem Yesuuk kaömp nent wak Anutuun yowe mëak pel ninak epël yenia. “Epët nem mësepëtak wa neë.” ²⁷⁻²⁸ Pël niak wain kelön nent wak Anutuun yowe mëak ten ninak epël yenia. “Epët nem iit. Il yoolaan Anutuuk omën selap pitëm saunat won yewasem pim sulöp ngolöpët taë yewas. Pötaanök ar pourö wak neë. ²⁹ Ne niamaan kat wieë. Yangerak eprek wain iit peene nëen pet yair. Arring kaalak nanën wë ënëmak akun kaöaöök nem Pepapë naë wain i maim nent nëmpenen ëa.”

³⁰ Ten kaömp na pet irak ngöntön tan nent mëak kakaan orök Olip tomökël saut.

Yesuuk Pitaë piin yak mowasëpnaaten ök mëëa

(Maak 14:27-31; Luk 22:31-35; Son 13:36-38)

³¹ Kan kourak yesem Yesuuk tenën epël niiaut. “Röök eptak ar pourö ne sëp newesak kas sënëët. Arim pël ëënë pöt ngönëntak ngön nent epël wia. ‘Ne sëpsëp ngarangkëp

mëngkën sêpsêpörö repak sêpnaat.³² Ne yaap wel wiin weletekaan wal ë neulëën wet réak Kalili yangerak sê wëen ar ënëm waisëñëët.”³³ Pël niaan Pitaak epël yema. “Eporö sêp niwesak kas sêpën koröp. Ne pöt, pël naëngan pan.”³⁴ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ne yaap niamaan kat wi. Ni röökö eptak kokor ngön naën wiaan akun nentepar nent yak newasumëët.”³⁵ Pël maan Pitaak kaalak epël yema. “Nimënt yanimëngkem ne nempënëak yaan pöteta yak naniwasën ëëmaap.” Pël yemaan ten pourö tapël mëëaut.

Yesu pi Kesemani ngësöök sê Anutuun kimang mëëa

(Maak 14:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Pörekaan yesem yang lup nenta yapinte Kesemani pörek sê oröak Yesuuk tenën epël yenia. “Ar eprek wëen ne ëngkrek sê Anutuun kimang memaan.”³⁷ Pël niak Pitaare Sepeti pim ruar koirak saut. Yesem ngës réak ya këlangön kön wiak ya ngës pan ëa.³⁸ Pël yeem epël mëëa. “Ne ya këlangön panë yeem wel wiima yangap yaë. Pötaanök kosang newesak neering ititiü öpa.”³⁹ Pël mëak kot nent ëngkël sê ë kosaö yangerak wesirak wë Anutuun kimang ngöntak epël mëëa. “Pep, ni kön wiin pangk ëen pöt këlangön nem naë orööpënëak yaë epot mop wasum. Nem könöök won, nim könöökë wiaul ëëm.”⁴⁰ Pël më pet irak pim ru naar namp pöröa naë sê itaangkën ka uraan Pitaan epël ök mëëa. “Ar neering kot nent ititiü naëngan ma?”⁴¹ Moröktak wiap sënganëen lup ititiü wë Anutuun kimang maë. Arim lupöt kengkën yeëetak koröpöt könöm yaalni.”⁴² Pël mëak kaalak sê Anutuun kimang mëak epël mëëa. “Pep, këlangön epot ilap neriipënëak kön wiin pangk naën ëen pöt yok pangk kat wiimaat. Nim könöökë wiaul ëëm.”⁴³ Pël më pet irak kaalak pim ru naar namp pöröa naë sê itaangkën pitëm itöt könöm yaëen ka ureim wëen itena.⁴⁴ Pël ëak kaalak sê kimang maan akun nentepar nent ëa. Ngön wet réak kimang ngöntak ök mëëa tapët kaalak mëëa.⁴⁵ Kimang më pet irak ru naar namp pöröa naë sê epël mëëa. “Ar om ka kônkôn ureim wë ma? Peene epët nemëen kup mowiipna akunet temanöm yes. Omën Këëp nemëen kup mowiak omën utpetaröa moresi neulëëpnaat.⁴⁶ Wal ëen sêpa. Omën nemëen kup mowiipnaap e yaarö.”

Yutasök Yesu kööre toköröa moresi ulmëa

(Maak 14:43-50; Luk 22:47-53; Son 18:3-12)

⁴⁷ Yesu pi pël yamëem wëen ten pim ru 12 pöröakaan namp yapinte Yutas pöpring omën kësang pan kiri ar yaaö kaöaröere ngarangköröak maan inre tang wak wais oröaut.⁴⁸ Yutas Yesu kup mowiipna pöp

wet réak pitën epël mëëa. “Ar ewat sënëen tot numaatak pël yaëen tapöp wesak wali ön.”⁴⁹ Pël mëak pi teëntom Yesuu naë wais, “Aköp, ni e wëen ma?” pël mëak tot yen.⁵⁰ Pël ëen Yesuuk epël yema. “Ngöntöp nim ëëmëak waisan pöl ë.” Pël maan pit wais yeö.⁵¹ Pël yaëen ten Yesuring wëauröakaan nampök pim öpwer yepatuukaan téak kiri ar yaaö wotöököpë inëen ru namp möak pim katëëp per yoola.⁵² Pël ëen Yesuuk piin epël yema. “Ni öpwer yepatuuk më. Omën öpwerring nga yaë pörö naröak kangüir öp möön wel wiipnaarö.⁵³ Ne nem Pëpapön kimang maan pi teëntom ensel kësang pan rangan 12 pöt wes mëen wais kaamök elnëëpna pöt ni köpël ma?”⁵⁴ Pël ëëmaatep ngönëntak utpet nem naë orööpënëak ëa epot tol ëak orööpën?”

⁵⁵ Pël niak pi öpënëak waisauröen epël yema. “Ar neen ngaap wesak wali neönëak inre tang wak yewais ma? Ne ket ël epotë ngönën tup kaöetak arring wëaup. Pël ëen ar akun pötë neneön yaaurö.⁵⁶ Pël ëaap omën epot yaaröön tektek ngön yaaö omnaröa ngaanëer retëng ëa pöt kë yaarö.” Pël yemaan ten pim ruurö sêp mowesak kas saut.

Yesu ngön yaatak moulmëa

(Maak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Son 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö pit kiri ar yaaö wotöököp, Kaiapas pim kaatak wa top ëak wëen omën Yesu wali wa pörö pi pörek mësak sê moulmëa.⁵⁸ Pël ëen Pita pi ënëmënëm sa. Pël ëak pi kiri ar yaaö wotöököpë kaatak oröak ëmökë kakaati sê ilëak pit Yesu tol yalalmë pöt itaampënëak ngai omnaröa tektrak wel aisëa.⁵⁹ Pël ëen kiri ar yaaö kaöaröere kansol pourö Yesu mëmpnaan omën naröak kaar réak pim utpet ëautön mapënëak ap wesa.⁶⁰ Pël yeem pimëen ngön kaar kësang pan koiraap pöt könöm naën ëen om ap weseim wëen ënëmak omën naar pitëm naë sê⁶¹ epël mëëa. “Omën epmor epël ëaumor. ‘Ne Anutuun ngëëngk tup epët tööl olëak kaalak ket nentepar nent ök remaap,’ pël yaan kat wiaumor.”⁶² Pël maan kiri ar yaaö wotöököpök wal ëak Yesuun epël ök mëëa. “Pitëm nimëen ngön ya epëten tol yewasën? Ni kangüir nent naëngan ma?”⁶³ Pël maan Yesu ngön nemaan wëen kiri ar yaaö wotöököpök kaalak epël ök mëëa. “Ne Anutu wëwëetaringëp pim ëöetak pëël niamaan kosang wesak am. Ni Anutu Yuä Niaup, Kristo, Anutu Ru tapöp ma?”⁶⁴ Pël maan Yesuuk kangüir epël mëëa. “Nimtä yaan pi tapët. Pötaanök ne niamaan kat wieë. Ënëmak Omën Këëp ne Anutu weëre kosangëp pim yaapkëel wel aisëak kutöm kepilötë rangk yewaisën it nengempun sa.”⁶⁵ Pël maan kiri ar yaaö

wotöököp ya utpet pan één pimtë ulpëenëp keli olëak pim omnaröen epël ök mëëa. “Pi Anutu il yemowasem utpet wesak ya. Tol één omën munt narö piin ngön mapnaaröen kaalak ap weseim öpen? Ar pim Anutuun utpet wesak ya pöt yok kat wia. ⁶⁶ Anutu yak?” Pël maan epël mëëa. “Pi utpet yaarek wel wiip.” ⁶⁷ Pël mëak pim këere wot kantak wasöp ngës menak momöa. Ën naröak kerëmtëparë mor kaë yemomöa ⁶⁸ utpet wesak epël mëëa. “Kristo, omën ni yanimö pöpë yapinte ök a.”

Pitaak Yesuun yak mowesa

(Maak 14:66-72; Luk 22:56-62; Son 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Pita pi ka tomök ëmöökö kakaati wel aisëaan inëen koont nampök pim naë së piin epël mëëa. “Namp ni, Yesu Kalili yangerakaanëp piiring wëaup.” ⁷⁰ Pël maan pi omnaröa ëöetak yak wesak epël mëëa. “Ne nim yaan pipten ëngk ma e yewas.” ⁷¹ Pël mëak ëm kanrak orööpënëak yaëen inëen koont munt nampök itenak omën naë wëauröen epël mëëa. “Omën epop Yesu Nasaret kakaanëpring wëaakë yaaup.” ⁷² Pël yemaan Pita pi yak weseë kosang wesak epël mëëa. “Anutuu ëöetak ne piin köpël.” ⁷³ Pël maan wë ngöpnöngöp yaëen omën pim naë wëauröak së piin epël mëëa. “Ten nim ngön köngkömööön kat yawi. Ni yaap pim toktakaanëp.” ⁷⁴ Pël yemaan Pita pi kosang panë wesak ngön köntak epël mëëa. “Ne Anutuu ëöetak omën pöpön köpëlëp.” Pël maöataring kokor ngön ëa. ⁷⁵ Pël één Pita pi Yesu epël mëëa pöt kön wia. “Ni kokor ngön naën wiaan akun nentepar nent yak newasumëep,” pël mëëa pöten kön wiak yaköm pan één së ing kaö ëa.

27

Omnaarö Yesu Pailatë naë wak sa

(Maak 15:1; Luk 23:1-2; Son 18:28-32)

¹ Ëlpam walën kiri ar yaaö kaöaröere ngarangk pourö wa top ëak Yesu mëngkën wel wiipnaata ngönte kosang wesa. ² Pël ëak maan wii tëak mësak së Rom yang ngarangk Pailat pöpë naë moulmëa.

Yutas wel wia

(Ngön 1:18-19)

³ Wel wiipënëak kosang wesa pöt Yutas kup mowiaup kat wiak tol ëënak ëan pël kön wiak ya utpet één siluwa mon 30 ëak mena pöt wak së kiri ar yaaö kaöaröere ngarangkörö kaip ti menak epël mëëa. ⁴ “Ne utpet ëak saun wonöpön kup niwiin mëmpunëak yeë.” Maan pit epël mëëa. “Tol één tenën yeniaan? Pipët nimtëëtep.” ⁵ Pël maan monat Anutuu ngönën tup kaöetak moolëak së kaö töa. ⁶ Pël één kiri ar yaaö kaöaröere ngarangkörö

siluwa mon pöt wa rongan ëak epël mëëa. “Mon epot kup niwiak waut. Pötaanök ke epëlöt ngönënëen yawiautak wiipenaataan nga wia.” ⁷ Pël mëak pit ngön ë kopëta wesak omën kamaatëaanörö yang kel weerëpënëak omën yang kaap ket yaaupë yang lup nent sum ëa. ⁸ Pël ëa pötaanök yang lup pöta yapinte omën iita yanget pël ya. ⁹ Pël één tektëk ngön yaaö namp Seremaia pim ngaanëer ngön ëa pöt kë oröa. Ngön pöt epët. “Israel omën naröak siluwa mon 30 pöt omën sum ëëpënëak kosang wiak mena pöt pit kaalak wa. ¹⁰ Pël één aköpë ök neea pöl pit sum pötrng omën yang kaap ket yaaupë yang lup nent sum ëa.”

Pailatök Yesuun pëël mëëa

(Maak 15:2-5; Luk 23:3-5; Son 18:33-38)

¹¹ Yesu pi Rom yang ngarangkëpë ëöetak tauaan epël mëak pëël mëëa. “Ni Yuta omnaröa omën omp aköp ma?” Maan, “Yok yaan pi tapët,” pël mëëa. ¹² Pël maan kiri ar yaaö kaöaröere ngarangköröak pimëen ngön ya yamëngkën pi kanggiir nemaan ëa. ¹³ Pël yaëen Pailatök epël mëëa. “Omnaaröa ngön yaatak nimëen ngön ke nentere nent ya pöt kat nawiin ma?” ¹⁴ Pël maan Yesu pi ngön kanggiir nemaan pan yaëen yang ngarangkëp pi yaan sa.

Pailatök Yesu këra yetaprak mööpënëak mëëa

(Maak 15:6-15; Luk 23:13-25; Son 18:39-19:16)

¹⁵ Krismakiatë akun kësang pötak yang ngarangkëp pi omnaröak omën namp wii kaataakaan wes mëëpënëak maan pöt wes më pël yeëa. ¹⁶ Akun pötak omën namp yapinte Parapas pöp wii kaatak wë pöt omën pourö ewat wëa. ¹⁷ Pötaanök omnarö wa top ëak wëen Pailatök epël mëëa. “Talëp wes nimëëmëak aim? Parapas ma Yesu yapin nent Kristo yemak pöp?” ¹⁸ Yuta omën kaöarö Yesuun om pas kaaö kön wieë wii kaatak moulmëa pöt pi ewat wëak pël mëëa.

¹⁹ Yang ngarangkëp pi ngön pöt më pet irak pim ngön ë pet yaira urtak wel aisëaan pim öngöpök ngön nent epël wes mëa. “Ni omën wotpil puopë ngönte pet irangan. Ne peene wangerëtak piin itenak ya këlangön pan kön yawi.” ²⁰ Pël yaëen kiri ar yaaö kaöaröere ngarangköröak omnaröen Parapas wes mëak Yesu mëmpnaan mapënëak këk mëëa. ²¹ Pël één yang ngarangkëp pi kaalak epël mëak pëël mëëa. “Epaarëkaan talëp wes nimëëmëak aim?” Maan pitök, “Parapas,” pël mëëa. ²² Pël maan epël mëëa. “Ën Yesu, yapin nent Kristo pël yemak epop tol ëëm?” Maan epël mëëa. “Pi këra yetaprak möön wel wiip.” ²³ Pël maan pi kaalak epël mëëa. “Omën epop utpet oröp nent ëa?” Maan ngön ë olëak epël mëëa. “Këra yetaprak möön wel wiip.”

²⁴ Pël maan Pailat pi wiap yemowasem itaangkên pim ngönte kat nemowiin yeem ngön kaëp kësang yaan pi maan iit kol mangkên Yesu mëmpna saunet pim naë won pöt pet elmëëpëneäk pim moresiar i yairem epël mëëa. “Omën wotpil epopë mëmpnaata saunet nemëën nasën, arimëën yes.” ²⁵ Maan pit këm top ëak epël mëëa. “Pim mëmpnaata saunet tenre tenim ëaröaan wiaap.” ²⁶ Pël maan Parapas pëël elmëäk Yesu pol koröp wapöttringöök momöäk këra yetaprak mööpëneäk ngaaröa ngësë wes momëa.

*Nga omnarö Yesuun ökre was elmëa
(Maak 15:16-20; Son 19:2-3)*

²⁷ Yang ngarangkepë nga naröäk Yesu mësak së ngarangkepë kaatak ulmëäk maan nga omën pourö pim naë wa rongan ëa. ²⁸ Pël ëak pim ulpëënëp përe moolëäk ngaaröa ulpëën köp möa namp momëa. ²⁹ Pël ëak wii këmampön ulte ket ë mowaëäk kalaö naö mangkên mor yaapkëesi sungkór ëak tauëëa. Pël ëën pim naë së ököök elmëäk rar rë wesirak epël mëëa. “Yowe, Yuta omnaröa omp aköp.” ³⁰ Pël mëäk waasöp ngës menak sungkoraö wa ëp ëak kepönöök momöa. ³¹ Ngaaröäk ököökre waswas pël elmëäk ngaë ulpëënëp përeäk kaalak pimtëëp më moulmëäk këra yetaprak mööpëneäk mësak sa.

*Yesu këra yetaprak möa
(Maak 15:21-32; Luk 23:26-43; Son 19:17-27)*

³² Pit kan yesem kamtaöök omën namp Sairini kakaanëp, pim yapinte Saimon, pöp koirak Yesu këra yetapër wak sëpëneäk këk maan wak sa. ³³ Pël ëak pit yang lup nenta yapinte Kolkota, tiarim ngöntak Kepön Kos pël yamëëa pötak së oröa. ³⁴ Pël ëak pit wain iitaring kakam yaaut irikor ëäk mangkên na pet ëäk kaaö ëa. ³⁵ Pël ëën pit pi këra yetaprak möäk pim ulpëënre poë koröpöt wak ngasamtak wiak talëpök öpën pöten itena. ³⁶ Pël ëäk pörek wel aisëäk piin ngarangk ëa. ³⁷ Pël ëäk “Omën epop Yesu, Yuta omnaröa omën omp aköp,” ngön yaatak pimëën ngön pël ëa pöt këra welingweri retëng ëäk kepön löötak mö ulmëa. ³⁸ Pël ëäk pit ngaare këkain omën naar, namp yaapkëël, namp katnëël mö ulmëa. ³⁹ Pël ëën omnarö sak waisak yeem piin sömre ëlakëër kepön keke elmëäk ⁴⁰ epël mëëa. “Ni, ‘Anutuu ngëëngk tupët tööl öläk kaalak akun nentepar nent ök remaap,’ pël ëauppe nimtë koröpö kaamök ë. Ni yaap Anutuu Ruup pöt këra yetaprakaan ent ëak ira.” ⁴¹ Pël yemaan kiri ar yaaö kaöaröe ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö pit tapël ökre was elmëäk epël mëëa. ⁴² “Pi omën muntarö kaamök yaapök pimtëën poprak yaë. Pi yaap Israel omnarö tiarim omën

omp aköp pöt peene këra yetaprakaan ent ëäk irap. Pël ëën tiar itenak piin kön wi kosang wasëpenaan. ⁴³ Pi Anutuu kön wi kosang yewasem, ‘Ne Anutuu Ruup’ pël yaaup. Pötaanök Anutuuk kent yaalmëa pöt ent ë moulmëëpnep.” ⁴⁴ Pël yemaan ngaare këkain omën pöaarökta tapël utpet wesak mëëa.

Yesu wel wia

(Maak 15:33-41; Luk 23:44-49; Son 19:28-30)

⁴⁵ Këtëp luptak 12 kilok pötak wëën yanget köö öläk wiaan së wiap kan 3 kilok oröa. ⁴⁶ Pël ëën 3 kilok këtëp tingk wesak yengmaan Yesu pi ngön ëäk epël mëëa. “Eli, eli, lama sapaktani?” Pöt tiarim ngöntak epël. “Nem Anutu, nem Anutu, ni tol ëënak sëp yenewasën?” ⁴⁷ Pël yemaan omën pörek tauëëaurö pit pöten kat wiak epël mëëa. “Kat wieë. Omën epop Eliaan merëk yema.” ⁴⁸ Pël yemaan pitëkaan namp pöömpö së i kaö kelwer wak wain i som yaautak wariak këkalëp kautak wa téak Yesu nëmpëneäk mena. ⁴⁹ Pël yaëën naröäk epël mëëa. “Kora, Elia pi wais kaamök elmëëpën ma won pöten itempa.” ⁵⁰ Pël yemaan Yesu pi kaalak merëk kaö ëäk pim könöp wes mëäk wel wia.

⁵¹ Wel yawiin ngönën tup kaöetak poë koröp kësang ngeröök utëëampel oorekaan luptak keliak nempelnempel ëa. Pël yaëën yanger moup yamöön kël kësangöt luptak weling wera. ⁵² Pël yaëën omën yanggatta këm nga ëën Anutuu omën ngaan wel wia narö selap weletakaan wal ëa. ⁵³ Pël ëën Yesu wet rëäk weletakaan wal ëënak pit omën yangat sëp wasak ka ngëëngk Yerusalem pöök së oröäk wëën omën narö selap pitën itena.

⁵⁴ Nga omën wotöököpre omën piiring Yesu ngarangk wëa pörö yanger moup yamöön omnant oröa pötön itenak kas kësang pan ëäk epël mëëa. “Yaap, epop Anutuu Ruup.”

⁵⁵ Yesu yamöön öng Kalili yangerakaan pim ënëm yewaisem kaömpre omnant kaamök elmëë ima pörö kamaarek wë iteneëa. ⁵⁶ Öng pël ëa pöröakaan narö eporö. Maria Matala kakaanëpre Maria muntap Semsre Yosep pöaarë ëlëpre, Sepeti pim ruaarë ëlëp piporö.

Yesu yang kel weera

(Maak 15:42-47; Luk 23:50-55; Son 19:38-42)

⁵⁷ Wiap kanök Arimatia kakaan omën uröm kësang wieëa namp yapinte Yosep pöp sa. Pi Yesu ru namp. ⁵⁸ Puuk Pailatë naë së Yesu sokuren ök mëëa. Pël maan Pailatök pim omnaröen sokur mampëneäk ök mëëa. ⁵⁹ Pël ëën Yosep pi sokur wak poë koröp kölam ompyao naöök kör köëäk ⁶⁰ wak së

pimtëen wesak kël öngöp ngolöp téa naöök wiak kël kaö naö kur kaip tiak kanrak il wari ulmëak sa. ⁶¹ Pël ëên Maria Matala kakaanëpre Maria muntap piarip naë wel aisëak ngarangk wëa.

Ngaarö yangaöök ngarangk wakaima

⁶² Kë yesa akun ngëëngktakëên omnant kön yaëên ëlpam walën ngëëngk akun pöt oröön kiri ar yaaö kaöaröere Parisi ngönën omnarö wa top ëak Pailatë naë së epël mëëa. ⁶³ “Kaöap, kaar omnamp pim öp wë epël ëaö pöten ten kön yawi. ‘Ne wel wiak kët nentepar nent won yesën kaalak wal ëëmaap.’ ⁶⁴ Pötaanök pim ruuröak së sokur këkain wak së ëlëëp wiak kaar ‘Wal ëa’ epanok ni maan nga omnarö pit yangaöök së ngarangk wëên kët nentepar nent won sëp. Pim ngaan kaar, ‘Ne Kristo,’ ëa pöt wiaan kaalak ‘Weletakaan wal ëëmaap,’ ëa epët rangk sëên kaö sëpan. Pötaanök yeniak.” ⁶⁵ Pël maan Pailatök epël mëëa. “Ar nga omnarö mësak së moulmëên këkë ngarangk ëëp.” ⁶⁶ Pël maan pit ngaaröaring së këlöökë rangk kël mowiak ngaarö ngarangk öpënëak moulmëa.

28

Yesu wal ëa

(Maak 16:1-10; Luk 24:1-12; Son 20:1-10)

¹ Kë yesa akunet pet irën Sante wangam kan ëlpam walëpënëak yaëên Maria Matala kakaanëpre Maria muntap piarip itaampënëak yangaöökë sa. ² Yesën moup kësangpel möön Aköpë ensel namp kutömweriaan irëak këlö wa pëlëer wiak rangk wel aisëëa. ³ Pim möönre koröpö kent tangarötë ököp, ën ulpëënëp kölam panë téaup. ⁴ Pël ëên ngarangk wëaurö pit itenak kas kësang ëak reireë urak it köpköp tiak së ngentiak wieëa. ⁵ Pël ëên öngaar së oröön enselëpök epël mëëa. “Arip kas ëëngan. Ne ëwat wë. Arip Yesu këra yetaprak möaupön itaampunëak waisan. ⁶ Pël ëanëp eprek won wiaap. Pim ngaan ök niaa pöl ëak wal ëa. Wais, ur koseten iteneë. ⁷ Pël ëak së pim ruuröen epël ök maë. ‘Yesu pi weletakaan wal ëa. Pël ëak wet rëak Kalili yangerak së wëên ar ënëm së itaampunëët.’ Ngön kot pi tapët ök yeniak.” ⁸ Pël maan piarip teëntom yangaöökaan kaip tiak ërëpsawi kaö ë ruuröen ök mapënëak sa. ⁹ Yesën Yesu kan kourak koirak, “Yowe” mëëa. Pël ëên piarip pim naë së tok oriak ingesiarë moröak yaya mëëa. ¹⁰ Pël ëên Yesuuk piaripön epël mëëa. “Kas ëëngan. Arip së nem karuröen Kalili yangerak wais neen itaampnaan ök man.”

Yangaöök ngarangk wakaimauröa ngönte

¹¹ Öng pöaar yesën nga omën yangaöök ngarangk wakaimauröakaan narö kak së kiri ar yaaö kaöaröen omnant yangaöök oröön itena pötön ök mëëa. ¹² Pël ëên pit ngarangkörö wa top ë ulmëak ngön ë kopëta wesak nga omnarö sum kësang menak ¹³ epël mëëa. “Ar omnaröen epël man. ‘Rö kan ten ka uraan pim ruurö wais sokur këkain wak ëlëëp wia.’ ¹⁴ Ngön pöt yang ngarangkëp kat wiak nga yaalniin pöt tenök wiap mowasën nga sëp wasëpnaat.” ¹⁵ Pël maan ngaarö pit mon pöt wak së pitëm mëëa pöl ëa. Pël ëên ngön kaar pöt Yutia yangerak kaö wesak om aim wë.

Yesu pim ruuröen ya ngön mëëa

(Maak 16:14-18; Luk 24:36-39; Son 20:19-20)

¹⁶ Ten ru 11 pörö Kalili yangerak së Yesuuk ngaan rosir naö pi koirënëak ök niaa pöökël saut. ¹⁷ Së piin itenak narö yaya yemaan narö kön selap ëaut. ¹⁸ Pël yaëên Yesu tenim naë wais epël yenia. “Kutömweriare yangerakë weëre kosang pout Anutuuk ne nen pet iraut. ¹⁹ Pötaanök ar yang ël epotë yesem omën ke nampre namp pourö nem ingre mor sëpnaan ngönën ök maim ön. Pël yeem Pepere Ruupre Ngëëngk Pulö tenim yapintak i momëên. ²⁰ Pël ëak nem ngön ök niaaore rë niulö pël elnieim pöt rë moulön ënëm ëëp. Ne niamaan kat wieë. Ne kët ël epotë arring wëên akun kaöaö temanöm sëpën sa.”

Maak

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê kris-maki 35 pöta ök won sêen Maak puuk Yesuu ngön ompyaö epêt retêng ëa. Maak yapin nent Son pöp Yerusalem kak wilên wê Pitaare Pool kaamök elmëa. Pi Rom omnaröaan retêng ëa. Rom omnarö pöt, weëre kosangötön kön wiin ompyaö yaurö yak pi Yesuu ya retêng weëre kosangring mëneimauta ngönte retêng ëa.

Pöt epël wia.

Ngön ompyaut ngës rêaut 1:1-13

Yesuu Kalili yangerak ya mënaut 1:14-9:50

Kalili yangerakaan Yerusalemë saut 10:1-52

Yerusalem kak Yesuu naë oröaut 11:1-15:47

Yesu wal ëaut 16:1-8

Yesuu ëö pet elmëaut 16:9-20

Son i yamëaupök ngönën ök maima

(*Matiu 3:1-12; Luk 3:1-18; Son 1:19-28*)

¹ Yesu Kristo Anutuu Ruup pim ngön ompyaut ngës rêak epël oröa. ² Aisaia Anutuu tektek ngön yaaupök epël retêng ëa.

“Kat wi. Ne omên nem ngönte waup wes mëen wet rapnaat.

Puuk nim kanö ningësëpnaat.

³ Yang pultakaan omên nampök epël ya.

‘Aköpëên kanö wotpil weseë. Ngësak ompyaö panë weseë.’”

⁴ Aisaia pim retêng ëa pöl Son i yamëa pöp yang pultak orök ngön epël ëa. “Arim utpetat sêp wasên ne ar i nimëëmaan. Pël ëên Anutuu arim utpetat ent ë nuulapnaan.”

⁵ Pël maan Yutia yangrakaanre Yerusalem kakaan omên narö selap pim naë sê ngön kat wiak pitëm ketre saunat tekeri wesak ök maan Sonök Yotan imeri i momëa.

⁶ Son pöp pim ulpëên kosangëp pol kamel ëpötök ket ëak mëak wëa. Pël ëak pol koröpök yepat ket ëaö naö urëa. Ën pim kaöm pöt ngëntre mo pëên neima.

⁷ Ngönte pöt epël ök maima. “Omên nem ënem waisëpna pöp pim weëre kosangtak nemët il wasëpnaap. Ne utpet epöpök pim ing korötepar wii nemowilnganëp. ⁸ Ne i yaaptaring yanimë. Puuk pöt Ngëengk Pulöök nimëëpnaat.”

Sonök Yesu i momëa

(*Matiu 3:13-17; Luk 3:21-22*)

⁹ Akun pötak Yesu Nasaret kak Kalili yangerakaan sê oröön Sonök Yotanëk i momëa. ¹⁰ Pël ëên imeriaan yaaprem itaangkën kutömwer këm nga ëên Pulö ekëpë ök sak pim rangk irëa. ¹¹ Pël yaëên kutömweriaan ngön nent epël mëa. “Ni nem

Ruup. Ne nimëên ya kë sak niin kent panë yaalni.”

Setenök Yesu morök elmëa

(*Matiu 4:1-11; Luk 4:1-13*)

¹² Pël yemaan Pulöök tapëtakëer yang omên wonrekë wes mëen sa. ¹³ Pörek sê akun 40 wëên Setenök morök elmëeima. Pi animauröa tekrak wëên enselörök kaamök elmëeima.

Yesu pim yaat ngës rêa

(*Matiu 4:12-17; Luk 4:14-15*)

¹⁴ Son wii kaatak moulmëên wëên Yesu pi Kalili yangerak sê orök Anutuu ngön ompyaut war wesak epël ök mëa. ¹⁵ “Akun temanöm yesën Anutuu peene wa ngaöök nimëëpnaan yaë. Pötaanök lup kaip tiak ngön ompyaut wak taë weseë.”

Yesuuk ru kong nent pimëên koirä

(*Matiu 4:18-22; Luk 5:1-11*)

¹⁶ Yesu pi Kalili i kaö pöökë pouuk yesem itaangkën omp nanang naar, Saimonre nangap Entru, piarip i kaö pöök iir yoolaan itena. Piarip i kaö imënörö korak wes mëak mon wa pël eim wëa. ¹⁷ Pël ëên epël mëa. “Arip nem ënem waiseë. Pël ëên nook arpm i kaö imënörö yewan pi tapël omnaröeta önëên niulëëmaan.” ¹⁸ Pël maan piarip tapëtakëer piarpim iiröt om wiak pim ënem sa. ¹⁹ Pël ëên pi kot nent ëngkël yesem itaangkën omên nanang munt naar Sem-sre nangap Son, Sepeti pim ruuar, piarpim wangaöökë rangk iiröt ompyaö yewasem wëên itena. ²⁰ Pël ëak piaripön ngön maan piarpim pepap Sepeti pim ya omnaröaring wangaöök wëên sêp mowesak Yesuu ënem sa.

Yesuuk urmerap waö ë momëa

(*Luk 4:31-37*)

²¹ Pël ëak pit Kapaneam kak sê orök kët kë yesautak Yesu pi Yuta omnaröa ngönën tuptak sê ilëak ngës rêak ngönën ök mëa. ²² Pël yaëên omnarö pim ngöntaan yaan panë sa. Pi pepapök öngpököt wa kotiak maan ngön kosangötë ngarangköröa ngön yaaut il mowesa. ²³ Pël yaëên akun tapëtak ngönën tup pöta kakaati omên urmerap pim lupmeri wëaök nampök Yesuun ngön ëak epël mëa. ²⁴ “Elei, Yesu Nasaretaanëp. Ni ten tol elniim? Ni utpet niwasumëak waisan koröp. Ne niin ëwat wë. Ni Anutuu naëaan Omên Ngëengkëp.” ²⁵ Pël maan Yesuuk urmer pöpön ngön kosang mëak epël mëa.

“Ni ngön angan. Omên pipop sêp mowesak orök sê.” ²⁶ Pël maan urmerap oröpënéak omnamp mök ë moolaan sê ngentiak wiaan ngönëer orök sa. ²⁷ Pël ëên omnarö yaan panë sak neneren epël mëa. “Elei, epêt oröpët? Ngön epêt maim nent. Weëre kosangring maan urmeraröeta pim ngön ngaarëk

yëo.”²⁸ Pël èen ngön pöt ulöl sak Kalili yangner pangk ëa.

*Yesuuk Pitaë lëlamöp ompyaö mowesa
(Matiu 8:14-15; Luk 4:38-39)*

²⁹ Akun pötak ngönën tuptakaan oröak Semsre Sonring Saimonre Entru piarpim kaatakë sa.³⁰ Pël ëak Saimon pim öng lëlamöp yauman koröp es nga yeem wiaan teënt Yesuun ök mëëa.³¹ Ök maan pim naë së moresi moröak wal ë moulmëën tapëtakëer koröp es nga pöt won sëën kaömp ar ë mena.

*Yesuuk omën selap ompyaö mowesa
(Matiu 8:16-17; Luk 4:40-41)*

³² Wiap kan pötak këtëp yeilaan omën kak pörek wëaurö pit omën yauman yaauröere urmerarö pitëm lupötë wëaurö pourö pim naë wak sa.³³ Pël èen kak pörekörö ka kanrak së rongan ëa.³⁴ Pël èen yauman ke nentere nent yaaurö ompyaö mowesak urmerarö selap waö ë momëa. Pël ëak urmerarö pim songönte ëwatörö yak tekeri wesak apanëak nga mëëa.

*Yesu pi Kalili yangnerak ngönën ök maö sa
(Luk 4:42-44)*

³⁵ Röök nginömöoring ëlpam këëkë newalën wiaan wal ëak yang lup omën won nentak së Anutuun ök mëëa.³⁶ Pël èen Saimonre pim karurö piin ap wasö ënëm së³⁷ koirak epël mëëa. “Omnanö niin ap yewas.”³⁸ Pël maan epël mëëa. “Tiar ka munt temanöm wia pötëëta ngönën ök maö sëpa. Ne ya pöt mëmpëak waisaup.”³⁹ Pël mëak Kalili yangnerak ka wieëa pötë së ngönën tupötë ngönën ök maöre urmerarö waö ë më pël ëeim wakaima.

Yesu pi omën kësë ëa namp ompyaö mowesa

(Matiu 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ Omën kësë ëa namp pim naë së rar ë mowesirak epël mëëa. “Aköp, ni ompyaö newasumëak pöt yok pangk ompyaö newasumëët.”⁴¹ Pël maan Yesu pi piin yaköm èen moresi el mëak pim rangk mowiak epël mëëa. “Pël elniimëak yeëerek ompyaö së.”⁴² Pël maan tapëtakëer pim kësëat won sa.⁴³ Pël èen teënt wes yamëem pepanöm mëak epël ök mëëa.⁴⁴ “Epël yaalni epta ngönte omnanröen ök manganok om el wesak së nim koröpö kiri ar yaaö nampön pet elmë. Pël ëak omnanrö nim ompyaö san pöt ëwat sëpnaan Moses pim ngön kosangta wia pöl kiri ar ëëm.”⁴⁵ Pël èen Yesu pi ka kaatë yoolök naaröön ëlëëp omën wonötë wëën omën nalaan nal wëaurö pim naë seima.

2

Yesuuk omën kosat kël wa namp ompyaö mowesa

(Matiu 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Wë ënëmak akun nentak Yesu pi kaalak Kapaneam kak së oröak ka nentak së wëën ka peparö kat wiak² pim ka wëa pötak së wa top ëak peö èen ka kanëreta il wariak wëa. Pël èen Yesuuk pitën ngönën ök yemaan³ omën mor kong nent pöröak omën kosat kël wa namp urtak wiak wak së oröa.⁴ Pël ëak pim naë mowiipënëak omën selap peö ëak wëën pomp ëak kaata ngaarëk is Yesuu wëaurek ka möör wak omnamp urtaring wes mëën irëa.⁵ Pël èen Yesu pitëm kön wi kosang yewesauten itenak omën kosat kël wa pöpön epël ök mëëa. “Nem ruup, ne yok nim saunaté kangut ent ë yanuulak.”⁶ Pël yemaan ngön kosangötë ngarangk pörek wëa narö kat wiak epël kön wia.⁷ “Elei, omën epop pi oröp èënak epël ya? Pi, ‘Ne yok nim saunaté kangut ent ë yanuulak.’ Pël yemaan Anutuu yapinte wa ngep yaalmë. Ya pöt Anutu pimtëëtëp.”⁸ Pël yaëën Yesu pitëm könötön pim könöök itenak epël mëëa. “Arim lupötë tol èënak kön ke pil yawi?”⁹ Nem omën kosat kël waupön, ‘Nim saunaté kangut ent ë yanuulak,’ ngön pël yemak pöt kengkente. Pöt ar ngön pöta këët tekeri nasën èen nem ngön pöt yaap ma kaar pël newasngan. Èn nem omnampön, ‘Wal ëak së,’ ngön pël yemak pöt könömët. Pöt nem ngön pöta këët tekeri sëën ngön pöt yaap ma kaar pël wasënëët.¹⁰ Pötaanök ar ne kaar wonöp Omën Këep e yangnerak wë weëre kosang wak saunaté kangut ent ë yemoolak pöten ëwat sënak epël ök yemaan iteneë.” Pël mëak kosat kël wa pöpön epël mëëa.¹¹ “Ne epël niamaan kat wi. Ni wal ëak korumönte wak nim kaatakë së.”¹² Pël maan pi wal ëak tapëtakëer korumönte wak pit pouröa itöök kan sa. Pël èen yaan sak Anutuun ping wesak epël ök mëëa. “Tiar omën ke epël nenten itnaangkën ëaut.”

Yesuuk Liwai pimëën koirä

(Matiu 9:9-13; Luk 5:27-32)

¹³ Yesu pi pël ëak kaalak i kaö ëöökël yesën omën selap pim ënëm sëën ngönën ök mëëa.¹⁴ Pël ëak pörëkaan së Liwai, Alpias pim ruup, pim mon yewaö kaatak wëën itenak epël ök mëëa. “Nem ënëm elnë.” Pël maan pi wal ëak pim ënëm sa.

¹⁵ Pël ëak Yesuun yas maan pim kaatak së wel aisëak kaömp yenën takis yewaöre utpet yaaö munt narö kësang piire pim ruuröaring kaömp ngawi na. Omën ke pilorö kësang pan pim ënëm sa pötaanök.¹⁶ Pël èen Parisi omën ngön kosangötë ngarangk naröak itaangkën pi omën utpet yaauröere takis yewauröaring kaömp ngawi yenën pim ruuröen epël mëak pël mëëa. “Arim rë yanuulaup, pi tol èënak omën takis yewauröere utpet omnanröaring kaömp ngawi yen?”¹⁷ Pël maan Yesu kat wiak kangiir epël mëëa. “Omën yauman wonörö

rota ngēsē nasēn. Yaumanringörōakēēr ro-taarōa ngēsē sa yaē. Ne omēn pitēmtēn kōn wiin wotpilōrō pēl yewas pōrō lup kaip tiipnaan memēak newaisēn. Won, omēn pitēmtēn kōn wiin saun yaaurō pēl yewas pōrō ngōn ōk maan lup kaip tiipnēak waisaup.”

*Kaōmp ngēs yoolēauta ngōnte
(Matiu 9:14-17; Luk 5:33-39)*

18 Akun pōtak Sonē ruurōere Parisi omnarōa ruurō kaōmp ngēs olēak wēa. Pēl ēēn omēn narō Yesuu naē sē epēl mēak pēēl mēēa, “Sonē ruurōere Parisi omnarōa ruurō kaōmp ngēs olēak wē. Ēn nim ruurō tol ēēnak pēl naēn yaē?” 19 Pēl maan Yesuuk kangiir epēl mēēa. “Omēn namp ōng ōpēnēak yeem pim karurōaring wēēn karurōak yakōm ēēn kaōmp ngēs olēak ōpēn ma? Won. Pitring wēēn kaōmp ngēs olēak naōpan. 20 Ēnēmak omēn narōak pi wak kama ulmēēn akun pōtakōkēēr pim karurō yakōm ēēn kaōmp ngēs olēak ōpnaat. Pōl pit ne kama neōpna pōtakōkēēr nem ruurō neen yakōm ēēn kaōmp ngēs olēak ōpnaat.

21 “Omēn namp poē korōp ngōlōpōkaan kaō nent ilak ulpēēn ngaanēpē keliaurek wiak korir namēēpan. Pēl ēēpna pōt poē korōp ngōlōp pōtak ulpēēn ngaanēp weruun ilak kaak sēpnaat. 22 Ēn omēn namp i kep pol korōpwering ket ēa ngaan pōtak wain i ngolōpēt kolōn yok pangk naēpan. Pēl ēēpna pōt wain i pōt kep wetak pol korōp pōt sak il ngentiin iit orō sēpnaat. Pēl ēēn pol korōpwerta utpet ēēpnaat. Pōtaanōk wain i ngolōpēt kep ngolōptak lē mēēpna pōtak pangk ēēpnaat.” Yesuu pēl mēēa pōta songōnte epēt. Mosesē ngōn kosang ngaanōtre pimtē ngōn ngolōpōt pangk irikor naēpan pōtenōk mēēa.

*Akun kē yesautā ngōnte
(Matiu 12:1-8; Luk 6:1-5)*

23 Kē yesa akun ngēēngk nentak Yesure pim ruurō pit rais yaōōkē lup yesem ruurō ulōp narō tōa. 24 Pēl yaēēn Parisi narōak piin epēl mēēa. “Kē yesa akun ngēēngktak pitēm ya yamēngk pipotōn pepanōm wia. Pit tol ēēnak yaē?” 25 Pēl maan Yesuuk epēl ōk mēēa. “Tewitre pim omnarōa kaōmp won wē kēēnēēn ēa pōt ar sangk kelak kat nawiin yaaurō ma? 26 Apaiata pim kiri ar yaaō wotōōk sak wēa akunetak Tewit pi Anutuu ngōnēn tup kaōeta kakaati sē kaōmp Anutuu ēōetak wieēa pōt kiri ar yaaurōakēēr nēmpnaan omēn pasurō nēmpnēak nga yaaut wak pimēnt nak pim omnarō karut mangkēn na. Pōt ar sangk kelak kat nawiin yaaurō ma?” 27 Pēl mēak epēl mēēa. “Anutu pi omnarō kaamōk ēēpēnēak akun kē yesaut ket ēa. Pi akun kē yesaut kaamōk ēēpēnēak omnarō ket naēn.

28 Pōtaanōk Omēn Kēēp ne kē yesa akun ngēēngk pōta pepap. Nem kentōōk akun ep-tak nem ruurōēn omnant ēēpnaan memaat.”

3

Yesuuk omēn kēl wa namp ompyaō mowesa

(Matiu 12:9-14; Luk 6:6-11)

1 Akun nentak Yesu pi kaalak ngōnēn tupta kakaati ilēak itaangkēn omēn mores kēl wa namp wēa. 2 Pēl ēēn omnarō pit Yesuuk akun ngēēngktak ompyaō wasēn pōt ngōn yaatak ulmēēpēnēak ngai yeem wēa. 3 Pēl ēēn puuk omēn mores kēl wa pōpōn epēl mēēa. “Wal ēak wais itēkēēl tau.” 4 Pēl mēak omnarōēn epēl pēēl mēēa. “Kē yesa akun ngēēngktak omnarō ompyaō elmēēpen ma utpet elmēēpen? Omnarō ompyaō mowasēpen ma utpet mowasēpen?” Pēl maan pit nerek nemaan. 5 Pēl yaēēn pi pitēm lup kosang yaauten ya kēlangōn ēēn nga it nalnal elmē pēt irak omēn pōpōn epēl mēēa. “Nim mores el mē.” Maan mores el mēēn kosang sa. 6 Pēl ēēn Parisi omnarō ka tomōk sē tapētakēēr Erotē omnarōaring pit tol ēak Yesu mēmpēn pōta ngōnte kopēta wesa.

Omnarō i kaōōk wa rongan ēa

7 Yesu pi pim ruurō koirak i kaōōk sē wēēn Kalili yangerakaan omēn selap pan pitēm ēnēm sa. Pōrō pēēn won, Yutia yangerakaanre 8 Yerusalem kakaan, Itumia yangerakaanre i Yotanē ēngk komuntakēlaanre Taiaare Saiton ka pōōrarēaan omēn selap pan pim yaautōn kat wiak sē orōa. 9 Pēl ēēn omēn selap pōrō pi ngepre un elmēēpanēak pim ruurōēn wang naō temanōm wes ulmēēpēnēak mēēa. 10 Omēn selap pan ompyaō mowesa. Pōtaanōk omēn ēmpōlre yaumanōrō pi mēsēl elmēēpēnēak sē ngepre un elmēēpanēak wangaōōn mēēa. 11 Pēl ēēn omēn urmerarōaringōrōak Yesuun itenak pim ingrak rar rē wesirak ngōn ēak epēl mēēa. “Ni Anutuu Ruup.” 12 Pēl yemaan pit pim songōnte tekeri wesak apanēak kosang wesak nga mēēa.

Yesuuk pim ngōn yaaō omēn 12 pōrō wa ulmēa

(Matiu 10:1-4; Luk 6:12-16)

13 Wē akun nentak pimēnt rosir naōōk sē wē pim ru ōpēnēak kent kōn wiaurōēn yas maan pim naē sē rongan ēa. 14 Pēl ēēn omēn 12 pōrō ru wesak piiring wē ngōnēn ōk maōre 15 urmerarō waō ē momē pēl ēēpēnēak mēēa. 16 Pim omēn 12 ēak wa ulmēa pōrō eporō. Saimonōn yapin ngolōpēt Pita mēēa. 17 Pēl ēak Sems Sepeti pim ruupre nangap Son, piaripōn yapin ngolōpēt Poanesis mēēa. Tiarim ngōntak

tangre kaō pōta ōkaar pël apenaat. ¹⁸ Ën Entruure Pilip, Patolomiuure Matiu, Tomasre Sems Alpiasē ruup, Tatiastre Saimon Selot pël yamēea pōp pi ngaan Rom kamanēp sēp mowasēpēnēak aima omēn tok pōtakaanēp piire ¹⁹ Ën Yutas Keriot kakaanēp Yesuun kup mowiipnaap.

Yesure Pielsepulē ngōnte
(*Matiu 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10*)

²⁰ Yesu pi kaatak sē wēen omēn kēsang pan kaalak wa top yaēen pit ruurōa kaōmp nēmpna mopēt won ēa. ²¹ Pël yaēen pim ēlre nang kat wiak, “Kōn irikor yaalmē,” pël mēak koirēpēnēak sa.

²² Pël ēen ngōn kosangōtē ngarangk Yerusalem kakaan sa pōrōak epël mēea. “Urmerarōa kaōap, Pielsepul, pim lupmeri wēen pōpē weere kosangōok urmerarō waō ē yamē.” ²³ Yemaan wa top elmēak ngōn nokoliil nent epël mēea, “Setenōk tol ēak pimēnt waō elmēepēn?” ²⁴ Yang nerakē omnarō pitēm naē nga orōon nener mēnak kom ēak pōt naōn ēēpnaat. ²⁵ Ën ka kopēt nentak wēaurō tapēl nener mēnak kom ēēpna pōt repak sēen ka kosaō wiaapnaat. ²⁶ Tapēl Setenōk werak pimēnt mōak waō elmēepna pōt pangk kosang sak naēn ēēpnaat. Pi kō sēpnaat. ²⁷ Omēn nga namp wēen munt nampōk pim kaatak ilēak omnant naōpan. Wet rēak omēn nga pōp wii tē wiakōk pim omnant pout ōpnaat. Nga pōp Seten.

²⁸ Ne yaap niamaan kat wieē. Omēn utpet ke nentere nent ēak Anutuun utpet wesak mapna pōt Anutuuk omēn utpet pōt poutē kangut yok pangk kērē moolapnaat. ²⁹ Ën namp pi Ngēeng Pulōon utpet wesak tapēl mapna pōp pim saun pōta kangit ent ē nemoollapan, om kosang wiaapnaat.” ³⁰ Ngōn pipēt, “Pim lupmeri urmerap wē,” mēea pōtaanōk pil mēea.

Yesuu ēlre nangarōa ngōnte
(*Matiu 12:46-50; Luk 8:19-21*)

³¹ Ngōn pipot ōk yamēem wēen pim ēlre nang ka tomōk sē wē orōōpēnēak kakaatiil ngōn was mēa. ³² Pël ēen Yesu pi omnarōa ōngpōk wēen epël ōk mēea. “Nim ēlre nang tomōk wē niin ya.” ³³ Pël maan Yesuuk epël mēea. “Nem ēlre nang talorō?” ³⁴ Pël mēak omēn wirō wa taap elmēak wēa pōrōen iteneē epël mēea. “Nem ēlre nang pōrō eporō. ³⁵ Omēn Anutuu kēm ngōn ngaarēk yeō piporō nem ēlre nangarō pël yaē.”

4

Omnant ōpōt olēauta watepang ngōnte
(*Matiu 13:1-9; Luk 8:4-8*)

¹ Yesu pi kaalak i kaō ēōok sē kēkē wesak ngōnēn ōk mēea. Pël yaēen omēn kēsang pan pim naē wa rongan ēa. Pël ēen pi

wangaōōkē ngaarēk is wel aisēak wēen omnarō yangerak wēa. ² Pël ēaan watepang ngōn nentere nent yamēem nent ngēs rēak epël mēea. ³ “Niamaan kat wieē. Omēn namp pim yaak sē omnant ōpōt olēa. ⁴ Pël ēen nant kamtaōōk ngentiin intōrōak orōak na. ⁵ Ën nant kēlōōkē rangk ngentia. Pël ēen yanget kōnyangap wiaan yak teēt orōa. ⁶ Pël ēen kētēp ngaarēk apēr maan ōp pōt kotōn saap wak umōn rēa. Pōt misēnōt kotut pōtaanōk. ⁷ Ën nant nōnōtē ōngpōk olēa. Pël ēen nōnōt orōak ngep ēen sēsē ēak mos ēa. ⁸ Ën nantōkēer yang kolaptak olēa. Pël ēen pōtōkēer aprak ulōl sak kē kēsang pan uta. Kengk nemorēēt 30, nemorēēt 60, nemorēēt 100 pël uta.” ⁹ Ngōn pipēt maō sē epël mēak pet ira. “Katringēpōk ngōn epēt kat wiip.”

Yesu pi tol ēēnak watepang ngōnōt mapēnēak mēea

(*Matiu 13:10-17; Luk 8:9-10*)

¹⁰ Omnarō sa pet yairēn pimēnt wēen pim ru 12 pōrōere omēn munt piiring wēaurō pim watepang mēeaute songōnōtōn pēl mēea. ¹¹ Pël ēen epël mēea. “Anutu pimtok wa ngaōōk nimēak wē ngōn ēlēep pōta songōnte arēnōkēer pet yaalni. Ën omēn muntarō pit pōta songōnte kat wiipanēak watepang ngōn ōk yak. ¹² Pit Anutuu naē rē olaan pitēm saunatē kangut kērē olapan itōōk itaampēnaatak kēēten yok pangk itnaampan ma katēēpōk kat wiipnaatak songōnten kēkē kōn nawiipan.”

Omnant ōpōt olēauta watepang ngōnta songōnte

(*Matiu 13:18-23; Luk 8:11-15*)

¹³ Pël mēak epël mēea. “Watepang niak pōta songōnten ēwat nasēn ma? Pël yaēen tol ēak watepang ngōn pout niaan ēwat sēn? ¹⁴ Omnampē ōpōt olēa pōt ngōnēn ōpōt olēa. ¹⁵ ōpōt kamtaōōk ngentia pōtē ōkōrō pit ngōnēn kat wiak wa lupmeri wiin Seten tapētakēer wais wak sēpnaat. ¹⁶ Ën ōpōt kēlōōkē rangk ngentia pōtē ōkōrō pit ngōnēn kat wiak tapētakēer kent kōn wiak wak ōpnaat. ¹⁷ Pël ēak lupōtē misēn il natēen. Pōtaanōk akun kot nent kōn wi kosang wesak wēen pitēm Anutuu ngōn ngaarēk yeō pōtaan omnarōak kēlangōn kat mowiak utpet mowasēn tapētakēer wil kēlok ēēpnaat. ¹⁸ ōpōt nōnōtē ōngpōk ngentia pōtē ōkōrō pit ngōnēn kat wiipnaatak ¹⁹ wē korōpōōkē omnantōn kōn selap ēere monere urōmen kentre kaur ēere omēn munt nantōn war ē pël yaēen pōtōk ngep elmēen ngōnēn mos ēēpnaat. ²⁰ Ën ōpōt kolaptak ngentia pōtē ōkōrō pit ngōnēn kat wiak wak wēen pitēm wēwēatē kē ompyaut orōōpnaat. Narō kē 30, narō kē 60, narō kē 100 pël orōōpnaat.”

*Esuwesi ngönte**(Luk 8:16-18)*

²¹ “Talëpök esuwes mangiak wak sê kapita öngpök mëere urta ikanöök wi pël ëëpën? Pël naëpan. Urta ngaarëk wesiren ëwa ëëpnaat. ²² Omën ëlëëp wia pipot wi naöpanëët. Pipot tekeri sêpnaat. Ën ngep ëën wia pipot wiakaim wi naöpanëët. Ënëmak wëlël ëën omnarö itaampnaat. ²³ Katringëpök ngön epët kat wiip.” ²⁴ Pël mëak epël mëëa. “Ar nem ngönöt këëkë wesak kat wieë. Arök omnant omnaröaan elmëëñ pöt Anutuuk tapël kaip ti nimpnaat. Pël ëak muntat kaö wesak nimpnaat. ²⁵ Namp Anutuuk ngön ompyaö nant mangkën taë wak öpna pöp muntat mampnaap. Ën namp mangkën taë wes wak naön ëëpna pöp kot weëa tapët Anutuuk kama wa ëp ëën elek öpnaap.”

Omnant öpöt olaan jaaröauta watepang ngönte

²⁶ Yesu pi ngön nent epël mëëa. “Anutuu wa ngaöök yanimë pöt epël. Omën namp pim yaak omnant öpöt olapnaat. ²⁷ Pël ëak rö kan ka uröore këtëk wal ëak wë pël yeem rëngap jaaröön pöta songönte köpël öpnaat. ²⁸ Yanger pintok kaamök elmëën rëngap orööpnaat. Wet rëak rëngap orööpnaat. Pörekaan ëp wilëpnaat. Pörekaan këët ütöpnaat. ²⁹ Pël ëak köp sëën omnamp tööpnaat. Këët yatöa akunet temanöm yes.”

*Këra lëlëp kotupë watepang ngönte**(Matiu 13:31-32, 34; Luk 13:18-19)*

³⁰ Yesuuk omnaröen ngön nent epël ök mëëa. “Anutuu wa ngaöök yanimë pöt tolëëlte? Ne oröp nantë ök ëak am? ³¹ Pipët këra lëlëp nampë ököt. Lëlëp pöp kot panëëp, omën muntatë lëlëpörök il yewas. ³² Pël yaëetak oräakökëer pöpök këra muntat il wesak wap wiak wëën intörö wais ngentiak kët kösöptak wëere ka ëp wi pël yaë.”

³³ Yesu pi watepang ngön nentere nent mëak ngönën ök maima. Pitëm ewat sêpnaat ök maima. ³⁴ Nent war wesak nemaan, watepang pëen maima. Pimtë ruuröaring pëen wëakëer war wesak ök maima.

*Kentöök Yesuu ngönte ngaarëk wa**(Matiu 8:23-27; Luk 8:22-25)*

³⁵ Kët taptak wiap kanök pim ruuröen epël mëëa. “Tiar i kaö olëak ëngk komuntakël sêpa.” ³⁶ Pël maan omën kësang pörök wëën sêp mowesak teëntom piiring wangaöök ilëak yesën wang munt nant ënëm sa. ³⁷ Yesën kent kësang panë möak kaö maat wangaöök ilëak peö ëëpënëak ëa. ³⁸ Pël yaëen Yesu pimënt wangaöökë kasngaël ngan rerekta rangk ka uraan it moilak epël ök mëëa. “Rë yanuulaup, tiar kö sêpenëak yeëep ya ngës naën ma?” ³⁹ Pël maan wal ëak kentöön nga mëak i kaöön epël ök mëëa.

“Ni leng ëak wia.” Pël maan kentö leng ëën i kaö wiap sa. ⁴⁰ Pël ëën pitën epël mëëa. “Ar oröpëen kasiin sak yeë? Arim kön wi kosang yewesaut won ma?” ⁴¹ Pël maan pit yaan sak neneren epël mëëa. “Elei, omën epop tal namp apen? Puuk kentre i kaö maatön nga maan pim ngönte ngaarëk yeöp.”

5*Yesuuk omën nampökaan urmerarö waö ë mëa**(Matiu 8:28-34; Luk 8:26-39)*

¹ Pit i kaö olëak ëngk komuntakël Kerasa yangerak sê oröa. ² Pël ëak wangaöökaan jaaröön omen urmerap pim lupmeri wëao namp omën yangaöökaan sê pi koira. ³ Omën pöp omën yangaöök wë nga yaëen ingre morötë wii yaapötökre seenötök të yemowiin pangk naën yaaup. ⁴ Omnarök kët ël epotë ingre morötë wii yaapötök tëere seenötök të pël ëën wii yaapötök il olëak seenötta tapël il olëak wëen omnarö moröpënëak yaëen pangk naën yaaup. ⁵ Pi rö kanre këtëk poutë omën yangaöökre rosiratë ka ureim wë ngön ë olëak aimeë pintok pimtë koröpö kël möeimën utpet ëaup. ⁶ Omën pöpök kamaarek wë Yesuun itenak pöömpö sê rar rë wesirak yaya yamëem ⁷ ngön ëak epël mëëa. “Yesu ni Anutu Ngaarëk Panëëpë Ruup. Ni ne tol elnëem? Ne Anutuu ëöetak niamaan. Ni këlangön nangkan.” ⁸ Yesuuk, “Urmerap ni, omnampökaan orök se,” pël ök mëëa pötaanök. ⁹ Pël ëak Yesuuk pim yapinten pëel maan epël mëëa. “Nem yapinte Selap. Ten selap wë pötaanök.” ¹⁰ Pël mëak ke urak kimang epël mëëa. “Ten yang epër sêp wasënaataan waö elnëengan.” ¹¹ Pël ëën yang pörök tangitak pol narö kësang lupönöök wëa. ¹² Pël ëaan urmerarö pit Yesuun ke urak epël kimang mëëa. “Ni ten wes nimëen polöröa öngpök ilënaan sën.” ¹³ Pël maan Yesuuk kuure mak maan urmerarö pit omën pöpökaan orök sê polörök ilëa. Pël ëën polörö pöömpö sê parëaöök orök sê i kaöök ilëak i nak wel wia. Pol pörö selap 2000.

¹⁴ Pël ëën pol ngarangkörö kas sê kaare yang pörökë omën wëauröen ök më pet ira. Pël ëën omnarö itaampënëak sa. ¹⁵ Pël ëak omnarö pit pöten itaampënëak Yesuun naë sê orök itaangkën omën urmerarö selap piikaan orök sa pöp könö koirak poë koröp urak Yesuun naë wel aisëaan itenak kas ëa. ¹⁶ Pël yaëen itenaurök omën urmerarö wakaima pöpë ngönteere polöröa ngönte poutepar ök mëëa. ¹⁷ Pël ëën pit Yesu pitëm yanger sêp wesak sêpënëak ke urak mëëa.

¹⁸ Yesu wangaöök yeillaan omën urmeraröaring wakaima pöp piiring sêpënëak ke urak mëëa. ¹⁹ Pël yaëen Yesuuk ke mourak

epël mëëa. “Nim kak sê nimiröaring wê Aköpê nim naë retêng kaö elniak sant yani-was pipta ngönte ök mam.”²⁰ Maan omên pöp Tekapolis yangerak ka 10 pötê Yesuuk pim elmëa pöt pout ök maö sa. Pël èën pit kat wiak yaan sa.

Yesuuk Sairasê koontupre öng namp ompyaö mowesa

(*Matiu 9:18-26; Luk 8:40-56*)

²¹ Pël èak Yesu pi wangaöök ilëak èngk komuntakël sê oröak i pisöök ngentiak wëen omên kësang pim naë sê oröak wa top ëa. ²² Pël yaëen ngönën tupta ngarangk namp yapinte Sairas pi Yesu naë sê pim ingrak tok oriak ²³ kosang wesak epël mëëa. “Nem koontup wel wiipënëak yaë. Pötaanök ni wais moresi mor wëen ompyaö sak öp.” ²⁴ Pël maan kat wiak yesën omên kësang pan pim ènëm yesem pi il mowari yesa.

²⁵ Pël yaëen pitëm tekrak öng namp öng yauman ëeim wëen krismaki 12 èak won saup wëa. ²⁶ Öng pöp rotaaröak ya mëngkën pangk naën om këlangön kat wieim wëa. Pël yeem pim sumat meneimën won sa. Pël èën yaumante won nasën om ëeim wëa. ²⁷ Öng pöpök Yesu yaauta ngönte kat wiak omnaröa tekrak wê Yesu kasngaël sê pim ulpëenëpök mësël elmëa. ²⁸ Pöt, “Ne om pim ulpëenëpök mësël elmëema pöt ompyaö sumaat,” pël wesakök ëa. ²⁹ Pël elmëen tapëtakëer won sëen kat men èën pim koröpö taë sa. ³⁰ Pël èën Yesu pim weëre kosangö won yesem yaan kat men èak omnaröa tekrak kaip tiak, “Talëpök nem ulpëenëpök mësël yaalnë,” mëak pëil mëëa. ³¹ Maan ruuröak epël mëëa. “Omnarö selap wê naröak mök ë yanimëërek, ‘Talëpök neek mësël yaalnë?’ pël angan.” ³² Yemaan Yesu pi pöt talëpök yaalmë pöt ewat sêpënëak omnaröen it nalaan nal elmëa. ³³ Öngöp pi pöt pim koröpök retêng oröa pöten itenak kas kön wiak reireë urak Yesu naë sê pim ingrak tok oriak pim songönte war wesak ök mëëa. ³⁴ Pël maan puuk epël mëëa. “Koontup aë, nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesën. Pötaanök ya kë sak sê ompyaö öm.”

³⁵ Öng pöpön pël yamëem wëen omên narö ngarangkëpë kaatakaan sê ngarangkëpön epël mëëa. “Nim koontup wel wiaarek këpök rë yanuulaup koirak waisngan.” ³⁶ Pël yemaan Yesu kat mowieë ngarangkëpön epël ök mëëa. “Kön selap èënganëp om kön wi kosang newas.” ³⁷ Pël mëak omên muntaröen nga mëak Pitaare Semsre nangap Sonringörö pitëmënt sa. ³⁸ Sê ngönën tupta ngarangkëpë kaatak oröak omên selap pan pit ingre këlël aö ngön kaëp kaö aim wëen itena. ³⁹ Pël èak kakaati sê omnaröen epël mëëa. “Ar tol èënak ingre ya ilak aö epël yee? Koontup

wel nawiin om ka ura.”⁴⁰ Pël yemaan sömre èlak yeëa. Pël èën pit koö ë mëen yaaröön èlre pepaarring pim ruurö pëen koontupë wiëëa pörek ilëa. ⁴¹ Pël èak koontupë moresi moröak epël mëëa. “Talita kumi.” Pöt tiarim ngöntak, “Koontup, ni wal èëmëak yeniak,” pël apenaat. ⁴² Maan tapëtakëer koontup wal èak sak waisö ëa. Koont pöpë krismakiat 12 pël won saup. Pël èën omnarö itenak yaan utpet sa. ⁴³ Pël yaëen omnaröen ök mepanëak kosang wesak nga mëak koontup kaömp mangkën nëmpënëak mëëa.

6

Nasaret omnarö Yesu kasëng mena

(*Matiu 13:53-58; Luk 4:16-30*)

¹ Yesu pi kaare yang pör sêp wesak pimtë ka songöntakël yesën pim ruurö ènëm sa. ² Sê wëen ngëëngk akunet temanön sëen ngönën tuptak sê ngönën ök mëëa. Pël èën omên selap kat wiak yaan sak epël mëëa. “Elei, omên epët tarëkaan orö morëa? Ewat kësang eppel talëpök rë moula? Pël èak pim retêng kaö yaaö pöt kaö panë maimal yaë. ³ Tiar piin ewat wë. Pi ka ök yarëaupë ruup. Pim èlëp Maria. Yokot pim nangarö Semsre Yosep, Saimone Yutas pörö. Èn koont pim nangaröeta tiarring wë.” Pël mëak piin kaaöre këëpöt elmëa. ⁴ Pël yaëen Yesuuk epël mëëa. “Tektek ngön yaaö namp ka nantëeröak piin ping wesak yema. Pël yaautak pimtë kaare yangerak wëen piiring wëauröak kaö nasën wê wesak piin ping wesak nemaan ë yaë.” ⁵ Kak pörekörö pitëm piin kön wi kosang nemowasën èautaan ya retêng weëre kosangring nant kësang pitëm naë namëngkën ëa. Om yauman omên kopët nampnamp pim moresi rangk mowiak ompyaö mowesa. ⁶ Pël èak pitëm piin kön wi kosang nemowasën ëa pötaan yaan sa.

Yesuuk pim ru 12 pörö ya nga wes mëa
(*Matiu 10:5-15; Luk 9:1-6*)

Yesu pi ka muntatë ngönën ök maö seima. ⁷ Pël yeem pim ru 12 pöröen yas maan sëen urmerarö waö ë momëëpënëak weëre kosang menak ngës rëak kom èak naar naar pël pël èak wes momëa. ⁸ Pël èak kan kourakë omnant wak sëpanëak nga mëak sungkörat pëen wak sêpënëak mëëa. Kaömpre kërre monere pöt wak sëpanëak mëëa. ⁹ Ing körötökëer mëak ulpëënaarta pouwaar mëëpanëak nga mëëa. ¹⁰ Pël mëak epël ök mëëa. “Kak nerek sê oröak ka ilanë piptak pëen wê olëak oröak sën. ¹¹ Kak nerek sê oröön ngöntre kar elniak arim ngönöt kat nawiin yaëen pöt kasëng menak ing porpor elmëak arim ingötëaan yangre ulölöt ka pöök kërë moolëak sëen pitëmënt songönöt kön wiipnaan.” ¹² Pël maan pit sê lup kaip tiipënëak ngönën ök mëëa. ¹³ Pël yeem urmerarö selap waö ë momëëre yauman yaaurö

selap tapël i kolapöt wa momëak ompyaö mowasö pël ëa.

*Erotök maan Son mëna
(Matiu 14:1-12; Luk 3:19-20; 9:7-9)*

¹⁴ Yesuu yaauta ngönte aö aö yesem yang omp ak Erot pim naë oröön kat wia. Omën naröak epël mëëa. “Omën pipop Son i yamëaup pi wel wiak wal ëaup yak weëre kosangring ya retëng pipot yamëngk.” ¹⁵ Narëak Yesuun, “Elia,” pël mëëa. Ën naröak, “Pi tektek ngön yaaö ngaan wakaimauröa ök namp.” ¹⁶ Pël yemaan Erot pi kat wiak epël mëëa. “Won, Son nem ngernger ilaup pi tapöpök weletakaan wal ëak wë.” ¹⁷⁻¹⁸ Erot pi wet réak pim nanëp Pilipë öngöp, Erotias, wa ëp ëa. Pötaanök Sonök Erotön epël ök mëëa. “Ni nim nanëpë öngöp wa ëp ëan pöt yok pangk naën.” Pël maan Erotök Sonë nga mëëa pötaan pi wali wak wii téa. ¹⁹ Erotias Sonë piin nga mëëautaan ya sangën kön wiak mëmpënëak kan ap wesak sëp wesa. ²⁰ Erot pi pöt Sonön kön wiin omën wot-pilre ompyaup pël weseë piin kasinkasin ëak mait elmëa. Pël yaëen yak Erotias pi namëngkën ëa. Pël yaëen Erot pi Sonë ngönöt kat wiak ëngk ma e wesak kön selap ëa. Pël yeemak kat wiipnaataanta kent ëa.

²¹ Wë ënëmak Erot pim wila akunet temanöm sëen pim ngarangköröere nga omën wotökööröere Kalili yangerakaan omën kaöarö wa top elmëak këere kaömp mena. Pël yaëen Erotiasë Son mëmpna kanö oröa. ²² Pit wa top ëak wëen Erotias pim koontup pitëm ëöetak së tan yaura. Pël yaëen Erotre piiring wëaurö itenak kent kön wia. Pël ëak Erotök koontupön epël mëëa. “Ni omën nenten kent ëen aan pöt nimpaat. ²³ Pël mëak Aköpë ëöetak kosang wesak epël mëëa. “Omën pasutön aan pöt nimpaat. Ën nem yangereta kom ëak kaö ner nimpëak aan pöt pangk nimpaat.” ²⁴ Pël maan koontup së ëlëpön epël mëak pëël mëëa. “Ne omën oröpötön mam?” Maan ëlëpök mëëa. “Son i yamëaup pim kepönöön ma.” ²⁵ Pël maan koontup pi pöömpö omp aköpë naë së epël mëëa. “Ni Son i yamëaup pim kepönö peene tapëtakëër söwarweri wiak nampëak kent yaë.” ²⁶ Pël maan omp aköp pi ya utpet kön wia. Pël ëaup kaöapre omën piiring wëauröa ëöetak ngön kosang wesak ök mëëa pötaan kuure mak mëëa. ²⁷ Pël ëak teënt nga omën namp Sonë kepönö wak waisëpënëak mëëa. Pël ëen pi wii kaatak së Son ngernger ilak ²⁸ kepönö söwarweri wiak wak së koontup mangkën wak së pim ëlëp mena. ²⁹ Pël ëen Sonë ruurö kat wiak së sokur wak së yang kel weera.

*Yesuuk omën 5000 pörö kaömp mena
(Matiu 14:13-21; Luk 9:10-17; Son 6:1-13)*

³⁰ Yesuu ngön yaaö omnarö ya nga ë im olëak kaalak së pim naë wa top ëak pitëm ya mëmpööre ngönën ök maö imautë ngönöt ök mëëa. ³¹ Pël ë pet irën omën selap yesën yewaisën yaëen kë sëere kaömp në ëëpna mopö won yaëen ruuröen epël mëëa. “Tiarimënt omën wonrek së kë sëpa.” ³² Pël mëak pitëmënt wangaöök ilëak yang omën wonrekël sa.

³³ Pël yaëen omën selap pitëm tok itenak ëwat sak ka poutëaan i kaö pouuk kan pöömpö së wet réak oröa. ³⁴ Pël ëen Yesu pi wangaöökkaan oröak omën selap pan wëen itenak sëpsëp pep wonöröa ök wakaima pötaan yaköm kön wiak ngës réak ngönën ngönöt selap ök mëëa. ³⁵ Pël yaëen könöp wali yesën itenak ruuröak Yesuu naë së epël mëëa. “Tiar yang omën wonrek wëen könöp wali yesrek ³⁶ ni omnarö wes mëen ka wia pötë së kaömp sum ëak nëmp.” ³⁷ Maan Yesuuk epël mëëa. “Arök nant meneë.” Pël maan ruuröak mëëa. “Ten së 200 kina pötak kaömp sum ëak wais mampunëak yaan ma?” ³⁸ Maan epël mëëa. “Arim naë kaömp tolël ëak wiaarek së iteneë.” Maan pit së itenak, “Kaömp mor nas, ën i kaö imën kopët naar pël ëak wia,” pël mëëa. ³⁹ Pël ëen omnaröen nönö mö mëak rek mëak wel aisapënëak mëëa. ⁴⁰ Pël maan pit rek nemor 100, nemor 50 pël pël ëak wel aisëa. ⁴¹ Pël ëen Yesu pi kaömp mor nas pötring i kaö imënaar wak kutömweriil iteneë Anutuun yowe mëak pelak omnarö kom ë mampënëak ruurö mena. Pël ëak i kaö imën pöarta tapël kom ë mampënëak mena. ⁴² Pël ëen pit pourö nak kep wesak ⁴³ kaut olaan wak kër 12 pötë waulön peö ëa. ⁴⁴ Omën kaömp na pörö selap pan, ompörö 5000.

*Yesu i kaöökë roro sa
(Matiu 14:22-23; Son 6:15-21)*

⁴⁵ Kaömp na pet irën tapëtakëër Yesuuk pim ruurö wes mëen wangaöök ilëak ëngk komuntak Pesaita kakël wet réak yesën pimënt omnarö wes mëa. ⁴⁶ Pël ëen yesën pimënt Anutuun ök mapënëak rosiraöök isa. ⁴⁷ Pël ëen koö yoolaan wangaö i kaö luptak yesën pimënt wëa. ⁴⁸ Pël ëak pi itaangkën kentö sëpnaalaan yamöön pit wë ngentiak poprak yaëen ëlpam walëpënëak yaëen kaöökë roro së pitëm naë oröak il mowasëpënëak ëa. ⁴⁹ Pël yaëen pit itenak kas kësang ëak, “Elei, waötöp ëngk yewais,” pël mëak merëk ëa. ⁵⁰ Pit pourö itenak kas kësang ëen pël ëa. Pël yaëen teënt epël mëëa. “Nemtok yewaiserek kas ëëngan.” ⁵¹ Pël mëak pitëm naë wangaöök ilaan kentö leng ëa. Pël ëen pit yaan sak ngön won sak wëa. ⁵² Pöt kaömp mena pöta songönte ëngk ma e wesa pötaan pitëm lupöt om il wariak wëa.

Yesu pi Kenesaret yangerak omnarö ompyaö mowesa

(*Matiu 14:34-36*)

⁵³ I kaö olëak Kenesaret yangerak së örök wangaö leng ë ulmëa. ⁵⁴ Pël ëën wangaöökäan yaaröön tapëtakëër omnarö Yesuun itenak ⁵⁵ kaatë pöömpö së yau-manörö urötring wak Yesuu wëautëël kat wiak pötëël seima. ⁵⁶ Pël ëën ka kaöre kot Yesuu yesautë yauman omnarö wak së ka tomök mowiin pim ulpëen kautak pëen mësël ëak ompyaö sêpënëak këk mëea. Pël maan omën pël ëa pörö ompyaö sa.

7

Yuta omnaröa ëaröa yaautë ngönte
(*Matiu 15:1-9*)

¹ Parisi ngönën omën naröere ngön kosangötë ngarangk narö Yerusalem kakaan Yesuu naë së wa rongan ëa. ² Pël yeem pim ruuröakaan narö kaömp nêmpënëak ngön kosangta wieëaul mor i nairën kewilring kaömp yenën itena. ³ Parisiire Yuta omën pourö kaömp nêmpënëak pöt pitëm ëaröa ngön kosangta wieëaul mor iirakök yenaurö. ⁴ Pötaanök sum yaaurekaan pitëm kaatë së örök mor i nairën kaömp nanëmpan. Pöt pëen won kapre kelönre omnant pout iirak pitëm ëaröa ngön kosangta wieëaul yaaurö. ⁵ Pötaanök Parisiire ngön kosangötë ngarangkörö pit Yesuun epël mëea. “Nim ruurö pit tol ëënak tenim kaöaröa ngön kosangöt ilak pitëm moröt i nairën omnant wak yen?” ⁶ Maan epël mëea, “Kaar omnarö aë. Tektek ngön yaaö omën Aisaia pim ngaanëër arimëën ngön ëa pöt kë yaarö. Pöt epël. ‘Omën eporö pitëm këmötök neen yaya yanëem

pitëm lupötök këëpöt yaalnëaurö.

⁷ Pitëm ngönöt nem ngön këeta urtak wiak nener rë yemoulaurö.

Pël yeem neen yaya yenëaan itaangkën mos ë yaë.’

⁸ Ar Anutuun ngön kosangöt moolëak arimtë ngönöt kosang wesak wak wëaurö.”

⁹ Pël mëak epël mëea. “Arim ëaröa ngön kosangöt ulöl wesak aö imeë Anutuun ngön kosangöt utpet wesak komun yaaurö. ¹⁰ Mosesök kosang wesak epël ëa. ‘Nim ëlre pepaarë ngön ngar wak ompyaö elmë.’ Ën nenteta epël. ‘Omën namp pim ëlëpön ma pepapön utpet wesak mapna pöp mën wel wiip.’ ¹¹ Mosesök pël yaatak ar ngön epël yaaurö. ‘Namp pim ëlre pepaar omën nenten ap yewasën omën pim piarip kaamök

elmëëpna pöt pim naë wiaan pöten, “Ne omën epët Anutuun yaö ëaup,” yemaan’ ¹² arök pim ëlre pepaarë ikanöök wë kaamök elmëëpna pöt il yemowariaurö. ¹³ Ar pël yeem arim ëaröa ngön kosangötë ënëm yeë

pötak Anutuun ngönte ke ur yoolak. Pël yeem omën utpet munt nannta yaaurö.”

Yenautök omnaröa lupöt utpet newaspan
(*Matiu 15:10-20*)

¹⁴ Yesu pi pël mëak kaalak omnaröen ngön maan sëën epël ök mëea. “Ar pourö nem ngön ök niama epët kat wiak kön wi sokoleë. ¹⁵ Omën nëen yaatak yes pipötök lupmer utpet newasën yaë. Lupmeriaan yaarö pötök lupmer utpet yewas. ¹⁶ [Katringëpök ngön epët kat wiip.]”

¹⁷ Pël mëak omnarö wëen kaata kakaati yesën ruurök watepang ngön pötaan pëël mëea. ¹⁸ Pëël maan Yesuuk epël mëea. “E, arta om köpël wëan ma? Omën nëen yaatak yes pipötök tol ëak lupmer utpet niwasëpën? ¹⁹ Pipot lupmeri nasën, yaatak sëën ya yaar pöten ar köpël ma?” Yesu pim ngön pöt, yenautök utpet naniwaspan pël mëea. ²⁰ Pël mëak yal menak epël mëea. “Lupmeriilaan omnant apër yaarö pötök utpet yaniwas. ²¹ Omën lupmeriaan yaarö pöt epot. Kön utpet, öngre omp nga yaaö, këkain, omën yamëngka, öngre omp wëwëet kom yaaö, ²² war, omën utpet panëët, morök, omën kewilringöt, keimön, omnaröen utpet wesak yaaut, iep inging, irikor. ²³ Omën utpet pipötök omën lupmeriilaan apër örök lupmer utpet yaniwas.”

Pinisia köpël öng namp Yesuun kön wi kosang wesa

(*Matiu 15:21-28*)

²⁴ Yesu kaare yang pör sêp wesak Taia kak naë së örök ka nenta kakaati ilëak omnarö pim wëaut kat wiipanëak ëlëëp wëaap tol ëak ëlëëp öpën? ²⁵ Tapëtakëër öng namp pim wëaut kat wia. Öng pöp pim koontup lupmeri urmerap wëaup yak Yesuu naë së pim ingrak tok oria. ²⁶ Öng pöp pi maim Siria yangerak Pinisia yangerakaanëp. Pöpök pim koontupökaan urmerap waö ë mëëpënëak ke urak mëea. ²⁷ Pël ëën Yesuuk epël mëea. “Rungaarö kaömp nak kep ëëpënëak ëaut. Pötaanök rungaaröa kaömpöt wa ëp ëak kentörö nemangkën ë yaë pöl ni maimap kaamök naalniingan.” ²⁸ Pël maan öngöpök kangiiir epël mëea. “Aköp yaap yaan. Pël ëaap kentörö rungaarö kaömp yenën ikanöök wë lupöt ti ngentiin na yaë pöl ni kaamök elnë.” ²⁹ Pël maan Yesuuk epël mëea. “Ni pil yaan nim koon-tupökaan waö ë yamëerek së.” ³⁰ Pël maan öngöp kaatak së itaangkën pim koontup urmerap piikaan örök sëën ompyaö ka uraan itena.

Yesu pi omën ngön won katun namp ompyaö mowesa

³¹ Yesu pi Taia kakaan kaip tiak Saiton kak il wesak Kalili i kaöökë naë Tekapolis yangerak ka 10 ëak wieëa pörök së öröa.

32 Pël èen omèn ngön won katun namp pim naë mësak sê mores rangk mowiipênëak ôk mëëa. 33 Pël èen omèn pöp omnarôa naëaan mop nentakël mësak sê ulmëak pim mor wotô kat kanôök mowiak waasöp ngësak yangapôök wamomëak 34 kutômweriiliteneë ém mëak omnampön epël mëëa, “Epata.” Tiarim ngöntak, “Kat kan të.” 35 Maan katëep kan tëen yangapôöta kaip tiin ngön yaap ëa. 36 Pël yaëën Yesu pi pöta ngönte kaô wesak apanëak nga mëëa. Pi kosang wesak yemaan pit ke ur moolëak aô sêën kaô sa. 37 Pit yaan panë sak epël mëëa. “Omnant pout ompyaô wes pet yair. Katunôro kat nga mowasôore ngön wonôro ngön nga mowasô pël yaë.”

8

Yesuuk omèn 4000 pôro kaômp mena (Matiu 15:32-39)

1 Akun pôtak omèn kaô pan pim naë wa top ëak wê këen wëen ruuröen ngön mëak epël mëëa. 2 “Ne omèn kësang eporöen yakôm kön yawi. Pit neering wê kaômp nanën wëen kêt nentepar nent ëak yes. 3 Pit këen wes mëen pôt kan kourak yesem utpet ëëpnaat. Narô yang walitëëaan waisaurô.” 4 Pël maan ruurôak epël mëëa. “Pultak wëep kaômpôt tarëëkan koirak omèn selap eporô mangkên pangk ëëpën?” 5 Pël maan Yesuuk, “Arim naë kaômp tolën ëak wia?” pël maan, “Kaômp 7,” pël mëëa. 6 Pël maan omnarô wel aisapën mëak kaômp 7 pôt wak Anutuun yowe mëak pelak ruurô mangkên omnarô mena. 7 Pël ëak i kaô imën kopët naar wieëa pöaar tapël wak yowe mëak omnarô mampênëak mëëa. 8 Pël èen omèn pourô nak kep wesak kaut olaan wak kër 7 pôtë waulön peô ëa. 9 Omèn kaômp na pôro selap pan, 4000. Nëen wes mëen kaalak yesën 10 tapëtakëer ruurôaring wangaôök ilëak Talmanuta yangerak sê orôa.

Parisi omnarôak retëngtaan mëëa (Matiu 16:1-4; Luk 12:54-56)

11 Pôrek wëen Parisi omnarô Yesu naë sê orôak kutômweri retëng nent orôön itaampênëak morök elmëak këkre tô mëak piiring ngön nga ela. 12 Pël èen pi ya këlangönring ëm mëak epël mëëa. “Omèn peene akun eptak wê eporô ar tol èënak ya retëngët ëëmëak yak? Ne yaap niamaan kat wieë. Ne utpet ke piloro arimëen ya retëng nent naalniingan.” 13 Pël mëak sêp wesak wangaôök ilëak ëngk komuntakël sa.

Parisiire Erotë omnarôa yisôtë ngönte (Matiu 16:5-12)

14 Yesem ruurô kaômpôt kat kol wiak sa. Pël èen om kopët nent wangaôök wieëa. 15 Pël ean Yesuuk pitën pepanöm mëak epël mëëa. “Ar Parisiire Erotë omnarôa yisôtön ngarangk këëkë èën.” 16 Pël maan

pitëmënt neneren epël mëëa. “Tiar kaômp peretôt wak newaisën ëautaan epël yenia.” 17 Pitëmënt pël yaan kat men ëak epël mëëa. “Kaômp peretôt kat kol wiak waisan pöten tol èen neneren yemak? Ar songönten ëwat nasën ma? Ar kön tektak nasën wê ma?” 18 Ar iteneëak omnant këëkë itnaangkên ëëre katôt wëak ngönöt këëkë kat nawiin yeë ma? Nem omnant yeë pöten kat kolak wê ma? 19 Ne kaômp 5 pôt kom ëak omèn 5000 pôro mangkên nëen kaut om wiaan wak kër tol ëak waulön peô ëa?” Pëël maan, “12,” mëëa. 20 Èn kaômp 7 ëak kom ëak omèn 4000 pôro mangkên nëen kaut om wiaan kër tol ëak waulön peô ëa?” Pëël maan, “7,” mëëa. 21 Pël maan epël mëëa. “Pöten ar om kön tektak nasën wê ma?”

Yesuuk Pesaita kak omèn it il tēja namp ompyaô mowesa

22 Yesure ruurô Pesaita kak sê orôak wëen omèn narôak omèn it il tēja namp Yesu naë wak sê mësel elmëepênëak ke urak mëëa. 23 Pël èen omèn it il tējaupë moresi wak kaôök wilëngkëël sê ulmëak itôörarë waasöp mongësak mores kepönôök mowiak pëël mëëa. “Omnantön ityaangkên ma?” 24 Maan it il tējaupök it ngaulak epël mëëa, “Ne omnaröen itaangkên këraatë ôkôro sak waisak yaë.” 25 Pël maan Yesuuk pim mores itôörarë mowiin ompyaô sa. Ompyaô sak itôörar nga ngëna. Pël ëak omnant kamaarekre naë wieëa poutön këëkë pan itena. 26 Pël èen Yesuuk, “Ka epôök ilangan,” pël mëak pim kaatakë wes mëen sa.

Pitaak Yesuuk songönte war wes mëëa (Matiu 16:13-20; Luk 9:18-21)

27 Yesu pi pim ruurô koirak Sisaria Pilipai kakë naë ka kot wieëa pôtëël sa. Kamtaôök yesem Yesuuk epël mëak pëël mëëa. “Omnarô neen talëp aim?” 28 Pël maan epël mëëa. “Narôak niin, ‘Son i yamëaup,’ pël yaan narôak, ‘Elia,’ narôak ‘Tektek ngön yaaô namp wes,’ pël aim.” 29 Pël maan epël mëëa. “Èn arimtok pôt neen talëp aim?” Pël maan Pitaak epël mëëa. “Ni Kristo, Anutuuk Yaô Niaup.” 30 Pël maan omnaröen pim songönte ôk mapanëak nga mëëa.

Yesuuk pimtë wel wiipna ngönte war wes mëëa

(Matiu 16:21-28; Luk 9:22-27)

31 Akun pôtak Yesuuk ngës rëak war wesak epël mëëa. “Omèn Këëp ne wê ënëmak këlangön kësang kat newiire ngarangkë kiri ar yaaô kaôaröere ngön kosangöte ngarangkôro pit kasëng nemanak nemëngkên wel wiak kêt nentepar nent yangaôök wieë wal ëëmaap.” 32 Ngön pôt war wesak ôk mëëa. Pël èen Pitaak pëëntak koirak sê ngës rëak nga mëëa. 33 Pël èen kaip ti ruurôa ngësël iteneë Pitaan nga

mëak epël mëëa. “Seten, ni sêp newesak sê kan newariingan. Nim yaan pipêt Anutuu ngõnte won, omên ngõnte.”

³⁴ Yesu pi omên selap pôrek wêaurõere pim ruurõ wa top ë ulmëak epël ök mëëa. “Omên namp pi nem ênem elnêpênëak pôt pimtë kõnõkë kentõt kêëpõt weseë, ‘Ne Yesu pimëên wel wiima pôt pangk ëëmaap,’ pël wesak pim këra yetapër waalak nem ênem elnêëp. ³⁵ Namp pim wêwëet keimõn ëak õpna pôt pim wêwëet kõ sêpnaat. Ên namp nemëênre nem ngõn ompyautaan yak wêwëet kêëpõt wasêpna pôt pim wêwëet orõ morêëpnaat. ³⁶ Ên namp yangerkë omnant pout kent ëak weim wêên pôtök pim wêwë ompyaut utpet mowasên won sêên omên pôtök tolêël kaamök elmêëpên? Pël naêpan. ³⁷ Ma namp pim wêwë ompyaut kaalak õpênëak pôt õrõpõt kangüir mampên? ³⁸ Namp pi omên utpet ëak Anutuun kõn wi kosang newasên yaaõ eporõa tekrak wê nementre nem ngõnëntaan kõn wiin ëõ êëpna pöp pi Omên Kêëp nook nem Pepapë ëwaõ nem rangk wiaan nem ensel ngêëngkõrõ koirak wais orãak piin kaaõ elmêëmaap.

9

¹ Ne yaap pan niamaan. E taua eporõ arêkaan narõ wel nawin wêên Anutuu wa ngaõõk nimêëpna pôt weëre kosangring yaarõõn itaampun sa.”

*Yesu pi möõnre korõp maim wa
(Matiu 17:1-13; Luk 9:28-36)*

² Kêt 6 ëak won sêên Yesu pi Pitaare Semsre pim nangap Son pôrõ koirak rosir wali naõõk sê pitëmënt wakaima. Pël ëak pi pitëm ëõetak möõnre korõp maim wa. ³ Ulpêênëp kõlam panë têên ëwa elmëa. Pôt yang omnarõa naênganêël ëa. ⁴ Pël êên pit itaangkên Eliaare Moses piarip orãak Yesuring ngõnaak yeem wëa. ⁵ Pël yaêên Pita pi kõpël yak Yesuun kõntak epël mëëa. “Kaõap, ten eprek wêên ompyaõ yaë. Põtaan ka kot nentepar nent ëak õk renaan, nent nimêên, nent Mosesêên, nent Eliaêên ëak.” ⁶ Ruurõ pit yaan sak reirëë yaurem Pita pi kõntak pël mëëa. ⁷ Pël yaêên tapêt pôt urõam kõlam ëwa nempel irë kaka elmêên Anutuuk urõamta õngpõkaan epël mëëa. “Epop nem Ruup. Ar pim ngõnte kat wiin.” ⁸ Pël maan pit iti naalan nal ëak itena pôt Yesu pimënt wëa.

⁹ Pit rosiraõõkaan yeirëem Yesuuk pitën pepanõm epël mëëa. “Arim omên it kõpêlõt ityaangk pôten omnarõen peene ök manggan. Ênëmak Omên Kêëp ne weletakaan wal êënak omnarõen ök man.” ¹⁰ Maan ruurõ pit ngõn pôt yak wesak wê pitëmënt neneren epël mëëa. “Weletakaan wal êëpna pôt tol nent?” ¹¹ Pël mëak Yesuun epël mëak pêël mëëa. “Elia wet rêak waisêpnaap ngõn kosangõtë ngarangkõrõ pit tol êënak

pël aim?” ¹² Pêël maan epël ök mëëa. “Yaap, Elia pi wet rêak orãak Anutuu Yaõ Neeaup nemêên omnant kopëta wasêpênëak ëaut. Põtaanõk ‘Omên Kêëpõn utpet wesak mëak këlångõn kat mowiipnaat,’ ngõnëntak pël retêng ëa pôtõ songõtë tol nent?” ¹³ Eliaan pôt epël ök yeniak. Pi yok orãak wêên omnarõak pitëm kentõök utpet mowasêpênëak ngõnëntak ëa pøl elmêëaup.”

Yesuuk yokot nampõkaan urmerap waõ ë momëa

(Matiu 17:14-21; Luk 9:37-43)

¹⁴ Pit rosiraõõkaan ru muntarõa naë sê itaangkên omên selap pitëm naë orãak wêên ngõn kosangõtë ngarangk narõ pitring ngõn nga yaalem wëa. ¹⁵ Pël yaêên omên pôrõ Yesuun itenak yaan sak tapêtakêër sê koirak yoõre êrêp mëëa. ¹⁶ Pël êên pi epël mëak pêël mëëa. “Ar tol êënak ngõn nga yaal?” ¹⁷ Maan omên pôrõakaan nampõk orãak epël mëëa. “Rê yanuulaup, urmer ngõn won sa nampõk nem yokotup utpet yemowasênak wak yewais. ¹⁸ Yokot epop urmerapõk kêt ël epotë mök ë moolaan ngentiak këmtakaan kepop yaarõem kêt nampnamp mënak ingre mor kosang sak wiaakë yaë. Pël yaêên nim ruurõa naë wak wais waõ êëpênëak ök maan pit ök êên pangk naên yaë.” ¹⁹ Maan Yesuuk epël ök mëëa. “O omên kõn wi kosang yewesaut wonõrõ, aë. Ar neen kõn wi kosang nenewasên yeem kõn wiin akun tolêël aring wë arim kõnõmõt weim õm? Yokotup nem naë wak waisëë.” ²⁰ Pël maan yokotup wak yesên urmerap Yesuun itenak tapêtakêër yokotup mök ë yangerk moolaan rikrik yaurem wieë kepop yangësa. ²¹ Pël yaêên Yesuuk pepapõn epël mëak pêël mëëa. “Epêt akun taltak orõ morëa?” Maan pepapõk epël ök mëëa. “Kotuukêër. ²² Urmer epop yokotup utpet wasêpênëak esuwesiire imeri wa yemoolëaup. Ni põtã weëre kosang wiaan pôt tenipõn yakõm kõn niwiak kaamök elni.” ²³ Maan Yesuuk epël mëëa. “Weëre kosangtaan yaan. Põtaan niamaan kat wi. Namp pi kõn wi kosang yewesautaring õpna pöp omnant pout yok pangk êëpnaap.” ²⁴ Pël maan tapêtakêër rungaapë pepapõk ngõn ë olakë epël mëëa. “Ne kot nent kõn wi kosang yaniwas. Nimtok nem kõn wi kosang yewesaut wiapre kor epêt kosang newas.” ²⁵ Pël yemaan Yesuuk omên selap pim naë sê yaarõõn urmerapõn nga mëak epël mëëa. “Ngõn won katun epop, ngõn kosang yeniak. Ni orãak kama sê kaalak waisngan.” ²⁶ Pël maan urmerap ngõn kaêpêër orãak sêpênëak yokotup wa moolaan ngentiak wel ök wiak wieëa. Pël ëaan omnarõ itenak, “Wel wia,” pël mëëa. ²⁷ Pël yemaan Yesuuk yokotup moresi morõak wal ë tau moulmëa. ²⁸ Pël ëak kaata kakaati yeilaan pim ruurõ

pëentak sê epël mëak pëël mëëa. “Ten tol êak waô elmëênëak poprak êan?”²⁹ Maan epël ôk mëëa. “Urmer ke pipëlörö omên nentak won, kimang ngöntak waô ë momëët.”

Yesuuk pim wel wiipna ngönte ôk maan akun nentepar ëa

(Matiu 17:22-23; Luk 9:43-45)

³⁰ Pit yang pör sêp wesak Kalili yangerak sê oröak sa. Pöt omnarö piin kat wiipanëak ëlëep sa. ³¹ Yesem ruuröen epël mëak rë moula. “Omnaröak Omên Këep ne ngaaröa moresi neulëen pit nemëngkën ket nentepar nent won sêen kaalak weletakaan wal ëëmaap.” ³² Pël maan pit ngön pöt kat wiak êngk ma e ëen pëel mapënéak êak kas ëen sêp wesa.

Wotöök wëauta ngönte

(Matiu 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Pël ëen yesem Kapaneam kak sê oröa. Pël êak kakaati sê ruuröen pëël mëëa. “Ar kamtaöök oröpmorëênök neneren mëëaurö?” ³⁴ Pël maan pit om ngön won sak wëa. Pöt pit kamtaöök yesem, “Talëpök wotöök wë,” pël mëak neneren maö seima pötaanök. ³⁵ Pël ëen wel aisëak ruurö wa top elmëak epël ôk mëëa. “Namp pi wotöök öpënëak pöt muntaröa kasngaël wë inëen elmëep.” ³⁶ Pël mëak runga kot namp wak pitëm tektrak tau moulmëak moresök kaamök elmëëë epël mëëa. ³⁷ “Omên nemëen yak runga kot ke epëlëp sant elmëëpna pipop ne sant elnëepnaap. Neen sant elnëëpa pöpök nemët won, nem wes nentëaupönta sant elmëëpnaap.”

Utpetatëen këkre tö yaauta ngönte

(Luk 9:49-50; Matiu 18:6-9; Luk 17:1-2)

³⁸ Sonök Yesuun epël mëëa. “Rë yanulaup, ten itaangkën omên namp nim yapintak urmerarö waô ë yamëen itenaut. Pël ëaupök omên pöp tiarim ënëm naën yaë. Pötaanök tenök pël ëëpanëak kan mowariaut.” ³⁹ Maan Yesuuk epël mëëa. “Kan mowariingan. Namp nem yapintak retëng ke pipëlöt yaaupök tol êak kengkën sak neen utpet wesak apën?” ⁴⁰ Tiarim yaat komun naurön ëëpnaapök tiarim karip kaamök yaalniaup pël sak öpnaap. ⁴¹ Ne yaap niamaan. Nampök ar Kristoë omnarö pël wesak i pëente nimpna pöt kangit won naëpan.

⁴² “Namp pi kot ke epëlöröakaan namp neen kön wi kosang yewesauön këk maan pim kön wi kosang yewesaut sêp wasëpënëak yaëen pöt pël ëëpanëen naröak wet réak kël kësangö pim mesetak öngö moutak i kaöök moolaan i nak wel wiipna pöt pangk ëëpnaat. Pöt omên pöpök maan kot ke epëlöröa namp pim kön wi kosang yewesaut sêp wasën pöt kangiiir utpet kaö panëët pim naë orööpnaat. ⁴³ Pël êak nim

moresök utpet nent koirën pöt il olam. Mor kopëtasring wëwë kosangtak ömë pöt ompyaö. Pouwesiarring wëen Anutuuk parëaöök es kosangwesi niolaan pangk naën ëëpnaat. ⁴⁴ [Parëaöökë ngëëpörö wel nawiiipanëëerö. Esuwesta nariinwes.] ⁴⁵ Ma nim ingesök utpet nent koirën pöt il olam. Ing kopëtasring wëwë kosangtak ömë pöt ompyaö. Pouwesiarring wëen Anutuuk es parëaöök niolaan pangk naën ëëpnaat. ⁴⁶ [Parëaöökë ngëëpörö wel nawiiipanëëerö. Esuwesta nariinwes.] ⁴⁷ Ën omên nim itöök itaampëëtak weru nuulaan utpet ëëmëak yeem pöt it pö ur olam. It kopët naööring Anutuu wa ngaöök yanimë pötak ömë pöt ompyaö. Pourraring wëen Anutuuk es parëaöök wa niolaan pangk naën ëëpnaat. ⁴⁸ Parëaöökë ngëëpörö wel nawiiipanëëerö. Esuwesta nariinwes. ⁴⁹ Tomunat yenaütë yoola pöl esuwesök omên pouröa rangk olapnaat. ⁵⁰ Tomun pöt ompyaut. Pël ëäutak pim misëngö won sak wiaan tol êak kaalak misëng wasën pangk ëëpën? Ar tomuneta ök sak wë neneraan mayaap ëeim ön.”

10

Öng wes yamëauta ngönte

(Matiu 19:1-12; Luk 16:18)

¹ Yesu pi pörekaan Yutia yangerere Yotan êngk komuntakël sê oröa. Pël êak pörök wëen omên selap pan kaalak pim naë sê oröa. Pël ëen pim yaaö pöl kaalak ngönën ök mëak rë moula.

² Pël yaëen Parisi naröak sê morök elmëak pëel mëëa. “Omên namp pim öngöp wes mëen pangk ëëpën ma?” ³ Maan Yesuuk epël mëëa. “Moses pi pöta ngönte tolëel niia?” ⁴ Pël maan pit epël mëëa. “Namp wes mëëpënëak pöt pep kosangwer menak wes mëëpnaat. Moses pi pötaan kuure mak niiaut.” ⁵ Maan Yesuuk epël mëëa. “Moses pi arimtë lup kosang yaautaan yak ngön kosang pipët retëng ë nina. ⁶ Pël ëaap songöntak Anutuuk omên ket ëëpënëak öngre omp pouwaar ket ë ulmëa. ⁷ Pël ëa pötaanök omp namp pim ëlre pepaar sêp wesak öngöpë naë rë olaan ⁸ piarip möönre koröp kopët naö pël sak wë. Ngönte pël wia pötaanök piarip pouwaar won, kopëtap pël sak wë. ⁹ Anutuuk erën ë ulmëa pötaanök omnaröak pangk kom naëngan.”

¹⁰ Pël mëak kakaati sê wë ruuröak Yesuun taptan pëel maan ¹¹ songönte epël ök mëëa. “Omp namp pim öngöp wes mëak muntap öpna pöp pi öngre omp wëwëet kom êak saun koirëpnaap. ¹² Ën öng namp pim ompöp sêp wesak muntap koirëpnaap pi tapël öngre omp wëwëet kom êak saun koirëpnaap.”

Yesu pi rungaarö welaköt elmëa

(Matiu 19:13-15; Luk 18:15-17)

¹³ Omnarö pitëm rungaarö Yesuuk pim mores pitëm rangk mowiak welaköt elmëëpënëak wak yesën pim ruuröak pitën nga mëä. ¹⁴ Pël yaëen pi itenak kön wiin utpet sëen ya këlangön kön wiak epël mëä. “Nga mangan. Wes mëän naë waisëp. Ke pilorö Anutuuk wa ngaöök momëëpënëak yaö yema pötaanök. ¹⁵ Ne yaap niamaan. Namp pi runga kot eporöa Anutuun kön wi kosang yewesa pöl naën ëëpna pöt Anutuu wa ngaöök yamëautak yok pangk neilaan ëëpnaat.” ¹⁶ Pël mëak pit moröëe pim mores pitëm rangk mowiak welaköt elmëä.

*Omën omnant kësang wieëaupë ngönte
(Matiu 19:16-30; Luk 18:18-30)*

¹⁷ Yesu pi pörek sëp wesak sëpënëak yaëen omën namp pöömpö së pim naë oröak ingrak tok oriak epël mëak pëël mëä. “Tenim rë yanuula ompyau, ne tol ëäk wëwë kosangta yaö sum?” ¹⁸ Maan Yesuuk epël mëä. “Tol ëënak neen, “Ompyau,” pël yenëaan? Anutu kopëtapökëër ompyau. ¹⁹ Ni ngön kosangöt epël kat yawiaup. Ni omën mëngkanok. Öngre omp wëwëet kom ëënganok. Ni këkain ëënganok. Ni omën muntaröen kaar manganok. Ni muntarö morök elmëak pitëm omnant wa ëp ëënganok. Ni nim ëlre pepaarë ngön ngar öm.” ²⁰ Pël maan omnamp pi mëä. “Rë yanuulaup, pipot pout nem kotuukaan ë waiseimaut.” ²¹ Pël maan Yesu pi pöpön iteneë piin kent ëen epël ök mëä. “Kopët nent wia pöt ëem. Ni së nim omnant menak sumat wak omën omnant wonörö këëpöt wes man. Pël ëen kutömweri omnant kosangöt orö nirëëpnaan. Pël ëäk wais nem ënëm elnë.” ²² Pël maan omnamp pi urömere kaar es kësang wieëaup yak këëpöt sak ya utpetaring sa.

²³ Yesën Yesu kaip ti ruuröen iteneë epël ök mëä. “Omën monere uröm kaö wieëaurö Anutuu wa ngaöök yamë pötak ilapënëak pomp ë yaë.” ²⁴ Pël maan ruurö pit ngön pöt kat wiak yaan sak yaëen kaalak rangk epël mëä. “Nem ruurö, Anutuu wa ngaöök yanimë pötak yeila pöt omën könöm panëët. ²⁵ Pol kamel namp yok pangk wap poë koröp korir yamë pöökë kanöök ilapna pöt kengkën. Ën omën monere uröm kësang wieëauröak Anutuu wa ngaöök yamë pötak ilapna pöt könöm panëët.” ²⁶ Pël maan ruurö pit kat wiak yaan panë sak epël mëä. “Omën ke pilörö Anutuu wa ngaöök yamëautak neilaan ëëpna pöt omën tolëëlëpök wëwë kosangtök öpën?” ²⁷ Maan ruuröen it kos ëë epël mëä. “Omnaröak pangk naëngan. Pël ëënëëtak Anutu ke nentere nent yaupök omën ke pilötë kanöt koirëpnaataan poprak naëpan.” ²⁸ Pita pi ngön pöt kat wiak Yesuun epël mëä. “Kat wi. Ten omnant pout sëp wesak nim ënëm

elniaut.” ²⁹ Maan Yesuuk epël mëä. “Ne yaap niamaan. Namp pi kaare yang, sasre nan, ëlre pep, koröngre ru, ëmre ya pöt nemëëngre nem ngön ompyautaan yak sëp wasëpna pöp ³⁰ pi omën kangut kësang pan öpnaap. E yangerak wë kaare yang, sasre nan, ëlre pep, koröngre ru, ëmre ya omën pipot kööre tokë rangk orö morëëpnaat. Pël ëäk wë ënëmak akun kaöaöök wëwë kosangët öpnaap. ³¹ Pël ëäk pöt wetëeröakaan selap ënëm rapnaat. Ën ënëmaröakaan selap wetë rapnaat.”

*Yesuuk pim wel wiipna ngönte ök maan
akun nentepar nent ëä*

(Matiu 20:17-19; Luk 18:31-34)

³² Pël mëak kan yesem Yesuuk wet rëak Yerusalemë kanöököl yesën sa. Pël yeem pöl ko wesak yesën pit yaan sa. Pël ëäk ënëm imaurekaan kas kön wial sa. Pël yaëen pim ru 12 pöröen pëlëër wa top elmëak omnant pim naë orööpnaatön war wesak epël ök mëä. ³³ “Kat wieë. Tiar peene Yerusalem kakë yewais. Pörek sëen Omën Këëp ne omnaröak kiri ar yaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröa naë neulëen pit ngön yaatak ne wel wiimëak neak ngönën köpëlöröa naë wes nemëen ³⁴ pitök ökre was neak wasöp ngës nenak pës nemöak këra yetaprak nemöön wel wiak akun nentepar nent won sëen kaalak wal ëëmaap.”

*Semsre Son piarpim kaö sak öpënëak ki-
mang mëëauta ngönte*

(Matiu 20:20-28)

³⁵ Sepetii ruaar, Semsre Son, piarip Yesu naë së epël mëä. “Rë yanuulaup, tenip omën nenten kimang niaan nimpëak kent kön yawi.” ³⁶ Maan, “Tol elniimëak yak?” mëak pëël mëä. ³⁷ Pël maan piarip epël mëä. “Ni kat wiin wë ënëmak nim weëre kosang ierre kasiröök tenip nim kopirarë, namp yaapkëel namp katnëël, wel aisëëë ngarangk öpnaat.” ³⁸ Pël maan Yesuuk epël mëä. “Arpim yenëak pöta songönte arip köpël wë. Ne kelöntak i kakam yaaut yen pöl këlangön kësang kat wiimaap. Pöt arip pangk ëënëëwaar ma? Ën omnaröak i yanimë pöl këlangön kësang kat newiipnaap. Pöt arip pangk ëënëëwaar ma?” ³⁹ Maan epël mëä. “Yok pangk pël ëënaawaar.” Maan Yesuuk epël mëä. “Nem i kakam numa pöt arip yaap nënëëwaar. Ën i nemëëpna pöt yaap pël ëënëëwaar. ⁴⁰ Pël ëënëëtak nem kopirarë yaapkëëlaan katnëël wel aisapnaata ngönte nook naëngan. Pël ëëpënëak yaö mëëauröakëër wel aisapnaat.” ⁴¹ Pël yaëen ru munt 10 pörö kat wiak Semsre Son piaripön kön wiin utpet ëä. ⁴² Pël yaëen Yesuuk wa top elmëak epël ök mëä. “Yang nantë omp akörö pitëm omnarö nga ëäk ngarangk yaalmë. Pël yeem pitëm ikanöök

ngarangk narö moulmëen pitta tapël omnarö ngarangk yaalmë. ⁴³ Arim naë pël orööpan. Arëkaan namp kaö sak öpënëak pöt ar pouröa inëen elniip. ⁴⁴ Ën arëkaan namp arim wotöök sêpënëak pöt pi kot panë sak ar pouröa inëen panë elniip. ⁴⁵ Pi nem yeë epël ëëp. Omën Këëp ne arök inëen elnëënëak neiraan. Nemtok inëen yaat mënak omën pouröa kangir nem wëwëet këëpöt wes nimpëak irëaup.”

Yesuuk Yeriko kak omën namp it nga mowesa

(Matiu 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ Yesure ruurö kak sê oröak ka pö il wesak yesën pitëm ënëm omën kësang sa. Pël yaëen omën il tãa omnant won namp kan ëöök wel aisëak wëa, yapinte Patimias Timiasë ruup, ⁴⁷ puuk, “Yesu Nasaret kakaanëp yes,” yemaan kat wiak ngës rëak ngön ë olëak epël mëëa. “Yesu Tewitë ëap, ni neen yaköm kön newi.” ⁴⁸ Pël yemaan omnaröak leng ëëpën mëak nga yemaan pi kat nemowiin ke urak kaalak ngön ëak epël mëëa. “Ni Tewitë ëapök neen yaköm kön newi.” ⁴⁹ Ngön yemaan Yesu kat wiak kamtaöök leng ëak tauëë epël mëëa. “Maan waisëp.” Pël maan omnaröak it il tãaupön epël mëëa. “Ngön yeniaarek kosang sak wal ëak wais.” ⁵⁰ Pël maan pi ngön pöt kat wiak tapëtakëer pim kelte er olëak wal ëak Yesuu naë sa. ⁵¹ Së oröön epël mëëak pëël mëëa. “Tol elniimëak yaan?” Maan it il tãaupök epël mëëa. “Aköp, ni aan ne it nga sum.” ⁵² Maan Yesuuk epël ök mëëa. “Nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesënrek sê.” Pël yemaan tapëtakëer itöörar nga sëen Yesuu ënëm sa.

11

Yesu pi pol tongkiipök Yerusalem kak sê oröa

(Matiu 21:1-11; Luk 19:28-40; Son 12:12-19)

¹ Pörekaan yesem Yerusalem kak temanöm wesak Olip rosiraöök Petepasiire Petani ka pöteparë sê oröak Yesuuk ru naar wes mëak ² epël mëëa. “Arip ka engköök sê oröak tapëtakëer itaangkën pol tongki ru namp omnaröa wel naisaanëp wii ngan ë ulmëen öpna pipop wilak mësak waisën. ³ Yawilën omën nampök aripön, ‘Oröp ëënëak yeë?’ pël yeniaan pöt epël man. ‘Aköpök epopön ya. Teënt kaalak wes mëen waisëpnaat.’” ⁴ Pël maan ruuar piarip sê pol tongki ruup ka kanrak temanöm wii tãe ulmëen wëen koirak wila. ⁵ Yawilën omën pörek wëauröak itenak epël mëëa “Aë, arip tãeënëak yawil?” ⁶ Pël yemaan Yesuu ngön mëëa pöt ök maan kat wia. ⁷ Pël ëen Yesuu naë mësak sê pitëm ulpëenörö përéak rangk wiin Yesu wel aisëa. ⁸ Pël ëen omën selap pitëm ulpëenöt përéak

kamtaöök mourö yesën naröak ya lupöök sê kewisat ilak këëmre kewis elmë sa. ⁹ Pël ëak omën selap, narö wetëëre narö ënëm, pël yeem ngön ëak epël maö sa.

“Yowe.

Aköpë këm ngöntak yewais epopön yaya mepa.

¹⁰ Tiarim ëap Tewit pim wa ngaöök mëa pöta ököt orööpënëak yaë.

Pötaan ërëpsawi ëëpa.

Anutu ngaarëk wëaup, yowe.”

¹¹ Pël elmë Yerusalem kak sê oröak Yesu pi ngönën tup kaöeta kakaati sê ilëak omnant itenak ëwat sak yanget wiap yoolaan pim ru ¹² pörö koirak Petani kakë sa.

Yesuuk kemmentën nga maan umön rëa
(Matiu 21:18-19)

¹² Ëlpamök Petani kakaan wal ëak yesem Yesu këen elmëa. ¹³ Pël ëen kamaarekaan itaangkën kem nement ëp wileëa. Pël ëen uta wesak naë sê ap wesa. Ulöp yauta akunet temanöm nasën yak ëpöt pëen wëa. ¹⁴ Pël ëen itenak epël mëëa. “Niikaan ulöpörö utön omnarö kaalak nanën panë ëëpnaat.” Pël yemaan ngön pöt pim ruurö kat wia.

Yesuuk ngönën tup kaöeten muumöngk mëëa

(Matiu 21:12-17; Luk 19:45-48; Son 2:13-22)

¹⁵ Pël ëak Yerusalem kak sê oröak Yesu pi ngönën tup kaöeta kakaati sê itaangkën omnarö omnant ngawi yeem wëen itenak pit waö ë momëak omën mon ngawingawi yaauröa urötere omën int ekörö menak sum yewauröa uröt kaip ti moolëa. ¹⁶ Pël elmëak ngönën tup kaöetak omën ke pilöt wak sëpanëak nga mëëa. ¹⁷ Pël elmëak epël mëëa. “Ngönën pepeweri Anutuuk epël ëa. ‘Nem tup pipten yang ël epotë omnaröa kimang yenëa kaat pël apnaat.’ Ar pipël yaëen këkain yaauröa kaata ök yes.” ¹⁸ Pël yaëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit itenak, “Tol ëak mëngkën won sêpën?” pël mëak neneren mëëa. Pël ëak, “Omën pourö pi ngönëntaan yaan sak yaaurö,” pël mëak kas ëen sêp wesa. ¹⁹ Pël ëak wiap kan Yesure ruurö pit ka kësangö sêp wesak sa.

Kemmenti umön rëauta songönte ök mëëa
(Matiu 21:20-22)

²⁰ Ëlpamök kemmenti wëa pörek kaalak sê itaangkën këra pöment umön rëak wëa, misënötëaan epötë pout. ²¹ Pël ëen Pita itenak ngön mëëa pöt kön wiak epël mëëa. “Aköp itan. Këra kem nim umön rapënëak mëan pöment umön rëak wëëp.” ²² Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ar Anutuun kön wi kosang weseim ön. ²³ Ne yaap niamaan. Nampök tomön epöön, ‘Tiak i kaöökël sê

oró,' pël yamëem kön selap ëak yok pangk pël ëëpën ma won pël kön nawiin pim ök mëëa pöt kë orööpnaat pël kön wi kosang wasëpna pöt kë orööpnaat. ²⁴ Pötaanök ök niamaan. Ar omën nentaan kön wiak Anutuun kimang manë pöt, 'Yok wa,' pël weseë kön kosang yawiin oró nirëëpnaat. ²⁵ Kimang manëak omën nampë saunat arim naë wiaan pöt won wes moolan. Pël yaëën arim Pep kutömweri wë pöpök arimot tapël ent ë nuulapnaat. ²⁶ [En ar omnaröa saunat won wes nemoolan ëënë pöt Pep kutömweri wë pöpök arimot nemoolaan ëëpnaat.]”

Yesure wotöökörö neneren morök elmëa (Matiu 21:23-27; Luk 20:1-8)

²⁷ Yesure ruurö pit kaalak Yerusalem kak së orök Yesu ngönën tup kaöeta kakaati së wëën kiri ar yaaö kaäorëere ngön kosangötë ngarangkörëere kaäorö pit pim naë së orök ²⁸ epël mëak pëël mëëa. “Nim eprek ë yaën pipot talëpë këm ngöntak ëeimën? Talëpök pël ëëm niia?” ²⁹ Maan Yesuuk kaalak epël mëëa. “Ne ngön kopët nent pëël niamaan. Ar këët ök neaan pöt ne talëpë këmtak omnant yeëan pöt niamaan. ³⁰ Sonë i mëëima pöt talëpök maan eima? Anutuuk ma pimtok kön wiak eima? Aan kat wiim.” ³¹ Pël maan pitëmënt neneren epël mëëa. “Tiar tol mapen? ‘Anutuuk,’ pël mapenaatep pi epël niepan. ‘Tol ëënak Sonë ngöntan kön wi kosang newasën yeë?’ ³² Ën, ‘Son pimtok,’ pël mapenaatak pöteta omën pourö Sonön tektek ngön yaaö omën këëp pël yamëëa pötaan kas ëa.” ³³ Pël mëak Yesuun kangiiir epël mëëa. “Ten kópël,” maan Yesuuk epël mëëa. “Nookta ne talëpë këmtak yeëan pöt ök neniangan.”

12

Wain ya ngarangk utpetaröa watepang ngönte

(Matiu 21:33-46; Luk 20:9-19)

¹ Yesu pi watepang ngönöt apënëak ngës rëak nent epël mëëa. “Omën namp wain ya newer ngëntak ëm ök rëak wain ulöpörö wamp olapna yang öngöpö téak ngarangk ëëpna ka wali nent ök rëa. Pël ëak ya omnarö ngarangk moulmëak pimënt yang wali nerek së wakaima. ² Pël ëak wë kë yaaröa akunet temanöm sëën inëën ru namp ulöp narö öpënëak ngarangk moulmëauröa naë wes mëën së oröön ³ tang möak waö elmëën elek kaalak sa. ⁴ Sëën ya pepapök kaalak inëën ru muntap wes mëën sëën kepönöök möak utpet mowesa. ⁵ Pël ëën pi kaalak muntap wes mëën së oröön mëna. Pël ëën kaalak muntarö wes mëën së oröön ngarangkörök nga elmëak narö tang möak narö mëna. ⁶ Pël ëën pimtë ru ulöpök kopëtap pimënting wëaup pim ngönte

ngaarëk öpnaat wesak wes mëa. ⁷ Pël ëën ngarangkörö piin itenak pitëmënt neneren epël mëëa. ‘Omën epöp pim pepapë mor kolut pout öpnaap. Pötaanök mëmpa. Pël ëën yaat tiarimëën sëpnaan.’ ⁸ Pël mëak mënak pim sokur ya lupöökkan wilëngkëël moolëa.” ⁹ Pël mëak Yesuuk epël mëëa. “Yaaweri pepapök ngarangkörö tol elmëëpën? Pi orök ngarangk pörö mënak pim ya lupöök ngarangk ompyaö narö moulmëëpnaat. ¹⁰ Ngönën pepeweri ngön epël wia pöt sangk kelak kat nawiin yaaurö ma?

‘Wap omën ka ök yarëauröa wël ë moolëaut Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewesir.

¹¹ Anutu pimtok pël yaalmëën itaangkën ompyaö panë yaë.’”

¹² Yesu pi pël maan wotöökörö pit watepang ngön pöt kat wiak pi pitëmëën ko wesak ya pël wesak wali öpënëak kön wia. Pël äutak omnaröen kas ëën sëp wesak sa.

Yesuun takis yemengkataan morök elmëa

(Matiu 22:15-22; Luk 20:20-26)

¹³ Yuta omën wotöökörök Parisiire Erotë omën narö Yesuun morök elmëëpënëak wes mëa. ¹⁴ Pël ëën pit Yesu naë së orök epël mëëa. “Rë yanuulaup, ten nim songönte ëwat wë. Ni ngön kaar naën, yaap panëët yaaup. Ni isaare irëa pouröen omnant mööngkraar kangk naalmëën yaaup, omën ompyaut pëën Anutuuk ök niiaut omën pourö yaap wesak rë yanuulaup. Pötaanök ni aan kat wiin. Sisa takis monat yemangk pöt pangk yeë ma won? ¹⁵ Sisa pöp takis mampen ma Anutu pimënt mampen?” Pël yemaan Yesu pi pitëm morök yaalmëa pöten itenak epël mëëa. “Ar tol ëënak morök yaalnë? Mon kël nent neneë.” ¹⁶ Pël maan nent mangkën pëël mëëa. “Könre yapin epot talëpëët?” Maan pit epël mëëa. “Sisaëët.” ¹⁷ Pël maan puuk epël mëëa. “Sisaën yaö ëa pipot Sisa mampun. Ën Anutuun yaö ëa pipot Anutu mampun.” Pël maan pit yaan sa.

Weletakaan wal yaauta ngönte

(Matiu 22:23-33; Luk 20:27-40)

¹⁸ Pit yesën Satusi ngönën omën narö Yesu naë sa. Pit weletakaan wal yaäö pöt won wia pël yaaurö. Pit së orök epël mëak pëël mëëa. ¹⁹ “Rë yanuulaup, Moses pi tiarimëën ngön kosang nent epël retëng ëaap. ‘Omën namp öng wak ru won wë wel wiin pöt pim nangapök kaalak öng pöp wak wë rungaap oröön pöt pim nanëpë yaö sëpnaat.’ ²⁰ Pël ëën omën nanang narö 7 ëak wakaima. Pël ëaurö nanëp öng namp wak ru won wë wel wia. ²¹ Pël ëën nang pim rakëp öng tapöp wak ru won wë wel wia. Pël ëën ënëmak nang 3 pöpök öng tapöp wak ru won tapël wë wel wia. ²² Pël

ëaap omën 7 eporö pit öng kopët tapöp wak ru won wë wel wiin ënëmak pitëm öng kapirëpta tapël wel wia. ²³ Pötaanök omën 7 piporö öng kopët tapöp wauröep wë wal ëëpna akunaök talëpë öng sëpën?" ²⁴ Pël maan Yesuuk pitën epël mëëa. "Ar ngönëne Anutuu weëre kosangöön ëngk ma e weseë irikor ngön yak. ²⁵ Weletakaan wal ëënë akunaök ar omnarö öngre omp naëngan. Kutöm enselöröa ök tek önëërö. ²⁶ Ën weletakaan wal yaauta ngön pöt, Moses pi këra kotumentëk es wëlëng yokotön itenak sëën Anutuu ngön ök mëëa pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? Ngön pöt epët. 'Ne, Apramre Aisakre Yakop pitëm Anutu.' ²⁷ Anutu pi wel wiauröaap won, öp wëauröa Anutu. Ar irikor ngön yak."

Yesuun ngön kosang kaöeten pëël mëëa (Matiu 22:34-40; Luk 10:25-28)

²⁸ Pit Yesuring neneren ngön kaip tik-tik maim wëen ngön kosangötë ngarangk namp naë së kat wiin Yesu pi këëkë wesak kaip ti yemaan kat wiak epël mëëa pëël mëëa. "Ngön kosang taltak kaöet?" ²⁹ Maan Yesuuk epël mëëa. "Ngön kosang kaöet epël wia. 'Israel omnarö, ar kat wieë. Anutu tiarim Aköp, pi kopëtap Omp Ak Këëp. ³⁰ Pötaan nim lupmerre könöpre kön yawiautere weëre kosang pipot nem Omp Ak, Anutuun muumöngk wasën wiaap.' ³¹ Pöta kar nent epël wia. 'Nimtëen lup sant yaën tapël nim karipön elmëëm.' Ngön kosang piptepar kaöetepar, muntat il yewas." ³² Pël maan ngön kosangötë ngarangkëpök epël ök mëëa. "Rë yanuulaup, ni ngönte aan kat wiin kë panë yes. Anutu pi yaap Omp Ak kë kopëtap. Pim ök namp naön. ³³ Pël ëak piin lupre kön yawiaare weëre kosangöt muumöngk pëël elmëëre ën nimtëen yaën tapël nim karipëen lup sant elmëëmëët pip-tak Anutuun kiri ke nentere nent ar yaaö pöt il yewas." ³⁴ Pël maan Yesu kat wiin omnamp kön tektekring yemaan kat wiak epël mëëa. "Ni Anutuu wa ngaök nimëëpna pöta temanöm yesën." Pël maan akun pötak omnarö Yesuun pëël mapnaaten kas ëën sëp wesa.

Yesu pimtök Kristoon pëël mëëa (Matiu 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ Yesu pi ngönën tup kaöetak ngönën ök yamëem epël mëëa pëël mëëa. "Ngön kosangötë ngarangkörö pit tol ëënak Kristo pi Tewitë ëap pël aim?" ³⁶ Ngëëngk Pulöök Tewitën maan epël ëa. 'Anutu puuk nem Aköpön epël yema. "Ni wais nem yaapkëetak öm. Pël ëaan nimëën kööre tok yaaö piporö nook nim weëre kosangöökë karök moul-mëëmaat." ' ³⁷ Tewit pimtök piin, 'Nem Aköp,' pël mëëaupök tol ëënak Tewitë ëap pël yaë?" Pël

yemaan omën ngönën tup kaöetak wëaurö kat wiin misëng pan ëa.

Yesuuk ngön kosangötë ngarangköröaan pepanöm mëëa

(Matiu 23:1-36; Luk 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Yesu pi ngön ök maö yesem yal menak epël mëëa. "Ar ngön kosangötë ngarangköröa utpetatön ngarangk këëkë ëën. Pit ulpëen waliit mëak wa topök omnarö koirak ërëpsawi ngön mapnaaten kent yaaurö. ³⁹ Pël ëak ngönën tupötëere këere imën akunatë itëkëël omën kaöaröa urötë wel aisapnaaten kent yaaurö. ⁴⁰ Pit pël yeem öng kapiröröa omnant pout pitëmëen weimeë morök elmëak omnarök pitën kön wiin isëpënëak Anutuun kimang wali yamëëaurö. Omën ke pilörö pit kangüir akunetak könöm kësangöt koirëpnaat."

Öng kapir omnant wonöpë ngönte (Luk 21:1-4)

⁴¹ Yesu pi ngönën tupta kakaati mon yawia urta ngëngësöök wel aisëëë itenaan omnarö mon yawia. Pël yaëen omën mon kësang wieëa selap së mon kësangöt wia. ⁴² Pël yaëen öng kapir omnant mon namp pi mon kot köp möa nentepar wia. ⁴³ Pël yaëen Yesuuk pim ruuröen ngön mëak epël ök mëëa. "Öng kapir omnant won epopë mon yawi eptak omën muntaröat il yewas. ⁴⁴ Omën monaringörö pit ëlöt wiaan kopëtetepar yawi. Ën öng kapir epop pi omnant wonöpök pim wieëaut wiak won pan wesak wë."

13

Yesu pi ngönën tup kaöet utpet sëpnaata ngönte ök mëëa

(Matiu 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Yesu ngönën tuptakaan oröak yesën pim ru nampök epël ök mëëa. "Elei, ru yanuulaup itan. Ngönën tup epët kël kosangötök taë panë wesak ök rëaap. Ompyaö pan." ² Maan Yesuuk epël mëëa. "Peene itaangkën kësangpel ök rëaan itenak yaan pippel epël wi naöpan. Ënëmak ngaarök wais tup epët tööl olaan kël naö naöökë rangk wi naöpan, utpet panë sëpnaat."

Këlangön akunet orööpnaata ngönte (Matiu 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ Ngönën tup pöt nal komuntakël wiaan Yesu Olip tomök së weëen Pitaare Sems, Sonre Entru pit së Yesuun pëentak epël mëëa pëël mëëa. ⁴ "Omën nim yaan pöt akun taltak orööpën? Akun pöt temanön yesën oröpöt oröön ten itenak ëwat sën?" ⁵ Pël maan Yesuuk ngës rëak epël mëëa. "Ar omnarök lupöt wa irikor elniipanëen këëkë ngarangk ëën. ⁶ Narök wais nem yapintakël, 'Ne Kristo,' pël niak omën selap pitëm lup wa irikor elmëëpnaat. ⁷ Ar

nga yapinte kat wiak kas eëngan. Akun kaðao ngolöp yaëen omèn pipot wet réak oróöpnaat. ⁸ Omèn kur nementékaanoróak kur nementekél nga eëpnaat. Èn yang omp ak nampé omnaróak munt nampé omnaróaan nga eëpnaat. Pél yaëen moupóta tapél we naóókél sé móak naóókél pé eëpnaat. Pél yaëen kaómp ngóntók késangpel oróöpnaat. Pipot óng nampé ru wilépénéak lel yailén kélángon kat yawi póta ók eëpnaat.

⁹ “Ar omnaróen ngarangk kééké eën. Pit ar kaðaróa naé niuléén pitók maan ngónén tupóté pès nimóöpnaat pótaanók. Ar nem ruuró pél weséé pitók ar yang ngarangkre omèn omp ak naróa naé ngón yaatak niuléépnaat. Pél eën pitém éóetak nem ngónte tekeri wesak manéét. ¹⁰ Akun pót teént pet nairpan. Wet réak ngón ompyaut yang él epoté pangk é pet irépénéak éaut. ¹¹ Pótaanók ngón yaatak yanuléén ngón tol nant man pé éak kón selap eënganok. Akun pótak Anutuuk arim lupóté anéét ók niapna pipot an. Pél eën ané pót arim ngónót pé naépan, Ngééngk Pulóóké ngónót pé eëpnaat. ¹² Omèn naar nanépók nangapéén kup mowiin mémpnaat. Peparókta ruupéén kup mowiin mémpnaat. Èn koróngre ruuróak élre peparéén kup mowiin mémpnaat. ¹³ Ar nem ru sak wé pótaan omèn pouró ya sangén eën kóore tok elniipnaat. Pél eëpnaatak omèn weé sak wéak wel wiipnaaró Anutuuk kama ópnaat.”

Omèn utpet panéét omnant utpet yewesaut ngónte

(Matiu 24:15-28; Luk 21:20-24)

¹⁴ “Ènémak omèn utpet panéét omnant utpet yewesaut wiaapanéak nga éaurek wiaan itaampunéét.” (Ar ngón epét sangk kelénééro póten kééké kón wiaan.) “Pél yaëen Yutia yangerak wéauró kas rosiraóókél sèn. ¹⁵ Pél yeem ka tomók ópnaapók kaata kakaati sé omnant ópan. ¹⁶ Èn yaak ópnaapta kak sé ulpéenne omnant ópan. ¹⁷ Elei, akun pótak ru képringre ru kapa yemauró tol eëpén? ¹⁸ Ar omèn kas yaaó pipot kopi akunetak oróópanéén Anutuun kimang man. Akun pótak ar yok pangk kas naséngan pótaanók. ¹⁹ Akun pótak kélángon kaó pané kat wiinéét. Ke pil nent Anutuu kutómre yang ket éaurekaan yewaisem e wé eptak naaróon éaut. Ènémeta naaróon eëpnaat. ²⁰ Aköp pi akun pót mént wasépénéak kón wia. Pi pé naén éa talte omèn pouró kó sèn. Omèn yaó wesauróaan akun pipét mént wasépnaat. ²¹⁻²² Akun pótak kaar omèn selap oróak naróak pitémtén, ‘Ne Kristo,’ pél yaan naróak, ‘Ne tektek ngón yaaó omnamp,’ pél niaapnaat. Pit omnaró morók elniin pitém éném eënéak reténg weére kosangringót eëpnaat. Yaap, pit omèn Anutuu yaó wesauróeta morók

elniak pé eëpnaat. Pótaanók nampók, ‘Kristo e oróak wé,’ pél yeniaan nampók, ‘Kristo éngkrek oróak wé,’ pél yeniaan pót kat mowiingan. ²³ Ne omèn pót naaróon wiaan ók yeniak. Pótaanók énémak yaaróon éngk ma e wasnganok.”

Omèn Kéépé oróópnaata ngónte
(Matiu 24:29-31; Luk 21:25-28)

²⁴ “Akun pótak omnaró kélángon kat wi pet yairén kétép róok ulópnaat. Pél eën ngonópta ngaap yesén ²⁵ ariat kutómweriaan tiak yengentiin kutómwéri omèn weére kosangringót kélok sépnaat. ²⁶ Pél yaëen Omèn Kéép ne weére kosangre iere kasir nemotring kutóm kepilóté yaaróon itaampnaat. ²⁷ Pél eën nem enselóro wes méén sé nem omèn yaó wesauró yang we naóókaan naóók, oorekaan óngkrek, kutómre yang kauteparéélaan wa top elméepnen éa.”

Kéra wasmenté ngónte

(Matiu 24:32-35; Luk 21:29-33)

²⁸ “Ar kéra wasmenté yaé póten kón wieé. Kéra póment ép kéré sak wil yewatén itenak kopi akunet temanóm yes pél yewas. ²⁹ Póta ók omèn yeniak epot yaaróon itenak pót, ‘Pim waisépan akunet temanóm séén waisépénéak yaé,’ pél wasénéét. ³⁰ Ne yaap niaamaan. Omèn e wé epóro wel wi won nasén wiaan omèn yeniak epot oróópnaat. ³¹ Kutómre yang eptepar won sépnaatepar. Èn nem ngón epét won nasépan.”

Omèn Kéépé akunet kópél wé póta ngónte

(Matiu 24:36-44; Luk 17:26-30, 34-36)

³² “Omnaró ar omèn póte oróópna akun ké panééten éwat naón. Èn ensel kutómwéri wéauróere Anutuu Ruup neenta éwat naón. Pep pimtokéér éwat wé. ³³ Ar nem waisuma akuneten kópél wé. Pótaan ngarangk éak ngaire wa kom éeim ón. ³⁴ Omèn namp ka wauret wiaan yang wali nerek sépénéak pim inéénóro ngarangk moulméak neenem ya ngónót méak kaata ngarangkép ngai eëpénéak mapnaat. ³⁵ Póta ók arimté wéwéat ngarangk kééké éeim ón. Ka pepap pi wiap kanók ma róok lupóok ma róokre élpamén yaëen ma wangam kanók oróópén póten kópél wé pótaan ngarangk éeim ón. ³⁶ Ar om ka ureim wéén teént was oróon yaan sénganéén. ³⁷ Ngón epét ar omèn pouróen ók yeniak. Ngarangk kééké éeim ón.”

14

Yesu mémpénéak kup wia

(Matiu 26:1-5; Luk 22:1-2; Son 11:45-53)

¹ Kaómp yis naméénót yenaare Anutuu mait elméa akunetepar temanóm sépénéak yaëen két nentepar wiaan kiri ar yaaó kaðaróere ngón kosangóté ngarangkóro Yesu éléép wak mémpénéak ngón é kopéta

wesa. ² Pël yeem epël mëëa. “Omnarö pit tiarring nga elpanok akun kësangtak pël naëngan.”

Öng nampök Yesu i köp nga kampët lë momëa

(Matiu 26:6-13; Son 12:1-8)

³ Yesu pi Petani kak Saimon kësë ëaup pim kaatak së ilëak wëa. Pël ëak kaömp yenem wëen öng nampök i köp nga kamp ompyaö sum kësangring nent kep ompyautaring wak së réak kepönök pout lë momëa. ⁴ Pël yaalmëen omën pörek wëauröakaan naröak neneren këëpöt ngön epël mëëa. “Omën sum kësangringët oröp ëen utpet yewas? ⁵ I kamp ompyaö piptak mon 300 kina il wesak koirën omën omnant wonörö mangkën pangk ëëpnaatëp.” Pël mëak öng pöpön ngön kosang mëëa. ⁶ Pël yemaan Yesuuk epël mëëa. “Pël mangan. Ar tol ëënak maan pi ya këlangön kön yawi. Pi neen ompyaö pan yaalnë. ⁷ Omnant wonörö pit akun wali aring wëen sant elmëenëak pöt yok pangk pël elmëenëët. Ne pöt, arim naë akun wali naön ëëmaap. ⁸ Öngöp pi pim elnëëpnaal yaalnë. Ne teënt wel wiin yang kel neweerëpnaat. Pötaan tiarim yeë pöl nem koröpöön kan yaö yaalmë. ⁹ Ne yaap niamaan. Ngön ompyaut yang ëlötë aö sëen pangk ëëpnaal öng epopë nem koröpöön kan yaö yaalmë epta ngönteta aö sëen pangk ëëpnaat.”

Yutasök Yesuun kup mowiipënëak mëëa

(Matiu 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ Akun pötak Yesuun ru 12 pöröakaan namp yapinte Yutas Keriot kakaanëp puuk kiri ar yaaö kaöaröa naë së piin kup mowiipënëak war wesak ök mëëa. ¹¹ Pël ëën pit kat wiak ya kë sak sum mampënëak mëëa. Pël maan pi Yesuun kup mowiipënëak kan ap weseima.

Yesure ruurö mait kaömp na

(Matiu 26:17-25; Luk 22:7-14, 21-23; Son 13:21-30)

¹² Kaömp peret yis namëënöt yena akun ngëëngktak Anutuun mait elmëautaan kiri sëpsëporö yamöa akunet temanöm yesën Yesuun ruurök piin epël mëak pëël mëëa. “Ka taltak së Anutuun mait elmëa akunetak kaömp nëmpenaat ar ëak kopëta wasënëak kent kön yawiin?” ¹³ Pël maan ru naarën epël mëak wes mëa. “Arip kak së oröak omën namp i kepit wak wëen koirak pöt pim ënëm sën. ¹⁴ Pël ëak kaatak yeilaan pöt ilëak ka pepapön epël ök man. ‘Rë yanuu-laupök, “Nem ruuröaring ka taltak Anutuun mait elmëautan kön wiinaan kaömp nën,” pël ya,’ pël man. ¹⁵ Pël ök maan ka kaö ngaarëk nent urre korumön ëak ompyaö wesauten pet elniin pötak tiarimëen kaömp ar ëak kopëta wasën.” ¹⁶ Pël maan ruar

kak së oröak mëëaul ëak mait kaömpöt ar ëak kopëta wesa.

¹⁷ Wiap kan Yesu pi ru 12 pöröaring ka pötak së ilëa. ¹⁸ Pël ëak kaömp yenem Yesuuk epël ök mëëa. “Ne yaap niamaan. Arëkaan nampök neen kup mowiipnaat. Neering kaömp yenem wë eporö arëakaan.” ¹⁹ Maan ruurö pit ngës réak pöpöp epël mëak pëël mëëa. “Aköp, nook ma?” “Aköp, nook ma?” pël maö sa. ²⁰ Pël maan mëëa. “Ru 12 arëkaan namp neering kaömp peret iistak wariak mangkën yen epöpök. ²¹ Omën Këëp ne ngönentak nemëen ëa kan pök së wel wiimaap. Ën nemëen kup mowiipna pöp, elei, kangut kësang pan öpnaap. Pim ëlëpök nawilën ëanëen ompyaö ëan tapön.”

Kë mena

(Matiu 26:26-30; Luk 22:14-20; 1 Korin 11:23-25)

²² Pit kaömp yenem Yesuuk kaömp nent wak Anutuun yowe mëak pel menak epël mëëa. “Epët nem mëësëpëtak wa neë.” ²³ Pël mëak wain kelön nent wak Anutuun yowe mëak mangkën pourö na. ²⁴ Yenën mëëa. “Epët nem iit. Arimëen il yoolaan Anutuuk sulöp ngolöpët taë yewas. ²⁵ Ne yaap niamaan. Yangerak eprek wain iit peene nëen pet yair. Arring kaalak nanën wë ënëmak akun kaöaöök Anutuun naë wain i maim nent nëmpenen ëa.”

Yesu pi Pitaë yak mowasëpnaaten ök mëëa

(Matiu 26:31-35; Luk 22:31-34; Son 13:36-38)

²⁶ Pit kaömp na pet irak ngönën tan nent mëak kakaan oröak Olip tomökël sa. ²⁷ Kan kourak yesem Yesuuk epël mëëa. “Peene eptak ar pourö ne sëp newesak kas sënëët. Arim pël ëënë pöt ngönentak ngön nent epël wia. ‘Ne sëpsëp ngarangkëp mëngkën sëpsëporö repak sëpnaat.’ ²⁸ Ne yaap wel wiin weletakaan wal ë neulëen wet réak Kalili yangerak së wëen ar ënëm waisënëët.” ²⁹ Pël maan Pitaak epël mëëa. “Eporö sëp niwesak kas sëpën koröp. Ne pöt, pël naëngan pan.” ³⁰ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ne yaap niamaan. Peene rök eptak kokor ngön nentepar naën wiaan ni akun nentepar nent yak newasumëët.” ³¹ Maan Pitaak epël mëëa. “Nimënt yanimëngkem ne nempënëak yaan pöteta yak naniwasën ëëmaap.” Maan ru pim karurö kaamök ëak tapël mëëa.

Yesu pi Kesemani ngësöök Anutuun ök mëëa

(Matiu 26:36-46; Luk 22:39-46)

³² Pörekaan yesem yang lup nenta yapinte Kesemani pörek së oröak Yesuuk ruuröen epël mëëa. “Ar eprek wëen ne ëngkrek së Anutuun kimang memaan.” ³³ Pël mëak Pitaare Semsre Sonringörö koirak sa.

Yesem ngës réak ya kélängön kön wiak ya ngës pan éa. ³⁴ Pël yeem epël mëëa. “Ne ya kélängön panë yeem wel wiima yangap yaë. Pötaanök kosang newesak neering itiit öpa.” ³⁵ Pël mëak kot nent éngkël së ë kosaö yangerak wesirak kélängön akunet Pepapök kat wiin pël naën eëpnaat eën pöt mop mowiipënëak kimang mëëa. ³⁶ Pël yeem epël mëëa. “Pep ni omnant poprak naën yaaup. Pötaanök ni kön wiin pangk eën pöt kélängön nem naë orööpënëak yaë epot mop wasum. Nem könök won, nim könökë wiaul eëm.” ³⁷ Pël më pet irak kaalak së itaangkën ka uraan Pitaan epël mëëa. “Saimon, ni tol eënak ka uraan? Kot nent neering itiit naöngan ma? ³⁸ Moröktak wiap senganëen lup itiit wë Anutuun kimang maë. Arim lupöt kengkën yeëtak koröpöt könöm yaalni.” ³⁹ Pël mëak kaalak së kimang mëëa tapët kaalak mëëa. ⁴⁰ Kimang më pet irak kaalak së itaangkën ka ureëa. Pit ka urakaim olëak wal eën pangk naën eën ngön nent nemaan éa. ⁴¹ Pël eën kaalak së kimang mëak waisën akun nentepar nent sëen epël mëëa. “Ar om ka könkôn ureim wë ma? Peene epët nemëen kup mowiipna akunet temanöm yes. Omën Këep nemëen kup mowiak omën utpetaröa moresi neulëepnaat. ⁴² Wal eën sëpa. Omën nemëen kup mowiipnaap e yaarö.”

Yesu wali wa

(*Matiu 26:47-56; Luk 22:47-53; Son 18:2-12*)

⁴³ Yesu pi pël yamëem wëen pim ru 12 pöröakaan namp yapinte Yutas pöpring omën kësang pan kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö maan inre tang wak së oröa. ⁴⁴ Yutas Yesuun kup mowiipna pöp wet réak pitën epël mëëa. “Ar éwat sënëen tot numaatak pël yaëen tapöp wesak wali wak taintaë wesak wak sën.” ⁴⁵ Pël mëak pi teéntom Yesuu naë së, “O Aköp,” pël mëak tot na. ⁴⁶ Pël yaalmëen itenak wak kosang wesa. ⁴⁷ Pël yaëen ru piiring wëauröakaan nampök pim öpwer yepatuukaan téak kiri ar yaaö wotöököpë inëen ru namp möak pim katëep per olëa. ⁴⁸ Pël yaëen Yesuuk epël mëëa. “Ar neen ngaap wesak ne wali neönëak inre tang wak yewais ma? ⁴⁹ Ne ket ël epotë ngönën tup kaöetak arring wëaup. Pël eën ar akun pötë neneön éaurö. Pël éaap epël yaalniëen ngönën pepeweri nemëen retëng éa pöt kosang yes.” ⁵⁰ Pël yemaan pim ruurö sëp mowesak kas sa.

⁵¹ Pël yaëen yokot ulwas namp poë koröpöp pëen ureëaup pim ënem yesën ⁵² wali wëen poë koröpöp wil menak kas pömpöp sa.

Yesu kiri yaaö wotöököpë kaatakël mësak sa
(*Matiu 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Son 18:13-14, 19-24*)

⁵³ Pit Yesu mësak kiri ar yaaö wotöököpë naë së wëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö wa top éa. ⁵⁴ Pël eën Pita pi ënemënem sa. Pël éak kiri ar yaaö wotöököpë ka tomök oröak ëmööké kakaati së ilëak pit Yesu tol yaalmë pöt itaampënëak ngai omnaröa tekrak wel aisëak es mor yesa. ⁵⁵ Pël eën kiri ar yaaö kaöaröaere kansol pourö Yesu mëmpnaan omën narök kaar réak pim utpet éautön mapënëak ap wesa. ⁵⁶ Pël yeem omën selap pan pimëen kaar maan pitëm ngön pöt mëngkre mëngk naën éa. ⁵⁷ Pël yaëen omën naarök kaar epël mëëa. ⁵⁸ “Ten epël aan kat wiaut. ‘Ne ngëengk tup omën moresök ök réa epët tööl olëak ket nentepar nent omën moresök ök nerapanë nent ök remaat.’” ⁵⁹ Pöteta aan mëngkre mëngk naën éa. ⁶⁰ Pël eën kiri ar yaaö wotöököpök pitëm tekrak wal éak Yesuun epël ök mëëa. “Pitëm nimëen ngön ya epëten tol yewasën? Ni kanggiir nent naëngan ma?” ⁶¹ Pël maan Yesu pi nerek wak nemaan wëen kiri ar yaaö wotöököpök epël mëak pëel mëëa. “Ni Kristo Yaya Yemak pöpë Ruup ma?” ⁶² Pël maan Yesuuk kanggiir epël mëëa. “Nimté yaan pi tapët. Pötaanök ne niamaan kat wieë. Ènëmak Omën Këep ne Anutu weëre kosangëp pim yaapkëel wel aisëak kutöm kepilötë yewaisën it nengempun sa.” ⁶³ Pël maan kiri ar yaaö wotöököp ya utpet pan eën pimtë ulpëenëp keli yoolëem pim omnaröen epël ök mëëa. “Tol eën omën munt narö piin ngön mapnaaröen kaalak ap weseim öpen?” ⁶⁴ Pi Anutu i yemowasem utpet wesak yaan ar yok kat wia. Ar tol yak?” Pël maan epël mëëa. “Pi utpet yaarek wel wiip.” ⁶⁵ Pël mëak narök ngës réak waasöp ngës menak itööraré ngep elmëëë möak, “Talëpök yanimö?” pël mëak polisörö mangkën pitök wak möa.

Pitaak Yesuun yak wesa

(*Matiu 26:67-75; Luk 22:56-62; Son 18:15-18, 25-27*)

⁶⁶ Pita pi ka tomök ëmööké kakaati wëen kiri ar yaaö wotöököpë inëen koont nampök së ⁶⁷ itaangkën Pita es mor yesën itenak epël mëëa. “Namp, ni Yesu Nasaret kakaanëpring wëaup.” ⁶⁸ Pël maan pi yak wesak epël mëëa. “Ne nim yaan pipten éngk ma e yewas.” Pël mëak ëm kanrak yaaröön kokor ngön éa. ⁶⁹ Pël eën inëen koontup piin itenak kaalak omën naë wëauröen epël mëëa. “Yaap, pitëkaan omën namp epop.” ⁷⁰ Pël maan pi kaalak yak wesa. Pël éak akun kot nent wë olëak omën pim naë wëauröak epël mëëa. “Ni yaap pitëm toktakaanëp,

Kalili omnamp.”⁷¹ Pël yemaan Pita pi kosang panë wesak ngön köntak epël mëëa. “Ne Anutuu ëöetak omën arim yak pipopön köpëlëp.”⁷² Pël yemaan kokor ngön aan nentepar ëa. Pël ëëen Yesuuk ngön epël mëëa pöt kön wia. Këkor akun nentepar ngön naën wiaan akun nentepar nent yak newasumëëp mëëa pöten kön wiak yaköm ëën ing kaö ëa.

15

Yesu Pailatë naë wak sa

(*Matiu 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5; Son 18:28-38*)

¹ Ëlpam walën kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöaröere kansol pourö wa top ëak Yesuu mëmpnaata ngönte kosang wesa. Pël ëak wii tëak naröak mësak së Pailatë naë moulmëa. ² Pël ëën Pailatök epël mëak pëël mëëa. “Ni Yuta omnaröa omën omp aköp ma?” Maan “Yok yaan pi tapët,” pël mëëa. ³ Pël yemaan kiri ar yaaö kaöarö pit ngön kësang panë kosang wesak ök mëëa. ⁴ Pël yaëën Pailat pi Yesuun epël mëak pëël mëëa. “Pit nimëën ngön könöm wesak yaan tol ëënak kat wieëk nere k naën yaën?” ⁵ Pël maan Yesu pi ngön kangut nemaan pan yaëën Pailat pi yaan sa.

Pailatök Yesu mëmpënëak mëëa

(*Matiu 27:15-26; Luk 23:13-25; Son 18:39-19:16*)

⁶ Krismaki poutë akun kësang pötak yang ngarangkep pi omnaröak omën namp wii kaatakaan wes mëëpënëak maan pöt wes më pël yeëa. ⁷ Akun pötak omën namp wii kaatak wëa yapinte Parapas. Puuk omën muntaröa wotöök wëak nga yaalem namp mëna. Pël ëën pötään wii kaatak ulmëa. ⁸ Pël ëën omën selap pit Pailatë naë së wa rongan ëak krismaki poutë yaalmëaul elmëëpënëak ök mëëa. ⁹ Pël ëën Pailatök epël ök mëëa. “Yuta omnarö arim omp aköp mait elmëak wes nimëëmaan. Kat wii pangk yaë ma?” ¹⁰ Yuta omën kaöarö Yesuun om pas kaaö kön wieë wii kaatak moulmëa pöt pi ëwat wëak pël mëëa. ¹¹ Pël maan kiri ar yaaö kaöaröak omnaröen Parapas Yesuu urtak wilak wes mëëpnaan mapënëak këk mëëa. ¹² Pël yaëën Pailatök kaalak epël mëak pëël mëëa. “Pël ë kosang yewas pöt arim omp ak pël yemak pöp tol ëëm?” ¹³ Maan elek wiak mëëa. “Pi këra yetaprak wel wiip.” ¹⁴ Maan epël mëëa. “Omën epop utpet oröp nent ëa?” Maan rangkrangk ngön ë olëak epël mëëa. “Këra yetaprak wel wiip.” ¹⁵ Pël maan Pailat pi pitëm kentöt pet irëpnaak yak Parapas wes mëa. Ën Yesuun pöt maan pol koröp wapötiringöök momöak këra yetaprak mööpënëak ngaaröa ngësë wes momëa.

Ngaaröak Yesuun ököökre waswas elmëa
(*Matiu 27:27-31; Son 19:2-3*)

¹⁶ Pël ëën ngaarö pit Yesu mësak oröak së yang ngarangkepë ka kaö nerak ulmëak maan nga omën pourö pim naë wa rongan ëa. ¹⁷ Pël ëak ngaaröa ulpëën köp möa namp momëak wii öng oröauuk ul ket ëa nent kepönök mowaëa. ¹⁸ Pël elmëak rar rë mowesirak epël mëëa. “Yowe, Yuta omnaröa omp aköp.” ¹⁹ Pël mëak kalaö naööring kepönök momöak waasöp ngës menak rar rë mowesirak ngëëngk yemowesaul ököök elmëa. ²⁰ Ököökre waswas pël elmëak ulpëën köp möaup përeak kaalak pimtëëp më moulmëak këra yetaprak mööpënëak mësak sa.

Yesu këra yetaprak möa

(*Matiu 27:32-44; Luk 23:26-43; Son 19:17-27*)

²¹ Kamtaöök yesem omën namp koira yapinte Saimon, Sairini kakaanëp, Alesantaare Rupas piarpim pepap. Pi yaakaan yewaisën koirak këk maan Yesuu këra yetapër waalën sa. ²² Yesem yang lup nenta yapinta Kolkota, tiarim ngöntak Kepön Kos pötak, së oröa. ²³ Pël ëak wain iitaring i kön kat yokola nent irikor ëak nëmpënëak mangkën kaaö ëa. ²⁴ Pël ëën pit këra yetaprak möak pim ulpëëre pöë koröpöt narö nant öpënëak ngasamtak wia. ²⁵ Pit këtëp kot nent luptakël yaaprën 9 kilok pötak möa. ²⁶ Pël ëak pim kepön löötak epël reténg ëa. “Epop Yuta omnaröa omën omp aköp.” ²⁷ Pël ëak ngaare këkain omën naar, namp yaapkeël namp katnëël, mö ulmëa. ²⁸ [Pël ëën ngönëntak epël ëa pöt kë oröa. “Omën utpet yaauroa rongantak ulmëaup.”] ²⁹ Pël ëën omnarö sak waisak yeem piin sömre ëlakëër kepön keke elmëak epël mëëa. “Aë, ni, ‘Anutuu ngëëngk tupët tööl olëak kaalak akun nentepar nent ök remaap,’ pël ëauppe³⁰ nimtë koröpö kaamök ëëm. Ni yaap Anutuu Ruup pöt këra yetaprakaan ent ëak ira.” ³¹ Pël yemaan kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit tapël ökre was elmëak neneren epël mëëa. “Pi omën muntarö kaamök yaaupök pimtëën poprak yaë. ³² Pi Kristo, Israel omnarö tiarim omën omp aköp pöt këra yetaprakaan ent ëak irap. Pël ëën tiar itenak piin kön wi kosang wasëpinaan.” Pël yemaan omën ngëngs mö ulmëa pöaarta tapël utpet wesak mëëa.

Yesu wel wia

(*Matiu 27:45-56; Luk 23:44-49; Son 19:28-30*)

³³ Këtëp luptak 12 kilok pötak wëën yanget köö olëak wieë së 3 kilok ëa. ³⁴ Pël ëën 3 kilok këtëp tingk wesak yengmaan Yesu pi ngön ëak epël mëëa. “Eloi, eloi, lama sapaktani?” Pöt tiarim ngöntak epël. “Nem Anutu, nem Anutu, ni tol ëënak ne sëp yenasën?” ³⁵ Pël yemaan omën pörek taueëaurö pit pöten kat wiak epël mëëa. “E

kat wieë. Eliaan merëk yemaap.”³⁶ Pël yaan omën namp pöömpö së i kaö kel newer wain i som yaautak wariak këkalëp kautak wa téak Yesu nëmpënëak yemangkem epël mëëa. “Kora. Elia pi wais kaamök elmëëpën ma won pöten itempa.”³⁷ Pël yemaan Yesu pi merëk kaö mëak wel wia.

³⁸ Wel yawiin ngönën tup kaöetak poë koröp kësang ngeröök uteëaumpel oorekaan luptak keliak nempelnempel ëa. ³⁹ Pël ëën ngaaröa wotöököp Yesu pim koëël tau wëaup pi itaangkën Yesu wel wiin epël ëa. “Omën epop yaap Anutuu Ruup.”

⁴⁰ Yesu yamöön Öng Kalili yangerakaan pim ënëm yesem kaömpre omnant kaamök elmë ima pörö kamaarek wë iteneëa. Öng pël ëa pöröakaan narö eporö. Maria Matala kakaanëpre Maria muntap Sems kotupre Yose póaarë ëlëpre Salomi pörö. ⁴¹ Pif Kalili yangerakaan Yesuu ënëm inëën elmë imaurö. Pitëmënt pëën won, öng munt naröeta Yesuring së Yerusalem kak wakaima.

Yesu yang kel weera

(*Matiu 27:57-61; Luk 23:50-56; Son 19:38-42*)

⁴² Kë yesa akun ngëëngkët ëlpamökëën wiaan omnant kön yaaö akuneta wiap kanök Yosep Arimatia kakaanëpre sa. ⁴³ Pi kansolöröa wotöök wë Anutuu wa ngaöök nimëëpnaaten kent kön wieimaup. Puuk kas kön nawiin Pailatë naë së Yesuu sokuren ök mëëa. ⁴⁴ Pël ëën Pailat pi teënt wel wia pöten yaan sak nga omnaröa wotöököpön yas maan seën pëël mëëa. ⁴⁵ Pël ëën nga omnaröa wotöököpök “Teënt wel wia,” pël maan kat wiak Yosepön sokur öpnaaten kure mak mëëa. ⁴⁶ Pël maan Yosep pi së poë koröp kölam naö sum ëak së Yesuu sokur yetaprakaan ent ëak poë koröp pöök kör koëak wak së pimtëën wesak kël öngöp téa naöök wiak kël kaö naö kur kaip tiak kanrak il wari ulmëa. ⁴⁷ Pël yaëën Maria Matala kakaanëpre Maria Yosë ëlëpre piarip itena.

16

Yesu wal ëa

(*Matiu 28:1-8; Öng 24:1-12; Son 20:1-10*)

¹ Kë yesa akunet pet irën Maria Matala kakaanëpre Maria Semsë ëlëpre Salomiiringörö pit Yesuu sokurak kolap köp nga kamp ompyaut wa nëmpënëak sum ëak kopëta wesa. ² Pël ëak Sante ëlëpam yewalën oröak kan kourak yesën këtëp apra. ³ Pël ëën yangaö temanöm yewasem neneren epël mëëa. “Yangaöökë kanrakaan këlö talëpök wa pëlëer niwiipën?” ⁴ Pël mëak itaangkën kël kësang pö wa pëlëer wieëa. ⁵ Pël éaan yangaöök ilëak itaangkën omp ulwas namp ulpëën kölam waliip mëaup yaapkëël wel aisëaan itenak yaan sa. ⁶ Pël yaëën epël

mëëa. “Yaan sëngan. Ar Yesu Nasaret kakaanëpre yetaprak möaupön itaampunëak waisan. Pi eprek won wia. Yok wal ëa. Ur koseten iteneë. ⁷ Ar së pim ruuröere Pitaan ök man. “Pi Kalili yangerakël arimëën wet réak sëpënëak ök niiaup. Pörek së itaampun.” ⁸ Pël maan öngörö kas utpet ëak reireë urö yangaöökëan oröak kas pöömpö sa. Pël ëak kas panë ëën omnaröen ök nemaan ëa.

Yesuuk Maria Matala kakaanëpre ëö pet elmëa

(*Matiu 28:9-10; Son 20:11-18*)

⁹ [Yesu pi Santeetak ëlëpam yewalën wal ëak wet réak Maria Matala kakaanëpre ngaan urmer ⁷ ëak waö ë momëa pöp ëö pet elmëa. ¹⁰ Pël ëën së piiring wëaö muntarö ingre ya ilak aim wëën ök mëëa. ¹¹ Pël ëën Yesu pi wal ëak wëën öngöp itena ngön pöten kat wiin kë won ëa.

Yesuuk ru naarën ëö pet elmëa

(*Luk 24:13-35*)

¹² Akun nentak ingre mor sauröakaan omën naar kak nerekë sëpënëak yesën kan kourak möönre koröp maim wak ëö pet elmëa. ¹³ Pël elmëën piarip së ru muntaröen ök maan kat wiin tapël kë won ëa.

Yesuuk ru 11 pöröen ëö pet elmëa

(*Matiu 28:16-20; Luk 24:36-49; Son 20:19-23*)

¹⁴ Ënëmak ru 11 pörö wa top ëak kaömp neim wëën ëö pet elmëa. Pël ëak wal ëak wëën itenauröak ök maan pitëm lupöt il wariak wëën kön wi kosang nemowasën ëa pötaan kos elmëa. ¹⁵ Pël elmëak epël ök mëëa. “Ar yang ël epotë yesem omnaröa wëaul ngön ompyaut ök man. ¹⁶ Kön wi kosang yewesautaring i mëëpnaap pi kutömweri yaö sëpnaap. Kön wi kosang yewesaut wonöp pi pöt es parëaöökëën yaö sëpnaap. ¹⁷ Kön wi kosang yewesautaring öpnaarö nook weëre kosang mangkën retëng ke nenteren nent epël ëëpnaarö. Nem yapintak urmerarö waö ë momëëpnaat. Ngön köngköm ngölöpök apnaat. ¹⁸ Kamalörö moröak mësel ëëpnaat. I nak wel yawiaut nëën utpet nemowaspan. Yauman yaauröa rangk pitëm moröt mowiin ompyao sëpnaat.”

Yesu kutömweri isa

(*Luk 24:50-53; Ngön 1:9-11*)

¹⁹ Aköp Yesu pi ngön pipël ök më pet irën Anutuuk wak kutömweri isa. Pörek së pim yaapkëetakël wel aisëak wë. ²⁰ Pël ëën pit kaare yang ël epotë pim ngönte aö sa. Pël yaëën Aköpök kaamök elmëak retëng nenteren nent yaalmëem pim ngön yaaö pöt yaap pël pet elmëa.]

Luk

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê ënëmak Luk puuk Yesu ngön ompyaö epêt retêng ëa. Luk pi ngaan root yaatak wakaimaupök Pool kaamök elmëa. Pi Yuta omën wonöp, köpël omnaröakaanëpök Krik omnaröaan retêng ëa. Krik omnarö pöt, wotpil yaauten kön wiin ompyaö yaaurö yak pi Yesuun wotpil yaapöp pöta ngönte retêng ë mena. Pi omnaröen Yesuuk yaköm yaalni pöt pet elmëa. Luk pi Ngön Yaaö Omnaröa Ya Mëmpeimauta Ngönteta retêng ëa.

Pöt epël wia.

Son i yamëaupre Yesu wilauta ngönte 1:1–2:52

Son i yamëaupë ya mënaut 3:1-20

Yesu i momëen morök elmëaut 3:21–4:13

Yesu Kalili yangerak ya mënaut 4:14–9:50

Kalili yangerakaan Yerusalemë saut 9:51–19:27

Yerusalem kak Yesu naë oröaut 19:28–23:56

Yesu wal ëak kutömweri isaut 24:1-53

Luk puuk Tiopilas pöpëen pep epwer retêng ëa

¹ O omën kaöp Tiopilas, tenim tekraakaan omën selap pöröak Anutuuk elmëen tenim naë omnant oröa pötön ökre was retêng ëaut. ² Pit omën wet réak omnant oröön itena pöröa këmötëaan ngön kat wiak retêng ëaut. ³ Pël yaëen nem itena pöröen pëël mëak songönöt këëkë kat wiaut. Pötaanök wotpil wesak nimëen ë yaningk. ⁴ Ni kat wiak wet réak omën muntaröak ök niaan kat wian epot yaap tapöt pël wasumëak retêng ë yaningk.

Ensel nampök Sonë wilëpnaaten Sakaraia-ian ök mëëa

⁵ Erot pim Yuta omnarö ngarangk ëak wëa akun pötak kiri ar yaaö omën namp wëa yapinte Sekaraia pöp Eron pim kurmentëakaanöröa naëaan Apaisa pim toktakaanëp. Ën pim öngöp Elisapet piita Eron tapöpë kurmentëakaanëp. ⁶ Piarip Anutuu ëöetak wotpil wë pim ngön kosang pout ngar weim wakaima. ⁷ Pël ëak Elisapet pi ru köpëlëp yak piarip ru won wë ulöp sa.

⁸ Sekaraiaare kiri ar yaaö pim karurö pit Anutuu ngönën tup kaöetak së ilëak Anutuu ëöetak neenem yaat mëmpö yesem ⁹ Sekaraia puuk ka ngerö ngëengktak së köp nga kaampöt kiri ar ëak koulöp wes mëëpënak pitëm yaaul wël ëlmëen sa. ¹⁰ Pël yaëen akun pötak omën yaap sa pörö pit tomök wa top kësang ëak Anutuu kimang maim wëa. ¹¹ Pël ëen Sekaraia pi itena

pöt Aköpë ensel namp köp nga kaampöt kiri ar yaaö pöta wë yaapköökël tauaan itenak ¹² kas kaö ëak reëreë ura. ¹³ Pël yaëen enselëpök epël mëëa. “Sekaraia, ni kas ëengan. Anutu pi nim kimang ngönte kat wia. Pötaanök nim öngöp Elisapet pi nim yokot namp wilëpnaat. Pël ëen pim yapinte Son pël mam. ¹⁴ Pël ëak ni ya kë sak ërëpëpëp yaëen omnaröeta pim orööpna pötaan ërëpëpëp ëëpnaat. ¹⁵ Pi Aköpë ëöetak kaö sak wë wain iire i nga muntat nanëmpan. Pim ëlëpë yaatak wëen Ngëengk Pulö pim lupmeri peö ëëpnaap. ¹⁶ Puuk Israel omën selap pan lup kaip motiin Anutu pitëm Aköpë naë rë olapnaat. ¹⁷ Pi Eliaë ëa pöl weëre kosang wak Aköpë wotöök rapnaap. Puuk pëparöa könöt kaip motiin rungaaröaring lup yaal mampana. Pël ëen omën ngön wa olölölë yaauröeta tapël elmëen wotpil wëauröa könöt kat mowipnaat. Pël elmëen omën pörö Aköpë waisëpnaataan ko ëak öpnaat.” ¹⁸ Pël maan Sekaraia pi enselëpön epël mëëa. “Ten öngöp pouwaar ulöpaar. Pötaanök nim ngönta këët orööpnaalën kön nawiin yeë.” ¹⁹ Pël maan enselëpök kangir epël mëëa. “Ne Kepriel, Anutuu ëöetak wë piin inëen elmëeim wëaup. Pimtök ngön ompyaö epët ök niamëak wes nemëen waisaup. ²⁰ Pël ëen ni kat wiak kön wi kosang newasën yaën. Pötaanök ngön won sak wëen nem ngön yeniak pipot kë oröönak kaalak ngön amëët.”

²¹ Sekaraia pi ka ngerö ngëengktak akun wali wëen omnarö kor wë kön selap ëa. ²² Pël ëeim wëen ënëmak kakaatiaan oröak ngönaak mapëneak poprak ëa. Pël ëen omnarö pit epël kön wia. “Pi ka ngëengkta kakaati omën it ngölöp nent itena koröp.” Pël ëen pi ngön apëneak pomp ëak more-siarëring ök elmëa.

²³ Ënëmak Sekaraia pim ngönën tup kaöetak ya yamëngka akunet pet irën kaalak kakë sa. ²⁴ Pël ëen ënëmak Elisapet ru kepring sa. Pël ëak ëlëpëpëpëp ëeim wëen ngoon mor nas won sa. Pël ëen epël mëëa. ²⁵ “Aköp pi kaamök elnëak omnaröa ëöetak nem ëöempel won newesak rungaap yenangk.”

Ensel nampök Yesu wilëpnaaten Mariaan ök mëëa

²⁶ Elisapet pöp ru iirak ëaan ngoon mor nas nasiaan namp won sëen Anutuu ensel Kepriel pöp wes mëen Kalili yangerak ka naö yapinte Nasaret pörökë sa. ²⁷ Pörök öng ulwas namp wëa yapinte Maria pi omp namp Yosep piin yaö elmëen wëa. Yosep pi Tewit pim körööp. ²⁸ Pël ëen Kepriel pi Maria pim naë së epël mëëa. “Yowe, Aköp pi nimëen ya ërëp ëak niiring wë.” ²⁹ Pël maan Maria pi kat wiak ya ngës ëen epël kön wia. “Tol ëënak yoöre ërëp

epël yenëa?" pël kön wia. ³⁰ Pël ëen en-selëpök epël ök mëëa. "Maria, ni kas ëëngan. Anutu pi nimëën ya ërëp yaë. ³¹ Nim yokot kepring sak wilumë pipop yapinte Yesu pël mam. ³² Puuk omën kaö sak öpnaap. Pël ëën omnarök piin yaa mëak Anutu kaö panëëpë Ruup pël mapnaap. Pël ëën Anutuuk pim körööp Tewit pim ëaul yangerakë omnaröa kaö wes moulmëëpnaap. ³³ Pi Yakopë ëere köröörö ngarangk ëak wakaim öpnaap. Pël ëën pim wa ngaöök nimëëpna pöt won nasëpan." ³⁴ Pël maan Maria en-selëpön epël mëëa. "Tol ëak pël ëëm? Ne omw wonöppe." ³⁵ Maan en-selëpök kangiiir epël mëëa. "Ngëëngk Puloök nim naë wais Anutu ngaarëkëp pim weëre kosangët nim rangk niwiin kaamök elniipnaat. Pël ëën nim ru wilumë ngëëngk pöpön omnarök Anutuu Ruup pël apnaat. ³⁶ Kat wi. Nim karp Elisapet pi ulöp saupök ru kepring wë. Ngaan, 'Pi ru nawilpanëëp,' pël aimautak peene pöt pi ru kepring wëën ngoon mor nas nasiaan namp ëak yes. ³⁷ Anutu pi omën nant ëëpënëak poprak naën yaaup." ³⁸ Pël maan Mariaak kangiiir epël mëëa. "Ne Anutuu inëën kooontup. Pötaanök yaan pil elnëëp." Pël maan en-selëp pi sëp wesak sa.

Maria pi Elisapeten itaampö sa

³⁹ Maria pi akun tapëtakëër wal ëak Yutia rosir omnaröa kak nerekël sa. ⁴⁰ Pël ëak Sekaraia pim kaata kakaati së ilëak Elisapeten yoöre ërëp mëëa. ⁴¹ Pël yemaan Elisapet pi Mariaë yoöre ërëp pöt kat yawiin ru Elisapet pim yaatak wëaö pöp elel ëa. Pël ëën Ngëëngk Pulö Elisapet piik ilëak peö ëa. ⁴² Pël ëën ngön ëak Mariaan epël mëëa. "O öng epop, ni öng muntaröa ök won. Anutu pi niin ompyaö yaalni. Ën nim ru wilumë pöpta ompyaö elmëëpnaat. ⁴³ Ne ompyaö talëpëën nem Aköpë ëlëpök nem naë yewaisën? ⁴⁴ Yoöre ërëp ngön neaan kat yawiin nem yaatak wëaupta kat wiak ërëpsawi ëak elel yaë. ⁴⁵ Ni Aköpë ngön ök niia pöt kë rapna pöten kön wi kosang yewasën. Pötaan ërëpsawaring ömëëp."

Mariaak ërëpsawi ngön mëëa

⁴⁶ Pël maan Maria pi epël mëëa. "Nem lupmerök Aköpë yapinte wak yawis. ⁴⁷ Ën nem könöpök Anutu ne utpetetakaan yeneö pötaan ërëpsawi yaalmë. ⁴⁸ Pi ne pim inëën kooont pasip sant yaalnë. Pötaanök omën peene wë eporöere ënëm orööpnaarö pitök neen, 'Anutuuk ompyaö yaalmë,' pël apnaat. ⁴⁹ Anutu weëre kosangëp puuk retëng epët yaalnë. Pötaan pim yapinte ngëëngk wia. ⁵⁰ Pi omën pim iri wëaurö sant yaalmëaup. Omnaröa öpnaal sant pöt pangk ëak wiaapnaat. ⁵¹ Pim moresök ya kosang mënak

omën pitëmtëën wak isak yaurö wa moolaan yes.

⁵² Pi yang omp ak weëröeta wa moolëak omën yapin wonörö pitëm yapinöt wak isak yema.

⁵³ Pi omën ngöntök yaaö omnant wonörö ulöl wes yemangk.

Ën ulöpre moupring wëaurö ngöntök yemowas.

⁵⁴⁻⁵⁵ Pi tiarim ëaröen Apramre pim ruure ëarö kaamök elniipënëak kosang wesak ök mëëa.

Pötaanök pi pim ngön kosang wesa pöten kön wiak Israel pim ya omnarö kaamök elnieim wë."

⁵⁶ Maria pi Elisapetring wëën ngoon naar namp ëak won sëën kaalak pim kakë sa.

Elisapetök Son wila

⁵⁷ Elisapet pim akunet temanöm sëën yokot namp wila. ⁵⁸ Pël ëën omën kaköröere nanangarö pit Aköpë sant elmëa pöt kat wiak piiring top ëak ërëpsawi ëa.

⁵⁹ Wë akun 7 ëak won sëën 8 pötak pit yokotup Anutuun yaö wesak pim koröp kaut ilëpënëak wa top ëa. Pël ëak pit Sekaraia pim pepapë yapin ngam mapënëak mëëa. ⁶⁰ Pël maan ëlëpök ke urak epël mëëa. "Won, tiar pim yapinte Son pël mepa." ⁶¹ Pël maan pit epël mëëa. "Nim nanang nampë yapinte pil won wia." ⁶² Pël mëak pepapön mor ök elmëak yapin talte mapën pöten pël mëëa. ⁶³ Pël ëën pi kël wësap naöön kimang elmëën wa mangkëen puuk, "Yapinte Son," pël retëng ëën pit yaan sa. ⁶⁴ Pël ëën tapëtakëër pim këmët kengkën sëën ngönte orö rëën Anutuun yaya mëëa. ⁶⁵ Pël ëën kak pörök wëaurö pit wan sak pöta ngönte ka poutë ök maö yesem Yutia yangerak rosiratë ka wieëa pötëeta ök aö sëën pangk ë pet ira. ⁶⁶ Pël ëën omën pöt kat wia pörö om ngön pöt kön wieim wë Aköpök weëre kosang mena pël wesak epël mëëa. "Yokotup kaö sak tol ëëpën?"

Sekaraiaak tektek ngön mëak Aköpön yaya mëëa

⁶⁷ Ngëëngk Pulö Sonë pepap Sekaraia pim lupmeri peö elmëën tektek ngön epël mëëa.

⁶⁸ "Tiar Aköp, Israel omnaröa Anutu pim yapinte wak isak mapa.

Puuk tiar kaamök elniak utpetetakaan ent ë yanuulë.

⁶⁹ Pim inëën ruup Tewit pim kurmentëakaan namp tiar utpetetakaan niöpënëak omën weëre kosangring pöp tau yaulmë.

⁷⁰ Omën pöpön ngaanëër pim tektek ngön yaaö ngëëngköröen ök maan pitëm këmötëaan epël aimaut.

⁷¹ Aköpök tiarim kööre toköröere këëpöt yaniwesaurö pitëm naëaan ent ë nulëëpnaat.

72 Pi ngaanëer ngön ngëengk kosang wes mena pöten kön wieë tiarim ëarö lup sant elmëeima.

73 Pim ngön kosang wes mena pöt tiarim körööp Apramön epël mëëa.

74-75 'Ne ar neen akun poutë ompyaöre wot-pil wë kas naën inëen elnëënen arim kööre toköröa naëaan kama niömaat.'

76 'En yokot epop, ni wet rëak Aköpëen kan ngësum.

Pël ëëmë pötak omnarök niin, 'Anutu Ngaarëkëp pim tektek ngön yaaup,' pël niapnaat.

77 Ni Anutuuk pitëm utpetatë kangut kërë moolëak utpetetakaan öpnaat pël ök maan kat wiipnaat.

78 Anutu pi tiarimëen sant yaaup.

Pötaan pël elniipnaat.

Pi kutömweriaan namp tiarim naë wes mëen puuk këtëpë yema pöl ëwa elniipnaat.

79 Pël ëën omën koutak wëaurëere wel wiipënak yaaurö

ëwa elniak mayaap kanöök niulëen öpenaat."

80 'Enëmak yokot Son pöp kaö sëere könö kaö së pël ëa. Pël ëak yang omën wonrek së wakaim wiak pim ya mëmpna akunet temanöm sëen Israel omnaröa naë orö tekeri sa.

2

Yesu wila

(Matiu 1:18-25)

1 Akun pötak Rom yang omp ak Sisa Okas-tas puuk omën pim iri wëauröa yapinöt öpënëak ngön kosang wia. 2 Ya pöt ngaan namëngkënte, Sairinias pim Siria yangerak yang ngarangk ëak wëaö akun pötak ngës rëa. 3 Pël ëën omën pourö pit yapin wiipënëak pitëm ka songönötë sa.

4 Yesën Yosep pi Tewit pim körööpök Kalili yangerak Nasaret pörek wëa. Pötaanök Yutia yangerak Tewit pim kak Petelem pörekë sa. 5 Sëpënëak pim öng yaup Maria pöpta yapin wiipënëak koirak piarip pouwaar sa. Maria pöp ru kepringëp. 6 Pël ëak wëen Maria pim ru wilëpna akunet temanöm sa. 7 Pël ëën pim yokot wetkaalëp wila. Pël ëak poë koröp kautak kör koëak pol purmakaöröa kaömp umweri öngpök mowiin wieëa. Su kaat omën peö ëa. Pötaanök ur ap wesak purmakaö kaatak së wëa.

Enselörök pol sëpsëp ngarangköröen ök mëëa

8 Petelem kak pörekë naë omën narö pitëm pol sëpsëpörö rö kan koinë ngarangk eim wëa. 9 Pël ëën Aköpë ensel namp pitëm naë së oröön Aköpë ëwaöök pitëk ëwa elmëen kas kaö ëa. 10 Pël yaëen enselëpök epël mëëa. "Ar kas ëëngan. Kat wieë. Ne arimëen ping ngön ompyaut wak yewais. Yang poutë omnarö kat wiak ërëpsawi

ëënëët. 11 Peene öng nampök Tewitë kak eprek rungaap yawil pipop ar omën pourö utpetetakaan niöpnaap. Pi Aköp Kristo, Anutuuk Yaö Mëëaup. 12 Itenak yaap ëa wasënëëtaan wetete niamaan. Poë koröpök kör koëak pol purmakaöröa kaömp umweri wiaan itaampunëët." 13 Pël maötaring ensel muntarö kësang pan tapët pöt pitëm karipë naë orök Anutuun yaya mëak epël mëëa. 14 "Anutu Ngaarëkëp pim yapinte wak isëp. Omen pim lup sant elmëaurö pitëm naë mayaap wiaap."

Pol sëpsëp ngarangkörö Yesuun itena

15 Enselörö pit kaalak kaip tiak kutömweri sëen sëpsëp ngarangkörö pit neneren epël mëëa. "Tiar Petelem kak së orök Aköpë ök yenia pipten iteempa." 16 Pël mëak pit teëntom pan së Mariaare Yosep koirak itaangkën öngaap poë koröpë kör koëak pol purmakaöröa umweri wiaan itena. 17 Pël ëak yokot pöpëen ngön ök maan kat wia pöt ök mëëa. 18 Pël ëën omën pörek wëa pörö pourö pit sëpsëp ngarangköröa ngön ök mëëa pöt kat wiak yaan sa. 19 'En Maria pöt ngön pöt kat wiak pim lupmeri wa wiak om kön wieima. 20 Pël ëën pol sëpsëp ngarangkörö pit kaalak yasem enselëpök rungaapëen ök mëëa pöl itaampööre kat wi ëa pötëen Anutuun yaya maima.

Yesuun yapin mëëa

21 Yesu wilën wieë akun 7 ëak won sëen 8 pötak pit pim koröp kaut ilak yapinte Yesu mëëa. Yapin pöt pi yaatak won wiaan enselëpök ök mëëaut.

Simionre Ana piarpim ngönte

22 Mariaare ruup piarip kak wë piarpim iirëpna akunet temanöm yesën Moses pim ngön kosangöt ngar wak Yosepring Yerusalem kak së yokotup Aköpëen yaö mowasëpënëak wak sa. 23 Pöt Aköpë ngön kosang epël wia pöt ngar wak pël ëa. "Yokot wetkaalörö wilën pöt Aköpëen yaö mowasën." 24 Pël ëak piarip Aköpë ngön kosangöt ngar wak Aköpëen yaö mowasëpnaataan int ek naar kiri ar ëëpënëak wak sa.

25 Yerusalem kak omën namp wakaima yapinte Simion. Pi omën wotpil ngönënringëpök omën Israel omnarö utpetetakaan moöpna pöpön kor wëen Ngëengk Pulö piiring wakaima. 26 Ngëengk Pulöök ngaan piin epël ök mëëa. "Ni wel nawiin om wëen Aköpë Yaö Mëëaup, Kristo, oröön itenakök wel wiimëët." 27 Omën pöp Ngëengk Pulöök elmëen Anutuun ngönën tup kaöetak së wëa. Pël ëën Yosepre Maria piarip rungaap wak ngön kosangta wieëaul elmëëpënëak ngönën tupta kakaati sa. 28 Pël ëën Simion pi Yesu wak kapariak epël mëak Anutuun yaya mëëa.

29 “Aköp nim neaan pöt yok kë yaarö. Pötaanök nuuk aan ne ya kë sak wë wel wiimaan.

30 Nem itöök nim omën ten utpetetakaan niöpënëak yaan pöpön ityaangk.

31 Aköp ni omën pouröak piin itaampunëak ko ë ninaup. 32 Puuk kopël omnaröa lupöt ëwa yaalmë.

Ën Israel nim omnarö tenim yapinte wak yawis.”

33 Yokotupön pël yemaan ëlre pepaar piarip kat wiin pölöppölöp ëa. 34 Pël ëën Simion pi welaköt elmëak yokotupë ëlëp Mariaan epël mëëa. “Yokot epopë naë Israel omnarö pit komre kap ëëpnaap. Pël ëak narö pim naëaan kawi ngentiipnaat. Ën narö pim naë tauak kosang sëpnaat. Puuk sowi mowiin omnarö pimëën ngön utpet apnaat. 35 Pit pël yemaan pitëm kön ëlëëpöt yoolök wasëpnaat. Pël yaëën nimëntta ya këlangön ëak yaköm kön wiimëët.”

36 Tektek ngön yaaö öng namp wëa yapinte Ana. Pi Panuel pim koontup, Asa pim kurmentëkaanëp. Pim öng ulwasöök omp wak wëën krismaki 7 ëak sëën 37 wel wiin öng tek wakaima. Pim krismakiat 84. Öng ulöp pöp pi akun poutë ngönën tup kaöet sëp newasën këtëkre rö kan poutë Anutuun yak kë ngës olëak wë kimang maim wakaima. 38 Öng pöp pi akun pötak pitëm naë së Anutuun yokotupëën yaya mëak Yuta omën Anutuuk pit utpetetakaan moöpënëak kor wakaimaurëen yokotupë ngönte ök mëëa.

Yosep Mariaare Yesu mësak Nasaret kakë sa

39 Yosepre Maria piarip Aköpë ngön kosangta wieëa pöl omnant pout ë pet irak kaalak Kalili yangerak Nasaret kakë sa. 40 Pël ëak yokotup kaö sak weëre kosang wak ëwat kaöempelring wëën Anutu pimëën ya kë sa.

Yesu kotupök Anutuu ngönën tup kaöetakë sa

41 Yesuu ëlre pepaar piarip Anutuu mait elmëa akun poutë Yerusalem kak seim yeëa. 42 Pötaanök piarpim yaaul Yesu krismakiat 12 ëak won saupök mësak pit pourö sa. 43 Pël ëak wë ngëëngk akunet pet irën kaalak kakë sëpënëak yokotup Yerusalem kak om wëën piarip pöten köpël yak sa. 44 Pël ëak yesem yokotup omën karuröaring yes wesak kët pöt seim wiap kan piarpim kar pöröa naë ap wesa. 45 Pël ëak pitëm naë ap wes pet irak kaalak Yerusalem kak ap wasëpënëak sa. 46 Pël ëak ap weseim wëën akun nentepar nent ëak won sa. Pël ëën ënëmak ngönën tup kaöeta kakaati së itaangkën pörek rë yemoulauröa tektrak wel aisëë pitëm ngönöt kat wiak songönötön pël maim wëa. 47 Pël ëën omën pim ngön

kat wia pörö pit pim ngön kaip ti mampööre ëwat yaataan itenak yaan sa. 48 Pël ëën pim ëlre pepaar piin itenak yaan sak ëlëpök epël mëëa. “Yokot epop, tol ëënak tenipön epël yaalniin? Ten pep yaköm ë sak niin ap wasö imep.” 49 Pël maan kangir epël mëëa. “Oröp morëënök neen ap wasö im? Arip köpël ma? Ne nem Pepapë kaatak wëep.” 50 Pël maan piarip ngön pöt kat wiak ëngk ma e wesa. 51 Pël ëën ëlre pepaaring pit kaalak Nasaret kak së wë piarpim ngön ngar weim wakaima. Ën ëlëp pöt pi omën itenak kat wia pöt pim lupmeri wa wiak kön wieima. 52 Pël ëën Yesu pi wë kaö sak pim ëwatte ompyaö ëa. Pël ëën Anutuuk omnarö piin itaangkën pangk ëa.

3

Son i yamëaup pim yaat ngës rëa (Matiu 3:1-12; Maak 1:1-8; Son 1:19-28)

1-2 Son, Sekaraië ruup, pi yang omën wonrek wëën Anutuuk ya ngön mëëa. Akun pötak omën eporök yang ngarangk eim wëën Anutuuk pël mëëa. Rom omp ak Taipirias Sisa pi Rom yang pör ngarangk ëak wëën krismaki 15 ëak won sa. Akun pötak Pontias Pailat pi Yutia yanger ngarangk ëëëa. Ën Erot pi Kalili yangera kaö sak wëën pim nangap Pilip pi Ituriaare Trekonaitas yangera kaö sak ngarangk ëa. Ën Laisenias pi Apilini yanger ngarangk ëëëa. Ën Anasre Kaiapas piarip kiri ar yaauröa wotöök wëa. Akun pötak Anutuuk Sonön ya ngön mëëa. 3 Pël ëën pi i Yotanë we naöökkan naöök yesem Anutuuk omnaröa saunatë kangut ent ë moolapnaataan lup kaip tiin i momëëpënëak ök maima. 4 Pöta ngönte tektek ngön yaaup Aisaia puuk epël ngönëntak retëng ëa pöt Son pim naë kë oröa. “Yang pultakaan omën nampök epël ya.

‘Aköpëën kanö wotpil weseë.

Ngësak ompyaö panë weseë.

5 I kön pipotta yang rë ngëp ëëë.

Pël ëak rosir kotre kaö pipotta pout mëngkën iri rëëp.

Kan pek wia pipotta wotpil weseë.

Pël ëak kamtaöök kël wia pipotta wa moolëak won weseë.

6 Pël ëën omën pourö Anutuuk utpetetakaan yaniö pöten itaampenaan.’ ”

7 Omën kësang Sonök i momëëpënëak pim naë sëën epël mëëa. “Kamalöröa morök yaalni pöl ar yaaurö. Ar kön wiin nem naë waisën i nimëëma pöt Anutuuk nga elniipënëak ya pöt naalniipan. 8 Ar lup kaip tiak wëwë pötakël önë pötakëër omnarök arën itaangkën lup kaip tian pël ëëpnaat. Arimté könöök epël angan. ‘Ten Apramë köröörö,’ pël angan. Ar kön wi kosang newasën wë, ‘Ten Apramë köröörö,’ pël anë pöt pangk naën. Ne niamaan kat

wieë. Anutu pi apënëak pöt yok pangk aan kël epotök Apramë körö koröp orööpnaat. ⁹ Anutuuk iner kera songöntak wia. Kera nement ulöp ompyaot nautön eëpna pöt ku tiak es marën kotöpnat.”

¹⁰ Pi pël maan pit piin pëel mëëa. “Elei, ten tol eën?” ¹¹ Pël maan puuk kangiiir epël mëëa. “Omën namp pim ulpëen naar wiaan pöt omën wonöp namp mamp. Ën namp kaömpöt selap wiaan pöt tapël muntap nant mamp.”

¹² Takis yewa omën naröeta i mëëpënëak sa. Pël ëak pi ngön pöt maan kat wiak epël mëëa. “Rë yanuulaup, ten tol eën?” ¹³ Maan puuk epël mëëa. “Ar omnaröa naëaan takis önëak pöt ngarangköröa niia pil pëen ön. Arök arimëen kaut önganok.” ¹⁴ Pël maan nga omën naröeta kaalak pëel mëëa. “Ën ten tol eën?” Pël maan puuk epël mëëa. “Arta omnarö mööre kaar ëak sumat wë pël eënganok. Ar arimtä ya yamëngkauta sumat pëen weë. Muntap önëak kent eëngan.”

¹⁵ Son pi pël maan omnarö pit ërëpërëp ëak pimëen kön selap ëak epël mëëa. “Epop Yaö Mëëaup Kristo tapöp koröp.” ¹⁶ Pël yaan pit pouröen epël ök mëëa. “Omën nem ënëm waisëpna pöp pim weëre kosangtak nemët il wasëpnaap. Ne utpet epopök pim ing korötepar wii nemowilnganëëp. Ne i yaaptaring i yanimë. Puuk pöt ar Ngëëngk Pulö nimëen esuwesi ök arim utpetat kotak won sëpnaat. ¹⁷ Pi pim kat yaurautaring wais kat ur rongan ëak kaömp ompyaut wa pim kaömp kaatak wiipnaat. Pël ëak unönrë söksök pöt wa top ëak es kosangwesi moolaan kot sëpnaat.”

erotök Son wii kaatak moulmëa

¹⁸ Son pi ngön pöt ök mëak wa korkor ngön munt nantre ngön ompyaut omnaröen ök mëëa. ¹⁹ Pël ëak yang ngarangk kaöap Erot pi utpet nant yaupök pim nanëpë öngöpta wa ëp ëa pötaan ngön kosang mëëa. ²⁰ Pël ëa pöta rangk saun kaö panëët Son wii kaatak moulmëa.

Yesu i mëa

(Matiu 3:13-17; Maak 1:9-11)

²¹ Son pi wii kaatak nemoulmëen wiaan omnarö i momëak Yesuta i momëa. Pël eën pi Anutuun kimang yemaan kutömwer këm nga ëën ²² Ngëëngk Pulö int ekëpë ök sak Yesuu rangk irëa. Pël yaëen kutömweriaan ngön nent epël mëëa. “Ni nem Ruup. Ne niin ya kë sak kent pan yaalni.”

Yesuu ëere köröörö

(Matiu 1:1-17)

²³ Yesu pi pim krismaki 30 ëak won sëen pim yaat ngës rëa. Pël yaëen omnarök piin kön wiin Yosepë ruup pël ëa.

Yosep pöp Iilai pim ruup.

²⁴ Iilai pöp Matat pim ruup.

Matat pöp Liwai pim ruup.

Liwai pöp Melkai pim ruup.

Melkai pöp Sanai pim ruup.

Sanai pöp Yosep pim ruup.

²⁵ Yosep pöp Matataias pim ruup.

Matataias pöp Emos pim ruup.

Emos pöp Neam pim ruup.

Neam pöp Esalai pim ruup.

Esalai pöp Nakai pim ruup.

²⁶ Nakai pöp Meat pim ruup.

Meat pöp Matataias pim ruup.

Matataias pöp Semen pim ruup.

Semen pöp Sosek pim ruup.

Sosek pöp Sota pim ruup.

²⁷ Sota pöp Soanan pim ruup.

Soanan pöp Resa pim ruup.

Resa pöp Serapapel pim ruup.

Serapapel pöp Sialtiel pim ruup.

Sialtiel pöp Nerai pim ruup.

²⁸ Nerai pöp Melkai pim ruup.

Melkai pöp Etai pim ruup.

Etai pöp Kosam pim ruup.

Kosam pöp Elmatam pim ruup.

Elmatam pöp Er pim ruup.

²⁹ Er pöp Yosua pim ruup.

Yosua pöp Eliesa pim ruup.

Eliesa pöp Sorim pim ruup.

Sorim pöp Matat pim ruup.

Matat pöp Liwai pim ruup.

³⁰ Liwai pöp Simion pim ruup.

Simion pöp Yuta pim ruup.

Yuta pöp Yosep pim ruup.

Yosep pöp Sonam pim ruup.

Sonam pöp Elaiakim pim ruup.

³¹ Elaiakim pöp Melia pim ruup.

Melia pöp Mena pim ruup.

Mena pöp Matata pim ruup.

Matata pöp Netan pim ruup.

Netan pöp Tewit pim ruup.

³² Tewit pöp Sesi pim ruup.

Sesi pöp Opet pim ruup.

Opet pöp Poas pim ruup.

Poas pöp Salmon pim ruup.

Salmon pöp Nason pim ruup.

³³ Nason pöp Aminatap pim ruup.

Aminatap pöp Atmin pim ruup.

Atmin pöp Anai pim ruup.

Anai pöp Eron pim ruup.

Eron pöp Peres pim ruup.

Peres pöp Yuta pim ruup.

³⁴ Yuta pöp Yakop pim ruup.

Yakop pöp Aisak pim ruup.

Aisak pöp Apram pim ruup.

Apram pöp Tera pim ruup.

Tera pöp Neo pim ruup.

³⁵ Neo pöp Serak pim ruup.

Serak pöp Reu pim ruup.

Reu pöp Pelek pim ruup.

Pelek pöp Epe pim ruup.

Epe pöp Sela pim ruup.

³⁶ Sela pöp Kenan pim ruup.

Kenan pöp Apaksat pim ruup.

Apaksat pöp Sem pim ruup.
 Sem pöp Noa pim ruup.
 Noa pöp Lamek pim ruup.
³⁷ Lamek pöp Metusala pim ruup.
 Metusala pöp Inok pim ruup.
 Inok pöp Saret pim ruup.
 Saret pöp Malalal pim ruup.
 Malalal pöp Kenan pim ruup.
³⁸ Kenan pöp Inos pim ruup.
 Inos pöp Set pim ruup.
 Set pöp Atam pim ruup.
 Atam pöp Anutu pim ruup.

4

*Setenök Yesu morök elmëa
 (Matiu 4:1-11; Maak 1:12-13)*

¹ Yesu pi Ngëengk Pulöök pim lupmeri peö äak mësak Yotan imer sêp wesak yang omên wonrekê sa. ² Pël äak wê ket 40 äak won sêên Seten pim naë sê orök morök elmëa. Akun pôtak pi kaömp won pan äa. Pël äên akun pôt won sêên kên wel wia. ³ Pël yaëên Setenök epël mëa. “Ni Anutuu Ruup. Pötaanök kël epotön maan kaömp sêên në.” ⁴ Pël maan Yesuuk kangiiir epël mëa. “Ngönëntak epël wia. ‘Kaömp pôt pëênök omnaröa wëwëet nanimpan.’” ⁵ Pël maan Seten pi Yesu mësak rosir naöök is moulmëak tapêtakëer yangerakê omên poutön pet elmëak ⁶ epël mëa. “Yang epotê omên nantre nant pôtê weëre kosang nem naë wiaan namp ngarangk elmëepnaataan mempëak pôt mempaap. Pötaanök ni ngarangk ëëmëëtaan nimpëak yeë. ⁷ Pötaanök ni nem iri ilëak yaya neamê pôt omên epot pout nimëên sêpnaat.” ⁸ Maan Yesuuk kangiiir epël mëa. “Ngönëntak epël wia. ‘Aköp Anutuun yaya mam. Pimënt kopëtapön inëên elmëem.’” ⁹ Pël maan Seten pi kaalak Yesu mësak Yerusalem kak sê ngönën tup kaöeta möröök moulmëak epël mëa. “Ni Anutuu Ruup. Pötaanök eprekaan öngkrek sörok ola. ¹⁰ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. ‘Anutu pi pim enselöröen maan ni ngarangk elniipnaat.’” ¹¹ Èn ngönën nenteta epël wia. ‘Këlötök nim ingesi niwalpanëên pitök morötök akaak elniipnaat.’” ¹² Pël maan Yesuuk kangiiir epël mëa. “Ngönën nenteta epël wia. ‘Aköp Anutuun kaamök elniipnaaten ököök elmëëngan.’” ¹³ Pël maan Seten pi morök ke nentere nent elmë pet irak akun nentakëên wesak sa.

*Yesu pi Kalili yangerak pim yaat ngës rëa
 (Matiu 4:12-17; Maak 1:14-15)*

¹⁴ Yesu pi Pulöök weëre kosang kaamök elmëên Kalili yangerakël kaalak sa. Pël äên pim äa pöta ngönte yang pörek sa pet ira. ¹⁵ Pël äên ngönën tupötê ngönën ök yemaan omên pourö pim yapinte ngar wa.

*Nasaret omnarö Yesu kaseng mena
 (Matiu 13:53-58; Maak 6:1-6)*

¹⁶ Yesu pi Nasaret kak pim kotuuk wakaimaurekê sa. Pël äak pim yaaul kê yesa akun ngëengtak ngönën tuptak sê ngönënte sangk kelëpënëak wal äa. ¹⁷ Pël äên nampök Aisaia pim ngönën pepewer mangkên wilak epël retëng äaö pôt koira.

¹⁸ “Aköpê Pulö neering wê.
 Pim ngön ompyaut omên omnant wonöröen ök mamëak yenëa.

Pi ngön epël ök mamëak wes nemëên waisaut. ‘Ar wii kaatak wëaurö, nook wil niulëên kan sënëët.

Èn ar it ngaap wëaurö, nook ompyaö ni-wasën nga sënëët.’

Pi këlangön kat wieim wëaurö pitëm këlangön yemengkauröa naëaan wil moulmëên sêpënëak wes nemëaut.

¹⁹ Pi Aköpê omnarö utpetetakaan moöpëna akunet temanöm yes pötenta ök mamëak wes nemëaut.”

²⁰ Yesu pi ngön lup pôt sangk kelak pepewer kaalak koö möak ya omnamp menak wel aisëa. Pël äên omên ngönën tup pôtak wëa pörö pourö piin it kos elmëëa.

²¹ Pël äên ngës rëak epël ök mëa. “Ngönën lup sangk kelën kat yawi pipët peene kê yaarö.” ²² Pël maan pit piin kön wiin isën kön selap äak pim këmtakaan ngön ompyaut oröa pöten yaan sak neneren epël mëa. “E, tiar piin éwat wëep. Pi Yosepë ruppe.”

²³ Pël maan Yesuuk kangiiir epël mëa. “Tiar akun poutê, ‘Rotap nimtê yaumantê won wasum,’ pël yaaurö. Pöta ök arök neen, ‘Pi yaap ma kaar ya,’ pôt itaampunëak waswas ngön pöt an koröp. Pël neak arök kaalak, ‘Nim Kapaneam kak ya mëngkên kat wian pôt nimtê wëaö eprekta pël namëngkan ma?’ pël an koröp.” ²⁴ Pël mëak epël mëa.

“Ne yaap niamaan. Tektek ngön yaao nampök ngönte aan pimtê ka songöntakörö kat nawiin yaaurö. ²⁵ Ne yaap niamaan kat wieë. Arim körörö tektek ngön yaaup Elia pim ngönten kat nawiin äên Anutuuk maan kopi nepelën wiaan krismaki 3 ngoon

6 äak won sêên kaömp ngöntök kësang pan yang poutê wiakaima. Akun pôtak öng kapir kësang Israel yangerak wë kaömp ngöntök wakaima. ²⁶ Pël yaëên Anutuuk Elia pitëm naë wes namëên, Saiton yangerak Sarepat kak öng kapir kopët namp wëa pöpê ngësël wes momëên sa. ²⁷ Pöta ök, tektek ngön yaaup Ilaisë wakaima akunetak Israel omnaröa naë omên selap kësë äak wakaima. Omên pörö pitëm naëaan namp ompyaö nemowasën won. Neaman Siria yangerakaanëp pi kopëtapökëer ompyaö mowesa.”

²⁸ Pël maan omên ngönën tupta kakaati wëaurö pit ngön pôt kat wiak ya sangën pan äa. ²⁹ Pël äên wal äak Yesu moröak kaöök wilëngkëel sa. Pitëm ka pö tomönta

rangk wieëa. Pötaanök pit pi wak parëaöök moolapënëak sa. ³⁰ Pël èën Yesu pi pitëm teköök ilëak kö sak sa.

*Yesuuk urmer namp waö ë momëa
(Maak 1:21-28)*

³¹ Yesu pi Kalili yangerak ka naöökë yap-
inte Kapanëam pörek së kët kë yesa akun
ngëengktak omnaröen ngönën ök mëëa. ³² Pël
èën pit kat wiin pi pepapök öngpököt wa
kotiak yëmaan kat wiak yaan sa. ³³ Pël èën
ngönën tup pöta kakaati omën urmerap pim
lupmeri wëaö namp puuk Yesuun ngön ëak
epël mëëa. ³⁴ “Elei, Yesu Nasaretanëp. Ni
ten tol elniim? Ni utpet niwasumëak waisan
koröp. Ne niin ëwat wë. Ni Anutuu naëaan
Omën Ngëengkep.” ³⁵ Pël maan Yesuuk
urmer pöpön ngön kosang mëak epël mëëa.
“Ni ngön angan. Omën pipop sëp mowe-
sak oröak së.” Pël maan urmer pöp utpet
nemowasën, om oröak sëpënëak pi kutpat ë
omnaröa teköök moolëak oröak sa. ³⁶ Pël èën
pit yaan panë sak neneren epël mëëa. “Elei,
ngön epët tol nent? Pi weëre kosangring
urmeraröen ngön maan kat wiak oröak kas
yesëp.” ³⁷ Pël mëak pit pöta ngönte aö sëen
yang pörek ka wieëa pötë sa pet ira.

*Yesuuk Pitaë lëlamöp ompyaö mowesa
(Matiu 8:14-15; Maak 1:29-31)*

³⁸ Yesu pi ngönën tuptakaan oröak Sai-
monë kaata kakaati sa. Pël ëak itaangkën
Saimonë öng lëlamöp yauman koröp es nga
kaö nent yeem wieëa. Pël yaëen pit puuk
kaamök elmëpënëak mëëa. ³⁹ Pël èën
Yesu pi öng yauman wieëaupë naë së taueë
yaumanten nga mëëa. Pël èën öngöp pi
tapëtakëer koröp es nga pöt won sëen wal
ëak kaömp ar ë mena.

*Yesuuk omën selap ompyaö mowesa
(Matiu 8:16-17; Maak 1:32-34)*

⁴⁰ Kët yeilaan omnarö pitëm kar yau-
man ke nentere nent yaaurö mësak pim
naë sëen pim moresiar pitëm rangk mowiak
yaumanöt ompyaö mowesa. ⁴¹ Pël yaëen
urmerarö pit omën naröakaan oröak yesem
ngön ëak epël mëëa. “Ni Anutuu Ruup.” Pöt
pit pi Kristo, Yaö Mëëaup, pöten ëwat wëa.
Pötaanök pim songönten ök mapanëak nga
mëëa.

*Yesu pi ka nantë ya mëmpö sa
(Maak 1:35-39)*

⁴² Èlpam walën Yesu pi kaöökëan oröak
yang lup omën won nentak së wëen omnarö
pit ap wasö së koirak pi sëpanëak mëëa. ⁴³ Pël
èën Yesu pi epël mëëa. “Ne Anutuu om-
narö wa ngaöök nimëëpna ngön ompyaö pöt
ök niamëak wes nemëaup. Pötaanök omën
ka muntatëëröenta ök maö sum.” ⁴⁴ Pël
mëak Yuta omnaröa ngönën tup wieëa pötë
ngönën ök maima.

5

*Yesuuk maan Pita i kaö imënörö kësang
pan wa*

(Matiu 4:18-22; Maak 1:16-20)

¹ Akun nentak Yesu pi Kenesaret i kaöökë
pisöök wëen omën kësang pan pit Anutuu
ngönte kat wiipënëak së wa rongan ëak pi
kör mokoëa. ² Pël èën i pisöök pörek wang
kot naöörar wieëa. Pepaar pöt wi ulmëak së
iiröt iireim wëa. ³ Pël èën Yesu pi Saimon
pimöökë ngaarëk isak Saimonön kot nent
mök ë i kaöökël mëëpënëak mëak pöök wel
aisëak wë omnaröen ngönën ök mëëa.

⁴ Pël ë pet irak Saimonön wangaö kaalak
i kaöökël mök ë mëak iiröt olëak i kaö imën
narö waulöpënëak mëëa. ⁵ Pël maan Sai-
monök kangiir epël mëëa. “Kaöap, ten
röök epöök weë ngentiak pël ëeim imën
namp naön ëautep nim ngöntak kaalak ola-
maan.” ⁶ Pël mëak pit iiröt olaan imën
kësang pan ilëak peö èën iiröt ilëpënëak ëa.
⁷ Pël èën pit pitëm karurö wang muntaöök
wëauröen kaamök elmëëpënëak moresring
wiseëe elmëën së kaamök ëak wangaöörarë
wiin könöm menak i kaöök ilapënëak ëa.
⁸ Pël èën Saimon Pita pi pöten itenak Yesuun
ingrak tok oriak epël mëëa. “O Aköp, ne
utpetapök sëp newesak së.” ⁹ Pöt piire
omën pörek wëa pörö pit imën kësang pan
wa pöten yaan sak pël mëëa. ¹⁰ Pël maan
Sepeti pim ruuar Semsre Son, Saimon pim
karaar, piaripita tapël yaan sa. Pël èën
Yesuuk Saimonön epël mëëa. “Ni kas ëengan.
Ènëmak nim i kaö imënörö yewan pi tapël
omnaröeta ömëët.” ¹¹ Pël maan pit wang-
gaöörar weruak së i pisöök mök ulmëak pitëm
omnant pout sasa sëp mowesak Yesuun ènëm
elmëa.

*Yesuuk omën kësë ëa namp ompyaö
mowesa*

(Matiu 8:1-4; Maak 1:40-45)

¹² Yesu pi kak nerek së wëen omën namp
pim koröp pou kësë ëaup Yesuun itenak
pim naë së tok oriak ë koset yangerak
elak wë epël mëak kimang mëëa. “Aköp,
ni ompyaö newasumëak pöt yok pangk
ompyaö newasumëët.” ¹³ Maan Yesuuk
moresiar pim rangk mowiak, “Pël ëëmëak
yeëerek, ompyaö së,” pël maan tapëtakëer
pim kësëat won sa. ¹⁴ Pël èën Yesuuk ngön
kosang mëak epël mëëa. “Epël yaalni epëta
ngönte omnaröen ök manganok om el
wesak së nim koröpö kiri ar yaao nampön pet
elmë. Pël ëak omnarö nim ompyaö san pöt
ëwat sëpnaan Moses pim ngön kosangta wia
pöl kiri ar ëëm.” ¹⁵ Pël maan Yesuun pim elmëa
pöta ngönte ka poutë kat wi pet irak omën
kësang pan pim ngön kat wiire yaumanöt
won wasö pël ëëpënëak pim naë së oröa.
¹⁶ Pël yaëen pi yang omën wonkël së Anu-
tuun kimang mëëa.

Yesuuk omèn kosat kèl wa namp ompyaö mowesa

(Matiu 9:1-8; Maak 2:1-12)

¹⁷ Kèt nentak Yesu pi omnaröen ngönën ök maim wëen ka pouté Kalili yangerakaanre Yutia yangerakaanre Yerusalem kakaan omèn ngön kosangöté ngarangk naröere Parisi ngönën omèn narö pitta pörek wel aisëak wëen Aköpé weëre kosangöök Yesu kaamök elmëen yauman omnarö ompyaö mowesa. ¹⁸ Pël yaëen omèn narö omèn kosat kèl wa namp urweri wiak wak naë sè kakaati ilëak Yesuu naë mowipënëak itaangken omèn kësang pan peö ëak wëa. ¹⁹ Pël ëen pit yaumanëp wak kakaati sèpënëak omnaröaan kan pomp ëak kamörööké ngaarëk is kamörö kan wesak omèn pöp urtaring wes mëen yangerak omnaröa tektrak Yesuu naë ngemëa. ²⁰ Pël ëen Yesu pi pitëm kön wi kosang yewesautön itenak epël mëëa. “Ngöntöp, ne yok nim saunaté kangut ent è yanuulak.” ²¹ Pël yemaan omèn ngön kosangöté ngarangköröere Parisi omnarö neneren epël mëëa. “Omèn epop pim oröptak Anutu wa iri yemowas? Omèn nampök yok pangk omèn muntapë saunaté kangut ent è nemoolangan. Ya pöt Anutu pimtëëtëp.” ²² Pël yaan Yesu pi pitëm lupötön itenak epël mëëa. “Ar tol ëënak kön pil yawi? ²³ Nem omnampön, ‘Nim saunaté kangut ent è yanuulak,’ ngön pël yemak pöt kengkënte. Pöt ar ngön pöta këët tekeri nasën ëen nem ngön pöt yaap ma kaar pël newasngan. Èn nem omnampön, ‘Wal ëak sè,’ ngön pël yemak pöt könömët. Pöt nem ngön pöta këët tekeri sëen nem ngön pöt yaap ma kaar pël wasënëët. ²⁴ Pötaanök ar ne kaar omèn wonöp Omèn Këëp e yangerak wë weëre kosang wak saunaté kangut ent è yemoolak pöten ëwat sënëën epël ök yemaan itenë.” Pël mëak kosat kèl wa pöpön epël mëëa. “Ne epël niamaan kat wi. Ni wal è korumönte wak nim kaataké sè.” ²⁵ Pël maan tapëtakëer pitëm itöök wal è pim korumönte wak pim kaataké yesem Anutuun yaya mëëa. ²⁶ Pël ëen omèn pourö itenak yaan panë sak Anutuun ping wesak epël mëëa. “Peene ten omèn it ngolöp nenten ityaangk.”

Yesuuk Liwaiën yas mëëa

(Matiu 9:9-13; Maak 2:13-17)

²⁷ Yesu pi kaatakaan oröak yesem takis yewa omèn namp yapinte Liwai pöp pim takis yewa kaatak wëen itenak epël mëëa. “Ni nem ënëm elnë.” ²⁸ Pël maan Liwai pi wal ëak pim omnant pout sèp wesak Yesuu ënëm sa.

²⁹ Liwai pi Yesuun sis nëmpënëak kaömp ar ëak takis yewa pim kar naröere omèn munt naröen maan pim kaatak sè piaripring

kaömp na. ³⁰ Pël ëen Parisi omnaröere pitëm ëwat omnarö pit Yesuu ruuröen epël ök mëëa. “Ar tol ëënak omèn takis yewauröere saun omnaröaring iire kaömp ngawi yen?”

³¹ Pël maan Yesu kangiiir epël mëëa. “Omèn yauman wonörö rota ngësë nasën. Yau-manringöröakëer rotaaröa ngësë sa yaë. ³² Ne omèn pitëmtën kön wiin wotpilörö pël yewas pörö lup kaip tiipnaan memëak newaisën. Won, ne omèn pitëmtën kön wiin saun yaurö pël yewas pörö ngön ök maan lup kaip tiipënëak waisaup.”

Ngës olëak wëauta ngönte

(Matiu 9:14-17; Maak 2:18-22)

³³ Yesuuk pël maan pit kangiiir epël mëëa. “Sonë ruurö pit Anutuun yak kaömp ngës olëak wë kët pouté Anutuun kimang më yaë. Èn Parisi tenim ruuröeta tapël è yaë. Èn nim ruurö pöt kaömp nëere i në pël ëeim.” ³⁴ Maan Yesuuk pitëm pim karuröaan kaaö ngön mëëa pöten kat wiak kangiiir epël mëëa. “Ar yok pangk omèn namp öng öpënëak yeem pim karuaröaring wëen pöt karuröen, ‘Kaömp ngës olëak weë,’ pël maan pit kat wiipën ma? Won pan. ³⁵ Peene wë omèn öng öpna pöp pim karuröaring akun wali naön ëëpnaat. Pi peene wëen ënëmak omèn naröak pi wak kama ulmëen akun pötakökëer pim karurö yaköm ëen kaömp ngës olëak öpnaat.” Pöl pit ne kama neöpna pötakökëer nëm ruurö neen yaköm ëen kaömp ngës olëak öpnaat.

³⁶ Yesu pi watepang ngön pil mëak kaalak munt nent epël mëëa. “Omèn namp pim ulpëen ngolöpöpökaan lup nent ilak ngaanëpök wiak korir namëëpan. Pël ëëpna pöt ulpëen ngolöpöp utpet wasën ngolöpöp kópöpring ngöntre kar naën ëëpnaat. ³⁷ Èn omèn namp i kep pol koröpwerring ket ëa ngaan pötak wain i ngolöpët kolön yok pangk naëpan. Pël ëëpna pöt wain i pöt kep wetak pol koröp pöt sak il ngentiin iit orö sèpnaat. Pël ëen pol koröpwerwa utpet ëëpnaat. ³⁸ Pötaanök wain i ngolöpët kep ngolöpök lë mëëpna pötak pangk ëëpnaat. ³⁹ Omèn namp wain i ngaante yenaupök ngolöpta songönte köpël ëak nanën ëëpnaat. Pël ëëpnaatak ngaante ëwat wë pöt pëen kent ëak nëmpnaat.” Yesuu pël mëëa pöta songönte epët. Mosesë ngön kosang ngaanötre pimtë ngön ngolöpöt pangk irikor naëpan pötenök ya.

6

Kë yesa akun ngëëngkta ngönte

(Matiu 12:1-8; Maak 2:23-28)

¹ Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesure pim ruurö pit rais ya neweri lup sa. Pël ëak ruurö pit ulöp narö töak söngsöng ëak na. ² Pël yaëen Parisi naröak pitën epël mëëa. “Kë yesa akun ngëëngktak arim

ya yamëngk pipotön pepanöm wia. Tol èènak yeé?" ³ Maan Yesuuk kanggiir epël mëëa. "Ar Tewitre pim omnaröa këën wë ëa pöt sangk kelak kat nawiin yaaurö ma?" ⁴ Tewit pi Anutuun ngönën tup kaöeta kakaati së kaömp Anutuu ëöetak wieëa pöt kiri ar yaauröakëer nëmpnaan omën pasurö nëmpnëak nga yaaut wak pimënt nak pim omnarö karut mangkën na. Pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma?" ⁵ Pël mëak epël mëëa. "Omën Këëp ne kë yesa akun ngëëngk pöta pepap."

Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesuuk omën namp ompyaö mowesa

(Matiu 12:9-14; Maak 3:1-6)

⁶ Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesu pi kaalak ngönën tupta kakaati së omnaröen ngönën ök yamëem pörek omën namp pim mor yaapkëës kël waup wëën itena. ⁷ Pël èën ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omnaröak Yesuuk akun ngëëngktak ompyaö wasën pöt ngön yaatak ulmëëpënëak ngai yeem wëa. ⁸ Pël èën pimtok pitëm lupötë itenak omën mores kël wa pöpön epël mëëa. "Ni wal ëak wais omnaröa itëkéël tau." ⁹ Pël maan omën pöp wal ëak së pörek taua. ⁹ Pël èën Yesuuk epël mëëa. "Ne arën pëlpël niamaan. Tiar yok pangk kë yesa akun ngëëngktak omnarö ompyaö elmëëpen ma utpet elmëëpen? Yauman omnarö ompyaö mowasëpen ma mëmpen?" ¹⁰ Pël mëak pitën nga it nalnal elmë pet irak omën pöpön epël mëëa. "Nim mores el më." Maan omnamp pi pël èën mores kosang sa. ¹¹ Pël èën pit ya këlängön utpet èën pitëmënt wa top ëak neneren epël mëëa. "Tiar Yesu epop tol elmëëpen?" pël mëëa.

Yesuuk pim ngön yaaö omën 12 pörö il ulmëa

(Matiu 10:1-4; Maak 3:13-19)

¹² Akun pötak Yesu pi Anutuun ök mapënëak rosir naöökël sa. Pël ëak röök pötak ök maim wëën ëwa tëa. ¹³ Pël èën ëlpam walën pim ruuröen yas maan sëën pi pitëm naëaan omën 12 ëak il moulmëak pitëm yapinten pim ngönte yaaö omnarö pël mëëa. ¹⁴ Nampë yapinte Saimon pöpön Yesuuk yapinte Pita pël mëëa. Èn namp Entru pöp Saimon pim nangap. Èn naröa yapinöt Semsre Son, Patolomiure ¹⁵ Matiü, Tomasre Sems Alpiasë ruupre Saimon Selot pël yamëëa pöp, ¹⁶ Yutas Sems pim ruupre Yutas muntap Keriot kakaanëp, ënëmak Yesuun kup mowiipnaap.

Omën selap pan wëën Yesuuk ya mëna
(Matiu 4:23-25)

¹⁷ Yesu pitring rosiraöökëan ëëtöök së oröak pim ruurö selap pan pitring tauaan omën selap Yutia yangerakaanre

Yerusalem kakaanre i kaö ëöök Taiiare Saiton ka pöteparëaan narö pit pourö wa top ëa. ¹⁸ Omën pörö pit Yesuuk ngönën ök maan kat wiire pitëm yaumanöt won waserö pël ëëpënëak sa. Pël èën Yesuuk omën urmerarö pitëk wëauröeta ompyaö mowesa. ¹⁹ Pël èën omën pourö pit itaangkën weëre kosangö pim naëaan sëën ompyaö sëpën seëa pöt itenak pitta ompyaö sëpënëak kent èën piik morning ngëën elmëëpënëak ök ëa.

Ërëpsawiarng wëautere yaköm ë sak wëauta ngönte

(Matiu 5:1-12)

²⁰ Yesu pi pim ruuröen iteneë epël mëëa. "Omnant wonörö ar Anutuuk wa ngaöök yanimë. Pötaanök ërëpërep ëënëët.

²¹ "Omën peene këën ëeim wëaurö ar ënëmak kep ëënëët. Pötaan ërëpërep ëënëët.

"Omën peene ingre këlël aim wëaurö ar ënëmak sôm anëët. Pötaan ërëpërep ëënëët.

²² "Ënëmak omnarö pit arën Omën Këëp nemorö pël niak nga elniak kasëng ni-mampnaat. Pël ëak ngön utpet niak arim yapinöt utpet pan wesak niapnaat. Pël èën ar pöten ërëpërep ëënëët. ²³ Ngaan pitëm ëarö tektek ngön yaauröen pil elmëaurö. Pötaanök pit ar pël yaalniin pöt, 'Ënëmak kutömweriaan kangut kësang önaat,' pël weseë ya kë sak ërëpërepring tan urön.

²⁴ "Ën monere urömaringörö ar omnant weimaurö, yakömpe. Ar kutömweri kaalak munt nant naöngan.

²⁵ "Kaömp nak kepring wakaimaurö, yakömpe. Ar këën eim öneët.

"Sôm aim wakaimaurö, yakömpe. Ar ingre ya ilak aim öneët.

²⁶ "Omën peene omnaröak arim yapinöt ping wesak yaaurö, yakömpe. Ngaan arim ëaröak tektek ngön kaarkaar yaauröen tapël elmëa."

Kööre tokörö lup sant yaalmëauta ngönte
(Matiu 5:38-48)

²⁷ "Nem ngönte kat yawiaurö arën ök niamaan. Arimëen kööre tok yaalniurö lup sant elmëen. Utpet yaalniurö ompyaö elmëen. ²⁸ Omën ar utpet niwasëpënëak ngön yaaurö Anutuuk ompyaö mowasëpnaan kimang man. Èn arimëen ökre was yaalniuröaan Anutuun kimang man. ²⁹ Omën nampök kerëm nentak yanimöön pöt nenteta nimööpnaan mowasum. Ulpëen rangkëp yeön pöt iripön nga elmëënganok. ³⁰ Namp niin omën nantön kimang niaan mamp. Nampök niikaan wa ëp èën kaalak nimpënëak ke urak manganok. ³¹ Ar omnaröak omnant elniipënëak kent kön yawi pipël arökta pitëmëen elmëen.

³² "Arim kar lup sant yaalniurö kanggiir lup sant elmëënë pöt pangk naëpan. Omën

saunaringörö pitta lup sant tapël elmë yaë. ³³ Ën omën ompyaö yaalniaurö kangiiir ompyaö elmëenë pöt pangk naëpan. Omën saunaringörö pitta ompyaö tapël elmë yaë. ³⁴ Ën ar omnarö kangut nimpënaak pël wesak omnant mampunë pöt pangk naëpan. Omën saunaringörö pitta omnarö kangiiir tapël mampënaak pël wesak omnant men yaë. ³⁵ Ar pöt, arimëen kööre tok yaalniaurö lup sant elmëak ompyaö elmëen. Ar omnarö omën kangutëen kön wiak mengkanok. Pël ëenë pötak kangut kaö pan wak Anutu Ngaarëképë ru sënëet. Pöt pi omën pimëen yowe nemaan yaaöre utpet yaalmëa pöröaan kësangën yaaup. Ar Anutu ru sënë pötaan pim ök tapël omnarö elmëen. ³⁶ Arim pepapök yaköm yaalni tapël arta yaköm elmëen.”

*Ngön ë pet yairauröa yaë pöta ngönte
(Matü 7:1-5)*

³⁷ “Ar omnarö kom ëak ngön ë pet yairaupë yaë pöl ëënganok. Pël ëenë pöt Anutuuk ngön ë pet yairaupë yaë pöl naalniipan. Ar omnarö ngön ë pet yairaupë yaë pöl könöm mangkanok. Pël ëenë pöt Anutuuk ngön ë pet yairaupë yaë pöl könöm naningkën ëëpnaat. Ar omnaröa saunaté kangut kërë moolan. Pël ëenë pöt Anutuuk arimotë kangut kërë nuulapnaat. ³⁸ Ar omnarö kësangën yaalmëen Anutuuk ar tapël elniipnaat. Pöt arim ëenë pöt il wesak kësang panë wesak wa top elniipnaat. Pöta ök omnaröen elmëenë pöt Anutuukta ar elniipnaat.”

³⁹ Pël mëak Yesu pi yal menak watelang ngön nent epël mëëa. “Omën it il tëa naar piarip yok pangk nampnamp mësak sëpën ma? Won, pël naëpan. Piarip pouwaar kanö wiaan saarëak së parë orööpnaat. ⁴⁰ Runga pep kaatak nampök pim pepap il newaspan. Pi omnant ewat sa pet irak pim pepapë ök sëpnaat. ⁴¹ Ni tol ëënak nim karipë itöök ulöl kotten iteneëak nimtëöökë këra elten kön nawiin yaën? ⁴² Nimtëöök om wiaan ni tol ëak karipön epël maan pangk ëëpën? ‘Ngöntöp, ni kat newiin ne nim itöök ulöl wia pipët niömaan.’ Kaar omnamp, ni nimtë itöök këra elte wia pipët wakök nim karipë itöök ulöl wia pipët wëen pangk ëëpnaat.”

*Këraatë songönte
(Matü 7:16-20; 12:33-35)*

⁴³ “Këra ompyaumentëk ulöp utpetarö nautpan. Ën këra utpetementëk ulöp ompyauro nautpan. ⁴⁴ Këraamenti songönte ulöpöröak war yewas. Wëleri ëër nautpan. Ën rakësaöök kasu nautpan. ⁴⁵ Omën ompyaup pi pim lupmeri kön ompyaut wieëa. Pötaanök omnant ompyaö yaë. Ën omën utpetap pim lupmeri kön utpetat wieëa. Pötaanök pi utpetat yaë. Omën namp

ke nentere nent pim lupmeri peö ëak wë pöt këntak war yewas.”

*Ka ökyarëauta songön nentepar wia
(Matü 7:24-27)*

⁴⁶ “Oröp ëen, ‘Tenim Aköp,’ pël yeneemak nem ngönte kat nawiin ëeim? ⁴⁷ Omën nem naë wais ngönte kat wiak nem këm ngön ngar öpna pipopön omën eptak ök ëen ar ewat sënëen. ⁴⁸ Omën pipop pi omën ka weit ök rëaupë ököp. Omën pöp pi pim kaat ök rëepënëak wap waliit ilak pongön téak wes mëen ngemaan yang menak taintaë wesa. Pël ëen kopi akunaöök i nga urak tööl noolaan ëa. Pöt omën pöp pi taintaë pan wesak ök rëa. Pötaanök kosang ëa. ⁴⁹ Ën omën nem ngönte kat wiak ngar naön ëëpna pipopön omën kaat mangkimangki ök rëa pöpëel ök ëëmaan. Omën pöp pi ka wapöt taë newasën ëa. Pötaanök kopi akunaöök i nga urak tööl olaan yangerak ngentiak utpet pan ëa.”

7

*Yesuuk Rom nga omnaröa wotöököpë
inëenëp ompyaö mowesa
(Matü 8:5-13)*

¹ Yesu pi ngön pöt omnaröen ök më pet irak Kapaneam kak së oröa. ² Pörek Rom nga omnaröa wotöök nampë inëen namp yauman kaö pan yeem wel wiipënëak ëa. Wotöököp piin kent yaaup. ³ Pël ëen wotöököp pi Yesu pim yaauten kat wiak Yuta kaö narö pi koirak waisën pim inëen ruup ompyaö mowasëpënëak wes momëa. ⁴ Pël ëen pit Yesu naë së orök kosang wesak epël mëëa. “Omën pöp ompyaö yaaup. Pötaanök ni kaamök elmë. ⁵ Pi tiar Yuta omnarö lup sant elniak tiarim ngönën tupët ök rëaup.” ⁶ Pël maan Yesu pitring së kaata temanöm yesën nga wotöököp pim kar narö epël ök mapënëak wes mëen sa. “Aköp mosëp. Ne ompyaup talte ni nem kaatak waisum? ⁷ Ne nemtëen kön wiin pangk naën ëen nim ngësël waisumataan pomp yeë. Pötaanök ni om pirek wë këm pëentak aan nem inëen ruup ompyaö sëp. ⁸ Ne omën isauröa ikanöök inëen yaaup. Ën nem iri nga omnarö wë. Pötaanök nook nampön, ‘Së,’ maan sëpnaat, nampön, ‘Wais,’ maan waisëpnaat, ën nampön, ‘Pël ë,’ maan pël ëëpnaat. Pötaanök nim naë weëre kosang wieëaup pöten ne kön wiin ni maan nem inëen ruup yok pangk ompyaö sëpnaat.” ⁹ Pël maan Yesu pi kat wiak yaan sak kaip ti omën pim ënëm yesa pöröen epël mëëa. “Ne ök niamaan. Israel omnarö arim naë kön wi kosang yewesa epël nent nokoirën ë yeë.” ¹⁰ Pël maan nga wotöököpë karurö pit kaalak kaatak së itaangkën inëen ruup ompyaö sak wëa.

Yesuuk yokot namp weletakaan wal ë moulmëa

¹¹ Wë akun nentak Yesu pi ka nenta yap-
inte Nain pôrekë yesën pim ruuröaring omën
késang pan piiring sa. ¹² Pël ëen kak te-
manöm yesën öng kapir namp pim yokot
kopëtap wëa pël ëëëaup wel wiin yang kel
weerëpënëak omën pourö wak kakaan kan
kourak koirra. ¹³ Pël ëak Yesu pi öng pöpön
itenak yaköm ëën epël mëëa. “Ing angan.”
¹⁴ Pël mëak naë së umkekët mor wëën wak
sa pôrö leng ëak tauaan epël mëëa. “Yokot
epop, ni wal ëëmëak yeniak.” ¹⁵ Pël ök maan
welap wal ëak ngön ëa. Pël ëën Yesuuk pim
ëlëpring öpënëak mëëa. ¹⁶ Pël ëën omnarö
pöten itenak kas ëën Anutuun yaya mëak
epël mëëa. “Tektek ngön yaaö kaö namp
peene tirim tekrak yaarö.” ¹⁷ Pël yemaan
naröak epël mëëa. “Anutu pim omnarö
kaamök elniipënëak yewais.” ¹⁷ Pël ëën Yesu
pim ëa pöta ngönte Yutia yang pour pangk
ëën yang naë wieëa pötë sa.

*Sonök Yesuu ngësë ru naar wes mëa
(Matiu 11:2-19)*

¹⁸ Sonë ruurö pit Sonön Yesuu ëa pöta
ngönte ök mëëa. ¹⁹ Pël maan Son pi ru
naar ngön maan sën Aköpön epël pëlpël
mapënëak wes mëa. “Waisëpënëak aan
kor wakaimaup ni tapöp ma muntapön kor
ön?” ²⁰ Pël mëak wes mëën omën pöaar
Yesuu naë së oröak epël mëëa. “Son i
yamëaup puuk niin epël pëël nianëak wes
yanimë. “Waisëpënëak aan kor wakaimaup
ni tapöp ma muntapön kor ön?” ”

²¹ Akun pötak Yesu pi omën yauman ke
nentere nent yaarö ompyaö mowasöore
omën urmeraröaring wëaurö urmerarö waö
ë momëëre omën it il tëaurö it nganga
mowasö pël ëeim wëa. ²² Pël ëën omën pöaar
së ök maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. “Arip
së Sonön omnant arpip itaampöore kat wi
yeë epotön ök man. It ngaapörö it nganga
së, ing il tëaurö ompyaö sak kan ë, kësë ëaurö
ompyaö së, katon yaarö kat nganga së,
welarö wal ë ulmë, ngöntök yaarö ngön
ompyaut ök maan kat wi, pël yeë epotön ök
man. ²³ Omën namp nemëën yak pim kön
wi kosang yewesaut irikor naën yaë pipop
ërëpërëp ëëpnaap.”

²⁴ Pël maan omën Sonë wes mëa pöaar
yesën Yesuuk omnaröen Sonë songönte epël
mëëa. “Ar ngaan yang omën wonrek kalaö
naö kent möön sak waisak yaëen itaam-
punëak saurö ma? Won, Son pi pöta ök won.
²⁵ Ma omën ulpëen ke nalëp mëaö nampön
itaampunëak saurö ma? Won, omën ulpëen
ke nalörö mëa pôrö omnant kësangring omën
omp aköröa ka ompyautë wë. Son pi ulpëen
ke nalörö namëënep. ²⁶ Ma ar omën ke
tolëëlpön itaampunëak saurö? Ar tektek
ngön yaaö nampön itaampunëak saurö ma?

Ar yok pël ëan. Ne ök niamaan. Pi tektek
ngön yaaö tapöpök pim ya yamëngka pötök
tektek ngön yaaö muntaröa ya yamëngkaut il
yemowas. ²⁷ Omën pöpëënök ngönëntak epël
retëng ëa.

‘Kat wi. Ne omën nem ngönte waup wes
mëën nimëën wet rapnaat.

Puuk nim kanö ningësëpnaat.’

²⁸ Ne ök niamaan. Son puuk yangerakë
omën pourö il yemowas. Pël ëaap omën
Anutuuk wa ngaöök yamë pôröak pi il
yemowas. Pitëm naëaan koturöakta pi
il yemowas.” ²⁹ Omën yaapöröere takis
yewaurö pit makre ku mëak epël mëëa.
“Mak, Anutu pi ompyaö yaaup.” Pöt
Sonök wet réak pit i momëa. Pötaanök
pël mëëa. ³⁰ Ën Parisi ngönën omnaröere
ngön kosangötë ngarangkörö pit Sonök
i momëëpnaaten kaaö yeem Anutuun kan
ompyaö pet yaalmë pô kasëng mena.

³¹ Pit pël yaëën Yesuuk epël mëëa. “Ne
ar akun eptak wëauröen oröp nentak ök el-
niim? Ar talöröa ökörö?” ³² Ar rungaaröa
ökörö. Rungaarö pit ka tomök ngasam yeem
neneren epël yema.

‘Ten intö tang yamöön ar tan naurön yeë.

Ten ingre tan yaan ar ingre ya ilak naën
yeë.’

³³ Ar tapël yaarö. Son i yamëaup pi wais
wain i nanën wë akun nantë kaömp ngës
ölëak wëen ar piin, ‘Pi urmerapring wë,’
pël aiman. ³⁴ Ën peene Omën Këep ne
wais iire kaömp yenën ar epël aim. ‘Iteneë.
Omën epop wain iire kaömp kaö yenëp. Pi
takis yewaöre saun omnaröa karip,’ pël aim.
³⁵ Pël ëaap Anutu pim ëwat pöt arim naë
wieëanëen ar tenip sant elnian tapön.”

*Öng utpet nampök Yesuu ingesiarë i köp
nga kamp nent lë momëa*

³⁶ Parisi ngönën omën nampök Yesu piir-
ing kaömp nëmpënëak yas maan pim kaata
kakaati së kaömp yenem wëa. ³⁷ Pël ëën
kak pôrek öng utpet namp Yesu Parisi om-
nampë kaata kaömp yenem wë pöt kat
wiak i köp nga kamp nent kep ompyau-
taring wak sa. ³⁸ Pël ëak Yesuu kasngaël
së pim ingrak tauëë ing ëa. Pël ëën ing
lelapöt pim ingesiarë ngentiin pim kepön
ëptak köp mowesak ingesiar tot nak i köp
nga kamp pöt lë momëa. ³⁹ Pël yaëën Parisi
omën Yesuun yas mëëa pöp itenak kön epël
wia. “Pi tektek ngön yaaö namp ëanëën
öng epopë songönten ëwat ëan tapön. Öng
epop saun öngöp.” ⁴⁰ Pël kön yawiin Yesu
pim kön pöt itenak epël mëëa. “Saimon,
ne ngön nent ök niamaan kat wi.” Maan
Saimonök epël mëëa. “Rë yanuulaup, ök
a.” ⁴¹ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Omën
naar piarpim sum kangit wiaapnaat. Namp
500 kina, namp 50 kina. ⁴² Piarip sum pöt
kangiiir mampënaat pangk naën ëa. Pël ëen

mon pepap piarpim kangiir mampëna pöt sêp mowesa. Ni kön wiin omën pôarëkaan talëpök mon pepapön lup sant elmëëpën?"⁴³ Pëël maan Saimonök epël mëëa. "Ne omën sum kangit selap sêp mowesa pöpön kön yawi." Pël maan Yesuuk epël mëëa. "Ni pangk yaan."⁴⁴ Pël mëak kaip ti öngöpön itneë Saimonön epël mëëa. "Ni öng epopön itanaan ma? Ne nim kaatak waisën ni ingesiar iirömaan iit nenangkën. Pël ëën öng epop pim ing lelaptak nem ingesiar i neirak kepön ëptak kol yewas."⁴⁵ Ne waisën ni sant elnëak tot nenenën ëaup. Pël ëën öng epopök nem ingesiar tot yen.⁴⁶ Ni nem kepön ëptak iit wa nenemëën yaëën öng epopök ingesiarë i kôp nga kampët wa yenemë.⁴⁷ Pötaanök öng epopë lup sant kësang yaalnë pöta songönte ök niamaan. Pim utpetat kësang pan pötë kangut kërë moolëaut. Namp pi nook pim saun kotta kangit kërë moolema pöt pim lup santeta kot tapël elnëëpnaat."⁴⁸ Pël mëak Yesu pi öngöpön epël mëëa. "Nim saunatë kangut kërë niolëaut."⁴⁹ Pël yemaan omën piiring kaömp neim wëaurö pit kön epël wesa. "Saunatë kangut yakërë epop pi omën ke tolëëlëp?"⁵⁰ Pël ëën Yesuuk öngöpön epël mëëa. "Nimté neen kön wi kosang yewesautak utpetetakaan yaniö. Pötaanök ya kë sak sê öm."

8

Öng narö Yesuu ënëm sa

¹ Akun kot nent won sëën rangkël Yesu pi ka kotre kaö poutë ngön ompyaut ök mëak Anutuuk wa ngaöök nimëëpna pöta ngönte ök maö yesën pim ru 12 pöröeta piiring sa.² Pël yaëën öng narö Yesuu ngaanëer urmerarö pitëkaan waö ë mëere yauman ompyaö mowasö ëa pörö pitta Yesuring sa. Namp Maria Matala kakaanëp urmerarö 7 ëak waö ë momëa pöp.³ Namp Soana ngarangk namp Susa Erotë kaatak wëaup pim öngöp. Ën namp Susana piporöere öng munt narö pit Yesuring yesem Yesure ruurö sumre omnant kaamök elmë sa.

Omnant öpöt yaak yoolëauta ngönte (Matiu 13:1-9; Maak 4:1-9)

⁴ Ka poutëaan omën selap pan sê wa top ëën Yesuuk watepang ngön nent epël ök mëëa.⁵ "Omën nampök pim yaak omnant öpöt olëa. Pël ëën nant kamtaöök ngentiin omnaröak kan sê waisö yeem ing mësak pötöp rep olaan intöröak wa na."⁶ Ën nant këlöökë ngaarëk ngentia. Pël ëaut oröak yang kolapët won ëën umön rëa.⁷ Ën nant nönötë öngpök olëa. Pël ëën nönöt oröak ngep ëën sësë ëa.⁸ Ën nantökëer yang kolaptak olëa. Pël ëën pötökëer aprak kë kësang pan, kengk nemorëët 100, nemorëët 100 pël

uta." Yesu pi pël mëak ngön ëak epël mëëa. "Katrिंगëpök ngön epët kat wiip."

Yesu pim watepang mëëauta songönte (Matiu 13:10-17; Maak 4:10-12)

⁹ Pël maan ruuröak Yesu pim watepang ngön pöta songönten pël mëëa.¹⁰ Pël maan Yesuuk epël mëëa. "Anutu pimtok wa ngaöök nimëak wë ngön ëlëëp pöta songönte arënökëer pet yaalni. Ën omën muntarö pit pöta songönte kat wiipanëak watepang ngön ök yak. Pit Anutuun olaan rë olaan pitëm saunatë kangut kërë olaan itöök itaampënaatak këeten yok pangk itnaamp pan ma katëëpök kat wiipnaatak songönten këëkë kön nawiipan."

Omnant öpötëen watepang ngön ëa pöta songönte

(Matiu 13:18-23; Maak 4:13-20)

¹¹ "Watepang ngön niak pöta këët epët. Anutu pim ngöntak omnant öpöt yoolak pötë ök yaë."¹² Omnant öpöt kamtaöök ngentia pötë ökörö, omën narö ngönën kat wiak Anutuun kön wi kosang wasën utpetetakaan moöpanëak Setenök pitëm lupötëaan wa yemoala.¹³ Ën öpöt këlöökë rangk ngentia pötë ökörö, omën narö ngönte kat wiak ërëpsawi ëak öpnaat. Pitëm lupötë misën il natëën. Pötaanök akun kot nent kön wi kosang wesak wëën morököt oröön wil këlok ëëpnaat.¹⁴ Ën öpöt nönötë öngpök ngentia pötë ökörö, omën narö ngönën kat wiipnaatak wë koröpökë omnantön kön selap ëere monere urömen kentre kaure ëere omën munt nantön war ë pël yaëën pötök ngep elmëen ngönën këët mos ëëpnaat.¹⁵ Ën öpöt yang kolaptak ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiak lupöt ompyaö wesak wak wëën pitëm wëwëatë kë ompyaut koirëpnaarö."

Esuwes mangiak ëlëëp yawiauta ngönte (Maak 4:21-25)

¹⁶ "Omnanarö esuwes mangiak kapita öngpök mëere urta ikanöök wi pël naëngan. Ngaarëk wesirën ëwa ëaan omën kakaati waisëpnaarö ëwa pöön itaampnaat.¹⁷ Omën ëlëëp wia pipot wi naöpanëët. Pipot tekeri sëpnaat. Ën ngep ëën wia pipot wiakaim wi naöpanëët. Ënëmak wëlël ëën omnanarö itaampnaat.¹⁸ Ar nem ngönöt këëkë wesak kat wieë. Omën namp Anutuuk ngön ompyaö lup nant mangkën ompyaö wesak öpna pöp muntat kësang wesak mampnaat. Ën namp naön wë wak wë wes öpna pöt wa ëp ëëpnaat."

Yesure ëlre nang pitëm ngönte (Matiu 12:46-50; Maak 3:31-35)

¹⁹ Akun nentak Yesuu ëlre nang pit Yesuun itaampëneak sa. Pël ëën omnanarö kësang pan peö ëën pit om pëlëer wëa.²⁰ Pël ëën omën nampök epël mëëa. "Nim ëlre

nantangin itaampënëak wais tomök wë.”
 21 Maan kanggiir epël mëëa. “Omën Anutuun ngönöt kat wiak ënëm yaë piporö nem ëlre nangarö pël yaë.”

*Yesuuk kent kaöaöön nga maan leng ëa
 (Matiu 8:23-27; Maak 4:35-41)*

22 Kët nentak Yesure pim ruurö pit wang naöök ilëak pitën epël mëëa. “Tiar i kaö olëak ëngk komuntakël sëpa.” Pël mëak sa. 23 Yesem Yesu pi itkaan ëën ka ura. Pël ëën kent nempel möön i kaö maat wangaöök ilaan utpet ëak i kaöök ilapënëak ëa. 24 Pël ëën pit Yesuu naë së it moilak epël mëëa. “Rë yanuulaup, tiar kö sëpenëak yeë.” Pël maan pi wal ëak kentöore kaö maatön nga maan kentö leng ëën kaö maat wiap sa. 25 Pël ëën pitën epël mëëa. “Ar oröpmorëën neen kön wi kosang nenewasën yeë?” Pël maan pit yaan sak kas ëak neneren epël mëëa. “Omën epop tal namp apen? Puuk kentre kaö ma pöteparën nga maan pim ngönte ngar yeöp.”

Yesuuk omën kaökaö yaaö nampökaan urmerarö waö ë mëa

(Matiu 8:28-34; Maak 5:1-20)

26 I kaö olëak së Kalili ëngk komuntakël Kekesa yangerak së oröa. 27 Pël ëak pörek wangaö leng ë ulmëak wëën ka pöökaan omën namp pitëm naë sa. Omën pöp pim lupmeri urmerarö wëën akun wali yool wakaimaup. Akun wali urmer pörö omën pöpök taintaë wakaima. Pël ëaan omnaröak kët poutë ngarangkë këkë elmëimeë wii weitring wii motëeima. Pël ëaap omën pöp pi wii pötta wil moolaima. Pël ëak urmer pöröak omnamp mësak omën wonrekë seima. Pi kakaati ka naurönöp, omën yangaöök pëën wëaup. 28 Omën pöpök Yesuun itenak merëk mëak pim ingesiarë së ngentiak epël mëëa. “Yesu ni Anutu Ngaarëk panëëpë Ruup. Ni ne tol elnëëm? Ne këlangön nanganëak kimang yeniak.” 29 Pöt Yesuuk urmeraröen ngön ök maan orööpënëak yeem urmeraröak ngön pil mëëa. 30 Pël ëën Yesuuk pim yapinten pëël maan epël mëëa. “Nem yapinte Selap.” Pöt urmer selap piik ilëak wakaima pötaanök. 31 Pël ëën urmer pöröak Yesuun ngön ëak epël kimang mëëa. “Ni ten es parëaöökë waö ë nimëngan.” 32 Yang pörek tangitak pol narö kësang lupönöök wëa. Pël ëën urmerarö pit es pariaöökë sëpanëak kas ëën Yesuun ke urak epël kimang mëëa. “Ni ten om wes nimëën polöröa öngpöki ilenaan sën.” Pël maan Yesuuk kuure mak mëëa. 33 Pël ëën urmerarö pit omën pöpökaan oröak së polöröak ilëa. Pël ëën polörö pöömpö së parëaöökë oröak së i kaöök ilëak i nak wel wia.

34 Pël ëën pol ngarangkörö pit itenak kas së ngön pöt ök maan kaare yang pörekë omën wëaurö pangk ë pet ira. 35 Pël ëën omnarö pit pöten itaampënëak Yesuun naë së

itaangkën omën urmerarö piikaan oröak sa pöp könö koirak poë koröp urak Yesuun naë wel aisëaan pit itenak kas ëa. 36 Pël ëën omën pöten itena pöröak Yesuun omën urmerarö lupmeri wakaimaup ompyaö mowesa pöta ngönte omnaröen ök mëëa. 37 Pël ëën Kekesa yang pörekë omën pörö pim ëa pöten kas ëën Yesu pi pitëm yanger sëp wesak sëpenëak maan kaalak wangaöök ilëa. 38 Pël yaëën omën urmerarö piikaan waö ë momëa pöpök Yesuring sëpenëak ke urak kimang mëëa. Pël ëën Yesuuk kaalak wes mëak epël mëëa. 39 “Nim kak së omnaröen Anutuun nim naë retëng kaö elniak sant yaniiwas pipta ngönte ök mam.” Pël maan omën pöp pim kak së omën pörek wëauröen Yesuuk pim elmëa pöt pout ök maima.

*Yesuuk öng namp ompyaö mowesak Sairasë koontup weletekaan wal ë moulmëa
 (Matiu 9:18-26; Maak 5:21-43)*

40 Omnarö pit Yesu kaalak sëpenëak yaëën kor wëën së oröön omën pourö wa top ëak ërëpsawi elmëa. 41 Pël ëën ngönën tupta ngarangk namp Sairas pi Yesuun naë së pim ingrak tok oriak kosang wesak kimang epël mëëa. “Ni nem kaatak wais,” pël mëëa. 42 Omën pöp pim koont kopëtap krismaki 12 ëak saup wëa pöp yauman kaö pan wel wiipënëak yeëa.

Yesu piiring yesën öngre omp kësang pan pi il mowaria. 43 Pël ëën pitëm tekrak öng namp öng yauman ëim wëën krismaki 12 ëak saup wëa. Pël yaëën rotaaröakta kaamök elmëen pangk naën ëa. 44 Öng pöp Yesuun kasngaë së pim mores ulpëenëpök mëäl elmëen tapëtakëer won sa. 45 Pël yaëën Yesu kat men ëak pël mëëa. “Talepök mëäl yaalnë?” Pël maan pit wonwon yemaan Pitaak epël mëëa. “Kaöap, omnarö tetang menak wëep naröak mëäl yaalniip oröpmorëën yaan?” 46 Maan Yesuuk epël mëëa. “Won, omën nampök mëäl elnëën nem weëre kosang nant piik yesën kat men yeë.” 47 Pël maan öngpöki pi itaangkën pim songönte tekeri ywasën reirëë urak Yesuun naë së pim ingrak tok oriak omnaröa itöök pim yaumanta songöntere mëäl ëlmëak teëntom ompyaö sa pöta ngönte war wesak ök mëëa. 48 Pël ëën Yesuuk epël mëëa. “Koontup aë, nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesën. Pötaanök ya kë sak öm.”

49 Pi pël yamëem taprek om wëën omën namp ngarangkepë kaatakaan së ngarangkepön epël mëëa. “Nim koontup wel wiaarek këpök rë yanuulaup koirak waisngan.” 50 Pël maan Yesu pi ngön pöt kat wiak kanggiir ngarangkepön epël mëëa. “Ni kon selap ëënganëp om kön wi kosang newas. Pël ëën nim koontup ompyaö sëpnaan.” 51 Pël mëak kaatak së oröak

omèn muntaröen kakaati sēpanēak nga mēak Pitaare Sonre Semsre koontupē ēlre pepaar pitēmēt piiring koontupē wieēaurekē sa. ⁵² Pēl ēak ōngre ompōrō koontupēēn ingre ya ilak kēsang yaan Yesuuk epēl mēēa. “Ar ing angan. Koontup pi wel nawiin om ka ura.” ⁵³ Pēl maan pit wel yaap wiaup pēl kōn wiak sōm ēa. ⁵⁴ Pēl yaēēn Yesu pi koontupē moresi wak epēl mēēa. “Koontup aē, ni wal ē.” ⁵⁵ Maan pim kōnōp kaalak sē ilaan tapētakēēr teēntom wal ēa. Pēl ēēn kaōmp mampēnēak ōk mēēa. ⁵⁶ Pēl ēēn ēlre pepaar pōten itenak yaan panē sa. Pēl yaēēn Yesuuk omēn orōa pōta ngōnte omnarōen mēpanēak nga mēēa.

9

*Yesuuk pim ru 12 pōrōen ya ngōn mēēa
(Matiu 10:5-15; Maak 6:7-13)*

¹ Yesu pim ru 12 pōrōen yas maan sēēn urmerarō waō ē momēere yauman yaaurō ompyaō mowasō pēl ēēpēnēak weēre kosang mena. ² Pēl ēak Anutuuk wa ngaōōk nimēak wē pēl maōre yaumanōrō ompyaō mowasō pēl ēēpēnēak pit wes momēa. ³ Wes momēēpēnēak yeem epēl ngan rē mena. “Ar kan kourakē omnant wak sēnganok. Sungkōrere kērrē kaōmpre monere pōtring ulpēēn naar wak sēnganok. ⁴ Kak nerek sē orōak ka ilanē piptak pēēn wē olēak sēn. ⁵ Nerek sē orōōn pit ka naningkēn ēēn pōt ing porpor elmēak arim ingōtēaan yangre ulōlōt kērē ka pōōk moolan.” ⁶ Pēl maan sa. Pēl ēak ka poutē yesem ngōnēn ōk maō yauman omnarō ompyaō mowasō pēl ē sa.

*Erot pi Yesuu ngōnte kat wia
(Matiu 14:1-2; Maak 6:14-29)*

⁷ Omēn omp ak Erot pi Yesuu omnant yaāō pōtōn kat wiak ēngk ma e wesa. Pōt omēn narōak Yesuun Sonōk weletakaan wal ēak wē yaē pēl mēēa pōtaanōk. ⁸ Ēn narōak tapēl, “Eliak orōak yaē korōp,” yemaan narōak, “Tektek ngōn yaāō ngaan wakaimaurōakaan nampōk wal ēak yaē korōp,” pēl mēēa. ⁹ Pēl yemaan Erot pi epēl mēēa. “Son pōp nook maan ngernger ilauppe. Talēpōk yaauten ne kat yawi?” Pēl mēak Yesuun itaampēnēak kent elmēa.

*Yesuuk omp 5000 ēak kaōmp mena
(Matiu 14:13-21; Maak 6:30-44; Son 6:1-13)*

¹⁰ Yesuu ngōn yaāō pim wes mēa pōrō pit ya nga im olēak kaalak sa. Pēl ēak pitēm ya mēmpōōre omnant ē ima pōtōn ōk mēēa. Pēl ēēn pit koirak kak pōrek sēp wesak ka nenta yapinte Pesaita pōrek sē pitēmēt ōpēnēak sa. ¹¹ Pēl ēēn omnarō pōten kat wiak kaalak pim ēnēm sē orōōn Yesu pitēn itenak ngōntre kar elmēak Anutuuk wa ngaōōk nimēak wē pōta ngōnte ōk mēak yauman-ringōrō ompyaō mowesa. ¹² Pēl ēeim wēēn

wiap kanōk kētēp yeilaan ru 12 pōrō pim naē sē epēl mēēa. “Tiar omēn wonrek wē. Pōtaanōk ni omnarōen maan repak yang eprek ka wieēautē sē kaare kaōmp koirēp.” ¹³ Pēl maan Yesuuk epēl mēēa. “Arōk kaōmp menēē.” Maan pit epēl mēēa. “Tenim naē kaōmp selap won, kaōmp mor nas ēn i kaō imēn kopēt naar pēl ēak wia. Ma ten kak sē omēn selap eporōa kaōmp nant sum ēēnēak yaan ma?” ¹⁴ Ompōrō selap pan 5000. Pōtaanōk pēl mēēa. Pēl maan Yesuuk pitēn epēl ōk mēēa. “Ar omnarōen ōk maan pit kom ēak rongan 50 50 pēl wel aisap.” ¹⁵ Pēl maan ruurō pit pēl elmēēn omēn pourō wel aisēa. ¹⁶ Pēl ēēn Yesu pi kaōmp mor nas pōtring i kaō imēnaar wak kutōmweriil itenēē Anutuun yowe mēak pelak omnarō kom ē mampēnēak ruurō mena. ¹⁷ Pēl ēēn omēn pourō nak kep ēak kaut olaan ruurō wak kēr 12 pōtē waulōn peō ēa.

*Pitaak Yesuun Kristo mēēa
(Matiu 16:13-19; Maak 8:27-29)*

¹⁸ Akun nentak Yesu pi pimtē ruurōaring pēēn wē kimang ya mēna. Pēl ēak pitēn epēl mēak pēl mēēa. “Omnarō neen talēp aim?” ¹⁹ Pēl maan pit kangiir epēl mēēa. “Narōak niin, ‘Son i yamēaup,’ pēl aim. Ēn narōak pōt, ‘Eli,’ pēl yaan narōak, ‘Tektek ngōn yaāō ngaan wakaimaurōakaan nampōk wal ēa,’ pēl aim.” ²⁰ Maan Yesuuk epēl mēēa. “Ēn arimtok pōt talēp aim?” Pēl maan Pitaak kangiir epēl mēēa. “Ni Kristo, Anutuuk Yaō Niiuap.”

*Yesu pi pimtē wel wiak wal ēēpna ngōnte
ōk mēēa
(Matiu 16:20-28; Maak 8:30-9:1)*

²¹ Pēl maan Yesuuk pitēn Pitaē ngōn mēēa pōt omnarōen ōk mēpanēak nga mēēa. ²² Pēl mēak yal menak epēl mēēa. “Omēn Kēēp ne wē ēnēmak kēēmre kēlangōn kēsang kat w-ire ngarangkre kiri ar yaāō kaōarōere ngōn kosangōtē ngarangkōrō pit kasēng neme-nak nemēngkēn wel wiak akun nentepar nent kaalak wal ēēmaap.”

²³ Pēl mēak omēn pourōen nent epēl mēēa. “Namp pi nem ēnēm elnēēpēnēak pōt pimtē kōnōkē kentōt kēēpōt weseē, ‘Ne Yesu pimēēn wel wiima pōt pangk ēēmaap,’ pēl wesak pim kēra yetapēr kēt poutē waalak nem ēnēm ēēp. ²⁴ Namp pim wēwēet keimōn ēak ōpna pōt pim wēwēt kō sēpnaat. Ēn namp nemēēn yak wēwēet kēēpōt wasēpna pōt pim wēwēet ompyaō orō morēēpnaat. ²⁵ Ēn namp yangerakē omnant pout kent ēak weim wēēn pōtōk pim wēwē ompyaut utpet mowasēn won sēēn omēn pōtōk tolēēl kaamōk elmēēpēn? Pēl naēpan. ²⁶ Namp pi nemēntre nem ngōnēntaan omnarōa ēōetak ēō ēēpna pōp ēnēmak Omēn Kēēp ne nem Pēpapre ngēēngk enselōrōaring pitēm ēwaat

nem rangk elaan nem kutöm ewaöring oröak piin kaaö elmëemaap. ²⁷ Ne yaap niaanaan. E taua eporö arëkaan narö wel nawiin om wëen Anutuwa wa ngaöök nimëëpna pöt yaaröön itaampun sa.”

*Yesu pi möönre koröp maim wa
(Matiu 17:1-13; Maak 9:2-13)*

²⁸ Yesu pi ngön pöt mëak wë kët 8 ëak won sëen Pitaare Sonre Semsre pël ëak pit koirak Anutuun ök mapënëak rosir naöökë sa. ²⁹ Pël ëak ök yemaan ë kosaö maim koröp oröön ulpëenëpta kölam panë tëen ëwa elmëa. ³⁰ Pël ëen omën naar oröak piiring ngönngön ëa yapintepar Mosesre Elia. ³¹ Piarip kutöm ewaöring oröak wë Yesu pi Anutuwa yaö mëa pöl Yerusalem kak së wel wiipna pöta ngönte piiring aim ³² wëen Pitaare karaar pit kakom pan yaënaak ke urak it nganga sak itaangkën Yesuu ëwaö wiaan omën pöaar piiring tauaan itena. ³³ Pël ëen piarip Yesu wil moulmëak sëpënëak yaëen Pita pi köpël yak Yesuun köntak epël mëa. “Kaöap, ten eprek wëen ompyaö yaë. Pötaanök ten ka kot nentepar nent ëak ök renaan, nent nimëen, nent Mosesëen, nent Eliaëen ëak.” ³⁴ Pël yemaan tapët pöt uröam nempel iri kaka elmëen pit kas ëa. ³⁵ Pël ëen uröam pömpelë öngpökaan ngön epël oröa. “Epop nem Ruup, piin yaö mëaap. Pötaanök ar pim ngönte kat wiin.” ³⁶ Pël ëen pit ngön pöt kat wieë itaangkën Yesu pimënt tauaan itena. Pël ëak pit omnant pitëm itaampööre kat wi ëa pöt tapëtakëer omnaröen ök nemaan om yak wesak wakaima.

Yesuuk yokot namp urmerap piik wëen waö ë momëa

(Matiu 17:14-21; Maak 9:14-29)

³⁷ Ëlpam walën rosiraöökaan ngemaan omën kësang pan Yesu kan kourak koira. ³⁸ Pël ëak omën pöröa tekraakan nampök epël mëa. “Rë yanuulaup, ni nem yokotupön iteempëek yak kosang wesak kimang yeniak. Pi kopëtäpök yaë pötaanök. ³⁹ Urmerapök pi taintaë wak wëen këlël aim wë. Pël ëak pöpök pi kutpat ë moolaan ngentiak ing elre mor el ëak wieë kepeep yangësem wiaakë yaë. Pël ëen këlangön panë yemengkem wil nemoulmëen yaëen ⁴⁰ nim ruuröak waö ë momëëpënëak kosang wesak kimang maan pitök waö ëen pangk naën ëaut.” ⁴¹ Pël maan Yesuuk epël mëa. “O kön wi kosang yewesaut wonörö, aë. Ar lup kosarö. Ar neen kön wi kosang nenewasën yeem kön wiin akun tolëël arring wë arim könömöt weim öm? Nim yokotup nem naë wak wais.” ⁴² Maan yokotup wak yesën urmer pöpök kutpat ë moolaan ngentiak ing elre mor el ëak wiaan Yesuuk urmerapön ngön kosang mëak yokotup ompyaö mowesak pim pepap kaalak mena. ⁴³ Pël ëen

omnarö Anutuwa weëre kosang pöten itanak yaan sa.

Yesu pi kaalak pim wel wiipnaata ngönte ök mëa

(Matiu 17:22-23; Maak 9:30-32)

Pit Yesuu ëa pöten om kön wieim wëen Yesuuk pim ruuröen yas mëak epël mëa. ⁴⁴ “Ar ngön epël këkë kat wieë. Omnarök Omën Këëp ne ngaaröa morosi neulëëpna akunet temanöm yes.” ⁴⁵ Yesuuk pit ngön pöta songönten kön wiipnëak ëlëëp mowesa. Pël ëen pit ngön pöt kat wiak ëngk ma e ëen pëël mapënëak ëak kas ëen sëp wesa.

Kaö sak wëauta ngönte

(Matiu 18:1-5; Maak 9:33-37)

⁴⁶ Ruurö pit, “Tiarim naëaan talëpök kaö sak wë,” pël mëak pitëmënt ngön nga ela. ⁴⁷ Pël yaëen Yesu pi pitëm kön pöten itanak runga kot namp wak pim naë tau ulmëak ⁴⁸ pitën epël mëa. “Omën namp nemëen yak runga kot ke epëlëp ompyaö elmëëpna pipop ne elnëëpnaat. Ne elnëëpna pipop nem wë nemëaap elmëëpnaat. Arim tekraakan namp, ‘Ne irëak wë,’ pël apna pipop pi isak öpnaap.”

Omën namp arim yaaut utpet newasën ëëpna pipop arim karip

(Maak 9:38-40)

⁴⁹ Pël maan Sonök epël mëa. “Kaöap, ten itaangkën omën namp nim yapintak urmerarö waö ë yamëen itenaut. Pël ëaupök omën pöp tiarim ënëm naën yaë. Pël ëen tenök pël ëëpanëak kan mowariaut.” ⁵⁰ Pël maan Yesuuk piin epël mëa. “Ar kan mowariingan. Omën namp arim yaat komun naurön ëëpna pipop arim karip.”

Sameria omnarök Yesu ka nemangkën ëa

⁵¹ Yesu pi Anutuuk pi koirak kutömweri sëpna pöt temanöm yesën kosang weseëak Yerusalem kakë sëpënëak mëa. ⁵² Pël ëak omën narö wes mëen wet rëak së Sameria yangerak ka naöök së oröak Yesuun kaare omnant kopëta wasëpënëak mëa. ⁵³ Pël maan omën pörö pit Yesu Yerusalem kakë sëpnaat ewat wë yak pi sant nemowasën ëa. ⁵⁴ Pël ëen Yesuu ruuar Sonre Sems piarip pöten itanak epël mëa. “Aköp, tenip maan kutömweriaan esuwes irë pit kotöpën ma?” ⁵⁵ Maan kaip ti nga mëa. ⁵⁶ Pël ëak pit kak nerekë sa.

Yesuu ënëm ëëpenaata ngönte

(Matiu 8:19-22)

⁵⁷ Yesën kan kourak omën nampök epël mëa. “Nim yasumëët ne ënëm elniimaap.” ⁵⁸ Maan Yesuuk epël mëa. “Kent tokörö pit pitëm ka yauraut wia. Ën intörö pitta pitëm ka ëpöt wia. Pël ëaap Omën Këëp nem

ka uröma kaat won.”⁵⁹ Pël mëak Yesuuk omên nampön epël mëëa. “Ni nem ênêm ê.” Pël maan kangiiir epël mëëa. “Aköp, ni yok pangk kat newiin wet rêak sê nem pepap yang kel weerum.”⁶⁰ Maan Yesuuk epël mëëa. “Sêp was. Omên nem ngönte ngaarék naön yaaö pöröak yok pangk wel pitêm karurö yang kel weerëpnaat. Ên ni pöt sê Anutuuk wa ngaöök nimëak wê pöta ngönte ök ma.”⁶¹ Pël maan omên munt nampök epël mëëa. “Aköp, ne nim ênêm elniimaaten kent yaë. Pël éaap ni kat wiin wet rêak kak sê nem karurö mor menak waisum.”⁶² Maan Yesuuk epël mëëa. “Omên namp pi Anutuu yaatak wê wêwê ngaanten yaköm éëpna pöpök Anutu pim wa ngaöök mëak wêaö pöta yaat yok pangk namëmpan.”

10

Yesuuk omên 70 êak ngönên yaatak wes mëa

¹ Ênëmak Aköp pi omên munt 70 êak kom ê ulmëak pim ênêm sêpnaal ka kotre kaö poutê naar kak nerekéên naar kak nerekéên pëlpël êak wet rêak wes mëën sa. ² Wes mëëpënëak yeem epël mëëa. “Ya lupöök kaömp kê kësang pan kóp sak wê. Pël éaap ya omnaar kopët. Pötaanök ar yesem pöt ya Pepapön kimang man. Pël éën puuk ya omên munt narö koirak wes mëën këët wa rongan éëpnaan. ³ Seë. Yesem epël kön wieë. Pol sêspëp ruurö kent toköröa öngpök wê pöl nook ar omnaröa öngpök wes nimëën sê önëën yeë. ⁴ Pötaanök monere kërre ing kërre pöt wak sênganok. It wom-pwomp éënganëên kan kourak yesem omnarö koirak ngönaak manganok. ⁵ Ar ka nentak sê ilanë piptak wet rêak epël man. ‘Anutuuk öngre omp ka eptakörö mayaap elniip.’ ⁶ Pël éën ka pötak omên mayaap namp wêa pöt arim mayaap ök mëëa pöt pim naë orööpnaat. Won éën pöt arim mayaap pöt arimté ngésël kaip tiak waisëpnaat. ⁷ Ya omnarö pit pitêm ya yamëngkauta kangiiir omnant yok pangk yeö. Pötaanök ar ya omnarö arim ka önë pötak pëen wëen kaömpre iire pöt pit ningkên pöt yok pangk nën. Pël êak ar ka paspas éënganok. ⁸ Kak nerec sê oröön sant niwesak kaömp ningkên pöt nën. ⁹ Pël êak kak pörökë yauman omnarö ompyaö mowesak, ‘Anutuuk wa ngaöök nimëëpënëak yaë,’ pël man. ¹⁰ Ên ar kak nerec sê oröön pit sant naalniin éën pöt ar ka tomök sê tauëë epël man. ¹¹ ‘Ar kön wiak “Ten utpet yeë.” pël wasënëëk yak arim ka epöokaan yangre ulöl tenim ingötê el menaut kaalak kërë arimtéën yauulak. Pötaanök ar këëkê kön wieë. Anutuuk wa ngaöök nimëëpnaaten kaaö yeë.’ ¹² Ne nia-maan kat wieë. Ngaanëer Sotom kakörö pit utpet éëima. Pötaan akun kaöaöök Anutuuk

Sotom kakaanörö pitêm utpetatê kangut mampnaat. Ên ka pe pilötê pörö utpet pan éën Sotom omnaröa kangut kaö wesak mampnaat.”

Yesuuk ka nantê omên lup kaip natiin éauröaan yaköm ngön mëëa

(Matiu 11:20-24)

¹³ “Yakömpe, Korasin omnaröen. Yakömpe, Pesaita omnaröen. Nem retëng weëre kosangöt arim naë elnia pöl Taiaare Saiton omnaröen elmëanëên pit ngaanëer pitêm lupöt kaip tiak ulpëenre poë koröp sinöt êak ka kosöt kolak pitêm koröpök wa mëan tapön. ¹⁴ Pötaanök wê ênëmak akun kaöaöök Anutuuk Taiaare Saiton omnarö pitêm utpetatê kangut mampnaat. Ên ar pöt utpet pan éën pitêm kangut kaö wesak nimpnaat. ¹⁵ Ên Kapaneam omnarö, ar kutömweriil isën ma? Won, ar es parëaöök ngemanëët.” ¹⁶ Pël mëak Yesuuk pim ruuröen epël mëëa. “Arim ngönöt kat wiipna piporö nem ngönte kat wiipnaat. Ar kasëng nimampna piporö ne kasëng nemampnaat. Ne kasëng nemampna piporö wes nemëaupta kasëng mampnaat.”

Ya omên 70 pörö kaalak waisa

¹⁷ Omên 70 pörö ya nga im olëak kaalak ërëpsawiaring sê oröak Yesuun epël mëëa. “Aköp, ten nim yapintak urmerarö waö elmëen tenim ngönöt kat yawi.” ¹⁸ Maan epël mëëa. “Ne itaangkên Seten pim weëre kosang won sêen pi kent tangaarötê yaë pöl kutömweriaan wais yengenti. Pötaanök ar peene urmerarö waö yaalmë. ¹⁹ Kat wieë. Ne yok weëre kosang ninaut. Pötaanök ar kamalre kôngap pörö ing mësaan kööre toköp Seten pim weëre kosang pötak ar il nani-waspan ma këere nga nentak utpet nani-waspan. ²⁰ Ar pöt, urmerarö arim ngönöt kat wia pötaan ërëpsawi éëngan. Won, ar Anutuuk arim yapinöt kutömweri wa yawi pötaanökëer ërëpsawi éëë.”

Yesu pi ërëpsawi êak pim Pepapön yaya mëëa

(Matiu 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Akun pötak Ngëngk Pulöök Yesu kaamök elmëen ërëpërëp kësang êak Pepapön epël mëëa. “O Pep, ni kutömre yang poutê Pepap. Niin yowe yeniak. Ni omên éwatöröaan nim ngönënte ëlëëp yaalmëaup. Ên kön nawiin yaauröaan pet yaalmëaup. Mak, Pep nim kentöök pël yaaup.” ²² Pël mëak omên pouröen epël mëëa. “Pepak omnant pout ne nenaut. Pötaanök omnarö ne Anutuu Ruupë songönten köpël wê, Pepakëer éwat wê. Ên Pepenta tapël wia. Omnarö piin köpël wê, Ruupökëer éwat wê. Pötaanök Ruupök omên nampön Pepapë songönten ök maan yok pangk éwat sêpnaat.”

23 Pël mëak Yesu pi kaip tiak ruurö pitëmtën epël mëëa. “Omën it ngölöpöt arim ityaangk epötön ërëpërëp ëënëët. 24 Ne ök niamaan. Ngaan tektek ngön yaaöre yang omp akörö kësang pit omën epötön itaampëneäk ëak itnaangkën ëautak ar peene ityaangk. Kat wiipëneäk ëak kat nawiin ëautak peene kat yawi.”

Sameria omën nampök pim kööre toköp ngarangk elmëa

25 Omën ngön kosangöt ëwat nampök Yesuun morök elmëepëneäk epël mëëa. “Rë yanuulaup, ne tol ëak wëwë kosangta yaö sum?” 26 Maan Yesuuk kangüir epël mëëa. “Ngön kosangöt pepeweri tolëël wiaan sangk kel yaaup?” 27 Pël maan omën pöpök epël mëëa. “Anutu pi nim Aköp. Ni piin lup sant elmëak nim lupmerre könrë weëre kosangre kön yawiare pipot pout pimëën pëël elmëak nimtëën lup sant yaën tapël nim karipön elmëëm pël wiaap.” 28 Maan Yesuuk epël ök mëëa. “Yok pangk yaan. Pël ëëmë pötak wëwë kosangta yaö sumëët.”

29 Pël maan omën pöpa pi pimtën wak isëpëneäk Yesuun epël mëëa. “Ën nem karip talëp?” 30 Maan Yesuuk watepang ngön nent epël ök mëëa. “Yuta omën namp Yerusalem kakaan Yeriko kakë sëpëneäk yesën këkain yaaö narök kamtaöök koirak mën olëak pim ulpëenre omnant wak sëën wel wiipënak eim wiewëa. 31 Pël ëën kët pötak kiri ar yaaö namp kan tapöök së itaangkën wiaan keker elmëak sa. 32 Pël ëën Liwai ngönën omën kiri ar yaaö kaata inëën namp kan tapöök së orök itenak keker elmëak sa. 33 Pël ëën Sameria omën namp Yuta omnaröa kööre toköröa naëaanëp pi kan tapöök së orök omën pöpön itenak yaköm pan ëa. 34 Pël ëën naë së mën ilautë kolapötre wain iit wa momëa. Pël ëäk kör mokoëak wa pim pol tongkiipë rangk ulmëak mësak së su ka nentak moulmëak ngarangk yeem ka ura. 35 Pël ëäk wangam kanök sëpëneäk sum 2 kina pöt su ka pöta pepap menak epël mëëa. ‘Ni omën epop ompyaö wesak ngarangk ëëm. Nim sum nant pimëën won wesan ëën pöt nem kaalak waisumaatak kangit nimpaa.’”

36 Yesuuk watepang ngön pöt më pet irak ngön kosangöt ëwat pöpön epël mëëa. “Omën naar namp pöröakaan talëpökëër omën këkainörök mëna pöpë karip yaë?” 37 Pël maan omën pöpök mëëa. “Mënaup sant mowesa pöp.” Maan Yesuuk kangüir epël mëëa. Niinta së tapël ëëm.”

Mataare Maria piarpim ngönte

38 Yesure pim ruurö pit së kak nerek oröön öng nampë yapinte Mata puuk Yesu pim kaatak koirak së ulmëak sant mowesa. 39 Pël ëën Mataë nang namp wëa yapinte Maria pöpök Yesuun naë së pim ingrak wel

aisëak wë ngönën yaan kat wia. 40 Pël ëën Mata pimënt kaömp kësang ar yeem pangk naën ëën kön selap ëak Yesuun naë së epël mëëa. “Aköp, nem nangap pi ne wil neulëak sëën nemënt kaömp ar yeë. Pöten ni kön wiin yok pangk yaë ma? Ni maan ne kaamök elnëëp.” 41 Pël maan Yesuuk piin epël mëëa. “Mata, Mata, ni kaömp kësang ar ëëmëëtaan kön selap ëak ya ngës yaën. 42 Pël ëaap ar omën kopët nent ëënë pöt pangk. Maria pi omën kopët ompyaö tapët yaë. Pötaanök sëp waspanok mangan.”

11

Kimang yamëëauta ngönte (Matiu 6:9-15; 7:7-11)

1 Akun nentak Yesu pi nal së Anutuun ök maima. Pël ëak pet irën ruuröakaan nampök epël mëëa. “Aköp, Son pi pim ruuröen Anutuun ök mapëneäk rë mouleima pöl nuuk ten nent rë nuul.” 2 Maan Yesuuk epël ök mëëa. “Ar Anutuun ök manëak pöt epël man:

‘Pep, nim yapinte ngëengk wiaap.

Ni wais wa ngaöök nimë.

3 Kët poutë tenim kaömpöt nimp.

4 Tenim saunataë kangut kërë nuula.

Tenök omnaröa saun tenimëën yaalni pötë kangut tapël kërë yemoolak pötaanök. Moröktak nuulëenganok.’”

5 Pël mëak Yesuuk kaalak yal menak pim ruuröen epël mëëa. “Arim naëaan nampök röök ulöpöök së pim karip ka uraan it moilak epël mapnaat. ‘Ngöntöp, ni kaömp nemesiar nemes ëak nan. 6 Nem kar namp kan im wais nem naë oröön kaömp mepaap won.’ 7 Pël maan ka pepap pi wal ëak epël mapnaat. ‘Ni tol ëën ka uraan it yenilën? Kaat kan wariaan rungaaröeta ka uraap. Yok pangk kaömp nangingkan sa.’” 8 Pël mëak Yesuuk yal menak epël mëëa. “Ka pepap tol ëëpën? Ne niamaan kat wiewë. Pi ‘Nem ngöntöpök ya,’ pël wesak nemampan. Om pim ke urak mapna pötaan omnant pim mapna pöt mampnaat. 9 Pöta nokoliit niamaan. Kimang maim olëak omën këët önëët. Ngaöl ëeim së këët koirëneët. Kanwer körangkörang maimën të niwiiipnaat. 10 Anutuun kimang yamëëaurök omnant yeö. Ngaöl yaurö Anutuun naëaan këët yokoir. Kanweri körangkörang yamëëauröaan Anutuuk të yemowi. 11 Arim naëaan namp pim rupök animauten maan kamal utpet namp wa mampën ma? 12 Ma kokor ngeepön maan körangap namp wa mampën ma? Won. 13 Ar omën utpetarök arim rungaarö omën ompyaout men yeë pöl arim Pep kutömweri wëaup puuk il niwesak Ngëengk Pulöön piin kimang maan nimpnaat.”

Omèn naròak, “Pielsepul pöpök Yesu kaamök èèn ya yamèngk,” pèl mèëa
(Matiu 12:22-30; Maak 3:20-27)

¹⁴ Yesuuk omèn urmerapök elmèèn ngòn naèn wéaò namp waò è momèèn oròak sèèn ngòn yaap yaan omnarò itenak yaan sa. ¹⁵ Pèl yaèèn naròak epèl mèëa. “Pi urmerarò kaòap Pielsepul puuk kaamök elmèèn urmerarò waò è yemomè,” pèl mèëa. ¹⁶ Pèl yaèèn naròak Anutu piiring wè ma won pòten itaampènèak kutòm retèng nent èèpèn mèak moròk elmèa. ¹⁷ Pèl yaèèn pi pitèm lupötè itenak mèëa. “Yang nerakè omnarò pitèm naè nga oròèn nga elak kom èak wèèn weère kosangring naòn èèpnaat. Èn ka naòök wèaurò pit tapèl kom elmèèn repak sèèn ka kosaò wiaapnaat. ¹⁸ Pöta ök Setenè omnarò pit kom èak pitèmènt nga elèpna pöt tol èak pim yaat kosang sèpèn? Ar neen, ‘Pielsepulök kaamök elmèèn urmerarò waò è yamè,’ pèl yak. Arim ngòn pöt yaap èanèèn nemorò waò è mèan tapòn. ¹⁹ ‘Pielsepul puuk kaamök elmèèn urmerarò waò è yamè,’ pèl aim. Pötaanök arim ngòn pipèt yaap yeànèèn arim ruurò pitta Pielsepul kaamök elmèèn urmerarò waò è mèan tapòn. Pötaanök arim ruurò pitèmtok arim ngòn pöt kaar èan pöt tekeri yewas. ²⁰ Ne Anutu weère kosangöök urmerarò waò yeè. Pötaanök Anutuu wa ngaòök yanime pöt arim naè yaarò. ²¹ Omèn nga namp, Seten, pim raèèp wak tupre ka pimtak ngarang èak öpna pöt pim omnant muumöngk wiaapnaat. ²² Pèl èaap omèn nga munt namp weère kosangringèp nook wais il mowesak raare inre tang pim kosang wesak weëa pöt wa èp èak pim omnant pout kom èak omèn muntarò mempaat. ²³ Namp ne sant naalnèèn yaè pipop kööre tok yaalnè. Namp neering pol sèpsèpörò wa top naèn yaè pipop pi sèpsèpörò rep yamè.”

Urmerap kaalak waisèpna pöta ngönte
(Matiu 12:43-45)

²⁴ Pèl mèak Yesuuk pitèn watepang ngòn nent epèl ök mèëa. “Urmer namp omèn nampòkaan oròak sè kosangöök wè urre korumòn ap wesak epèl kòn wia. ‘Nem ka ngaan wakaim olèak waisautakè kaalak sumaan.’ ²⁵ Pèl kòn wiak sè itaangkèn ka tapèt koore katèp èak è rangi ulmèèn kos wieëa. ²⁶ Pèl èèn pi kaalak sè urmer muntarò 7 èak koirak waisa. Pörò pim ök won, utpet panèèrò koirak wais ka kopèt taptak wèa. Pèl èèn omèn pöp pi ngaan utpet kot nent wakaimaupök ènèm sasa utpet pan sa. Pöta ök namp pim lupmeri ne won kos wiaapna pöt pi ènèmak utpet pan èèpnaat.”

Èrèpsawaring wèauta ngönte

²⁷ Yesu pi pèl yemaan öng nampök omnaròa tekraakaan ngòn èak epèl mèëa. “Niwilak kapa nina pöpön kòn wiin èrèpsawi

yaè.” ²⁸ Maan Yesuuk epèl mèëa. “Pipèt yaap yaan. Nook pöt, Anutuu ngönte kat wiak wak wè piporöen kòn wiin èrèpsawaring yaè.”

Omèn naròak Yesu ya retèng nant mèmpeñèak mèëa

(Matiu 12:38-42; Maak 8:12)

²⁹ Omèn kèsang pan pim naè sè wa top yaèèn pi pitèn epèl mèëa. “Omèn peene akun eptak wè eporò ar utpetarò. Ar ya retèngöt yamèngka pöten ke urak yenèak. Pötaanök ne ya retèng nent naengan, ngaan Sona pim elmèa pöta ököt pèèn pet elniin itaampunèet. ³⁰ Sona pim naè omèn oròa pipèt Niniwa kak wèauròaan Anutuuk pitèn retèng pipèt pet elmèa. Pipta ököt Omèn Kèèp nem elnèèpna pipèt akun eptak wè eporò arèn retèng pet elniimaat. ³¹ Ènèmak Anutuu omèn kom elniipna akunetak öng ak namp yang we naòökèl wakaimaup pi wal èak arim kòn wi kosang newasèn yeè pöt war wasèpnaat. Pöt öng pöp yang kaò pantakaan Solomonè naè wais pim èwat kèsangöt kat wiipènèak waisaup pötaanök. Pèl èaap omèn peene wè epop nook Solomon il yemowasetak ar nem ngönöt kat nawiin yeè. ³² Ènèmak Anutuu omèn kom elniipna akunetak Niniwa kakaanörò pit wal èak peene wè eporò arim utpetat tekeri wasèpnaat. Pöt Niniwa omnarò pit Sonaak ngönèn ök maan kat wiak lup kaip tiaurò pötaanök. Pèl èaap omèn peene wè epop nook Sona il yemowasetak ar nem ngönöt kat nawiin yeè.”

Tiarim lupötè èwa wiaap

(Matiu 5:15; 6:22-23)

³³ “Ar esuwes mangiak karök wiire kapita öngpök mè pèl naèngan. Ngaarèk wesirèn èwa èaan omèn kakaati waisèpnaarò èwa pöön itaampnaat. ³⁴ It pipöörar arim koröpöökè rampewes. Arim itöök omnant itenak kòn ompyaut yawiin pöt arim lupötè rampewesi yaè pöl èwa ompyaò èaapnaat. Èn arim itöök omnant itenak kòn utpetat yawiin pöt arim lupötè koò olèaapnaat. ³⁵ Pötaanök arim lupötè èwa wia pipèt koò olapanèèn ngarangk kèèkè èèn. ³⁶ Pèl èèn arim lupötè kout won, èwaat pèèn wiaan pötak esuwesi yaè pöl èwa elniaan önèet.”

Yesuuk Parisi omnaròere ngòn kosangötè ngarangkörò pitèm utpet yaaut war wesa

(Matiu 23:1-36; Maak 12:38-40; Luk 20:45-47)

³⁷ Yesu pi ngòn pöt mè pet irak wèèn Parisi ngönèn omèn nampök kaömp nèmpeñèak yas maan pim kaatak sè ilèak wel aisèa. ³⁸ Pèl èèn omèn pöp itaangkèn Yesu Yuta omnaròa yaaul kaömp akunetak i nairèn èa pöten kòn wiin pangk naèn èa. ³⁹ Pèl yaèèn Yesuuk itenak epèl ök mèëa. “Ar Parisi

omnarö kelönre söwarre pöt kasngaëel pëen i yairem öngpök i nairën èen kewil wia pöl ar koröpök ompyaö wasën arim lupötë pöt kainre utpet yaaut peö èak wë. ⁴⁰ Kaökaurö aë. Anutu omnantë koröpöt ket èaup pi lupötta ket naën èa ma? Ar pöt, arim koröp pëen kölam wasënëak kent yeëetak Anutu pöt, tiarim lupötta kölam sèpenëak kent yaë. ⁴¹ Ar arim lupötëaan kësangën yaat mëmpunë pötak arim lupötë kout won sèpnaat.

⁴² “O Parisi omnarö, yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar èwamre kaëkoëre kèènre pöt wa top èak moresiar wesak nokoliil nent Anutuun yaö yaalmë. Ar omën pas pöt yeemak nokoliil omën ompyaüt èere Anutuun lup sant elmë pöt naën yeë. Poutepar èènë pötaar ompyaö. ⁴³ O Parisi omnarö, yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ngönën tupötë kakaati sè omnaröa itékëel wel aisanëëten kent yaaurö. Pël èak omnarö wa ronganök koirak èrëpsawi ngön niapanaten kent yaaurö. ⁴⁴ O yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar omnarö yangaöökë ongpök weera pöta ök. Pël èaan omnarö utpet wia pöten köpëlëk roro sak waisak yaë.”

⁴⁵ Yesu pi ngön pöt maan ngön kosangötë ngarangk nampök epël mëëa. “Rë yauuulaup, nim ngön pipët tenta yaniö.” ⁴⁶ Maan Yesuuk kangüir epël mëëa. “O ngön kosangötë ngarangkörö, yakömpe. Arta arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ngön kosang nant pit ngar öpënëak arim könöökang mangkën pit ngar öpënëak këlangön kat yawiin arimët kaamök naën yeë. ⁴⁷ Yakömpe. Arim èarök tektek ngön yaaurö mënaüt. Pël èen arök pitëm yangaö wa ngolöp wesak è yemorangi. ⁴⁸ Pël yeem arim èaröa eima pötön kön wiin ompyaüt yaë. Pitök tektek ngön yaaurö mëngkën wel wia. Èn arök yangaö è yemorangi. ⁴⁹ Pötaanök Anutu èwatëpök epël èaut. ‘Ne tektek ngön yaauröere nem ngön yaaö omnarö pitëm naë wes mëen narö këlangön kat mowiire narö mëmpö pël èëpnaat.’ ⁵⁰ Ar arim èaröa eima pötön kön wiin ompyaüt yaë. Pötaanök omën ngaan tektek ngön yaaurö mëmpö waiseima pöröa saunatë könömët akun eptak wë eporö ar önëët. ⁵¹ Ngaanëër arim è nampök ngës réak Apel mënak mëmpö mëmpö è wais Sekaraia pi kiri ar yaaö kaata kakaati mënaüt. Pötaanök ne niamaan kat wiëë. Mëneima pöta könöm pöt peene ar akun eptak wë eporöa naë pet irëpnaat. ⁵² O ngön kosangötë ngangkörö, yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ngönën kat yawiauröa kanö il yemowariaurö. Arimënta kan pöök nasën wë omnarö sèpanëak kan yemowariaurö.”

⁵³ Ngön pöt mëak yesën ngön kosangötë

ngarangköröere Parisi ngönën omnarö ngës réak pim ököök è yesem morök elmë sa. ⁵⁴ Pël yeem pim këmtakaan ngön nent kat wiin korar aan pöt pötak utöpënëak ngarangk këëk pan èa.

12

Kaarötön ngarangk èëpenaata ngönte (Matiu 10:26-27)

¹ Omën selap pan Yesuu naë wa top èak teptep èak naröa ingötë rangk naröaat mësëak wëa. Pël èen Yesuuk pim ruuröen wet réak epël mëëa. “Parisi omnarö pit kaar yaaurö. Yis kaömp peret ket yaaö pöt korupaë kas möautë öngpök èlëëp repak yes pöl pitëm kaar yaaö pöt repak yes. Pötaanök arim naë repak waispanëen ngarangk këëk èen. ² Omën ngep èen wia pipot wiakaim wi naöpanëët. Ènëmak wëlël èen omnarö itaampnaat. Èn èlëëp wia pipot wi naöpanëët. Pipot tekeri sèpnaat. ³ Pötaanök arim koutak ngön yak pipot omnarö pit èwaatak kat wiipnaat. Èn arim kaata kakaati ngön laöök yak pipot ènëmak omnaröa tektrak wë kaö wesak orööpnaat.”

Omën kopët nampönökëer kas elmëëpa (Matiu 10:28-31)

⁴ “Ngöntörö, ne niamaan. Ar koröpö pëen nimëmpanaröen kas èëngan. Pit pël èak rangkël munt nant naalniipan. ⁵ Èn arim kas èënë pöpön nook ök niamaan. Ar Anutu nimënak ènëmak kaalak es parëaöök wa nuulapna pöpönökëer kas èen. ⁶ Omnarö tiar int sèpër mor nas pörö 2 toea pötak sum èëpenaatak Anutu pi int kot ke pëlöröenta kat nokolön yaaup. ⁷ Èn omnarö ar pöt, arim kepön èpötönta èwat wëaup. Pötaanök ar kas èëngan. Anutuuk kön wiin arök int koturöa sum pöt il mowasën arën kat nokolön yaaup.”

Yesuu yapinte apenaata ngönte (Matiu 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ “Ne niamaan kat wiëë. Namp pi omnaröa èöetak, ‘Ne Yesuu ènëm yeë,’ pël apna pöp Omën Këëp nookta kangüir Anutuu enselöröa èöetak, ‘Pi nemop,’ pël amaüt. ⁹ Èn namp pi omnaröa èöetak neen yak newasëpna pöp nookta Anutuu enselöröa èöetak piin yak mowasömaap. ¹⁰ Namp pi Omën Këëp neen utpet wesak apna pöp pim saun pöta kangit Anutuuk kërë moolapnaat. Èn namp pi Ngëengk Pulöön utpet wesak tapël mapna pöp pim sauneta kangit ent è nemoolahan. ¹¹ Èn omnaröak ngönën ngarangköröere yang ngarangköröa naë mës nuwak sè ngön yaatak niulëëpënëak yaëen pöt ngön nokoliit tolël menet èak kön selap èënganok. ¹² Akun

pötak ngön anë pöt Ngëengk Pulöök tekeri wes nimpnaat.”

Mon omën kaökaupë ngönte

¹³ Omnarö pitëm tekrakaan nampök Yesuun epël mëëa. “Rë yanuulaup, nem nanëp pi tenpim pepapë mor kolöt pimënt wak wë. Pötaan ni ök ma. Pël ëën nent kom ëak ne nampnaan.” ¹⁴ Maan Yesuuk epël mëëa. “Talëpök ne arim ngön ë pet iröore omnant kom ë pël ëëmëak yaö neea? Pël naengan.” ¹⁵ Pël mëak wal menak pitën epël mëëa. “Ar ngarangk ëën. Ar omnantëën kentre kaur ëënganok. Omnarö pitëm omën kësang wa pipotök wëwëet koir nemangkën yaaut.” ¹⁶ Pël mëak watepang ngön nent epël mëëa. “Omp ak namp pim yaak kaömp kësang pan oröa. ¹⁷ Pël ëën pi epël kôn wia. ‘Ne kaömp kaat wonöp. Oröptak kaömp epot wa wiim?’ ¹⁸ Ne epël ëëm. Kaömp kaat töölak kaö wes ök réak nem kaömpre omnant pout wa wiimaan. ¹⁹ Pël ëak epël kôn wiimaat. Peene akun eptak nem kaömpre omnant kësang pan wia. Pötaanök akun wali wak wë në pël ëeimeë ërëpsawaring kë seim ömaat.’ ²⁰ Pël maan Anutuuk epël mëëa. ‘Kaökaup, ni röök eptakëër wel wiimëëp. Talëpök kopëta won pöt öpën?’” Pël mëak Yesuuk ngön kaut epël mëëa. ²¹ “Omën narö Anutuu naëaan ulöpre moup pöt pitëm lupötë won wiaan yangaakë omnant ulöpre moupring öpna pörö omën pöpë ök sëpnaat.”

Koröpöökë omnantëën kôn selap naën ëëpa

(Matiu 6:25-34)

²² Pël mëak Yesuuk pim ruuröen epël mëëa. “Pötaanök ne niamaan. Ar arim wëwëetaan kôn selap ëak epël anganak. ‘Tiar kaömp tarëkaan öpen?’ Ën koröpöönta kôn selap ëak epël angan. ‘Oröpötök kör köpen?’ ²³ Kaömp pöt këët won, wëwëetakëër këët. Ën ulpëëre poë koröp pöt këët won, koröpöökëër këö. ²⁴ Ar intöröen kôn wieë. Pit kaömpöt ngëntödre wa peram wi pël naën yaauröak Anutuuk kaömp koir mangkën neim wë. Omnarö arök intörö il yewas. Pötaanök pi ngarangk elniipnaat. ²⁵ Ma arim naëaan nampök weëre kosang wia pöt yok pangk pimtë wëwëeten kôn selap ëak kot nent wali wasëpën sa ma? Won. ²⁶ Arök kot ke pëlöt naënöröak tol ëënak omën muntatëën kôn selap yeë? ²⁷ Ar polpol puutön kôn wieë. Pit pitëm ulpëëre poë koröpötëën waur naën yaë. Pël yaëetak ne niamaan. Omp ak Solomon pi omnant kësang wieëaupök ë rangiak wakaima. Pël ëaap pim ë rangiatök polpol pu pötëët il nemowasën. ²⁸ Këra pu ompyaut ya lupöök peene yaarö, ëlpamök tiak es marën won sëpnaat pël yewas pipotta Anutuuk maan ompyaut yaarö. Kôn wi kosang panë newasënörö ar pöt, Anutuuk koröpöökë

kaamököt nin yaë. ²⁹ Pötaanök ar iire kaömp nënë pötön kôn selap ëëngan. ³⁰ Yangerak köpël omnarö pit omën pipotëën kôn kësang wia. Pël ëaap arim Pepap ar wëwë koirëënëen iire kaömp nënë pöten kôn wia. Pötaanök omën pötëën kôn selap ëëngan. ³¹ Ar pöt, Anutuuk wa ngaöök nimëëpnaataan wëë ngentiin. Pël ëën puuk omën pipotta koir nimpnaat.”

Kutömweri omën ompyaut wa top ëëpnaata ngönte

(Matiu 6:19-21)

³² “Sëpsëp rongan kot epët ar kas ëëngan. Pep pi ar wa ngaöök nimëëpënëak kôn wiin pangk yaë. ³³ Arim omnant pout sum ëak mon kangüir öne pöt wonörö meneë. Pël ëak ar mon weë panëët wak wëën utpet nasëpanëët. Titi tëëre kain wë pël naëpanëët. Mon pöt arimëën kutömweri wiaapnaat pötaanök. ³⁴ Arim omën ompyaut wia pökëël kônötta wiaapnaat.”

Lup itit öpnaata ngönte

³⁵ “Ar poë koröp mënt wes urak es rangiak kopëta weseë. ³⁶ Ar pël ëak inëën omën narö pitëm kaöap wa topöökëaan wais kanwer körang elmëën të mowiipënëak kor wakaima pöta ök ëëë. ³⁷ Pël ëën inëën ruurö ka naurön wiaan wais itaangkën pöt pit ërëpsawi ëëpnaat. Ne yaap niamaan. Kaöap pi poë koröp mënt wes urak urötë wa moulmëak kaömp nempnaataan inëën elmëëpnaat. ³⁸ Ën pi röök lupöök ma ëlpam walëpënëak yaëën pit ka naurön wëën wais itaangkën pöt pit ërëpsawi ëëpnaat. ³⁹ Ar epël kôn wieë. Ka pepap pi kainëpë waisëpna akuneten ëwat wëanëën pi itit wë ngarangk ëën kainëp kaat pör menak neilaan ëan tapön. ⁴⁰ Omën Këëp nem waisuma akunetak ar kön nenewiin wëën pipël ëëm sa. Pötaanök ök ëak ön.”

Inëën ru ompyaupre utpetapë ngönte
(Matiu 24:45-51)

⁴¹ Yesu pi ngön pöt maan Pitaak epël mëëa. “Aköp, ni watepang ngön pipët tenimëntëën ma ten omën pouröaan yaan?” ⁴² Pël maan Aköpök epël mëëa. “Ar inëën ru ompyaupë ök sën. Inëën ru namp kôn ompyaö wieë ya ompyaö yamëngkën kaöapök pim karurö ngarangk ëëë akunatë kaömp mampënëak moulmëak sa. ⁴³ Ënemak inëën ruup kaöapë ök mëak sa pöl ëeim wëën kaöap wais itaangkën pöt pi ërëpsawi ëëpnaat. ⁴⁴ Ne yaap niamaan. Kaöap pi pim omnant pout ngarangk ëëpënëak moulmëëpnaat. ⁴⁵ Ën inëën ru pöp pi, ‘Nem kaöap pi teënt newaispan,’ pël weseë inëën koont yokot muntarö tang mö kaömpre i ngaat nak kôn irikor ëeim wë ⁴⁶ pim kaöapë waisëpna akuneten kôn nawiin öpna pötak kaöap kaalak waisëpna

pöt pi yokot pöp möak utpet wesak omèn ngön wa yooléauröa naè moulméépnat.

⁴⁷ “Inéèn ru namp pim kaöapè këm ngönten éwat wéak kangk naèn kat koko öpna pöp kaöapök pès kaö panè mööpnat. ⁴⁸ Èn ru namp kaöapè këm ngönten köpèl wé omnant pès mööpnat salöt éépnat pöp kaöapök pès kaö namöön éépnat. Pötaanök nem kaalak waisuma pötak ko éak ön. Namp pi omnant késang mampnaap kèèt késang tapèl koirèn pangk éépnat. Èn namp pi ya kaö tapèl menaupök kosang ngentiak ya kaö mëmpna pöp késang tapèl koirèn pangk éépnat.”

Yesu pi omnarö kom elniin kööre tok éépenèak iréaup

(Matiu 10:34-36)

⁴⁹ “Ne esuwes marèn ulölöt yokot pöta ök ar omnarö kom elniimèak yangerak waisaup. Pötaanök esuwes teéntom wélèng kotöpnaaten kent yaè. ⁵⁰ Ne këlangön kat wiimèak éautak pèl naèn wè. Pötaan ya ngésring wè pet irumaaten kent yaalnè. ⁵¹ Arök ne yangerakè ngaat won wasumèak waisan wasngan. Ne omnarö kom elniin kööre tok éenèak waisaup. ⁵² Pötaanök peene ngès réak ka nentak omèn mor nas önèrö ar kom elniin naar namp éak nal naar nal pèl éak neneraan kööre tok éenèèt. ⁵³ Epèl éenèèt. Pepapök ruupön kööre tok yeèa. Ruupök pepapön kööre tok yeèa. Èlèpök korömpèèn kööre tok yeèa. Korömpök èlèpèèn tapèl yeèa. Pèl yaèèn öng lèlamingaarta nampnampön kööre tok éépnat.”

Omèn orööpnaatön éwat sèpenaata ngönte
(Matiu 16:2-3; Maak 8:11-13)

⁵⁴ Yesuuk pèl mèak omèn pouröen epèl mèèa. “Ar uröam yewariin itenak, ‘Kopi waisèpènéak yaè,’ pèl yaan yok wais yaè. ⁵⁵ Èn yanget ompyaö éak yesèn itenak, ‘Kèt mapnaan yaè,’ pèl yaan yok kèt mè yaè. ⁵⁶ Kaar omnarö, ar mopöök uröamre kepilötön itenak éwat yaauröak töl èen akun wé eptak Anutu pim yaauta songönten köpèl yeè?”

Omèn nimèèn ngön apnaapring ngönte wotpil wasum

(Matiu 5:25-26)

⁵⁷ “Tol éènak utpetre ompyaö pötepar kom naèn yeè? ⁵⁸ Ni ngön yaatak sumèak yeem pöt wet réak niiring ngön wieéaupring è kopèta wasum. Ni pèl naèn sè niiring ngön wieéaupök è pet yairaupè naè niulèèn puuk è pet irak polisöröa naè niulèèn pitök wii kaatak niulèèpan. ⁵⁹ Ne niamaan kat wi. Ni pörek wè teént naaröngan. Nim karipè kangut pout pet ir olèakök oröömèèp.”

13

Omnarö lup kaip natiin éèpena pöt kö sèpenaat

¹ Akun pötak omèn naröak Yesuu naè sè epèl mèèa. “Kalili yangerakaan omèn narö ngaan animao iit Anutuu kiri èèpènéak yaèèn Pailatök maan pim ngaaröak mëngkèn wel wia.” ² Maan Yesuuk kangiiir epèl mèèa. “Ar epèl kön wiingan. ‘Pitèm saunat Kalili omèn muntaröaat il yemowasèn yak mëngkèn wel wia,’ pèl wasnganok. ³ Won, arta lup kaip natiin éènè pöt tapèl wel wiinèèt. ⁴ Èn ngaan Yerusalem kak Siloam ka waliimpel töölak omèn 18 éak ngep èèn wel wia pöröeta pitèm saunat Yerusalem omèn muntaröaat il yemowasènak éa wasngan. ⁵ Won, arta lup kaip natiin éènè pöt tapèl wel wiinèèt.”

Kèra ulöp nautön yaauta watepang ngönte

⁶ Yesu pi ngön pöt mèak watepang ngön nent epèl mèèa. “Omèn namp pim ya lupöök kem nement ngèntèn wèa. Pèl èèn ènèmak ulöpörö tööpènéak sè itaangkèn won wieèa. ⁷ Pèl èèn inéèn yaaupön epèl ök mèèa. ‘Kris-maki nentepar nent pötè öngpök këra epment töömèak wais itaangkèn won yaè. Pi këpök yang kolapöt yen. Pötaanök ni ku ti ola,’ pèl mèèa. ⁸ Pèl maan inéèn ruupök epèl mèèa. ‘Pèl èènganèp om öp. Pèl èèn kris-maki kopèt epèta öngpök nook songöntak yang inin éak pol yaat köm lèèmaat. ⁹ Pèl èèn kris-maki ootak ütöpna pöt yok pangk. Nautön éèpnat pöt ku tiimèèt.’”

Yesuuk kë yesa akun ngèèngk nentak öng namp ompyaö wesa

¹⁰ Yesu pi kë yesa akun ngèèngk nentak ngönèn tup nentak sè omnaröen ngönèn ök mèèa. ¹¹ Pèl yaèèn omnaröa tektrak öng namp urmerap piik wèèn yauman sèsè eim wèèn kris-maki 18 éak won saup wèa. Öng pöp kasngelö pak éak wè wotpil tau naön yaaup. ¹² Pèl èèn Yesuuk öng pöpön ngön mèak epèl mèèa. “Öng epop, nook nim yaumante wa yoolak.” ¹³ Pèl mèak moresiar pim rangk mowiin tapètakèer wotpil sak Anutuun yaya mèèa. ¹⁴ Pèl yaèèn ngönèn tup pöta ngarangkèp Yesuuk akun ngèèngktak ompyaö yemowasèn itenak ya sangèn èèn omnaröen epèl mèèa. “Kèt 6 pipot ya akunat. Pötaanök ar ompyaö niwasèpènéak pöt akun pipotè waisèn. Èn akun ngèèngktak pipotèèn waisngan.” ¹⁵ Pèl maan Yesuuk kangiiir epèl mèèa. “Kaar omnarö ar, akun ngèèngkötè ar pol purmaköre tongki-iröa kaatak sè kan tè mowiak mèsak sèèn i na yaè. Ar kön wiin arim animaurö pèl yaalmèem ya yamèngk pipèt ompyaut pèl yewas. ¹⁶ Pèl éaup öng epop pöt tiar Yuta omnaröa kar namp Apramè éapök Setenök kris-maki 18 pötè öngpök wii motèak wakaima. Pötaanök nook akun ngèèngktak wil yemoulmèep pangk naèn yaè ma?” ¹⁷ Pèl

maan pimëen kööre tok yaaurö pit ëö sa. Ën omën ëlörö pöt pim ya ompyaö yamëngka pötëen ërëpërëp ëa.

*Këra lëlëpre yis pöteparë ngönte
(Matiu 13:31-33; Maak 4:30-32)*

¹⁸ Yesu pi yal menak epël mëea. “Anutuu wa ngaöök yanimë pöt tolëelte? Ne oröp nantë ök ëëm? ¹⁹ Pipët këra lëlëp nampë ököt. Omën nampök lëlëp pöp pim yaak së ngëntën orök kaö sak wëen intörö wais morotë ngentiak ka ëp yawi.”

²⁰ Pël mëak munt nent epël mëea. “Anutuu wa ngaöök yanimë pöten oröptak ök ëëm? ²¹ Pöt yis pöta ököt. Öng nampök yis pöt korupaë kas möauring wa irikor ëen pötak ekek sëpnaat.”

*Kan koturakë ngönte
(Matiu 7:13-14, 21-23)*

²² Yesu pi Yerusalemë sëpënëak yesem ka kotre kaö poutë ngönën ök maö sa. ²³ Pël yaëën omën nampök pëel mëak epël mëea. “Aköp, Anutu pi omën kopët nampnamp utpetetakaan öpën sa ma?” Maan Yesuuk pitën epël mëea. ²⁴ “Ar kan koturak ilëak wëwë kosangta kanöök sënëëtaan weë panë ngentiin. Ne niaamaan. Omën selap pan kan pörak ilapënëak weë ngentiipnaatak pourö neilapan. ²⁵ Ka pepap pi pim kaat kan wariak öpnaat. Pël ëen ar tomökël wë pomp ëak tauëë körang elmëak epël manëët. ‘Aköp, tenimëen kan tē niwi.’ Pël maan puuk epël niapnaat. ‘Ne arën köpël. Ar tarëkaanörö?’ ²⁶ Pël niaan ar epël manëët. ‘Ten niiring kaömpre i ngawi naut. Ni tenim kak wais rë nuuleimënte.’ ²⁷ Pël maan puuk epël niapnaat. ‘Ne arën köpël. Ar tarëkaanörö? Utpet omnarö, ar mop newiak kama seë,’ pël niapnaat. ²⁸ Pël ëen ar itaangkën Apramre Aisakre Yakopre tektek ngön yaaurö pit Anutuu naë wëen itaampunëët. Ën ar pöt kaaö yaaurö. Pötaanök tomökël wë ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim öneët. ²⁹ Pël ëen omën yang we naöökkan naöök, këtëp yengampiaulaanre yeilëaulaan pourö wais Anutuu naë wel aisëëë kaömp neim öpnaat. ³⁰ Kat wieë. Tiar yang omnarö naëaan kot narö kutömweri së kaö sëpnaat. Ën kangiir kaö narö kot sëpnaat.”

Yesuuk Yerusalem omnaröenyaköm ngön mëea

(Matiu 23:37-39)

³¹ Akun taptak Parisi omën narö së Yesuun epël mëea. “Yang omp ak Erot pi ni nimpënëak ya. Pötaanök ni eprek sëp wesak nal së.” ³² Maan Yesuuk epël mëea. “Ar kaalak së kent tok utpet pöpön epël man. ‘Yesuuk pimtën epël ya. Pi akun eptak omën urmerarö wëaurö waö ë momëak yauman omnarö ompyaö mowesak akun kot nent won sëen pet irëpnaap pël ya,’ pöt

man. ³³ Peeneere ëlpamök yesem muntetak Yerusalem kak oröomaap. Pöt tol ëënak? Tektek ngön yaaö namp Yerusalem kak naaröön wiaan namëngkën ëëpnaat.” ³⁴ Pël mëak pimtëen epël mëea. “O Yerusalem omnarö, Yerusalem omnarö, yaköm. Ar tektek ngön yaaurö mëmpööre ngönën omën arim ngësë wes nimëaurö kël mö wel wi pël yaaurö. Kët ël epotë ne kokor ëlëpë ruurö wereweriare öngpök wa mëak ngarangk yaalmë pöl ar wa rongan ëak ngarangk elniimëak kent kön wiak pël yaalniin ar kaaö elnëimaaurö. ³⁵ Pötaanök ne sëp niwasën ngarangk won öneët. Ne yaap niaamaan kat wieë. Ar it nenengaangkën wakaim akun kaöaöök neen kaalak itenak epël neanëët. ‘Aköpök wes nimëen yewais epöpön yaya mepa.’”

14

Yesuuk omën namp kë yesa akun ngëëngk nentak ompyaö mowesa

¹ Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesu pi Parisi omën kaö nampë kaatak së kaömp yenën omnarö pit iteneëa. ² Pël yaëën omën koröpö pön mena namp pim naë wëa. ³ Pël ëen Yesuuk itenak ngön kosangötë ngarangköröere Parisi omnaröen epël mëak pëel mëea. “Tiar yok pangk akun ngëëngktak yauman omnarö ompyaö mowasëpen ma won?” ⁴ Pël maan pit om ngön won sak wëen omën pöp moröak ompyaö mowesak wes mëen sa. ⁵ Pël ëen pitën epël mëea. “Arim naëaan namp akun ngëëngktak pim rungaap ma pol namp yang öngöpöök ilëaan sëp wasëpën ma yok pangk akun ngëëngk taptak öpën?” ⁶ Pël maan pit kangiir mapënaat ap wesak sëp wesa.

Omnarö irëak öpnaat

⁷ Yesuuk omën kaömp nëmpënëak së wëa narö itkëël wel aisapënëak yaëën itenak watëpang ngön nent epël mëea. ⁸ “Ni omën nampë këere imëntak yas niaan së pöt itkëël wel aisanganok. Pël ëëmë pöt omën yapiring namp ni il niwasëpna pöp waisën pöt ⁹ omën yas niia pöpök epël niapnaat. ‘Ni itkëël ur epët omën epop man.’ Pël niaan ëö kaö sak kasngaëël së ömëët. ¹⁰ Ën nampök pim këere imën nentak yas niaan së pöt kasngaëël pan wel aisam. Pël ëen këere imën pepapök wais itenak epël niapnaat. ‘Ngöntöp, ni itkëël wais wel aisa.’ Pël niaan ni omën muntaröa ëöetak itkëël wëen niin kön wiin isëpnaat. ¹¹ Namp pi pimtën kön wiin isëpna pöp Anutuuk wak irapnaat. Ën namp pimtën kön wiin irapna pöp Anutuuk wak isëpnaat.”

Këere imën nëmpënëak yas mëeaunta ngönte

¹² Pël mëak omën yas mëea pöpön epël mëea. “Ni këere imën numëak nim ngöntre

kar, sasre nanre nim kak omèn mon wieëa piporöen yas manganok. Ni pitèn mamé pöt pitök kanguir niin yas niak kangut nimpnaat. ¹³ Pötaanök pël èënganèp. Ni këere imèn ar èak pöt omèn omnant won, ingre mor il téaare it il téa piporöen yas mam. ¹⁴ Omèn ke pilörökèer kangut nanimpan. Pötaanök ni èrèpsawi èëmèët. Om wiaan wë ènëmak omèn ompyauröa weletakaan wal èëpna akunetak Anutuuk nim kangut nimpnaat.”

*Këere imèn kaö èauta watepang ngönte
(Matiu 22:1-10)*

¹⁵ Yesu pi pël maan kaömp yenaurö pit kat wiak pitèm naëaan nampök epël mëëa. “Omèn Anutuuk wa ngaök mëaan piiring kaömp nempna porö èrèpsawi èëpnaarö.” ¹⁶ Pël maan Yesuuk ngönaak nent piin epël ök mëëa. “Omèn nampök këere imèn kaö nent nempnèak omèn kësang pan yas mëëa. ¹⁷ Pël èak nempna akunet temanöm sèen pim inèen ruup wes mëen sè yas mëëauröen epël mëëa. ‘Yok waiseé. Omnant pout yok wa kön è pet iraut.’ ¹⁸ Pël maan pit pourö omèn pasutèel utak om öpènèak nampök epël mëëa. ‘Ne yang nent sum èaut yak pötak wer yeneön suman yeë. Pötaanök nemop newaisngan sa.’ ¹⁹ Pël yemaan nampökta tapël mëëa. ‘Ne pol purmakaö moresiar ya kaamök elnèèpènèak waut yak sè ya ökre was è pet èëmaan yeë. Pötaanök nemop ne newaisngan sa.’ ²⁰ Yemaan nampök epël mëëa. ‘Ne peene tapèt öng waup. Pötaanök newaisngan sa.’ ²¹ Pël maan inèen ruup sè pim kaöapön ök mëëa. Pël èen kaöap pi kat wiak ya këlangön èen inèènpön epël mëak kaalak wes mëa. ‘Ni teënt sè kaatè omèn omnant won ingre mor il téaare it il téa piporö pourö koirak nem kaatakè waisum.’ ²² Pël maan inèen ruup pim mëëa pöl èak sè kaöapön epël mëëa. ‘Kaöap, nim aan pöl èautep omnarö pangk naèn ur nant om wiaap.’ ²³ Maan kaöapök kaalak epël mëëa. ‘Ni kan kaö poutè sè pël èak wilèngkè kaatè sè öngpök ilèak omèn pouröen këkre tö mëak koirak wais ulmèen nem kaat peö èëp. ²⁴ Ne nimaan kat wi. Omèn wet réak nem yas mëëa piporö nem kaömp pöt nanëmpan pan.’” Yesu pi watepang ngön pipèt yamèem yas maan pim naè sèpnaaten kaö yaaurö kutömweri piiring kaömp nanèn èëpèn pël mëëa.

*Yesu ènèm èëpnaata ngönte
(Matiu 10:37-38; 5:13; Maak 9:50)*

²⁵ Omèn kësang pan Yesuring sa. Pël èen pi kaip ti pitèn itnèè epël mëëa. ²⁶ “Omèn namp nem ènèm èëpènèak pim èlre pep, öngre ru, sasre nan pimoröen kent èak neen kaaö elnèèpna pipop ma pimtè koröpökè wëwèeteta kasèng nemangkèn èëpna pipop nem ruup pël nasèpan. ²⁷ Pötaanök omèn

namp pi, ‘Ne Yesu pimèèn wel wiima pöt pangk èëmaap,’ pël wesak pim këra yetapèr wak ènèm naalnèèn èëpna pipop nem ruup pël nasèpan. ²⁸ Arim naëaan namp pim ka kaö nent ök rapèn pël kön wiak pöt wet réak monet ka pöt pangk èëpèn ma won pöten sangk kelèpnaat. ²⁹ Èn pël naènrek köntak wap wesirak mormor è yesem luptak sè pangk naèn èen sèp mowasèn om wiaan pöt omnarök itenak ökre was epël mapnaat. ³⁰ ‘Omèn epop pi kaat ök rapènèak ngès réaupök pet nairèn èa.’ ³¹ Èn yang omp ak namp pi yang omp ak munt nampring nga elèpènèak wet réak pimèntè nga omnaröa saarèèt sangk kelèn pimtéèt 10,000, èn muntapèèt 20,000. Pël èen pimènt kön wiipnaat. Pi yok pangk muntapring nga elèpèn ma won pöten kön wiipnaat. ³² Pël èak pi kön wiin pangk naèn èen pöt pim kööre toköp kamaarek wèen omèn narö wes mëen sè ngön èak nga pöt wiap wasèpnaat. ³³ Pötaanök arim naëaan omèn namp pi pim omnant pout kasèng nemangkènèpök nem ru nasèpan.

³⁴ “Tomun pöt omèn ompyaut. Pël èautak pim misèngö won sak wiaan tiar tol èak kaalak misèng wasèn pangk èëpèn? Pël naèngan. ³⁵ Tomun ke pèltak ya lupöök olaöre purmakaö yaatring irikor è pël naèngan om moolapenaat. Katèèpringèpök ngön epèt kat wiip.” Pöta ök tapël narö yaap Yesu pim ènèm naèn èëpna pöt Anutuuk wa moolapnaat.

15

*Sèpsèp kö saupè watepang ngönte
(Matiu 18:12-14)*

¹ Akun nentak omèn takis yewaare utpet yaaö munt narö Yesuuk ngönèn ök yemaan kat wiipènèak pim naè sa. ² Pël yaèèn Parisi omnaröere ngön kosangötè ngarangkörö pit Yesuun yak këèpöt ngön mëak epël mëëa. “Omèn epop omèn utpet yaaurö ngöntre kar elmèak kaömp ngawi yen.”

³ Pël yemaan Yesu pimènt kat wiak watepang ngön nent epël mëëa. ⁴ “Ar nampè pol sèpsèpörö 100 èak wèauröak kopèt namp kö sèpnaat. Pël èen sèpsèpöröa pepap pi 99 pörö we naöökèl kaömp neim wèen pi we naöökèl kö sa pöpön ngaöl è sè koirèpnaat. ⁵ Pël èak ya kë sak wa kuröpweri waalak ⁶ kak sè orök karuröen ngön èak epël ök mapnaat. ‘Nem sèpsèp epop kö sèen ngaöl è sè koirak yewais. Pötaanök èrèpsawi èëpa.’ ⁷ Ne ök nimaan kat wieë. Pöta ök omèn wotpil 99 pörö lup kaip tiipènèak kön nawiin yaaurö omèn kutömweri wèaurö pitèmèèn èrèpsawi kotkot yaè. Èn utpet kopèt epop lup kaip yati pötaan kutömweri wèaurö èrèpsawi kaö yaè.”

Mon kö sauta watepang ngönte

⁸ “Öng namp pi mon 1 kina wak wëen 10 toea nent kangk ngentiin pöt pi kalaö rangiak kakaati katëp ilak këëkë panë ap wesak koirëpnaat. ⁹ Pël êak pim karuröen epël mapnaat. ‘Nem 10 toea irikor êën ap weseim pöt peene yokoir. Pötaanök êrëpsawi êëpa.’ ¹⁰ Ne ök niamaan kat iweë. Pöta ök omën utpet kopëtäp lup kaip tiin Anutuu enselöro êrëpsawi yaë.”

Yokot pim pepap sêp wesak maimerekë saupë watepang ngönte

¹¹ Yesu pi pël mëak munt nent epël mëëa. “Omën namp pim yokot naar wëa. ¹² Wë yokot ênëmapök pepapön epël mëëa. ‘Nim monere uröm tenpimëen yaö êan pöt kom êak nemëen äaut nan.’ Pël maan pepapök pim omnant pout kom êak yokotaar mena. ¹³ Pël êën akun kot nent wë yokot ênëmap pi pimot wak yang wali nerekël sa. Pörek sê wë omnantëen kentre kaur êak pim monat pout won wes olëa. ¹⁴ Pël êak omnant pout won wesak wëen ênëmak yang pörek këen kësang nempel oröa. Pël êën pi ngöntök panë êën ¹⁵ yang pörek omën nampë naë sê wëen omën pöpök pim polöröa ngarangk moulmëen wakaima. ¹⁶ Pël êak polöröa kaömp karut mangkën nak kep eëpën wesak itaangkën pötta nemangkën ëa. ¹⁷ Pël êën pi kön tektek sak epël kön wia. ‘Nem pepapë inëen ruurö kaömp kësang pan neim wëen ne eprek wë këenëen wel wiimëak yeë. ¹⁸ Pötaanök nem pepapë ngësë kaalak sumaat. Sê orök epël memaat. ‘Pep, ne Anuture niire êak utpet elniaut. ¹⁹ Pötaanök peene pöt nim ru panëëp pël neangan. Om nim inëen ru newasën ömaat.’ ²⁰ Pël wesak wal êak pim pepapë ngësël sa. Seim sê kak temanöm yesën pepap itenak ya utpet êën naë sê kapariak tot na. ²¹ Pël êën ruupök epël mëëa. ‘Pep, ne Anuture niire êak utpet elniaut. Pötaanök peene pöt nim ru panëëp pël neangan.’ ²² Pël maan pepapök pim inëen ruuröen epël mëëa. ‘Ar teëntom nem ulpëen wali ompyaup momëak mor ëngö wak wais morësi momëak ing körtepar wak wais ingesiarë momëak pël eëë. ²³ Pël êak purmakaö ru ompyaö mësëpringëp möëë. Pël êën ar êak yenem êrëpsawi êëpenaan. ²⁴ Nem ruup wel wia wesauöpök kaalak waisa. Irikor ëaupök kaalak orö yarë.’ Pël mëak pit êrëpsawi ëa.

²⁵ “Wëen yokot kaöap pi yaak wakaim olëak kaalak wais kaat temanöm yewasem kat wiin intö ngönre tanre pöt yeëa. ²⁶ Pël êën inëen ru nampön maan sëen, ‘Tol êënak ya?’ pël mëak pël mëëa. ²⁷ Pël maan puuk epël mëëa. ‘Nim nangap kaalak waisa. Pi irikor êak saupök kaalak wais oröa. Pötaanök arpim pepapök maan purmakaö ru ompyaö mësëpringëp möak ar êak yen.’ ²⁸ Pël maan pi kölöp êak kakaati sêpnaaten kaaö

ëa. Pël êën pepapök wais wiap wesak ngön ök mëëa. ²⁹ Pël êën pi kangir epël mëëa. ‘Kat wi. Ne krismaki selap pan nim naë pas ya mëneimeë nim ngön nent wa noolaan äaut. Pël êën ni pol meme ru namp nem karuröaring êrëpsawi êëmaan nenangkën ëaupök ³⁰ nim ru pipmor pi öng pas-pas yaauröaan nim omnant pout won wes olëak kaalak waisën ni pimëenökëër purmakaö ru ompyaö mësëpringëp yamööen.’ ³¹ Pël maan pepapök epël mëëa. ‘Yokot epp, ni kët ël epotë tepër wëaup. Pötaanök nem omnant epot pout nimot. ³² Ën nim nang epp wel wia wesauöpök kaalak waisa. Irikor ëaupök kaalak orö yarë. Pötaanök tiar pimëen êrëpsawi êën pangk yaë.’”

16

Ngarangk utpetapë watepang ngönte

¹ Yesuuk pim ruuröen ngönaak nent epël ök mëëa. “Omën omp ak namp pim inëen ru omnant ngarangk yaaö namp wëa. Pël êën wë akun nentak omnarök omp aköpön epël mëëa. ‘Nim omnant ngarangk yaaup pi nimot köntak pentak yaë,’ pël mëëa. ² Pël maan kat wiak omnant ngarangk yaaupön yas mëak epël mëëa. ‘Ni tol yaëen omnarö nimëen yaan kat yawi? Pöta songönte iteem-paan nem omnant nim ngarangk yaën pötë pepewer wak wais nan. Ke pilëpök nem omnant ngarangk naëngan.’ ³ Pël maan inëen ru omnant ngarangk yaaup pim könöök epël wesa. ‘Nem kaöapök nem omnant ngarangk yaauten nga neak wes nemëen tol êëm? Ne yang kelumaata weëre kosang won. Ën sumatön kimang memaatenta öö yaë. ⁴ Peenök nem eëmaaten kön yokoir. Pël eëma pötak nem kaöapök wes nemëen pöt kaamök elmëëmaaröa naë sëen sant el-nëëpnaat.’ ⁵ Pël kön wiak omën pim kaöapë naë kangut wieëauröen ngön maan pöppöp waisa. Pël êën wet rëak waisaupön pël mëëa. ‘Nem kaöapë kangut nim naë tolëël wia?’ ⁶ Maan pi epël mëëa. ‘Kolap tram 100,’ pël mëëa. Pël maan ngarangkëpök pep nent menak epël mëëa. ‘Nim pep eptak 100 pöt kërëak 50 retëng ë.’ ⁷ Pël mëak nampön pël mëëa. ‘Nim naë nem kaöapë kangut tolëël wia?’ Pël maan puuk epël mëëa. ‘Rais kër 100,’ pël mëëa. Pël maan pep nent menak epël mëëa. ‘Ni eptak 100 pöt kërëak 80 retëng ë,’ pël mëëa. ⁸ Pël êën kaöap pi ngarangk utpet pöpë ewat ëa pöten itenak piin ping wesak mëëa. Pöt tol êënak? Omën yangerakë omnantön kentre kaur yaaurö pit pitëm omnant ngarangk eëpënëak pitëm ewat pöt omën Anutuu ëwaatak wë pöröa ewatöt il yewas.

⁹ “Pötaanök ne niamaan. Ar tapël monere uröm omën pasut omnarö menak ngöntre kar rëak öné pötak omën pas pöt pet irën

Anutuuk yas niaan wewê kosangta kaatak sê ònèet. ¹⁰ Èn namp pi omèn pasut ompyao wesak ngarangk èepna pöp omèn ompyautta tapël ompyao wesak ngarangk èepnaat. Èn namp omèn pasut ompyao wesak ngarangk naèn èepna pöp omèn ompyautta tapël ompyao wesak ngarangk naèn èepnaat. ¹¹ Ar yangerakè monere uröm pasut ompyao wesak ngarangk naèn yaèen talèpök omèn kèet arök ngarangk èenèen nimpèn? ¹² Ar omnaröaat yaam ninaut ompyao wesak ngarangk naèn yaèen Anutuu yaö nia pöt naningkèn èepnaat. ¹³ Inèen ru kopètapök kaö naarè inèen naèpan. Pi nampön kaaö yaalmèem nampön ngöntre kar elmèepnaat. Won èen pöt, nampè naè rè olèak wê namp kasèng mampana. Pötaanök arta tapël Anutuu yaatere monere uröma yaat mèngkre mèngk namèngkan.”

*Yesuuk Parisi omnaröen pepanöm mèëa
(Matiu 11:12-13; 5:31-32; Maak 10:11-12)*

¹⁴ Yesu pi ngön pöt maan Parisi omnarö pit monere urömen kent yaaurö yak kat wiak ökre was mèëa. ¹⁵ Pël yemaan Yesuuk epël mèëa. “Arimtok arimtèn omnaröa itöök ping wesak yaaurö. Pël èaap Anutuuk arim lupötè ityaangk. Omnaröak ompyaut pël yewas pipot Anutuuk itaangkèn kömkèenring yaè.

¹⁶ “Moses pim ngön kosangötre tektek ngönöt im wais Son pim naè oröak pet ira. Èn Sonè naèaan wais peene wê epètak pöt Anutu pim wa ngäöök nimèak wê pöta ngön ompyaut yaam omèn pourö kat wiak pötak ilapènak weè yengenti. ¹⁷ Wê ènèmak kutömrè yang epraar won sèpènèak pöt yok pangk won sèpnaat. Èn ngön kosang pöt nent won nasèpan, pout om wiaapnaat.

¹⁸ “Omp namp pi pim öngöp wes mèak munt namp öpna pöp pi öngre omp wewèet kom èak saun koirèpnaat. Èn namp pi munt nampè öng wes mèaup öpna pöp pi öngre omp wewèet kom èak saun koirèpnaat.”

Mon omnampre Lasaras piarpim ngönte

¹⁹ “Mon omèn namp wakaima. Pël èaap pi akun poutè ulpèen retèngretèng èa ompyaut mèak wê kaömp ompyaut neim wakaima. ²⁰ Pël èen omèn elek yaaö namp wèa yapinte Lasaras. Pöp koröp pouk èmpöl pep saup pi mon omnampè kaata kanra naè wèen ²¹ mon omèn pöp kaömp yenèn lupöt ngen-tiin wa nèmpènèak kön wieim wèaakè yeèa. Pël yaèen kentöröak wais pim èmpölöt öngör neim yeèa. ²² Pël èen wê elek yaaö omèn pöp wel wiin enselöröak koirak sè Apramè naè moulmèa. Pël èen wê mon omèn pöpta wel wiin yang kel weera. ²³ Pël èen pi es parèaöök sè wê kèlangön kaö kat yawiem ool

itaangkèn Apram maimerek wèen Lasaras pim naè wèa. ²⁴ Pël èen mon omèn pöpök Apramön ngön èak epël mèëa. ‘Pep, ni neen yaköm kön wiak Lasaras wes mèen wais pim mor wotö litak wariak nem yangapöök wa nemèen kot nent èp sèp. Ne esuwesi öngpök wê kèlangön kaö kat yawi.’ ²⁵ Pël maan Apramök epël mèëa. ‘Nem ruup, ni kön wi. Ni ngaan yangerak wê omèn ompyaut èeim wèen Lasaras pi pöt utpetat pèen eima. Pötaanök peene pöt pi kak eprek wais ya kè sak wèen ni kangiiir kèlangön kat yawiin. ²⁶ Pël èaap Anutuuk tiarim tektrak parè naö wiau wia. Pötaanök eprekaanörö pipël yeiraan pirekaanörö epël yaaprèn pël naèngan.’ ²⁷ Pël maan mon omnampök epël mèëa. ‘Pep, ne kosang wesak ök yeniak. Ni Lasaras wes mèen nemoröa naè sèp. ²⁸ Nem nangarö mor nas wè. Pötaanök Lasaras pi sè pitta eprek wais kèlangön kat wiipanèen nga map.’ ²⁹ Pël maan Apramök epël mèëa. ‘Won. Pit Mosesre tektek ngön yaauröa ngön pitèm naè wia pipot kat wiip.’ ³⁰ Maan mon omnampök epël mèëa. ‘Apram nem pepap, pöt pangk naèpan. Omèn wel wiaö nampök weletakaan wal èak sè ngön ök mapna pöt pit kat wiak lup kaip tiipnaat.’ ³¹ Pël maan Apramök kaalak epël ök mèëa. ‘Pit Mosesre tektek ngön yaauröa ngönöt wa olapna pöt weletakaanèpök wal èak sè mapna pöteta wa olapnaat.’”

17

Utpetatök kön wi kosang yewesaut utpet yewas

(Matiu 18:6-7, 21-22; Maak 9:42)

¹ Yesuuk pim ruuröen ngön nent epël ök mèëa. “Morök ke nentere nent oröön omnarö saun koirèpnaat. Pël èaap omèn morök elmèen omnarö saun koirèpna pöp tol èepèn? Yaköm. ² Omèn ke pilèpök runga kotup morök elmèen saun koirpanèen ar kèl kaöaö wii ngan èak omèn pöpè mesetak öngö moutak i kaöök moolaan i nak wel wiipna pöt ompyao. ³ Ar ngarangk kèèkè èen. Arim kar namp saun yokoirèn pöt nga man. Pël èen pi lup kaip tiin pöt saun pöta kangit ent è moolan. ⁴ Pël èen arim kar namp pi kèt kopèt nenta öngpök akun 7 èak utpet elniak akun 7 tapël arim naè wais, ‘Ne lup kaip yati,’ pël niaan pöt ar pim saun pötè kangut ent è moolan.”

Kön wi kosang yewesauta ngönte

⁵ Yesu ngön yaaö omnarö pit Yesuun epël mèak kimang mèëa. “Ni tenim kön wi kosang yewesaut kaö wes nin.” ⁶ Pël maan Yesuuk epël mèëa. “Ar kön wi kosang yewesa kot panè nent wieèan talte kèra kaö epmentèn, ‘Ni kaam tiak i kaöökè öngpök sè orö,’ pël maan yok pangk kat wiak pël èepèn.”

Inëen yaauta ngönte

⁷ “Arim tekraakan nampë inëen ruupök ya lupöök sê yang mëmpën ma polörö ngarangk eëpën pël ëeim olëak yewaisën yok pangk epël mam ma? ‘Ni kakaati wais kaömp numëën,’ pël mam ma? ⁸ Pël naëpan. Pi epël mapnaat. ‘Ni nem kaömpöt ar elnëem. Pël ëak poë koröpö mënt wes urak kaömpre iit wak waisën numaan. Pël ëën ënëmak nimtëët ar ëak numëën.’ ⁹ Pi inëen ruup pim ngan rë menaul ëa pötaan yowe mapën ma? Yok pangk pël naëpan. ¹⁰ Pötaanök arim naë tapël eëpnaat. Anutuua ya ngön niiaut ë pet irak pöt epël an. ‘Ten inëen ru katkoko yaaurö. Ya ngön niiaut pëen yaaurö,’ pël an.”

Yesuuk omën kësë ëa moresiar pörö ompyaö mowesa

¹¹ Yesu Yerusalem kakë sêpënëak Kalili yanger nal, Sameria yanger nal pël ëaan teköök sa. ¹² Pël ëak sê kak nerek oröön omën kësë ëa narö moresiar pörö pit kamtaöök sê koirak pëlëër tauëë ¹³ ngön ëak epël mëëa. “Yesu, Kaöap, ni tenën yaköm kön wi.” ¹⁴ Pël maan pi pitën epël mëëa. “Ar sê kiri ar yaauröen arim koröpöt pet elmëen pit ar ompyaö san pël apnaat.” Pël maan yesem koröpöt ompyaö sa. ¹⁵ Pël ëën pitëkaan kopët namp pi pim koröpöön itaangkën ompyaö sa. Pël ëën kaalak sê ngön ë olëak Anutuun yaya mëëa. ¹⁶ Pël ëak Yesu ingesiarë sê tok oriak ë koset yangaak wesirak wë yowe mëëa. Omën pöp Sameria yangerakaanëp. ¹⁷ Pël ëën Yesuuk epël mëëa. “Omën moresiar ompyaö sauröep 9 pörö tarëk wë? ¹⁸ Pit kajp tiak sê Anutuun yoöre ërëp mapnaaten kön nawiin. Katkoko ëak sêën Sameria yangerakaan omën maim epop pimënt waisa.” ¹⁹ Pël mëak omën pöpön epël mëëa. “Nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesënrek wal ëak sê.”

Anutuuk wa ngaöök nimëëpnaata ngönte (Matiu 24:23-28, 37-41)

²⁰ Parisi ngönën omnaröak Yesuun, “Anutu taan wa ngaöök nimëëpën?” pël mëak pëël mëëa. Maan Yesuuk kanguur epël mëëa. “Anutuua wa ngaöök nimëëpna pöt yoolök pël yaalniin itnaangkan. ²¹ Kat wieë. Anutu pi peene arim tektrak wë wa ngaöök yanimë. Pël yaëen naröak, ‘Anutuua wa ngaöök yanimë pöt e yaarö,’ pël yaan naröak, ‘O ëngk yaarö,’ pël naëpan.”

²² Pël mëak ruuröen epël mëëa. “Wë ënëm akun nent temanöm sêën ar këlëltre ngön epël anëët. ‘Omën Këëp yaaröön ten itaampun,’ pël anëëtak yok pangk itnaangkan. ²³ Pël yaëen akun pötak naröak, ‘Eprek yaarööre iteneë,’ pël yeniaan naröak, ‘Ëngkrek yaarööre iteneë,’ pël yeniaan kat wiak pitëm ënëm ëenganok. ²⁴ Kent tangarët kopëtër tar elmëen yang

poutë ëwa ë pet yair. Pipta ök Omën Këëp nem waisuma akunetak pël ëëm sa. ²⁵ Pötaanök omën peene wë eporö kasëng nangkën këemre këlangön kësang kat wiimaat. ²⁶ Noaë akunetak omnaröa ëa pöl Omën Këëp nem waisuma akunetak tapël eëpnaat. ²⁷ Pit iire kaömp në, öngre omp ë, pël ëeim Anutu kasëng menak wëën Noa wangaöök yeilaan i ngaampel oröön omën pourö i nak won sa. ²⁸ Lot pim naëëta tapël ëaut. Omnarö iire kaömp në, omnant sumre kap ë, ëmre ya ë, ka ök raö, pël ëeim Anutu kasëng menak wëa. ²⁹ Pël ëën Lot pi Sotom kak sêp wesak yesën akun tapëak kutömweriaan esutre kël es ngaat kopiitë yepel pöl ëën omën pourö won sa. ³⁰ Pöta ök omnarö tapël eim wëën Omën Këëp nem tekeri suma akunetak tapël eëpën sa.

³¹ “Akun pötak omën ka tomök öpnaapök kakaati sê pim omnant öpan. Ën yaak öpnaapta tapël kaalak kakë sëpan. ³² Ar Lot pim öngöp Anutuun ngön wa olëak wel wia pöten kön wieë. ³³ Omën namp pi pim wëwëet keimön eëpna pöt pim wëwëet kö sêpnaat. Ën namp pim wëwëet këëpöt wasën pöt orö morëëpnaat. ³⁴ Ne niamaan kat wieë. Akun pötak omën naar rö kan ur kopëtetak ka uraan namp yeweem namp sêp wasumaat. ³⁵ Öng naarta kaömp koröp yokoëem wëën namp yeweem namp sêp wasumaat. ³⁶ Ën omp naar ya lupöök wëën namp yeweem namp sêp wasumaat.” ³⁷ Pël maan ruuröak epël mëak pëël mëëa. “Tarëk pël eëpën?” Maan Yesuuk omën piin kön wi kosang newasën yaauröa këlangön kat wiipnaataan kön wiak watëpang ngön nent epël mëëa. “Omnantë söp kampaöök wer moön tuparö wa top yaë.”

18*Öngöp ngön ë pet yairaupön kimang mëëauta ngönte*

¹ Yesuuk pim ruuröen kaaö köpël kimang maim öpënëak watëpang ngön nent epël mëëa. ² “Kak nerek ngön ë pet yaira namp wëa. Omën pöp pi Anutüre omën pouröen kas naën yaaup. ³ Kak taprek öng kapir namp wëaup pi kët poutë omën pöpë naë sê, ‘Nemëen kööre toköpëen ngön yaatak kaamök elnëem,’ pël më yeëa. ⁴ Pël ëeimën omën pöp pim lupmeri epël kön wia. ‘Ne Anutüre omën pouröen kas naën yauppe. ⁵ Öng kapir epop ke urak neaim. Pötaanök kaalak wais neaan kaaö kön wiingönëen kaamök elmëëmaat.’”

⁶ Yesu pi ngön pöt mëak kaalak epël mëëa. “Ar ngön ë pet yaira utpetapë ngön ök yeniak epëten kön wieë. ⁷ Ën Anutuun tol yewes? Omën pimëen yaö wesaurö kët kanaan rö kanë piin kimang maim wëën kaamök naalmëëpan ma? Ma kat wiak

kat nawiin koröp oräk öpën ma? Pël naëpan. ⁸ Ne niaamaan. Pi teënt kaamök elmëëpnaap. Omën Këëp nem waisuma akun pötak yangerakë omnaröa naë kön wi kosang yewesaut koirum ma won?"

Parisi omnampre takis yewaö omnampë watepang ngönte

⁹ Omën narö pitëmtok pitëmtën kön wiin wotpilörö pël kön wieë muntaröen wak irëak ya pöröaan Yesuuk watepang ngön nent epël mëëa. ¹⁰ "Omën naar piarip ngönën tup kaëtak së Anutuun ök mapënéak sa. Namp Parisi ngönën omën namp, namp takis yewa namp. ¹¹ Pël ëäk Parisi omnampök tauëë pimtën weseë epël mëëa. 'O Anutu, ne omën naröa ök wonöp. Pötaanök niin yowe yeniak. Pit këkain ëëre omën utpet nant ë, öngre omp wëwëet utpet wasö pël yaaurö. Ne pitëm ök wonöp. Pël ëäk omën takis yewa epöp ök wonöp. ¹² Pël ëäk sant poutë akun nentepar pöteparë kaömp ngës olëak wëaakë yaaup. Pël yeë omnant koirak pöt wa top ëäk moresiar wesak nokolilil nent nimëën yaö yaalnaup.' ¹³ Pël yemaan takis yewa pöp pëlëër tauëë kutömweril itaampnaaten ëö ëën tok oriak epël mëëa. 'O Anutu, ne saun omnamp. Pötaan yaköm kön newi.' ¹⁴ Kat wieë. Takis yewaup pi Anutuuk pim saunatë kangut won wes moolëak piin, 'Omën wotpilëp,' pël maan kaalak pim kaatakë sa. Ën Parisi pöp pim saunatë kangut om wiaan sa. Omën namp pimtök pimtën wak isak apna pöp Anutuuk wak irapnaap. Ën namp pimtën kön wiin irapna pöp Anutuuk wak isak mapnaap."

Yesuuk runga koturö welaköt elmëa (Matiu 19:13-15; Maak 10:13-16)

¹⁵ Omnarö pit pitëm runga koturö Yesuuk pim mores pitëm rangk mowiak welaköt elmëëpënëak wak yesën pim ruuröak pitën nga mëëa. ¹⁶ Pël ëën Yesuuk rungaaröen ngön mëak pim ruuröen epël mëëa. "Nga mangan. Wes mëën nem naë waisëp. Ke pilörö Anutuuk wa ngaöök mëëpënëak yaö yema pötaanök. ¹⁷ Ne yaap niaamaan. Namp runga kot eporöa Anutuun kön wi kosang yewesa pöl naën ëëpna pöt Anutuuk wa ngaöök yamëautak yok pangk neilaan ëëpnaat."

Ngarangk monere urömaringëpë ngönte (Matiu 19:16-30; Maak 10:17-31)

¹⁸ Ngarangk nampök Yesuun pëlpël mëak epël mëëa. "Rë yanuula ompyaup, ne tol ëäk wëwë kosangta yaö sum?" ¹⁹ Maan Yesuuk epël mëëa. "Tol ëënak neen, 'Ompyaup,' pël yenëaan? Anutu kopëtapökëër ompyaup. ²⁰ Ni ngön kosangöt epël kat yawiaup. 'Ni öngre omp wëwëet kom ëënganok. Ni omën mëngkanok. Ni këkain ëënganok. Ni

omën muntaröen kaar manganok. Ni nim ëlre pepaarë ngön ngar öm.'" ²¹ Maan ngarangkëpök epël mëëa. "Nem kotuukaan pipot ë waiseimaut." ²² Pël maan Yesu pi ngön pöt kat wiak epël mëëa. "Kopët nent wia pöt ëëm. Ni së nim omnant menak sumat wak omën omnant wonörö këëpöt wes man. Pël ëën kutömweri omnant kosangöt orö nireëpnaan. Pël ëäk wais nem ënëm elnë." ²³ Pël maan omën pöp pi monere uröm kaö panë wieëaup yak ngön pöt kat wiak ya utpet ëa. ²⁴ Pël yaëën Yesu itenak epël mëëa. "Omën monere uröm kaö wieëaurö Anutuuk wa ngaöök yamë pötak ilapënëak pomp ë yaë. ²⁵ Pol kamel namp wap poë koröp korir yamë pöökë kanöök ilapna pöt kengkën. Ën omën monere uröm kësang wieëauröak Anutuuk wa ngaöök yamë pötak ilapna pöt könöm panëët." ²⁶ Pël maan omën ngön pöt kat wia pöröak epël mëëa. "Omën ke pilörö Anutuuk wa ngaöök yamëautak neilaan ëëpna pöt omën tolëëlepök wëwë kosangët öpën?" ²⁷ Maan Yesuuk epël mëëa. "Omnaröak omnant pangk naën ëëën pipot Anutuuk yok pangk ëëpnaat." ²⁸ Pël maan Pitaak epël mëëa. "Kat wi. Ten omnant pout sëp wesak nim ënëm elniaut." ²⁹ Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. "Ne yaap niaamaan. Namp pi Anutu wa ngaöök yamëauta yaat mëmpënëak pim kaare öngre ru, sasre nan, ëlre pep pörö sëp wasëpna pöt ³⁰ pi peene akun epöök kangut selap wak wë ënëm aku-naöök wëwë kosangët öpnaap."

Yesuuk pimtë wel wiak wal ëëpnaaten ök maan akun nentepar nent ëa

(Matiu 20:17-19; Maak 10:32-34)

³¹ Yesu pi pim ruurö wa top elmëak epël mëëa. "Kat wieë. Tiar Yerusalem kakë yewais. Pël ëën Omën Këëp nemëën tektek ngön yaauröak ngön epël retëng ëa pöt kë rapnaat. ³² Pit ne newak ngönën köpëlöröa moresi neulëën pitök ökre wa neak utpet newesak waasöp ngës nampnaat. ³³ Pël ëäk pës nemöak mëen wel newiin akun nentepar nent yangaöök wieë kaalak wal ëëmaap." ³⁴ Pël maan ngön pöta songönte ilëpë ilaan pit ëngk ma e wesak ëwat nasën ëa.

Yesuuk omën it il tëa namp ompyaö mowesa

(Matiu 20:29-34; Maak 10:46-52)

³⁵ Yesu pi yesem Yeriko kapp temanöm së itaangkën omën it il tëa namp kan ëöök wel aisëëë monatön kimang maim wëa. ³⁶ Pël ëäk pi kat wiin omnarö yesem yaan omën muntaröen epël mëëa. "Pit tol yaë?" ³⁷ Maan pitök epël mëëa. "Yesu Nasaretëpök yewais." ³⁸ Pël maan pi ngön ëäk epël mëëa. "Yesu, Tewitë ëap, ni neen yaköm kön newi." ³⁹ Pël yemaan omën wet rëak yesauröak leng ëëpën mëak nga yemaan

pöten kat nemowiin ke urak kaalak ngön ëak epël mëëa. “Ni Tewitë ëapök, neen yaköm kön newi.”⁴⁰ Pël maan Yesu pi leng ëak kamtaoök taprek tauëë epël mëëa. “Nem ngësël wak waiseë.” Maan mësak sëën piin epël mëak pëël mëëa.⁴¹ “Nook ni tol elniimëak yaan?” Maan puuk epël mëëa. “Aköp, ni aan ne it nga sum.”⁴² Pël maan Yesuuk epël mëëa. “It nga së. Nimitë neen kön wi kosang yewesautak ompyaö yesën.”⁴³ Pël yemaan tapëtakëer itöörar nga sëën Yesuu ënëm yesem Anutuun yaya mëëa. Pël yaëën omën pörek wëaurö pöten itenak pitta Anutuun yaya mëëa.

19

Sakias pim ngönte

¹ Yesu pi Yeriko kak së oröak el wesak sëpënëak yaëën ² kak pörekaan omën takis yewauröa ngarangk namp wëa yapinte Sakias. Pöp pi mon kaö wieëaup.³ Pi Yesuu möönre koröp itaampënëak kent elmëa. Pël ëaap pi omën mëntëp yak omën muntaröak il mowariin pomp ëak itanaangkën ëa. ⁴ Pël ëak wet réak pöömpö së, “Eprek yewaisën itaampaatak,” pël wesak këra nementë ngaarëk isa. ⁵ Pël ëën Yesuuk pörek së oröak ngaarëk itenak epël mëëa. “Sakias, teënt ira. Ne peene nim kaatak wais ömaat.” ⁶ Pël maan pi ya kë sak këraamentëkaan irë ngentiak Yesu koirak pim kaatakë sa. ⁷ Pël yaëën omën pörek wëaurö pit pöten itenak kaaö mëak epël mëëa. “Pi tol ëënak saun onnampë naë së ilëak wë,” pël mëëa. ⁸ Pël ëën Sakias pi Yesuu naë tauëë epël mëëa. “Kaöap, ni kat wi. Nem onnant kom ëak tok nentepar wesak nent omën onnant wonörö mempaat. Pël ëak onnaröen morök elmëak monat waut pötë kangiiir peene nook il wesak maim oorek mempaan.” ⁹ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Omën epop niinta Apram pim körööp yak Apram pim ök Anutuun kön wi kosang yewasën. Pötaanök niire nim kaatakörö Anutuuk utpetetakaan yaniö. ¹⁰ Ne Omën Këëpök omën epopë ök Anutuu naëaan kö saurö wa rongan ëak ompyaö mowasumëak waisaup.”

Inëen ru moresiar mon wa pöta watepang ngönte

(Matu 25:14-30)

¹¹ Yesu pi ngön pöt ök maan onnaröak kön epël wia. “Pi Yerusalem kak temanöm yewasën Anutu peene wa ngaöök nimëëpnaan yaë,” kön pël yewasën Yesuuk itenak yal menak watepang ngön nent epël mëëa. ¹² “Omp kaö namp yang wali nerak sëën omp ak wes moulmëën wë kaalak waisëpënëak sa. ¹³ Pi sëpënëak yeem pim inëen ru moresiar pöröen yas maan waisën mon 20 kina, 20 kina pël pangk pangk

menak epël mëëa. ‘Ar mon epot wak ya mënak kaö wes wiak wëën waisumaat.’¹⁴ Pël mëak yesën pim kaatak narö kaaö ëak piin epël mapënëak omën narö pim ënëm wes mëëa. ‘Ten nuuk omp ak sak ngarangk elniimëëten kaaö.’¹⁵ Pël maan pi së wëën pit pi omp ak wes moulmëën wakaim olëak kaalak waisa. Pël ëak inëen ru mon menak sa pöröen ngön ëak epël mëëa. ‘Ar nem mon ninak san pötök ya mëngkën muntat tolëël koirak wë pöten itaampaan.’¹⁶ Pël maan nampök wet réak wais epël mëëa. ‘Kaöap, ne nim mon 20 kina nangkën pötak nook ya mëngkën 200 kina pël oröa.’¹⁷ Pël maan epël mëëa. ‘Inëen ru ompyaup, ni ya ompyaö mënan. Ni omën pasut ompyaö wesak ngarangk ëan. Pötaanök nook ka moresiar pötë ngarangk niulëëmaan.’¹⁸ Pël ëën inëen ru munt nampök wais epël mëëa. ‘Kaöap, ne nim mon 20 kina nangkën pötak nook ya mëngkën 100 kina pël oröa.’¹⁹ Maan omp aköpök epël mëëa. ‘Nook, ni ka mor nas pötë ngarangk niulëëmaan.’²⁰ Pël maan inëen ru munt nampök wais epël mëëa. ‘Kaöap, nim mon 20 kina nangkën pöt e wia. Ne poë koröp kautak kör koë wiak wakaimaut e wia. ²¹ Ne niin itaangkën ni nga yaaup yak muntaröa naëaan onnant yewaup. Ni onnant omën muntaröak ngëntën yewetaup. Pötaanök niin kas ëak kö sëpanëak poë koröp kautak kör koë wiak wakaimaut.’²² Maan omp aköpök epël ök mëëa. ‘Ni inëen ru utpetap. Nimitë ngön yaan taptak nimënt utpet ëaup pël yeniak. Ni neen, “Nga yaaup yak muntaröa naëaan onnant wëere onnant omën muntaröak ngëntën watö pël yaaup,” pël yenëaan pöt yaap. ²³ Ni nem songönte pipël ëwat wëak tol ëënak nem monet mon kaatak nawiin ëaup? Pël ëanëën ne wais kangitaring wan tapön.’²⁴ Pël mëak omën pörek wëauröen epël mëëa. ‘Ar mon 20 kina epët piikaan wa ëp ëak 200 kina wa epop meneë.’²⁵ Pël maan pit epël mëëa. ‘Kaöap, pi yok 200 kina waap.’²⁶ Maan puuk epël mëëa. ‘Ne niamaan kat wiewë. Namp pi onnant menaut ngarangk ëak wëën pöt munt nant erën wes mempaat. Ën namp pi menaut ngarangk naën tapët wak wëën pöt wa ëp ëën om pas öpnaat. ²⁷ Peene pöt, nem kööre tokörö nook pitëm omp ak sumaaten kaaö ëa pörö mësak wais nem itöök mëngkën wel wiip.’”

Yesu pi pol tongkiipë rangk wel aisëak Yerusalem kakë sa

(Matu 21:1-11; Maak 11:1-11; Son 12:12-19)

²⁸ Yesu pi ngön pöt më pet irak Yerusalem kakël ko wesak wet réak isa. ²⁹ Pël ëak yesem Olip tomök is oröak Petepasiire Petani ka pötëparë temanöm yesem ru naarën epël mëak wet réak wes momëa. ³⁰ “Arip ka

ëngköök së oröak öngpök së itaangkên pol tongki ru namp omnaröa wel naisaanëp wii ngan ë ulmëen öpna pipop wilak mësak waisën. ³¹ Arip së pël yaëen omën nampök aripön, ‘Oröp ëenëak yawil?’ pëel yeniaan pöt epël man. ‘Aköpök epopön ya.’ ³² Pël maan piarip së itaangkên Yesuu mëea pöl ëëea. ³³ Pël ëen itenak yawilën tongkiipë peparöak itenak epël mëea. “Arip oröp ëenëak yawil?” ³⁴ Maan piaripök mëea. “Aköpök epopön yaanak yeë.” ³⁵ Pël mëak Yesuu naë mësak së tongkiipë rangk pitëm ulpëenöt përe mourak Yesu wa ngaarëk moulmëa. ³⁶ Pël ëen wel aisëak yesën ulpëenöt përeëak kamtaöök mourö sa. ³⁷ Pël ëen Olip tomökaan ngemë Yerusalem kak temanöm yewasën omën pimëen saö rongan pötak wëauröak pim ya it ngolöpöt yaaö pötëen ngön ëak epël maö Anutuun yoöre ërëp mëea.

³⁸ “Yowe.

Omën omp aköp Aköpë këm ngöntak yewais epopön yaya mepa.

Kutömweri mayaap wiaap.

Anutu Ngaarëkëp pim yapinte wak isak mepa.”

³⁹ Ëlak wiak pël yemaan Parisi omën narö pitëm öngpök wëauröak Yesuun epël mëea. “Rë yanuulaup, nim ruuröen pël epan ma.”

⁴⁰ Pël maan Yesuuk mëea. “Ne niamaan kat wieë. Pit yaya yenëa pöt ompyao ya. Leng ëëpna pöt kël epotök yaya neapnaat.”

Yesuuk Yerusalem omnaröaan ing ëa

⁴¹ Yesu pi pël mëak yesem Yerusalem kaöökë tomök së oröak kakën itenak yaköm ëen ing yeem epël mëea. ⁴² “Yerusalem wëaurö, ar peene eptakëer mayaap öne kanöön ewat wë talte yok pangk ön. Pël ëaap kan pö ëlëëp wia. Pötaanök itnaangkên yeë. ⁴³ Kat wieë. Wë akun nentak arim kööre toköröak wais taap elniak ëm ket ëak kaö poutë il niwariipnaat. ⁴⁴ Pël ëak arimëntre arim ruurö pourö won niwesak arim kaat töölak wapötta ti olaan ur kosat wiaapnaat. Pöt tol ëenak? Anutuuk kaamök elniipëneëak wes nemëen arim ngësë yewaisën köpël ëak kaaö ëan. Pötaanök pël elniipnaat.”

Yesu ngönën tup kaöetakaan omën narö waö ë momëa

(Matiu 21:12-17; Maak 11:15-19; Son 2:13-22)

⁴⁵ Yesu pi ngön pöt më pet irak ngönën tup kaöeta kakaati së itaangkên omnarö önnant ngawi yeem wëen itenak pit waö ë yemomëem epël mëea. ⁴⁶ “Ngönën pepeweri Anutuuk epël ëa. ‘Nem ka pipët kimang yenëa kaat pël ëëpnaat.’ Ar pipël yaëen këkain yaauröa kaata ök yes.” ⁴⁷ Pël ëak pi akun poutë ngönën tup kaöetak së omnaröen ngönën ök maim wëen kiri ar yaaö kaöarëere ngön kosangötë ngarangköröere

omën kaöarö pit mëmpëneëak kanten ngaöl ëa. ⁴⁸ Omën pourö pim ngönëntaan pim naë rë olëak wëen sëp wesa.

20

Yesure ngarangkörö neneren pëel elmëa (Matiu 21:23-27; Maak 11:27-33)

¹ Kët nentak Yesu pi ngönën tup kaöetak së omnaröen ngönën ök maim wëen kiri ar yaaö kaöarëere ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö pit së epël mëea. ² “Nim eprek ë yaën pipot talëpë këm ngöntak ëeimën? Talëpök pël ëëm nia?” ³ Pël maan Yesuuk kangiiir pitën epël mëea. “Nookta arën kangiiir nent pëel niamaatak ök nean. ⁴ Sonë i mëeima pöt talëpök maan eima. Anutuuk ma pimtok kön wiak eima?” ⁵ Pël maan pitëmënt neneren epël mëea. “Tiar tol mapen? ‘Anutuuk,’ pël mepenaatep pi epël niepan. ‘Tol ëenak Sonë ngönten kön wi kosang newasën yeë?’ ⁶ Ën, ‘Son pimtok,’ pël mepenaatep omnarö pit Sonön. ‘Pi tektek ngön yaaö namp,’ pël weseë kël nimööpan.” ⁷ Pël mëak Yesuun kangiiir epël mëea. “Sonë i mëeima pöta songönten ten köpël.” ⁸ Pël maan Yesuuk epël mëea. “Nookta ne talëpë këmtak yeëan pöt neniangan.”

Wain ya ngarangk utpetaröa watepang ngönte

(Matiu 21:33-46; Maak 12:1-12)

⁹ Yesu pi ngön pöt ök mëak watepang ngön nent omnaröen epël mëea. “Omën namp wain ya newer ngënta. Pël ëak ya omnarö ngarangk ëëpëneëak moulmëak pimënt yang wali nerek së wakaima. ¹⁰ Pël ëak wë kë yaaröa akunet temanöm sëen ngarangk moulmëauröak ulöp narö tö mampëneëak inëen ru namp wes mëen sa. Së oröön pit möak waö elmëen elek kaalak sa. ¹¹ Pël ëen pepapök kaalak munt namp wes mëen sëen pöpta möak utpet mowesak waö elmëen elek tapël sa. ¹² Pël ëen pepapök kaalak wa ngolöp wesak wes mëen sëen pöpta këlangön kat mowiak ke ur mëen elek sa. ¹³ Pël ëen ya pepap pi epël wesa. ‘Ne tol ëëmete? Nem ru ulöpöököp wes mëemaan. Pit yok pangk pim ngönte kat wiak ngar öpën koröpök.’ ¹⁴ Pël ëak wes mëen sëen yaakë ngarangkörö piin itenak pitëmënt neneren epël mëea. ‘Omën epop pim pepapë mor kolut pout öpnaap. Pötaanök mëmpa. Pël ëen yaat tiarimëen sëpnaan.’ ¹⁵ Pël mëak pit wain yaawerian wa wilëngkël moolëak mëna.” Yesu ngön pöt mëak epël pëel mëea. “Yaaweri pepapök ngarangköröen tol elmëëpën? ¹⁶ Pi wais ya ngarangk pôrö mënak pim ya lupöök ngarangk ompyao narö moulmëëpnaat.” Pël maan pit ngön pöt kat wiak epël mëea. “Won. Pël ëëpan.” ¹⁷ Pël yaan Yesu pi pitën

iteneë epël mëëa. “Ngönën pepeweri ngön nemëën epël wia pöt tol nentaanök?”

‘Wap omën ka ök yarëaurök wël ë moolëaut Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewesir.’

¹⁸ Omën namp wap epetak söë urak kawi ngentiipnaap pi koröp ilak utpet ëëpnaap. Ën wapetak pim rangk ngentiipna pöt omën pöp ilak unön ëak utpet panë sëpnaap.”

Yesuun Sisa takis yemengkauten pëël mëëa

(Matiu 22:15-22; Maak 12:13-17)

¹⁹ Pël maan ngön kosangötë ngarangköröere kiri ar yaaö kaöarö pit Yesu pim wain ya ngarang utpetaröaan watepang ngön mëëa pöt pitëmël ko wesak yemaan kat wiak mor öpënëak ëäkök omnaröen kas ëën sëp wesa. ²⁰ Pël ëak Yesu morök Rom yang ngarangkepë morësi moulmëëpënëak it wawaö ëeim wëa. Pël ëëë omën narö wes mëën Yesuu naë së ngönën kat yawia koröp orök wë ngön nent maan pöt öpnaat weseë Yesuun morök elmëak epël mëëa. ²¹ “Rë yanuulaup, ten niin ewat wë. Ni ngön wotpil yaaup, omnaröenta wotpil wesak ök yeniaup. Ni omën isaare irëaurö omnant mööngkraar kangk naalmëën yaaup, omën ompyaut pëën Anutuuk ök niiaut omën pourö yaap wesak rë yanuulaup. ²² Pötaanök ni kön wiin Rom omp aköp Sisa takis mampen ma Anutu pimënt mampen?” ²³ Pël maan pitëm morök yaalmëa pöten itenak epël mëëa. ²⁴ “Mon kël nent koirak neneë. Könre yapin epot talëpëët?” Pël maan pit epël mëëa. “Sisaëët.” ²⁵ Pël maan puuk epël mëëa. “Omnant Sisaën yaö ëa pipot Sisa mampun. Ën Anutuun yaö ëa pipot Anutu mampun.” ²⁶ Pël maan omnaröa itöök pi aan wali öpna nent nokoirën ëa. Pël ëak pit kaip ti mangkën kat wiak yaan sak këm ur wariak wëa.

Weletakaan wal yaauten Yesuun pëël mëëa

(Matiu 22:23-33; Maak 12:18-27)

²⁷ Akun nentak Satusi ngönën omën narö Yesuu naë sa. Omën pörö weletakaan wal yaaö pöt won wia pël yaaurö. ²⁸ Pit së Yesuun epël mëëa. “Rë yanuulaup, Moses pi tiarimëën ngön kosang nent epël retëng ëaap. ‘Omën namp öng wak ru won wë wel wiin pöt pim nangapök kaalak öng pöp wak wë ru oröön pöt pim nanëpë yaö sëpnaat.’ ²⁹ Pël wiaap omën nanang narö 7 ëak wakaima. Pël ëaurö nanëp öng namp wak ru won wë wel wia. ³⁰ Pël ëën nang pim rakëp öng tapöp wak wë wel wia. ³¹ Pël ëën ënëmak nang 3 pöpök öng tapöp wak ru won tapël wë wel wia. Pël ëaap omën 7 eporö pit öng kopët tapöp wak ru won wë wel wia. ³² Pël ëën ënëmak pitëm öng kapirëpta tapël wë wel wia. ³³ Pötaanök omën

7 piporö öng kopët tapöp wauröep wë wal ëëpna akunaök talëpë öng sëpën?”

³⁴ Maan Yesuuk kangsiir epël mëëa. “Peene yangerak wë epöök öngre omp yeë. ³⁵ Ën wë ënëm akun kaöaök Anutuuk kat mowiin wëwë kosangtak weletakaan wal ë rëëpnaarö pit yok pangk öngre omp naëpan. ³⁶ Anutuuk pit weletakaan wal ë moulmëëpnaat. Pötaanök pit pim ru sak enselöröa ök wë kaalak wel nawiipan. ³⁷ Weletakaan wal ëëpna pöta ngönte Mosesök ngönën pepeweri retëng ëaut. Këra kotumentëk es wëlëng koteima pöta ngöntak Anutuuk piin epël mëëa. ‘Ne Apramre Aisakre Yakopre pörö pitëm Anutu.’ ³⁸ Omën wel wia pourö Anutuuk wëwëetaring wë pël wesa. Pötaanök Anutu pi wel wiauröaap won. Pi omën öp wëauröa Anutu.” ³⁹ Pël maan ngön kosangötë ngarang narök, “Rë yanuulaup, ni aan ompyao yes,” pël mëëa. ⁴⁰ Pit kaalak pëël mapnaaten kas ëën sëp wesak pipët pëën mëëa.

Yesuuk Kristo pötaan Parisi omnaröen pëël mëëa

(Matiu 22:41-46; Maak 12:35-37)

⁴¹ Pël ëën Yesu pi epël mëak pëël mëëa. “Tol ëënak, ‘Kristo, Yaö Mëëaupön pi Tewitë körööp’ pël aim? ⁴² Tewit pimtok Sam pepöweri tan nent epël ëa. ‘Anutu puuk nem Aköpön epël yema. “Ni wais nem yaapkëëtakël öm. ⁴³ Pël ëaan nimëën kööre tok yaaö piporö nook maan nim weëre kosangöökë karök moulmëëmaat.”’ ⁴⁴ Tewit pimtok piin, ‘Nem Aköp,’ pël mëëaupök tol ëënak Tewitë ëap pël yaë?”

Ngön kosangötë ngarangköröa ngönte
(Matiu 23:1-36; Maak 12:38-40; Luk 11:37-54)

⁴⁵ Pël mëak Yesu pi omnaröa ëöetak pim ruuröen ngön epël ök mëëa. ⁴⁶ “Ar ngön kosangötë ngarangköröa utpetatön ngarangk ëën. Pit ulpëën waliit mëak wa topök koirak ërëpsawi mapnaaten kent yaaurö. Pël ëak ngönën tupötëere këere imën akunatë omën kaöaröa urötë wel aisapnaaten kent yaaurö. ⁴⁷ Pit pël yeem öng kapiröröa omnant pout pitëmëën weimeë morök elmëak omnarök pitën kön wiin isëpënëak Anutuun kimang wali yamëëaurö. Omën ke pilörö pit wë kangsiir akunetak könöm kësangöt koirëpnaat.”

21

Öng kapir nampë Anutuun kiri wiauta ngönte

(Maak 12:41-44)

¹ Yesu pi ngönën tup kaöetak wë we riak itaangkën omën monaringörö pit

Anutuun monat kiri yawia. ² Pël yaëen Yesu pi itaangkên öng kapir omnant won nampta pim mon kot köp möa nentepar wia. ³ Pël yaëen Yesuuk itenak epël mëëa. “Ne yaap niamaan. Öng kapir omnant won epopë mon yawi epëtak omên muntaröaat il yemowas. ⁴ Omên monaringörö pit ëlöt wiaan kopëtetepar yawi. Ën öng kapir epop pi omnant wonöpök pim wiewaut wiak won pan wesak wë.”

Yesuuk ngönën tup kaöet utpet sëpnaata ngönte ök mëëa

(Matiu 24:1-2; Maak 13:1-2)

⁵ Yesu pim ru narö pit ngönën tup kaöetak këlot retëng ke nalre nal ëak ök rëëëa pötön itenak aöre mon Anutuun kiri mowia pötë ngönöt aö pël ëeim wëen Yesuuk epël mëëa. ⁶ “Wë akun nent temanöm sëën omên ityaangk epot epël wi naöpan. Ënëmak ngaaröak wais tööl olaan kël naö naöökë rangk wi naöpan, utpet panë sëpnaat.”

Yesuuk könöm nentere nent orööpnaat pël mëëa

(Matiu 24:3-14; Maak 13:3-13)

⁷ Pël maan pit epël mëak pëël mëëa. “Rë yanuulaup, nim yaan pöt akun taltak orööpën? Akun pöt temanöm yesën oröpöt oröön ten itenak ëwat sën?” ⁸ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ar omnaröak lup wa irikor elniipanëen këëkë ngarang ëën. Pit morök elniak narök nem yapintak wais, ‘Ne Kristo,’ pël aöre narök, ‘Kristo pim orööpna akunet yok temanöm yes,’ pël yeniaan pitëm ënëm elmëënganok. ⁹ Ar nga yapinte kat wiak kas ëëngan. Akun kaöaö ngolöp yaëen omên pipot wet réak orööpnaat.”

¹⁰ Pël mëak yal menak epël mëëa. “Omên kur nementëkaanöröak kur nementëkël nga ëëpnaat. Ën yang omp ak nampë omnaröak nampëëroöan nga ëëpnaat. ¹¹ Pël yaëen moup kësang pan yangerak mööpnaat. Pël ëak yang we nantë këënre yauman kaöat orööpnaat. Pël yaëen mopöök oorek omên retëng ke nentere nent yaaröön ar kas ëëneët. ¹² Omên pöt naaröön wiaan pit wet réak wa niulëak këlangön kat niwiipnaat. Pël ëak ngön kaatë së niulëak wii kaatë niulëëpnaat. Pël ëak omên omp akre yang ngarangköröa naë niulëëpnaat. Ar nem yapinte wak wë pötaanök pël elniipnaat. ¹³ Akun pötak ar nem songöön ök manëët. ¹⁴ Ar epël kön kosang wiaan. Ar wa nanuulëen wiaan tol man pël ëak kön selap ëënganok. ¹⁵ Nemtok arim këmötë ngön anëëtë wetötë nimpaat. Pël ëak ompyaö elniin kööre tokörö arim ngönöt wak irëak ke ur noolepan. ¹⁶ Arim ëlre pep, sasre nan, ngönre kar, pöröak arim kööre toköröen kup mowiin arim tekraakan narö nimpënaat. ¹⁷ Pël ëak nem yapinte wak wë

pötaan omên pourö ya sangën ëak kööre tok elniipnaat. ¹⁸ Nook ngarangk elniak wëen ar kö nasëngan pan, arim ngan ëp naööta mop nerapan. ¹⁹ Weëre kosangring wakaim olëak wëwë kosangët önëët.”

Yesuuk Yerusalem kaö utpet ëëpnaata ngönte ök mëëa

(Matiu 24:15-21; Maak 13:14-19)

²⁰ “Ar itaangkên ngaarö Yerusalem kaö taap yawiin pöt ka töolak utpet wasëpna akunet temanöm yes pël wasënëët. ²¹ Pël ëak Yutia yangerak wëaurö ar kas rosiraöökël sën. Yerusalem kak wëaurö ar kaö sëp wasën. Ën yang nantë wëaurö ka kaöaöökël sëngan. ²² Ngönëntak retëng ëa pöt kë rapnaan Anutuuk akun piptak kangut wes mëen orööpnaat. ²³ Elei, öng ru kepringöröere ru kapa yemenaurö, tol ëënëëro? Akun pötak Anutuuk omnaröen ya sangën elmëen yangerakë omnarö këlangön kaö panë kat wiipnaat. ²⁴ Ngaaröak narö öp wesir olapnaat, narö morök wii téak wak pitëm kaatë së inëen wesak ulmëak öpnaat. Pël ëak ngönën köpëlorö pit Yerusalem kaö utpet weseim wëen Anutu pimtë akun mampna pötak sëak pet irëpnaat.”

Omên Këëp orööpnaata ngönte

(Matiu 24:29-31; Maak 13:24-27)

²⁵ “Këtre ngonre ari pötë omên it köpëlöt yaaröön yangerak i kaö maat kësangöt yamöön omnarö kas kaö ëëpnaat. ²⁶ Pël yaëen kutömwer ëtëp ëen ariat tiak yesën omnarö yangerak omnant orööpna pötaan kor wë kas kaö panë ëak it köpköp tiak së wiaapnaat. ²⁷ Pël yaëen Omên Këëp ne nem weëre kosangre iere kasir nemotring kutöm kepiltak yaaröön itaampnaat. ²⁸ Omên ke pöt yaaröön, ‘Anutuuk niöpna akunet temanöm yes,’ pël wesak wal ë tauëë we riak itaampun.”

Këra nantön itenak akunet ëwat yes pöta watepang ngönte

(Matiu 24:32-35; Maak 13:28-31)

²⁹ Pël mëak watepang ngön nent epël mëëa. “Ar këra wasre munt nantön itenak wa weswes ë yeë. ³⁰ Ar itaangkên këre sak wil yewatën itenak kopi akunet temanöm yes pël yewas. ³¹ Pöta ök omên yeniak epot yaaröön itenak pöt, ‘Anutu wa ngaöök nimëëpënëak yaë,’ pël wasën. ³² Ne yaap niamaan. Omên e wë eporö wel wi won nasën wiaan omên yeniak epot orööpnaat. ³³ Kutömre yang eptepar won sëpnaatepar. Ën nem ngön epët won nasëpan.”

Pim ruuröen wa korkor ngön ök mëëa

³⁴ “Ar iire kaömp na olölë imeë yangerakë omnantëen kön selap pötëen lupre kön arimot wes mëak wëen akun kaöaö kalaapöökë yaë pöl teënt pan niöpanëen ngarangk këëkë ëëimeëak ön. ³⁵ Akun kaö

pöt yang el epoté wë eporö ar pouröa naë orö nirëëpnaat. ³⁶ Pötaanök ar kët el epoté ngaire wa kom eimeë Anutuun kimang ngaangan maim ön. Pël èen omèn kõnöm orööpënëak yeniak pöt jaaröön Anutuuk weëre kosang ningkën ing mës ngep ëak Omèn Këëp nem ëöetak tauanëët.”

³⁷ Akun pouté Yesu pi këtëkötë ngönën tup kaöetak omnarën ngönën ök maim olëak pöt rö kanötë Olip tomöntak sê ka ur pël ëeima. ³⁸ Pël èen omnarö pit ngönën kat wiipënëak wangam kan röökëerötë ngönën tup kaöetak pim naë seima.

22

Yutasök Yesuun kup mowiipënëak kosang wes mena

(*Matiu 26:1-5, 14-16; Maak 14:1-2, 10-11; Son 11:45-53*)

¹ Kaömp peret yis namëënöt yena akun ngëëngkët pitök Anutuuk mait elmëaut pël yamëëa pöt temanöm sa. ² Pël yaëën kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit omnarën kas èen Yesu ëlëëp mëmpëna kanten ap weseima. ³ Pël yaëën Seten pi Yutas Keriot kakaanëp pim lupmeri ilëa. Pöp Yesuu ru 12 pöröakaanëp. ⁴ Pël èen kiri ar yaaö kaöaröere ngönën tup kaöeta polisöröa naë sê Yesuun kup mowiak pitëm moresi ulmëëpnaata ngönte pitring ëa. ⁵ Pël èen pit ërëpërep ëak mon mampnaata ngönte ë kopëta wesa. ⁶ Pël èen Yutas pi makre ku mëak ngës réak akun nentak omnarö Yesu ent ë mëën pimënt wëen kup mowiipna kan ap weseima.

Ru naar mait elmëa akun ngëëngktakëën kaömp kopëta wesa

(*Matiu 26:17-25; Maak 14:12-21; Son 13:21-30*)

⁷ Kaömp peret yis namëënöt yena akun ngëëngktak Anutuun mait elmëautaan kiri sêpsëpörö yamöa akunet temanöm sa. ⁸ Pël èen Yesuuk Pitaare Sonön epël mëak wes mëëa. “Arip sê mait elmëauten kõn wiipënaan kaömpöt kopëta wes wiin. Pël èen ten waisën nëmpënaan.” ⁹ Pël maan piarip epël mëëa. “Ka taltak kopëta wes wiinëak kent kõn yawiin?” ¹⁰ Maan puuk kangiiir epël mëëa. “Kat wieë. Arip kak sê oröak itaangkën omèn namp i kepit wak wëen koirak pöt pim ënëm sê ka ilapnaatak ilan. ¹¹ Pël ëak ka pepapön epël man. ‘Ré yanuu-laupök, ‘Ne nem ruuröaring ka taltak Anutuuk mait elmëauten kõn wiinaan kaömp nën?’ pël ya,’ pël man. ¹² Pël ök maan ka kaö ngaarëk nent urre korumön ëak ompyaö wesauten pet elniin pötak kaömp ar ëak kopëta wasën.” ¹³ Pël maan piarip sê mëëaul ëak mait kaömpöt ar ëak kopëta wesa.

Mait kaömp nak kë mena

(*Matiu 26:26-30; Maak 14:22-26; 1 Korin 11:23-25*)

¹⁴ Nëmpna akunetak Yesure pim ngön yaaö omnarö pit kakaati sê kaömp yenaatak wel aisëak wëa. ¹⁵ Pël ëak Yesuuk epël ök mëëa. “Nem këlangön kat wiima akunet temanöm yenewas. Pötaanök wet réak mait kaömp epët arring ngawi numaataan kent pan yaalnë. ¹⁶ Ne yaap niamaan kat wieë. Ne mait kaömp epët kaalak nanën wë Anutuun wa ngaöök nimëëpnaatak kaömp pöta këët tekeri sëen numaat.” ¹⁷ Pël mëak wain kelön nent wak Anutuun yowe mëak epël mëëa. “Ar epët wak ngawi neë. ¹⁸ Ne niamaan. Yangerak eprek wain iit peene nëën pet yair. Arring kaalak nanën wë ënëmak Anutuuk wa ngaöök nimëak wëen piiring nëmpënen ëa.” ¹⁹ Pël mëak kaömpöt wak Anutuun yowe mëak pelak epël mëak mena. “Epët nem mësepët. Ar kaamök elniipnaan këeröt wes nimpaat. Pötaanök nënëël neen kõn wieim ön.” ²⁰ Kaömp pöt nëën wain kelönte wak tapël ëak epël mëak mena. “Wain i epët sulöp ngolöpta nem iit. Wain i epëtak ne wel yawiem nem iit olama pötaan Anutuun omnaröaring sulöp ngolöp pöt kosang yewas pöt pet yaalni. ²¹ Iteneë. Omèn kup newiak kööre toköröa moresi neulëëpnaap neering kaömp ngawi yen. ²² Omèn Këëp ne pöp nem Pepapë kan yaö neeaök sê wel wiimaap. Èn nemëën kup mowiipna pöp, elei, pi kangut kësang pan öpnaap.” ²³ Pël maan ngön yaaö omnarö pit, “Talëpök ëëpnaaten ya,” mëak neneren pëël mëëa.

Ruurö pit pitëm naëaan talëpök isëpën pötaan ngön nga ela

²⁴ Ruurö pit, “Talëpök tiarim naëaan isak wë,” pël mëak ngön nga ela. ²⁵ Pël yaëën Yesuuk epël mëëa. “Yang omp akörö pit omèn pitëm iri wëaurö ngarangk elmëimeë pitök kangiiir pitëmëen ping wesak, ‘Kaamök yaurö,’ pël mapënëak kent yaurö. ²⁶ Ar pël ëënganok. Ar pöt, kaöarök koturöa ök sak ön. Èn wotöökörök inëen yauröa ök sak ön. ²⁷ Ma ar aë. Talëpök isa? Wel aisëë kaömp yen pöpök ma ar ëak korak wais yemangk pöpökëer isa? Wel aisëë kaömp yen pöpökëer. Pël ëaap ne pöt, arim tekrak wë inëen yauröa ök koröp oröak wëaup.

²⁸ “Akun pouté këëmre këlangön pöt nem naë jaaröön ar sêp nenasasën yaurö. ²⁹ Nem Pepapök ar wa ngaöök nimëëmëak wes nemëaut nook ar tapël wa ngaöök momëënëak yeniak. ³⁰ Ne wa ngaöök nimëak wëen ar neering këere kaömp ngawi neimeë omp aköröa urötë wel aisëë Israel kur 12 pötëaanöröa ngönte ë pet irënëët.”

Yesuuk Pitaë piin yak mowasëpnaaten ök mëëa

(*Matiu 26:31-35; Maak 14:27-31; Son 13:36-38*)

³¹ “Saimon, Saimon kat wi. Seten pi raisatë koröp koëak wël yeë pöl ar morök elniipënëak ya. ³² Pël èën nook nim kön wi kosang yewesaut won sëpanëak kaamök elniak Anutuun kimang mëëaut. Pötaanök ni ènëmak kaalak kaip tiak pöt nim karurö taë mowasum.” ³³ Pël maan Pitaak epël mëëa. “Aköp, ni weletak ma wii kaatak yesën pöt ne tepër sëpëaap.” ³⁴ Maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. “Pita ne niamaan kat wi. Ni peene röök epëtak kokor ngön naën wiaan akun nentepar nent ëak neen wonwon mamëëp.”

Kërre monere öpre pötön mëëa

³⁵ Pël mëak pim ruuröen epël mëëa. “Ngaan ne ar wes yanimëem, ‘Monere kërre ing kërre pöt wak sengan,’ pël niaut. Pël ëa akun pötak omën nantön elek ëaurö ma won?” Pël maan pit, “Won,” mëëa. ³⁶ Pël maan kaalak epël mëëa. “Peene pöt nga akunaö yaaröön namp monet wiaan pöt pangk waap. Ën namp kërëëp wiaan pöt yok pangk wetaap. Ën namp öpwer won èën pöt ulpëen rangkëp përe omnamp mangkën öpwer kangiiir mamp. ³⁷ Ne niamaan kat wiew. Ngönën pepeweri ngön epël ëa pöt nem naë kè orööpnaan yaë. ‘Pit pi utpetap wesak utpetaröa öngpök moulmëaup.’ Ngön nemëen retëng ëa pipot kè orööpnaat.” ³⁸ Maan ruuröak epël mëëa. “Kaöap, ni itan. Ten öp neweriar wia.” Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ngönte sëp weseë.”

Yesuuk Kesemani ngësöök së kimang maima

(*Matiu 26:36-46; Maak 14:32-42*)

³⁹ Pël mëak wë olëak kakaan oröak pim ë yaaul Olip tomöntakël yesën ruurö ènëm sa. ⁴⁰ Pël ëak së oröön Yesuuk ruuröen epël mëëa. “Ar moröktak wiap senganëën kimang maë.”

⁴¹ Pël mëak këlötë mööna yaë pöl ëak së rar rë wesirak Anutuun kimang epël mëëa. ⁴² “Pep ni kat wiin pangk èën pöt këlangön nem naë orööpënëak yaë epot keker elnëëp. Nem könöök won, nim kentöökë wiaul èëm.” ⁴³ Pël yemaan kutömweriaan ensel namp irë pim naë oröak kosang mowesa. ⁴⁴ Pël èën Yesu pi lupmer këlangönring wë ke urak kimang yemaan köömöt omën iitë ök sak oröak yangaak il ngentia.

⁴⁵ Kimang më pet irak wal ëak së pim ruuröen itaangkën pit piin yaköm pan èën ka uraan ⁴⁶ epël mëëa. “Ar tol èënak ka ureim? Moröktak wiap senganëën wal ëak Anutuun kimang maë.”

Yesu kööre toköröa moresi moulmëa
(*Matiu 26:47-56; Maak 14:43-50; Son 18:3-12*)

⁴⁷ Pël yamëem wëen omën kësang pan pim naë oröa. Pël ëak pim ru 12 pöröakaan namp Yutas pöp Yesu tot nëmpënëak pim naë sa. ⁴⁸ Pël èën Yesuuk epël mëëa. “Yutas, ni Omën Këëp neen kup mowiin nempëna pötaan tot yenenën ma?” ⁴⁹ Pël èën pim ruurö pit omën orööpënëak yaaö pöten itenak piin epël mëëa. “Aköp, ten öp möön ma?” ⁵⁰ Pël mëak pitëm naëaan nampök kiri ar yaaö wotöököpë inëën ru namp möak pim kat yaapkëëp per olëa. ⁵¹ Pël èën Yesuuk itenak epël mëëa. “Ar sëp weseë.” Pël mëak omën pöpë katëëp moröak ompyaö mowesa. ⁵² Pël ëak Yesu kiri ar yaaö kaöaröere ngönën tup kaöeta polisöröere kaöarö pi öpënëak sa pöröen itenak epël mëëa. “Ar neen ngaap wesak wali neönëak inre tang wak yewais ma? ⁵³ Ne kët ël epotë ngönën tup kaöetak arring wëaup. Pël èën ar akun pötë neneön ëaurö. Pël ëaap peene akun epët arim akunet. Akun eptak kouta weëre kosangët tekeri yaarö.”

Pitaak Yesuun wonwon mëëa.

(*Matiu 26:57-58, 69-75; Maak 14:53-54, 66-72; Son 18:12-18, 25-27*)

⁵⁴ Pël maan pit Yesu wali wak kiri ar yaaö wotöököpë kaatakë sa. Pël èën Pita pi ènëmënëem sa. ⁵⁵ Pël ëak itaangkën ngaarö ëmööké kakaati së ilëak ka tomök es merak mor yesem wëen Pita pi pitëm tekarak së wel aisëa. ⁵⁶ Pël ëak es ëwaöök wel aisëaan inëën koont nampök piin itnë epël mëëa. “Omën epopta Yesuring wëaup.” ⁵⁷ Pël maan Pitaak wonwon mëak epël mëëa. “Koont epop, ne piin köpëlëp.” ⁵⁸ Pël mëak kot nent wëwë yaëën kaalak omën nampök piin itenak epël mëëa. “Niinta pitëkaan nampök.” Pël maan Pitaak epël mëëa. “Omp epop, ne wonöp.” ⁵⁹ Pël mëak wë ngöpnögöp yaëën kaalak omën munt nampök kosang wesak mëëa. “Yaap, omën epopta Yesuring wëaup. Pi Kalili omnamp.” ⁶⁰ Maan Pitaak mëëa. “Omp epop, ne nim ngön yaan pipten ëngk ma e yewas.” Pël maötaring kokor ngön ëa. ⁶¹ Pël èën Aköp kaip ti Pitaan itena. Pël èën Pita pi Aköpë ngön epël mëëa pöten kön wia. “Ni peene röök epëtak kokor ngön naën wiaan akun nentepar nent ëak neen wonwon mamëëp.” ⁶² Ngön pël mëëa pöten kön wiak ya ilak sëen tomökël së ing kaö pan ëa.

Ngaaröak Yesuun ökre was mëak tang momöa

(*Matiu 26:67-68; Maak 14:65*)

⁶³ Yesu ngarangk wëaurö pit piin ökre was mëak tang momöa. ⁶⁴ Pël ëak itöörarë poë koröpök kër mokoëak epël mëëa. “Ni tektek ngön yauppe. Talëpök yanimö?” ⁶⁵ Pël mëak ngön utpetat kësang mëëa.

Yesu kansolöröa naë moulmëak ngön ya mëna

(*Matiu 26:59-66; Maak 14:55-64; Son 18:19-24*)

⁶⁶ Èlpam walën omën kaöarö, kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö, wa top ëak wë maan Yesu mësak pitëm naë sëën epël mëëa. ⁶⁷ “Ni tenën ök nia. Ni Yaö Niiaup Kristo tapöp ma?” Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ne niamaatep ar kat wiak wa yaap newasngan. ⁶⁸ Èn nookta pël niaan yok pangk ök nenëangan. ⁶⁹ Peene pöt Omën Këëp ne Anutu weëre kosangëp pim yaapkëël wel aisëaama akunet temanöm yes.” ⁷⁰ Maan pit pouröak epël mëëa. “Ni Anutuu Ruup ma?” Pël maan kangiir epël mëëa. “Yok yak pil.” ⁷¹ Pël maan pit epël mëëa. “Oröpmorëen ngön ya mëmpen? Pimtë këmtakaan yok aan kat yawi.”

23

Pit Yesu Pailatë naë së ulmëak ngön ya mëna

(*Matiu 27:1-2, 11-14; Maak 15:1-5; Son 18:28-38*)

¹ Omën pourö wal ëak Yesu mësak Rom yang ngarangkëp Pailatë naë sa. ² Pël ëak Pailatën ngës réak epël mëëa. “Tenim itöök omën epmor ten omën pourö morök elnieimé pi omp ak Sisa takis mangkanëak nga naiimé pimtök pimtën, ‘Ne Kristo Yaö Neeaup,’ pël aöre ‘Ne omën omp aköp,’ pël yaaumor.” ³ Pël maan Pailat pi Yesuun pël mëak epël mëëa. “Ni Yuta omnaröa omën omp aköp ma?” Maan kangiir epël mëëa. “Yok yaan pi tapët.” ⁴ Pël maan Pailat pi kiri ar yaaö kaöaröere omnaröen epël mëëa. “Ne omën epopë saun nent nokoirën.” ⁵ Maan pit kosang wesak ke urak epël mëëa. “Pi omnaröen ngön ök mëak lup es nga mowasën Yutia yang pourak akak yes. Pi Kalili yangerak ngës réak pël ë waisaumorök eprekta tapël yaë.”

Pit Yesu Erotë naë së ulmëak ngön ya mëna

⁶ Pël maan Pailat pi pöten kat wiak pitën epël mëëa. “Omën epop Kalili yangerakaanëp ma?” ⁷ Maan pit kangiir mëëa. Pël ëen Pailat pi omën omp ak Erot pim yang ngarangk ëëaureakaanëpök ëa pël wesak akun pötak Erot piita Yerusalem kak wëen yak Yesu wes mëen pim ngësël sa. ⁸ Pël ëen Erot pi Yesuun itenak ërëpërëp ëa. Pöt pi Yesu yaautön kat yawiem itaampënëak kent kön yawia. Pël ëak pim itöök retëng nent ëen itaampën pël wesak ërëpërëp ëa. ⁹ Pël ëak Yesuun pël ke nentere nent yemaan Yesu pi ngön kangut nemaan ëa. ¹⁰ Pël ëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit pim naë së tauak kosang wesak pi utpet ëa pöt mëëa.

¹¹ Pël ëen Erotre pim ngaarö pit piin ököök elmëak ökre was mëëa. Pël ëak ulpëen wali retëngretëng ëa ompyaö namp wa momëak kaalak wes mëen Pailatë ngësë sa. ¹² Erotre Pailat piarip ngaan pöt nampnampön kööre tok yauuwarök akun pötak ngötre kar ëa.

Pailat pi Yesu këra yetaprak mööpënëak kat mowia

(*Matiu 27:15-26; Maak 15:6-15; Son 18:39-19:16*)

¹³ Pailatök maan kiri ar yaaö kaöaröere ngarangköröere omën muntarö wa top ëa. ¹⁴ Pël ëen epël mëëa. “Ar omën epopön, ‘Pi omnarö wa irikor yaalmëaup,’ pël aö nem naë wak waisan. Pël ëen nook pim songönte tekeri wasëpënëak arim ëöetak pël mëëaut. Pël ëautak ne piin kat wiin pim utpet yaëen arim ngön yaatak moulmëan pöt nokoirën yeë. ¹⁵ Erotta tapël ëak kaalak wes mëen waisa. Kat wieë. Omën epop pi utpet tiarim mëmpena nent naën. ¹⁶ Pötaanök ne maan ngaarök om tang pëen möak wes mëëpnaat.”

¹⁷ [Krisimaki poutë Anutuu mait elmëa akun ngëngktak Pailatök omën namp wes më yeëa.] ¹⁸ Pël maan pit omën pourö ëlak wiak epël mëëa. “Pipmor mëngkën wel wiip. Parapasökëer wes nimë.” ¹⁹ Parapas pöp kak wë omën naröaring nga yaalem namp mëngkën wii kaatak ulmëaup.

²⁰ Pël maan Pailatök kaalak epël mëëa. “Ne Yesu wil momëëmaat.” ²¹ Maan pit ngön ëak epël mëëa. “Këra yetaprak möön wel wiip. Këra yetaprak möön wel wiip.” ²² Pël maan Pailat pi akun nentepar nent pötak epël mëëa. “Omën epop pi utpet oröp nent ëa? Ne itaangkën pi mëmpena nent naën. Pötaanök ne maan ngaarök tang pëen möak wii kaatakaan wes mëëpnaat.” ²³ Pël maan pit ke ur ëlak ngön ëak, “Pi këra yetaprak möön wel wiip,” pël mëak ngön kaëpre ngön ëak Pailatë ngönte wa irikor ë olëa. ²⁴ Pël ëen Pailat pi pitëm ngön mëëa pöt kat wiak möön wel wiipënëak mëëa. ²⁵ Pël ëak pitëm këk mëëa pötaan omnamp mëngkën wii kaatak ulmëaö pöp wil moulmëak Yesu pitëm kentöök möön wel wiipënëak pël elmëa.

Yesu këra yetaprak möa

(*Matiu 27:32-44; Maak 15:21-32; Son 19:17-27*)

²⁶ Pit Yesu mësak yesem kamtaöök omën namp yapinte Saimon, Sairini kakaanëp, pi yaakaan yewaisën koirak wali wak këra yetapër mangkën waalak Yesu ënëm sa. ²⁷ Pël ëen omën selap ënëm yesem öng narö Yesuun ingre tanëer sa. ²⁸ Pël ë yesën Yesu kaup ti epël mëëa. “Yerusalem öngörö, ar neen ing angan. Arimëntre arim ru-uröaanökëer ing aë. ²⁹ Kat wieë. Ènëmak akun nent temanöm sëën epël anëët. ‘Ö, öng ru köpëlörö. Pit ru wilööre kapa mampö

pël naën yaauro. Pötaanök pitökëer erëpërëp yaë,' pël anëët. ³⁰ Akun pötak rosir kaöatön, 'Pelak ngep elnieë,' pël mëak kotutön, 'Kör elnieë,' pël manëët. ³¹ Këra iiringöt es yemaren pangk naën yaë pöta ök ne omën ompyaö yaaup wel newiinë pöt pangk naën yaëëtak ar wel newiinëak kent yeë. Pötaanök këra umönöt es marën pangk yaë pöta ök ar utpet yaauroak wel wiinëët."

³² Pit omën utpet yaaö naarta Yesuring mööpënëak mësak sa. ³³ Pël ëak yang lup nent yapinte "Kepön Kos" pël yamëëa pörek së oröak pi këra yetaprak momöa. Pël ëak utpet omën naarta, namp yaapkeël namp katnëël, mö ulmëa. ³⁴ Pël ëën Yesu pi epël mëak kimang mëëa. "Pep, pitëm yaalnë epot köpël wë yaalnë. Pötaan pitëm saun epotë kangut won mowas." Pël yemaan ngaarö pit pim ulpëënre poë koröpöt wak ngasamtak wiak talëpök öpën pöten itena. ³⁵ Pël yaëën omnarö itenaan omën kaöarö pit epël mëak ökre was mëëa. "Pi omën muntarö kaamök yaaupök peene pimtok pimënt kaamök ëëp. Pi Kristo, Anutuu Yaö Mëëaup pöt pël ëëp." ³⁶ Pël yemaan ngaaröakta ökre was mëak naë së wain i somit menak epël mëëa. ³⁷ "Ni yaap Yuta omnaröa omën omp aköp pöt nimtok nimënt kaamök ë." ³⁸ Pël mëak pim kepön löötak epël retëng ë ulmëa. "Omën epop Yuta omnaröa omën omp aköp."

³⁹ Pël yaëën utpet omën naar piiring möa pöaar nampök utpet wesak epël mëëa. "Nim ök pilëpta Kristo ma? Ni yaap pöp pöt nimënt kaamök yeem tenipta pël elni." ⁴⁰ Pël yemaan ngöntöpök nga mëak epël mëëa. "Nim këlangön kat yawiin tapël yaëëp ni Anutuun kas naën yaan ma? ⁴¹ Tepër pöt, tepërim saunatë kangiiir ompyaö yaalni. Ën omën epop pöt, saun wonöp." ⁴² Pël mëak Yesuun epël mëëa. "Yesu nim omp ak sak waisumëëtak neen kön wiim." ⁴³ Pël maan Yesuuk epël mëëa. "Ne yaap nia-maan. Peene tapëtakëer ni neering ngës ompyaauk ömëët."

Yesu wel wia

(*Matiu 27:45-56; Maak 15:33-41; Son 19:28-30*)

⁴⁴ Këtëp luptak 12 kilok pötak wëën kët itte utpet ëën yanget koö olëak wieë së wiap kan 3 kilok oröa. ⁴⁵ Pël yaëën ngönën tup kaöetak poë koröp kësang ngeröök uteëaup luptak keliak nempelnempel ëak sa. ⁴⁶ Pël ëën Yesu pi ngön ëak epël mëëa. "Pep, nem könöp nim moresi yanuulë." Pël mëak yok wel wia. ⁴⁷ Pël ëën ngaaröa wotöököp pi omën oröa pötön itenak Anutuun yaya mëak epël mëëa. "Omën epop pi yaap saun wonöp." ⁴⁸ Pël yaëën omën itaampënëak së wa top ëa pörö pit omën oröa pötön itenak yaköm kön wi kakë sa. ⁴⁹ Pël yaëën Yesu pim karuröere

Kalili yangerakaan ënëm sa pörö pit pëlëër wë omnant oröa pötön itena.

Yesu yang kel weera

(*Matiu 27:57-61; Maak 15:42-47; Son 19:38-42*)

⁵⁰ Omën namp yapinte Yosep pöp Yutia yangerak ⁵¹ Arimatia kakaanëp, pi omën ompyaup yak wotpil wë Anutuuk wa ngaöök momëëpënëak kor wakaima. Pi kansol wotöököröaring wëaup. Pël ëaupök pim karurö Yesu mëmpënëak ngön yaan pi nerek wak nemaan ëa. ⁵² Omën pöpök Pailatë naë së Yesuu sokuren ök mëëa. ⁵³ Pël ëën kat mowiin së yetaprakaan ent ëak poë koröp kölam ompyaö naöök kör koëak kël öngöp naö omnarö wa wiipënëak tëau wieëa pörekël wak sa. Kël öngöp pö omën namp wa nawiinö. ⁵⁴ Pöt kë yesa akun ngëëngkët ëlpamök wiaan omnant kön ëa. ⁵⁵ Pël ëën öng Kalili yangerakaan Yesuring saurö pit Yosepë ënëm së omën yangaöön itena. Pël ëak Yosep pi sokur tolëël yawi pöten itena. ⁵⁶ Pël ëak kaalak kak së kolap köp nga kamp ompyaut Yesuu sokurak wa mëëpnaan wak sëpënëak kopëta wes wiak akun ngëëngktak ngön kosangta wieëaul koröp kë sa.

24

Yesu kaalak wal ëa

(*Matiu 28:1-10; Maak 16:1-8; Son 20:1-10*)

¹ Sante wangam kan röökëer pan öngörö kolap köp nga kamp kopëta wes wia pöt wak yangaöökë sa. ² Së oröak itaangkën kël kësang kan wari ulmëampul wa olaan kan të wieëa. ³ Pël ëën pit kël öngöpöökë kakaati së itaangkën Yesuu sokur won wieëa. ⁴ Pël ëën ap wesak ëngk ma e wasö yaëën omën naar ulpëën kölam panëëpëaar mëauwaar piarpim naë oröak taua. ⁵ Pël ëën öngörö itenak kas ëën tok oriak yangaakël itenaan omën pöaarök epël mëëa. "Ar oröp ëënak öp wëaupön welaaröa naë ap yewas? ⁶ Pi eprek won. Yok wal ëa. Ar pim ngaan Kalili yangerak wë ngön epël ök niaä pöten kön wieë. ⁷ Pi epël niaaup. 'Omën Këëp ne saun omnaröa naë neulëën pitök këra yetaprak nemöön wel wiak kët nenteparent yangaöök wieë kaalak wal ëëmaap,' pël niaaup." ⁸ Pël maan öngörö Yesuu ngaan ngön ök mëëa pöten kön wiak ⁹ yangaöökë kaalak kak së Yesuu ru 11 pöröere omën muntaröen pitëm omën itaampööre kat wi ëa pötön ök mëëa. ¹⁰ Öng pörö Maria Matala kakaanëpre Soanaare Maria Semsë ëlëpre öng munt naröere pël ëak öng pörök së Yesuu ngön yaaö omnaröen ök mëëa. ¹¹ Pël ëën pit ngön pöt kat wiak, "Öngre yokot ngön ya," pël mëak wa yaap newasën ëa. ¹² Pël ëak Pita pi wal ëak pöömpö së yangaöök oröak tok oriak kël öngöpöök itaangkën poë koröp

kör koëau pëen wiaan itena. Pël ëak omën oröa pöten kön selap ë kakë sa.

Omën naar Emeasë kanöök Yesuun itena (Maak 16:12-13)

¹³ Kët tapëtak Yesuun ingre mor sauröakaan naar Emeas kakë sêpënëak sa. Ka pö Yerusalem kak naë 11 kilomita pöta ök wieëa. ¹⁴ Omën pöaar kamtaöök yesem omnant oröa pötë ngönöt aö yesa. ¹⁵ Pël yaëën Yesu pimënt piarpim naë oröak piaripring sa. ¹⁶ Pël ëën omën pöaar itenak Yesuun pi newasën ëa. ¹⁷ Pël ëën pëël mëak epël mëëa. “Oröp nantëën nampnampön maö im?” Pël maan piarip leng ëak tok orieë yaköm ë sak ëa. ¹⁸ Pël ëak namp Kliopas puuk epël mëëa. “Elei, ka ël epotëaan omën pourö Yerusalem kak wëep ni kopëtapökëer omën pörek oröauten köpël wëën ma?” ¹⁹ Pël maan Yesuuk piaripön pëël mëak epël mëëa. “Pöt tol ëa?” Pël maan piarip kangüir epël mëëa. “Yesu Nasaret kakaanëpë elmëa pöten yak. Pi tektek ngön yaaö namp, Anuture omnaröa ëdetak ngön kosang aöre ya weëre kosangringöt mëmpö pël yaaupök ²⁰ kiri ar yaaö kaäaröere tiarim ngarangköröak Rom yang ngarangkepë naë wes mëën puuk mëmpënëak maan këra yetaprak möaup. ²¹ Ten pöt, puuk Israel omnarö tiar utpetatakaan niöpnaat pël weseëan pöt pitök möön wel wia pöta ngöntere kët nentepar nent ëën munt nant oröa pötë ngönöt yak. ²² Tenim naëaan öng naröak Santeetak röökëer yangaöök sê itenak wais ök niaan yaan saut. ²³ Pit sê sokuren ap wesak wais epël niiaut. ‘Ten sê itaangkën ensel naarök, ‘Yesu pöp öp sak wë,’ pël yenia.’ ²⁴ Pël niaan tenim naëaan omën naar piaripta sê yangaöök itaangkën öngöröa aan kat wia tapël itena. Pël ëaap pimtën itaangkën ëa.” ²⁵ Pël maan Yesuuk kangüir epël mëëa. “Arip kön won pan. Arip oröp ëënak tektek ngön yaaö omnaröa ngön retëng ëautön kön wi kosang newasën yeë? ²⁶ Kristo Yaö Mëëaup pi këlangön kat wiak kaalak pim ëwaare weëre kosang pimot öpna pöten arip köpël ma?” ²⁷ Pël mëak Moses pim ngön ëa pötak ngës réak tektek ngön yaauröak ngönën pepatë pimëën ngön ëa pöt pöt ök mëëa.

²⁸ Piaripring kak sê oröak el wesak sêpënëak yaëën piarip epël mëëa. ²⁹ “Këtëp ilaan koö olapënëak yaëërek tenipring öpa.” Pël maan piaripring kakaati sa. ³⁰ Pël ëak wë kaömp nëmpënëak wel aisëë puuk kaömpöt wak Anutuun yowe mëak pelak piarip mena. ³¹ Pël yaëën piarip pörekök kön tektek sak iten sokola. Pël ëën pi ëlëep ilëa. ³² Pël ëën piarpimënt nampnampön epël mëëa. “Tepër kamtaöök yewaisem pi ngönën pepatëaan ngön songönöt ök niaan kat wiak ya kë saut.” ³³ Pël mëak akun

tapëtakëer wal ëak kaalak Yerusalem kakël sa. Pël ëak pörek sê itaangkën ru 11 pöröaring piarpim karurö wëën itena. ³⁴ Pël ëën pitök epël mëëa. “Yaap pan, Aköp wal ëak wë Saimonön ë pet elmëën itena.” ³⁵ Pël maan piaripök piarpim kamtaöök yesën ëa pöta ngöntë ök mëak kak sê kaömpöt yepelën piarpim piin këëkë itena pöta ngönteta ök mëëa.

Yesu ruurö pit piin itena (Matiu 28:16-20; Maak 16:14-18; Son 20:19-23)

³⁶ Pit ngön pöt aim wëën Yesu pimënt pitëm tekraak orö réak epël mëëa. “Arim lupötë mayaap wiaap,” pël mëëa. ³⁷ Pël ëën pit yaan sak, “Yesuun könöpök yaë,” wesak kas ëa. ³⁸ Pël ëën pi epël mëëa. “Ar oröp ëën yaan utpet sak kön selap yeë? ³⁹ Nemënt tapöpök wë. Ar nem ingre morötön iteneë. Pël ëak morö pat ëak këëkë it nengëneë. Ne koröpre mëspring wë. Kön pörö epël wonörö.” ⁴⁰ Pël mëak pim ingre moröt pet elmëa. ⁴¹ Pël ëën pit ya kë sak pim ngöntë kat wiak kön wi kosang newasën om yaan sak yeem wëën epël mëak pëël mëëa. “Arim kaömp nant eprek wia ma?” ⁴² Pël maan pit i kaö imën kota kaö nent mangkën ⁴³ wak pitëm itöök na.

⁴⁴ Na pet irak epël mëëa. “Ne arring wë epël niiaut. ‘Ngaanëer Mosesë ngön kosangötre tektek ngön yaauröa pepatë ngön wia pipotre tan pep Sam pöweri nemëën ngön ëa pipot pout kë rapënaat,’ pël niiaut.” ⁴⁵ Pël mëak pimtök ngönën pepeweri ngön wia pöt ök maan kat wiak pitëm lupöt kan téa. ⁴⁶ Pël ëën Yesuuk epël ök mëëa. “Ngönën pepeweri epël wia. ‘Yaö Mëëaup, Kristo, pi këlangön kat wiak wel wiak akun nentepar nent pël wieë kaalak yangaöökaan wal ëëpnaap. ⁴⁷ Pël ëën omnarö lup kaip tiin pitëm utpetat kërë moolapëna pöt pim yাপintak ök maan Yerusalem kak ngës réak aö yesem yang poutë sê pet irëpnaat,’ ëaut. ⁴⁸ Pötaanök arim itenan puot tekeri wesak ök man. ⁴⁹ Kat wieë. Nem Pepapök ngaan omnant arimëën yaö niia pöt nook wes nimeëmaat. Pötaanök ar om kak eprek wëën kutömweriaan weëre kosang pöt arim naë irapnaat.”

Yesu kutömweri isa (Maak 16:19-20; Ngön 1:9-12)

⁵⁰ Pël mëak pit mësak Petani kak naë sê oröak pim moresiar ngaarëk weë pit welaköt elmëa. ⁵¹ Pël yeem wil moulmëak kutömweri isa. ⁵² Pël ëën pit piin yaya mëak ërëpsawi kaö ë kaalak Yerusalem kak sê ⁵³ wë kët ël epotë ngönën tup kaöetak wakaimëë Anutuun yaya maim wakaima.

Son

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê kris-
maki 60 pöta ök won sêen Sonök Yesuu ngön
ompyaö epêt retêng äa. Son pi Yesuu ru 12
pöröakaanëpök omên pouröaan äa. Pim ngön
pöt, omnarö Yesuun kön wi kosang wesak
wêwê kosangët öpenëak retêng äa. Pötaanök
Yesuu ya mëna pöta ngönte naën, pim ök
mëea pöta ngönte äa.

Pöt epël wia.

Yesu pi Anutuu Këmët 1:1-18

Son i yamëaupre Yesuu ru wetëerö 1:19-51

Yesuu ya mënaut 2:1-12:5

Yerusalem kak Yesuu naë oröaut 13:1-
19:20

Yesuu wal äak ëö pet elmëaut 20:1-21:25

Këm Ngönte wëwëtarintak omên sak oröa

¹ Ngaan panëër kutömre yang won wiaan
Këm Ngön pi wakaima. Këm Ngön pi Anu-
turing wakaima. Këm Ngön pi Anutu tapöp.
² Ngaan panëër pi Anuturing wë. ³ Piaripök
ël epot pout ket éauwaar. Omên nant kan
naöökëlaan naaröön. Won, Anutu puuk Këm
Ngön piin maan omên ël epot pout ket äa.
⁴ Pël äak pimënt wëwë pepap pël saarëen
pim wëwë pötak omnarö piin kön wiipenëak
ëwa elnia. ⁵ Éwa pepap pi ëwa elnieim wë.
Pötaanök koutak éwaat ngep naalmëëpan.

⁶ Omên namp Anutuuk wes mëen oröa
yapinte Son. ⁷ Pi ëwa pöta ngönte om-
naröen ök maan ëwa pepapön kön wi kosang
wasëpënëak oröa. ⁸ Son pi pöp ëwa wonöp
pi om ëwa pepapë ngönte ök apënëak oröa.
⁹ Éwa pep kë pöp pi oröak yangerakë omên
pourö ëwa elnia, wë epop.

¹⁰ Anutu puuk Këm Ngön piin maan puuk
yangerakë omënera omnant ket éaup pitring
wëënak pit piin éwat nasën wakaima. ¹¹ Pi
pimté yang songöntak oröak wëënak omnarö
pit piin ngöntre kar naalmëen äa. ¹² Èn
omên ngöntre kar elmëak piin kön wi kosang
wesaurö tiar Yesuuk pimëen yaö niwasën
wë Anutuu koröngre ru seim wë. ¹³ Tiar om-
naröa yaaul Anutuu koröngre ru sak naön.
Èlre parapar pitëm kentöök ma könöök pël
naën. Anutu puuk elniin pim koröngre ru
seim wë.

¹⁴ Këm Ngön pi omên orö rëak tenim
tekrak wëen ten pim ë rangiatön
iteneimaut. Pi komre kolap elnieimeë ngön
këët pëen ök niamaup. Ten pim ë rangiat
iteneimaö pöt Anutuuk pim ru kopëtap
mena.

¹⁵ Son i yamëaup pi ru pöpë songönten
war wesak ök mëak epël mëea. “Omên
epopön ne ngaan arën epël ök niiaut. ‘Omên
nem ënëm yewais pöp puukëër kaöap. Ne
naaröön wiaan pi wakaimaup.’” ¹⁶ Pi

komre kolap pepap yak tiar pourö pim
naëlaan komre kolap kësangën yaalniin
nganngan weim wë. ¹⁷ Pöt tol ëënak?
Anutuuk tiarimëen tektek ngönöt pëen
Moses pim morosi mowiin nina. Pël éautak
Yesu Kristo puuk komre kolap niwesak
ngön këët tekeri wes nina. ¹⁸ Omên
nampök Anutuun itnaangkëntak pim Ruup
pimtokëër Pepapring wëaup. Pötaanök
Pepapë songönte war wesak tiarën ök yenia.

Son i yamëaupök war wesak mëea

(Matiu 3:1-12; Maak 1:1-8; Luk 3:1-18)

¹⁹ Yuta ngarangk Yerusalem kak wëaurö
pit Anutuun kiri ar yaaö naröere Liwai
ngönën omên narö Sonë naë wes mëen së
epël pël pël mëea. “Ni talëp?” ²⁰ Pël maan Son
pi ngep naën war wesak epël ök mëea. “Ne
Yaö Mëeaup, Kristo won.” ²¹ Pël maan pit
piin kaalak epël pël pël mëea. “Èn ni Anutuu
tektek ngön yaaö omnamp Elia ma?” Pël
maan pi wonwon mëea. Pël maan pit kaalak
epël pël pël mëea. “Ma ni Anutuu tektek
ngön yaaö omnamp tenim kor wakaima pöp
ma?” Pël maan pi kaalak wonwon mëea.
²² Pël maan pit epël mëea. “Èn ni talëp?
Tenim wes nimëauröen së ök menaan. Nim
songönten ök nia. Nimitok nimitëen talëp
yamëeaup?” ²³ Pël maan Son puuk epël
mëea.

“Ne yang pultak wë ngön äak epël yaaup.
‘Aköpëen kanö ngëesë.’

Ngaanëër Anutuu tektek ngön yaaö om-
namp Aisaia pim tektek ngön äa pöt nem
naë ké yaarö.” ²⁴ Pël maan omên wes
mëauröa naëaan Parisi ngönën omên narö pit
piin epël pël pël mëea. ²⁵ “Ni Kristo won, ma
ni Elia won ma ni Anutuu tektek ngön yaaö
omnamp tenim kor wakaima pöp won ëen
pöt ni tol ëënak omnarö i yamëeaup?” ²⁶ Pël
maan Son pi epël mëea. “Ne omnarö i yaap-
taring yamëaup. Èn omên namp arim tekrak
wëen itnaangkën wë. ²⁷ Ne utpet epopök yok
pangk pim ing korötepar wii nemowilngan.”

²⁸ Yotan i pouuk Petani kak Son pim om-
narö i mëa lup pötak ngön pöt oröa.

Yesu Anutuu Sëpsëp Ruup

²⁹ Èlpamök Son pi itna pöt Yesu yewaisën
itenak epël mëea. “Iteneë. Èngkop Anutuu
Sëpsëp Ruup. Kiri ar yaauro sëpsëp ruurö
Anutuuk omnaröa ketöt won wasëpënëak
pit kiri ar ë yaë ök tapël Anutuuk tiar om-
naröa ketöt puuk won niwasëpënëak wes
mëen oröaup. ³⁰ Omên pipopönök ne ngaan
epël niiaut. ‘Omên nem ënëm yewais pöp
puukëër kaöap. Ne naaröön wiaan pi
wakaimaup.’” ³¹ Nemënta piin köpëlëp. Pël
éautak ar Israel omnarö piin éwat sënëak
i yanimë.” ³²⁻³³ Pël niak Son pi epël
yenia. “Neenta köpël wëënak Anutuu om-
narö i momëëmëak neeaupök epël neeaup.

‘Ni omèn namp i yemomèen Ngèengk Pulò irè rangk ngentiak òpna puopòk omnarò Ngèengk Pulò momèempnaap.’ Pèl neaan ne itaangkèn Ngèengk Pulò int ekèpè òk sak kutòmweriaan irè pim rangk ngentiak wèa. ³⁴ Ne pòten itenak war wes niaamaan. Yaap, epop Anutuu Ruup.”

Yesuuk ru kong nent koirra

³⁵ Èlpamòk Son pim ru naarring wè ³⁶ itaangkèn Yesu kan yesèn epèl òk yenia. “Iteneè. Èngkop Anutuu Sèpsèp Ruup.” ³⁷ Pèl niaan tenip kat wiak Yesuu ènèm saut. ³⁸ Pèl èèn Yesu kaip ti itaangkèn tenip pim ènèm yesèn itenak epèl pèlpèl yenia. “Arip oròp wè yewais?” Pèl niaan tenip epèl pèèl mèèaut. “Rè yanuulaup, ni ka taltak wèaup?” ³⁹ Pèl maan Yesuuk tenipòn epèl yenia. “Arip wais iteneè.” Pèl niaan tenip piiring sè ka wèauten itenak kèt taptak piiring wè ka uraut. Tenip wiap kan 4 kilok saut pòtaanòk.

⁴⁰ Yokot Son pim ngònte kat wiak neering Yesuu ènèm sa pòpè yapinte Entru, Saimon Pita pim nangap. ⁴¹ Pi teèntom sè pim nanèp Saimon koirak epèl òk mèèa. “Tenip Anutuu Yaò Mèèaup Kristo koirak itenaut.” ⁴² Pèl mèak Entruuk Saimon koirak Yesuu naè waisa. Pèl èèn Yesuuk Saimon piin itenak epèl mèèa. “Ni Saimon, Sonè ruup. Ne nim yapinte Sipas yeniak.” Yapin Sipas pòtere Pita pòtepar tiarim ngòntak kèl.

Yesuuk Pilipre Nataniel koirra

⁴³ Èlpamòk Yesu pi Kalili yangerakè sèpènèak kòn wia. Pèl èak itaangkèn Pilip wèèn epèl òk mèèa. “Ni nem ruuròaring wè.” ⁴⁴ Pilip pi Entruure Pita piarpim ka songònte Pesaita pòrekaanèp. ⁴⁵ Pilip pi sè Nataniel koirak epèl òk mèèa. “Ngaanèer Anutuuk ngòn kosangòt Moses mangkèn retèng èère tektek ngòn yaauròa retèng è pèl èaut kat wiem pòp ten koiraut. Pòp Yesu Yosep pim ruup Nasaret kakaanèp.” ⁴⁶ Pèl maan Nataniel pi epèl mèèa. “Omèn ompyaup ke pèlèp Nasaret kakaan naaròopanpe.” Pèl maan Pilipòk epèl mèèa. “Wais itampèèn.” ⁴⁷ Pèl mèak Pilip Nataniel koirak Yesu pim naè waisèn itenak pim songònten epèl yenia. “Omèn yewais èngkòp pi yaap Israel omèn yaapòp. Pi moròkòt wonòp.” ⁴⁸ Pèl yeniaan Nataniel pi Yesuun epèl yema. “Ni tol èak nem songònten èwat wèèn?” Pèl maan Yesuuk epèl yema. “Pilipòk ngòn neniaan wiaan ni kem songòntak wèèn itenaut.” ⁴⁹ Pèl maan Nataniel kangiiir epèl mèèaut. “O rè yanuulaup. Ni Anutuu Ruup. Ni Israel omnaròa omèn omp akòp.” ⁵⁰ Maan Yesuuk kangiiir epèl òk yema. “Kem songòntak wèèn nem itnak niaaò kot taptaan kòn wi kosang yenewasèn. Pòtaanòk ènèmak omèn kaòat oròon itampèèt.” ⁵¹ Pèl mèak Yesuuk kaalak rangk epèl yema. “Ne yaap pan

niaamaan. Ènèmak ar itaangkèn kutòmwer kan tèen Anutuu enselòrò Omèn Kèèp nem naè isak yeiraan itaampunèèt.”

2

Yesuuk maan i yaaptak wain i sa

¹ Kèt nentepar won sèèn Kena kak Kalili yangerak omèn namp òng mor mampènèak yaèèn Yesu pim èlèp omèn pòpè kaatak wèa. ² Pèl èèn Yesure pim ruurò ten kèère imèn nènèak tenèn yas niaa. ³ Pèl èèn sè wè wain iit won sèèn Yesu pim èlèpòk piin epèl òk yema. “Pitèm wain iit kos sa.” ⁴ Pèl maan Yesuuk epèl yema. “Òng epop, ni nem èèma pòten kòn selap èèngan. Nem songònte tekeri wasuma akunet naèn.” ⁵ Pèl maan èlèpòk inèènòròen epèl òk yema. “Omèn nant èènèak niaan pòt ènèm elmèèn.”

⁶ Yuta omnarò tenim ngònènta wieèaul kaòmp nènèak pòt mor i yairaut. Pòtaanòk ka pòtak yang kap 6 èak wieèa. Kap nent peò èaan pòt 20 ma 30 kalen i ke pèl wiaapnaat. ⁷ Pèl èèn Yesu pi inèènòròen epèl òk mèèa. “Ar i kolak lè mèèn peò èèp.” Pèl maan pit kolak wais mèak peò panè è ulmèa. ⁸ Pèl èèn Yesu pi epèl òk mèèa. “Ar nant kap pòtèaan lè mèak wak sè kèère imèn ngarangkèp mèneè.” Pèl maan pit kolak lè mèak wak sè mangkèn ⁹ i yaaptak wain i sa pòten kòn nawiin èa. Inèènòrò i kolak sè mena pòrò pitòkèèr èwat wèa. Pèl èèn ngarangkèp pi omp òng koirra pòpòn ngòn mèak epèl mèèa. ¹⁰ “Omnaròa yaaul wain i ompyaut mangkèn omèn pourò nèmpènaatep tol èènèak ompyaut om wiaan wain i pasit wet rèak ningkèn nak kep èak wèènèak ènèmak wain i misèng wesaut èlèèp ngep èak wakaimaut wak yaèn? Talèp pèl yeèa?” ¹¹ Yesu pim retèng nentere nent èèpna ngès rèak Kena Kalili yangerak pim wèere kosang pet elniipènèak retèng pipèt èèn itenak ten pim ruurò wèere kosangò pim naè wia pèl kòn wi kosang wesaut.

¹² Ènèmak Yesuu èlre nangre ruurò pèl èak ten Kapaneam kak sè oròaut. Pòrek sè akun wali naòn.

Yesuuk ngònèn tup kaòetak omnarò sum èeim wèèn waò è mèa

(Matiu 21:12-13; Maak 11:15-19; Luk 19:45-46)

¹³ Anutuu mait elmèa akun ngèèngkèt temanòm yesèn ten Yesuring Yerusalem kakè saut. ¹⁴ Pèl èak pòrek sè Anutuu ngònèn tup kaòetak ilèak Yesu pi itaangkèn omnarò ka lup nentak wè pol purimakaòre sèpsèpre intre pòrò sum è èn monat ngawingawi è pèl èeim wèa. ¹⁵ Pèl èèn Yesu pi itenak wii koò nenges wak omènere pol purimakaòre sèpsèp pòrek wèaurò waò è mèak mon ngawingawi yaauròa monat wak kòmen moolèak uròtta kaip ti yemoola. ¹⁶ Pèl èak

intörö wak ngawingawi ëeim wëauröen epël yema. “Piporö wak kama seë. Nem Pepapë tup ngëengki epët uröm kaatë ök wasngan.”¹⁷ Pël yemaan pim ruurö ten ngönën pepeweri ngön epël retëng ëa pöten kön wiaut. “Ne nim kaat ompyaö wiaapnaataan weë yengenti.”¹⁸ Yesu pit waö ë momëen ngönënë kaöaröak epël yema. “Nim ten waö yaalniin pöta songönte pet elniimëen retëng weë nent pet elniin itaampun.”¹⁹ Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Ar tup epët tööl olaan pöt nook kaalak akun nentepar nent ök rëëmaat.”²⁰ Pël maan pit epël yema. “Akun selap pan krismaki 46 ke pël ök rëautep. Nuuk yok pangk akun nentepar nent kaalak ök ram ma?”²¹ Yesu pim ngön mëëa pöt ngönën tupten nemaan, pimtë koröpöön yema. ²² Pël ëautak wë ënëmak weletakaan wal ë moulmëa akun pötak pim ruurö ten pim ngaanëer ngön ök niia pöten kön wiaut. Pël ëak ten ngönën pepeweri wieëa pötëre Yesuu ök niia pötëparën kön wi kosang wesaut.

Yesu pi omën pouröa songönöt ëwatëp

²³ Anutuu mait elmëa akun ngëengktak Yesu Yerusalem kak wëen omën selap pim retëng weëre kosangring yaä pötön itanak piin kön wi kosang yemowas. ²⁴ Pël ëen Yesu pi pitëm songönten ëwat wëa. Pötaanök pitëm piin kön wi kosang yemowas pöten yaap newasën yaë. ²⁵ Pël ëen nantön köpël naënëp yak omnaröak ök nemaan wiaan pimtök pitëm lupötë iten pet ira.

3

Yesu pi Nikotimasring ngönngön ëa

¹ Omën namp wëa yapinte Nikotimas, pi Parisi ngönën omën, Yuta omnaröa kaö namp. ² Pi röök nentak Yesuu naë së epël mëëa. “Rë yanuulaup, niin ten ëwat wë. Anutuuk ni ten rë niulömëak wes nimëaup. Anutu omën nampë naë won wiaan yok pangk nim yaën epël retëng it ngölöp nent naëpan.” ³ Pël maan Yesuuk kangiiir epël ök mëëa. “Ne yaap pan niaamaan. Namp pi ngölöp wesak yawilën wëwë kosangtak öpna pöp Anutuuk wa ngaöök mëëpnaap. Pël naënëpök yok pangk naëpan.” ⁴ Pël maan Nikotimas pi epël mëëa. “Tol ëak omën namp pi kaö saupök ngölöp wesak wilëpën? Ma kot sak kaalak ëlëpë lupmeri ilaan ngölöp wesak wilëpën ma?” ⁵ Pël maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. “Yaap pan niaamaan. Namp pi iitere Pulöök elmëen ngölöp wesak yawilën wëwë kosangtak naön ëëpna pöp Anutuuk wa ngaöök namëëpan.” ⁶ Omën kepëtakaan wilëpna pöp omën möönre koröp pëen wak öpnaat. Ën Pulöök elmëen ngölöp wesak wilën wëwë kosangtak öpna pöp Pulöökë weëre kosang wak öpnaap. ⁷ Ni nem ngölöp wesak wilën wëwë kosangtak

ön pël ök yeniak pötaan yaan sak ëëngan. ⁸ Kentö pi pimtë yamöaul yamö. Pël ëak omnant pout ëtëp ë yesën nga ngönpel pëen kat yawiin. Ën songönte tarëkaan oröak yewais ma tarë së pet yair pöt ni köpël wëen. Omën Pulöök elmëen ngölöp wesak wilën wëwë kosangtak öpnaarö pit tapël ëëpnaarö. Ni Pulöökë yaë pöten köpël wëen pötaanök.” ⁹ Pël maan Nikotimas kangiiir epël mëëa. “Pöt tol ëak pël ëëpën?” ¹⁰ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ni Israel omnaröa rë yanuula kaö nampök tol ëënak köpël yaën?” ¹¹ Ne yaap pan niaamaan. Omnant tenim itanak kat wiak pël yaautön yeniak. Ök yeniaan ar kasëng yemengkaurö. ¹² Ne yangerakë omnantëël niaanakta ar kön wi kosang newasën yeë. Pötaanök kutömweril ko wesak niaamatep ar pötön köök kön wi kosang newasën ëen sa. ¹³ Arëkaan namp kutömweri nawisën Omën Këëp nemtokëer kutömweriaan yangerakël irëaup. ¹⁴ Nggaan Moses puuk yang pultak kamal könöp ket ëak këraarak möak wesir ulmëa pöta ök Omën Këëp ne tapël elnëëpnaat. ¹⁵ Pël ëen neen kön wi kosang newasëpnaarö wëwë kosangtak öpnaarö. ¹⁶ Anutu pi yangerak omnarö lup sant elniak pim Ru kopëtap wes nemëen irëaut. Pötaanök narö ar neen kön wi kosang newasënëerö kö nasëngan, wëwë kosangtak önëerö. ¹⁷ Ruup ne ngön ë pet yairauröa yaë pöl elniimëak won, omnarö utpetetakaan kama niömëak Anutuuk wes nemëen irëaut. ¹⁸ Pötaanök namp pi kön wi kosang newasëpnaap pi ngön ya namp. Ën namp pi kön wi kosang newasën ëëpna pöp pi kö sëpënëak ngön ë pet irën wë. Pöt tol ëënak? Anutuu Ru kopëtap neen kön wi kosang newasën ëa pötaanök. ¹⁹ Ngön ya mëmpna pöta songönte epël. Yesu pi ëwa pepap yangerak oröak wëënak omnarö pit pim ëwa pöten itaampnaaten kaä ëen kouten kent ëa. Pöt pitëm wëwëet utpet pötaanök ëwaaten kaaö ëa. ²⁰ Omën utpetat yaaurö pit ëwaaten kaaö yaë. Pit pitëm yaaut tekeri sëpan pötaan kas ëak ëwaatak naaröön yaë. ²¹ Ën namp pi këët ngar öpna pöp ëwa pöt temanöm wasëpnaap. Pël ëen pim omnant yaaut Anutu pim ngönta ököök ima pöta songönte tekeri sëpnaat.”

Sonök Yesuu songönte war wesak ök mëëa

²² Pël mëak Yesu pi pim ruurö tenring Yutia yangerakël saut. Pörek së wë omnarö i momëaut. ²³ Inon kak, Selim kak naë pörek i kësang wieëa. Pötaanök omnarö sëen Son piita i momëeim wëa. ²⁴ Akun pötak Erot pi Son wii kaatak nemoulmëen wiaan pël ëa.

²⁵ Pörek Sonë ru naröere Yuta omën namp pitëm i yamëa pötaan neneren ngön nga ela. ²⁶ Pël ëak pit Sonë naë së piin epël ök mëëa. “Rë yanuulaup, ni omën namp ngaantak Yotan i pouuk niiring wë pim

songönte war wesak ök mëean pöpön kön wiaan ma? Omën pöpök omën i yemomëen omën pourö pim ngësäl sa pet yair.”²⁷ Pël maan Sonök kangiiir epël mëëa. “Pi yok pangk yaë. Anutuuk omën namp omnant ëëpënëak weëre kosang nemangkën wiaan pimtök yok pangk naëpan.”²⁸ Arimtokëër ëwat wë. Ne ngaan epël niiaut. ‘Ne Yaö Mëëaup, Kristo won. Pi tapöpëen wet réak wes nemëaup.’²⁹ Omën namp pim öng yaup koirën pöt öngöp pimtë naë së öpnaat. Pël ëen ompöpë karip pi naë wë pim ngöntöpë ngönte kat wiak ërëpërëp ëëpnaat. Pöta ök omnarö Yesuu naë yesën itenak nem lupmer ërëpsawi kaö yeë.³⁰ Puukëër isëp. Ne irem.”

³¹ Omën ngaarëkaan irëaup pi omnant pout il niwesaup. Omën yangerakaan oröaup pi yangerakaanëp. Pi yangerakë omën epotëël ngön apnaat. Omën kutömweriaan irëaup pi omën epot pout il niwesaup.³² Pi pim omnant itaampöore kat wi ëautön ök yeniaanak omën narök kat wiak kön wi kosang newasën yeë.³³ Omën namp pi kat wiak kosang wasëpnaap Anutuu ngönte këët pöt pet yaalmë.³⁴ Anutu pim wes mëen waisa pipop pim Pulö mangkën peö ëaup. Pötaanök pi Anutuu ngön këët ya.³⁵ Anutu pi pim Ruup lup sant elmëak ngarangk elniipënëak omnant pout pim moresi mowia.³⁶ Pötaanök namp pi Ruupön kön wi kosang wasëpna pöp wëwë kosangtak wakaim öpnaap. Namp pi Ruupë këm ngöta ënëm naën ëëpna pöp pi wëwëet naön ëëpnaap. Anutu pim ya këlangönte pim rangk wiakaim wiaapnaat.

4

Yesu pi Sameria öngöpring ngönaak ëa

¹ Akun pötak Parisi ngönën omnarö pit ngön nent epël kat wia. “Yesu pi omnarö kësang pan i momëen pim ënëm yesën Sonë ruurö il yemowas,” pël kat wia.² Pöt Yesu pi won, pim ruurö tenimënt omnarö i momëimaut.³ Pël ëen Yesu pi ngön pöt kat wiak ten Yutia yangerakaan kaip tiak kaalak Kalili yangerakël saut.⁴ Tenim kan sa pö Sameria yangerak orök seëau.⁵ Pöök yesem Sameria yangerak ka naö Saika pël yamëëa pöök së oröaut. Ka pö Yakop pim ruup Yosep pim yang mena pöra naë wiewëa.⁶ Ka pöökë naë Yakop pim i öngöp ngaanëër téau wiewëa. Ten kan im Yesu koröpon ëen itaangkën këtëp luptak wëen i öngöp pöökë pourak wel aisëak kë yes.

⁷⁻⁸ Kë yesem wëen pim ruurö ten ka pöökë omnaröa ngësë kaömp sum ëënëak saut. Pël ëen pimënt wëen Sameria kak pörekaan öng namp i kolöpënëak sa. Së pim naë oröa. Pël ëen pi öng pöpön iit nëmpënëak kimang mëëa.⁹ Pël maan öngöpök epël

mëëa. “Ni Yuta omnampök yaanëp ne Sameria öngöppe. Tol ëënak neen i kimang yenëaan?” Pim mëëa pöt Yuta omnaröere Sameria omnarö pit omnant ngawi naën yeëa. Pötaanök mëëa.¹⁰ Pël maan Yesuuk epël ök mëëa. “Ni Anutuu omën ompyaut nimpna pöten ëwat wë omën niin i kimang yeniak epop neen ëwat wëen talte neen kimang neaan nook i omnaröa kol mangkën nak wëwë kosangta yaö sëpna pöt nimp.”¹¹ Pël maan öngöpök epël mëëa. “Omën kaöap, ni i kepit wonöpök ëaanëp öngöp epö wali panëööp nim i won nasën yaaut yaan pipët tarëëkaan öm? ¹² Tenim ëap Yakop puuk i öngöp epö téak pimëntre pim ruuröere pim pol sëpsëpre purimakaö pörö neimau. Nuuk Yakop il mowesak i won nasën yaaut koiröm ma?”¹³ Pël maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. “Omën i öngöp epöökkan yena piporö pourö kaalak iiten ëëpnaarö.¹⁴ Ën omën nook iit ningkën nënëërö kaalak iiten naëngan. I köloköta olaim wë pöl arim lupötë wiewë pötë menmen eim wëen ar wëwë kosangtak önëërö.”¹⁵ Pël maan öngöpök epël mëëa. “Omën kaöap, i nim yaan pit nan. Pël ëen ne i pipët nak kaalak iiten naën ëëmaan. Pël ëak eprek wais yokola pöt sëp wasumaan.”

¹⁶ Maan Yesuuk epël mëëa. “Ni së nim ompöp koirak epël waiseë.”¹⁷ Pël maan öngöpök epël mëëa. “Ne omp wonöp,” maan Yesuuk epël mëëa. “Nim omp wonöp yaan pipët yaap.¹⁸ Ngaan ni omp mor nas waup. Pël ëaupök peene omp namp niiring wë pipop nim omp yaapöp won. Nim ngön yaan pit yaap.”¹⁹ Pël maan öngöpök epël mëëa. “Ne peene niin ëwat yes. Ni Anutuu tektek ngön yaaö namp.²⁰ Tenim ëarö pit rosir epöök wais Anutuuuun yaya maimaurö. Ën ar Yuta omnarök pöt epël yak. ‘Omnaröa yaya mapena pörek Yerusalem kak.’”²¹ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Öng epop, ni nem ngönte kat wiak kosang was. Akun nent orööpën sa. Pël ëak tiar rosir epöök wais nem Pepapön yaya nemangan. Ën Yerusalem kak sëeta yaya nemangan.²² Ar omën arim köpëlötön yaya yamëëaurö. Ën ten Yuta omnarö pöt tenim ëwatötön yaya yamëëaurö. Pöt tol ëënak? Anutu pim omnarö utpetetakaan kama yewa ya pöt ten Yuta omnaröa naë oröa pötaanök.²³ Akun nent temanöm sëpnaat ëa pöt yok oröa. Pël ëen omnarö piin yaap yaya yamëëaö pörö nem Pepapön pitëm lupötök yaap yaya mapnaat. Nem Pepap pi omën ke pëlöröaan kent yaap.²⁴ Anutu pi Pulö. Pötaanök omën piin yaya yamëëaurö pit lupötök yaap yaya map.”²⁵ Pël maan öngöpök epël mëëa. “Ne ëwat wë. Yaö Mëëaup orööpnaap, pim yapinte Kristo. Pim orööpna akun pötak omën epot poutëet war wesak ök niapnaap.”²⁶ Maan Yesuuk epël mëëa. “Ne

tapöp, niiring ngönaak yak epop.”

²⁷ Yesuuk pël yamëem wëen pim ruurö ten kaalak sê oröak pim öngöpring ngönaak yeëa pöten itenak yaan saut. Pël êak nampök öngöpön, “Ni oröp mor ömëak yewaisën?” pël nemaan. Ên Yesuunta, “Oröp êënak öng pipöpring ngönaak yaan?” pöt nemaan êaut. ²⁸ Pël êën öng pöp i kepit pörek wiak kak sê omnaröen epël ök mëëa. ²⁹ “Waiseë. Itaampunëen. Omën namp e wais wë nem ngaan êaö pöt poutön ök yenëa. Omën epop Anutuu Yaö Mëëaup, Kristo koröp.” ³⁰ Pël maan pit kakaan oröak Yesuu ngësë waisa.

³¹ Akun pötak Yesuu ruurö tenök piin ke urak epël mëëaut. “Rê yanuulaup, ni kaöm nê.” ³² Pël maan pi epël yenia. “Ne nem kaömp ke nampöt wia pöten ar köpël wë.” ³³ Pël niaan ten ruurö neneren epël mëëaut. “Omën nampök kaömp nant wak wais mena koröp.” ³⁴ Pël yemaan Yesuuk epël yenia. “Nem kaömpöt epël. Nem wes nemëaupë ngönte ngaarék wak pim ya ngön êaut mëmpa pötak nem kaömpöt yaë. ³⁵ Ar kêere kaömp öneak epël aim. ‘Ngon kong nent won sêen kêere kaömp köp sêënak öpen,’ pël aim. Pël êautak ne arën ök nia-maan. Omnaröen iteneë. Arim kêere kaömp yewaul arök pit nemëen neweë. Nem omën nemëen öma akunet temanöm sa. ³⁶ Ya omën namp kêët yeön ya pepap pi sumat yemang. Ök tapël ya omën namp nemëen wë pöp pi kangit mempaat. Pël êën pim öpna porö pit wëwë kosangtak öpnaat. Pötaanök omën yangëntaupre yewaup piarip pouwaar êrëpsawi ê yaë. ³⁷ Pötaanök ngaanëer omën namp pim ngön epël êa pöt yaapët. ‘Omën namp pi ya ngëntën nampök kêët yeö.’ ³⁸ Ne arim ngaan ya mënak nangëntërekëlök om kêët öneëtaan wes yanimë. Ya pöt naröak mënak ngëntën kê oröaut. Ar om pep sak kêët öneët.”

³⁹ Akun pötak Sameria omën kësang ka pöök wëaurö pit öng pöpë ngönte kat wiak Yesuun kön wi kosang wesa. Pöt öng pöp epël mëëa. “Pi nem ngaan êaö pöt poutön ök yenëa.” ⁴⁰ Pël êën Sameria omnarö pim naë wais pitring öpënëak yema. Pël êën pi akun nentepar pitring wakaimaut. ⁴¹ Pël êën omën selap pimtë këmtakaan ngön kat wiak piin kön wi kosang wesak ⁴² öngöpön epël mëëa. “Ten nim ngön peënte kat wiak omën epopön kön wi kosang newasën. Tenimtokta pim ngönte kat wiak epël kön yawi. ‘Omën epopök yangerakë omnarö utpetetakaan kama niöppaap,’ pöt peene kön yawi.”

Yesuuk yang ngarangkepë ya omnamp pim yokotup ompyaö mowesa

⁴³ Akun nentepar won sêen ten Kalili yangerakël saut. ⁴⁴ Pöt Yesu pimtök pimtëen

wet rëak tekeri wesak epël ök êa. “Tektek ngön yaaö namp pimtë kaare yangerak wëen omnaröak pi kaö nasën wë wesak piin yaya nemaan ê yaë.” ⁴⁵ Pël êak Kalili yangerak sê oröaut. Pël êën Kalili omnarö pit Yesu piin itenak êrëpsawi yaë. Pöt wet rëak pit pourö Yerusalem kak Anutuu mait elmëa akun ngëëngktak wëen pi ya yamëngkën itena. Pötaanök pi sêen ngöntre kar yaalmë.

⁴⁶ Ten Kena kak Kalili yangerak sê oröaut. Pörek pimtë ngaan maan i yaaptak wain i sa pörek. Pël êën kak pörekë naë Kapaneam kak pörek yang ngarangkep pim ya omën nampë yokotup yauman wieëa. ⁴⁷ Pël êën pöp pi Yesu pim Yutia yanger sêp wesak Kalili yangerak sê yaarö pöt kat wiak pim naë wais oröak epël kimang yema. “Nem yokotup yauman kaö panë yeem wel wipënëak yaë. Pötaanök ni tepër sê nem yokotup ompyaö wasumëak yewais.” ⁴⁸ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ar retëng it köpëlöt arim itöök pet naalniin êën pöt kön wi kosang newasën êënëerö.” ⁴⁹ Pël maan omën pöpök epël yema. “Kaöap, teënt pan sêpa, nem yokotup wel wiapanök.” ⁵⁰ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni sê, nim yokotup öp wëerek.” Pël maan omnamp Yesu ngönte wa yaap wesak kaalak kakë yes. ⁵¹ Pël êak pi kan kourak yesën pim inëen ruurö sê koirak epël ök mëëa. “Nim yokotup yok öp sak wë.” ⁵² Pël maan pi pitën akun taltak ompyaö sa pöten pël pël maan pit epël mëëa. “Kusi, kët luptak wëen pim koröp es nga pöt won sa.” ⁵³ Pël maan pepap pi pimënt epël kön wia. “Akun taptak Yesuuk neen, ‘Nim yokotup yok öp öppaap,’ pël neeaupet.” Pël êak piire pimorö Yesuun kön wi kosang wesa.

⁵⁴ Yesu pi Yutia yangerakaan Kalili yangerak sê oröak retëng wëere kosang pipët kaalak êën nentepar pël saut.

5

Yesuuk Petesta i kaöök omën namp ompyaö mowesa

¹ Wë akun nentak Yuta omnarö pitëm akun ngëëngk nent temanöm sêen ten Yesu piiring Yerusalem kakë saut. ² Yerusalem kak naë sêpsëporöa ka kanra ëöök i kaö nent Yuta ngöntak Petesta pël yamëëaut wieëa, pöta ëöök kët kosöp ka mor nas wieëa. ³ Ka pötë omën yauman ke nentere nent yaaurö, it ngaap saare ing il tëaöre omën kël wëere pël ëaurö wë i kaö êtëp elmëëpënëak kor wakaima. ⁴ Akun nantë Aköp pim ensel namp wes mëen wais i kaö êtëp elmëen êtëp yaëen omën wet rëak ilapna pöp pim yaumante won sêppaap. ⁵ Pël ê yaurek omën namp kët kosöp ka nentak wieëa. Pi yauman eim wëen akun wali pan krismaki

38 pël won saup wieëa. ⁶ Yesu pi omën pöp ka uraan itenak akun wali yauman eimaup pöten ewat wë omnampön epël yema. “Nim yaumante won sêpênëak kent saan ma?” ⁷ Pël maan yauman omnampök epël yema. “Kaôap, i kaô êtêp yaëënaar omën namp wa neulêpnaap won. Nemtok sumaat pangk naën êak ilamëak yaëën wet réak saupök il yenewas.” ⁸ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni wal ê tauak nim korumönte wak kan sé.” ⁹ Pël maan tapêtakêër ompyaö sak pim urte wak kan yes.

Yesu pim omnamp ompyaö mowesa akun pöt kê yesa akunetak éa. ¹⁰ Pötaan Yuta omën kaôaröak omën ompyaö mowesa pöpön epël mëëa. “Peene akun epët kê yesa akunet. Nim korumönte ömê pötaan nga wia.” ¹¹ Pël maan omën ompyaö sa pöpök pitên epël mëëa. “Omën nem ompyaö newesauapök nem korumönte wak sum pël neeautep.” ¹² Pël maan pit epël pëël mëëa. “Omën talêpök nim korumönte wak sum pël yenia?” ¹³ Pël maan omën ompyaö sa pöp omën tok kësang éaan Yesu omën pöröak irikor êak yesën köpël êak êngk ma e wesa.

¹⁴ Ênëmak Yesu pi Anutuu ngönên tup kaôetak sé omën pöp koirak epël yema. “Ni ompyaö saupök kaalak utpetat êënganak. Pël êëmê pöt omën könöm nant nim yaumante il niwasêpna pöt nim naë orööpnaat.” ¹⁵ Pël maan omën ompyaö mowesa pöp Yuta kaôaröa naë sé epël mëëa. “Omën ne ompyaö newesa pöp Yesuuk éa.” ¹⁶ Pël maan Yuta kaôarö pit pöten kat wiak kê yesa akunetak Yesuuk omnamp kékêkë mowesa pötaanök pörök ngês réak kööre tok elmëak mëmpênëak kent wia. ¹⁷ Pël êën Yesuuk kangüir epël mëëa. “Nem Pepap pi akun poutê ya yamêngkaup. Pötaanök ne ök tapêl yeë.” ¹⁸ Pël maan Yuta kaôarö pit akun pötak Yesu mëmpênëak nga kup ria. Pöt pi pitên ngön kosang wiaut ilap riak kê yesautak éa pötaanök. Pi Anutu pim Pep panêëp yamêem Anutuu ök sak pimtêën omnaröen pet elmëa. Pötaanök pit pouteparêën pi mëmpênëak ngön ê kosang wesa.

Yesuuk pi ya weëre kosangöt wak wë pël ök mëëa

¹⁹ Yesu pi kangüir yema. “Ne yaap pan nia-maan. Ruup ne nemtê könöök omën nant naëngan. Nem Pepap yamêngkên iteempa pöt mëmpaat. Pötaanök omnant nem yeë epot nem Pepap yaëënak ök yeë. ²⁰ Nem Pepap ne pim Ruupön kent êak pimtêë omnant yamêngka pout neen pet elnêim wë. Pël êak kaalak munt kësang nant pet elnêën pöt epot il wesak mëmpa pötön ar yaan sênëët. ²¹ Nem Pepap pi omën wel wiaurö wal ê moulmëak wëwë yemengkaupök tapêl Ruup neenta nem kentöök omën narö wëwë yemengkaup. ²² Nem Pepap pi omnarö

ngön yaatak kom naalmëen yaaup. Ngön ya yamêngka pöt pout ne nenaut. ²³ Pötaanök omën narö Pepen yaya mapnaarö, ök tapêl Ruup neenta yaya neapnaat. Ên omën Ruup neen yaya nenëaan êëpnaarö pit Pep nem wes nemëaup piinta yaya nemaan êëpnaat.

²⁴ “Ne yaap pan arên niamaan. Omën namp nem ngönte kat wiak nem wes nemëaup piin kön wi kosang wasêpnaap pi wëwë kosangtak öpnaap. Ne pi ngön yaatak naulmëëngan. Pi yok wel yawiaurek sêp wesak peene wëwë kosangtak wë. ²⁵ Ne yaap pan arên niamaan. Akun orööpênëak éa pöt yaarö. Pötaanök omën wëwë kosangtak naön lup wel wiaurö pit peene Anutuu Ruup nem ngönte kat wiipnaat. Pël êak kékêkë kat wiipna pörö wëwëeta öngpök ilapnaan. ²⁶ Nem Pepap pi wëwëeta songönte. Pötaanök pi pim Ruup ne elnêën neenta wëwëeta songön saup. ²⁷ Ne Omën Kêëp. Pötaanök ar omnarö ngön ya mënak kom elniimëak weëre kosang nenaup. ²⁸ Ar epêten yaan sak êëngan. Akunet temanöm yesën omën wel yangaöök wiewëaö pourö nem ngönte kat wiak ²⁹ wal êëpnaat. Omën ompyaö éaurö pit wal êak wëwëetak öpnaan. Ên omën utpetatringörö pit wal êak nem naë ngön ya mëmpnaat.”

Naröak Yesuu songönte war wesak ök mëëa

³⁰ Pël mëak Yesu pi kaalak epël yema. “Ne omën nant nemtê könöök naëngan. Nem Pepapök êëmëak neea pöl ne omnarö ngön ya yemomêngk. Nem ngön ya yamêngk pöt wotpil panê yeë. Pöt ne nemtê könöök naën, wes nemëaup pim könöök yeë. ³¹ Nem ngön ök yeniak epot nemtê könööknaan nemtok nga ilak yeniak talte ar kat wiak yaap ma kaar wasênëët. ³² Nem Pepapök nem songönte aan yaap êëpnaat. ³³ Ar ngaan omën narö Sonê naë wes mëën pël maan puuk nem ya yamêngkautaan ngön kêët ök mëëa. ³⁴ Nem Pepapök nem songönte ök yaaup yak omën nampök nem songönte ök apëna pötaan ne kön selap naën. Pël yeëetak ar neen kön wi kosang wasên Anutuuk ar utpetatê öngpöknaan niöpênëak Sonê nemëën ök niaa pöt kön wiinëak ök yeniak. ³⁵ Son pi kalaotê rangiak éwa yeë pöl omnarö ar éwa elniin akun kot nent éwa pöön êrêpsawi éan. ³⁶ Ar nem songönte ewat sênëak omën munt nantök pet yaalni. Omën weëre kosang pöt Sonê neekêl utak niaa pöt il yewas. Omën epot pout mëmpö sé mên pet irumëak Pepak neeaut. Pötaanök nem ya yamêngk epot pimtök omnaröen nem songönte pet yaalni. Pël êën ar itenak neen, ‘Pi Pepapök wes mëën irëa,’ pöt kön wiinëët. ³⁷ Pep, nem wes nemëaup, pimtök nem songönte tek-eri wes nina. Ar pim këmtakaan ngön kot nent kat wiire ê kos iteempö pël naënörö.

38 Pël äak pim ngönte arim naë wi naön. Pöt ar Pepak wes mäup nemëen kön wi kosang newasën yeë. 39 Ar wëwë kosangtak önëak ngönën pepeweri ngön wia pipot pout sangk kelak kat yawiaurö. Ngön pipotök nem songönte war wes yanging. 40 Pël yaëenak arökëer nem naë wais wëwëet önë pötaan kaaö yeë. 41 Ne omnarök yaya neapnakök naën. 42 Ën arën ne ewat wë. Arim lupöt Anutuun rë noolaan wë. 43 Nemtok nem könök newaisën. Nem Pepapök wes nemëen waisën ar ne sant newesak nem ngönte ngar naön yeë. Ën omën namp pim könök waisëpna pöpökëer ar pi sant mowesak pim ngönte kat wiinëet. 44 Ar arimtok arimtëen neneraan yaya aimeë Anutu kopëtapök yaya niapnaaten kaaö yaaurök tol äak Anutuun kön wi kosang wasën? 45 Arök nook Pepa naë arimëen ngön ya mëmpaat wasngan. Moses pim ngön kosang retëng äaut wa pipotök ar ngön yaatak nilulëpnaat. Moses pim ngön kosang retëng äa pötök, 'Tiar kaamök elniipnaat,' pël yewas. Pël naëpan. 46 Moses pim ngön retëng äa pipot nemëen retëng äaut. Pötaanök ar pim ngön pout kat wiak kosang wasan talte nemotta tapël kat wiak kosang wasën. 47 Ar pim ngön retëng äa pöt kat wiak kosang newasën äauröp tol äak nemotta kosang wasën?"

6

Yesuuk omën 5000 pörö kaömp mena

(*Matiu 14:13-21; Maak 6:30-44; Luk 9:10-17*)

1-4 Yesu pi ngön pit më pet irak wë Anutuun mait elmëa akun ngëengk pöt temanöm yesën, Kalili i kaö yapin nent Taipirias pöökë we naöökël saut. Pël ëen omën selap pan pi yauman omnarö ompyaö yemowasën itenaurö yak pim ënëm waisa. Pël ëen ten Yesu pim ruuröaring rosir naöök is wel aisëak 5 itaangken omën kësang pan yewaisën Yesuuk Pilipön epël yema. "Omën selap eporö kaömp tarëkaan wak mangkën pangk ëëpën?" 6 Pöt pimënt pöp pim ëëpnaat kön wieëak Pilipön ököök mëëa. 7 Pël maan Pilipök epël yema. "Tiar yok pangk mon kësang 200 kina pöta kaömp sum äak mempenaatep pöteta omnarö pangk naëpan sa." 8 Pël maan Yesu ru namp Entru, Saimon Pita pim nangapök Yesuun epël yema. 9 "Yok omp ulwas namp e wë epop pim naë kaömp kotut mor nas ën i kaö imën kot naar pël äaap epteparök tiar omën selap eporö pangk naëpan sa." 10 Pël maan Yesu itna pöt nön kësang naö wieëa. Pël ëen ten pim ruuröen epël yenia. "Ar omnaröen wel aisapën mäë." Pël niaan omnaröen maan wel aisëa. Omp pörö kësang pan 5000. 11 Pël ëen Yesuuk kaömp pöt wak Anutuun

yowe mëak mampö së pet irak kaalak i kaö imënaar wak tapël äak mangkën pangk äa. 12 Pël ëen pit na pet irën Yesu pi ten pim ruuröen epël yenia. "Ar kaömp yenem kaö olëa epot wiëë utpet ëëpanok wa top ëëë." 13 Pël niaan ten kaömp mor nas pöteparë kaut wa top äak kër 12 pötë waulön peö äaut.

14 Omnarö pit pim retëng äa pöten itenak epël yema. "Omën epop Anutuun tektek ngön yaaö kaöap tiarim kor wakaima pöp yangerak orööpnaat pël aan kat wia tapöp." 15 Pël mëak pit Yesu morök pitëm kaö was ulmëëpënëak yaëen pimënt itenak kaalak rosiraöökë sa.

Yesu i kaöökë roro sa

(*Matiu 14:22-23; Maak 6:45-52*)

16 Wiap kan kët yeilaan Yesu ruurö ten i kaö ëöökël ngemëaut. 17 Pël äak pörek orök wëen Yesu newaisën wiaan koö olaan ruurö tenimënt wangaök ilëak Kapaneam kakël saut. 18 Pël äak yesën kent kësangpel yamöön kaö maat kësang panë yamöa. 19 Pël ëen ten kaö ma ilë luptak 7 ma 8 kilomita pöta ök yesem itaangken Yesu pi i kaöökë roro wangaöökë naë yewaisën ten itenak kas äaut. 20 Pël ëen Yesuuk epël yenia. "Nemtok yeëerek kas ëëngan," pël yenia. 21 Pël ëen ten pi wangaöök wa moulmëënëak yaëen tapëtakëer tenimtë san pörek yaarö.

Omnarö Yesu koirëpënëak ap wesa

22 Ëlpamök omnarö i kaöökë ëngk komuntakël wëen sa pörö pit wal ë Yesuun ap wesak epël mëëa. "Kusi rö kan wang kopëtaö wiaan iteengk pöök Yesu om wëen pim ruurö pitëmënt saut." 23 Pël yamëem wëen Taipirias kakëlaan wang nant kusiitak Yesu pim kaömp Anutuun yowe mëak omnarö mangkën na pörek së oröa. 24 Pël ëen omën Yesu pim kaömp mangkën na pörö pit itaangken Yesure pim ruurö ten pitëm naë won. Pël ëen wang nantë ilëak Yesuun ap wasö Kapaneam kakë waisa.

Yesu pi wëwë koirëpëna pöta kaömpët

25 Pörek wais i kaöökë ëngk komuntak Yesu koirak epël yema. "Rë yanuulaup, ni taan epël waisaup?" 26 Pël maan Yesu pi kangiir epël yema. "Ne yaap pan niamaan. Ar nem retëng wëere kosangring pöt elniin itenan pötaan won, om kaömpöt ningkën nëen kep elnia pötaan pëen neen ap wasö waisan. 27 Ar kaömp lëngë sasa yangerakë epëtaan pëen ya kaö mëngkanok. Kaömp munt arim nak wëwë kosangtak önë pötaan weë ngentiak ya mëmpun. Kaömp pöt Omën Këëp nook ar nimpaaat. Pöt nem Pepap Anutu puuk ne wëwë kosangët nimpëak yaaö neeaö pöt tekeri wesa. Pötaanök nook ningkën nak wëwë kosangtak önëët." 28 Pël maan pit epël yema. "Ten tol äak Anutu pim yaat mëmpun?" 29 Pël yemaan Yesuuk

kangiir pitèn epël yema. “Anutu pim yaat mëmpunëak pöt pim wes mëen waisaup neen kön wi kosang wasënëët.”³⁰ Pël maan pit kangiiir ngön epël yema. “Ni retëng talte yaëen ten itenak nim ngönte kön wi kosang niwasën? Ma ni ya öröpët mëmpëp?³¹ Tiarim ëarö yang pultak imeë kaömp mana pëenë neima. Pöt ngönëntak epël retëng ëa. ‘Pi pit nëmpënëak kutömweriaan kaömp meneima.’”³² Pël mëak Yesu pi kaalak epël yema. “Ne yaap pan niamaan. Moses pi kutöm kaömpöt nemangkën eima. Nem Pepapök kutöm kaömp yaapöt yanging.³³ Kaömp Anutu pim yanging epët kutömweriaan irëaut. Pötaan omën pourö nak wëwë koirënëak irëaut.”³⁴ Pël maan pit epël yema. “Kaöap, ni kaömp epët kët poutë ten nineim öm.”

³⁵ Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Nemënt tapöpök arim wëwë koirënë pöta kaömpët. Pötaanök omën namp nem naë waisëpnaap pi kaalak këen naëpan. Ën namp pi neen kön wi kosang newasëpna pöp pi itenta naëpanëp.³⁶ Ne arën epël niaut. Ar nem yaautön iteneëak kön wi kosang nenasen yeë.³⁷ Omën pourö Pepak nem ngësël waisënëak niaurö nem ngësë waisënëët. Pël ëen nem naë waisën nook yok pangk ke nanuurngan. Won pan.³⁸ Ne nemtë könöök ya mëmpëak kutömweriaan neiraan. Nem wes nemëaup pim könöök ya mëmpëak yangerak wes nemëen irëaut.³⁹ Pötaanök omën wes nemëaupë kentöök epël ya. Omën nemëen nenaö pörö namp il nanimëëngan, won. Akun kaöaöök ne-naul wal ë niulëemaat.⁴⁰ Nem Pepapë kentöök epël ya. Omën narö it këékë nengënak ne Anutuu Ruup pöt kön wi kosang newasënëerö ar wëwë kosangtak önëerö. Pël ëen akun kaöaöök nook ar wal ë niulëemaat.”

⁴¹ Yesu pi pimtok pimtëen, “Ne kaömp tapët kutömweriaan irëaup,” wet réak pël mëëa. Pötaanök Yuta omnarö pit piin ya sangën ëak pimëen kaaö ngön mëëa.⁴² Pit neneren epël mëëa. “Omën epop Yesu, Yosepë ruuppe. Tiar pim ëlre pepaarën ëwat wëep. Pi tol ëënak, ‘Ne kutömweriaan irëaup,’ pël ya?”⁴³ Pël yemaan Yesuuk epël yema. “Arimënt neneren kaaö ngön mangan.⁴⁴ Omën namp pi pim könöök nem ngësë newaispan. Nem Pepapök mök ë momëënak nem ngësë waisëpnaat. Pël ëen nook akun kaöaöök wal ë moulmëen wëwëetak öpnaat.⁴⁵ Anutuu tektek ngön yaaurö pitök nem ngësël waisëpnaaröaan wesak ngön nent ngönëntak epël retëng ëaut. ‘Anutu pi omën pourö rë niulöpnaat.’ Pël ëen omën narö Pepa ngönte kat wiak ëwat sënë pörö nem naë waisënëët.⁴⁶ Arim naëaan nampök nem Pepapön itnaangkënrö. Anu-

tuuk wes nemëaup nookëer nem Pepapön itenaup.⁴⁷ Ne yaap pan niamaan. Namp pi neen kön wi kosang newasëpnaap pi wëwë kosangtak öpnaap.⁴⁸ Nemënt kopët tapöpök arim wëwë koirënë pöta kaömpët.⁴⁹ Ngaanëer arim ëarö pit yang pultak kaömp mana pëenöt neimeë ulöp sak wel wi saurö.⁵⁰ Ën kutömweriaan kaömp nak kö nasënganëët nem naë epët.⁵¹ Wëwë kosangta kaömp epët kutömweriaan irëaut. Pötaanök narö ar kaömp pöt nënë pörö wëwë koirënëët. Nem kaömp ar nimpa pöt nemtë mësepët yangerakë omnarö wëwë koirënëëtaan nimpaat.”

⁵² Pël maan Yuta omnarö pit pitëmënt neneren epël mëak ngön nga yaal. “Omën epop pi tol ëak pim mësepët tiar ningkën nëmpënëak ya?”⁵³ Pël yemaan Yesuuk kangiiir epël yema. “Ne yaap pan niamaan. Ar Omën Këep nem mësepët nëere nem iit në pël naën ëënë pöt wëwëetak naön ëënëët.⁵⁴ Omën nem iire mësepënëë pörö ar wëwë kosangtak wëen ënëm akun kaöaöök wal ë niulëemaarö.⁵⁵ Pöt tol ëënak wasnganak. Yangerakë kaömp pöt kaömp pasut. Ën nem mësep epët kaömp panëët, i epët i kë panëët.⁵⁶ Pötaanök omën narö ar nem iire mësep pöt në seim önë pörö ar neering wëen ne arring wakaim ömaat.⁵⁷ Nem Pep wëwë pepapök wes nemëen irëaut. Pötaanök ne pim wëwëetakël wëaup. Ök tapël omën ne neneim önëerö ar nem wëwëetakël wakaim önëët.⁵⁸ Kaömp kutömweriaan irëa epët arim ëaröa ngaan yang pultak neimeë ulöp sak wel wieima pötaat won. Omën narö kaömp epët nënë pörö akun wali pan wëwëetaring wakaim önëët.”

⁵⁹ Yesu pi Kapaneam kak wë Yuta omnaröa ngönën tupta kakaati ngön pipot ök mëak rë mouleima.

Wëwë kosangtak öpena ngönte Yesuu naë wia

⁶⁰ Pël maan Yesuuk ënëm yaaö narö pit ngön pipot kat wiak neneren epël yema. “Ngön epop könöm yesëp. Talëp kat wiipën?”⁶¹ Pitëmënt neneren kaaö ngön yemaan Yesu pimtë könöök itenak epël yema. “Ar ngön pipot kat wiin utpet yaë ma?”⁶² Ma ar itenaan Omën Këep ne nem ka songöntakë kaalak isën pöt tol ëënëerö?⁶³ Pulöök tiar wëwëat yanging. Omnaröa weere kosangöök yok pangk pël naëpan. Nem ngön ök yeniaik epop kat wiak kosang wasën Pulöök arring wëen wëwëetaring önëët.⁶⁴ Pël ëënëëtak arim tekraakan omën narö pit kön wi kosang newasën eim.” Pël mëëa pöt Yesu pi omën pimëen kön wi kosang newasën ëëpnaaröere ën pimëen kup mowiipna pöpön wet réak ëwat wëa.⁶⁵ Pël mëak yal menak epël yema. “Songön pi taptanök epël niaut. ‘Omën narö nem

Pepapök kan mowasëpnaarö pitëmënt nem ngésël waisëpnaat, pël niaut.”

⁶⁶ Yesu ngön pötaan pim ënëm yaaö narö selap pit pi sêp mowesak sa, piiring kaal wak naën. ⁶⁷ Pël ëen Yesuuk ten pim ru 12 poröen epël pëël yenia. “Arta sêp newesak sën ma?” ⁶⁸ Pël niaan Saimon Pita puuk epël yema. “Aköp ten talépë ngésë sën? Ten nimtë ngöntakaan wëwë kosangët yeö. ⁶⁹ Pël niaimeë ten niin kön wi kosang wesak ni Anutu pim omën ngëëngkëp pël yaniwas.” ⁷⁰ Pël maan Yesuuk kangiiir epël yenia. “Ne ar yokot 12 ëak wa niulëaut. Tol ëënak arim naëan namp Setenë ënëm yeë?” ⁷¹ Pël niaa pöt pi Yutas, Saimon Keriot kakaanëp pim yokotup piinök nia. Pi Yesu pim ru 12 porö tenëkaan namp pi pöpök wë ënëmak Yesuun kup mowiipnaap.

7

Yesuun nangarö pit piin kön wi kosang newasën ëa

¹ Wë ënëmak Yesu pi kaalak Yutia yangerkäl sëpnaatan kaaö ëen Kalili yangerkäl sa. Pöt Yuta ngarangköröak pi mëmpënëak nga wëen kat wiak nasën ëa. ² Yuta omnarö akun ngëëngk nent wiire këra ëp ka yaaö akun nent temanöm yesën ³ pim nangaröak epël ök yema. “Ni kak eprek sêp wesak Yutia yangerkäl së. Pël ëak retëng nant yaëën nim ruurö itaampnaan. ⁴ Omën namp pi pim yaautön omnarö itenak kent ëëpënëak pöt ëlëëp naën yaaup. Ni retëng weëre kosangringöt yaaup. Pötaanök pitëm tekrak së wë yoolök pël yaëën omën pourö it ningampnaan.” ⁵ Pim nangarö pitta piin kön wi kosang nemowasën. Pötaan pël yema. ⁶ Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Arimtokëer akun pasutë ëënëët. Ën ne pöt nem ya yamëngkaut pet elmëëma akun pöt ngolöp yaë. ⁷ Omën ngönën wonörö pit arimëën yok pangk kööre tok naalniipan. Pit nemëënkëër kööre tok yaalniëaurö. Pöt nook pitëm utpet yaaut war wesak yemak. Pötaanök nemëën kööre tok elnë yaë. ⁸ Pötaanök arökëër tiarim akun ngëëngk pipten itaampunëën seë. Ën ne pöt nem ya yamëngkaut pet elmëëma akunet ngolöp yaëëre peene nasëngan.” ⁹ Pël mëak Yesu pi Kalili yangerak om wakaima.

Yesu pi akun ngëëngktak Yerusalem kakë sa

¹⁰ Wëën nangarö wet rëak wa topöök së wëën ënëmak sa. Omnarö itaampunëak ëlëëp sa. ¹¹ Pël ëen Yuta ngarangkörö pit wa topöökë öngpök ap wasën won ëën epël mëëa. “Omën pöp tarëk wë?” ¹² Pël yemaan omnarö pit pimëën ngön laaök neneren naröak, “Ompyaö yaaup,” pël yemaan naröak, “Won, pi omnarö lup wa irikor yaalmëaup,” pël mëëa. ¹³ Pöt pit Yuta

kaöaröen kas ëen ngaarëk wesak naën ëlëëp pitëmënt pël ëa.

¹⁴ Akun ngëëngk pöta luptak Yesu pi Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati së omnaröen ngönën ök yema. ¹⁵ Pël ëen Yuta ngarangkörö pit yaan sak epël mëëa. “Omën epop tiarim pep kaatak neilaanëppe. Pi tol ëak pepeweriaan ngönën songön ëwat sak ök ya?” ¹⁶ Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Nem ngön arën ök yeniak epot nemtëët won. Anutuu ngönötök ök yeniak puuk ne wes nemëën waisaut. ¹⁷ Pötaanök narö ar Anutuu këm ngöta ënëm ëënëë porö nem ngön ök yak epotë songönöt ëwat sënëët. Pël ëak ar nemtok rëak yeëan ma Anutuuk ök neaan yeëan pöt ëwat sënëët. ¹⁸ Omën namp pimtë könöökkan apna pöp pimtök pimtëën koröp ngar wak apnaat. Ën omën namp pi pim wes mëaupë yayaat orööpënëak ya mëmpëna pöpön korar won, wotpil yaë pël mapnaat. ¹⁹ Ngaanëër Moses puuk ngön kosang retëng ëaut wiaan ngar naön yaaurö. Tol ëënak ne nempunëak yeë?” ²⁰ Pël maan omnaröak kangiiir epël yema. “Urmerap nim lupmeri ilëak wëën kaökaö saup. Talëpök ni nimpënëak yaë?” ²¹ Pël maan Yesu pi epël yema. “Ne kë yesa akun ngëëngktak retëng weëre kosang kopëtet ëën ar yaan sak yeë. ²² Moses puuk arim yokoturöa koröp kaut ilënëak niaa pipët yaap Mosesök nga ilak neniaan. Ngaanëër arim ëaröak ngës rëaut. Pël ëautak Moses puuk rangk niaan kë yesaö akunatë arim yokoturöa koröp kaut ileim yeë. ²³ Ar Moses pim ngön kosangöt ilap ringanëak kön wimeëë arim yokoturöa kë yesa akunatë pitëm koröp kaut il yeë. Pël yaauröak oröp ëën kë yesa akunetak nook omën yauman wiakaima namp ompyaö yemowas pötaan nemëën ya sangën yeë? ²⁴ Ar itöök itneë ngön köntak angan. Omnant ompyaö wesak kön wi sokalak wotpil kanöökël ë pël ëëë.”

Omnaröak Yesuun, “Pi Kristo ma?” pël mëëa

²⁵ Yerusalem kakaan omën naröak epël yema. “Omën mëmpënëak aim pöp e tapöp. ²⁶ Iteneë. Pi yoolök wë ngön ök yeniaan omën kaöaröak pit ke urak nemaan yaëëp. Ma pit kön wiin pi Anutuu Yaö Mëëaup, Kristo tapöp yaë ma? ²⁷ Pël ëaap tiar pim ka songönten ëwat wë. Pi Anutuu Yaö Mëëaup Kristo ëanëën tiar pim ka songönten köpël ëan tapön.” ²⁸ Pël maan Yesu pi ngönën tup kaöetak ngönën ök yamëem ngön ëak epël yema. “Ar yaap neen ëwat wë, nem ka songöntenta ëwat wë ma? Ar pël naën yeëetak ne nem könöök newaisënëp. Nem Pepapök wes nemëën waisaup. Pi këëp. Ar piin köpël wë. ²⁹ Ën ne piin ëwat wë. Pöt ne ngaan piiring wakaimaupök puuk wes nemëën waisaup.” ³⁰ Pël maan pit wii

motëpënëak kön wiin mor könöm ëa. Pöt pim mëngkën wel wiipna akunet temanöm nasën ngolöp yaëen yak mor könöm ëen sêp wesa. ³¹ Pël ëen omën selap piin kön wi kosang wesak epël mëëa. “Omën epop Anutu Yuä Mëëaup, Kristo tapöp koröp. Omën munt nampök ënëm oröak pim retëng yaë epot il nemowaspan sa.”

Polisörö Yesu wali öpënëak sa

³² Omnarö ngön laaök pël yemaan Parisi ngönën omnarö kat wiak kiri ar yaaö kaöaröen ök maan polis narö Yesu wak wii tëëpënëak wes mëën sa. ³³ Pël ëen Yesuuk epël yema. “Akun kot nent ne arring wë oläk kaalak nem wes nemëën waisaupë ngësë sumaaap. ³⁴ Pël ëen arök yok pangk ngaöl ë wais ne koirak itnaangkan. Ma nem öma pörekta ar pangk newaisngan.” ³⁵ Pël maan Yuta kaöarö pitëmënt neneren epël mëëa. “Pi talël sëën tiar ngaöl ëëpenaaten ya? Ma tiarim kar Krik omnaröaring wëaurö pitëm naë së Krik omnarö rë moulöpënëak ya ma? ³⁶ Pi, ‘Ngaöl elnëënetak yok pangk koirak itnaangkan,’ pël niak kaalak, ‘Nem së öma pörek ar yok pangk newaisngan,’ pël yenia epëtep, tol ëënak yenia?”

Yesu pi wëwë kosangta i köloköt yaningk

³⁷ Yuta omnarö pitëm akun ngëëngkët wieë pet irëpënëak temanöm yesën akun nent ngëëngkë wesak wa top kaö yeëa. Akun pötak Yesu pitëm tektrak wal ë ngön ëak epël yema. “Omën namp iiten ëën pöt wais nem naëaan iit nëmpnaat. ³⁸ Anutu ngönëntak wia pöl, ‘Omën narö neen kön wi kosang newasëpnaarö i yaapötë kölok olaim wë pöl pitëkaan wëwë kosangët oröeim öpnaat.’” ³⁹ Yesu pim ngön mëëa pipët Pulöön kön wieëak mëëa. Pi Pul pö omën piin kön wi kosang wasëpna pöröaan wes mëën pitëk ilapnaat weseëak mëëa. Akun pötak Yesu pi pim ë rangi urtak nawisën wiaan Pulö neiraan. Pötaanök mëëa.

Omnarö kom ëak tok nentepar sa

⁴⁰ Pël maan omën narö pöten kat wiak epël mëëa. “Omën epop pi yaap Anutu pim tektek ngön yaaup tiarim kor wakaim pöp.” ⁴¹ Pël yemaan naröak epël mëëa. “Epop Yuä Mëëaup, Kristo tapöp.” Pël maan naröak epël mëëa. “Kristo puuk pöt Kalili yangerakaan newaispan. ⁴² Ngönëntak epël wia. ‘Kristo pöp Tewit pim kurmentëkaan orööpnaap. Pötaanök Tewit pim wakaimaurek Petelem pörek orööpnaat,’ pël ëaut.” ⁴³ Pël maan omnarö pit komkap ëën tok nentepar sa. ⁴⁴ Pël ëak naröak Yesu wii motëpënëak kön wiin mor könöm ëen sêp wesa.

Omën kaöaröak Yesuun kön wi kosang newasën ëa

⁴⁵ Polisörö pit kaalak së Parisi ngönën omnaröere kiri ar yaaö kaöaröa naë oröön,

“Ar tol ëënak pi koirak newaisën yeë?” pël mëëa. ⁴⁶ Pël maan polisörö pit kanggir epël mëëa. “Ngaan omën epopë ngön ya epël naënte.” ⁴⁷ Pël maan Parisi ngönën omnarö pit epël mëëa. “Pi arënta morök elnia ma? ⁴⁸ Ten Parisiire ngönënë kaöarö nampökta piin kön wi kosang yemowas ma? Won. ⁴⁹ Omën ngön kosang wi aut köpël piporö Yesuuk morök elmëën piin kön wi kosang wesa pörö pit Anutuuk kangut elmëën kö sêpnaarö.” ⁵⁰ Pël maan pitëm kar namp Nikotimas ngaan Yesuu naë sa pöpök pitën epël mëëa. ⁵¹ “Ma tiarim ngön kosang nentak omnarö pas ngön yaatak ulmëëpen pël wia ma? Won. Pötaanök tiar pim songönten kat wiakök omën pipot elmëëpenaant.” ⁵² Pël maan pitök kanggir epël mëëa. “Niinta Kalili omën namp ma? Ngönëntak ngön wia pipot këëkë sangk kelak ëwat së. Anutu tektek ngön yaaö namp Kalili yangerak naarööpnape.”

8

Öng utpet yaaö nampë ngönte

¹ [Omën pourö pitëm kaatë repak sëën Yesu pimënt Olip tomökël saut. ² Pël ëak pörekaan ëlpamök röökëer kaalak ngönën tup kaöetakë saut. Pël ëen omën pourö pim ngësë waisën pi wel aisëak pitën ngönën ök yema. ³ Pël yaëen ngönënë ngarangköröere Parisi ngönën omnarö pit öng namp ompringëpök omp këkainëpring yaëen itenak mësak Yesuu naë wais pitëm tektrak tau moulmëak epël yema. ⁴ “Rë yanuulaup, öng epop ompringëpök omp maimapring yaëen itena. ⁵ Pël ëautep Moses pim ngönën kosangtak pöt öng ke pëlörö kël mö wel wiipënëak ëautep ni tol amte?” ⁶ Pitëm mëëa pöt pit pi morök elmëën ngön nent maan ngön yaatak moulmëëpënëak kön wiak yema. Pël ëen Yesu pi wel aisëak mor wotöök yangerak retëng yaë. ⁷ Pël yaëen pit piin pëël mëak rangkëer yaëen wal ë tauak epël yema. “Arim tekraakaan namp saun wonöp wë pöt puuk wet rëak kël mööp.” ⁸ Pël mëak pi kaalak wel aisëak mor wotöök yangerak retëng yaë. ⁹ Pël yaëen pit ngön pöt kat wiak ngarangkörö wot raan omën pourö pöp pöp oröak yesem won sa. Pël ëen Yesu pimënt wëën öngöp pim naë taueëa. ¹⁰ Pël ëen Yesu pi wë riak öngöpön itenak epël pëël yema. “Öng epop, omën ni mës niwak waisaurö pit tarëk wë? Ma pit nampök ni këlangön yaatak niulëëpënëak ngön ë pet nairën ëëpën ma?” ¹¹ Pël maan öngöpök epël yema. “Kaöap, omën nampök yok pangk pël naalnëëpan.” Pël maan Yesu kanggir epël yema. “Nookta yok pangk ni këlangön yaatak nanuulëëngan. Pötaanök ni së wë kaalak utpetat ëënganok.”]

Yesuuk yang omnarö ëwa yaalni

¹² Yesu pi omèn ngönèn tup kaöetak wëauröen kaalak epël ök yema. “Ne ar yangerakë omnaröaan es ëwa yaalniaup. Pötaanök namp pi nem ënem elnëepna pöp koutak kan sak waisak naëpan. Pi ëwaatak ëwa elmëaan wëwëetak öpnaat.” ¹³ Pël maan Parisi ngönèn omnarö pit kangiir epël yema. “Nimtok nimtë songönte war wesak aan kat wiak yaap newasën yeë.” ¹⁴ Maan Yesuuk epël yema. “Omèn namp pimtök pimtë songönte yaan pöt ar pi yaap ya pël newasngan pöt yaap. Pël ëaatak nemtok nemtë songönte ök yak epët yaap. Ne nemtë kak waisaurekën ewat wë. Ën kaalak suma pörekënta ewat wë. Pël ëaap ar nem kakën köpël wë. Ën ne talël sumaaap pötenta ar köpël wë. ¹⁵ Ar pöt yangerakë wëwëetakël kön wieë omnarö ngön yaatak yaalmëaurö. Ne pöt arim yeë pöl ngön yaatak naniulëënganëep. ¹⁶ Nook omnarö komkap ëëmëak pël ëëma pöt yaapët. Pöt nemënt won, nem Pep wes nemëaup tenip pouwaarök pël ëënaat. ¹⁷ Tiarim ngön kosangtak epël retëng ëaut wia. ‘Omèn naar piarip ngön kopët nent, pouwaarök apna pöt yaap pël wasëpenaat.’ ¹⁸ Nemtok nemtë songönte ök yeniaan Pep wes nemëaup puukta kaamök ëak ök yenia.” ¹⁹ Pël maan pit epël yema. “Nim pepap tarëk wë?” Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Ar neen köpël wë. Pötaan nem Pepapönta köpël wë. Neen ewat sanëen nem Pepapönta ewat san tapön.”

²⁰ Yesu pi ngönèn tup kaöeta ka kaö mon kiri yawiaurek wë omnaröen ngön pipot pout ök maimaut. Pël ëa akun pötak omnarö pit pi wii nemotëen yaë. Pöt pim mëngkën wel wiipna akunet temanöm nasën pötaanök.

Yesuuk, “Ar nem së öma pörek newaisngan,” pël mëëa

²¹ Yesu pi ngön wet rëak ök mëëa tapët ngölöp wesak epël ök yema. “Ne ar sëp niwesak sëen neen ap wasö wais itnaangkan. Arim saunatring wë wel wiinëët. Pël ëënë pötak nem së öma pörek newaisngan.” ²² Pël maan Yuta kaöarö pit neneren epël mëëa. “Pi tol ëëpënëak, ‘Nem ömaarek ar newaisngan,’ pël ya? Ma pimtök pimënt ënën ëak wel wiipënëak ya ma?” ²³ Pël yemaan Yesuuk kangiir epël ök yema. “Ar yangerakaanörö. Ën ne ngaarëakaanëp. Ar yang epreakaanörö. Ën ne epreakaan wonöp. ²⁴ Pötaanök ne epël niaut. ‘Ar arim saunatring wë wel wiinëët.’ Ën arën nemtë songönte ök niak pöten kön wi kosang newasën ëënë pötak arim saunatring wë wel wiinëët.” ²⁵ Pël maan pit epël yema. “Ni talëp?” maan Yesuuk epël yema. “Ne tapöp ngaan nem songönte ök niain tapöp. ²⁶ Ne arim omnant yeë pötë ngönöt selap wia. Pël

ëak ök niak arim yaaut ngön ya nimpaat. Pël ëëmaatak omèn nem wes nemëaupë yaaut yaap yaaup. Pim neeautök ar yangerak omnaröen tekeri wesak ök niain.” ²⁷ Pël maan pit pim Pepap Anutuun mëëa pöten kön tektek nasën ëa. ²⁸ Pël ëën Yesuuk epël ök yema. “Ar ënëmak ne Omèn Këëp wak ngaarëk nemöönë pötakök nem songönte ök niak pöten kön wi kosang newasënëët. Pël ëak pörekök ne nemtë könök omnant naën nem Pepapök ök neeautök iman pöten ewat sënëët. ²⁹ Pep wes nemëen waisaup pi neering wë. Pi ne wil nenemëenëp kët epotë nem omnant yeë epot pim kentök yeë.” ³⁰ Pël yemaan omèn selap pan pim ngön pöt kat wiak piin kön wi kosang mowesa.

Ngön këëtak söë niwasëpnaat

³¹ Yesu pi Yuta omèn piin kön wi kosang wesa pöröen epël yema. “Ar nem ngönte kat wiak kosang yenewas pöt nem ënem panë yaalnë. ³² Pötaanök ar ngön këët kat wiak ewat sënë pötak ngön epëtak söë niwasën utpetatë inëen naëngan.” ³³ Pël maan pit ngön kangiir epël yema. “Ten Apram pim ëarö. Ten omèn narök pitëm inëen naniwasënöröep. Tol ëënak, ‘Ar söë sënëët,’ pël yeniaan?” ³⁴ Pël maan Yesuuk kangiir pitën epël yema. “Ne yaap pan ök niaamaan. Omèn narö utpetat yaë piporö pit utpetatë inëen yaë. ³⁵ Inëen ruup pi inëen yaalmëaupë kaatak sasa naön yaaup. Ën ru panëëpökëer pim pepapë kaatak sasa wëaup. ³⁶ Pötaanök narö ar Anutuu Ruup nook söë yaniwas eporö ar söë pëen önëët. ³⁷ Ar Apramë ëarö pöt ne ewat wë. Pël ëaap nem ngönte arim lupötë wi naön. Pötaanök ar ne nempunëak aim. ³⁸ Ne nem Pepapë naëaan omnant itenak ewat saut arën ök yeniaan, arta arim pepapë ök niiaut pël yeë.”

Yesuuk, “Arim pepap Seten,” pël mëëa

³⁹ Pël maan pitök kangiir, “Ten Apramë ruure ëarö,” maan Yesuuk epël yema. “Ar yaap Apram pim ruure ëarö talte pim omnant eima pöl ëën. ⁴⁰ Ne Anutuu naëaan ngön kë kat wiakök ök niaan ar peene ne nempunëak aim. Apram pi ngaan omèn ke pil nent naën eimaup. ⁴¹ Ar arim pepapë ëaut yeë,” maan pitök kangiir epël yema. “Ten kain ru wonörö. Tenim Pep kopëtap Anutu.” ⁴² Pël maan Yesuuk epël yema. “Anutu pöp yaap arim Pepap talte ar ne ompyaö elnëen. Pöt tol ëënak? Ne Anutu piiring wakaim wiak waisaut. Nemtë könök newaisën. Won. Anutuuk wes nemëen waisaut. ⁴³ Ar tol ëënak nem ök yeniaak pötön kön nawiin yeë? Ar nem ngönte kat wiinëëtaan kaaö yeë pöta songönte epël wia. ⁴⁴ Arim pepap Seten. Pötaanök ar pim kentökë ënem yeë. Pi ngaanëer omèn mëneimaupök om pël ëeim wë. Ngön këët pim naë won. Pötaanök ngön kë yaapët sasa sëp wesak wë. Pi kaar pepap

yak kaar yaaup. Pötaanök pim kõnöökaan kaar aim wë. ⁴⁵ Ën ne pöt, ngön kë yaapöt ök yeniaanak ar kön wi kosang newasën ëeim. ⁴⁶ Ar nampök nem saun nent nokoirngan. Ne omën ke pëlëpök ngön yaap këët ök yeniaan tol ëënak kön wi kosang newasën yëe? ⁴⁷ Anutuu ruurö pit pim ngönöt kat yawiaurö. Ar pöt Anutuu ruurö won. Pötaanök pim ngönöt kat nawiin yëe.”

Yesuuk, “Ne Apram naaröön wiaan wakaimaup,” pël mëëa

⁴⁸ Pël maan Yuta omnarö kangiir epël yema. “Ten niin, ‘Sameria omën urmerap pim lupmeri ilaan kaökaö saup,’ pël aim yaaut yaap aiman.” ⁴⁹ Pël yemaan Yesuuk kangiir epël yema. “Urmerap nem lupmeri won. Ne nem Pepapön wak isak yaan ar koröp kolak neaim. ⁵⁰ Ne nemtën wak isak naën. Neen wak isak apna pöp omën namp wë. Pöp Anutu pi tiar wak kom elniipnaap. ⁵¹ Ne yaap pan niaamaan. Omën namp nem ngön epët ngaarëk öpna pöp pi wel sasa nawiipan.” ⁵² Pël maan Yuta omnaröak epël yema. “Ten niin ewat yes. Urmerap niik isak wë. Apram wel wiaup. Ën tektek ngön yaaö omnaröeta wel wiaut. Pël äautep ni epël yaanëp. ‘Omën namp nem ngönta ë pël ëëpna pöp pi wel sasa nawiipan.’ ⁵³ Pël äautep nuuk Apram tiarim äap il mowasumëak yaan ma? Pi wel wiaup. Ën tektek ngön yaauröeta wel wiautep. Nuukëër talëpë ök sak ömëak yaan?” ⁵⁴ Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Nemtök nemtëen wak isak ama pöt pangk naëpan. Nem Pepapök neen wak isak yaaup. Arök, ‘Pi tiarim Anutu pël yemak pöp,’ pël yaatak neen wak isak naën yëe. ⁵⁵ Pël äaap ar piin köpël wëen nookëër ewat wë. Ën nook arën ne piin köpël pël niaamatep arim yëe pöl kaar niangan. Ne piin ewatëp. Pötaanök pim ngönte ngaar wak ënëm yaaup. ⁵⁶ Tiarim äap Apram pi nem yangerak oröömaaten ewat sak ërëpre sawi äa. Anutuuk elmëen pim kõnöök itenak ya kë sa.” ⁵⁷ Pël maan pitök kangiir epël yema. “Nim kismakiat 50 naën wiaap. Ni yaap Apramön itenau ma?” ⁵⁸ Maan Yesuuk epël yema. “Ne yaap pan niaamaan. Ne ngaanëer Apram naaröön wiaan wakaimaup.” ⁵⁹ Pël maan kël korak mööpënak yaëen Yesu ngönën tupta kakaati ëlëëp ilëak orök saut.

9

Yesu omën it il tää namp ompyao mowesa

¹ Yesure pim ruurö ten kan yesem itaangkën omën namp it il tääp wëen itenaut. Omën pöp pim pëlëp ëlëpök wilaup wëa. ² Pël ëen ten Yesu ruuröak Yesuun epël pël mëëaut. “Rë yanulaup, talëpë

saunetak omën epop it il tääp ëlëpökaan oröa? Pimtë saunetak ma pim ëlre pepaarë saunetak epël äa?” ³ Pël maan Yesuuk kangiir epël yenia. “Pimtë saunetakre ëlre pepaarë saunetak won. Omën epët Anutuu ya yamëngkauta këët war wasëpënak omën epop epël oröa. ⁴ Pötaanök këtëp wë epëtakëer Anutu nem wes nemëen waisaup pim yaat mëmpa. Koö olapnaan yaëërek koutak omën nampök ya nent namëngkan. ⁵ Nem yangerak öma pötak ar omnarö ewat sënëen nem es ëwaöök ëwa elniaapnaat.”

⁶ Yesu pi pël niak wasöpët ngësak yangerang ngawi sak omën pöpë itöörarë wa yemomë. ⁷ Pël äak epël yema. “Ni Siloam i kaöök së nim itöörar iiröm.” Siloam pöt tiarim ngöntak, “Wes mëen sa,” pël yak pöt. Pël maan së iirën it nga ngënak kaalak waisa. ⁸ Pël ëen omën pim kaköröere ka nantëaan piin ewatörö, ngaan omnaröen sum kimang yemaan itenauröak pitëmënt neneren epël mëëa. “Omën epop ngaan wel aisëë omnaröen sum kimang yeniauppe.” ⁹ Pël yemaan naröak mëëa. “Mak, omën epop tapöp.” Pël maan naröak epël mëëa. “Won, omën munt tapöpë ök nampök wë.” Pël yemaan omën pöp pimënt kat wiak mëëa. “Ne tapöp.” ¹⁰ Pël maan pit epël mëëa. “Ni tol äak itöörar ompyao saup?” ¹¹ Pël maan puuk kangiir epël mëëa. “Omën pitëm Yesu pël aim pöpök pim wasöptaring yanget ngawi sak itöörarë wa nemëak epël neea. ‘Ni Siloam i kaöök së iiröm,’ pël neaan së iiran pötak nem itöörar ompyao sak omnantön ityaangk.” ¹² Pël maan pit epël mëëa. “Omën pöp tarëk wë?” Pël maan pi, “Ne köpël,” pël mëëa.

¹³ Pël maan Yuta omnarö pit omën it il tääk wakaima pöp mësak Parisi ngönën omnaröa naë sa. ¹⁴ Akun Yesuun yanget kaplak ngawi sak omnampë itöörar ompyao mowesa pöt Yuta omnaröa kë yesa akun ngëëngk nentakök äa. ¹⁵ Pötaan Parisi omnarö pit pël mëak epël mëëa. “Tol äak nim itöörar ompyao saup?” Pël maan itöörar ompyao sa pöpök epël mëëa. “Puuk yanget wasöptaring kaplak ngawi sak itöörarë wa nemëen iirën it nga yangëngk.” ¹⁶ Pël maan Parisi omën naröak epël mëëa. “Omën epop akun ngëëngkët kë sëpënak ngön kosang wiaut yailën yak ten Anutuuk wes mëen newaisënpë pöt ewat yes.” Pël maan naröak epël mëëa. “Tol äak omën saunaringëpök retëng ke epël ëëpën?” Pitëmënt neneren pël mëak pitëm wëwëet kom äa. ¹⁷ Pël äak pit kaalak omën it il tää pöpön epël mëëa. “Omën nim itöörar ompyao niwesa pöpön talëp yemaan?” Pël maan epël mëëa. “Pi tektek ngön yaaö omën namp.”

¹⁸ Yuta kaöarök omën pöp it il tääk wakaimaupök it nga ngëna pöten kön wi kosang wasëpnaaten kaaö ëen ëlre pepaarën

yas mēea. ¹⁹ Pēl ēak epēl mēea. “Epop arpim ruup ma? Ēlēpē yaatakaan it ngaap orōaup ma? Yak tol ēakōk peene it nga yangēngk?” ²⁰ Pēl maan ēlre pepaar kangiiir epēl mēea. “Epop tenpim ruup pōt ēwat wē, ēlēpōk it ngaapōp wilaup. ²¹ Pēl ēaupōk peene tol ēak it nga yangēngk pōten tenip kōpēl. Talēpōk itōōrar ngaul moulmēa wes pōtenta tenip kōpēl. Ar pimtēn pēēl maē. Pi kaō saupok pimtōk pimtē songōnten ok niapnaa.” ²² Ēlre pepaar piarip Yuta kaōarōen kas ēēnak pēl mēea. Pōt Yuta kaōarō ngōn epēl kosang wia. Omēn nampōk Yesuun pi Kristo, Anutuū Yaō Mēēaup pēl war wesak apna pōp ngōnēn tuptakaan yaya mēpanēēn waō ē mēēpnaat. ²³ Pēl wieēa pōtaanōk ēlre pepaar piarip epēl mēea. “Pi kaō saupōk arimtōk pēēl maē.”

²⁴ Pēl maan pit kaalak omēn ngaan it il tēak wakaima pōpōn ngōn maan akun nentepar sa. Pēl ēak epēl mēea. “Ni Anutuū ēōetak yaap am. Ten omēn pipōpōn ēwat wē. Pi saun omnamp.” ²⁵ Pēl maan pi kangiiir epēl mēea. “Pi saunaringēp ma won pōt ne kōpēl. Ēn ne omēn kopēt nentenōkēēr kōn wia. Ne ngaan itōōrar ngaap wakaimaup. Pēl ēautak peenōkēēr it nga yangēngk.” ²⁶ Pēl maan pit epēl mēea. “Pi tol elnia? Tol ēak itōōrar ompyaō niwesa?” ²⁷ Pēl maan pi kangiiir pitēn epēl mēea. “Ar tol ēēnak ok yeniaan kat wiinēēten kaāō yēē? Kaalak tol ēak niaan kat wiin? Ma arta pim ēnēm ēēn ma?” ²⁸ Pēl maan pit piin utpet wesak epēl mēea. “Nimtokēēr omēn pōmorē ēnēm yaumorōp. Ten pōrō Moses pim ngōn wia pōta ēnēm yaaurō. ²⁹ Ten pōrō Anutuū Mosesēn ngōn ok mēea pōt ēwatōrō. Ēn omēn pipmorōn ten kōpēlēp. Talēlaan orōa?” ³⁰ Pēl maan omēn pōpōk kangiiir epēl mēea. “Elei, omēn epēt piita ke nalte. Ar kōpēl, pi talēlaan waisa wes. Pēl ēaupōk nem itōōrar ompyaō newesaut. ³¹ Tiar ēwat wē. Anutuū pi saun omnarōa ngōnōt kat nemowiin yaaup. Ēn omēn namp Anutuūn yaya maimēē pim kōnōōkē ēnēm yaupōk mē yaē pōtak pim ngōnte kat mowi yaē. ³² Ngaanēēr ōng nampōk ru it il tēa namp wilēn omēn nampōk itōōrar ompyaō mowesa pēl aan kat nawiin ēaut. ³³ Anutuū omēn epop wes nemomēēn ēanēēn retēng ke epēlta naēn ēan tapōn.” ³⁴ Pēl maan pitōk kangiiir epēl mēea. “Nim ēlēpē yaatak saunaring wēēn pōtaring wil niulēēn wakaimaumor. Nuuk yok pangk ten ngōnen rē niulōmēak yaan ma?” Pēl mēak waō ē mēa.

Yesuun kōn wi kosang newasēn yaaurō pit lupmeri it ngaap sak wē

³⁵ Yesu pitēm pimēēn pēl elmēa ngōn pōt kat wiak omēn pōp koirak epēl yema. “Ni Omēn Kēēpōn kōn wi kosang yewasēn ma?” ³⁶ Pēl maan omēn pōpōk epēl yema. “Kaōap,

Omēn Kē pōp talēp? Ni ok nea. Pēl ēēn ne kōn wi kosang wasumaan.” ³⁷ Pēl maan Yesuuk epēl yema. “Ni yok piin itenaup pōp peene niiring ngōngōn yaē epop.” ³⁸ Pēl maan omēn pōpōk epēl yema. “Akōp, ne kōn wi kosang yaniwas.” Pēl mēak pi rar rē wesirak Yesuun yaya yema. ³⁹ Pēl yaēēn Yesuuk epēl yema. “Ne yangerakē omnarō ar kom elniimēak waisaup. Pōtaanōk omēn it ngaap pēl yewesaurō pit it nga ngēmpnaat. Ēn omēn pitēm tok pitēm tēn it nga yangēnaurō pēl yewesaurō pit kangiiir ngaap sēpnaat.” ⁴⁰ Pēl yemaan Parisi ngōnēn omēn narō pim naē wēaurō pit ngōn pōt kat wiak Yesuun epēl yema. “Nuuk tenēn, ‘Arta it ngaapōrō’ pēl yeniaan ma?” ⁴¹ Pēl maan Yesuuk epēl yema. “Arim itōt ngaap talte saunatē kangut won ōn. Ar it ngaarō pēl yaaurō. Pōtaanōk arim saunatē kangut won ōn.”

10

Sēpsēp ēmōōkē watepang ngōnte

¹ Yesu pi watepang ngōn nent epēl yema. “Ne yaap pan niamaan kat wieē. Omēn namp sēpsēp ēmōōk ēm kanērak neilaan maimerek ngaar kaō mōak wel rēak ōngpōk yes pipōp pi korōp kosangēp omnant kēkain yewaup. ² Ēn ēm kanērak yeila pōpōkēēr sēpsēpōrōa ngarangkep. ³ Pi sēēn kanweri ngarangkepōk kan tē mowiin ilapnaat. Pēl ēak yapin maan kat wiin mēsak orōōpnaat. ⁴ Pimorō mēsak orō ulmēak pimēnt wet rapnaat. Pēl ēēn sēpsēpōrō pit ngōn kat yawiaurō. Pōtaanōk pimtē ngōnte kat wiak ēnēm sēpnaat. ⁵ Pit omēn maimapē ēnēm nasēpan. Won, pit piin kas ēēpnaat. Pōt tol ēēnak? Pit omēn maimarōa ngōnōtōn kōpēl ēak pōtaan kas ēēpnaat.”

⁶ Yesu pi watepang ngōn pōt maan pit pim ngōn pitēm mēea pōta songōnte ēngk ma e wesa.

Yesu pi sēpsēp ngarangkep ompyaup

⁷ Pēl yaēēn Yesuuk kaalak epēl yema. “Ne yaap pan niamaan. Nemēt tapōp sēpsēpōrōa kanwer. ⁸ Tektek omēn kaarkaārōrō, nem wet rēak waisa piporō, omnant kēkain yaaurō. Pōtaanōk sēpsēpōrō pitēm ngōnōt kōpēl ēak kat nemowiin eima. ⁹ Nemēt tapōpōk kanwer. Pōtaanōk omēn namp nem naē wais orōak kakaati ilapna pōp Anutuū utpetetakaan kama moōpnaap. Pēl ēēn pi ilēak orōak ēimeie kaōmp neim ōpnaap. ¹⁰ Kain omēn pōp pas newaispan. Pi sēpsēpōrō kain wak mēnak utpet wasēpnaap. Ēn ne pōp ar omnarō nem naēaan wēwēet ōnēak waisaut. Pōtaanōk ērēpsawiang wēwēetak ōnēēt. ¹¹ Ne sēpsēpōrōa ngarangkep ompyaup. Pōtaanōk sēpsēp ngarangkep ompyaup pim wēwēet sēpsēpōrōan kēēpōt wes mampnaat. ¹² Omēn sēpsēp pep panēēp won, sumetaan pēēn ngarangkep yaaup pi

kent tokörö yewaisën itenak sêpsêpörö moolêak kas sëên mënak rep mëépnaat. ¹³Pöt pi sêpsêpöröaan kön selap naën, sumetaan pëen yeëa pötaanök. ¹⁴⁻¹⁵Ne sêpsêpöröa ngarangk ompyaup. Pötaanök nem Pepap pi neen êwat wëen ne piin êwat wë. Òk tapël ne nem sêpsêpörö arën êwat wëen ar neen êwat wë. Pötaanök nem wëwëet arimëen kêépöt wes nimpaat. ¹⁶Ën nem sêpsêp munt naröeta wë. Pörö em epöök wonörö. Pötaanök ne pöröeta koirumaap. Pël èen pit nem ngönte kat wiak tok kopët nent èen ngarangk kopëtap nemënt pötaan nemtok ngarangk èëmaan. ¹⁷Nem wëwëet pitëmëen sêp wesak kaalak ömaat. Pötaanök nem Pepap ne lup sant yaalnë. ¹⁸Omën nampök elnëen pangkwel nawiingan. Won. Pöt nemtë kônöök wëwëet sêp wasumaat. Ne nem wëwëet sêp wasuma pöta weëre kosangët pangk wia. Ën kaalak öma pöta weëre kosang pöteta pangk wia. Ne pël èëmëak Pepak ngan rë nenaat.”

¹⁹Yesu pi pël maan Yuta omnarö ngön pöt kat wiak kaalak kom êak tok nentepar sa. ²⁰Pël êak naröak epël mëëa. “Urmerap pim lupmeri ilêak wëen kaökaö yaë. Tol èënak ar pim ngönöt kat mowieim?” ²¹Pël maan naröak epël mëëa. “Ngön epët omën urmerapring wëaupë ngönte won. Urmerapring wëaupök yok pangk omën it il tëaurö ompyaö mowasëpën ma?”

Yuta omnarö Yesuun kööre tok elmëa

²²Yuta omnaröa Yerusalem ngönën tup kaöeta kan tëa akunet temanöm sëên pöt ngëëngk wesak kê sa yeëa pöt kopiirir akunetak temanöm sa. ²³Pël èen Yesu pi ngönën tup kaö pöta kaö nera yapinte Solomon pöta kakaati yesën, ²⁴Yuta omnarö pit wais pi tekrak ulmëak tauëë epël yema. “Ni tol èënak nim songönte wa ngep yaëen ten kön selap yeë? Ni yaap Kristo, Anutuu Yaö Niiiaup pöt tenën war wesak ök nia.” ²⁵Pël maan Yesuuk pitën kangüir epël yema. “Ne yok ök niiiautak ar kön wi kosang nenewasën yeë. Nem ya yamëngk epot pout nem Pepapë këm ngöntak yeë epotök ne Anutuu Yaö Neeaup pöt tekeri yenewas. ²⁶Pël yeëetak ar nem sêpsêp toktakaanörö won. Pötaanök ar kön wi kosang nenewasën yeë. ²⁷Ën nem sêpsêpörö nem ngön kat yawiaurö. Pël èen ne pitën êwat wëen nem ènëm yaurö. ²⁸Pël èen nook wëwë kosangët koir mangkën wakaim öpnaarö. Pit kö nasëpan. Won pan. Omën nampökta nem moresiaan wa ëp naëpan. ²⁹Nem Pepapök pit nemëen nenauro. Pi weëre kosang panëëp omën èl pout il wesaup. Pötaanök omën nampök Pepa moresiaan wa ëp naëpan. ³⁰Neere nem Pepap tenip kopëtap.”

³¹Pël maan Yuta omnarö pit kaalak këlöt wak pi mööpënëak yaë. ³²Pël yaëen Yesuuk

epël yema. “Ne ya ompyaö epot pout Pepa naëaanötök pet elniautep, tol nentaanök ar kël nemöönëak yeë?” ³³Pël maan Yuta omnarö pit nerak wak epël yema. “Ten ya ompyaö pöt nentaan kön wiakök ni kël nimöönëak naën. Ni omën yaapöpök Anutuun ökre was aimeë nimtën Anutu pël aimën. Pötaanök kël nimöönëak yeë.” ³⁴Pël maan Yesuuk epël yema. “Arim ngönën pepeweri Anutuuk maan retëng ëaut omën pim ya yamëngkauröaan epël wia. ‘Ar Anutu nem ökörö.’ ³⁵Omën pörö pit ngaan Anutuu ngönte pitëm naë sëên pitën Anutuu urtak wë mëëa ngönën ngön epët kaëngk naën yaë. ³⁶Pël ëautak ne pöt, Pep pimtök neen yaö neak wes nemëënak yangerak irëaut. Pötaanök epël yak. ‘Ne Anutuu Ruup,’ pël yakap tol èënak arök, ‘Ni Anutuun ökre was yaan,’ pël neaim? ³⁷Nem Pepapë yaat namëngkën yeë pöt ar neen kön wi kosang nenewasën èënëët. ³⁸Ar nem ngönten kön wi kosang nenewasën yeë. Pël yeëetak ne nem Pepapë yaat yamëngk epot pöt Pep neering wëen ne Peparang wë pöt kêëkë êwat sënëen nem ya yamëngk epotön itenak neen kön wi kosang wasën.” ³⁹Pël maan pit kaalak wali öpënëak êak mor kônöm èen yes.

⁴⁰Ten Yesuring kaalak së Yotan olêak ëngk komuntakël Sonë ngaan omnarö i momëeima pörök së wakaimaut. ⁴¹Pörök wëen omën selap pim naë wais oröak wë neneren epël yema. “Yaap, Son pi ya retëng nent naën ëaut. Ën Son pim omën epopön ngön aim pöt nent kaar won.” ⁴²Pël mëak omën pörök wëa pörö narö piin kön wi kosang yewas.

11

Lasaras wel wia

¹Petani kak omën namp wëa yapinte Lasaras pi pörök yauman wieëa. Pim sasaar Mataare Maria piaripta kak taprekaar. ²Ngaan Maria pöpök i köp nga kampët Aköpë ingesiari lë momëak pim kepön ëptaring kol mowesaup. Pim nangap Lasaras pi yauman yeëa. ³Pël èen sasaarök Yesuu ngësël ngön epël wes mëa. “O Aköp, nim kent yaën pöp yauman yaë.” ⁴Pël maan Yesu pi ngön pöt kat wiak tenën epël yenia. “Yauman pipët pi wel wiipënëak naën. Piptak omnarö Anutuun yaya maimëë pim Ruup neenta yaya neanëët.”

⁵Yesu pi Mataare Mariaare Lasaras-ringöröen kent yeëa. ⁶Pël yaaup yak Lasarasë yauman yaaut kat wiak pim kak wëaurek wëen akun nentepar sa. ⁷Pël èen ten pim ruuröen epël yenia. “Tiar kaalak Yutia yangerakë sëpa.” ⁸Pël niaan ten epël mëëaut. “Rë yanuulaup, peene tapët Yuta kaöarök kël nimööpënëak ëautep ni kaalak tapël sëpenëak yaan ma?” ⁹Pël maan

Yesuuk epël yenia. “Kët nenta öngpök aöa 12 äak wia. Pötaanök yanget ëwa wiaan omën namp këtëk kan yesem kawi nengentiipan. ¹⁰ Ën omën namp rö kan yesem ëwaat won pötaan kawi ngentiipnaat.” ¹¹ Pi ngön pöt niak kaalak ënëm tenën epël yenia. “Tiarim ngöntöp Lasaras pi ka urarek së it moilmaan.” ¹² Pël niaan ten epël mëëaut. “Aköp, pi ka urak pöt ompyaö sëpnaat.” ¹³ Yesu pi Lasaras wel wiauten yeniaanak tenök pöt ka yaap uraan yenia wesan. ¹⁴ Pël yeëan pöt Yesu pi war wesak epël yenia. “Lasaras wel wia. ¹⁵ Ne wet rëak pim naë nasën ëaut. Ën wel wiak wiaan kan neen kön wi kosang newasëneëtaan së ya momëmpaat. Pötaanök arim kön wi kosang wasëneëtaan ërëpërëp yeë. Yok peenök pim naë sëpa.” ¹⁶ Pël niaan Tomas, yapin nent Ruprup Äak Wilaup, puuk ten pim karurüen epël yenia. “Sëpa, tiarta piiring erën äak wel wiipnaan.”

Yesu pi weletakaan walyaautere wëwëeta pepap

¹⁷ Pël niak ten Yesuring së orök Lasaras yangaök kët kong nent wieëa pöt ëwat saut. ¹⁸ Petani kak pörek Yerusalem kak naë 3 kilomita pöta ök wieëa. ¹⁹ Pötaanök Yuta omën narö selap pan Mataare Mariaan yaare sër mapënëak së wëa. ²⁰ Pël ëen Mata pi Yesu yesën kat wiak koirëpënëak kamtaök tenim naë waisa. Pël ëen Maria pi om kak wëa. ²¹ Pël ëen Mata pi wais ten nikoirak Yesuun epël yema. “Aköp, ni eprek wëanëen nem nangap wel nawiin ëan tapön. ²² Pël ëaap ne niin ëwat wë. Peenta ni Anutuun omën nantön kimang maan pöt yok pangk nimpnaat.” ²³ Pël maan Yesuuk epël yema. “Nim nangap kaalak wal ëëpnaap.” ²⁴ Pël maan Mataak epël yema. “Pim akun kaöaök ten omën pourö wal ëëna pötak wal ëëpna pöten ne yok ëwat wë.” ²⁵ Pël maan Yesuuk epël yema. “Weletakaan wal yaautere wëwëeta pepap nemënt tapöp. Omën namp neen kön wi kosang newasëpna pöp pi wel sasa nawiipan. Om wakaim öpnaat. ²⁶ Pötaanök omën narö nem naëaan wëwëet wak neen kön wi kosang newasëpna pörö wel nawiipanëerö. Pit om wakaim öpnaarö. Ni pöten kön wi kosang yewasën ma won?” ²⁷ Pël maan Mataak Yesuun epël yema. “Mak Aköp, ne niin kön wi kosang yeniwas. Ni Anutuu Ruup, pim tenën Yaö Niaup Kristo, ngaan Anutuu yangaak oröömëep pël ëaup.”

Yesu pi ing ëa

²⁸ Mata pi Yesuun pël mëak së pim nangap Mariaan ngön laaök epël mëëa. “Rë yanuu-laup pi wais wë niin ya.” ²⁹ Pël maan Maria pi kat wiak teënt wal äak Yesuun ngësë waisa. ³⁰ Yesu pi kakë nasën, Mataë koirä pörek om

wëa. ³¹ Pël ëen Maria pi teënt orök yewaisën Yuta omën piaripön yaare sër mapnak së piarpim kaatak wëaurö pit itaangkën Maria pi teënt wal äak yaaröön yangaök së ing apënëak yes wesak pit pim ënëm waisa. ³² Pël ëen Maria pi tenim naë wais orök Yesuun itenak pim naë iri wel aisëak piin epël yema. “Aköp, ni eprek wëanëen nem nangap wel nawiin ëan tapön.” ³³ Pël mëak ing yemaan Yuta omën pim ënëm waisaö pöröeta top äak ing ya. Pël ëen Yesu pi pöten itenak ya ilak sa. ³⁴ Pël äak epël yema. “Ar pim sokur tarëk weeraurö?” ³⁵ Pël maan pit piin epël yema. “Aköp, së itampa.” ³⁶ Pël maan Yesu pi ing ya. ³⁷ Pël yaëen Yuta omnarö pit neneren epël yema. “Iteneë. Omën epop pimëen kent pan kön wieëaap.” ³⁸ Yemaan narök epël yema. “Omën epopi it il tëaup ompyaö mowesaupe. Pi kaamök elmëanëen Lasaras wel nawiin ëan tapön.”

Yesu pi Lasaras wal ë moulmëa

³⁸ Yesu pi kaalak ya ilak sëen yangaök së oröa. Omën pöp kël öngöpök wi ulmëak kël saulöp naök ur wari ulmëëa. ³⁹ Pël ëaan Yesuuk epël yema. “Ar kël epö wa pëlëer wieë.” Pël maan omën wel wiaupë sasëp Mata puuk epël yema. “Aköp, pi wel wiin wieë akun kong nent saup yak kamp utpet yaë.” ⁴⁰ Pël maan Yesuuk piin epël yema. “Tol ëënak yaan? Ne wet rëak epël niakat. ‘Ni kön wi kosang wasumë pötak Anutuu weëre kosangët oröön itaampëët,’ pël niakat.” ⁴¹ Pël maan pit këlö wa pëlëer wiin Yesu pi ngaarëkël iteneë epël yema. “Pep, ne niin yowe yeniak. Ne kimang niaan kat yawiaup. ⁴² Ne niin ëwat. Ni kët poutë nem kimang ngönöt kat yawiaup. Ën om omën e taua eporöaan kön wiak pit nuuk ne wes nemëen waisan pöt kön wi kosang wasëpna pötaanök epël yeniak.” ⁴³ Pël mëak pi ngön äak epël yema. “Lasaras, ni wal äak orö.” ⁴⁴ Pël maan omën welap wal äak oröa. Ingre moresiarë wii tëautre ën kepönök poë koröp kör koëaörë pöt om ëaul ëaan. Pël ëen Yesuuk omnaröen epël yema. “Wil moulmëë. Pël ëen sëpnaan.”

Kaöarök Yesu mëmpënëak kup ria (Matiu 26:1-5; Maak 14:1-2; Luk 22:1-2)

⁴⁵ Yuta omën selap Mariaaring wais wëaurö pit Yesu äa pöten itenak narö piin kön wi kosang wesa. ⁴⁶ Pël ëen narök së Parisi ngönën omnaröen Yesu äa pöten ök mëëa. ⁴⁷ Pël ëen kiri ar yaaö kaöaröere Parisi omnarö pit kansolörö wa top ë ulmëak epël mëëa. “Omën Yesu pömor retëng it ngolöpöt yaëep tol elmëëpen? ⁴⁸ Pi om pël ëeim wëen tiar kat koko öpena pöt omën pourö pim naë së rë olëak piin kön wi kosang wasëpnaat. Pël ëen Rom ngaarö wais tiarim omnaröere ngönën tup kaöere pöt utpet niwasëpnaat.”

⁴⁹ Pël yaan pitëm kar namp yapinte Kaiapas pöp krismaki pötak kiri ar yaauröa wotöök wëaup puuk epël mëëa. “Ar kön won pan. ⁵⁰ Epël kön wieë. Yuta omën pourö kö sënganëën kopëtapök wel wiipna pöt ompyaut.” ⁵¹ Pim ngön mëëa pipët pimtë könöök won, pi krismaki pötak kiri ar yaauröa wotöök wë yak Yesu kopëtapök Yuta omnaröaan wel wiipna pöten war wesak mëëa. ⁵² Pël ëaup Yesu pi Yuta omnarö tenimtëën won, Anutuuk pim omnarö yang ël epotë wë eporö rongan kopëtet ë niulëëpënëak pël ëaup. Pöt Kaiapas pi kön nawiin wë ëa.

⁵³ Pël maan pit kët pötak Yesu mëmpna ngönte ngës rëa. ⁵⁴ Pël yaëën Yesu pi Yuta omnaröa itöök sak waisak naën. Kak pörök sëp mowesak yang omën wonra kautakël kak nerekë yapinte Iprem pörök së ten pim ruuröaring wakaimaut.

⁵⁵ Yuta omnaröa Anutuuk mait elmëa akun ngëëngkët temanöm yesën ka kotutëaan omnarö lup kölam tëëpënëak wet rëak Yerusalem kakë sa, pitëm ngön kosangta wieëaul. ⁵⁶ Pël ëën pit ngönën tup kaöeta kakaati së Yesuun ap wesak pitëmënt neneren epël mëëa. “Ar tol yewas? Pi akun ngëëngk eptak newaisëën ëëpën koröp.” ⁵⁷ Pël yemaan kiri ar yaaö kaöaröere Parisi ngönën omnarö pit ngön kosang epël wia. “Omën namp pim wëaurekën ewat wë pöt ök aan wali öpenaan.”

12

Mariaak Yesuu ingesiarë i köp kaampët lë momëa

(*Matiu 26:6-13; Maak 14:3-9*)

¹ Anutuuk mait elmëa akunet temanöm sëpënëak ngölöp yaëën kët 6 ëak wiaan ten Yesuring Petani kak së oröaut. Kak pörök Lasaras Yesuuk weletakaan wal ë moulmëaup pim kak. ² Pël ëën omën pörök wëaurö pit Yesuring kaömp ngawi nëmpënëak kaömp ar ëa. Pël ëak Mata pi kaömp yokorön Lasaras pi omën Yesuring wel aisëë kaömp yena pöröaring wëa. ³ Pël ëën Maria pi i köp nga kamp sum kësang yaaö kep kot nent wak Yesuu ingesiarë lë momëak pim kepön ëptaring kol yemowas. Pël ëën i pöta kamppel ka pöt ur wariak wieëa. ⁴ Pël ëën Yesuu ruurö tenim naëaan namp, Yutas Keriot kakaanëp, Yesuun kup mowiipnaap puuk epël ya. ⁵ “Tiar tol ëënak i köp nga kamp epët omnarö menak 300 kina wak omnant wonörö mempen naën?” ⁶ Pi omën omnant wonöröaan kön nawiin wë mëëa. Pi mon kërëëp ngarangk ëëë kain yaaup yakök pël ëëpënëak mëëa. ⁷ Pël yemaan Yesu pi epël yema. “Pël mangan. Pi epët nem yangerak neweerëpna akunetaan peram

wiak wakaimautak yaalnë. ⁸ Omën ngöntök yaaö piporö arring akun wali öpnaarök ar ënëmak yok pangk ompyaoë elmëëneët. Ën ne pöt, arring akun wali naön ëëmaap yak pim ompyaoë yaalnë epët yok pangk yaalnë.”

Kiri ar yaaö kaöarö Lasaras mëmpënëak kup ria

⁹ Yuta omën selap pan Yesu Petani kak wë pöt kak wiak waisa. Pit Yesu pimtën itaampënëak won, Lasaras Yesuuk weletakaan wal ë moulmëa pöpönta itaampënëak waisa. ¹⁰ Pël ëën kiri ar yaaö kaöarö pit Lasaras piita Yesuring mëmpënëak kup ria. ¹¹ Pöt Yuta omën selap pan Lasarasë ëa pötaan kiri ar yaaö kaöarö kasëng menak Yesuun kön wi kosang wesa pötaanök.

Yesu pi pol tongkiipök Yerusalem kakë sa (Matiu 21:1-11; Maak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² Ëlpamök omën rongan kësang Anutuuk mait elmëa akun ngëëngkët wa top ëak wëa pörö Yesu Yerusalem kak waisëpnaa yaë pöt kat wia. ¹³ Pël ëak pit ërëpërëp yeem këëmre kewis wak kamtaöök koirëpënëak yewaisem ngön ëak epël ya.

“Yowe.

Aköpë këm ngöntak yewais epopön yaya mepa.

Pi Israel omnaröa omp aköp.”

¹⁴ Pël yemaan Yesu pi pol tongki ru namp koirak rangk wel aisëa. Pöt ngönën pepeweri wieëa pöl ëa.

¹⁵ “Saion kak wëaurö ar kas ëëngan.

Arim omën omp aköp arim naë yewais.

Pi pol tongki ruupë rangk wel aisëak yewais.”

¹⁶ Pël elmëauta songön pöt pim ruurö ten akun pötak kön nawiin ëaut. Ënëmak pi kutömweri is ë rangiat wak wëënak ten epël kön wiaut. “Ngaan pimëën ngönën pepeweri wia pöt kë rapënëak omnaröak pimëën pël elmëa,” pöt kön wiaut. ¹⁷ Ngaan omën Yesuuk Lasarasën ngön mëak weletakaan wal ë yemoulmëën itena pöröak Yesu pim ëa pöten ök maima. ¹⁸ Pël ëën omën kësang pan pim retëng ëa pöt kat wiak pi koirëpënëak kamtaöök waisa. ¹⁹ Pël ëën Parisi ngönën omnarö pitëmënt neneren epël mëëa. “Ar iteneë. Omën pourö pim naë së rë olëak wë. Tiar yok pangk naënganpe.”

Krik omën narök Yesuun itaampënëak mëëa

²⁰ Yuta omnarö akun ngëëngkët Yerusalem kak së Anutuun yaya mapënëak yesën Krik omën narö pitring sa. ²¹ Pël ëak omën pörö pit Pilip, Kalili yangerak Pesaita kakaanëp, pim naë wais epël mëëa. “Ngöntöp, ten Yesuun itaampunëak yewais.” ²² Pël maan Pilip pi së Entruun mëak piarip së Yesuun ök mëëa. ²³ Pël ëën Yesuuk kangriir

epël ök mëëa. “Omën Këep nem kutömweri is è rangiat öma akunet temanöm yes. ²⁴ Ne yaap pan niamaan. Korupaë öpö yangerak nangëntën ngaarék wiaapna pöt kopët tapö om wiaapnaat. Ën yangerak ngëntëpna pötak réngap yaaröön élëp moö sëën kaalak kë selap utöpnaat. ²⁵ Ök tapël namp pi pimtë möönre koröpöön kent ëepna pöp kö sëpnaat. Ën namp e yangerak wë pi nemëën yak pim möönre koröpö këëpöt wasëpna pöp wëwë kosang koir mangkën wakaim öpnaat. ²⁶ Pötaanök omën namp nem inëën elnëëpënëak pöt nem ngönte kat wiak ënëm ëëp. Pël ëäk nem kak öma pörek nem inëën ru sak öpnaap. Pël ëën nem inëën elnëëpna pöp nem Pepapök ping mowasëpnaat.”

Yesu pimtë wel wiipnaataan ök mëëa

²⁷ Yesuuk pël niak kaalak epël yenia. “Nem lupmer kônöm yaëëp tol ma? Ma epël mem ma? ‘Pep, nem naë orööpënëak yaë epët wa ap was,’ pël mam ma? Pël mema pöt pangk naëpan. Kônöm orö nerëëpënëak waisaut. ²⁸ Pötaanök Pep, ni nim yapinte kaö was.” Yesu pi pël yemaan kutömweriaan ngön nent epël irëa. “Ne nim yapinte kaö wesaut. Pötaanök kaalak kaö wasumaan.” ²⁹ Pël ëën omën piiring taueëaurö pit ngön pöt kat wiak naröak epël yema. “Tangre kaö yera.” Pël yemaan naröak epël yema. “Ensel nampök piin ngön yema.” ³⁰ Pël yaan Yesuuk nerek wak epël yema. “Ngön pipët nemëën naën. Ar kaamök elniipënëak yaarö. ³¹ Peene Anutuuk omën ngönën wonörö këlangön yaatak niulëak yangerakë kaöap, Seten, pi il mowasëpnaat. ³² Pöt omnarö pit ne yangerakaan wak ngaarék këraarak nemöönak yang ël epotë omnarö pourö wa nem naë niulëëmaat.” ³³ Pim ngön mëëa pöt pimtë wel wiipnaaten mëëa. ³⁴ Pël ëën omën piiring wëaurö pit epël yema. “Ten ngön kosangtak epël kat wi yeë. ‘Yaö Mëëaup, Kristo pi akun wali wakaim öpnaap.’ Pël wiaap tol ëënak ni epël yaan? ‘Omnarö pit Omën Këep wa ngaarék mööpnaat,’ pël yaan. Omën Kë pöp talëp?” ³⁵ Pël maan Yesu pi pitën epël yema. “Nem e ëwa epö arim naë akun kot nent wiaapnaat. Pötaanök ar ëwa elniipnaatak koutak ngëp elniipanok sak waisëë. Pöt omën namp koutak yesem pöt, pim sëpna kôn wiaul nasën ëëpnaat. ³⁶ Pötaanök ëwa elnia epöökëer pöten kôn wi kosang weseë. Pël ëënë pötak ar ëwa pepap nem ingre mor sëneët.”

Yuta omnarö Yesuun kôn wi kosang newasën ëa

Yesu pi pël më pet irak së ëlëëp ilaan pit itnaangkën ëa. ³⁷ Pit ngaanëer pitëm itöök Yesu pim retëng selap pan yaëënak piin kôn

wi kosang nemowasën eima. ³⁸ Pöt Aisaia pim tektek ngönte epël retëng ëa pöt kë öröa. “Aköp, omnaröa naëaan nampök tenim ngönte kôn wi kosang newasën yaë.

Ën Aköp, ni ya yamëngkem nim weëre kosangö pet elmëën nampökta pöten itenak kôn nauwin yaë.”

³⁹ Pël ëäk pitëm Yesuun kôn wi kosang newasën ëa pöta songönte Aisaia puuk ngön nent epël ëa.

⁴⁰ “Pitëm itöök itaampööre lupmeri kôn wi pël ëäk

Anutuuk naë rë olaan ompyaö mowaspanëak Anutuuk pit it ngaap mowesak lupöt këlotë ök wes moulmëaurö.”

⁴¹ Aisaia pi Yesu kutöm è rangiatön itneëak ngön pipot wet rëak ëaut. ⁴² Pël ëaut omën kaö narö selap pit Yesuun kôn wi kosang weseëak war wasëpnaatëp Parisi omnaröak ngönën keimön elmëëpanëak kas ëën yak wesak wakaima. ⁴³ Pit Anutuuk pitëm yapinte wak isëpnaaten kent panë naën. Omnarö pitëm tok pitëm tëtë yapinte wak isak mapna pötenök kent pan ëa.

Yesu ngöntak omnarö kom elniipnaat

⁴⁴ Yesu pi ngön ëäk epël yema. “Omën namp pi neen kôn wi kosang newasëpna pöp nemtën pëën naëpan. Pep wes nemëën waisaup piinta kôn wi kosang wasëpnaat. ⁴⁵ Ën namp neen itnengempëna pöp Pep wes nemëën waisaup piinta itaampnaat. ⁴⁶ Ne ëwa pepap yak omën neen kôn wi kosang yenewesaurö koutak önganëak ëwa elniimëak yangerak irëaut. ⁴⁷ Pötaanök omën namp nem ngönte kat wiak ngaar naön ëëpna pöp ne këlangön yaatak moulmëëmëak ngön è pet nairën ëëmaap. Ne omnarö këlangön yaatak moulmëëmëak neiraan, utpetetakaan kama moömëak irëaup. ⁴⁸ Omën namp ne kasëng nemenak nem ngönten kaaö ëëpna pöp ngön è pet yairauröa ök pi kom elmëëpnaap. Pöt nem ngön wet rëak ök yeniaak epotök akun kaöaöök ngön è pet yairauröa yaë pöl ëëpnaat. ⁴⁹ Nem ngön aim epot nemtë kônöökkan naën. Won, Pep wes nemëaup puuk ök neeautök pim neeaul war wesak ök niaim. ⁵⁰ Pël ëäk ne ëwat wë. Ar nem Pepapë ngön ngaar önhë pöt wëwë kosangët koir nimpnaat. Pötaanök nem ngön ök niaim epot pim ngan rë neeautök ök niaim.”

13

Yesuuk pim ruuröa ingöt i moira

¹ Anutuuk mait elmëa akun ngëëngkët temanöm yesën Yesu pimtë ëëpnaaten epël kôn wia. “Ne yanger sëp wesak nem Pepapë ngësë suma akunet temanöm yes,” pël kôn wiak omën pimorö yangerak wëaurö lup sant elnieima. Pim lup sant elnieima pöt om wiaan wel wiipnaat.

² Wiap kanök ten kaömp neim wëen Setenök Yutas Keriot kakaanëp, Saimonë ruup, pim lupmeri ilaan Yesu kööre toköröa moresi moulmëëpënëak kön wia. ³ Ën Yesu pi pöt epël kön wia. “Ne nem Pepapë naëaan irëaup kaalak pim ngësë sumaap. Pötaanök pi nook omnant pout ngarangk eëmëak rë nemëa.” ⁴ Pël kön wiak kaömpöt sëp wesak wal ë ulpëen rangkëp përe wiak poë koröp sak kol yewas pöp nent wa ura. ⁵ Pël ëak Yesuuk iit söwarweri lë wiak ngësë rëak ruuröa ingöt i yaniir. Pël ëak poë koröp pötaring kol niwesaut. ⁶ Pël ë Saimon Pitaë naë sëen epël yema. “Aköp, nuuk nem ingesiar yok pangk i neneirngan.” ⁷ Pël maan Yesuuk epël yema. “Nem yeë epëten ni köpël wëen. Ënëmak ewat sumëët.” ⁸ Pël maan Pitaak epël yema. “Nuuk yok pangk nem ingesiar i neneirngan pan.” Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Nook i naniir eëma pöt ni neering naöngan.” ⁹ Pël maan Saimon Pitaak epël yema. “Aköp, ingesiar pëen i neirnganëp, morre kepönre pötta i neir.” ¹⁰ Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Omën namp koröp pou irëpna pöp pi ënem kaalak irëpnaataan ya kaö namëngkën ëëpnaat. Om ingesiar pëen kaalak irëpnaat. Pël ëaap ar kölam tëauröak pourö kölam pëen naön.” ¹¹ Pim pël niia pöt piin kup mowiipnaap tenring wëen itnëëak epël yenia. “Ar pourö kölam pëen naön.”

¹² Yesu pi ten pim ruuröa ingöt iir pet irak pim ulpëen waliip wa mëak kaalak tenim naë wel aisëak epël yenia. “Ar nem yaalni epëta songönten ewat wa ma? ¹³ Ar neen, ‘Aköp, tenim rë yanuulaup,’ pël neaim pöt yaap, ne arim pöp. ¹⁴ Pötaanök ne arim Aköp, rë yanuulaupök arim ingöt iir yanuulë epël arök arim karuröa ingöt i moirën. ¹⁵ Arim eëneël nook peene pet yaalni. Pötaanök nem yaalni epët arök yal menak nem yeë epël eën. ¹⁶ Ne yaap pan niamaan. Inëen yaaö nampök pim ngarangkëp il nemowaspan. Ma omën ya nga wes mëen sa nampökta pim wes mëaup il nemowaspan. ¹⁷ Ar pipët ewat wë. Pöta ök eëneë pötak ërëpsawiarang eim önëët. ¹⁸ Ne ngön epët ar pouröaan neniiaan. Omën nemëen wesa pöröen ne ewat wë. Pël ëaap omën epot ngönën pepeweri ngön wia pöt kë rap. Pöt ngönën pepeweri epël wia. ‘Omën neering kaömp yen epopök neen utpet pan elnëëpënëak yaë.’ ¹⁹ Omën pöt naaröön wiaan wet rëak ök yeniak. Pötaan ënëmak oröön pöt epël kön wiinëët. ‘Pi yaap Kristo pim ök niia tapöt,’ pël kön wiinëët. ²⁰ Ne yaap pan niamaan. Omën namp nem ya ngran rë menak arim naë wes yanimë epop sant mowasënë pöt ne tapël sant newasënëët. Ën ar ne sant elnëneë pöt nem wes nemëaup tapël sant elmëënëët.”

Yesu pi Yutasë pimëen kup mowiipnaaten war wesak mëä
(*Matiu 26:20-25; Maak 14:17-21; Luk 22:21-23*)

²¹ Yesu pi pël niak ulöp es mokotön epël yenia. “Ne yaap pan niamaan. Arim naëaan namp ngaaröa naë së nemëen kup mowiipnaat.” ²² Pël niiaan ruurö ten it neneren ëak talëpön ya pël kön wiak ëngk ma e wesaut. ²³ Pël ëak ruuröa naëaan ne Yesu pi neen kent yaaup yak pim naë wëen, ²⁴ Saimon Pita puuk kepönööring, “Tol?” elnëak, “Talëpön yaarek pëel maan ök niap,” pël yaalne. ²⁵ Pël elnëen ne Yesuuk ngësël kö wiak epël mëëaut. “Aköp, talëpön yaan?” ²⁶ Pël maan Yesuuk epël yenëa. “Kaömp kaut iistak mëak mempa pipopön yeniak.” Pël neak kaömp kaut iistak mëak Yutas, Saimon Keriot kakaanëp pim ruup, yemangk. ²⁷ Pël eën Yutas kaömp pöt nëen Seten pim lupmeri ilëa. Pël eën Yesuuk epël yema. “Omën nim eëmëak yaën pipët teënt eëm.” ²⁸ Pël ök yemaan ten piiring wëa pörö kat wiak këëk kön nawiin ëaut. ²⁹ Pël ëak ten naröak epël kön wiaut. “Yutas pi tiarim mon kërëëp wiëëaupok akun ngëëngktakëen omën nant wë wes yamë ma ngöntök yaauro omën nant mampënëak wes yemomë,” pël wesaut.

³⁰ Yutas pi kaömp kaö pöt wa nak tapëtakëer kakaatiaan oröak rö kan koutak sa.

Kan ngolöpö

³¹ Yutas pi oröak yesën Yesuuk epël yenia. “Peene Omën Këëp nem yapin pingët tekeri yaaröön nook Anutuuk yapin pingëteta tekeri wes yamë. ³² Omën Këëp ne Anutuuk weëre kosangöt tekeri yewas. Pötaanök Anutuuk Omën Këëp nem weëre kosangöt tekeri wasëpnaat. Akun wali nasën wiaan pël ëëpnaat. ³³ Nem ruurö, ne akun kot nent aring wë olëak sëen ar neen ap wasënëët. Pötaanök Yuta omnaröen mëä tapët arënta yeniak. Nem së öma pörök ar peene yok pangk newaisngan. ³⁴ Ne kan ngolöpö epël koir yaningk. Ar neneren lup sant ëeim ön. Nem ar lup sant elnieimaa pöl arta arimtok neneraan lup sant ëeim ön. ³⁵ Pël eëneë pöt omnaröak arën itaangken nem ruurö pël koröp orööpnaat.”

Yesuuk Pitaë yak mowasëpnaat war wes mëä

(*Matiu 26:31-35; Maak 14:27-31; Luk 22:31-34*)

³⁶ Pël yeniaan Saimon Pitaak epël yema. “Aköp, ni talël sum?” Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Nem së öma pörök yok pangk peene newaisngan. Ënëmak waisumëët.” ³⁷ Pël maan Pitaak epël yema. “Aköp, tol eënak nim ënem newaisën eëm? Ne nimëen wel wiimëak pöt yok pangk wel wiimaat.” ³⁸ Pël maan Yesuuk kangiiir epël

yema. “Ni nim wewéet neméén kéépöt wasuméep ma? Ne yaap pan niamaan. Kokor ngön naên wiaan ni akun nentepar nent yak newasuméet.”

14

Yesu pi tiarim Pepa ngésé sèpena kanô

¹Yesuuk kaalak yal menak epél yenia. “Ar ya ngés éengan. Anutuun kön wi kosang wesak neenta kön wi kosang newasën. ²Pöt tol éenak? Nem Pepapé kak kaat kësang wia. Pötaanök ne wet réak pörek sé ariméén ur nant kopéta wes ulmëëmaan. Pél naên wiewaanéén ne wet réak ngön pipét arën ök neniaan éan tapön. ³Pél éa pötaanök ne pörek sé arim uröt kopéta wes ulméak ar neering önéén kaalak wais nikoirumaat. ⁴Èn nem kan suma pöön ar éwat wë.” ⁵Pél niaan Tomasök epél yema. “Aköp, nim kan sumé pöön ten köpél. Tol éak éwat sën?” ⁶Pél maan Yesuuk epél yema. “Kan pö nemént tapöp. Ne ngön kéétere wewéeta pepap. Kan maim naðök sé Pepa né akun wali pan arring wakaimauppe. Ni neen éwat nasën ma? Omén neen ityaangk pöp nem Pepapönta ityaangk. Oröp éenak ni epél yaan? ‘Ni Pepen pet elni,’ pël yaan. ¹⁰Ni, ‘Ne Pepaaring wëen Pep pi neering wë,’ nem yak pöt kön wi kosang nenewasën imaup ma? Nem ngön arën ök yeniak epot nemtë könökaan nga ilak ök neniaan. Pep pi neering wë pimtok pim yaat yaméngk. ¹¹Ar ne Peparing wëen Pep pi neering wë nem ök yeniak epot kat wiak kosang weseé. Pél naên éak pöt nem ya yaméngk epotön itenak kön wi kosang neweseé. ¹²Ne yaap pan niamaan. Omén namp neen kön wi kosang newasépna pöp puuk yok pangk nem ya yaméngk epot mëmpnaat. Pél éak kaö pané wesak mëmpö yesem pim ya pötak nemét il newasépnaat. Ne Pepa ngésé sumen éa pötaan pël éépën sa. ¹³Pél éen ar nem yapintakél kimang neané pöt Anutuu Ruup nook nem Pepapé weëre kosangöt tekeri wesak yok pangk nimpaat. ¹⁴Ar nem yapintak neen omén nant éëméak kimang neaan pöt pangk éëmaat.”

⁸Pél maan Pilipök epél yema. “Aköp, ni Pepen pet elniimé pötak ten yok pangk éënaat.” ⁹Pél maan Yesuuk epél yema. “Pilip, ne akun wali pan arring wakaimauppe. Ni neen éwat nasën ma? Omén neen ityaangk pöp nem Pepapönta ityaangk. Oröp éenak ni epél yaan? ‘Ni Pepen pet elni,’ pël yaan. ¹⁰Ni, ‘Ne Pepaaring wëen Pep pi neering wë,’ nem yak pöt kön wi kosang nenewasën imaup ma? Nem ngön arën ök yeniak epot nemtë könökaan nga ilak ök neniaan. Pep pi neering wë pimtok pim yaat yaméngk. ¹¹Ar ne Peparing wëen Pep pi neering wë nem ök yeniak epot kat wiak kosang weseé. Pél naên éak pöt nem ya yaméngk epotön itenak kön wi kosang neweseé. ¹²Ne yaap pan niamaan. Omén namp neen kön wi kosang newasépna pöp puuk yok pangk nem ya yaméngk epot mëmpnaat. Pél éak kaö pané wesak mëmpö yesem pim ya pötak nemét il newasépnaat. Ne Pepa ngésé sumen éa pötaan pël éépën sa. ¹³Pél éen ar nem yapintakél kimang neané pöt Anutuu Ruup nook nem Pepapé weëre kosangöt tekeri wesak yok pangk nimpaat. ¹⁴Ar nem yapintak neen omén nant éëméak kimang neaan pöt pangk éëmaat.”

Yesuuk Ngéëngk Pulö wes mëépënëak ök mëëa

¹⁵“Ar ne lup sant elnëéneé pötak nem ök yeniak pöl éënéet. ¹⁶Pél éak ne Pepen kimang maan puuk Èl Kaamök munt namp ariméén wes mëépnat. Pél éen akun wali

arring wakaim öpnaat. ¹⁷Ngéëngk Pul pö ngön kéet tekeri yewesa pöta Pulö omén ngönén wonöröak itaampööre éwat sé pël naên yaau. Pötaanök pit sant mowesak naön éépnaat. Pi peene arring wë arim lupötë wakaim öpnaap. Pötaanök ar piin éwat wë. ¹⁸Ne ar sèp niwasën ru wamir sak naongan. Arim ngésé kaalak waisumaap. ¹⁹Akun kot nent wia pöt pet irèn omén ngönén wonöröak neen itnaangkëen éépën sa. Èn ar pöt neen itaampunéet. Ne öp wëaup. Pötaanök arta öp önéet. ²⁰Akun pötakök ne Peparing wakaiman, ar neering wëen ne arring wakaiman pöten éwat sénéet. ²¹Omén namp nem këm ngönte ngaar wak öpna pöp pi lup sant elnëépnat. Èn namp lup sant elnëépnat pöp nem Pepapök pi lup sant elmëépnat. Nookta tapél lup sant elméak nem songönte tekeri wesak pet elmëen itaampnaap.”

²²Yesu pi pël maan Yutas, Keriot kakaanëp won, pim ngampupök epél yema. “Aköp, ni tol éenak nim songönte tenimént tekeri wes niak omén ngönén wonöröaanta pël naalmëen éëméak yaan?” ²³Pél maan Yesuuk kangir epél yema. “Omén namp ne lup sant elnëépnat pöp pi nem ngönta énem éépnaap. Pél éen nem Pepapök pi lup sant elmëen tenis pim naé sé piiring önaat. ²⁴Èn namp pi ne lup sant naalmëen éépna pöp nem ngönötë énem naên éépnaap. Ngön arim e kat yawi epot nemtëet won. Pep nem wes neméaupök nangkën wak waisaut.

²⁵“Nemént arring wë ngön epot pout ök yeniak. ²⁶Ènemak arim Èl Kaamököp, Ngéëngk Pulö, Pepak nem yapintakél wes mëépnat pöök ar rë niulak arim könöt wa ngölöngölöp niwasépnaat. Pél éen ar nem ök niamaö pöt poutön kön wiinëet. ²⁷Ne ar sèp niwasuméak nem mayaapët ningkëen arring wiaapnaat. Nem pöt omnaröa mayaap pöta ök wontak yaningk. Ar ya ngés éak kas éengan. ²⁸Ar ngön epél ök niaan kat wiaurö. ‘Ne kamaarek sé réak kaalak waisumaat,’ pël niiaut. Pep pi kaöap ne il newesaup. Pötaanök ar yaap neen lup sant elnëan talte nem Pepa ngésé suma pöten érepërep éen. ²⁹Kéet naaröön wiaan wet réak ök yeniak. Pötaan énemak oröön itenak ar kön wi kosang newasënéet. ³⁰Yangeraké kaöap Seten pi waisépënëak kan ko yaé. Pötaanök ne arën ngön wali neniaan éëm sa. Pi wais ne il nenewaspan. ³¹Yangeraké omén ngönén wonörö nem Pepapön lup sant yaalmëa pöten itenak kön wiipënëak pim ngön ök neeautë énem yaap. Yok, wal éak sèpa.”

15

Yesu pi wain èlweé

¹ Yesu pi ten pim ruuröen ök niak kaalak watepang ngön nent epël ök yenia. “Ne wain këwei ököp. Ën nem Pepap pi wain ya ngësöp. ² Nem lööre moröté nautön eëpna pöt ngësöpök oröak il moolapnaat. Ën mor nant utöpna pöt pi mënt il mooléak ompyaö mowasën selap utöpnaat. ³ Ar pöt, nem ngön ök niaan kat wian pötak ompyaö niwesa. ⁴ Pötaanök nem arring eim öma pöl ar neering eim ön. Wain mor nemor élwei yal naën pëlëer wë yok pangk nautpan. Ök tapël, arta neering naön eëné pöt kë won eëneët. ⁵ Ne wain songönte. Ar nem moröt. Pötaanök namp neering wëen ne piiring ömaap pim këët selap uteim öpnaat. Ën ar ne söp newesak wë arimënt omnant pangk naengan. ⁶ Pötaanök neering naön eëpna pöp ngësöpök wain moröté yaë pöl il moolaan wa top éak esuwesi yemar pöl elmëëpnaat. ⁷ Ar neering wë nem ngönte kat wieim önë pöt ar omën nenten kimang neaan yok pangk nineim ömaat. ⁸ Pötaanök ar kë selap yautön nem ruurö pöt tekeri yesën önë pöt nem Pepapë weëre kosangöt oröön omnarö itaampnaat. ⁹ Nem Pepapök ne lup sant elnéim wë pöl nook ar lup sant yaalni. Pötaanök ar nem lup sant pöta öngpök ön. ¹⁰ Ar nem këm ngönta ënem eim önë pötak nem lup sant pöta öngpök wakaim önëët. Neenta tapël nem Pepapë ngön ngaar weimeë pim lup sant pöta öngpök wëaup.

¹¹ “Ne ngön pipot nem ya ërëpërëp pöt arim naë oröak peö éak wiaapënéak ök yeniak. ¹² Ne ngön epël niiaut. ‘Nem lup sant elnieima pöl ar nener lup sant elmëeim ön,’ pël niiaut. ¹³ Omën namp pim karuröaan wel wiipna pöpön, ‘Lup sant panë yaë,’ pël mepenaat. ¹⁴ Ar nem yeniak pöl eëné pötak nook itaangken nem ngöntörö pël koröp orööpnaat. ¹⁵ Inëen yaaup pi pim ngarangkepë omnant yaauteen köpël wë. Pötaanök nook arën, ‘Inëenörö,’ pël naniwasën yeë. Nem Pepapë naëaan ngön kat wiaut ök niiaut. Pötaanök ne arën, ‘Nem ngöntörö,’ pël yaniwas. ¹⁶ Arök ne arimëen kom ë neneuléen éaurö. Nookëer ar këët selap uteim önëak yaatak kom ë niulëaut. Pël eën arim kë pöt oröak wiaan ar nem yapintak Pepen omën nantön kimang manë pöt yok pangk nimpnaat. ¹⁷ Ne arën kosang wesak epël yeniak. Ar neneraan lup sant eëim ön.”

Ngönën wonöröak Yesuu ruurö kööre tok elniipnaat

¹⁸ “Ngönën wonöröak kööre tok yaalniin pöt, ‘Pit wet réak Aköpön kööre tok elmëaurö yak tenënta tapël yaalni,’ pël wasën. ¹⁹ Ar yaap ngönën wonöröa rongantak wëan talte pitëm karurö pël wesak kent elniipën. Ar pitëm toktak wonörö. Nook pitëm naëaan kama niön pitëm wëwëet söp wesaurö.

Pötaan kööre tok yaalni. ²⁰ Arën nem ngön epël niak pötën kön wiaan. ‘Inëen yaö nampök pim ngarangkepë il nemowaspan.’ Pit neen kööre tok elnéaut. Pötaan arënta tapël elniipnaat. Pit nem ngönta ënem yeëa talte arimteta kat wiak ënem eëpën. ²¹ Pël eëpnaatak pit Pep ne wes nemëaup piin köpël éak kasëng mena. Pötaanök ar nemorö pël wesak kööre tok elniipnaat. ²² Ne yaap pitëm naë oröak ngön ök nemaan éan talte pitëm saun pötë kangut tekeri nasën eëpën. Pël eëpnaatak ök maan kat wiak kaaö éaurö. Pötaan saunat wiaapnaat. ²³ Omën neen kööre tok yaalnë piporö nem Pepapönta kööre tok yaalmë. ²⁴ Ne ya ke nentere nent omën ngaanöröa naënöt pitëm tekrak mëneimaut. Pël naën éan talte saunatë kangut pitëm naë naaröön eëpën. Pël eëpnaatak pit nem ya mëna pötön itenak ten Pep pouwaarën kööre tok yaalni. ²⁵ Pël yaë pötak ngönën pepeweri ngaan ngön kosang nent epël éa pöt kë yaarö. ‘Pit pas neen kööre tok elnéaut.’ ²⁶ Ël Kaamököp nook nem Pepapë naëaan wes mëen arim ngësë waisëpnaat. Pöp ngön këët tekeri yewesa pöta Pulö Pepapring wëaupök wais nem ngönöt war wesak ök niapnaat. ²⁷ Pël eën pöt arta ngaanëer nem ya ngës réaurekaan akun wali neering wakaimaurö. Pötaan nem songönte arökta tekeri wesak ök anëët.”

16

¹ Yesu pi ten pim ruuröen kaalak epël ök yenia. “Ar kön wi kosang yewesaut söp wasnganok pël niiaut. ² Pit ar pitëm ngönën tupötëaan waö ë nimëëpnaat. Pël éak kaalak akun nent oröön pit ar mën wel yaniwem Anutuun kaamök yaalmë pël kaar wasëpnaat. ³ Pit neen köpëlre Pepenta köpël. Pötaanök pël elniipnaat. ⁴ Naaröön wiaan ök yeniak. Pötaanök ënemak oröön pöt epël wasëneët. ‘Pim ngaan ök niia pötak yaarö,’ pël wasëneët.”

Ngëengk Pulöökë ya yamëngkaut

“Ne ngaan arëring wë yak ngön pipot ök neniaan éaut. ⁵ Pël éautak peene pöt nem wes nemëaup ngësë suméak yaëen arim naëaan nampök neen, ‘Ni talë sum?’ pël nenëaan yeë. ⁶ Ne sëen omën orööpnaaten ök niak pötaan ya ngës yeë. ⁷ Pötaanök ne yaap niamaan. Ne ar söp niwesak sëen arim naë omën ompyaut orööpnaat. Ne nasën eëma pöt Ël Kaamököp arim naë newaispan. Ën nem suma pötak nook wes mëen irapnaat. ⁸ Pi irapna pötak ngönën wonörö saunaring wëanre wotpil sak wëan pöta songönte tekeri wes menak ngön ya yamëngkauta songönteta tekeri wes mampnaat. ⁹ Saunaring wëa pöta songönte eptakël tekeri wasëpnaat. Neen kön wi kosang nenewasën yaurö pötakël tekeri wasëpnaat. ¹⁰ Ën wotpil sak wëa pöta

songönte eptakël tekeri wasëpnaat. Ne nem yaat pet irak Pepa ngësë sëen ar kaalak itnaangkën ëënëët pötakël tekeri wasëpnaat. ¹¹ Ën ngön ya yamëngkauta songönte eptakël tekeri wasëpnaat. Anutuuk yangerakë kaöap Seten pi këlangön yaatak ulmëëpënëak ngön ë pet irak wë pöl pit tapël elmëëpnaat pötakël tekeri wasëpnaat.

¹² “Ngön kësang wiaap ök niamaatep peene tapëtakëer ar yok pangk ënëm naën ëënëen sa. ¹³ Ngön këët tekeri yewesa pöta Pulö iräk ngön këëta songönte pet elniin ëwat sënëët. Pël yeem pim könöökkan rëak nant neniapan. Pepa naëaan kat wiaul war wesak omën ënëm orööpnaatönta ök niapnaat. ¹⁴ Pi nem ngönre omnant wak ök yeniaan nem yayaat orööpnaat. ¹⁵ Pepa omën pout nemot. Pötaanök, ‘Pi nem ngönre omnant wak tekeri wes nimpnaat,’ pël niiaut.”

Yesu pi sak kaalak waisëpnaap

¹⁶ “Akun kot nent won sëen ar neen itnaangkan. Kaalak akun kot nent tapël won sëen waisën itaampunëët.” ¹⁷ Pël niaan ruurö tenimtok tenimënt neneren epël mëäaut. “Pi tol ëënak epël ya? ‘Akun kot nent won sëen ar neen itnaangkan. Kaalak akun kot nent tapël won sëen waisën itaampunëët,’ pël yaap. Pël niak kaalak, ‘Pepa ngësë sumaat,’ pël yaap. ¹⁸ ‘Akun kot nent,’ pël ya pöt tol nenten ya? Tiar pöta songönten köpël yeë.” ¹⁹ Pël mëak ten Yesuun pëel menëak yaëen pimtok itanak epël yenia. “‘Akun kot nent won sëen ar neen itnaangkan. Kaalak akun kot nent tapël won sëen waisën itaampunëët,’ ar nem pël niak pötaan pëel neanëak yeë ma? ²⁰ Ne yaap pan niamaan. Ar ingre ya ilak kaö panë anëët. Pël yaëen omën ngönën wonrö pit ërëpsawi ëëpnaat. Arim lupöt ya ngës ëënëët. Pël ëënëëtak pötak kaip tiin ërëpsawi koirënëët. ²¹ Öng namp pi ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat wiipna akunet temanöm yesën ya ngës ëëpnaat. Pël ëen ruup oröön pöt ya ngës pöt won sëen rungaap oröa pötaan ya ërëpërëp kön wi yaë. ²² Pöta ök ar peene ya ngësring wë. Pël yeëetak ne kaalak arën itaangkën ënëm ar ërëpsawiarung önëët. Pël ëen omën nampök arim ërëpsawi pöt wa ëp naalniipan. ²³ Akun pötak arök neen omën nentaan pëel nenëangan. Ne yaap pan niamaan. Ar nem yapintak Pepen omën nentaan manë pöt yok pangk nimpnaat. ²⁴ Ar ngaan omën nent önëëtaan nem yapintak kimang nemaanörö. Pötaanök kimang maan ningkën arim naë ërëpsawi kësang pan orök wiaapnaat.”

Yesu pi yangerakë omën utpetat il wesa

²⁵ “Ne wet rëak arën watëpang ngön niaut. Ën ënëm pöt kaalak watëpang neniangan. Nem Pepapë songönte tekeri wesak ök niamaat. ²⁶ Akun pötak arimtok nem yapintak Pepen kimang manëët. Nook arimëen kimang mema pöt neniaan yeë. ²⁷ Ar ne lup sant elnëak Pepa naëaan waisaup pöt kön wi kosang yenewes. Pötaan Pepak ar lup sant yaalni. ²⁸ Ne ngaan Pëparing wakaim olëak pi moulmëak e yangerakë waisaup. Pël ëak peene wakaim olëak yanger sëp wesak kaalak Pepa ngësë sumaat.”

²⁹ Pël niaan ruurö ten epël yemak. “Peene pöt watëpang neniaan, tekeri wesak ök yeniaan. ³⁰ Ten peene niin ëwat yes. Omnarök pëlpël neniaan wiaan nim könöök war wesak yaaup. Ni omën poutön ëwatëp. Pötaanök ten peene ni Anutuun naëaan irëaup pöt kön wi kosang yewas.”

³¹ Pël maan Yesuuk kangir epël yenia. “Yaap, peenök kön wi kosang yewas ma? ³² Kat wieë. Akun orööpnaat pël niak pöt yok oröa. Pël ëen ar repak arim kaatë sënëak noolëak sëen nemënt ömaat. Pël ëëmaatak nemënt won. Nem Pepap pi neering wë. ³³ Ar neering wëen arim naë mayaap orök wiaapënëak niiaut. Ar yangerak wë këlangön kat wiinëët. Pël ëënëëtak yangerakë omën utpetat nook il yemowas. Pël yaëen arim lupöt kosang sak ön.”

17

Yesu pim ruurö tiarimëen kaamök elnipënëak kimang mëä

¹ Yesu tenën pël niak we riak kutömweriil iteneë epël yema. “Pep, akunet yok oröa. Pötaanök nook nim yapin pingët tekeri wes mempaat, nuuk nim Ruup nem yapin pingët tekeri wes man. ² Nuuk omën nem naë wa neulëaurö wëwë kosangët koir mampëak ne yangerak omnaröa ngarangk wes neulëaup. ³ Wëwë kosangta songönte epël. Pit ni Anutu këëp niin ëwat wë nim wes nemëaup, Yesu Kristo, neenta ëwat öpna pötak wëwë kosangët pitëm naë orö rëëpnaat. ⁴ Ne nim ya ngön neaan pöt mënak pet irumëak yeë. Pël yeem yangerak nim yapin pingët tekeri wes yemangk. ⁵ O Pep, ngaan kutömre yang naaröön wiaan ne nim naë wë kutöm ë rangiatring wakaimaut. Pötaanök kaalak peene ë rangi tapët nan.

⁶ “Ne yangerakë omën nim ne nenan pöröen nim songönte ök maimaut. Omën nimëen yaö wesak nem naë wa neulëa pörö nim ngönta ënëm yaë. ⁷ Pël ëak omën ne nenan pöt pout nim naëaanöt pöt pit ëwat yes. ⁸ Ngön pout ne nenan pöt nook pit mangkën yeë. Pël ëak ne nim naëaan waisan pöt pit ëwat sak nuuk ne wes nemëan pötenta kön wi kosang

yewas. ⁹ Ne pitëmëen kimang yeniak. Omën ngönën wonöröaan won, omën nim ne nenan pöröaan kimang yeniak. Ni pit nimëen yaō wesaurō pōtaanōk. ¹⁰ Omën nim pi-porō tepërimorō. Nem eporō tepërimorō. Pit nem weëre kosangō pet yaalmëen nem yapin pingët orō yarë. ¹¹ Pit pöt yangerakë wëwëet om yal menak öpnaarō. Ën nem yangerakë wëwëet pet yair. Pël êak ne nim naë waisumaan yeë. Pep, ni ngëengkëp, nim weëre kosang nenan pötring nuuk ngarangk elmëem. Pël êen muumōngk öpnaan. Pël êak tepërim lup kopëtemer sak wë pöl pitta tapël êak öpnaat. ¹² Ne pitring wë nim weëre kosang nenan pötring ngarangk elmëen muumōngk wakaimaut. Ne ngarangk yaalmëen namp kö nasën. Nim ngönëntak êan pöt kë rapënëak kopët namp kö sëpënëak yaō êan pöpökëer kö sa. ¹³ Ne peene nim ngësë aprumëak yeë. Pōtaanōk nem êrëpsawiet pitëm lupötë orōak ulöl sak wiaapnaataan yangerak wë ök yeniak. ¹⁴ Ne nim ngönöt ök më pet irën omën ngönën wonörō pit kööre tok yaalmë. Pöt ne omën ngönën wonörō pitëm yaaul naën ök tapël pitta omën ngönën wonörō pitëm yaaul naën. Pōtaanōk kööre tok yaalmë. ¹⁵ Ne pit yangerakaan ömëak kimang neniaan. Omën utpetapë moresiaan ent ë moulmëemëak kimang yeniak. ¹⁶ Ne omën ngönën wonörō pitëm yaaul naën, ök tapël pitta omën ngönën wonörō pitëm yaaul naën. ¹⁷ Nim ngön këetak kom elmëen nimëen yaō sak öpnaan. Nim ngön pöt këet. ¹⁸ Nuuk neen ya ngön neak yangerak omnarōa ngësë wes nemëen pöl nook pit ya ngön mëak omnarōa ngësë wes yemomë. ¹⁹ Nuuk pit ngön këetak kom elmëen nimëen yaō sak öpënëak nook nem wëwëet pitëmëen yaō yemowas.

²⁰ “Ne pitëmëen pëen kimang neniaan. Omën pitëm ngön kat wiak neen kön wi kosang wasëpna pöröaanta yeniak. ²¹ Ne omën eporō pourō lup kopëtemer sak öpna pōtaan kimang yeniak. Pep, ni neering wëen nem niiring wë pöl pit tepëring öpënëak kimang yeniak. Pël êen ngönën wonörō pit pöten itenak nuuk ne wes nemëen waisan pöt kön wi kosang wasëpënëak pötenta kimang yeniak. ²² Pit tepërim lup koptemer sak wë epël pitta tapël sak öpënëak ë rangiat nim ne nangkën pöt nook pit yemangk. ²³ Pit lup kopëtemer panë sak öpnaataan ni neering wëen ne pitring wë. Pël êen omën ngönën wonörō pit pöten itenak nuuk ne wes nemëen waisan pöten kön wiak nuuk ne lup sant yaalnëen pöl pit lup sant yaalmë pötenta kön wiipnaat. ²⁴ Pep, omën nim ne nangkën pörō nem kutöm ë rangiat itaampnaan nem ömaarek ten pourō önëak kimang yeniak. Nem kutöm ë rangi pöt ni ngaanëer

kutömre yang won wiaan ne lup sant elnëak nenaup. ²⁵ O Pep wotpilëp, omën ngönën wonörō pit niin köpël wëen nookëer niin ewat wë. Ën omën nem naë wë eporō pit nuuk ne wes nemëen waisan pöten ewat wë. ²⁶ Ne nim songöntë tekeri wes menaut. Pël êak tekeri wes meneim ömaat. Pël êen ne lup sant yaalnëen pöl pitta tapël elmëen. Pël êen ne pitring ömaan.”

18

Yesu Kesemani wëen ngaarōak wali wa (Matiu 26:47-56; Maak 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹ Yesu pi kimang ngön pet irak pim ruurō ten koirak i Kitron pömer olëak ëngk komuntakël Olip ya newer wieëa pörëkë saut. ² Pörëk së wëen Yutas ngaaröen kup mowipnaap pi Olip ngësë pöön ewatëp yak Yesure ruurō ten ngësë pöök kët poutë pörëk wa top ë yaaut yak. ³ Pörëk së wëen Yutas pi Rom nga naröere kiri ar yaaō kaöaröere Parisi ngönën omnarōa naëaan polis narō koirak nga ë omnant wak es mangiak waisa. ⁴ Pël êen Yesu pi omnant elmëepna pötön ewat wëak kepōngk wiak naë së epël pëel yema. “Aë, ar talëpön ap weseim?” ⁵ Pël maan epël yema. “Ten Yesu Nasaret kakaanëp koirënëak yewais.” Pël maan Yesuuk epël yema. “Ne tapöp.” Pël mëak itaangkën Yutas ngaaröen kup yemowiem pit pourō wëa. ⁶ Pël êen pit pim, “Ne tapöp,” pël mëea pōtaan kasngaë kan së yangaak yengenti. ⁷ Pël êen kaalak rangk pëel yema. “Aë, ar talëpön ap weseim?” Pël maan epël yema. “Yesu Nasaret kakaanëpön.” ⁸ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ne tapöp niakat. Ar nemtën ap yewas pöt omën eporō om wes momëen sëp.” ⁹ Pi pim wet rëak Anutuun, “Omën nim ne nenan pörō namp ap naön,” pël mëea pöt kë rapënëak ngön pipët mëea. ¹⁰ Pël yemaan Saimon Pita pi öpwer wëaup yak yepatuukaan përéak kiri ar yaaō wotöököpë inëen ru namp yapinte Malkas pöp möak pim kat yaapkëep per olëa. ¹¹ Pël êen Yesuuk Pitaan epël yema. “Öpwer kaalak yepatuuk më. Këlangön Pepak yenangk epot sëp newasngan.”

Pit Yesu wak Anasë naë sa

¹² Pël maan ngaaröere pitëm wotöököpë polisörō pit Yesu wali wak wii tëa. ¹³ Pël êak pit pi wak wet rëak Anasë naë sa. Pöt Kaiapas pi akun pötak kiri ar yaaurōa wotöök wëaup Anasë koontup wak wëa. ¹⁴ Kaiapas pöp wetkaal Yuta omnaröen, “Omën pourō kö sënganëen kopëtapök wel wiipna pöt ompyaut,” pël mëea pöp.

Pitaak Yesuun yak mowesa

(Matiu 26:69-70; Maak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Ten Saimon Pita pit Yesu wak yesën ënëm saut. Pël ëak kiri ar yaaö wotöököp pi neen ewatëp yak nemënt Yesuu ënëm kiri ar yaaö wotöököpë ëmööké öngpök ilëaut. ¹⁶ Ën Pita pi om ëm ngësöök tauëëa. Pël ëën kiri ar yaaö wotöököpë ewatëp nook kaalak ka tomök orö öng ëm kanëra ngarangk wëa pöpön mëak Pita koirak öngpök saut. ¹⁷ Pël ëën öng ëm kanëra ngarangk pöpök Pitaan epël yema. “Yesuu ruuröakaan namp ni koröp.” Pël maan Pitaak, “Ne won,” pël yema. ¹⁸ Pël mëak polisre inëën yaaurö tomök ëp ëën es merak tauëë mor yesa pöröa naë së es mor yes.

Kiri ar yaaö wotöököpök Yesuun pëël mëëa

(Matiu 26:59-66; Maak 14:55-64; Luk 22:66-71)

¹⁹ Kiri ar yaauröa wotöököpök Yesuun pim ruuröen pëël mëak omnaröen ngönën ök yamëëa pötenta pëël mëëa. ²⁰ Pëël maan kanggiir epël mëëa. “Ne omnaröa ëöetak ngön ök yamëëaup. Yuta omnaröa ngönën tupötëere ngönën tup kaöetak wa top ëak wëën ök yamëëaup. Ëlëëp naën. ²¹ Tol ëën neen pëël yenëaan? Nem ngön ök yamëëauröen pëël ma. Pit nem yamëëa pöt ewat wëerek kat mowi.” ²² Pël yemaan polis namp pim naë tauëëaupök Yesu mor kaë momöak epël mëëa. “Ni wotöököpön pil mangan.” ²³ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ne ngön utpet yak pöt utpet pöt war wesak aan ten kat wiinaatëp. Yaap yakap oröp ëënak pas yenemöön?” ²⁴ Pël maan pim moresiarë wii motëa pöt om ëaul ëaan Anasök wes momëën kiri ar yaaö wotöököp, Kaiapas, pim ngësë sa.

Pitaak kaalak Yesuun yak mowesa

(Matiu 26:71-75; Maak 14:69-72; Luk 22:58-62)

²⁵ Saimon Pita pi es mor yesem tauaan piiring wëa pöröak epël yema. “Niinta pim ru namp koröpök.” Pël maan pi yak wesak, “Ne won,” pël yema. ²⁶ Pël maan kiri ar yaaö wotöököpë inëën ru namp Pitaë öp möak katëëp per olëa pöpë karipök epël yema. “Yaap, ne itaangkën Olip yaöök piiring wëën itenaut koröp.” ²⁷ Pël maan Pitaak epël yema. “Ne won.” Pël yemaan kokor namp ngön ya.

Pit Yesu wak Pailatë naë sa

(Matiu 27:1-2, 11-14; Maak 15:1-5; Luk 23:1-5)

²⁸ Pit wangam kan röökëer Yesu Kaiapasë naëaan mësak Rom yang ngarangkëpë ka kaöetakë mësak yes. Pël ëak pitëmënt pörö yang ngarangkëpë kaatak lup kewil ëëpanëak kakaati neilan ëa. Pöt tol ëënak? Pit lup kewil ëak pöt Anutuu mait elmëa akun ngëëngtakt kaömp nanën ëëpën sa

pötaanök. ²⁹ Pël wesak om tomök tauaan Pailat pi pitëm naë së epël pëël yema. “Ar oröp mor ëën omën epop ngön yaatak ul-mëënak mësak yewais?” ³⁰ Pël maan pit epël yema. “Pi utpet naën ëanëën ten pas mësak newaisën ëan tapön.”

³¹ Pël maan Pailatök epël yema. “Arimtok mësak së ngön yaatak ulmëak arim ngön kosangta wieëaul elmëë.” Pël maan Yuta omnarök epël yema. “Ar Rom omnarö arim ngön kosangtak tenim naë omën yamëngkautaan nga wia.” ³² Yuta omnarö pit pël yemaan ngaan Yesu pimtok pim këra yetaprak möön wel wiipnaat ngön pël mëëa pöt kë oröa. ³³ Pël maan Pailat pi kaalak kakaati ilë wë Yesuun ngön maan sëën epël mëëa. “Ni Yuta omnaröa omën omp aköp ma?” ³⁴ Maan Yesuuk epël mëëa. “Ngön pit nimitok kön wiak yaan ma omën narök ök niaan yaan?” ³⁵ Pël maan Pailatök kanggiir epël mëëa. “E, ne Yuta omnamp ma? Nimitë omnaröere kiri ar yaaö kaöarök nem naë mësak wais yanulëëp. Ni tolël ëaup?”

³⁶ Pël maan Yesuuk kanggiir epël mëëa. “Nem omnarö wa ngaöök yamëa pöt yangerakaan wonte. Pël ëëëanëën nem ruurök nga elmëën Yuta omnarök ne neneön ëan tapön. Nem omnarö wa ngaöök yamëa pöt yangerakaan wonte.” ³⁷ Pël maan Pailatök epël mëëa. “Ën ni omën omp ak namp ma?” maan Yesuuk epël mëëa. “Nim neen omp ak namp pël yenëaan pipët yaap. Ne ngön këet tekeri wasumëak yangerak wes nemëën nem ëlëpök newilaup. Pötaanök namp pi ngön këëta ënëm ëëpna pöp nem këm ngönte kat wiipnaap.” ³⁸ Pël maan Pailatök epël mëëa. “Ngön kë pöt tol nent?”

Pailatök Yesu këra yetaprak mööpënak mëëa

(Matiu 27:15-31; Maak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Pël mëak kaalak tomökël orö epël yema. “Nem piin nga elmëëa utpet nent pim naëlaan nokoirën. ³⁹ Arim yeë pöl ne Anutuu mait elmëa ngëëngk akunetak omën namp wii kaatakaan öpënëak wes nimë yeë. Pötaanök ne ar Yuta omnaröa omën omp aköp wes nimëën sëpën ma?” ⁴⁰ Pël maan pit ngön ë olëak epël yema. “Pipmor won. Ni Parapasökëer wes nimë,” pël yema. Parapas pöp pi omnarö mënak pitëmot kain yewaup.

19

¹ Pailatök pim ngaaröen maan Yesu pol koröp wapötiringöök momöa. ² Pël ëak ngaarök ökre was mëak wii këmampön ulte ket ëak keponöök mowaëak ngaaröa ulpëën köp möa namp wa momëa. ³ Pël elmëak naë së epël mëëa. “Yowe, Yuta omnaröa omën omp aköp,” pël mëak mor kaë momöa.

4 Pël yaëen Pailat pi kakaatiaan orô Yuta omnarôen epël yema. "Iteneë. Ne pikaan nga elmëëma utpet nent nokoirën. Pötaan arimëntta êwat sënëak wes yanimë." 5 Pël mëak Yesu pi këmampön ulre ulpëën pötrng mësak tomök orô wimëak epël yema. "Omën epopön iteneë." 6 Pël maan kiri ar yaaö kaöaröere polisörö iteneë êlak wiak epël yema. "Këra yetaparak möön wel wiip. Këra yetaparak möön wel wiip." Pël yemaan Pailat pi epël yema. "Piikaan nga elmëëma utpet nent nokoirën. Pötaanök arimtok wak këra yetaparak momöë." 7 Pël maan Yuta omnaröak epël yema. "Pimtok pimtën, 'Ne Anutuu Ruup,' pël yamëem Anutuu yapinte wa ngep yaë. Pötaanök tenim ngön kosangtak, 'Pi wel wiip,' pël ya." 8 Pël yemaan Pailat pi ngön pöt kat wiak kas pan ëa. 9 Pël ëak kaalak Yesu mësak pim ka kaöeta kakaati ilë epël mëëa. "Ni tarëkaan oröaup?" Pël maan Yesuuk kangiiir nemaan ëa. 10 Pël ëën Pailatök epël mëëa. "Töl ëënak neen ngön nenëaan yaën? Ne wil niulëëmaare këra yetaparak nimöoma poutë weëre kosangët pangk ëaap. Ni pöten köpël ma?" 11 Pël maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. "Anutuuk weëre kosang naningken ëanëën neen ngep ëak nenëaan ëan tapön. Pötaanök omën ne newak nim ngësë wes nemëa pöpë saunetak nimët il yewas."

12 Pël maan Pailat pi ngön pöt kat wiak wes momëëpënëak yemaan Yuta omnaröak ngön ëak epël yema. "Ni omën pipmor wes mëëmë pöt Rom omën omp ak kaöap Sisa ngöntre kar naalmëën ëëmëët. Omën namp pi pimtök pimtën omën omp aköp apna pöp pi Sisa piin kööre tok elmëëpnaat." 13 Pël maan Pailat pi ngön pöt kat wiak Yesu mësak tomököl orô ngön ë pet yaira urtak wel aisëa. Ur pöta yapinte Kël Purpurwer. Pöwer Yuta ngöntak Kapata pël yamëëa. 14 Akun pöt Anutuu mait elmëa akun ngëëngktakëën omanant wa kön yaaö këttak yak këtëp luptak wëen Pailatök Yuta omnaröen epël yema. "Arim omën omp aköpön iteneë." 15 Pël maan pit ngön ëak epël yema. "Pi wel wiip, wel wiip. Këra yetaparak möön wel wiip." Pël maan Pailatök epël yema. "E, arim omën omp aköp këra yetaparak möömëak yak ma?" Pël maan kiri ar yaaö kaöaröak epël yema. "Ten omën omp ak munt nampta won, Sisa kopëtap." 16 Pël maan Pailat pi ngön pöt kat wiak Yesu këra yetaparak mööpënëak ngaaröa naë wes yemomë.

Yesu këra yetaparak möa
(*Matiu 27:32-44; Maak 15:21-32; Luk 23:26-43*)

17 Ngaarö pit Yesu pimtë këra yetapëer menak waalën kakaan mësak yang lup nenta yapinte Kepön Kos, Yuta ngöntak Kolkota, pörëkë yes. 18 Pörëkë së Yesu këra

yetaparak mö yemoulmë. Yesu tekarak, ën omën naar, namp we naöök ë yaulmë. 19 Pël ëën Pailatök ngön nent epël retëng ëak këra yetaparak wi yaulmë. "Yesu, Nasaret kakaanëp, Yuta omnaröa omën omp aköp." 20 Yesu yetaparak möa yang lup pöt Yerusalem kak naë yak Yuta omnarö kamtaöök kaal wak yeem sangk kel yeëa. Retëng pöt Pailatök Yuta ngöntakre Rom ngöntakre Krik ngöntak poutë wi ulmëaut. 21 Pël ëën Yuta omnaröa kiri ar yaaö kaöaröak Pailatën epël yema. "Ni, 'Yuta omnaröa omën omp aköp,' pël retëng ëënganëp. Epël ë. 'Puuk, 'Ne Yuta omnaröa omën omp aköp,' pël yaaupok,' pël retëng ë." 22 Pël maan Pailatök epël yema. "Yok retëng ëanrek epël wiaap," pël yema.

23 Ngaarö pit Yesu yetaparak mö ulmëak pim ulpëëne poë koröpöt kom ëak kong nent wesak neenemot ëa. Pël ëak pit pim ulpëën waliip omnaröa ket yeem ilak korir namëëñëp wa. 24 Pël ëak pit neneren epël ök mëëa. "Tiar epop kelinganëp. Om ngasamtak wiak talëpök öpën pöten itaampa." Pit pël ëën ngönëntak epël ëa pöt kë oröa. "Pit nem ulpëëne poë koröpöt kom ëak wak ngasamtak wiak talëpök nem ulpëën waliip öpën pöten itena."

Pël wia pötak ngaarö pit pël ëa.

25 Yesuu këra yetapara ingtak öng epël ëak tauëëa. Yesu ëlëpre ëlëpë nangapre Maria, Klopasë öngöpre Maria Matala kakaanëp pël ëak tauëëa. 26 Pël ëën Yesu pi itaangken pim ëlëpre ne pim ru kent yaaup, tenip pim naë tauaan ëlëpön epël yema. "Ma, epop nim ruup." 27 Pël mëak neen epël yenëa. "Epop nim ëlëp." Pël neaan akun pötak ne Maria mësak nem kaatak së ulmëak ngarangk elmëëimaut.

Yesu wel wia
(*Matiu 27:45-56; Maak 15:33-41; Luk 23:44-49*)

28 Pël mëak Yesu pi pim yaat pet yair pël kön wiak ngönëntak wia pöt kë rapënëak epël ya. "Ne iiten yaë." 29 Pël yaan pit i kaö kel newer wak wain i som kep nent peö ëak wiewëa pötak wariak këkalëp naö yapinte isop pöök wa tëak këmtak yemowas. 30 Pël ëën Yesu i pöt nak epël ya. "Yok pet yair." Pël ëak kepönö toak ngemaan pim könöp oröön wel yawi.

Nga omën nampök Yesuu kalapmorök ingëp wesira

31 Anutuu mait elmëa akun ngëëngktakëën Yuta omnarö pit omanant wa kön yeëa. Pötaanök pit omën sokur akun ngëëngktak këra yetaparak möaurö ngaarëk utaapnaaten kaaö ëën së Pailatën epël mëëa. "Ten yok pangk së ing kilöt rë moutak sokur ent ë wiin ma?" 32 Pël maan Pailatök ngaarö

wes mēen sē omēn Yesuu naē mōa pōaarē ing kiltepar rē yemout. ³³ Pēl ēak Yesuun itaangkēn pi yok wel wia ēēn ing kiltepar nemoraan yaē. ³⁴ Pēl ēautak nga omēn kopēt nampōk ingēper kalapmorōk wesirēn iire ērōt yaarō. ³⁵ Omēn pōt yaēēn itenaup nook arta kōn wi kosang wasēnēak ngōn yaap ōk yenia. Ne ēwat wē ngōn yaap yenia. Pōtaanōk ar kōn wi kosang wasēn. ³⁶ Ngōnēntak epēl wia pōt kē rapēnēak orōa. “Pit pim kos naō mō narēēpan.” ³⁷ Ēn ngōnēntak ngōn munt nent epēl ēa. “Omnarōak pitēm ingēp moēa pōpōn itaampnaan.”

Yesu weera

(*Matiu 27:57-61; Maak 15:42-47; Luk 23:50-56*)

³⁸ Yesu wel wiin Arimatia kakaan omēn namp Yosep ngaan Yesuu ru sak wakaimaupōk Yuta omēn kaōrōen kas ēēn ēlēp wēaupōk Pailatē naē sē Yesuu sokur ent ēēpēnēak ōk mēēa. Pēl ēēn Pailat pi kuure mak maan sē sokur ent ēa. ³⁹ Pēl ēēn Nikotimas ngaan rōōk nentak Yesuu naē sa pōp pi kolap kōp nga kamp yaaō kep nent pim kōnōmēt 45 kilokram pōta ōkōt wak sa. ⁴⁰ Pēl ēēn piarip Yuta omnarōa welarō weerēpēnēak yaaul kolap kōp nga kamp yaaō pōt wa momēak poē korōpōōk kōr koēa. ⁴¹ Yesuu yetaparak mōa yang lup pōta nokoliil ngēs naō wieēa. Ngēs pōōk omēn sokut wak sē wiipēnēak yaō ēa kēl ōngōp naō wieēa. Pō omēn namp nawiinō. ⁴² Pōt Anutu mait elmēa akun ngēēngktakēēn Yuta omnarō pit omnant kōn yaēēn kēl ōngōp pō naē wiaan yak piarip Yesuu sokur wak sē weera.

20

Yesu weletakaan wal ēa

(*Matiu 28:1-8; Maak 16:1-8; Luk 24:1-12*)

¹ Santeetak rōōkēer Maria Matala kakaanēp koutaring omēn yangaōōkē sa. Pēl ēak sē itaangkēn kēl ur wari ulmēampel wa olaan kan tē wieēa. ² Pēl ēēn pi itenak pōōmpō wais ten Saimon Pitaē naē orōak epēl yenia. “Pit tiarim omp akōp wak sē tarēk wia wes? Ten kōpēl.” ³ Pēl niaan ten Pita kaatakaan orōak omēn yangaōōkē saut. ⁴ Pēl ēak kan kourak yesem nook Pita ēnēm rē moolēak ne wet rēak omēn yangaōōk sē orōaut. ⁵ Pēl ēak ne ōngpōk neilaan. Om tok ori ōngpōk itaangkēn Yesuu poē korōp pēēnō wieēa. ⁶ Pēl ēak wēēn Saimon Pita pi nem ēnēm wais omēn yangaōōkē ōngpōk sē itaangkēn poē korōpō wieēa. ⁷ Pēl ēēn itaangkēn poē korōp Yesuu kepōnōōk kōr koēauta wieēa. Pō muntaōring erēn ēak wi naōn. Ponspons ēau pēlēer wieēa. ⁸ Pēl ēēn wet rēak sē orōaup nookta ōngpōk sē itenak kōn wi kosang wesaut. ⁹ Pēl ēa akun pōtak

Anutuuk ngōnēntak, “Pi weletakaan wal ēēpnaap,” pēl ēa pōt kōn nawiin ēaut. ¹⁰ Pēl ēak tenip kaalak kakēl saut.

Yesu pi Maria Matala kakaanēp ēō pet elmēa

(*Matiu 28:9-10; Maak 16:9-11*)

¹¹ Maria pi omēn yangaōōk om wē ing aim wiak kēl ōngōpōōk tok oriak itena. ¹² Pēl ēak itaangkēn ensel naar ulpēēn kōlamaar mēēauwaar kēl ōngōpōōkē kakaati Yesuu urtak, namp ingesiarē urtak namp kepōnōōkē urtak ēak wel aisaēēa. ¹³ Pēl ēēāurekaan epēl mēēa. “Ōng epop, ni tol ēēnak ing yaan?” Pēl maan epēl mēēa. “Omnarōak nem Akōpē sokur wa pi nerek wia. Ēn ngāōl yeēp pit korak kōn wia wes? Ne pōten kōpēl.” ¹⁴ Pēl mēak kaip ti itaangkēn Yesu tauēēa. Pēl ēēn Maria pi itenak, “Epop Yesu,” pēl newasēn ēa. ¹⁵ Pēl ēēn Yesuuk epēl mēēa. “Ōng epop, ni tol ēēnak ing yaan? Talēpōn ap yewasēn?” Pēl maan Maria pi ngēs pōōkē pepapōk ya wesak epēl mēēa. “Kaōap, nuuk pim sokur wak sē nerek wiaup pōt wiaurekēn ōk nea. Pēl ēēn ne sē ōmaan.” ¹⁶ Maan Yesuuk epēl mēēa. “Maria.” Pēl maan Maria pi kaip tiak Yuta ngōntak, “Raponai,” pēl mēēa, pōt tiarim ngōntak, Rē yanuulaup. ¹⁷ Pēl maan Yesuuk epēl mēēa. “Ni ne wali neōngan. Ne nem Pepapē ngēsē nawisēn wē. Pēl ēaarek ni sē nem karurōen epēl ōk mam. ‘Ne Anutu nem Pepapē ngēsē isumaap. Nem Pep pōp arim Pepap. Ēn nem Anutu pōp tapēl arim Anutu.’” ¹⁸ Pēl maan Maria Matala kakaanēp pi wais ten Yesuu ruurōen epēl yenia. “Ne omp akōpōn itenaut.” Pēl niak Yesu ngōn piin mēēa pōt tenēn ōk niiaut.

Yesu pim ruurō ēō pet elmēa

(*Matiu 28:16-20; Maak 16:14-18; Luk 24:36-49*)

¹⁹ Yesuu ruurō ten Sante rō kan Yuta omnarōen kas ēēn ka kan wari ulmēak kakaati wēēn Yesu pi wais tenim tekarak taueē epēl yenia. “Arim naē mayaap wiaap.” ²⁰ Pēl niak pim kalapre morre pōt pet elniin piin itenakya kē saut. ²¹ Pēl yaēēn Yesuuk kaalak epēl yenia. “Arim naē mayaap wiaap. Pepak ne wes nemēēn waisaut, nook tapēl ar wes yanimē.” ²² Pēl pēl niak pul mēn nimēak epēl yenia. “Ar Ngēēngk Pulō wēē. ²³ Pēl ēak omnarōa saunat kērē moolaan won sēpnaat. Ēn nemokēēēn ēēn pōt om wiaapnaat.”

Yesuuk Tomas ēō pet elmēa

²⁴ Yesu ten pim ru pōrōen ēō pet elnia akun pōtak tenim kar namp yapinte Tomas yapin nent Ruprup Ēak Wilaup, pi won. ²⁵ Pēl ēēn tenōk piin epēl ōk mēēaut. “Ten Akōpōn itenaut.” Pēl maan Tomas pi epēl yenia. “Nemtok nem itōōrarōk pim

moresiaré wap sée'teparén itaampöore mor wotööring morö itaampöore én kalapmorök ingëp éa seltak mores wesir itaampö pël naén éema pöt yaap newasngan."

²⁶ Wë sant nent won sée'n Santeetak Yesuu ruurö ten Tomasing kaalak kakaati wa top éak ka kan wari ulmëak wëen Yesu pi kaalak wais tenim tekarak tauëé epël yenia. "Arim naë mayaap wiaap." ²⁷ Pël niak Tomasën epël yema. "Nim mor wotö nem moresi wiak itan. Pël éak mores nem kalapmorök ingëp éa seltak wesir. Pël éak kön selap éënganëp kön wi kosang newasum." ²⁸ Pël maan Tomasök epël yema. "Ni nem Aköp. Ni nem Anutu." ²⁹ Pël maan Yesuuk epël yema. "Ni neen itenakök kön wi kosang yenewasën ma? Omën neen itaangköörök kön wi kosang newasëpna pörö érépëpëp éëpnaarö."

Son pim pep epwer retëng äauta songönte

³⁰ Yesu pi tenim itöök retëng selap pan imaut. Pël éa pöt ne pout pep epweri retëng naén. ³¹ Ne pi Anutuu Yaö Mëëaup, Kristo, Anutuu Ruup pöt ar kön wi kosang weseimeë pim naëaan wëwë kosangët koirënëek yak kopët eptepar retëng yeë.

21

Ru 7 pörö i kaöök wëen Yesu ëö pet elmëa

¹ Wë akun nentak Yesuu ruurö Taipirias i kaöök së wëen Yesu tenim naë oröa. Ten ru eporö, ² Saimon Pitaare Tomas yapin nent Ruprup Éak Wilaup, Nataniel Kena kak Kalili yangerakaanëpre Sepeti pim ruaarre ten Yesuu ru munt naar pël éak wëen oröa. ³ Wë Saimon Pita pi epël yenia. "Ne i kaöök imën nga é sumaan." Pël niaan ten epël mëëaut. "Tiar pourö sépënaan." Pël mëak tenta wangaöök ilëak ten pourö së roök pötak animao namp naön éaut.

⁴ Ten i kaöök së wëen éwa téak kët mapënëak yaëen itaangköen Yesu pi i pisöök tauëéa. Pël éen ten itenak piin Yesu pël newasën éaut. ⁵ Pël yaëen Yesuuk epël yenia. "Nem ruurö ar imën namp koran wesetak?" Pël niaan ten epël mëëaut. "Won pan." ⁶ Pël maan pi epël yenia. "Ar wangaööké é yaapkéelöök olaë. Pël éak narö korönëen." Pel niaan ten iirëep kaööké öngpök olaan imënörö kësang pan ilëak peö éak wëen werunëak poprak éaut. ⁷ Pël éen nook Pitaan epël mëëaut. "Éngkop Omp Aköppe." Pël maan Saimon Pita pim ulpëenëp përé wiak ya yamëngkem wëaurekaan Omp Aköpë yapinte kat wiak ulpëenëp wa mëak i kaöök sörok yoola. ⁸ Pël yaëen ten wangaööké ngaarék së imën iirëep weru wiaut. Pöt i pisö wali won, kot nent temanön, 100 mita pöta ök.

⁹ I pisöök së el ulmëak itaangköen es newes meraan imëne kaömp nant ar éëa. ¹⁰ Pël

éëen Yesuuk epël yenia. "Ar arim imën peene wan pöröakaan narö wak waiseë." ¹¹ Pël niaan Saimon Pita pi wangaööké ngaarék is iirëep weru i pisöökël yawi. Pël éak itaangköen imënörö peö pan éëa. Pitëm saareet 153 pöt selap pan iirëep ilëpna saltak nailën éaut. ¹² Pël éaan Yesuuk ten së kaömp nën yenia. Pël éen ten pourö, "Epop Omp Aköp," pël wesak tenëkaan nampök Yesuun, "Ni talëp?" pël nemaan éaut. ¹³ Pël éen Yesuuk wais kaömpöt kom é ninak imënöröeta tapël yaë.

¹⁴ Yesu pi weletakaan wal é wë tenim naë orö iirëen nentepar nent éa pöt pipët.

Yesuuk Pitaan sëpsëpörö ngarangk éëpna pötaan akun nentepar nent ök mëa

¹⁵ Ten kaömp na pet irak Yesuuk Saimon Pitaan epël yema. "Saimon, Sonë ruup, nim neen lup sant yaalnëen pöt eporöaat il yemowasën ma won?" Pël maan Pitaak epël yema. "Omp Aköp, yaap ni éwat wëen. Ne lup sant yaalni." Pël maan Yesuuk kanggir epël yema. "Ni nem sëpsëp ruurö ngarangk éëim öm." ¹⁶ Pël mëak Yesuuk kaalak akun nentak epël yema. "Saimon, Sonë ruup, ni neen lup sant yaalnëen ma?" Maan Pitaak epël yema. "Aköp, yaap ni éwat wëen. Ne lup sant yaalni." Pël maan Yesuuk epël yema. "Ni nem sëpsëpörö ngarangk éëim öm." ¹⁷ Pël mëak kaalak akun munt nentak epël yema. "Saimon, Sonë ruup, ni neen lup sant yaalnëen ma?" Pël maan Pita pi Yesu pim akun nentepar nent, "Ni neen lup sant yaalnëen ma?" pël mëa pötaan ya ngës éak epël yema. "Aköp, ni omën poutön éwat yaaup. Nem niin lup sant yaalni pötenta éwat wëen." Pël maan Yesuuk epël yema. "Ni nem sëpsëpörö ngarangk éëim öm. ¹⁸ Ne yaap pan niamaan. Ni ngaan ulwas wë kan nim kent kön wiautëel sumëak nimtok nim yepatu urak seimaup. Wë ulöf sumë pötak nim moresiar elmëak wëen maim nampök wii nitëak nim kaaö éëmë pöl mës nuwak sëpnaat." ¹⁹ Yesu pi ngön pipët Pitaë wel wiipna akunetak Anutuu yapinte wak isëpnaat pötakëlök mëa. Pël mëak kaalak epël yema. "Nem ënëm ëëm."

Yesu ru kent yaaup, Son, pim ngönte

²⁰ Yesuure Pita piarip yesem Pita pi kaij ti itaangköen ne piarpim ënëm yesan. Ne ngaan kaömp naö akunetak Yesuu naë wel aisëë piin epël mëëaut. "Aköp, talëpök niin kup mowiipën?" ²¹ Pël éen Pitaak neen itenak Yesuun nemëen epël yema. "Omp epop tolël éëpën?" ²² Pël maan Yesuuk kanggir epël yema. "Nem kentöök pi om wëen ne kaalak waisuma pöt nemtéet. Én ni nem ënëm ëëm." ²³ Pël maan pit repak së pitëm karuröen epël mëëa. "Omën pöp wel nawiin éëpën ya," pël mëëa. Pël éaap Yesu pi pöt, wel nawiin éëma pöten nemaan. Pi om epël

mëëa. “Nem kentöök pi om wëen ne kaalak waisuma pöt nentëët.”

²⁴ Yesu pi neenök ngön pipot ëa. Ne tapöpök ngön epot retëng ë yaningk. Epot pout yaapöt. Nem karuröeta nem epotön yaap ya pël yewas.

²⁵ Yesu ya ke nentere nent mëneimaut kësang wiaap. Ne kön wiin pöt pout pepatë wiipena pöt selap pan ëëpnaat.

Ngön Yaaö Omnarö

Yesu wel wiak kutömweri sêen wê kris-maki 33 pöta ök won sêen Luk puuk Ngön Yaaö Omnaröa Ya Mêmpeimauta Ngön epêt retêng éa. Pi wet réak Yesuu ngön ompyaut retêng éak kaalak epêt éa. Ngön epêt, Ngéengk Pulöök kaamök elméên Yesuu ruuröak ngön ompyaut Yerusalem kak ngés réak ök méak Yutiaare Sameria yang pôtê ök maö sa. Pêl éak yang nantê ök maö së pet ira. Pitaë ya mënauta ngönte Sowi 1-12 wia, ên Pooléet Sowi 13-28 wia.

Pöt epêl wia.

Ngönên ya mëmpênëak kopêta wesaut 1:1-26

Yerusalem kak ngönên ya mënaut 2:1-8:3
Yutiaare Sameria pôtê ngönên ya mënaut 8:4-12:25

Poolê ngönên ya mënaut 13:1-28:31

1. Pim ngés réak ya mënaut 13:1-14:28
2. Yerusalem kak ngönênê wa top kêsangpel 15:1-35
3. Pim ênêm ya mënaut 15:36-18:22
4. Pim ênêm panê ya mënaut 18:23-21:16
5. Pim wii kaatak ulmëaut 21:17-28:31

Yesu pi Ngéengk Pulö wes mëépênëak kup mowia

¹O Tiopilas,

Ne peene kaalak pep epwer retêng ë yaningk. Nem ngaantak ngön retêng ë nina pötön ni éwat wéên pôt Yesu pim ya mëmpöore ngönên aö pêl ima pôtê ngönöt akun pim yaat ngés réa ²pörekaan mëmpö yesem Pepapê akun mowia pôt temanöm sêen pepapök koirak kutömweri isa. Pêl éên akun pôtak Yesu pi weletakaan wal éak kutömweri nawisên wéên Ngéengk Pulöök kaamök elméên puuk pim ngön yaaö omên wet réak yaö elmëaö pôroên pitêm ya mëmpnaata ngönöt ök maima. ³Pêl éak kêt akun selap 40 ruuröa naê éö pet elmëeim wakaima. Pôt pit piin itenak pi yok yaap wal éak wëa wesak kön wi kosang mowasépna yak pêl éak pi wet réak ruuröên Anutuü songönöt ök maima. Puuk omên pourö wa ngaaök nimëak wê. ⁴Pêl éên akun nentak Yesuu ngön yaaö omnarö pit wa top éak wéên Yesu pi pitên ngön kosang wesak epêl ök mëëa. “Ar teéntom Yerusalem kak sêp wasnganok. Ar eprek om kor ön. Pêl éên nem Pepapök Ngéengk Pulö nimpênëak neen ök neaan nem arên ök niia pô nimpnaat. ⁵Ngaan ök niak pôt omên eptaanök ngaan Son pi i yaaptak öngre ompörö i momëa. Ên kot nent wê pôt nem Pepapök Ngéengk Pulöök i ket éak nimpênëak.”

Yesu kutömweri isa

(Maak 16:19-20; Luk 24:50-53)

⁶ Akun nentak kaalak Yesu pim ngön yaaö omnarö pit Yesuring Olip tomök së wê ruurö pit epêl pêlpêl mëëa. “Aköp aê, tiarim éaröa ngaanêër eima pôl ni yok pangk aan Israel omnarö tiarimtok tiarimênt nener ngarangk éëpen ma won?” ⁷ Pêl maan pi kangiur epêl ök mëëa. “Iteneë. Nem Pepap pimtok akun nenten yaö wasên wia pôtakök omên puot orööpnaat. Yaö éa pôtakök omên pôt orööpna akun pôten ar éwat naséngan. ⁸ Pêl éênëetak ar epêl kön wiaan. Pi weëre kosang kêsang ar nimpênëak, akun Ngéengk Pulö arim ngésê waisépna pôtak. Pêl éên ar nem ngönta omnarö pêl sak wê nem songönte tekeri wesak Yerusalem omnaröen ök méak aö äö é yesem Yutia omên muntaröen ök méak om aö yesem Sameria omnaröen ök méak aö yesem kaare yang nantê së pet irêp. Pêl éên omên pourö neen éwat sêpnaan.” ⁹ Akun pôtak Yesu pi ngön epot ök më pet yairên Anutuuk koirak kutömweri isa. Pêl éên ruurö pit mopöök iteneim wéên kepêltak is ilëak kö sak sa. ¹⁰ Pi sêen pit ngaarêkêl om iteneim wéên tapêtakêër omên naar pitêm naê oröak tauëëa, ulpéên kölam panêëwaar mëauwaar pöaarök pitên epêl ök mëëa. ¹¹ “Kalili omnarö, ar oröpmorêên mopöökêl we riak itnakaim? Yesu pi Anutuuk koirak o kutömweri yawis. Pi peene ar itanaan yawis pi tapêl kaalak irapnaap.”

Yutasê urtakêp koir ulmëa

¹² Yesu pim ngön yaaö omnarö pit Olip tomökaan kaalak Yerusalem kakê sa. Tomökaan kakê saö pôt wali won, om wan kilomita pöta ök. ¹³ Pêl éak Yerusalem kaöökê öngpök së oröak el wesak ka wet réak pitêm së wakaim wiak sa pôtak së ilëa. Pêl éak ka kaö ngaarêkêl wiewëa pôrek së wel aisëak wakaima. Pit omên eporö, Pitaare Son, Semsre Entru, Pilipre Tomas, Patolomiuure Matiu, Sems muntap Alpias pim ruup, piire Saimon pi ngaan Rom kamanêp sêp mowasépênëak aima omên tok pôtakaanêp, piire Yutas muntap Sems muntapê ruup. ¹⁴ Pit omên piporö öng naröaring pit pourö wa top éak wëa. Maria Yesu pim élêp, piire pim yokoturö pit pourö wê Anutuun ök maima.

¹⁵ Akun nentak Yesuu ru 120 pôro kaalak wa top éak wê Pita pi pitêm tektrak wal ë tauak epêl ök mëëa. ¹⁶ “Nemorö, Ngéengk Pulöök ngaanêër elméên omên omp ak Tewit puuk ngönên pepeweri ngön nent retêng éaö pôt peene kê oröa. Pi Yutas pôp omên Yesu moröpnaarö mësak kan pet elméên Yesu moröaup piinök éa. Pôt Yutas pi kawi ngentiin muntap pim urtak sêpna pötênök éa. ¹⁷ Tiar éwat wê. Yesu pi Yutas

tenring õpënëak mēēaup. Pël ēēn Yutas pi tenring ya waup.”¹⁸ Pi pël ēak Yesuun kup mowia utpet pōta sumet waup. Pël ēak pi sum pōtaring yang lup nent sum ēa pōt, kawī ngentiak yaat pōr menak orōa.¹⁹ Pël ēēn Yerusalem kakē omēn pourō pit ngõn pōt wak wē yok wel wia wesa. Pël ēak pit yang pōta yapinte Akeltama pël mēēa. Yapin pōta songõnte pōt epël, Omēn lita yanget.²⁰ “Tewit pi tan pep Sam pōweri Yutas pimēēn epël retēng ēa. ‘Pim kaat om pas wiaap. Omēn namp pōtak õpan.’

Ēn Sam pōweri tan munt nentak epël ēa. ‘Omēn muntapōk pim urtak sak pim ya mēna pōt kaalak mēmp.’

21-22 Pōtaanōk tiar omēn munt namp pim urtak koir ulmēēpenaan, Yesu pim ngõn yaaõ omnarõ 11 tenim naē. Pël ēēn puuk Akōp Yesu weletakaan kaalak wal ēa pōt apnaap. Pōtaanōk tiar omēn namp tiarimtē naēlaan koirēpenaan. Pi ngaan pan tiarring wēēn Sonōk Yotanēk Yesu i yemomēēn itenaupōk om wē yewaisem wēēn Anutuuk Yesu koirak mopōōk kutōmweri yawisēn itenaō pōpōk.”

²³ Pita pi ngõn pël òk maan pit omēn naar tekeri wesa. Nampē yapinte Yosep, omnarōak Pasap pël yamēēa pōp, pim yapin munt nent Sastas pël yamēēaup. Ēn nampē yapinte Mataias.²⁴ Pōaar wēl ē ulmēak Akōpõn epël òk mēēa. “O Akōp, ni omēn pourōa lupōtõn ewatēp. Pōtaanōk niin pēlpël yeniak. Omēn epaarē naēaan namp ma nampōk ya epēt wak Yesu pim ngõn yaaõ omnamp pël sēpnaap?”²⁵ Pël ēak puuk Yutas pim ya sēp wesa epēt mēmpnaan. Pi pōt yok sa, Akōpē pimēēn kaare yang yaõ elmēaõ pōrekē.”²⁶ Pël mēak talēpōk isēpēnēk itena pōt Mataiasōk isa. Pël ēēn pit pi il moulmēēn Yesu pim ngõn yaaõ 11 pitring wakaima.

2

Ngēēngk Pulõ irēa

¹ Yuta omnarōa akun ngēēngk kēsang nent yapinte Pentikos pël ya pōtak Yesuu ingre mor saurõ pit ka nentak wa top ēak wēa.² Akun pōtak pit kakaati wēēn omēn nempel mopōōkaan uure kapkapēēr kent ket ēak teēntom irē pitēm wēa ka pōtak ilēak pangk ēak wieēa.³ Pël yaēēn pit itaangkēn omēn pitēm tekarak orōa pōt es wilēngre yangap pōtē òk sak kom kap ēak omnarōa rangk ngentia.⁴ Pël ēak Ngēēngk Pulõ Yesuu ingre mor saurõ pitēm lupōtē ilēak peõ ēak pit wēere kosang kēsang kaamōk elmēēn ngēs rēak ka nantēerōa kakē ngõnõtring ngõn òk aima.

⁵ Akun pōtak Yuta omēn ka waliitēaanrõ Yerusalem kak sē peõ ēak wēa. Pit ngõnēntaan kent ēak pitēm kaat sēp wesak

sē wēa.⁶ Pël ēak wē pit u pōmpelēn kat wiak naē sē ityeengka pōt Yesu pim ruurõ pit omēn sa pōrōa ngõnõtē ngõnēn òk maan kat wiak yaan sa.⁷ Pël ēak epël mēēa. “Elei, omēn ngõn ya eporõ pit pourõ Kalili omnarõep.⁸ Pit tol ēakōk aan tiar neemēn ngõnõtē kat yawi?”⁹⁻¹¹ Tiarim kakē ngõn ke nentere nent kēsang wia. Pël ēaatak tiar ka poutē ngõnõtēēl ya kēsangõt Anutu pim wēere kosangõoring yamēngkauten kat yawi. Itneē. Tiar narõ Patia yangrakaanrõ, narõ Mitia yangrakaanrõ, narõ Ilam yangrakaanrõ, narõ Mesopotemia yangrakaanrõ, narõ Yutia yangrakaanrõ, narõ Kapatosa yangrakaanrõ, narõ Pontas yangrakaanrõ, narõ Esia yangrakaanrõ, narõ Prisia yangrakaanrõ, narõ Pampilia yangrakaanrõ, narõ Isēp yangrakaanrõ, narõ Lipia yanggerak Sairini kak naēaanrõ. Tiarim naēaan, narõ Rom kakaanrõ, Yuta yaapōrõere kōpēl Yuta panēerōa õngpōk ilēaurõ. Ēn tiarim naēaan narõeta Krit kustaakaanrõ, narõ Arepia yangrakaanrõ. Yaap pan, tiarim kakē ngõnõt selap wiaatak yok pangk tiarimtē ngõnõtē Anutu pim wēere kosangring ya yamēngka pōta ngõnte òk niaan kat yawi.”

¹² Pël mēak pit yaan sak kōn selap ēak neneren epël maima. “Elei, pit tol ēak epël ya?”¹³ Pël yemaan narōak òkre wasiin wesak epël mēēa. “Pit wain i ngaat nak kōn irikor ēak ya.”

Pitaak omnarõen ngõnēn òk mēēa

¹⁴ Pitēmēt pël aõ yesēn Pita pi Yesuu ngõn yaaõ omnarõ 11 pitēm naēaan wal ē tauak maap ngõn ēak epël mēēa. “Yuta omnarõ, ar tenim karurõere Yerusalem kak wēaurõ, ar kēēkē wesak kat wiēē. Pël ēēn omēn e yaarõ epēta ngõnte òk niamaan.¹⁵ Arim naēaan narōak ten i nak kōn irikor ēak wē yak pël aim. Pōt won. Peene wangam kan ngolõp 9 kilok yaē. Talēp epētak i nak kōn irikor yeēa?”¹⁶ Epēt Anutu pim ngaanēēr tektek omnamp Soel piin epël òk maan retēng ēa.

¹⁷ ‘Anutuuk epël ya. Ēnēm pan yangaakē wēwēet won wasuma akunetak nem Pulõ wes mēēn irēak yang poutē omnarõ pangk elniipnaat.

Pël ēēn arim koont yokoturõ pit nem ngõn pōt war wesak apnaat.

Ēn omp ulwas narõ pit pōt, nook wangar ke pēlõt rē moolamaat.

Ēn omp ulpõrõ pitta nook wangar rē moolamaat.

¹⁸ Yaap, akun pōtak nem Pulõ wes mēēn iraan

inēēn õngre ompõrõ pitōk nem ngõn ompyaut war wesak òk apnaat.

¹⁹⁻²⁰ Pël ēēn akun pōtak elmēēn mopōōk retēng kēsang orõõpnaat.

Kētēp rōōk wiipnaat.

Ën ngoonöp pöt, i mök omên iitë yaarö ke pöl koröp orööpnaat.

Pël ëën yangrakta tapël yaaröön ar yaan sak ëënëët.

Es koulöpre es yaapre omên i ököt orööpnaat. Omên pipot wet réak orööpnaat.

Pël ëën Aköp nem akun kaöet orööpnaat.

²¹ Pël ëën omên namp pi neen merék neaan pöt ne pi kama ömaat.'

²² Soel Anutu pim tektek ngön yaaup puuk ngön lup pöt retëng ëa. Pël ëën ënëmak Pita puuk muntat kaalak yal menak epël ök mëëa.

'Israel omnarö, ar këëkë wesak kat wiaan. Ne peene Yesu Nasaret kakaanëp piin ök nimaan. Anutu puuk omên pipot weëre kosang retëng ke nampre nampöt tiarim it köpëlöt pet elniipënëak wes nimëaup. Anutu puuk weëre kosang pöt mangkën wak irëa pöt arim naë oröa. Pël äaut ar yok ëwat wë.

²³ Ën ngaanëër Anutu puuk Yesu pimëën kön wia pölök arök omên utpet ngaarö pitëm naë wes mëën pitök këra yetaprak möa. ²⁴ Pël ëën Anutu puuk weletakaan wal ë moulmëa. Weleta këlangön ke nentere nent kat wia pötë öngpökaan ent ë moulmëa. Pi weletak kosang sak wii naön ëa. ²⁵ Iteneë. Omên omp aköp Tewit pi ngaanëër pan wetete ngön nent Yesu pim naë omên orööpna pötaan retëng ëa.

'Ne itaangkën Aköp pi neering wëaup. Pi nem naë pan wë.

Pël ëën ne omên nantön kas naëngan. ²⁶ Pötaanök nem lupmer ërëpsawi panë yeë. Pël ëäk ërëpsawi tan yamëem nem koröp werta omên ompyaut orööpnaataan kor wë.

²⁷ Oröp morëënök? Ni ne sëp newasën welaaröa wii kaatak öma saltak wal ë neuléan.

Ni nim ya omên ompyauw welaaröa kaöök wieë söp ëëmëak nenëaan ëan.

²⁸ Ni yok wet réak wëwë ngölöp ompyaut öma pöta kanö pet elnëaup.

Pël ëäk akun poutë neering wëën ne ërëpsawi om eim ömaap.'

²⁹ Pita puuk Tewitë retëng ëa pöt ök më pet irak yal menak epël mëëa. "O karurö, ne ngön epët tekeri wesak ök nimaan, omên omp aköp Tewit pim ngönte. Ngaan panëër pi wel wiin yang kel weerauppe. Pël äaup pim yanget Yerusalem kak eprek e wiaan iteneim wë epët. ³⁰ Tewit pi Anutuu tektek ngön yaaö omnamp Anutuuk piin kosang wesak epël ök mëëa. 'Nim ëaröa naëaan nampök nimtë ök omên omp ak sëpnaat.'

³¹ Tewit pi Anutu pim omnant ëëpna pötön pi wet réak ëwat sa. Pël ëäk Anutuuk Kristo Yaö Mëëaup welaaröa naëaan wal ëëpnaap pöteta ök mëëa. Pël ëäk pi epël ök mëëa. 'Anutu pi omên pöp sëp mowasën welaaröa wii kaatak wieë söp naëpanëëp.'

³² Omên pöp Yesu Anutuuk welaaröa naëaan wal ë moulmëën ten itenakök pöta ngönte arën ök niaim. ³³ Pël äaup pi Anutu pim pepapök yok pim yaapkëetakël moulmëën weëre kosang kësang wak wë. Pël ëën Pepapök ngaanëër kup mowia pöl Ngëëngk Pulö mena. Pël äautak omnant arim itaampööre kat wi pël yeë epot Yesu pim Ngëëngk Pul ten ninaö pö. ³⁴ Pël äaup tiar ëwat wëep. Tewit pi pimtëënök ngön epot naën. Pi kutömweri nasënpök om ngön epot epël ëa. 'Anutu puuk nem Aköpön epël ya. Ni wais nem yaapkëetakël öm. ³⁵ Pël ëëë neen kor wëën pöt omên nimëën kööre tok yaaö piporö nook maan nim weëre kosangöökë karök ilapnaat.'

³⁶ Pötaanök Israel omnarö ar epël kön wieë. Yesu epop arök këra yetaprak möan pöp Anutu puuk kaö wes moulmëën pi tiarim Kristo pim Yaö Mëëaup pël sak wë."

Omên selap pan lup kaip tiin i momëa

³⁷ Pita pi pit maan omnarö pit pöt kat wiak pitëm lupöt könöm ëa. Pël ëën narö pit Pitaan pëël mëëa. Ën narö pit ngön yaaö omên muntaröen pëlpël mëak epël mëëa. "Karurö, ten tol ëën?" ³⁸ Pël maan Pita pi pitën epël ök mëëa. "Ar neenem utpet yaaut kasëng mampun. Pël ëën Anutuuk arim ketöt ent elniin ar Yesu Kristo pim ru ulöpökörö pël sak önë pötaan ten ar i nimëënaan. Ar pël ëäk wëën Ngëëngk Pulö nimpnaat. ³⁹ Pöt oröp morëënök? Anutu pim ngön kosang wesa pöt epël wia. 'Ne omên epot ningkën pöt arimëntre arim koröngre ruuröere ën omên yang ël epotë wëaurö pourö pangk elniipnaat.' Omên epot Aköp tiarim Anutu puuk omên pourö yas niaan pim naë sëpenaarö tiar nimpnaat.'

⁴⁰ Pita pi ngön pöt ök më pet irak kaalak ngön nant kosang wesak epël ök mëëa. "Omên utpet yaauröaring ar pourö kö sënganëën." ⁴¹ Pël maan omên kësang pan pit ngön pöt kat wiak kön wi kosang wesa. Pël ëën Yesu pim ngön yaaö omnarö pitök i momëa. Akun pötak omên i momëa kësang pan, 3000 pörö, pit Aköpök wet réak kön wi kosang yewesa pöröaring erën ë moulmëa. ⁴² Omên pël ëa pörö pit Yesu pim ngön yaaö omnarö pitök omnant rë moulopna pötaan kent pan ëëima. Pit pël ëäk wa top ëäk kaömp ngawi neimeë Anutuun yaya maöre kimang maö pël eima.

Ingre mor saurö ompyao wakaima

⁴³ Anutu puuk kaamök elmëën pim ngön yaaö omnarö weëre kosang ke nentere nent yaëen omnarö pöten itenak yaan seima. ⁴⁴ Pël ëën omên wet réak Yesuun kön wi kosang wesa pörö pit lup kopëtemer sak wë pitëm omnant neenemot wieëa pöt sëp wesak ngawingawi ëëim wakaima. ⁴⁵ Pël

ëak akun nantë pit pitëm yangre omën nantë sumat wak põt kaõmp sum ëak omën ngõntõk yaaurõ meneima. ⁴⁶ Pël eimeë akun poutë pit Anutu pim ngõnën tuptak wa top ëak pitëm kaatë kaõmp ngawi nè pël eimeë ërëpsawi yaautaring wakaima. Pël ëak pit lup kopëtëmer sak wë kaõmp ngawi neimeë, Anutuun yaya maima. ⁴⁷ Pël ëën Yerusalem kak omën wëaurõ pit pitëm wëwë pöten itaangkën ompyaõ pan ëa. Pël ëën kët poutë Aköpök omën muntarõ koirak kõn wi kosang yewesa pörõaring yal men moulmëa.

3

Omën ing il tãaup ompyaõ mowesa

¹ Kët nentak wiap kan 3 kilok Yuta omnarõa Anutuun kimang yamëëa akun põtak Pitaare Son piarip Anutu pim ngõnën tup kaõetakë sa. ² Pël ëak itaangkën ngõnën tup kaõetak ka kanër pitõk ka kan ompyaur pël yamëëa pöra naë omën namp ing il tãaup wëa ngaanëer ëlëpë yaatakaan pël ëaup wilaup pi pimtok kan sak waisak pël naën yaaup. Pi akun poutë omnarõak wak së moulmë pël yeëa. Pël ëën omnarõ Anutu pim ngõnën tuptak ilëak yaarõõn sumatõn kimang maim yeëa. ³ Pël ëaõ pöpök Pitaare Son piarip Anutu pin ngõnën tup kaõetak ilapënëak yaëën sum kot nent mampënëak mëëa. ⁴ Pël ëën piarip pörök tauak omën pöpõn it kókõ ngëneë Pitaak epël mëëa. “Ni tenipõn itan.” ⁵ Pël maan pi omnant mampënëak ya wesak piaripõn itena. ⁶ Pël ëën Pita puuk epël mëëa. “Yakõm, ne kot nim nimpaat won. Pël ëaatak ne omën maim nent wa pötaar ni nimpaan. Yesu Kristo Nasaret kakaanëp pim weëre kosangõök ök niamaan. Wal ëak kan së.” ⁷ Pël mëak Pita puuk mor yaapkëësi morõak kaamõk elmëak wal elmëen tapëtakëer pim ingesiar el mõ rëen kosat kosang sa. ⁸ Pël ëak ingesiar ompyaõ sëen pi sörök olëak tauak kan ing ëa. Pël ëak piaripring Anutu pim ngõnën tup kaõetak ilëak kaalak kan ing ëak sörök olëak Anutuun yowe mëëa. ⁹ Pël ëën omën Anutu pim ngõnën tup kaõeta kakaati wëaurõ pit itena põt pi kan ing ë Anutuun yaya yamëëa. ¹⁰ Pël ëën pit itenak epël mëëa. “E, omën epop pi Anutu pim ngõnën tup kaõeta ka kan yapinte ompyaur pörök wë sum kimang yaaup,” pël mëëa. Pël mëak pit omën pöpõn itenak pim naë orõa pöten yaan sa.

Pitaak Anutuun ngõnën tup kaõetak ngõnën ök mëëa

¹¹ Omën pöp pi Pitaare Son ent ë moulmëak sëpnaatan kaaõ ëa. Pël ëak pi piaripring mor yal ëak Anutu pim ngõnën tup kaõetak purpur omnarõ pitëm ëapë yapin ngamp Solomon pël yamëëauweri wëen omnarõ pit yaan sak së pitëm naë wa top ëa. ¹² Pël ëën Pita pi pitën itenak

epël mëëa. “O Israel nem karurõ, ar epëten yaan sak ëëngan. Tenip tenpimtë weëre kosang nentak omën epët naën. Arõk tenpim ngõnën wak wëaõ pötaan omën epop ompyaõ sa wesak tenipõn itaangkan. Won. ¹³ Omën epët Anutu pimtok yaë. Anutu, pöp pi tiarim ëarõ Apramre Aisakre Yakop pitëm yaya maima pöp, tiarim Anutu, puuk pim inëënëp, Yesu, pim weëre kosangõt tiarën pet yaalni. Pöp ngaan arõk kaõarõa naë wes momëënak pimëen ngõn ya mënaup. Pël ëak Rom yang ngarangkëp Pailat pi mangkën puuk kan wes momëëpënëak ëa põt ¹⁴ arõk kosang ngentiak omën wotpil ompyaõ pöp kasëng menaurõ. Mak, ar ke urak Pailatën maan Yesu pim urõtak omën yamëngkaup wii kaatakaan kan wes mëen sa. ¹⁵ Pël ëën arim ngõntaan pitõk tiarim omën wëwë ompyaut yaningkaup mëna. Pël ëaupök Anutu puuk weletakaan wal ë moulmëen wëwëetaring wëen tenip itenaut. Pötaanõk pöta ngõnte ök aim wë. ¹⁶ Tenip Yesuun kõn wi kosang yewasën pim weëre kosangõoring omën epop ompyaõ yemowas. Yaaup, Yesu pi tenip piin kõn wi kosang wasënëak kaamõk elnia põtak omën epop arim itõök ompyaõ sak wë.

¹⁷ “Ngõntre karurõ, ne arën ëwat wë. Arre arim kaõarõak Yesuun utpet elmëaurõ. Pël ëautak ar pim songõnte ëwat nasën wë yak pël elmëaurõ. ¹⁸ Pël ëaap Anutu pim ngaanëer tektek ngõn yaaõ pörõen ök maan tekeri wesa põt kë orõa. Pi ngaan epël mëëa. ‘Kristo Anutu pim Yaõ Mëëaup pi këlangõn kaõ pan kat wiipnaap.’ ¹⁹ Pël mëëa pötaanõk ar arim lupõt kaip tiak Anutu pim ë pël elmëen. Pël ëën arim saunat won niwasëpnaan. ²⁰ Pël ëak wë ënëmak Anutu puuk ulõpre moup elniak arim lupõt weëre kosang niwasëpnaan. Pël ëak kaalak Yesu Anutu puuk tiarim kama niöpënëak Yaõ Mëëaõ pöp arim naë wes mëëpnaan. ²¹ Pël ëëpnaatak pi kutõmweri om wë Anutu pim ngolõp ngolõp wasëpna akun mowia pöten kor wë. Pël ëëpënëak ngaanëer Anutuuk tektek ngõn yaaõ omën ngëëngkõrõen ök maan tekeri wesa. ²² Põt Moses puuk nant epël ëa. ‘Anutu, tiarim Aköp, puuk tektek ngõn yaaõ namp wes mëen waisëpnaat. Pöp arimtë naëaan namp. Pël ëën Anutu pi neen yaõ elnëa ke pëlëp. Ar pim ngõn apna pipõt pout ngar õn. ²³ Ën omën Anutu pim tektek ngõn yaaõ omnampë ngõn kat nawiin ëëpna pörõ Anutu pim omnarõaring naõpan. Pit kõ sëpnaat.’ ²⁴ Moses puuk ngõn pël retëng ëa. Pël ëën Anutu pim tektek ngõn yaaõ omën muntarõ Samuëlre pim kasngaël pörõen ngõn ök maan tekeri wesa põt peene tiarim tektrak yaarõ. ²⁵ Ngõn epot Anutu puuk tektek ngõn yaaõ omnarõen maan pitõk pitëm këmõtëaan ngaanëer

retêng één wiakaimautök peene tiarim naë kèët yaarö. Tol éénak wasngan. Ar pitëm kurmentëkaanörö. Pötaanök ngön kosang wia epët Anutu puuk arim ëaröaan ëaö epët ar pouröaan yes. Kat wieë. Anutu puuk Apramön epël ök mëëa. 'Ne nim ëere köröörö ulöpre moup elmëën yangerak omën pourö pangk è pet irëpnaat.'²⁶ Pël ëak Anutu pi pim Inëënpön yaö mëak wes mëën wet rëak arim ngësë waisa. Pi ulöpre moup elniin arim utpet yaaut sêp wasënëak waisa."

4

Pit Pitaare Son ngön yaatak moulmëa

¹ Pitaare Son piarip omnaröen ngön ök maim wëën kiri ar yaauröere Anutu pim ngönën tup kaöeta polisöröa ngarangkëpre Satusi ngönën omnarö piarpim naë sa. ² Pit sê kat wiin piarip Yesu pim wel wiak weletakaan wal ëa pöta ngönte ök mëak tiarta wel wiak tapël wal ëëpenaarö omnaröen pël ök maim wëën pit sê kat wiak piarpimëën ya sangën kön wia. ³ Pël ëak këtép irë ilapëëak yaëen yak om moröak ëlpamök ngön ya mëmpëëak wii kaatak moulmëa. ⁴ Èn piarpim ngön ök maima omën pöröa naëaan omën kësang pan saareet 5000 pörö Yesuun kön wi kosang wesa.

⁵ Ëlpamök ngönënë ngarangköröere kaöröere ngön kosangötë ngarangk yaaurö pit pourö Yerusalem kak wa top ëa. ⁶ Anas kiri ar yaauröa wotöököp piire Kaiapas, Sonre Alesantaare Anas pim kurmentëkaanörö pit pourö wa top ëak wëa. ⁷ Pël ëak wa top pötak Pitaare Son piarip pitëm tekrak tau moulmëak pëlpël mëëa. "Arip talëpön maan pimtök pimtë weëre kosang ningkënak omnamp ompyaö wesauwaar? Ma talëpë yapinte mëak ompyaö wesauwaar?"

⁸ Pit pëël maan Pita pi Ngëëngk Pulö pim lupmeri peö één epël ök mëëa. "Omën kaöere ngarangkörö, ⁹ ar tenpim omnamp ngaanëer ing il tëaup ompyaö mowesan pöten pëlpël yeniak. ¹⁰ Pötaanök arën ök niaan Israel omnarö ar pourö ewat seë. Yesu Kristo Nasaret kakaanëp pim weëre kosangöök omën arim tekrak taua epop ompyaö sak wë. Arök Yesu Kristo pöp këra yetaprak möön wel wiaupök Anutuuk weletakaan wal è moulmëa. ¹¹ Ngönëntak ngön nent epël wia. 'Wap omën ka ök yarëauröa wël è moolëaut Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewesir.'

Wap pöta yapinte Yesu. ¹² Pi tapöpök tiar niwak wëwë ompyautak niulëëpnaap. Yang epera rangk omën wë eporö tiarim naëaan nampök tiar niwak wëwë ompyautak niulëëpna pöten yaö neniaan. Yesu pimënt kopët tapöp."

¹³ Pël maan ngönën ngarangkörö pit yaan panë sa. Pöt Pitaare Son piarip kaö wonaar. Pël ëak piarip ewat kaatak neilaanaarök wa top kaöetak ngön apnaaten kas köpël weëre kosangring ök mëëa. Pël één pit piaripön epël wesa. "Piarip Yesuring wë weëre kosang epël wa," pël wesa. ¹⁴ Pël ëak pit itaangkën omën ingesiar ompyaö mowesa pöp piarpim naë yaap tauaan itenak ngön kangir mapnaat pangk naën één sêp wesa. ¹⁵ Pël ëak omën kaöarö pitëmënt ngönaak apëëak piarip ka ngerö nentakël wes momëa. ¹⁶ Pël ëakök pitëmënt ngön epël è kopëta wesa. "Tiar omën epaar tol elmëëpen? Omën Yerusalem kak wëa pörö pit epël kön wia. 'Omën weëre kosang epët omnarö yok pangk naënganëët. Retêng piarpim yaë epët tiar yak newasngan.' Ngarangkörö tiar piarpim ëa pöt kaar newasngan. ¹⁷ Kopëtet om ulöl sak sêpan pötaanök tiar ngön è kosang wasën piaripön epël wesa. ¹⁸ Pël mëak pit kaalak piaripön yas maan koirak sê tau moulmëak Yesu pim ngönte omën muntaröen ök mapanëak nga mëëa. ¹⁹ Pël maan Pitaare Son piarip tauëë Pitaak ngön kangit epël mëëa. "Arimtok omën eptepar kom ëak iteneë. Kan taltakëer ompyaut? Ten arim ënëm één ma Anutu pim ënëm één? Pël ëautak ten Anutuun ënëm ééna pöt arim ënëm naëngan. ²⁰ Tenip yok pangk pim ngönte anaaten kaao naëngan. Omnant Yesu pim yaëen tenpim itenak kat wiak pël ëaö pipot tenip yok pangk ngep naëngan." ²¹⁻²² Omën Anutuuk pim ingesiar ompyaö mowesa pöp pim krismakiat omën naar ulpëen il wesaup pöp pi ulwas wonöp. Pël één omnarö pit Anutuuk omën pöp ompyaö mowesa pötaan Anutuun yaya mëëa. Pötaanök ngönënë kansolörö pitök piarip këlangön kat mowiipëëak itaangkën kan won één ap wesak piarip kaalak omnaröen ngön ök mepanëak nga mëak wes mëën sa.

Ingre mor saurö pit ngönën ök apnaataan weëre kosang öpëëak Anutuun kimang mëëa

²³ Pitaare Son piarip wes mëën kaalak piaripmoröa naë sê kiri ar yaaö kaöröere ngönënë ngarangköröa ngön mëëaö pöt ök mëëa. ²⁴ Pël één kat wiak pit pourö kön kopëtaö wesak Anutuun epël ök mëëa. "Nuukëer kaöap, ni kutömwer ket ëak pöweri omnant mowian. Pël ëak yanger ket ëak pörak omnant moulmëan. I kaö ket ëak i kaöökë omnant moulmëan. ²⁵ Ni ngaan panëer Ngëëngk Pulö elmëën tenim ëap omën omp aköp Tewit nim inëën ngaanëpön maan ngön nent epël retêng ëa. 'Tol éénak köpëlorö neen ya sangën ëa? Èn tol éénak omnarö nemëën kup riipëëak ëa?'

²⁶ Yang omp aköröere wotöökörö ne Aköprenem Yaô Mëëaup nga elniipênëak wa rongan ëa.

²⁷ Ngôn pöta kèët peene e yaarö. Pöt oröpmorëën? Yerusalem ka kaö eprek omën omp aköp Erot piire Pontias Pailatré köpël omnarö pit Israel omën kaöaröaring wa top ëak Yesuun nga elmëëpênëak ëa. Pi nim Inëen ompyaup ni ngaan ya yaô mëëaup. ²⁸ Pit wa top ëak omnant orööpênëak ngaan nim kopëta wes menan pöpön nga kupre wap wieima. Pël ëeim wëen omnant orööpênëak ëan pöt nimtë weëre kosangöök elmëën oröa. ²⁹ Pötaanök ten peene ni tenim Aköpön kimang yeniak. Omnarö pit nga kup yari pötaanök ni ten nim inëënorö kaamök elniaan kas köpël nim ngön ompyaut war wesak ök menaan. ³⁰ Ni kaamök elniaan yauman omnarö ompyaö mowesak weëre kosang it ngölöp ke nampöt nim inëen ru ngëngkep Yesu pim weëre kosangöök mëmpunaan.”

³¹ Pit Anutuun ngön pil ök maö së pet yairën ka pitëm wëa pöt moup ket ëak möa. Pël ëen Ngëengkul Pulöp pitëm lupötë ilëak peö ëen pit Anutuun ngönte kas köpël omnaröen ngës réak ök maö sa.

Ingre mor saurö pit lup kopëtemer sak wakaima

³² Akun pötak omën Yesuun kön wi kosang wesa pörö pit lup kopëtemer sak pitëm naëaan nampök epot nemtëët pöt naën. Won. Pitëm omnant pout ngawi wiak wakaima. ³³ Pël ëak Yesuun ngön yaaô omnarö weëre kosang kësang wak pitëm Aköp Yesu weletakaan wal ëa pöten omnaröen ök maan Anutuuk omën piin kön wi kosang wesa pörö komre kolap kaö elmëën pit ompyaö wakaima. ³⁴⁻³⁵ Pël wakaimëe pitëm tekrakaan nampök omën nentaan ngöntök naën. Pit tol ëakök pël eima wasngan. Pitëm naëaan nampök kaare yangatë sumat wak pöt Yesu pim ngön yaaô omnarö pitëm naë wak së mangkën kom ëak ngöntök yaaurö meneima.

³⁶ Akun pötak omën namp pim yapinte Yosep pi pitring wakaima. Omën pöpön Yesu pim ngön yaaô omnarö pitök pim yapin nent Panapas pël maima. Yapin pöta songönte Omnarö Lup Ketumön Yemowesaup. Pi Yuta omnamp Liwai pim kurmentëkaanëp Saipras kustak wilaup. ³⁷ Omën pöp pim yang lup nent omnarö menak sumat wak ngön yaaô omnaröa naë së kom ëa mëmpênëak mena.

5

Ananiasre Sapaira

¹ Panapas pi pël ëa. Ën omën pöröa naë öngre omp naar wëa. Ompöpë yapinte Ananias. Ën öngöpë yapinte Sapaira.

Ananias puuk pim yang lup nent omnarö menak sumat wa. ² Pël ëak kaö nent yoolök wasëpênëak kaö nent ëlëëp wia. Pël ëen pim öngöp piita ëlëëp wia pöten kön wiin ompyaö ëa. Pël ëen pi sum kaö nent wak së ngön yaaô omnarö menak, e tapët pël mëëa. ³ Pël ëen Pitaak piin epël ök mëëa. “Ananias, Seten puuk nim lupmer utpet panë niwasën Ngëengkul Pulöön morök elmëëmëak nim yangeta sumat wak kaö nent ëlëëp wian. ⁴ Ni wet réak yanget sum naën wieëa akun pötak yang pöt nimtëët pël wieëa. Ën ënëmak ni yang pöt omnarö menak sumat ningkën wan pöt nimtëët. Oröpmorëënök ni sum kaö nent ëlëëp wiak ngön kaar ëaup? Nim ngön kaar pipët ten omnaröen pëen nenian, Anutuun kaar yemaan.” ⁵⁻⁶ Pël maan Ananias pi ngön pöt kat wiak wel wiak së ngentia. Pël ëen yokoturö pit kat wiak së pim sokur poë koröpöök kör koëak wak së yang kel weera. Pël ëen omnarö pit ngön pöt kat wiak kas kaö panë ëa.

⁷ Kot nent wë ngöngöp ëak 3 aöa pël won yesën pim öngöp Sapaira pim ompöp wel wia pöten kat nawiin yak Pita pim kaata kakaati së ilëa. ⁸ Pël ëen Pita pi epël pëlpël mëëa. “Arip yangeta sumet epët pëen wauwaar ma?” Pël maan öngöpök epël mëëa. “Yok nim wan pi tapëtëp.” ⁹ Pël maan Pita puuk epël mëëa. “Aripök Aköpë Pulöön morök elmëëne pöten kön wiin kengkën sa ma? Kat wiaam. Omën nim ompöp yang kel weeraurö pit ka kanrak pi yawir niinta niöpnaat.” ¹⁰ Pël maan tapëtakëër öngöpta wel wia. Pël ëen yokoturö pit kaalak wak së pim ompöpë naë moweera. ¹¹ Pël ëen Yesuun ingre mor sauröere omën muntarö ngön pöt kat wia pörö pourö kas kësang panë ëa.

Retëng it köpëlöt mëna

¹² Akun pötak Yesu pim ngön yaaô omnarö pit weëre kosang it ngölöpöt kësang omnaröaan elmëa. Pël ëen omën Yesuun kön wi kosang wesa pörö pit Anutuun ngönën tup kaöetak purpur omnarö pitëm ëapë yapin ngamp Solomon pël yamëëauweri wa top ëak Anutuun ök maim wakaima. ¹³ Pitëmënt pëen pël ëeim wëen omën muntarö pitëm wëwëatön itenak pit ompyaö wëaurö pël yamëëaurö yak pitring öpnaaten kas ëeima. ¹⁴ Pël ëaatak omën kësang pan Aköpön kön wi kosang wesak pim ingre moröröaring yal mena. ¹⁵ Pël ëen Yesuun ngön yaaô omnarö pit pitëm yaat om mëmpö yesën omnarö pit pitëm yauman omnarö wak së kamtaöökë kan öök urörötrung wi moulmëa pöt pit epël mëakök ëa. “Pita pi kamtaöök yesem pim moresök moröpnaat. Ën nent pöt pi yesën pöt pim könöpök pitëm rangkul ilap riak sëen ompyaö sëpnaat.” Pit pël mëak wak së mowieima. ¹⁶ Pël ëen Yerusalem kak we naöökëan naöökë ka pötëaan yauman

omnarôere omên pitêm lupötê urmerarô wëaurô pourô wak sê Yesu pim ngôn yaaô omnarô pitêm naê oröön waô ë momëak ompyao mowesa.

Ensel nampök ngôn yaaô omnarô wii kaatakaan ent ë moulmëa

¹⁷ Ënëmak kiri ar yaaurô pitêm wotöökôpre omên piiring wëaurô pitêm yapinte Satusi, pit Yesuu pim ngôn yaaô omnarô yaaô pötôn itenak war kön wiak ya sangên ëên utpet mowasëpënëak kön wia. ¹⁸ Pël ëak sê ngôn yaaô omnarô wak wii kaatak moulmëên utpet yaaurôaring wëa. ¹⁹ Pël ëên rô kan Anutuuk ensel nampök wii kaata kanwer tê mowiak ngôn yaaô omnarô wël ëak mësak orô epël ök mëëa. ²⁰ “Ar Anutu pim ngônëen tup kaöetak sê wëwë ngolöpta ngönte omnaröen ök man.” ²¹ Pël maan pit ngôn pöt ngar wak wëên këtëp ngampi yoolaan ngônëen tup kaöetak ilëak ngës réak omnarô ré moula.

Pit pël ëeim wëên kiri ar yaaurô wotöökôpre pim omnarô pit Yuta omên kaaröen yas maan ngônëenë kansolörô wa top ëa. Pël ëak wii kaata kaöapë ngësël ngôn wes mëa, Yesu pim ngôn yaaô omnarô wii kaatakaan koirak waisëpënëak. ²² Pël ëaatak ngônëenë polisörô pit wii kaata kakaati sê itaangkën Yesu pim ngôn yaaô omnarô pit won wieëa. Pël ëên pit kaalak ngônëenë ngarangkörô naê sê pitën ök mëëa. ²³ “Ten wii kaatak sê itaangkën kan ngarangkörô wëên ka kanötta om wari seëa. Pël ëaan ten koirëneak kakaati sê itaangkën won wieëa.” ²⁴ Pël maan ngônëenë tup kaöeta polisörô kaöapre kiri ar yaaurô wotöökôp pöt kat wiak kön selap wiak neneren epël mëëa. “Pitêm yaê pipëtaakaan oröpöt orööpënëak yaê?” ²⁵ Pël aô yeem wëên omên namp pitêm wa topöök sê epël ök mëëa. “Kat wieë. Arim omên wii kaatak ulmëan pôrô pit ngônëenë tup kaöeta kakaati sê omnaröen ngônëenë ök maim wë.” ²⁶ Pël maan polis ngarangkëpre pim koturô pit sê Yesuu ngôn yaaô omnarô koirak sa. Pit koirak yewaisem tang nemomöön, omnaröak pit kël momööpanëak kas ëa.

Ngôn yaaô omnarô pit ngônëenë kansolöröen kas naën, ngôn ök mëëa

²⁷ Pit Yesu pim ngôn yaaô omnarô koirak kakaati sê ngônëenë kansolörô naê tau moulmëên tauaan kiri ar yaaurô wotöökôpök pitën epël pël mëëa. ²⁸ “Ten arën Yesuu ngönte anëëtaan nga nenian ëan ma? Ma arök kön wiin pöt omên pasit yaê ma? Yerusalem omnaröen ngôn pöt ök maan pitök tenën Yesu möan pël apna pöten ar kent yeë.” ²⁹ Pël maan Pitaare karurô pit kanggir epël mëëa. “Ten yok pangk ar yang omnarôa ngönte ngar naöngan. Ngôn Anutu pim ök niia pôta ënëm ëënaat. ³⁰ Arök

Yesu këra yetaprak möön wel wia. Pël ëaupök tiarim ëere körörôa Anutu puuk weletakaan wal ë moulmëa. ³¹ Pël ëak Anutuuk koirak sê pimtê naê ulmëên pim yaapkeëtakël wë. Pël ëên Anutu puuk kaô wes moulmëên tiarim kepönöök wë kaamök elniak Israelörô tiarim kanöökël pourô wa nuulëên utpetat kasëng mampunëên. Pël ëên Anutuuk arim utpetat wa moolapnaat. ³² Ngôn pöt tenök ök yeniaan Ngëengk Pulöökta omên pötôn war wesak yenia. Anutuuk omên pim ngönte kat yawiaurô ten Pulö yaningk.”

Kameliel pi ngônëenë kansolöröen ngôn yaaô omnarô kön wialök elmëëpënëak mëëa

³³ Ngônëenë ngarangkörô ngôn pöt kat wiak ya sangên ëên Yesuu ngôn yaaô omnarô mëmpënëak ëa. ³⁴ Pël yaëen Parisi omên kaô namp Moses pim ngôn ë kosang wesaut rê yemoulaup pi pitêm tekrak wëa, pim yapinte Kameliel. Pit omên pöpön kön wiin ompyao yaaup. Puuk ngônëenë ngarangkörôa tekrakaan wal ëak Yesuu ngôn yaaô omnarô ka kaô nerakël wes momëên sa. ³⁵ Pël ëên pitën epël ök mëëa. “Israel omên nem karurô, tiar omên eporô omên nant elmëëpënëak pöt kön wialök elmëëpenaan. ³⁶ Kat wieë. Ngaan panëër won, peen peen omên namp wakaima yapinte Tiutas. Pimtok pimtën kön wiin, ‘Ne omên kaöap,’ pël wesak omnaröen maan omên kësang 400 ke pël ëak yang ngarangkëpön nga elmëëpënëak sa. Pël ëên narô pitök pi mëngkën pim iri wëaurô pit pim ngôn pöt sêp wesak repak sa. ³⁷ Pël ëên kaalak Yutas Kalili omnamp puuk omên muntarô wak Rom yang ngarangkëpëen nga elmëa. Pël ëa akun pötak yang ngarangkëp pi ka poutê omnarôa yapinôt wë yesën ngaarô pitök pöpta mëna. Pël ëên pim iri wëauröeta pim ngönte sêp wesak repak sa. ³⁸ Pël ëaut pötaanök Yesuu ngôn yaaô eporöen tiar mop mowiak itöök elmëaapa. Pitëm ngôn epot omên pëênök yeëa pöt won sêpnaat. ³⁹ Ën omên puot Anutuuk kaamök elmëên pim weëre kosangöök yeëa pöt tiarök yok pangk il nemowasngan. Pötaanök mowëên it mongënaapa. Tiar pël yeem Anutu pimtën nga elmëënganok.”

Ngôn yaaô omnarô Yesuu yapintaan ëö sêpna pöten ërëpëpë ëa

⁴⁰ Pël maan ngônëenë kansolörô pit Kameliel pim wes mëên sêpënëak ëa pöt ngar wa. Pël ëak pit Yesuu ngôn yaaô omnarô koirëpënëak maan koirak sêen ngônëenë ngarangkörôak polisöröen maan pës möön epël mëëa. “Ar kaalak Yesu pim ngönte omnaröen ök manganok.” Pël mëak wes mëên sa. ⁴¹ Pël ëak Yesuu ngôn yaaô omnarô pit wa toptakaan orök yesem

ërëpsawi éa. Pöt Anutuuk pitëm ya mëna pöten itaangkën yok pangk ëën pit Yesuu ngöntaan yok ëö mongawisëpnaat pël wesa. ⁴² Pël ëäk kët ël epotë pit ka yaapötëëre Anutuun ngönën tup kaöetak së omnaröen Yesu Anutu pim Yaö Mëëaup ngön ompyaö pöt ök maima.

6

Pit omën 7 ëäk ngön yaaö omnarö kaamök ëëpënëäk moulmëa

¹ Akun pötak Yuta omën narö Yesuu ingre mor saurö selap sak wë tok nentepar pitëm tekarak kom kap oröa. Pöt Krik ngön yaauröak Yuta ngön yaauröen kaaö ngön mëäk epël mëëa. “Kët poutë omën omnant ngöntök yaaurö kaömp yemangkem ar Krik ngön yaauröa öng kaporöro ompyaö wesak nemangkën ë yeë.” ² Pël ëën Yesu pim ngön yaaö omnarö 12 pöröak Yesuu ingre mor sauröen yas maan së wa top ëën epël ök mëëa. “Kat wieë. Kaömpre monat kom yaaö ngön pötak tenim ya mëmpnaa kanöt il yeniwari pipët pangk naën yaë. Tenim ya kë pöt Anutu pim ngönte omnaröen ök nianëäk ëaut. ³ Karurö, ar peene arim naëaan omën 7 ëäk kom ë moulmëen pitök omnant kom ëëpëna ya pöt ngarangk ëëp. Pit omën Ngëëngk Pulö pitëm lupötë wieëa könringöröak moulmëen. ⁴ Pël ëën tenimtokëër kët ël epotë Anutuun ök maimëë pim ngönte tekeri wesak ök niaim önaan.” ⁵ Pël maan omën pourö ngön pöten kent ëäk omën eporö ulmëa. Wet réak Stiwen omën pöp pi Anutuun kön wi kosang pan yewesau Ngëëngk Pulö pim lupmeri peö ëaö pöp moulmëa. Pël ëäk namp Filip, namp Prokoras, namp Naikena, namp Taimon, namp Pamenas, namp Nikolas Antiok kakaanëp, pi köpël omnamp ngës réak Israel omnaröa ngönën wak wëaö pöt yaaup. Pël ëäk Yesuun kön wi kosang wesaup. Pit omën piporö moulmëa. ⁶ Pël ëäk pit Yesu pim ngön yaaö omnaröa naë moulmëen pitëmëen Anutuun ök mëäk pitëm moröt kepönötë mowiak welaköt elmëa.

⁷ Anutu pim ngönte ulöf sëën Yerusalem kak omën wëaurö pitëm naëaan selap pan Yesu pim ru sa. Pël ëën kiri ar yaauröa naëaan selap pitta Yesuun kön wi kosang wesa.

Yuta omnarö pit Stiwen wali wa

⁸ Stiwen pi Anutuuk komre kolap elmëäk ngönënë weëre kosang ke nentere nent kaamök elmëen retëng weëre kosang omnaröa yok pangk naënganëët omnaröa tekarak mëneima. ⁹ Pël yaëen omën narö Stiwen pim yaaö pötön kaaö ëëima. Omën pörö pit tok nentak wë Yuta omnaröa ngönën tup nent, yapinte wii natëënöröa ka pötak wa top ëëima. Omën pörö pit

Alesentriaare Sairini kakaanörö. Ën narö Silisiaare Esia yangrakanörö. Pit së wa top ëäk Stiwenring ngön nga ela. ¹⁰ Pël ëaap Pulöök kaamök elmëaan yak pitök pi il nemowasën ëa. ¹¹ Pël ëën pit omën naröak Stiwen pimëen ngön mööngk réak mapëna yak sum elmëen pitök ngön mööngk réak epël mëëa. “Pi Moses tiarim ëapre Anutuun pim këmtakaan utpet wesak yaan ten kat wiaut.” ¹² Pël maan omën pörö pit omën yaapöröere ngönënë ngarangköröere ngön kosangötë ngarangkörö pit es nga mowesak Stiwenë naë së moröak wais ngönënë kansolöröa tekarak tau moulmëa. ¹³ Pël ëäk omën ngön kaar apnaaröeta piiring tau moulmëen kaar epël mëëa. “Omën epop pi akun poutë Anutuun ngönën tup ngëëngk epëtere Mosesë ngön kosangötön utpet wesak yaaup. ¹⁴ Ten kat wiin pi epël ya. ‘Yesu Nasaret kakaan pipopök ngönën tup epët tööl komun ëäk Mosesë ngaantak tiarim ëarö ngön mena pötë urtaköt wiipnaat.’” ¹⁵ Pël maan ngönën ngarangk kaöarö pourö pit Stiwen pim ë kosaöön it kökö mongnaan ëwa panë téak enselöröa ë kos koröp oröa.

7

Stiwen pi ngönënë kansolöröen ngön ök mëëa

¹ Pël ëën kiri ar yaauröa wotöököpök Stiwenën epël pëlpël mëëa. “Ngön e ya epët kaar ma yaap?” ² Pël maan pi kangüir epël ök mëëa. “Nem pepere karurö, ar nem ngön epët kat wieë. Anutu, ëwa pepap, pi ngaanëer tiarim ëap Apram pi Mesopotemia yangerak om wëënaar Anutu pi pim naë oröak epël ök mëëa. ³ ‘Ni nim omënere kaare yanger sëp wesak nem yang pet elniima pörek së öm.’ ⁴ Pël maan pi Kaltia yang pör sëp mowesak ka kaö naö Aran pörek së wëen pim pepap wel wia. Pël ëën ënëmak Anutu puuk wes mëen kaalak yang Israel omnarö tiarim wë eprekël waisa. ⁵ Pël ëaap Anutu pi yang lup nent pimtëen panë wesak, ‘Epët nemët,’ pël apna nent wël ë nemangkën ëa. Won pan. Anutu pöp om epël kosang wes ök mëëa. ‘Ënëmak yang epër nimpaat. Pël ëën nim ruure ëarö oröak pep sak öpnaat.’ Pël mëëaö akun pötak Apram pim öngöp ru nawilën ëa. ⁶ Pël ëën Anutuuk kaalak ngön munt nent epël ök mëëa. ‘Nim ruure ëarö yang maim nerek së wëen omën pörek wëauröak ngarangk elmëen ya pas mëneim sum won öpnaat. Pël ëën pörökörö pitök këlangön ya pas mangkën krismaki 400 pil wakaimpënaat. ⁷ Pël ëën ënëmak nook omën pit këlangön kat mowiipna pipörö ngön ya mëmpaat. Pël ëën ënëmak nim ruure ëarö pit yang pör sëp wesak yang eprek wais wë

neen yaya neaimpënaat.’⁸ Pël mëak Anutuuk Apramre ëaröaan pim ngôn kosang wes mëëa pöt pet elmëëpënëak Apramôn pim rure ëaröa koröp kaut ilëpënëak ök mëëa. Pël ëën omnaröak koröp kaut ila pöten itenak Anutu pim Apramôn ngôn kosang wes mëëa pöten kön wiipnaan. Pël ëën wëak pim öngöp yokot namp wila yapinte Aisak wë akun 7 ëak won sëën 8 pötak koröp kaut ila. Pël ëën Aisak puuk wë pim ruup Yakop wilak tapël elmëa. Pël ëën Yakop puukta wë pim ruurö 12 pörö tapël elmëa. Pël ëën pöröak wë 12 tapël ëak pitëm naëaan Israel omnarö tiarim kur 12 ëak oröa.

⁹ “Yakopë ruurö pit omp kaö sak wë Yosepëen këëpöt kön mowia. Pël ëak pi omën narö mës menak sumat öpënëak kön wiak mangkën pit koirak Isëp yangrakë sa. Pi pörek së inëën ru sak wë waur eima, sum won. Pël ëën Anutuuk pi sëp nemowasën,¹⁰ könöm nant pim naë yaaröön Anutu puuk ngarangk elmëeima. Pël ëak Anutuuk pi ël kaamök elmëak kön tektek kaö mangkën Pero Isëp yang omën omp aköp pim naë wëën piin itaangkën ompyaö ëën kaö wes moulmëën puuk Isëp yang ngarangkëpë yaat ngarangkë ëa. Pël ëak wë Pero pim kaata yaat pour pi ngarangkë ëak wakaima.¹¹ Pël ëën wë ngöntök kësang nempel Isëpre Kanan yangrak oröak wiaan omnarö kaömpëën utpet ë yesën Israel tiarim ëaröeta tapël ëa.¹² Pël yeem Yakop pi kat wia pöt Isëp yangrak omnaröak wet rëak akun pötään kaömpöt wa kön wiaut wia. Pël maan pi ngön pöt kat wiak tiarim ëarö pim ruurö ngës rëak wes mëën Isëp yangrak së kaömp wak waisa.¹³ Pël ëak wais wë akun nentak kaalak sa. Së öröön Yosepök nanöröen epël ök mëëa. ‘Ne arim nangap Yosep.’ Pël yemaanak Pero piita Yosepë nanöröen ëwat sa.¹⁴ Pël ëën Yosepök nanöröen epël ök mëëa. ‘Ar së tiarim pepap Yakopën maan wais eprek Isëp tiarim karuröaring öpenaan.’ Yakopë omën kurmentëkaan pörö 75.¹⁵ Yakopre pim kuröökään pörö Isëp yangrak së wë ulöp sak wë pök wel wia.¹⁶ Pël ëën ënëmak pit pouröa kosat wak së omën yangaöökë wieëaurek Sekem pörek weera. Yang pör ngaanëer Apram puuk Emo pim omnaröa naëaan sum ëa.

¹⁷ “Israel omnarö pit Isëp yangerak wë ulöl sa. Pël ëën Anutu pim Apramôn yang yaö mëëa pörekë sëpënëak Isëp yanger sëp wasëpna akun mena pöt temanöm sa.¹⁸ Pël ëa akun pötak Isëp omën omp ak munt namp oröa, pöp Yosepön köpëlep.¹⁹ Omën pöpök Israel tiarim ëere körööröen morök elmëak epël maima. ‘Ar ru wilak pöt wak së pëlëer mowiin. Pël ëën wel wiipnaan.’²⁰ Pël maan akun pötak Moses pi pim ëlëpök wilak itaangkën pim möönre koröp ompyaö ëën itenak ëlëpök ngarangkë ëak kapa ye-

mangkën ngoon naar namp won sa.²¹ Pël ëën ëlëp pi yang ngarangkëpë ngönte ngar wak Moses wak së pëlëer mowia. Pël ëën yang ngarangkëpë koontupök së koirak pim ru ket ëak ngarangkë elmëeima.²² Pël eim wëën Moses pi kaö sak wë Isëp omën kaöaröa naëaan kön tektek wak kaö panë sa. Pël ëak pi ya kësangöt wak ngön weëre kosangringöt pitën ök maima.

²³ “Wë ënëmak krismaki 40 ëak won sëën Israel omën pim karurö kaamök elmëëpënëak kön wia.²⁴ Pël ëak pi yesem itna pöt Isëp omën nampök Israel omën namp möa. Pël ëën pi pim karip kaamök ëak Isëp omnampë utpet elmëa pöta kangiir Isëp omnamp mëna.²⁵ Pël ëa pöten Moses pi epël kön wia. ‘Nem omnarö pit neen epël kön wiipnaan. ‘Anutuuk pi kaamök elmëën tiar Israel omnarö Isëp yangrakaan nikoirëpënëak yaö mëëaup,’ pël kön wiipnaan.’ Pël ëa pöt pit pël kön nawiin ëa.

²⁶ “Ka urak wangam kanök Israel omën naar nga yaalën pi ngeröök yaalmëem epël mëëa. ‘Arimënt tapaarök yeëerek nga elngan.’²⁷ Pël maan omën ngöntöp ngëp ëak yamöa pöpök Moses mök ë moolëak epël mëëa. ‘Talëpök ni tenim kaö sak wë ngön ë pet irumëak niaa? ²⁸ Ma nim peen kusi Isëp omnamp mënan pöl kaalak neenta nemëmpëak yaan ma?’²⁹ Pël maan Moses pi ngön pöt kat wiak yang pör sëp wesak Mitian yangerak kas së wakaim wë öng namp wak yokot naar wila.

³⁰ “Moses pi yang pörek wëën krismaki 40 ëak won sëën akun nentak yang pultak Sinai tomök ikanöök këra kot nementëk es wëläng yokota.³¹ Pël ëën Anutu pi enselëpë ök sak es wëlängöökë öngpök wëën ³¹ Moses pi pöten itenak yaan sak itaampënëak naë yesën Aköpök epël ök mëëa.³² ‘Ne nim ëarö Apramre Aisakre Yakop pitëm Anutu.’ Pël maan Moses pi yaan sak reireë urak kaalak itaampnaaten kas ëa.³³ Pël yaëën Aköpök epël ök mëëa. ‘Ne ngëëngkëp yang eprek wë. Pötään yang nim tauaan pipët welakët yak kan wariaarek nim ing korötepar përe ola.³⁴ Ne itaangkën Isëp omnaröak nem omnarö utpet mowesim wë. Pël ëën ne kat wiin pit ya utpetaring wë neen merëk neaim wë. Pötäänök ne pitëm könömöt ent ë moolamëak yewais. Wal ë. Wes nimëën Isëp yangerakë sumëën.’”

³⁵ Stiwën puuk kaalak epël ök mëëa. “Moses pi ngaanëer Israel omnarö pitök pim ngönte wa moolëak epël mëëa. ‘Talëpök ni tenim kaö sak wë ngön ë pet irumëak niaa?’ pël mëëa. Pöt pit omën pöp Anutuuk Israel omnarö pit ngarangkë ëak këëme këlangönë öngpökaan ent ë moulmëëpënëak yaö maan wëën enselëpök këra kotumentëk es wëlängöökään ök mëëa pöten pit köpël

pötaanök. ³⁶ Pël äak Moses puuk omën pörö mäsak yesem Isëp yangerakaan i kaö Köp Möauukaan yang pultakë potë yesem retëng ke nampöt mënim wëën krismaki 40 äak won sa. ³⁷ Pël äak Moses puuk Israel omën pimiröen epël ök mëëa. 'Anutu tiarim Aköp puuk tektek ngön yaaö namp wes mëën waisëpnaat. Pöp arimtë naëaan namp. Pël ëën Anutu pi neen yao elnëa ke pëlëp,' pël mëëa. ³⁸ Moses pi tapöp ngaan yang pultak omnaröaring wa top äak wakaima. Pi akun pötak tiarim ëaröaring wëën ensel Sinai tomök ngön ök mëëa pöp piarip pouwaar wëa. Pël ëëëak Moses pi Anutu pim naëaan pim ngön lëngë nasëpanë pöt wak tiarimëën mena. ³⁹ Pël ëëëak tiarim ëarö pit Moses pim ngön pipët wa olëak kaalak Isëp yangerakël sëpënëak ëa. ⁴⁰ Pël äak pit Moses pim nanëp Eron pim naë së oröak epël mëëa. 'Moses pi tiar Isëp yangerakaan mäsak wais eprek niulëak pi talël sa wes? Ten köpël yaëërek nuuk omën kön nent ket ë nin pötak tenim omp ak sak wotöök réak mës niwak sëpnaan.' ⁴¹ Pël mëak akun pötak purimakaö ru kön namp ket äak animaö narö möak kön kaar pöpëën kiri ar ë mowiak pitëntë omën ket ëaö pötaan ërëpsawi elmëëima. ⁴² Pël eim wëën Anutuuk mopöök omnant wia epot këtre ngoonre ari puötön yaya mapënëak pit kasëng momena. Omën pipot Anutu pim tektek ngön yaaö omën nampök epël retëng ëa.

'Israel omnarö ar yang pultak imeë krismaki 40 äak sa.

Akun pötak animaö kiri ar ëëiman.

Pël ëan pöt nemëën won.

⁴³ Ar wet réak omnant arimtë ket ëautön yaya maimaurö.

Pël äak ar omp ak kaarëp Molok pim poë koröp ngönën tup kaarkaarte tiak wak

pötaring omp ak kaarëp Repan pim ari könte wak sa pël eimaurö.

Pötaanök peene nook ar kama niwak wes nimëën maimerek Papilon yangrakë sënëën.'

⁴⁴ "Tiarim ëarö pit yang pultak wakaima akun pötak poë koröp ka nent Anutu pi pitring wë pöta ökre waste tiak wak ima. Ka pöt Anutu pimtok Mosesën ök rapnaal pet elmëën ök réak wak ima. ⁴⁵ Pël ëën ënëmëak tiarim ëaröak poë koröp ka pöt pitëm peparöa naëaan wak Yosuaaring imeë yang munt ner Anutu omën yang pörek wëaurö waö ë momëa pörek së oröa. Pël ëaut poë koröp ka pöt om wiakaim wiaan yang omën omp aköp Tewit pi oröa. ⁴⁶ Pël ëën Tewit pim wëwëeten Anutu kent elmëa. Pël ëën Tewit pi Anutuun epël kimang mëëa. 'Ne yok pangk ni, nem ëap Yakop pim Anutu, nimëën ngönën tup ompyao nent ök ram ma?' ⁴⁷ Pël mëëautak omën omp aköp Solomon, Tewit

pim ruup, puuk ka pöt ök réa. ⁴⁸ Pël ëaap Anutu O Ngaarëkep pi ka omën moresök ök yera epotë pëën naöpanëpön tektek ngön yaaö omnampök pël ëa.

⁴⁹ 'Aköp pi epël ëa. Ne kaöap kutömweri wë omën pout ngarangk äak wëaup.

En yang pipër nem weëre kosangöökë iri wia.

Pötaanök arök yok pangk ka nent nem wel aisëëë kë sумаan ök nenerangan sa.

⁵⁰ Iteneë. Nemptok nem omën ket ëaö epot pout il wesak wë.' "

⁵¹ Stiwen puuk kaalak kansolörön epël ök mëëa. "Arim lupötë wa olëere kön utpet pötök peö äak wë köpël omën ket äak Anutuu ngönte kat nawiin yaurö. Ar ket ël epotë Ngëëngk Pulöökë ngönötta wa olaim wëaurö. Tiarim ëarö pit pim ngönöt wa olaimaurö. Arta tapël yeë. ⁵² Yaap, tiarim ëarö pit Anutu pim tektek ngön yaaö omnarö pitëm naëaan namp öp sa wasngan. Pourö utpet mowesa. Pit omën wotpil waisëpnaapön tektek ngöntak war wesak ëaö pörö pourö mënak won wesaurö. Pël ëauröak peene arökta omën wotpil tapöp ngaaröa naë wes mëën mëna. ⁵³ Tiar tapöröak Anutuu naëaan ngön ë kosang wesa pöt öpenëak enselöörak tiarim ëaröen ök mëëautak arta ngön pötë ënëm naën yeë."

Pit Stiwen kël möön wel wia

⁵⁴ Stiwen pi pël maan ngönënë kansolörö pit ngön pöt kat wiak wa sangën ëën kë ruru kön wia. ⁵⁵ Pël ëën Ngëëngk Pulö pim lupmeri ilëak peö ëa. Pël ëën pi we riak itena pöt Anutuu naë ëwa kësangpel ëaan Yesu Anutu pim yaapköëëak tauaan itena. ⁵⁶ Pël äak Stiwen pi pitën epël ök mëëa. "Kat wieë. Ne peene itaangkën kutömwer kan tëën Omën Këep pi Anutu pim yaapköëël tauaan ityaangk." ⁵⁷ Pël yemaan kansolörö pit Stiwen pi Anutuu yapinte ngep yaë wesak kat wiapanëak kat ur wariak ngön kaëpre ngön äak wal äak së moröak ⁵⁸ weruak Yerusalem ka pöökë wilëngkëël koliil së olëak kël momöa. Pël äak omën pimëën ngön aima pöröak pitëm ulpëënot përéak omp ulwas nampë yapinte Sool pim naë rongan ë ulmëa. ⁵⁹ Pit pi kël yemomöön Stiwen pi kimang ngöntak Aköpön epël ök mëëa. "O nem Aköp Yesu, ni nem könöp kama neö." ⁶⁰ Pël mëak rar rë wesirak ngön äak epël mëëa. "Aköp, ni omën utpet yaalnë eporö kangit mangkan." Pi ngön pil ök më pet irak wel wia.

8

Sool pi Yesuu ingre mor saurö utpet moweseima

¹⁻² Sool pi Stiwen mëngkën ya kë sa. Pël ëën omën ngönën kat wiaurö pitök pim sokut wak së yang kel weera. Pël äak pit ingre

ya ilak aima. Pël ëa akun pötak Yerusalem kak omên wëa pöröak ngës rëak Yesuu ingre mor saurö mëmpö waö ëak rep momëën Yutia yangrakaan Sameria yangrakë sa. Pël ëën Yesu pim ngôn yaaö omnarö pitëmënt Yerusalem kak wakaima. ³ Pël ëaan Sool pöpök Yesu pim ingre mor sa pörö utpet mowesak pitëm kaatë kakaati ilëak öngre omp pourö moröak wii tëak wak së wii kaatak ulmëa.

Pit Sameria kak ngôn ompyaut ök mëä

⁴ Yesu pim ingre mor rep momëën saö pörö pit neenem yesautë pim ngönte ulöl wesak ök maö sa. ⁵ Pël ë yesën Pilip pi Sameria kak së omnaröen Kristo Anutuu Yaö Mëëaup pim ngönte ök mëä. ⁶ Pël yemaan omên kaö pan pim naë wa top ëak retëng omnaröa if köpëlöt ëaö pötön itenak pim ngönöt këékë pan kat wieima. ⁷ Pël yaëën omên selap urmerarö pitëm lupötë wëa pörö waö ë mëën merëkre ngönëer oröak sa. Pël yaëën omên kosat kël waare kan utpet yaaö pourö ompyaö panë sa. ⁸ Pël ëën omên Sameria kak wëaö pörö Pilip pim ëa pöten itenak ërëpsawi kaö pan ëa.

⁹ Akun pötak kak taprek omên namp wëa pim yapinte Saimon pi kempre pölang pöt ëwat panëep. Pël ëën Sameria kak pörökë omnarö pit pim yaaö pöten yaan sa. Omên pöp omnaröen pi pitëm kaöap pël maim yeëa. ¹⁰ Pël ëën kak pörökë omên kotre kaö pourö pit pim ngôn mëäaö pöten këékë pan kat wiak epël maima. “Omên epop pi weëre kosang kaö pan wak Anutuu naëaan irëa.” ¹¹ Yaap, pit akun wali pim yaaö pötön itenak yaan sak pim ngôn yaaut këékë kat wieima. ¹² Pël eim wëënak Pilip pi waisak Anutu pi omnarö wa ngaöök nimëak wë pöpë ngôn ompyaö pötre Yesu Kristo Anutu pim Yaö Mëëaup pim ngôn ompyaö pöteta ök maan omên narö piin kön wi kosang wasën Pilip pi omên pörö i momëa. ¹³ Pël ëën Saimon piita Yesuun kön wi kosang wasën Pilipök i momëën Pilipring wakaima. Pël ëak pi Pilipë retëng kësang ke nalöt yaaö pötön itenak yaan sa.

¹⁴ Yesu pim ngôn yaaö omnarö pit Yerusalem kak wë Sameria omnarö Anutuu ngönte wak wëa pöt kat wiak Pitaare Son wes mëën itaampö sa. ¹⁵⁻¹⁷ Pël ëak pitëm naë së oröak itaangkën pit Aköp Yesu pim ru ulöpökörö pël sak wëa pötaan i momëën wëa. Pël ëaap itaangkën Ngëëngk Pulö pitëm naë neiraan wieëa. Pël ëën Pitaare Son piaripök Ngëëngk Pulö pitëm lupötë ilapna pötaan kimang mëak piarpim moresiar pitëm kepönötë rangk mowiin Ngëëngk Pulö pitëm lupötë ilëa. ¹⁸ Pël ëën Saimon pi Yesu pim ngôn yaaö omnaarë moresiar omnaröa kepönötë yemowiin Ngëëngk Pulö pitëm lupötë ilëa pöten itenak pi weëre

kosang pöt piarpim naëaan sum ëëpënëak kimang mëä. ¹⁹ “Arpim weëre kosang wa pipët nampun. Pël ëën nookta omnaröa kepönötë nem moresiar mowiin Ngëëngk Pulö pitëm lupötë ilapnaan.” ²⁰ Pël maan Pita pi epël mëä. “Ni korar pan yaanëp. Nim sum pötak yok pangk Anutuu naëaan Pulö sum ëëm wesak yaan. Pötaanök nim sumetaring utpet kak sumëët. ²¹ Anutu pi nim lupmeri itaangkën yok pangk naën. Pötaanök ni tenring ya epëtak naön ëëm sa. ²²⁻²³ Yaap, ne niin ëwat wë. Nim lupmer warre kaur pömpëlök peö ëak wiaan utpetatök par elniak wë. Pötaanök ni pipot kasëng menak Aköpön kimang maan puuk nim utpetatë saunat lupmeri wia pipot won niwasëpnaan.” ²⁴ Pël maan Saimon pi piaripön epël mëä. “Arip nemëën Aköpön kimang maë. Pël ëën omnant nim yenëaan pöt nem naë kaalak naaröön ëëpnaan.”

²⁵ Pitaare Son piarip ngôn weëre kosangringöt pël ök mëak Yesuu naëaan ngôn kat wia pöt ök mëak Yerusalem kakë sa. Yesem Sameria yangera öngpök ka wieëa pötë ngôn ompyaut ök maö sa.

Pilipök Itiopia omnampön ngôn ompyaut ök mëä

²⁶ Ënëmak Aköpë ensel nampök së Pilipön epël ök mëä. “Wal ëak ëngkël së Yerusalemëlaan kan Kasa kakël sa pipök sum.” Kan pö yang pultak yesau. ²⁷⁻²⁸ Pël maan Pilip pi wal ëak sa. Yesem itaangkën omên kaö namp Itiopia yangerakaanëp piita kan tapök yesa. Omên pöp Itiopia yangerak öng aköp yapinte Kantesi pim kaatere ya omnaröa ngarangkëp, pi Yerusalem kak së Anutuuu yaya mëak kakë sëpënëak kar pol osörök weruak yaaö naöök wel aisëak yesem Aisaia Anutuu tektek ngôn yaaup pim pep retëng ëauwer sangk kelö yesa. ²⁹ Pël yaëën Anutuu Pölök Pilipön epël ök mëä. “Ni kar osöröa weruak yes ëngkööké naë së.” ³⁰ Pël maan Pilip teëntom së itaangkën omên pöp Aisaia pim pep ngaan retëng ëa pöwer sangk kelö yesa. Pël ëën pi omên pöpön pël mëä. “Ni ngôn sangk yaalën pita songönten ëwat wëën ma won?” ³¹ Pël maan pi kangiir epël ök mëä. “Omên nampök pet naalnëën ëëpna pöt ne tol ëak ëwat sum? Pötaanök ni nem naë wais wel aisëak ök nea.” ³² Pël maan Pilip pi karöökë ngaarëk is wel aisëak omên pöpë ngönën pepeweriaan sangk kelö yesa pöten kat wia. Pöt epël.

“Omnaröa sëpsëpörö mööpënëak wak yes pöl elmëa.

Sëpsëp ruuröa epöt ilëpënëak yaëën këlël naën yaë pöl ngôn won sak wëa.

³³ Omnarö pit pi ngep ëak utpet elmëak ngôn yaat wotpil wesak namëngkën ëa.

Pit pim wëwëet won pan wes moolaan pim yangerakê wëwëet won sa.
Omnarô pitök pim ru wилëpnaaröen itnaampan.”

³⁴ Omên kaô pöpök Pilipön epël pëlpël mëëa. “Omên epop ngôn epot pimtëen ya ma omên nampëen ya?” ³⁵ Pël maan Pilipök ngôn kangit ök mëëa. Pi ngës rêak Anutu pim ngônën pepeweriaan omên kaôap pim sangk kela pôt war wesak Yesu pim songönte pim ngôn ompyaô pôt ök mëëa. ³⁶ Pël êak kamtaôök om yesem omên kaô pöpök i kaô naôön itenak Pilipön epël ök mëëa. “Itan. I kaô nent êngk wiaap. Ni yok pangk ne i nemëem ma won?” ³⁷ [Pël maan Pilip pi epël mëëa. “Nim lupmerök Yesuun kôn wi kosang wasën pôt ne yok pangk i nimëëmaat.” Pël maan pi epël mëëa. “Ne Yesu Kristoon pi Anutuu ruup pôt kôn wi kosang yewas.”] ³⁸ Pël mëak pi karaô leng ëëpën maan leng ë ulmëen piarip i kaôôtak ngemë Pilipök i momëa. ³⁹ Pël êak piarip i kaôôtakaan yaaprën Aköpë Pulöök Pilip kama wak yang maimerekêl sa. Pël ëen omên kaôap pi Pilipön itnaangkën êak pim sëpënëak sa pöl yesem ërëpërëp kaô ë sa. ⁴⁰ Ën Pilip pi itaangkën pi Astot kak wëa. Pël êak Astot il mowesak kan yesem kamtaôök ka wieëa pôtë Anutuu ngôn ompyaut ök maô yesem Sisaria kak sê orôa.

9

*Sool pi lup kaip tiak ingre mor sa
(Ngôn 22:6-16; 26:12-18)*

¹ Sool pi Aköp Yesu pim ingre mor saurô mëmpënëak ngôn kosang wia. Pël êak pi kiri ar yaaurôa wotöököpë naë sê ² pep nant Yuta omnarôa ngônën tupötë ngarangk Tamaskas kak wëaurôaan retêng ëëpënëak maan pël êak Sool mena. Rep pôtë ngôn epël retêng ëa. Sool pi omên öngre omp Yesu ingre mor saurô koirak wii téak Yerusalem kakê wak sëpënëak wiak mena. ³ Pël ëen Sool pi sa. Seim Tamaskas kak temanöm yewasën kutömweriaan ëwa naô teënt pan irë piik ela. ⁴ Pël ëen pi yangerak sê ngentiak kat wiin ngôn nent epël mëëa. “Sool, Sool, ni tol ëënak ne utpet neweseimën?” ⁵ Pël maan pi kangir epël mëëa. “Aköp ni talëp?” Pël maan pi epël ök mëëa. “Ne Yesu. Ni kët ël epotë ne utpet neweseimën. ⁶ Wal êak Tamaskas kak sê orô. Pël ëen omên nampök nim omên ëëmë pôt ök niapnaat.” ⁷ Pël yemaan omên Soolring kan pöök yesaô porô pit yaan sak ngôn wonök taueë pit ngôn yamëëa pôt yok kat wieëak omên ngôn pôt yaaô pöpön itnaangkën. ⁸ Pël ëen Sool pi yangerakaan wal êak it ngaulak omnantön itaampënëak ëa pôt pangk naën. Pël ëen omnarök mor yal êak Tamaskas kak sê moulmëa. ⁹ Pël ëen akun nentepar nent

om it ngaap sak wakaima. Pël yeem iire kaömpre omnant nanën.

¹⁰ Tamaskas kak pörek Yesu ingre mor saô namp wëa yapinte Ananaias. Pi wangerôtë yemangk ke pël êak itaangkën Aköp pim naë sê ëö pet elmëak epël ök mëëa. “Ananaias.” Pël maan pi kangir epël mëëa. “Aköp, ne e wëep.” ¹¹ Pël maan Aköpök piin epël mëëa. “Ni wal êak kan naô yapinte Wotpil kan pöök sê Yutas pim kaatak orôak pitën epël pëlpël mam. “Omên namp Tasas kakaanëp yapinte Sool pi wë ma?” ¹² Omên pöp pi wangerôtë yemangk ke pël êak itaangkën omên namp pim yapinte Ananaias pöpök sê pim moresiar kepönöök mowiin pim itöörar kaalak ompyaô sa pël itena.” ¹³ Pël maan Ananaias pi kangir epël mëëa. “Aköp, omnarök omên pipopön aan kat wiaut. Pi nim omnarô Yerusalem kan wëaurô utpet yemowesau. ¹⁴ Pël yaaupök kiri ar yaaurôa kaôarô pitök maan pi omên niin yaya yenniaurô wii tëëpënëak Tamaskas kakê waisa.” ¹⁵ Pël maan Aköpök epël mëëa. “Ni pim ngësë sê. Omên puop pi nem ngönte wak kôpël omënere yang omp aköröere Israel omnarô arën ök niapënëak yaô mëëaut. ¹⁶ Pötaanök nemtok pim ënëmak nem ngönte aô yesën këemre këlangön orô morëëpna pötönta ök memaat.” ¹⁷ Pël maan Ananaias pi sê ka pôtak ilëak pim moresiar Sool pim kepönöök mowiak epël mëëa. “Sool, nem karip, Aköp Yesu kamtaôök koirak ngôn ök niia pöpök nook nim itöörar nganga sëen Ngëëngk Pulô nim lupmeri ilëak peö ëëpënëak wes nemëen yewais.” ¹⁸ Pël maötaring omên pim itöörarë pe ëëëa pömpel ilak ungkôn it nganga sa. Pël êak wal ë tauaan Ananaias puuk i momëa. ¹⁹ Pël ëënak Sool pi kaömp nak weëre kosang wa.

Sool pi Tamaskas kak ngönën ök mëëa

²⁰ Sool pi Yesu ingre mor saurô Tamaskas kak wëaô pöröaring akun nentepar ma nentepar nent wë teëntom Yuta omnarôa ngönën ka wieëautë ilëak Yesu songönte war wesak omnaröen epël ök mëëa. “Yesu pi Anutu Ruup.” ²¹ Pël maan omnarô pit kat wiak yaan sak epël mëëa. “Elei, omên epop pi Yerusalem kak omên Yesuun yaya yamëëaurôaan nga yaaupök kaalak eprek wais tapël êak wii téak wak kiri ar yaaô kaôarôa ngësë sëpënëak waisaupök tolël êak epël ëa?” pël mëëa. ²² Pël ëaap Sool pi weëre kosang pan wesak Yesu pi Kristo Anutu pim Yaô Mëëaup pöta ngönte ök maan Yuta omên Tamaskas kak wëaurô pit ngôn kangit mapnaat won ëa.

²³ Wë akun wali yesën Yuta omên ngönënë ngarangkörö pit wa top êak Sool mëmpënëak ngôn ëa. ²⁴ Pôt pi kat wiak wëen omnarô pit Tamaskas ka pöök kël ëmökë ëm kanrak kët kanaan rô kanë Sool mëmpënëak nga

wieima. ²⁵ Pit pël äaan röök lupöök omên pim karuröak Sool mäsak sê kolôm ëp kër naëëpök waulak ëm kër kanöök wii ngan äak wilëngkëel wes momëên ngemë ngentiak oröak sa.

Sool Yerusalem kak wakaima

²⁶ Yerusalem kak sê Yesuu ruuröaring jal mampënëak ëên pit pim Yesuu ru sak wëa pöten kaar yema wesak pit piin kas elmëa. ²⁷ Pël ëên Panapas pi Sool koirak Yesuu ngón yaaö omnaröa naë sa. Pël äak Panapas puuk Sool pim kamtaöök yesem Aköpön itaangkën ngón ök maan Tamaskas kak sê kas kópël omnaröen Yesuu ngönte ök mëëa pöten Yesuu ngón yaaö omnaröen ök mëëa. ²⁸ Pël ëên Sool pi pitring wë Yerusalem kak we naöökaan naöök kas naën Yesuu ngönte ök maima. ²⁹ Pël eimeë Sool pi Yuta omên Krik ngón yauröaring ya mëmpööre ngón nga elö pël eim wëên pit kangür pi mëmpënëak nga kup rieima. ³⁰ Pël yaëên pim ingre morörök kat wiak Sool koirak Sisaria kak sê wes mëên Tasas pim kakë sa.

³¹ Akun pötak Yutiaare Kaliliire Sameria yang pötë omên Yesuu ingre mor saurö pitëm naë mayaap oröak wiakaima. Pël äaan pit Aköpë ikanöök wëên Ngëëngk Pulöök kaamök elmëên weëre kosang wak ulöl sak wakaima.

Pita pi Inias ompyaö mowesa

³² Pita pi yang poutë Anutuu ingre mor sauröa wëwëatön wa kom ë sak waisak eima. Akun nentak pi Anutuu omnarö Lita kak wëaurö pitëm naë sê oröa. ³³ Pël äak itaangkën omên namp ingre mor kël waup yapinte Inias pöp wëa. Pi urtak pëên ka urakaimën krismaki 8 äak won saup. ³⁴ Pël ëên Pita puuk piin epël ök mëëa. “Inias, Yesu Kristo ompyaö yaniwas. Pötaan wal äak nim urre korumön ompyaö was.” Pël maan tapetakëer wal ëa. ³⁵ Pël yaëên Litaare Seron ka pöteparë omên pörö pit pöpön itenak lup kaip tiak Aköpë ë pël ëa.

Pitaak Tapita öp wes moulmëa

³⁶ Kak nerekë yapinte Yopa pörek Yesuu ingre mor sa öng namp wëa yapinte Tapita, Krik ngöntak Tokas pël yamëëa. Öng pöp pi kët poutë omnaröaan ompyaö elmëimeë pit omnant ngöntök yaëên pöt kaamök elmëeim wëaup. ³⁷ Pël äak akun pötak öng pöp pi yauman nent koirak wel wia. Pël ëên öngörö pit sokur i moirak wak sê ka ngerö ngaarëk nentak sê mowia. ³⁸ Yopa kak pörek Lita kak naë wieëa. Pötaan Yesuu ingre mor saurö pit Pita Lita kak wë pöten kat wiak omên naar wes mëên sê epël mëëa. “Ni tiarip koirak teënt sëpa.” ³⁹ Pël maan Pita pi wal äak pi-aripring sa. Pël äak ka tomök oröön mäsak ka kaö ngaarëktakël isa. Pël ëên öng kapirörök Pita tektrak ulmëak elre waar ë poë koröpre

ulpëên Tokas pim öp wë korir mëak pit me-nautön pet elmëa. ⁴⁰ Pël ëên Pita pi öngörö waö ë tomökël momëên yaröön rar rë we-sirak Anutuun kimang mëëa. Pël äak sokura ngësël kaip tiak epël ök mëëa. “Tapita, wal ë.” Pël maan öngöp it ngaalak Pitaan itenak wal ë wel aisëa. ⁴¹ Pël ëên Pita puuk moresi moröak wal ë tau moulmëak öng kapiröröre Anutu pim omên muntaröen ök maan ilaan Tapita mës mena. ⁴² Pël ëên Pita pim ëa pöta ngönte ulöl sak sëên omên munt narö kësang pan Yopa kak wëaurö Aköpön kön wi kosang wesa. ⁴³ Pël äak akun pötak Pita pi Yopa kak pörek omên pol koröpöt ket ëëpënëak kopëta yewesa namp yapinte Saimon pöpring akun wali wakaima.

10

Ensel nampök Koniliasën ngón ök mëëa

¹ Sisaria kak omên namp wëa pim yapinte Konilias pi Rom nga omên 100 pöröa wotöököp. Nga omên pörö pit Itali yangerakaan waisa. ² Omên pöp pi ngönëringëp yak pit öngre ruurö Anutuun yaya maim wëaup. Pël ëeimeë omên pöp Yuta omnarö omnantëên ngöntök yaëên kaamök äak Anutuun ök yamëëaup. ³ Kët nentak wiap kan 3 kilok pötak pi wangerötë yemangk ke pël äak itaangkën Anutuu ensel nampök sê piin epël mëëa. “Konilias.” ⁴ Pël maan pi enselëpön itenak kas äak pëlpël mëëa. “E Aköp tol ë?” Pël maan enselëpök epël mëëa. “Anutu pi nim kimang ngönöt kat wiak nim omên ngöntök yaurö kaamök yaalmëan pöten itaangkën ompyaö ëên puuk kangut nimpnaat. ⁵ Pötaanök ni peene omên narö wes mëên Yopa kak sê omên namp yapinte Saimon, yapin nent Pita, pöp koirak waisëp. ⁶ Omên pöp pi Saimon yapin ngampup pol koröpöt ket ëëpënëak kopëta yewesau pim kaatak wë. Ka pöt i kaö eöökël wia pipët.” ⁷ Pël mëak sëên Konilias pi pim inëên ru naarre nga omên ngönëring namp piiring wëaup pöröen ngón maan sëên, ⁸ Konilias pi pitën enselëpë ngón ök mëëa pöt pout ök mëak wes mëên Yopaë sa.

Pita pi wangerötë yemangk pöl ëa

⁹ Omên pörö sê ka urak ëlpamök kan kourak yesem sê Yopa kak temanöm orök itna pöt këtëp luptak wëên Pita pi Anutuun ngón mapënëak ka kaö kër yesaur ngaarëkël wieëa pörökël isa. ¹⁰ Pël äak pi këên pan ëên kaömp nëmpënëak yeëa. Pël ëên pit kaamök kopëta yewasën Pita pi kor wë wangerötë yemangk ke pël äak itaangkën. ¹¹ kutömwer kan tëên omên nempel poë koröp kaadatë ök nempel irëa. Kaut kong nent ulöp urak wes mëên yangerak irëa. ¹² Pömpelë öngpök animaö ke nampre namp intre imën, kamal pörö wëa. ¹³ Pël ëên Pita pi ngón nent epël kat wia. “Pita, ni wal ë narö möak ar äak

ne.”¹⁴ Pël maan Pita pi epël mëëa. “Aköp, ne yok pangk pël naengan. Omën epot Yuta omnarö tenim naë nga pan wia. Pël ëën ne ngaanta nanën yaaup.”¹⁵ Pël maan ngön tapët kaalak rangk mëëa. “Anutu pim kaömp numëak nimpëna pipotön nuuk nga wia pël angan.”¹⁶ Omën pöt akun nentepar nent oröak teënt kaalak kutömweri isa.

¹⁷ Isën Pita pi wel aisëak pim wangerëta ök itena pöta songönten kön wieim wëën Koniliasë naëaan sa pörö pit Saimon pim kaaten pëël maan omnaröak pet elmëen ka pöta ëmöökkë ëm kanrak së tauëë,¹⁸ epël pëlpël mëëa. “Omën namp yapinte Saimon, yapin nent Pita, pöp eprek wë ma?”¹⁹ Pël maan Pita pi omën pim naë oröa pöten kön ya mëneim wëën Ngëengk Pulöök epël mëëa. “Kat wi. Omën naar namp ëak ni nikoirëpënëak waisaurö e wë.”²⁰ Pötaanök wal ëak orö pit koirak pitring së. Nemtok wes mëen yewaisrek kön selap ëëngan.”²¹ Pël maan Pita pi oröak ngemë pitën epël mëëa. “Arim ap weseiman pöp ne epop. Ar tol ëënak yewais?”²² Pël maan pit kangiir epël mëëa. “Rom nga omnaröa wotöököp yapinte Konilias puuk ten nim ngësë wes nimëën yewais. Omën pöp pi ompyaö panëp Anutuun yaya maim wëaup. Pël ëën Yuta omnarö pit pim wëwëeten itaangkën ompyaö yaaup yak Anutuun ensel nampök ni koirak pim naë sëën nim këmtakaan ngön kat wiipënëak mëëa.”²³ Pël maan Pita pi omën pörö koirak së piiring ka ura.

Ëlpamök Pitaare omën Yopa kakaan Yesuu ingre mor saurö pit kopëta wesak pitring sa.²⁴ Pël ëak pit yesem kan kourak së ka nent ura. Wangam kan yesem Sisaria kak së oröa. Pël ëën Konilias pi pim nanang karuröen ök mëak wa top ëak Pitaan kangk eim wëa.²⁵ Pël ëën Pita pi së oröak kakaati ilapënëak yaëën Konilias pi koirak ngëengk mowesak rar rë mowesira.²⁶ Pël ëën Pitaak Koniliasën epël ök mëëa. “Wal ë. Ne ngëengkep won, omën nim karip.”²⁷ Pël mëak piarip ngönngön aö kakaati ilë itaangkën omën kësang pan wa top ëak wëën Pita puuk pitën epël mëëa.²⁸ “Ar ten Yuta omnaröa songönten ëwat wë. Ten omën muntaröaring omnant ngawi ëënganëak kan waria. Pël ëautak Anutuuk ne arim naë waisumaaten ngel könöm ëënganëak wangerëtak ök neak pet yaalnë.”²⁹ Pötaanök ne arim ngönte kat wiak wa nanuulaan ngar wak yewais. Pötaanök ne pëlpël niamaan. Oröp ëënak neen ngön neeauro?”

³⁰ Pël maan Konilias pi kangiir epël ök mëëa. “Ne omën it ngolöp nenten itenak wëën kët akun nentepar nent yes. Pël ëënak niin yas niaut. Pöt epël. Ne wiap kanök 3 kilok pötak Anutuun kimang maim wëën akun tapëtakëer omën poë koröp kölam

panëo wetaö namp nem naë oröak epël ök neeauro.”³¹ Konilias, Anutu pi nim kimang ngönöt kat wiak nim omën ngöntök yaauro kaamök yaalmëan pöten itaangkën ompyaö ëën puuk ni kangut nimpnaat.³² Pötaanök ni peene omën narö wes mëën Yopa kak së omën namp, yapinte Saimon yapin nent Pita, pöp koirak waisëp. Omën pöp pi Saimon yapin ngampup pol koröpöt ket ëëpënëak kopëta yewesaur pim kaatak wë. Ka pöt i kaö ëöökël wia pipët.’³³ Pël neaan ne nim ngësë teëntom ngön wes nimëaut. Pël ëën ni ompyaö ëak tenim naë wais oröön ya kë yes. Pötaanök ten Anutuun ëöetak wais wa top ëak wë. Aköp pi ngön tol nent ök niamëak nia?”

Pita pi Konilias pim kaataköröen ngönën ök mëëa

³⁴ Pël maan Pita pi ngës rëak epël ök mëëa. “Yaap pan. Anutu pi omnarö mööngkraar kangk naalmëen yaaup.³⁵ Pi yok pangk omën ke nampre namp, ngön nerre ner pimëen yaya maö ompyaö elmëeim wëaö piporöaan kent yaaup.³⁶ Anutu pim Israel omnarö tenën ngön ök niaö pöten ar ëwat wë. Pi Yesu Kristo pim ngön ompyaut war wesak ök nia. Pi omën pouröa Aköp pël sak wëën tiar Anutuuk yal mangkën lup kopëtemer sak öpenaat.³⁷ Ar Son pim omnarö i momëen omën ompyaut oröa pöten ëwat wë. Pöt Kalili yangerak oröak Yuta yang poutë ulöl sak sa.³⁸ Ar yok ëwat wë. Anutu pi Yesu Kristo Nasaret kakaanëp yaö mëak pim Ngëengk Pulö elmëen weëre kosang kaamök elmëen pi yang poutë ya ompyaö mëmpö yesem Setenë omën utpet mowesaö pörö ompyaö moweseima.³⁹ Pël ëën ten pim ngön yaaö omnarö pim Yerusalemre Yuta yang poutë ëa pöt pout itenim wëën pit pi këra yetaprak momöön wel wia.⁴⁰ Pël ëën yangaöök wiëë kët nentepar nent won sëën Anutuuk wal ë moulmëen omën naröen ëö pet elmëa.⁴¹ Pël ëaup pi Yuta omën pouröa ëöetak naröön. Ten Anutu pim ngönte anëak yaö niaurö tenimtokëer piin itenaut. Pi weletakaan wal ëën ten piiring iire kaömp ngawi naut.⁴² Pël yeem tenën pim ngön ompyaut omnaröen ök maö yesem Anutuuk omën öpre wel pourö pim naë ngön ë pet irëpnaat pöta ngönte omnaröen ök menëak niaut.⁴³ Anutu pim tektak ngön yaaö omnaröak epël ëa. ‘Omën namp pi Yesuun kön wi kosang wasëpna pöp pim utpetat Anutuuk Yesu weëre kosangöök ent ë moolapnaat.’ ”

Ngëengk Pulö köpël omnaröa naë irëa

⁴⁴ Pita pi ngön pöt ök maim wëën Ngëengk Pulö omën pim ngön kat wieim wëaö pöröa naë irëa.⁴⁵⁻⁴⁶ Pël ëën omën pörök wëa pörö pit omën muntaröa kakë ngönötë aö Anutuun yaya maima. Pël ëën Yuta omën

Yesuu ingre mor saurö Yopa kakaan Pitaaring sa pörö pit Anutuuk Ngëengk Pulö köpël omnarö ulöl wes mena pöten itenak yaan sa. Pël èen Pitaak epël ök mëëa. ⁴⁷ “Ngëengk Pulö ngaan tiarim naë irëa pöl peene pitëm naë yeira. Pötaanök tol èen tiar i nemomëen ëepen?” ⁴⁸ Pël mëak Pitaak pit Yesu pim ru ulöpöökörö pël sak wëa pötaan i momëëpënëak maan pël ëa. Pël ëak pit Pita pitring wëwë yeem moulmëak sëpënëak mëëa.

11

Pita pi Yerusalem kak ingre mor sauröen ngön ök mëëa

¹ Yesuu ngön yaaö omnaröere ingre mor sa Yutia yangerak wëauröak köpël omën narö pitta Anutuun ngönte wa kosang wesa pël aan kat wiak wëen, Pita pi Yerusalem kakë sa. ² Pël èen akun pötak Yesuun kön wi kosang wesa narö ngön ë kosang wesautak Anutuun yaö ëak koröp kaut ila pöröak piin epël mëëa. ³ “Ni tol èënak Anutuun yaö ëak koröp kaut nailënoröa naë së pitring kaömpre omnant ngawi yaën?” ⁴ Pël maan Pita pi omnant pim naë oröa pötön ök mëëa.

⁵ “Ne Yopa kak wë Anutuun ök yemaan wangarötë yemangk ke pël ëak itaangkën omën nempel poë koröp kaötë ök nempel irëa. Kaut kong nent ulöp urak wes mëen kutömweriaan irë nem naë ngentia. ⁶ Pël èen ne öngpök itaangkën animaö ke nampre namp kosangöökakan kakë, kamalre int pourö omën pömpelë öngpök wëa. ⁷ Pël èen ngön nent epël yaan kat yawi. ‘Pita, ni wal ë narö möak nè.’ ⁸ Pël neaan ne epël yemak. ‘Aköp, ne pël naëngan. Omën epot Yuta omnarö tenim naë nga pan wia. Pël èen ne ngaanta nanënep.’ ⁹ Pël maan ngön tapët kaalak rangk kutömweriaan epël yenëa. ‘Anutu pim kaömp numëak nimpëna pipotön nuuk nga wia pël angan.’ ¹⁰ Omën pöt akun nentepar nent oröak kaalak sasa kutömweri isa. ¹¹ Pël èen akun tapëtak omën naar namp ëak ka nem wëauta ka kauni wais taueëa. Omën pörö pit Sisaria kakaan omën nampök ne koirak sënëak wes mëen waisa. ¹² Pël èen Pulöök neen epël ök yenëa. ‘Ni omën eporöaring sum. Köpëlöröak ya wesak kön selap ëënganok.’ Pël neaan ne omën tiarim kar ingre mor sa 6 ëak neering e taua eporöaring së Konilias pim kaatak oröak kakaati ilëaut. ¹³ Pël èen ensel namp pim kaata kakaati tauaan itaangkën ngön ök mëëa pöt tenën ök yenia. Enselëpök Koniliasën epël ök mëëa. ‘Ni peene omën narö wes mëen Yopa kak së Saimon, yapin nent Pita, pöp koirak waisëp. ¹⁴ Pël èen omën pöpök wais Anutuuk kama niön niire nim kaatakörö ompyaö sënë pöta ngönte ök niapnaat.’ ¹⁵ Konilias pi enselëpë ngön ök mëëa pöt ök yenia. Pël èënak ne ngës réak

ök yemaan Ngëengk Pulö ngaan tiarim naë irëa pöl pitëm naë yeira. ¹⁶ Pël èen ne Aköp pim ngaan ngön ëa pöten kön yawi. ‘Son pi i yaaptak omnarö i momëa. Èn ènëmak nem Pëpapök Ngëengk Pulöök i ket ëak ar nimëëpnaat.’ ¹⁷ Pël ëaut yak Anutuuk akun tiarim Aköp Yesu Kristo pim kön wi kosang wesa pötak tiarim naë kësangën porpor elniaut ök tapël peene pit kësangën yaalmëen nook tol èen Anutuun kan mowariim?” ¹⁸ Pita pi pël maan pit ngön pöt kat wiak pitëm nga ëa pöt sëp wesak Anutuun yaya mëak epël mëëa. “Anutuuk pit wetete mowasën köpël omnaröeta pitëm utpetat kasëng menak wëwë ngölöpta kanöök yes.”

Antiok kak ngönën oröa

¹⁹ Stiwen wel wiin ngönënë ngaaröak Yesu pim ruurö këemre këlangön ke nentere nent wa menak rep momëen narö Pisia yangerakël yesën, narö Saipas kustakël yesën, narö Antiok kakël yesën, pël ëa. Pël ëak pit pötë së wë Yuta omnaröen pëen ngönën ök maima. ²⁰ Èn omën narö Saipas kustakaanre Sairini yangerakëlaan Antiok kakël sa pöröak köpëlöröenta Aköp Yesu pim ngön ompyaut ök maima. ²¹ Pël èen Aköpök omën pim ngön ompyaut ök maima pöröak wëere kosang mangkën omën kësang pan piin kön wi kosang wesak pim naë rë olëa. ²² Pël èen Yesuu ingre mor Yerusalem kak wëaurö pit ngön pöt kat wiak Panapas Antiok kakë wes mëen sa. ²³ Së oröak Anutu pim omnarö ompyaö elmëa pöten itenak ërëpsawi ëak Aköpë naë rë olëak öpënëak kosang wesak ök maima. ²⁴ Panapas pi omën ompyaup, kön wi kosang yewesautere Ngëengk Pulö pim lupmeri peö ëëëaup. Pötaanök omën kësang pan Aköpë ingre mor sa. ²⁵ Pël èen Panapas pi Sool koirëpënëak Tasas kakë sa. ²⁶ Pël ëak koirak kaalak Antiok kakë sa. Pël ëak piarip pörök Yesuu ingre mor sauröaring wë kismaki kopët nenta öngpök omën kësang pan rë mouleima. Pël èen Antiok kak omën wëa pöröak ngës réak Yesuu ingre mor saö pöröen yapinte Kristoëörö pël maima.

²⁷ Akun pötak Anutuun tektek ngön yaaö narö Yerusalem kakaan Antiok kakë sa. ²⁸ Pël ëaö pöröa tekrakaan omën namp Akapas pi Pulöök elmëen ènëmak yang poutë ngöntök kësangpel orööpna pöta ngönte pitëm tekrak wal ë tauak tekeri wesak ök mëëa. Pël èen ènëmak Klotias Rom omën omp aköp pim wëa akunetak ngöntök pömpel oröa. ²⁹ Pël èen Yesuu ingre mor saurö pit neenem sumatëaan kaut ingre mor sa pitëm karurö Yutia yangerak wëa pörö kaamök elmëëpënëak ngön kopëta wesa. ³⁰ Pël ëak sum pöt Panapasre Sool mangkën wak Yerusalem kak së Yesuu ingre mor sauröa wotöökörö mena.

12

Erot puuk Sems mênak Pita wii kaatak ulmêa

¹ Akun pôtak yang omp aköp Erot pi Yesuu ingre mor sa narô utpet mowasêpênêak ngês rêa. ² Pêl êak maan Sems Son pim nanêp ôp wesirên wel wia. ³ Pêl êên pi Yuta omnarôen itaangkên pit pôten kent êa. Pêl êên kaalak maan Pita wali wak wii têa. Pêl êa akun pôtak kaômp peret yis namêênôt yena akun ngêêngkêt wia. ⁴ Pêl êa akun tapêtak pit Pita morôak wii kaatak moulmêên wêên nga omên 16 pôrôak akun nentak kong nent pôrôak ngarangk yeem kaalak akun nentak kong nent pôrôak sê ngarangk yeem pêl eima. Anutuu mait elmêa akunet pet irênak Erot pi omnarôa itôök ngôn yaatak moulmêépênêak êa. ⁵ Pêl êên pit Pita wii kaatak moulmêak ngarangk pan êaap Yesuu ingre mor saurô pitök Anutuun kaamök elmêépênêak kosang wesak kimang maima.

Ensel nampök Pita wii kaatakaan ent ê moulmêa

⁶ Erot pi êlpamök Pita ngôn yaatak moulmêépnaat yak nga omên naar, namp mor nasring wii motêa, namp nasring motêa. Pêl êên rô kan Pita piarpim tektrak ka uraan nga muntarô ka kanrak ngarangk wêa. ⁷ Pêl êaan tapêtakêér Aköpê ensel namp orôön wii kaata kakaati êwa kêsang êa. Pêl êên enselêpök kurôpweri morôak yaan mowesak epêl ôk mêêa. “Ni teënt wal ê.” Pêl yemaan pim moresiarê wii têa pôngesiar wilak yangaak ngentia. ⁸ Pêl êên enselêpök epêl ôk mêêa. “Nim poê korôpô taê wes urak ing korôtepar wa mê.” Pêl maan Pita pi pêl yaêên enselêpök kaalak ôk mêêa. “Nim ulpêênêp wa mêak nem ênêm wais.” ⁹ Pêl maan Pita pim ênêm orôak wê enselêpê elmêa pôten yaap yeê pêl newasên, wanger yemangk pêl wesa. ¹⁰ Pêl êak ngarangk rongan nent il wesak sê kaalak rongan munt nent il wesak sê ka kan aini kosangpelök warieêa pômpel pimênt om têak yesên itnal orôak sa. Ka kan pômpel Yerusalem kakêl ko wesak wieêa. Pêl êak piarip kamtaôök yesem enselêp pi tapêtakêér irikor êak kô sa. ¹¹ Pêl êên Pita kôn tektak sak epêl êa. “Ne peenök kôn tektak sak kôn yawi. Aköp pi pim ensel namp wes mêên wais ne Erot pim moresiaanre Yuta omnarô pitêm omnant elnêépênêak êaô pôtêëlaan ent ê yeneulê.”

¹² Pi kôn tektak sa pet irak Maria, Son yapin nent Maak, pim êlêpê kaatakê sa. Ka pôtak omên kêsang pan wa top êak Anutuun kimang maim wêa. ¹³ Pêl êên Pita pi ka pôta kanrak sê kôrang kôrang yaalmêên inêên koont namp yapinte Rota pi kanwer motêépênêak wal êak orô. ¹⁴ kat wia pôt Pitaê ngôn kôngkômô êa. Pêl êên pi êrêpêrêp pan êak teëntom kakaati ilê wêaurôen, “Pita e ka

kanrak taua,” pêl mêêa. ¹⁵ Pêl maan pit epêl mêêa. “Ni kaôkaô yaan ma?” Pêl maan pi ke urak, “Yaap, e wê,” pêl maan pit epêl mêêa. “Pipop pim enselêpôn yaan.” ¹⁶ Pit pêl aim wêên Pita pôp om ka kanwer kôrang kôrang maim tauaan orô kanwer tê mowiak itena pôt Pita êên yaan kaô sa. ¹⁷ Pêl êên Pita pi pit ngôn ngaarêk wesak apanêak moresring angan elmêak Aköpê wii kaatakaan mêsak sê wes momêa pôten ôk mêêa. Pêl mêak epêl mêêa. “Ar Semsre pim karurôen ôk man.” Pêl mêak Pita pi orôak we naôökêl sa.

¹⁸ Êlpam walên ngaarô pit yaan kaô sak Pita talêl sa pêl mêak ap wesa. ¹⁹ Pêl êên Erot pi omên narô wes mêên Pitaan ap wes pet ira. Pêl êên pi nga omên wii kaatak ngarangk wêaurô koirak omên pôten pêl maan ôk nemaan êa. Pêl êên Erot pi pit mêmpênêak mêêa. Pêl êak Yutia yangerakaan Sisaria kakêl sê wakaima.

Erot wel wia

²⁰ Erot pi Taiaare Saiton omnarôaan nga elmêeim wêên pit pôta ngônte piiring apênêak wa top ê sê wet rêak Erot pim kaata ngarangkêp Plastas pim naê orôa. Pêl êak piin ngôntre kar elmêak Erot pim kôore tok wieêa pôt won wasêpênêak ôk mêêa. Pôt tol êênak? Pit omên omp aköp Erot pim yangerakaan kaômp sum yeêa pôtaanök. ²¹ Pêl êak Erot pi omnarô akun mena. Pêl êak wê akun pôt temanôm sêên pi ê rangiak pim omp ak urtak wel aisêê ngôn kêsang pan ôk mêêa. ²² Pêl yemaan omnarô pit êlak wiak epêl mêêa. “Omên epop omên ngôn won, Anutuu apna pôl ya.” ²³ Pêl yemaan Erot pi ngôn pôt kat wiak pimtêên kôn wiin isên Anutuu yapinte wa ngep êa. Pôtaanök tapêtakêér Anutuu ensel nampök elmêên pim yaatak iwalôrô ka êak mên ilên wel wia.

²⁴ Anutuu ngônte kaô sak ka poutê sa.

²⁵ Pêl êa pôtak Panapasre Sool piarpim yaat pet irak Son, yapin nent Maak, pôp koirak pit pourô Yerusalem Antioik kakêl sa.

13

Soolre Panapas ngônên yaatak wes mêa

¹ Antioik kak Yesuu ingre mor saurôa tektrak tektak ngôn yaaôre rê yemoula narô wakaima. Pitêm yapinôt epot. Panapasre Simion yapin nent Korôp Koup, piire Lusias Sairini yangrakaanêp, Maneyen Erot yang omp aköp piiring piarip piarip yaaupre Soolre piporô wakaima. ² Pêl êak ingre mor saurô pit akun nentak Anutuun yaya mapênêak kaômp ngês olêak wêên Ngêêngk Pulôök epêl ôk mêêa. “Ar Panapasre Sool piarip nem ya mêmpênêak mêêaô pôt menak wes momêêe.” ³ Pêl maan pit kaômp ngês olêak om wê Anutuun kimang mêak

pitèm morôt piarpim rangk mowiak welakôt elmèak wes mèen sa.

Soolre Panapas Saipras kustak ngôn ompyaut òk maima

⁴ Ngèèngk Pulòok wes momèen piarip Son, yapin nent Maak, pòp ya kaamòk elmèèpènéak koirak piaripring yesem Selusia kak sè oròak i kaò wangaòok ilèak sè Saipras kustak oròa. ⁵ Pèl èak wangaòokaan ngentiak pit Salamis kak Yuta omnaròa ngònèn tupotè Anutuu ngôn ompyaut òk maima. ⁶ Pèl èak pit kus pòtak ya mèm-pò wirò wa pak èak yesem Pepos kak sè oròak itaang-kèn Yuta omèn namp kak pòrek pòlangre kèap ke nentere nent yaaup wèa yapinte Payesu. Omèn pòpòk omnaròèn, “Ne Anutuu tektek ngôn yaaup,” pèl kaar maima. ⁷ Omèn pòp pi kus pòtaké Rom yang ngarang-kèp Sesias yapin nent Polas piiring ngont réak wèa. Yang ngarangk pòp pi éwat panèèp. Pòtaanòk Panapasre Sool piarpim kèmtakaan Anutuu ngònte kat wiipènéak yas mèèautak ⁸ pòlangre kèap omèn pòp Krik ngontak Elimas pèl yamèeap pòpòk yang ngarang-kèp pi Yesuu ngôn ompyaut kat wiipanèak piaripòn nga mèèa. ⁹ Pèl èèn Sool yapin nent Pool pim lupmeri Ngèèngk Pulò peò èak wèen Elimas pòpòn nga iteneè epèl mèèa. ¹⁰ “Setenè ruup, ni omnant ompyautèèn kòore tok yaaup. Ni kaaròtèèn wot kaò sak wè saun koireim wèaup. Ni Anutuu pim ngôn yaaopòt wak kaip tiktik èak nimtè kònòokaan kaaròt yaaup. ¹¹ Pòtaanòk peene Anutuu pim wèere kosangta songònte nim naè oròon ni itòorar ngaap sak akun nantè èwaaten itnaang-kèn èèmèèt.” Pèl yemaan tapètakèer kepil koutè òk nempel itòorarè kaka elmèèn pi talèpòk mor yal èak kan pet elmèèpènéak eim wakaima. ¹² Pèl èèn omèn pòten itenak yang ngarang-kèp pi Yesuun kòn wi kosang wesa. Pèl èèn piarip Akòpè ngònte òk yemaan kat wiak yaan sa.

Poolre Panapas Antiok kak Pisitia yangerak ngònèn òk mèèa

¹³ Poolre karurò pit Pepos kakaan wangaòok ilèak Peka kak Pampilia yangerakèl sè wangaòokaan ngentiak Son Maak sèp wesak kaalak Yerusalem kakè sa. ¹⁴ Pèl èèn pitèment Peka kak sèp wesak Antiok munterek Pisitia yangerak sè oròa. Pèl èak pit kè yesa akunetak Yuta omnaròa ngònèn tuptak ilèak wel aisèa. ¹⁵ Pèl èèn omnarò Moses pim ngôn kosangòtre tektek ngôn yaauròa ngònòt ngònèn pepeweri wia pòt nent sangk kelèn kat wia. Pèl èak ngònèn tup ngarang-kòròak Poolre Panapas piarpim ngèsèl ngôn epèl wes mèa. “Karaar, arip ngôn ompyaò ten lup taè niwesak òk nianè nent wiaan pòt peene òk niaan kat wiinaan.” ¹⁶ Pèl maan Pool pi wal èak moresring angan elmèak ngès réak epèl òk mèèa.

“Ar Israel omnaròere kòpèl omèn ngònèn kat wiaurò, ar kat wiewè. ¹⁷ Ngaan panèèr ten Israelòròa Anutuu puuk tenim èere kòròorèn yaò elmèèn pit akun wali Isèp yangerak yaam wèen Anutuu kaamòk elmèèn ulòl panè sa. Pèl èaan Anutuu pim wèere kosangòok elmèèn pit yang pòr sèp wesa. ¹⁸ Pèl èèn Anutuu pi pitèm yang pultak eima pòtaan kònòmèt wak wèen krismaki 40 èak won sa. ¹⁹ Pèl èèn ènèmak yang 7 pòtè omèn Kanan yangerak wèaurò Anutuu won wes moolèak pitèm yanger Israel omnarò mangkèn pit krismaki 450 pèl wakaima. ²⁰ Wè ènèmak Israel ngarang narò moulmèèn wè wè è yesem Samuel tektek omèn pòp oròa. ²¹ Akun pòtak pitèm naè omèn omp ak namp oròpènéak maan Anutuu Pensaminè kurtakaan Kis pim ruup, Sool pòp tekeri wes mangkèn pòpòk Israel omnarò ngarangk èak wèen krismaki 40 èak won sa. ²² Pèl èèn Anutuu puuk Sool wa moolèak Tewit urtak moulmèa. Pèl èak Anutuu pi Tewit pimèèn epèl mèèa. ‘Ne Sesi pim ruup Tewit pim wèwèeten itaang-kèn ompyaò èèn kent yaalmè. Pòtaanòk nem ya ngòn mema pòt mèm-pnaat,’ pèl mèèa. ²³ Pèl èautak Anutuu Tewit pim èere kòròoròa naèlaan Israel omnarò tenim ompyaò niwasèpna namp oròpènéak yaò èa pòtak Anutuu maan Yesu oròa. ²⁴ Yesu naaròon wiaan Sonòk Israel omnarò pitèm utpetat kasèng mangkèn i momèèpènéak mèèa. ²⁵ Pèl èak Son pi pim ya pet irèpna akunet temanòm yesèn omnaròèn epèl òk mèèa. ‘Ar neen tol weseim? Ne Anutuu kama niöpènéak Yaò Mèèaò pòp wasngan. Ar kat wiewè. Omèn namp nem ènèm yewais pòp pi omèn kèsangèp. Ne utpet epòk yok pangk pim ing kòròtepar wii nemowilngan. Omèn pòp arim kor wakaima pòp.’

²⁶ “Karurò, Apramè èaròere kòpèl omèn ngònèn kat wiaurò, ar kat wiewè. Anutuu tiar utpetatè naèaan niöpèna pòl pet elnia ngòn pòt tiarim naè yaarò. ²⁷ Omèn Yerusalem kak wèauròere pitèm wotòokòrò pit omèn pòpè songònten kèèkè kòn nawiin èa. Pèl èak pit tektek omnaròa ngònòt pitèm kè yesaò akunatè ngònèn pepeweri sangk kelak pòtè songònòtta kòn nawiin wel wiipèna ngôn yaatak moulmèa. Pòt tektek omnaròak ngôn pèl èèpnaat èa pòt kè oròa. ²⁸ Pit Yesu pim saun nent nokoirènk om pas Rom yang ngarang-kèp Pailatòk kèk maan mòon wel wiipènéak ke urak mèèa. ²⁹ Pit tektek ngôn yaaò omnaròa pimèèn ngôn èa pòt pout elmè pet irak kèra yetaprakaan ent èak sè yangaòòk weera. ³⁰ Pèl èèn Anutuu weletakaan wal è moulmèa. ³¹ Omèn wet réak piiring Kalili yangerakaan Yerusalemè sa pòrò pit kèt selap piin iteneima. Pèl èa omèn pòròak pòta ngònte Yuta omnaròèn òk maim wè. ³²⁻³³ Pèl èènak tenòk Akòpè

ngön ompyaut arën epël ök niaim. Omën pipëten Anutuuk tiarim ëaröen ök mëëaut peene pitëm ruure ëarö tiarën ök yenia. Pi Yesu wal ë moulmëa pôtak tan pep Sam pöweri tan 2 pöta lupët epël ya.

'Ni nem Ruup.

Peene kët eptak ne nim Pepap pöt pet yaalmé.'

³⁴ Anutuuk pi weletakaan wal ë moulmëaup. Pötaanök kaalak wel wiak söp naëpan. Anutuuk pim ngönte pil ök mëëa.

'Nem Tewiten kup mowia pöt ne wëwë ompyaö pöt nimpaat.'

³⁵ Pël ëën tan munt nent Tewit puuk Anutuun epël mëëa.

'Ni nim ya omën ompyaup welaaröa kaöök wieë söp ëëpënëak nenëaan ëan.'

³⁶ Pël retëng ëak omën omp aköp Tewit pi Anutuuk ya ngön mëëa pöt omën pimoröa öngpök mëneim olëak wel wia. Pël ëën pit pim ëere körööröa naë yang kel weerën pim koröpö yangaöök wieë söp ëa. ³⁷ Ën Tewit pim mëëa pöp yangaöök wieë söp naën Anutuuk wal ë moulmëaup. ³⁸ Pötaanök ar këëké ëwat seë. Ten arën epël ök ni-aim. Omën pöpök arim utpetat wa niolëaut.

³⁹ Moses pim ngön kosang pôtak arim utpetat ent ë niolëak ar omën wotpil pël naniwasën. Omën pöpök omën pouröa utpetat ent ë niulaan piin kön wi kosang mowasën puuk, 'Nem omën wotpilörö,' pël niaim wë. ⁴⁰ Pötaanök ar këëké ngarangk yeemak ön, tektek ngön ëa pöt arim naë orööpanëen. Pit epël ëa.

⁴¹ 'Kat wieë, ar Anutuun ökre was yaaurö.

Ar itenak yaan sak wel wiinëen.

Ne omnant arim tekrak ëëmaatep ar yok pangk kön wi kosang newasngan.

Ën omën nampök pöten ök niaan yok pangk yaap ya pël newasngan.'

⁴² Pool pi ngönën ök mëak piar Panapas kakaatiaan orööpënëak yaëen omnarö pit epël mëëa. "Kaalak kë yesa akun muntetak ngön pipot ök nian." ⁴³ Pël mëak ngönën tuptakaan tomökël oröa. Pël ëën Yuta omën naröere kopël ngön kat wia narö pit Poolre Panapas piarpim ënëm sa. Pël ëën piarip ngönën ök mëak pitëm lupöt es nga mowasën pit weëre kosang Anutuun ulöpre moup pôtak öpënëak mëëa.

⁴⁴ Kë yesa akun muntetak ka pöökë omën pourö Anutuun ngönte kat wiipënëak wa top ëa. ⁴⁵ Omën kësang pan së wa top ëën Yuta omën narö pit itenak piarpimëen ya sangën ëa. Pël ëak Pool pim ngönten wak irëak koröp kolak mëëa. ⁴⁶ Pël ëën Poolre Panapas piarip kas köpël ngön epël mëëa. "Yaap, tenip Anutu pim ngönte wet rëak ök niiaut. Pël ëautak ar kasëng menak Anutuuk wëwë ompyaut nimpëna pöt pangk naën

pël pet yaë. Pötaanök tenip ar sëp niwesak köpël omnaröa ngësë sënaat. ⁴⁷ Aköpök ngönën pepeweri epël retëng ëak ten nina pöt yaapët pötaanök.

'Nook ar köpël omnaröa es ëwaö pël wes yanuulë.

Pötaanök ar ëwa ngön pöt yang poutë ök më pet irën pöt Anutuuk pit kama moöpnat.'

⁴⁸ Pël maan köpël omnarö pit ngön pöt kat wiak ya kë sak Anutuun ngönten ompyaö pan pël mëëa. Pël ëën Anutuun wëwë kosangtaan yaö elmëa pörö piin kön wi kosang wesa. ⁴⁹ Pël ëën Anutuun ngönte yang pörek ulöl sak sa. ⁵⁰ Pël ëën Yuta omën narö pit öng kaöarö ngönën wak wëauröere kak pörekë kaöarö es nga mowasën Poolre Panapas utpet panë mowesak waö elmëen pitëm yang pör sëp mowesak sa. ⁵¹ Pël ëën piarip pitëm utpetat wieëa pötë ökre was ëak piarpim ingesiarëaan yangre ulölöt këré ngep elmëak Aikoniam kakë sa. ⁵² Pël ëën Yesu ru Antiok kak wëaurö pit ërëpsawiarang wëen Ngëengk Pulö pitëm lupötë peö ëak wiakaima.

14

Poolre Panapas Aikoniam kak ya mëna

¹ Poolre Panapas piarpim Antiok kak ëa pöl kaalak Aikoniam kak pörek ëa. Pi-ariip Yuta omnaröa ngönën tuptak ilëak ngönën ök maan pit piarpim ngön pöten kat wiin ompyaö panë ëën omën kësang pan Yuta omën naröere köpël omën narö pit Yesuun kön wi kosang wesa. ² Pël ëën Yuta omën piarpim ngön wa yoolëaurö pit köpëlöröen këk maan Yesuun ingre mor sauröen kaaöre këëpöt elmëa. ³ Pël ëën piarip Aikoniam kak akun wali wë Aköpë ngönte ök mapnaaten kas naën Yesuuk weëre kosang kaamök elmëaan retëng ke nentere nent weëre kosang panëët mëna. Piarpim ya ke pël mëna pôtak Aköpë lup sant pömpel kësang pan pitëm naë wia pöta ngönte yaapët pet elmëa. ⁴ Pël ëa akun pôtak ka pöökë omnarö pit kom ëa. Narö Yuta omnarö pitëm ënëm ëa. Ën narö pit Yesuun ngön yaauwaar piarpim ënëm ëa. ⁵ Pël ëën Yuta omnaröere köpëlörö pit pitëm kaöaröaring wa top ëak Poolre Panapas utpet mowasëpënëak ngön ëak kël moöpënëak mëëa. ⁶ Pël ëën piarip kat wiak kas së Likionia yangerak Listraare Tepi ka kaö pöörarë sa. Pël ëak pöörarë naë ka kot wieëa pötë wa pakpak ëeim wakaima. ⁷ Pël ëimeëe Yesuun ngön ompyaut ka pötë ök maim wakaima.

Poolre Panapas Listraare Tepi pöörarë ya mëna

⁸ Listra kak pörek omp namp ingesiar utpet ëaup wëa. Omën pöp pi ëlëpë yaataakaan pël ëak oröaup yak kan naënëp.

⁹ Pi wel aisëë Pool ngön ök yaan kat wieëa. Pël èen Pool pi omèn pöpön itaangkën pi Yesuuk ompyaö mowasëpnaat pöt kön kosang wieëa. Pël èen Pool pi it kök ngëneë kosang wesak epël mëëa. ¹⁰ “Ni wal ëak nim ingesiar mëngkre mëngk mësäak tau.” Pël maan omèn pöp pi teëntom wal ëak yok kan ing yaap ëa. ¹¹ Pël èen Likionia yang pörek wëaurö pit Pool pim ëaö pöten itenak pitëm ngönrak ngön ëak epël aö sa. “Èlarörö pit omèn möönre koröp wak tiarim tekrak oröak wë.” ¹² Pël mëak pit Panapas pöpön pitëm èlar nampë yapinte Sus pöpë ngamp mëëa. Pël ëak Pool pöp pi ngön kaö yaap pël mëak pitëm èlar nampë yapinte Emis pöpë ngamp mëëa. ¹³ Pël èen pitëm èlar Sus pöpë tupët ka pöökë wilëngkëël wieëa. Tup pöta ngarangkepök pol purimakaö omp narö wak këra puut wii mëak öngö moutak ka kaö pöökë ëm kanrak wak së omnaröaring wa top ëak pol pörö möak piarpimëen kiri ar ëëpënëak ëa. ¹⁴ Pël èen Poolre Panapas piarip pöt kat wiak pitëm elmëëpënëak ëa pöten kaäö yaë pël pet elmëak ulpëënaar wa keliak pitëm toköök së ngön ëak epël mëëa. ¹⁵ “Ar pël èëngan. Tenip omèn arim karaar. Tenip arën ngön ompyaut omèn utpet pipot sëp wasënëak ök niaim. Pël èen ar lup kaip tiak Anutu wëwë pepap pim naë önëak niaim. Pi kutömre yangre i kaö epot ket ëak pötë omèn wia epot ket ëaup. ¹⁶ Yaap, omnarö pit ngaan pitëmtë könöök omnant yaëen pi it mongnaan ë seima. ¹⁷ Pël ëaatak pi akun poutë ompyaö elmëëim wiak pi yaap wë pöt pet elmëëima. Pi mopöök kopimor elmëën kaömp këët orööpna akunet yemangk. Pël èen pöt nak kep ëak wë ërëpsawi eim wë.” ¹⁸ Pël mëak piarpimëen kiri ar ëëpënëak ëa pötaan ke panë urak maan sëp wesa.

¹⁹ Yuta omèn narö Antiokre Aikoniam ka pöörarëaan së omnaröen këk maan pit Pool kël möak wel wia wesak weruak kaöökë wilëngkëël kolii së moolëak kaalak kakë sa. ²⁰ Pël èen Yesuu ingre mor saurö pit së pi tekrak ulmëak wëen wal ëak kaalak kakë sa. Pël ëak ëlpamök Panapas koirak Tepi kakë sa. ²¹ Pël ëak piarip ngön ompyaut ök maim wëen ka pöökë öngpök omèn kësang pan pit kat wiak Yesuu ënëm ëa. Pël èen piarip kaalak Listraare Aikoniam kak së wë kaalak Antiok Pisitia yangerak wieëa ka pötakël sa. ²² Yesem Yesuu ingre mor sauröen ngön kosang wesak epël ök maö sa. “Tiar Anutuuk wa ngaöök nimëëpënëak kent yeë pöt wet rëak e wë eprek këëmre këlangönë rangk öpenaat. Pötaanök ar kön wi kosang yewesautak kosang sak ön.” ²³ Piarip ök maö yesem ka poutë ingre mor saurö pitëm wotöökörö moulmëak piarip kaömp ngës olëak Aköpön kimang ngöntak mëak

pitëm kön wi kosang yewesautak pim naë wa moulmë sa.

Poolre Panapas kaalak Antiok kak Siria yangerakë sa

²⁴ Ènëmëak piarip kaalak Pisitia yangerak së oröak yesem Pampilia yangerak së oröa. ²⁵ Pël ëak Peka kak ngönën ök mëak Atelia kak së oröak, ²⁶ wangaö wak kaalak yesem Antiok kak së oröa. Kak pörekök ingre mor sauröak Anutuu lup sant pöta öngpök wa moulmëak wes mëen sa. Piarip ya ngön mëëa pöl mëmpö së pet irak kaalak së piarpim ya ngön wak saö pörek së oröa. ²⁷ Pël ëak ingre mor saurö wa top elmëak Anutuuk kaamök elmëaan piarpim ya mëmpö ima pötë ngönötre ën köpël omnarö Anutuuk kan të mowiin piin kön wi kosang wesa pöta ngönöt ök mëëa. ²⁸ Pël ëak piarip akun wali pan Yesuu ruuröaring pörek wakaima.

15

Ngönënë wa top kësangpel Yerusalem kak oröa

¹ Yesuu omèn narö Yutia yangerakaan së Antiok kak oröak ingre mor sauröen epël ök maima. “Ar Moses pim ngön ë kosang wesa pöt ngar wak arim koröp kaut nailën èënë pöt Anutuuk yok pangk kaalak naniöpan.” ² Pël maan Poolre Panapas ngön pöten kaäö ëak piarip pitëmëen ngön kosang kaö pan ëak piaripring ngönngön apanëak nga mëëa. Pël èen ingre mor saurö pit Poolre Panapas piarip omèn naröaring Yerusalem kak së Yesuu ngön yaauröere wotöökörö pitring ngön pöt wotpil wasëpnaan sëpënëak mëëa. ³ Pël ëak ingre mor saurö pit wes momëen yesem Pinisiaare Sameria yang pötë ingre mor sa pöröen köpël omnarö Yesu pim ënëm sa pöten ök maan pit ërëpërëp pan ëa. ⁴ Pël èen pit Yerusalem kak së oröön Yesuu ngön yaaö omnaröere wotöököröere Yesuu ingre mor saö muntarö pit itenak yoöre ërëp kaö mëëa. Pël èen piarip Anutuuk kaamök elmëaan piarpim ya mëmpö ima pötë ngönöt ök mëëa. ⁵ Pël èen Yesuun kön wi kosang wesa narö Parisi pöröak wal ëak epël mëëa. “Ar pitëm koröp kaut ilak Anutuun yaö mowesak Moses pim ngön ë kosang wesauta wia pöl ëëpnaan ök maë.”

⁶ Pël maan Yesuu ngön yaauröere wotöökörö pit ngön pöt ëak söë wasëpënëak wa top ëa. ⁷ Pël ëak pit ngön selap aim olëak Pita pi pitëm tekrak wal ë tauak epël ök mëëa. “Nem karurö, ar ewat wë. Ngaanëer Anutuuk tiar ya kom ë ninak neen köpël omnaröen ök maan pit kat wiak kön wi kosang wasëpënëak neeaut. ⁸ Anutu tiarim lupötön ityeengkaupök tiarimëen elnia pöl Ngëëngk Pulö köpël omnarö mena. Pim elmëa pötak pitëmëen ya kë sa pöt pet yaalni. ⁹ Pi tiarën nal elniak pitën nal naalmëëpan.

Won. Pit piin kön wi kosang mowesa. Pötaanök pitëm lupöt kölam mowesa. ¹⁰ Pël yaalniin oröp éénak ar Anutuun ököök elmëenëak yeé? Tiarim éaröa eima pöl tiarta Moses pim ngön è kosang wesa pöta ènën naën yaaurö. Ngön è kosang wesa pöt tiarim kasngelötë omën könöm nant weta pöl wetak imaut. Pötaanök könöm tapöt kaalak Yesuu ingre mor saurö er mowatngan. ¹¹ Tiar epël kön wi kosang wesaut. Aköp Yesu pim lup sant pötak Anutu tiar niwauptök omën pöröeta yemoö.”

¹² Pita pi pël maan wa topöök wëäö pörö ngön naën wëën Panapasre Pool pi- arip piarpim ya mëmpö yesën Anutuuk kaamök elmëen köpëlöröa itöök ya retëng nant mëmpö ima pötë ngönte ök maan kat wia. ¹³ Pël éak Sems pi epël mëëa. “Karurö, ar nem ngönte kat wieë. ¹⁴ Anutu puuk wet réak köpël omnarö pimtëen wesak mokoira pöta ngönte Saimon yapin nent Pita puuk ök niaan kat yawi. ¹⁵ Anutuü këmtakaan tektek ngön yaaurö pitëm éa pötëët ök yenia. Pöt epël éa.

¹⁶ ‘Aköp pi epël ya.

“Ne ènëmak kaalak waisak

omën omp ak Tewit pim ka töölak wia pipët köpre mor éak

ka pöta omnant köt sa pipot ngolöp ngolöp wesak wa wesir ulmëëmaat.

¹⁷ Pötaanök omën muntarö pit ne pitëm Aköp neen ngaöl elnëëpnaat.

Köpël omën tapörö nemëen wesak yaö we-saurö.”

¹⁸ Aköp ngaanëer pan ngön pöt tekeri wes wiaupök peeneeta tapël ya.’

¹⁹ Pël yaatak ne kön epël yawi. Köpël omën narö lup kaip tiak Anutuun ngësël ko yawi piporö tiarök kaalak könömër nemangkan.

²⁰ Köpëlörö pit omp ak kaarkaarröröaan animaö kiri ar éak wak në imeë, öngre omp nga è, animaurö iit orööpanëak nailën om ar éaut në, èn animauröa iit në, pël eim wë pöt sêp wasëpnaan pep retëng è mempen. ²¹ Köpëlörö pit Yuta omnarö ya utpet mowesak omën pipot èëpan. Yuta omnarö pit omën pipot Moses pim pepeweri retëng éa pötön ngaantakëer itenëë kë yesa akun poutë ngönën tupötë sê ilëak sangk kelak kat waiem wë. Pötaanök tiar kan kosang mowariipenaan.”

Pit köpël omën ingre mor sauröa ngësël pep wes mëa

²² Pël mëak Yesuu ngön yaaö omnaröere wotöököröere ingre mor saö muntarö pit ngön kopëta wesak omën naar Poolre Panapasring Antiok kakë sêpënëak yaö mëëa. Pël èën Yutas yapin nent Pasapasre Sailas pi- arip sa. Omën pöaar ingre mor saö pöröa wotöökaar. ²³ Piarip sêpënëak yaëen pep newer epël retëng éak piarip mena. “Ten

Yesuu ngön yaaöre wotöök arim karurö, tenök arimëen pep epwer retëng è yaningk. Ar köpëlöröa öngpökaan ingre mor sak Antiok kakre Siria yangerakaan Silisia yan- grakë wëaurö arën yowe yeniak. ²⁴ Tenim naëaan omën narö wais arën ngön ke namp- nampöt ök niak arim könöt wa irikor el- nia pöt yaan kat yawi. Piporö tenök arim ngësë wes namëen. ²⁵ Pötaanök ten wa top éak lup kopëtëmer sak omën epaar wes mëen arim ngësë yewais. Piarip Panapasre Pool tiarim kar ompyauwaar piaripring wes momëen yewais. ²⁶ Panapasre Pool piarip tiarim Aköp Yesu Kristo pim yaatak wë kö sêpnaaten kön selap naën yaauwaar. ²⁷ Yutasre Sailas pöaar arim ngësë wes mëen yewais. Pël éak tenim ngön pepew- eri retëng éan pöt piarpim këmtakaan ök niapnaat. ²⁸ Ten Ngëëngk Pulööring kön kopëtaö wesak wë. Pötaanök Yuta om- naröa yaé pöl könöm muntat naningkan. Ar omën epotökëer eim ön. ²⁹ Omp ak kaarkaarröröaan kiri ar éaut nënganok. Ar Animauröa iit nënganok. Animaurö iit orööpanëak nailën om ar éaut nënganok. Öngre omp nga èënganok. Ar ngarangk këëkë éak omën pipot keker elmëeim önë pöt ompyaö önëët. Yowe pan. Ompyaö ön.”

³⁰ Pit pepewer pël éak mangkën wak An- tiok kak sê oröön Yesuu ingre mor saurö wa top èen pep pöwer mena. ³¹ Pël èën pep pöweri ngön wieëa pöt sangk kelak pit ngön ompyaö pöt kat wiak érépërép kaö éa. ³² Pël èën Yutasre Sailas piarip Anutu pim tektek ngön yaaö omnaar pël sak wë akun wali pan ingre mor sauröen ngönën ök maim wë taë mowesa. ³³ Piarip Antiok kak pörek akun wali wakaim wiak sêpënëak yaëen ingre mor saurök kan yaö mëak wes momëen saö pöröa ngësël sa. ³⁴ [Pël éautak Sailas pi pimtë kentöök Antiok kak om wakaima.] ³⁵ Pël èën Poolre Panapas Antiok kak om wë ingre mor saö naröaring omën muntarö rë mouleim Aköpë ngönënte ök maim wakaima.

Poolre Panapas kom ëa

³⁶ Wakaim wiak ènëmak Pool puuk Pana- pasën epël ök mëëa. “Tepër kaalak ka poutë yesem ingre mor sauröen itaampö sêpa. Tepër ngaan pitën ngön ompyaut ök mëëaut. Pötaan pit ompyaö wë ma utpet wë pöten itaampëaan.” ³⁷ Pël maan Panapas pi Son, yapin nent Maak, möp koirak piaripring sêpënëak maan, ³⁸ Poolök epël mëëa. “Omën pipop ngaan Pampilia yangerak sê ök è nimëaup. Pötaan tepërring nasëpan.” ³⁹ Pël mëak piarip ngön nga yaalem wiak kom éak Panapas pi Maak koirak wangaöök Saipras kustakël sa. ⁴⁰ Pël èën Pool pi Sailas koirak piarip sêpënëak yaëen ingre mor saurö pitök Aköpë lup sant pöta öngpök moulmëak wes

mëen sa. ⁴¹ Siriaare Silisia yang põtë yesem ingre morõrõ taë mowaso sa.

16

Timoti pi Poolre Sailasring sa

¹ Poolre Sailas piarip Tepi kak së wë olëak Listra kak së orõa. Pël ëak itaangkën omën Yesuun kõn wi kosang yewesaõ namp wëa pim yapinte Timoti. Pim ëlëp Yuta õngõp tapël Yesuun kõn wi kosang yewesaup. Ën pim pepap põt Krik ompõp. ² Ingre mor sa Listraare Aikoniam ka põõrarë wëa põrõak Timoti piin, “Omën ompyauup,” pël maima. ³ Põtaanõk Pool pi Timoti piiring pim yaatak sëpënëak kõn wia. Pël ëen Yuta omën ka põtë wë seëaurõ pit Timoti pim pepap Krik omnamp yak kõn selap ëa. Põt tol ëënak? Pit Anutuun yaõ ëak korõp kaut nailënrõ. Põtaanõk Pool puuk Timoti korõp kaut ila. ⁴ Pël ëak pit ka poutë yesem Yerusalem kakaan Yesuun ngõn yaaõ omnarõere wotõõkõrõa ngõn ëmõn ë mena põt ingre mor saurõen õk mëak ngar weim õpënëak mëëa. ⁵ Pël ëen ingre mor saurõa kõn wi kosang yewesa põt kaõ sëen kët poutë omën muntarõ yal mangkën selap sa.

Pool pi Masetonia kak wangerõtë ye-mangk põl ëa

⁶ Ngëengk Pulõõk Asia yangerak së ngõn õk mapanëak nga maan pit om yesem Prisiaare Kalesia yang põraarël sa. ⁷ Pël ëak pit Misia yangera kautak së orõak Pitinia yangerakël sëpënëak yaëen Yesuun Pulõõk nga mowaria. ⁸ Pël ëen pit Misia põrekaan el wesak Troas kak së orõa. ⁹ Pël ëak rõ kan Pool wangerõtë yemangk põl ëak itaangkën Masetonia omën namp pim naë wais tauëë kosang wesak epël õk mëëa. “Ni i kaõ olëak Masetonia yangerak wais ten kaamõk elniim.” ¹⁰ Pël yemaan Pool pi itenak ten Sailasën õk niaan Anutuuk Masetonia yangerak ngõn ompyaut õk manëak yas yenia pël wesak sënëak teëntom ko ëaut.

Litia pi Pilipai kak ingre mor sa

¹¹ Ko ëak wangaõõk ilëak Troas kakaan Samotres kustak së orõak ëlpamõk Niapolis kak së orõak, ¹² wangaõõkaan ngentiak põrekaan yangerak së Pilipai kak së orõa. Ka põ Rom omnarõa wëau, Masetonia yang põrekë ka kaõaõ. Põõk ten akun selap selap wë, ¹³ kë yesa akunetak ka ëmõõkë ëm kanërak wele rëak imeri saut. Ten kat wiin Yuta omnarõ pit põrek Anutuun õk yamëëa. Pël ëaut yak së itaangkën õng narõ wais wëa ëen pitring wel aisëak ngõnaak ëaut. ¹⁴ Pël ëen õng põrõa naë Tiatira kakaan õng namp poë korõp kõp mõõmaap ëa ompyaut ket yeem mon yewaup yapinte Litia pi Anutuun yaya yamëëaup. Akõpõk lupmer kaip motiin Poolë ngõn õk yamëëa põt këëkë kat

wiak kõn wi kosang yewas. ¹⁵ Pël ëen piire pim kaatakõrõ i momëen õng põpõk tenën epël yenia. “Ar neen kõn wiin, Akõpë ënëm yes põt, nem kaatakë waiseë.” Pël niak ke yaurõn ten pim ngõnte ngar wak piiring saut.

Pit Poolre Sailas Pilipai kak wii kaatak ulmëa

¹⁶ Akun nentak ten yang lup Yuta omnarõa Anutuun õk yamëëautak yesem koont urmerap pim lupmeri wëaõ namp koiraut. Urmer põp piiring wë omën orõõpnaatõn õk më pël yaup. Pël ëen omën kësang pan pitëm naë omnant ënëm orõõpnaatõn puuk itenak yemaan sumat mangkën pim ngarangk yaaurõ pit mon kësang pan weim yeëa. ¹⁷ Koont põp tenim ënëm yewaisem ngõn ëak epël aõ yewais. “Omën eporõ Anutu O Ngaarëkëpë ya omnarõ. Pitõk Anutuuk kama niõpna põta ngõnte õk niaõ yaaurõ.” ¹⁸ Kët ël epotë pël aimën Pool pi kaaõ ëen kaip tiak urmerapõn epël yema. “Ne Yesuun weëre kosangõoring yeniakerek koont pipop sëp mowesak orõak së.” Pël maan tapëtakëur koontup sëp wesak orõak yes.

¹⁹ Orõak sëen koontupë ngarangkõrõ pit itaangkën pitëm ngaanë mon yewa põl kaalak naõpanëen yeëa. Pël ëen Poolre Sailas morõak ka tomõk së kaõarõa naë ngõn yaatak yemoulmë. ²⁰ Pël ëak ngõn ë pet yairaurõen epël yema. “Iteneë. Yuta omën epaar ieping ëak wëwë utpetat tiarim tekrak wais yawi. ²¹ Pël ëak piarip tiar Rom omnarõa eënganëak nga wieëaut pet elniak ënëm eëpenëak yenia.” ²² Pël maan omën ngõn põt kat wia põrõ pit pourõ el sak maan ngarangkõrõak ulpëënaar keli moolëak pitëm nga omnarõen maan pës yemomõ. ²³ Pël ëak utpet mowesak wii kaatak moulmëak ka põta ngarangkëpõn këëkë pan ngarangk eëpënëak õk yema. ²⁴ Pël maan wii kaata ngarangkëp kat wiak wii kaata ka kakaati ngarëetak së moulmëak ingesiar kera uamngesiarë tep mõ mowia.

²⁵ Rõõk lupõõk Poolre Sailas Anutuun kimang mëak rangk tan yemaan wii omnarõ kat wiaan, ²⁶ tapët põt moup kësang nempel mõõn wii kaata wapõt tiak së yengentiin ka kanõt tëak yesën wii omnarõa morõtë wii tã põtta wilak sa. ²⁷ Pël ëen wii kaata ngarangkëp pi ka ureimaurekaan wal ëak itena põt wii kaata kanõt tã wiaan itenak wii omnarõ orõak kas sa pël wesak yepatõõkaan õpwer tëak pimtok pimënt wesirëpënëak ëa. ²⁸ Pël yaëen Poolõk ngõn ëak epël mëëa. “Nimtok nimënt utpet wasngan. Ten pourõ e om wë.” ²⁹ Pël maan wii kaata ngarangkëp pim ya omën nampõn maan esuwas mangkën wak põõmpõ kakaati ilëa põt kas ëak reirëë urõ Poolre Sailasë naë së

ngentia. ³⁰ Pël äk piarip koirak tomök orö epël ök mëä. “O nem kaöaar, ne tol yaal ëënak Anutu pi ne kama neöpën?” ³¹ Pël maan piarip epël ök mëä. “Ni Aköp Yesuun kön wi kosang wasumë pötak niire nimorö Anutuuk kama niöpnat.” ³² Pël mëak piarip Aköpë ngönte piire pim kaatak wëauröen ök mëä. ³³ Pël maan rök tapëtakëër pi piarip koirak së piarpim pës momöaut i moirën teëntom piire pimorö i momëa. ³⁴ Pël elmëën pi piarip koirak pim kaatak së ulmëak kaömp menak piire pimoröa Anutuun kön wi kosang wesa pötaan ërëpsawi kaö ëa.

³⁵ Pël äk wëën ëlpamök ngön ë pet yairaurö pitök polis narö wes mëën së epël ök mëä. “Ni omën epaar wes momëën sëpën pël ya.” ³⁶ Pël maan wii kaata ngarangkep pi ngön pöt kat wiak Poolön epël mëä. “Ngön ë pet yairaurö pit ne arip wes nimëëmëak ya. Pötaanök wes nimëëmaat lup wiaptaring sën.” ³⁷ Pël maan Pool pi polisöröen epël mëä. “Tenip Rom omën sauwaarök tenpim saun nant wiaan pöt pit yok pangk ngön yaatak niulëak tekeri wasëpnaatep pit köntak tenip pouröa ëöetak niulëak pës nimök wii kaatak niulëaurö. Pël ëautep peenök kaalak ëlëëp wes nimëëpënëak ëa ma? Pël naëngan pan. Pitëmtok waisak wes nimëën oröonaat.” ³⁸ Pël maan polisörö pit piarpim ngön pöt kat wiak së ngön ë pet yairauröen ök maan pit kat wia pöt Rom omnaarök ëa. Pël ëën pitëm utpet elmëa pöten kön wiak kas ëa. ³⁹ Pël äk pit së yaköm köm mëak wii kaatakaan wes mëën oröa. Pël ëën piaripön epël ök mëä. “Arip yok pangk ka epö sëp wesak sën ma?” ⁴⁰ Pël maan piarip wii kaat sëp wesak Litia pim kaatak së ingre mor sauröen itenak wa korkor ngön mëak sa.

17

Tesalonaika kak Poolre Sailas mööpënëak ëa

¹ Poolre Sailas piarip së Ampipolisre Apolonia ka pöörar il wesak Tesalonaika kak së oröa. Kak pörek Yuta omnarö pitëm ngönën tupët wieëa. ² Pël äk Pool pim yaaul Yuta omnaröa ngönën tuptak së ilëak ngönën pepeweri ngön wia pöt omnaröaring aima. Pi kë yesa akun nentepar nent pötë öngpök pël eima. ³ Pi Anutuu ngönta songönte werak epël ök mëä. “Anutuuk Kristo pim Yaö Mëäö pöp këlangön kat wi yesem wel wiak kaalak wal ëëpënëak mëëaup. Yesu nem peene ök yeniak epop pi Kristo Anutu pim Yaö Mëëaup.” ⁴ Pël maan pitëm naëaan omën narö pit kat wiak wa yaap wesak Poolre Sailas piarpim ngësël rë olëa. Pël yaëën Krik omën Anutuun yaya maim wëäo naröere öng isa narö pitta tapël ëa. ⁵ Pël ëën Yuta omnarö pit pöten itenak ya sangën ëën

omën utpet kan paspas eim wëäo naröen maan pitök omën ka pöök wëa muntarö koirak ëlakëlakëër Sesonë kaatak së Poolre Sailas ngön yaatak moulmëëpënëak kaata kanöt të moolëa. ⁶ Pël äk Poolre Sailas won ëën ap wesak Sesonre ingre mor saö narö koirak ka ngarangköröa ngësë weruak yesem ngön äk epël maö sa. “Omën pöaar utpet petpet ë ka nantë imauwaarök eprek wais oröön, ⁷ Sesonök pim kaatak koirak së ulmëak wë. Omën pöaar piarip Rom omën omp aköp Sisa pim ngön ë kosang wesaut ilak omën omp ak ngolöp namp yapinte Yesu pim ënëm ëëpënëak ök aö yaauwaar.” ⁸ Pël maan ka ngarangköröere omnarö pit ngön pöt kat wiak yaan kaö sa. ⁹ Pël äk Sesonre piiring wëaurö pitëm naë oröa pöt kaalak orööpënëak pitëm naëaan sumat wak wes mëën sa.

Poolre Sailas Peria kak ya mëna

¹⁰ Rö kan tapöök ingre mor saurö pit Poolre Sailas wes mëën Peria kak së orök Yuta omnaröa ngönën tuptak së ilëa. ¹¹ Omën pörek wëaurö pit ngön kat yawiaurö, Tesalonaikaaröa ök wonörö. Pit Anutuu ngönte kat wiipënëak kent äk kët poutë ngön pöten yaap ma kaar pöten itaampënëak ngönën pepat wak iteneima. ¹² Pël äk Yuta omën naröere Krik öng yapinring naröere omp narö pit selap Yesuun kön wi kosang wesa. ¹³ Pël ëën Yuta omën Tesalonaika wëaurö pit Pool Peria kak wë Anutuu ngönte ök yamëem wëaut kat wiak kak pörek së piarip utpet mowasëpënëak omnaröa könöt irikor mowesak lupöt es nga mowesa. ¹⁴ Pël yaëën ingre mor saurö pit Pool wes momëën i kaöökël sa. Ën Sailasre Timoti piarip Peria kak om wakaima. ¹⁵ Pël ëaan omën Pool mësak saurö pit Atens kak moulmëa. Pël äk kaalak sëpënëak yaëën Pool pi Sailasre Timoti pim ngësël teëntom sëpënëak maan sa.

Pool Atens kak ngönën ök mëä

¹⁶ Pool pi piaripön kor Atens kak wë itaangkën kak pörek omp ak kaarörö kësang wëën itenak pim yaat utpet pan ëa. ¹⁷ Pël ëën pi Yuta omnaröa ngönën tuptak së ilëak Yuta omnaröere köpël omën munt Anutuun yaya yamëëa naröaring ngönëntaan aima. Pël äk pi kët poutë wa top yaarek së omën pas së wëauröen ngönën ök maima. ¹⁸ Pël ëën Epikurianre Stoik ewat omën narö pit piiring ngön nga yaalem pitëm naëaan narök epël mëä. “Omën ngön paspas aö pipop pi tol apënëak aim?” Pël yemaan narök epël mëä. “Pi ka nantëëroa omp aköröa ngön nant apënëak niaim koröp.” Pool pi Yesu weletakan wal ëaup pim ngönente ök yemaan yak pit pël maima. ¹⁹ Pël äk pit Pool koirak ngön ök äk kat yawiaö yang

lup nent yapinte Ariopakas pörek sê kaöaröa naë ulmëak epël mëëa. “Ten nim ngön ngolöp omnaröen ök maimën piten aan kat wiin. ²⁰ Ten nim ngönten kat wiin maim yaë. Pötaanök ngön pita songönte ök aan kat wiinaan.” ²¹ Pitëm Poolön mëëa pöta songönte epël. Pit omën suure kak Atens kak wëäö pörö pit akun poutë ngön ngolöpöt ök ëak kat wieima.

²² Pit Pool Ariopakas pörek moulmëak, pël maan wal ëak kaöaröen epël ök mëëa. “Atens omnarö, arim omp aköröen kosang wesak yaya yamëëauten ne ewat wë. ²³ Ne arim kak yesem itaangkën arim omp ak yaya yamëëauröa kaat wia. Pël ëaan itaangkën omp ak nampë könta rangkretëng nent epël wiaan itenaut. ‘Epët omp ak tiarim köpëlöp pimët.’ Pël ëaan itenaut. Pötaanök arim omp ak köpël wë yaya pas maö iman pöpë ngönte ök yenia. ²⁴ Anutu pi yanger ket ëak yangera rangk omnant wia epot ket ëaup pi kutömrë yangë Kaöap. Pötaanök pi yok pangk ka omnaröa ök rëautak naöpanëëp. ²⁵ Pi nantön elek ëën aan omën moresök yok pangk kaamök naalmëëanganëëp. Piita pimtok omnaröa wëwë pipotre omën pout nioeim wëaup. ²⁶ Anutu pi tiarim ë kopetap ket ëaup. Pël ëën piikaan ulöl sak wëën rep nimëak kaare yang ninaup. Pimtok tiar öpenëak yaö niak niulëaup yak tiar yanger ninak yangerak öpena akunet ninaup. ²⁷ Tiar Anutuun ngaöl ë yesem koirëpenaat pël ëëpenëak epël ket elnia. Pël ëak pi kamaarek naön tiar omën pouröak pangk pangk ëak wëaup. ²⁸ Pël ëa pötaanök puuk tiarim songön ket ëak wëën tiar wëwëetaring wë kan së waisö ëeim wë. Pötak arim naëlaan ewat omën naröak epël niaim. ‘Tiarita pim ruurö,’ pël niaim wë. ²⁹ Yaap, tiar Anutuu ruurö. Pötaanök tiar piin kön wiin omp ak morökörö kolre siluwaare këlötök omnaröak kön wiak moresing ket ëak pitëmëën ngëëngk mowasö ima pötëël kön nawiingan. ³⁰ Yaap, ngaanëër omnarö pit köpël wë yak omnant pipot ket ëeima. Pël yaëën Anutu pi pitëm omën wak ima pötön nga nemaan ëa. Ën peene akun eptak Anutuuk yang ël epotë omën pouröen pim ngön kosangët epël ök yenia. ‘Ar arim utpet yaaö pout kasëng menak nem naël waisëë.’ ³¹ Pël ëak pi yang ël epotë omën pourö wotpil niwesak wël ëak kom elniipna yak akun nent wia. Pi ngaanëër omën namp tiar kom elniipënëak yaö mëaup. Pi pim ëëpna pöt yaapöt tiar omën pouröen pet elniipënëak omën pöp weletakaan wal ë moulmëa.”

³² Pël maan pit omnamp weletakaan wal ëa pöt kat wiak naröak ökre was mëëa. Ën naröak epël mëëa. “Ni ënëmak omën pipëta ngönte kaalak aan ten kat wiinaan.” ³³ Pël

maan Pool pi pit sêp mowesak sa. ³⁴ Pël ëën narö Pool pim ënëm ëak Yesuun kön wi kosang wesa. Pël ëa pörö eporö, namp Taionisias Ariopakas kaöaröa naëaanëp, ën öng namp yapinte Tamaris, piaripre ën piarpim kar narö.

18

Pool pi Korin kak ya mëna

¹ Ënëmak Pool pi Atens kak sêp wesak Korin kakë sa. ² Pël ëak sê Yuta omën yapinte Akuila pöp koirä. Pi Pontas yanger-akaanëpök piar öngöp Prisila Itali yangerak wë olëak ngaan ngaantakëër sê wëa. Pöt Rom omën omp aköp Klotias puuk Yuta omën Rom kak wëäö pourö kan sêpënëak maan sa. Pël ëauwaar piarpim naë Pool pi sa. ³ Pi piaripring ya ngawiap yak piaripring sê wë poë koröp ka ök yarëaut ket ëeima. ⁴ Pël ëeimeë Pool pi kë yesaö akunatë Yuta omnaröa ngönën tuptak sê ilëak Yutaare Krik omnaröaring Yesuun kön wi kosang yewe-sauta ngönöt aima.

⁵ Pël eim wëën Sailasre Timoti Masetonia yangerakaan ënëm sê oröön Pool pi pim waur muntet sêp wesak akun poutë Yesu pi Kristo Anutu pim Yaö Mëëaup pöta songönte kosang wesak ök maima. ⁶ Pël ëën narö pit kat wiak pim ngönte wa olëak piin utpet wesak maan pi kangiir pim ulpëënëpökaan ulölöt keke ur moolëak epël mëëa. “Ar kö sënë pöta songönte arimtëët, neering ngawi won. Pötaanök ne peene ar sêp niwesak köpël omnaröa ngësë sumaan yeë.” ⁷ Pël mëak Pool pi Yuta omnaröa ngönën tupët sêp mowesak Tisias Sastas pim kaatak sê wakaima. Omën pöp pi Anutuun yaya maim wëaup pim kaat Yuta omnaröa ngönën tupta naë wëëa. ⁸ Pël ëën Yuta omnaröa ngönën tupta wotöököp, pim yapinte Krispas, piire pim kaatakörö pit Aköpön kön wi kosang yewasën Korin omën narö pitta Pool pim ngönte kat wiak Aköpön kön wi kosang wasën i momëa. ⁹ Pël ëak röök nentak Pool pi wangerötë yemangk pöl ëën Aköpök ngön nent epël ök mëëa. “Ni kas ëak ngönën ök yamëëaut sêp wasnganok, om ök maim öm. ¹⁰ Ne niiring wëën omën nampök wal ëak ni utpet naniwaspan. Ne omën selap pan ka epök nem ënëm sêpënëak yaö mëëaup pötaanök.” ¹¹ Pël maan Pool pi ka pök Anutu pim ngönte ök maim wëën ngoon 18 ëak won sa.

¹² Ënëmak Rom yang ngarangk namp, pim yapinte Kalio, pi Krik yang pör ngarangk ëak wëën akun pötak Yuta omnarö pit wa top ëak Pool wali wak sê ngön yaatak moulmëak epël ök mëëa. ¹³ “Omën epop Rom omnaröa ngön kosangöt ilap riak omnaröen Anutuun yaya mapënëak kan maimat pet yaalmë.” ¹⁴ Pël maan Pool pi ngön apënëak

yaëen Kalio pi wal êak Yuta omnaröen epël mëä. “Yuta omnarö, ar kat wieë. Omën epop Rom ngön ë kosang wesaut ilap riak utpet nant yaëen neen neanë pöt ne yok pangk arim ngönöt kat niwiimaat. ¹⁵ Pël ëëmaatep ar neen ngön nentere nent, yapin ke nentere nent arim ngönëntakël wieëaut aim. O o, arök neen ngön ke pilöt kat wiimaat wesaurö ma? Won pan. Arimtok omën pita ngönte wotpil weseë.” ¹⁶ Pël mëak ngön yaatakaan waö ë momëa. ¹⁷ Pël ëën pit tomök oröön Krik omnarök Yuta ngönën tupta ngarangkep yapinte Sostenis, pöp morök tang möak utpet mowasö yesén Kalio pi om it mongneä.

Pool pi kaalak Antiok kak Siria yangerkakël sa

¹⁸ Pool pi Yesuu ingre mor sauröaring ket selap wë ënemak pit sêp mowesak Akuilaare pim öngöp Prisila pit naar namp êak Senkria kakël sa. Pël êak pörek sê Anuturing ngön kosang wesaö pöta këët pet irak pim ngan ëpët kat ë moolëa. Pël êak wang Siria yangerkakël sêpna naöök sa. ¹⁹ Pël êak Epesas kak sê orök pit Yuta omnaröa ngönën tuptak sê ilëak Pool pi pitring ngönaak wali aimä. ²⁰ Pël ëën pit Pool akun wali pitm naë öpënëak maan, “Pël naëngan,” mëak sêpënëak yeem epël ök mëä. ²¹ “Ënemak Anutuuk kaalak arim naë waisumëak neaan pöt waisumaat.” Pël mëak Akuilaare Prisila pi-arip kak pörek moulmëak pit pouröen yaköm köm mëak sa. ²² Yesem Sisaria kak sê orök Yerusalem kak sê ingre mor sauröen yoöre ërëp mëak kaalak Antiok kakël sa. ²³ Pörek sê orök wë akun wali wal sêën Antiok kak pörek sêp wesak ka nantë Kalesiaare Prisia yang pöraarël yesem Yesuu ingre mor sauröen ngönën ök mëak taë mowasö sa.

Apolos pi Epesasre Korin pöteparë ya mëna

²⁴ Omën namp, Alesantria kakaanëp pim yapinte Apolos, pi Epesas kak sê wakaima. Omën pöp pi omnant kësang ëwat sa pet irak ngönën pepeweri ngön wia pöt pout ëwatëp. ²⁵ Omën pöp pi Aköpë elnia kan pöt ëwat wë pöta ngönte kosang wesak yaaup. Pël êak pi Yesu pim songönte apënëak pöt pout mëngkre mëngk yaaup. Pël ëaap pi om Son pim omnarö i momëa pöten pëen ëwat wakaima. Ën Yesuu ru ulöpököp pël sak wë pötaan i momëëpna pöten köpël wëa. ²⁶ Pi ngön pöt kosang wesak Yuta omnaröa ngönën tuptak ök maima. Pël ëën Akuilaare Prisila piaripök koirak sê piarpim kaatak ulmëak kan Anutuuk tiarimëen elnia pötön ök maima. ²⁷ Pël ëën Apolos pi Krik yangerkakël sêpënëak kent yaë maan Epesas kak ingre mor saurök kaamök elmëak pep newer Yesuu ingre mor saö Krik yangerkak wëauröaan pi sant mowasêpënëak retëng ë

mëna. Pël ëën pörek sê wë Anutuuk lup sant elmëen omën piin kön wi kosang yewesaurö pit ompyaö kaamök elmëeima. ²⁸ Pël eimeë Yuta omnaröa köpël waswas eim wëaut omnaröa itöök ke ur moolëak pepeweri ngön wia pipot Yesu Kristo Anutuua Yäö Mëäa pöp pim ngönte këëkë wesak ök mëä.

19

Pool pi Epesas kak ya mëna

¹ Apolos pi Korin kak wëen Pool pi yang lup nerak ya mëmpö yesem Epesas kak sê orök itaangkën Yesu pim ënem yaaö narö wëa. ² Pël ëën pitën epël pël pël mëä. “Ar ngaan Yesuun kön wi kosang wasën Anutuuk Ngëëngk Pulö nina ma won?” Pël maan pit ngön kangit epël mëä. “Ten ngaan Anutuuk Ngëëngk Pulö yemengka pipët kat nawiinörö.” ³ Pël maan Pool pi pitën epël pël pël mëä. “Ën ar i mëënëak talëpë ënem ëaurö?” Pël maan pit epël mëä. “Ten pörö Son pim omnarök i nimëak ngön niaö pöta ënem yaaurö.” ⁴ Pël maan Pool pi pitën epël mëä. “Son pim i momëa pöt omnarö pit lup kaip tiak pitëm utpetat kasëng mëna pötaanök pël elmëa. Pël êak pi pitën epël ök mëä. ‘Ar nem ënem waisëpna pöpön kön wi kosang wasën.’ Omën pöp Yesu.” ⁵ Pël maan pit ngön pöt kat wiin Aköp Yesu pim ru ulöpökörö pël sak wëa pötaan i momëa. ⁶ Pël êak Pool pi pim moresiarring pitëm kepönötë mowiin Ngëëngk Pulö pitëm rangk iraan ngön maimat aö Anutu pim ngönöt tekeri wesak ök mëä. ⁷ Omën pörö pit 12 êak wëa.

⁸ Pool pi Yuta omnaröa ngönën tuptak ilëak pitring ngönëneën yak aöre elö eim wëen ngoon naar namp êak ilëa. Pi Anutu pim tiar wa ngaöök nimëa pöt pit kat wi ipënëak kent ëa. ⁹ Pël ëën omën narö pit lup kosang panë êak kön wi kosang newasën omnaröa ëöetak Aköpë elnia kan pötön utpet wesak ëa. Pël ëën Pool pi Yesuu ingre mor saurö pit koirak omën kaö namp yapinte Tiranas pim pep kaatak sê omnaröaring ngön ngawi aimä. ¹⁰ Pi pël eim wëen krismani nentepar pöteparë öngpök Yuta omënre köpël omnarö pit pourö Esia yangerkak wëaurö Aköpë ngönte kat wia.

Siwa pim ruuröa ngönte

¹¹ Anutu pi Pool weëre kosang kaamök elmëaan retëng omnaröa it köpëlöt eima. ¹² Omnarö pit poë koröp kaut Pool piik mësel êak wak sê yauman yaaurö mësel elmëen ompyaö sa. Ën urmerarö wëaurö tapël êak waö ë momë pël ëeima. ¹³⁻¹⁴ Pël ëën Yuta omën Anutuun kiri ar yaauröa wotöök namp pim yapinte Siwa pim ruurö 7 êak pit kaatë sak waisö imeë omën urmerarö pitëm lupötë wëaurö waö ë momë pël eima. Pël êak pit Yesuu yapintak urmeraröen ököök mëak

epël mëëa. “Ni urmer utpetap, ten Yesu, Pool pim òk aõ yaaup, pim weëre kosangtak waõ ë yanimë.”¹⁵ Pël maan urmerap epël mëëa. “Ne Yesuun ewat wë, Poolõnta ewat wë. Pël éaap ar tarëkaanörõ?”¹⁶ Pël mëäk omën urmerap wëa pöpök akak sak omën òkòök eima pörõ mëmpõ waõ elmëäk poë koröp põt keliak moolaan koröp yoolörõ kaatakaan oräk kas sa.¹⁷ Pël éën Yuta omënre köpël omën Epesas kak wëa pörõ pourõ omën pöta ngõnte kat wiak pit kas panë éën Aköp Yesu pim yapinte ngar wa.¹⁸ Pël éën Yesuun kòn wi kosang wesa narõ së omnarõa éöetak pitëm ngaan utpet eima pötõn war wesak òk mëëa.¹⁹ Pël éäk kempre këar nga yaaurõ pit pitëm kempre këar pep kësangõt wak së omnarõa itòök war wesak es momera. Pep pötë sumat 50,000 kina ke pëlëët.²⁰ Pël éën omën weëre kosangring pöten itenak maan omën muntarõ pitëk yal mangkën pitëm lupötë Aköpë ngõnte taë sa.

Epesas omnarõ pit ngõn ë olëak mëëa

²¹ Ènëmak Aköpë Pulöök Poolõn ya ngõn maan pi Masetoniaare Krik yang pöraarëël ya nga ë yesem kaalak Yerusalem kak orööpënëak mëëa. Pël maan Pool pi pim omnarõen epël mëëa. “Ne pötë sa pet irak pöt Romëelta sumaaap.”²² Pël mëäk pi Timotire Erastas pim kaamõkaar piarip Masetonia yangerak wes mëen yesën pi Esia yangerak wakaima.

²³ Akun pötak omën narõ selap pan Epesas kak wëaurõ pit Aköpë kanöök yesaurõaan kööre tok kësang pan elmëa.²⁴ Pöta songõnte epël orõa. Omën namp yapinte Temitrias pi siluwaatring öng ak nampë yapinte Artemis pim ka kònõt ket ëeima. Piire pim ya omnarõ sum kësang orööpnaak yak ket ëäk wes mëeima.²⁵ Pël yaaurõ yak Temitrias pi pim ya omnarõere ën pim ngõnt ya tapët yamëna narõ pitën yas maan sëen epël òk mëëa. “Karurõ, ar ewat wë. Tiarim omën eptak mon kësang koir yaningkën ompyaõ wëaut.²⁶ Ar Pool piin ewat wë. Pim yaaütõn tiar kat yawiaurõ. Pi Epesas kak eprekaan Esia yangerak omnarõen epël òk maim wëaup. ‘Öngre omp ak kaarkaar omën moresök ket ëa eporõ kë wonörõ.’ Pool pi pël yemaan omën kësang pim ngõn pöta ënëm yaë.²⁷ Tiarim mon wauret utpet ëëpnaaten ne ya ngës yaë. Pël éën omnarõak ökre was niapanëak. Pötaanök tiar këëkë ngarangk naën ëëpena pöt ngõn pöt kaõ sak Artemis pim yaya yamëëa kaat utpet wasëpnaat. Pi tiarim öng ak kaõap Esia yangerakre ën yang kaõ nantë omnarõa yaya yamëëaup pöt kòn nawiipan.”

²⁸ Pël maan pit Temitrias pim ngõn pöt kat wiak ya sangën éën ngõn ëäk epël maima. “Atemis pi Epesas omnarõ tiarim

kaõ panëëp,” pël maima.²⁹ Pël mëäk Epesas kak pörekaan omën kësang pan ngõn pöt maõ së Masetonia yangerakaan Pool pim ya kaamök omën naar Kaiasre Aristakas piarip morõak wak weruak së pitëm wa top kaõaõök moulmëa.³⁰ Pël éën Pool pi pitëm wa topöök sëpënëak yaëen Yesuu rururõ pitök pörök sëen utpet mowaspanëak kan mowaria.³¹ Pël éën Esia yangerakaan yang ngarangk Pool pim ngõnt narõakta pi wa topöök sëpanëak nga mëäk ngõn wes mëa.³² Pël éën wa topöök wëaõ pörõ pit kòn irikor ëäk pitëm wa top ëa pöta songõnten kòn nawiin, narõ ngõn nent aõ yesën, narõ nent aõ yesën pël eima.³³ Pël eim wëen Yuta omnarõ omën namp yapinte Alesanta pöp mök ë momëen wa topöök tauaan pit itenak wa top pöta songõnte apënëak yaë wesa. Pël éën Alesanta pi moresring angan elmëäk wa top pöta songõnte Yuta omnarõak naënte pöt òk mapënëak ëa.³⁴ Pël éën omnarõ pit itena pöt, pi Yuta omnampök yeëa éën pit këm top ëäk ngõn ëäk epël mëëa. “Atemis pi Epesas omnarõ tiarim kaõ panëëp.” Pël maim wëen aõa nentepar sa.

³⁵ Pël éën ka pöökë omnant komre kap yaaupök omnarõen ngõn angan pël mëäk epël mëëa. “Epesas omnarõ, ar kat wieë. Omën ka nantëerõ pit Epesas omnarõ tiar öng ak kaõap, Artemis, pim yaya yamëëa kaatere kël ngëengk mopöõkaan irëa pö ngarangk yeë pöt pit ewat wë.³⁶ Omën nampök ngõn pöt yok pangk wa noolapan. Pötaanök arök pas köntak ëënganëp wiap sak weë.³⁷ Ar iteneë. Omën tiarim wa topöök wak waisan epaar piarip tiarim ngõnën tuptakaan omnant kain naõn. Pël ëäk tiarim öng aköpõnta utpet wesak naënaar.³⁸ Pötaanök Temitriasre pim mon waur yaaurõ pit omën nampëen kööre tok wieë pöt ngõn yaaõ akunetak ngõn yaatak moulmëen kat yawiaupök kat wiak wotpil mowasëpnaan.³⁹ Èn ngõn nant om wieë pöt yok pangk wa toptak ngõn yaaõ akunetak ëäk söë wasënëët.⁴⁰ Pötaanök tiarim wa top epõ utpet yeëerek Rom yang ngarangkörõak ngõn yaatak niulëëpnen ëa. Iteneë. Peene wa top epöök ngõn kaëpre ngõn ë yoolak pötë songõn nent won. Pötaan yang ngarangkëp pëlë niiaan tol mapen?”⁴¹ Pël mëäk omnant komre kap yaaup puuk rep momëen pitëm kaatë sa.

20

Pool pi Masetoniaare Krik yangeraarë sa

¹ Ènëmak ngõn kaëpre ngõn pöt ë olëak won wesak wëen Pool pi Yesuu ingre mor saurõen yas maan së pim naë wa top éën pepanõm ngõn òk mëäk yakõm kòm mëäk Masetonia yangerakë sa.² Pël éäk pi

omèn we pöökörõa naë yesem ingre mor saurõen ngõn kësang mëak lup taë mowasõ yewaisem tenim naë Krik yangerak wais yaarõ. ³ Pël èak pörek wëèn ngoon naar namp èak won sa. Pël èèn pi ko èak wangaõõk Siria yangerakë sèpènèak kat wia põt Yuta omnarõ pimèèn nga wia pël maan kat wiak kaalak Masetonia yangerakël sèpènèak kòn wia. ⁴ Pël èèn omèn ke epëlõk Timotiiring Poolë ènèm elmëa. Peria kakaan Sopata, Pirasë ruup, Tesalonaika kakaan Aristakasre Sekantas, Tepi kakaan Kaias, èn Esia yangerakaan Tikikasre Tropimas omèn piporõ Timotiiring Poolë ènèm elmëa. ⁵ Pël èak pit porõ wet rëak Troas kak sè orõak tenèn kor wëa. ⁶ Pël èèn Yuta omnarõa kaõmp peret yis namèènõt yena akun ngèèngkèt won sèèn Pilipai kakaan wang naõõk ilëak akun mor nas kan kourak yesem won sèèn Troas kak orõak pitring sant kopèt nent wëèn won saut.

Pool pi Troas kak Yutikas õp mowesa

⁷ Wangam kan sènaat yak Sante wiap kan kè nènèak wa top èak wë Pool pi ngõnèn wali pan òk maim wëèn röök lup yes. ⁸ Ka ngaarèk tenim wa top èan põtak es rompeet selap uteëa. ⁹ Pël èèn omp ulwas namp yapinte Yutikas pi ulõl kanõõk wel aisèè Pool ngõnèn òk yaan kat men è wë ka kom eim olëak ka sasa ura. Pël èak ka kaõ wali pan nentepar nent ngaarèk põtakaan kawingentiak sè yangaak ngentiin orõak itena põt wel wia. ¹⁰ Pël èèn Pool pi orõak ngemë wa kapariak epël yema. "Ar kòn selap èèngan. Pi õp wë." ¹¹ Pël mëak Pool pi kaalak kakaati ilëak kèèt pelak naut. Pël èak kaalak ngõn kaut òk maim wëèn èwa tèn ten saut. ¹² Pël èèn omnarõ pit omp ulwas pöp õp wëèn mësak sè pim kaatak ulmëak pit ya kè pan sa.

Pool pi Troas kak wë olëak Mailitas kakë sa

¹³ Pool pi ten Asos kak sè kor õn niak wet rëak wangaõõk wes nimèak pimènt yangaak wais kak tenim wëa pörek orõaut. ¹⁴ Pël èèn koirak ten pourõ kaalak wangaõõk ilëak Mitilini kakë saut. ¹⁵ Pörekaan yesem èlpam walèn Kaios kuste il wesak kèt kopèt nent won sèèn Semos kustak orõaut. Pörekaan yesem èlpam walèn Mailitas kak sè orõaut. ¹⁶ Pël èak Pool pi Yuta omnarõa akun ngèèngk kësang nent yapinte Pentikos pël ya põtak Yerusalem kak sè omnarõaring wa top èèpènèak kòn wia. Pötaanõk Esia yangerakë sèna akunet won èèn Epesas kak il wesak wangaõõk il wesak Mailitas kakë saut.

Pool pi Epesas ngarangkörõen yakõm kòm mëëa

¹⁷ Pool pi pörek wë ingre mor saurõa wotõõkõrõ pim naë wais wa top èèpènèak

Epesas kakël ngõn wes mëa. ¹⁸ Pël èèn pit naë wais orõõn epël òk yema. "Karurõ, ar èwat wë. Nem ngaan Esia yangerak wais orõak ya ngës rëak mèmpe wais põtõn ar èwat wë. ¹⁹ Yuta omèn narõ kèt èl epotè ne utpet newasèpènèak kan èèl eim wëèn ne ya kèlangõn põtaring wëèn nemtè yapinte wak irëak Aköpë yaat yamèngkaup. ²⁰ Pël yeem nem ngõn òk niaaõrè ri niulõ pël yaautè nant òk niak nant ngep naèn ne ar kaamõk elniak ompyaõ sènèèk yak wa topõtèère neenem kaatè òk niaaõ imaut. ²¹ Ne ngõn põt kosang wesak ar Yuta omènere kópèl omnarõen epël niaaimaut. Ar utpetat kasèng menak Anutuun naë rë olëak tiarim Aköp Yesuun kòn wi kosang wasènèak òk niaaimaut. ²² Peene põt ne Yerusalemè sumëak Ngèèngk Pulõõk yenëa. Pël èaap ne pörek sè orõp nent koirum wes ne pöten kópèl yaë. ²³ Om nem imautè yesèn Ngèèngk Pulõõk epël neaimaut pöten èwat wë. 'Ni wii kaatak wa niulëak kèlangõn kat niwiipnaat,' pël neeaimaut. ²⁴ Pël èaap ne nem korõpõõn kòn selap naèn. Nemèngkèn wel wiima põteta yok pangk. Ne põt, tiarim Aköp Yesuuk kan yaõ neea pöök ulõp ngarngar wë mësao yesem mës pet irumëak kent yaë. Pël èak Anutumim ngõn ompyaõ põtak komre kolap niweseim wë pöta ngõnte kaõ wes òk amèak kòn wia.

²⁵ "Ar kat wieë. Ne ngaan arim tekõtè imeë Anutuuk wa ngaõõk nimèak wë pöta ngõnte òk niaaõ imaut. Èn peene põt ne kòn wiin ar kaalak neen itnaangkan. ²⁶⁻²⁷ Pötaanõk ne peene war wesak òk niaamaan. Akun poutè ne aring wë Anutu tiarim naë ya yamèngk pöta ngõnte war wesak òk niaaõ imaut. Pël èak ne pim ngõnte amaataan pölõp naènèp. Pötaanõk arim tekraakaan namp kò sèpna pöpè songõnte nemèt won. ²⁸ Ngèèngk Pulõõk ar omnarõ pol sèpsèp ket èak ngarangk elmèènèak nina piporõere arimènt ngarangk kèèkè èeim õn. Anutu pimtè Ruupè iitak omèn piporõ kama wak pim ingre mor wesaurõ. Pötaanõk ar ngarangk kèèkè èeim õn. ²⁹ Ne èwat wë. Ènèmak nem ent è niulèëma akun põtak omèn utpetarõ arim tektrak orõak utpet niwesak kent tokorõa sèpsèpõrõ mèmpeènèak waõ yaalmè pöl elniipèn sa. Pötaanõk ngarangk kèèkè èeim õn. ³⁰ Arimtè tekraakaan narõ orõak Yesuu ingre mor saurõ ar pitèm ngèsèl sènèèk yak pitèmtè kònõtèaan ngõn kaar rëak niapnaan yaë. ³¹ Pötaanõk ar kèèkè panè ngarangk èak nem elnieima pöten kòn wiewim õn. Ne aring krismaki nentepar nent põtè õngpök kèt kanaan rõ kanè ngõn ompyaut òk niak taë niwasõ imeë akun nantè arimèèn yakõm èak ing lelaptaring kaamõk elnieimaut.

³² "Peene ne ar Anutuun naë niulëak

pimtok ngarangk elniipenëak piin kimang yemak. Pël èen ar pim naëaan ngõn ompyaõ poutë weëre kosang põt pim komre kolaptakaan õnëet. Pim ngõn põtak kosang niwasëpnaat. Pël èen omën ompyaõ Anutu pim omnarõaan yaõ ëaõ põt yok pangk nimpnaat. ³³ Ne monere urõm põtõn kaur ëak arën kimang neniaanëp. ³⁴ Ar ëwat wëen neenta mor epesiarring ya mënak koirak nemënt weëre nem kaamõkõrõ mampõ pël yaaup. ³⁵ Nem pël yeë põtak nook arën ya kosang mënak omnant koirak korõp wiap yaauroõ kaamõk elmëenë põt pet elnieimaut. Tiar pël yeem põt Akõp Yesu pim ngõn epël mëëa põtën kõn wiipenaat. ‘Omnant yemangk pöpë ërëpsawi põtak yeõ pöpë ërëpsawi põt il wasëpnaat.’”

³⁶ Pool pi ngõn pipõt õk më pet irak ngarangkõrõaring rar rë wesirak Anutuun õk yema. ³⁷⁻³⁸ Pël ëak pit pim wet rëak epël mëëa põtën kõn wia. “Ar neen kaalak itnaangkan,” pël mëëa põtën kõn wiak kapariak tot nak ingre ngõn elmë mësak së wangaõõk yanuulë.

21

Pool pi wangaõõk Yerusalemë sa

¹ Pit ent ë moulmëak wangaõõk ilëak el wesak Kos kustakël saut. Põrekaan yesem ëlpam walën Ros kustak së orõaut. Pël ëak põrekaan Patara kak së orõaut. ² Pël ëak itaangkën wang munt naõ Pinisia yangerakël sëpënëak yeëa èen põõk wamp riak saut. ³ Pël ëak yesem Saipras kuste katnëel wiaan itnal keker elmëak Siria yangerakël yesem Taia kak së leng ë ulmëak kak põrëkë urõmat të menaut. ⁴ Pël èen põrëk Yesu ingre mor saurõ koirak pitring wë sant nent won sëen Pulõõk pit kaamõk elmëen Pool Yerusalemë sëpanëak nga yema. ⁵ Pël èen põrëk wëen tenim akunet won sëen kak põrëk sëp wesak yesën Yesu ingre mor saurõere pitëm õngre ruurõ ten wes nimëëpënëak kakaan weler rëak i kaõ pouuk së rar rë wesirak Anutuun kimang mëëaut. ⁶ Pël ëak neneren yakõm kõm mëak ten wangaõõk wamp yariin pit kaalak kakë yes.

Akapas Sisaria kak Poolõn tektek ngõn mëëa

⁷ Wangaõõk ilëak Taia kakaan yesem Tolemes kak së orõak Yesu ingre mor saurõen yoõre ërëp mëak pitring wë ka kopët nent yaur. ⁸ Ëlpamõk Tolemes kakaan wal ëak yesem Sisaria kak së orõak ngõnën õk yamëëa namp kak põrëk wëa yapinte Pilip pim kaatak së piiring wakaimaut. Omën pöp pi Yesu ngõn yaaõ omnarõa ngaan omën 7 ëak ya ngõn mëëaõ põrõakaan namp. ⁹ Pöp koont kong nent wëa. Pit omp naõn Anutuu tektek ngõn aim wëaurõ. ¹⁰ Ten Sisaria kak om wëen Yutia yangerakaan tektek

ngõn yaaõ omën namp pim yapinte Akapas pi wais yaarõ. ¹¹ Pël ëak tenim naë wais Pool pim yepatu wak pimtë ingre moresiarë tëak epël õk ya. “Pulõõk epël yenëa. ‘Yepat epõõkë pepap Yerusalem kak sëen Yuta omnarõak epël Elmëak kõpël omnarõ mampnaat,’ pël ya.” ¹² Pël aan ngõn põt kat wiak ten ka põõkë omnarõak Pool pi Yerusalemë sëpanëak nga mëëaut. ¹³ Pël maan Pool pi epël yenia. “Orõp morëenõk ingre yaalak ëak nem lupmer wa kõnõm yenewas? Ne Yerusalem kak sëen wii kaatak neulëere nemõn wel wi pël ëëma põtën kas naën. Põt orõp morëen? Omnarõ Yesu ngõnte kat wiipënëak kent yaë.” ¹⁴ Pël niaan ten pim kõnõ ilak menaat pangk naën èen epël yemak. “Akõpë kentõõkë ya pil ëëp.”

¹⁵ Akun nant won sëen Yerusalem kakë sënëak ko ëak, ¹⁶ Sisaria kakaan Yesu ingre mor saõ narõaring ten pourõ së Saipras kustakaan omën namp yapinte Neson pim kaatak niulëaut. Omën pöp ngaanëer Yesu enëm eim wëaup.

Pool pi Sems pim naë sa

¹⁷ Yerusalem kak së orõõn Yesu ingre mor saurõak ërëpsawi ëak koir yanuulë. ¹⁸ Pël èen ëlpamõk Poolring Sems pim naë së itaangkën wotõõkõrõ piiring wëa. ¹⁹ Pël èen Pool pi yoõre ërëp mëak Anutuuk kaamõk elmëaan kõpëlõrõa õngpõk ya ke nentere nent mëmpõ ima põtë ngõnõt õk yema. ²⁰ Pël èen pit ngõn põt kat wi pet irak Anutuun yaya mëak Poolõn epël yema. “Karip, ni ëwat wëen, Yuta omën kësang pan, tausen selap narõ, Yesuun kõn wi kosang wesa. Omën põrõ pit Moses pim ngõn ë kosang wesauta õngpõk ilëak wë. ²¹ Pël ëaap omën narõak nimëen epël ya. ‘Pool pi Yuta omën kõpël omnarõa õngpõk wëaurõen Moses pim ë kosang wesa põt ngar wak rungaarõa korõp kaut moilõore Yuta omnarõa kan ngaanõõk së pël ëëpanëak nga yamëëan,’ pël yaap. ²² Nim eprekë waisauteta pit kat wiaap tiar tol ëëpen? ²³ Pël ëa põtãanõk ni tenim niana epël ëëm. Tenim naëaan omën kong nent pit Anutuu ëõetak omën nant naën ëëpënëak ngõn ë kosang wesaurõ wë. ²⁴ Põtãanõk ni omën põrõaring Anutuu ngõnën tup kaõetak së pitëm õpna pøl wë ngõnënëen kõlam tëak õm. Pël ëak ni pit sum elmëen pitõk ngõnënëen kõlam tëak õpënëak yaaõ pøl kiri ar ëak pitëm kepõn ëpõt kat ëëpnaat. Pël ëëmë põtãk omnarõ pitõk niin itaangkën ten Yuta omnarõa yaaul ëan pël niwasëpnaat. Pël ëëmë põtãk pit itenak omnarõa nimëen ngõn aõ ima põtõn kaar pël wasëpnaat. ²⁵ Ën kõpël omën Yesuun kõn wi kosang wësauroaan tiar ngaan ngõn epël kosang wesak pep retëng ë menaut. ‘Ar omp ak kaarkaarõrõaan kiri ar ëaut nënganok. Ar animaurõ iit orõõpanëak nailën ar ëaut

nënganok. Ar animauröa iit nënganok. Ar öngre omp nga ëënganok.’”²⁶ Pël maan Pool pi omën pörö koirak ëlpamök së Yuta omnaröa ngönëñëën kölam téak öpënëak yaaö pöl ëa. Pël ëak pi Anutuu ngönën tup kaöetak së kiri ar yauröen kët taltak omën pörö ngönëñëën kölam téa pöta kiri wiipën pël mëëa.

Yuta omnarök Pool Anutuu ngönën tup kaöetak moröa

²⁷ Akun 7 kosang wesa pöt temanöm yesën Yuta omën Esia yangerakaan narök Pool Anutuu ngönën tup kaöetak wëën itenak omnaröen këk maan moröëë ngön ëak epël mëëa.²⁸ “Israel omnarö, ten kaamök elnieë. Omën epop kaatë yesem Israel omënerë Mosesë ngön ë kosang wesautre Anutuu ngönën tup kaö epëten wak irëak yaaup. Pël ëak nenteta, pi köpël omnarö mësak Anutuu ngönën tup kaö epëtak wais kawëta elmë pël yaaup,” pël mëëa.²⁹ Pöt pit ngaan Tropimas köpël omnamp Epesas kakaanëp piiring ka pöök wëën itenak Yuta omnaröa ngön ë kosang wesaut ilak Poolring Anutuu ngönën tup kaöetak yesaup pël wesak mëëa.

³⁰ Pël maan omën Yerusalem kak wëa pörö pourö lup es nga sak së wa top ëak Pool morök Anutuu ngönën tup kawëta kakaati-aan weruak tomök së moulmëak tapëtakëër kanöt waria.³¹ Pël ëak Pool mëmpënëak omën Yerusalem kak wëaurö pourö lup es nga sak nga yaal ngön pöt Rom nga omnaröa wotöököpë ngësël sa.³² Pël ëën tapëtakëër pi nga omnaröere pitëm ngarangkörö koirak teëntom pitëm naë sa. Pël ëën omnarö pit piire pim nga omnaröen itenak Pool tang mööpënëak ëaurekaan sëp wesa.³³ Pël ëën nga omnaröa wotöököp pi Pool pim naë së wali weë pimoröen epël mëëa. “Omën epop wii weë naöörar motëëë.” Pël mëak omnaröen pëël mëëa. “Epop talëp?”³⁴ Pël maan omën kësang pörök wëaurö pit ngön ëak narök nent aó yesën narök nent aó yesën ngaaröa wotöököp pi omën pöta songönten këëkë kat nawiin ëak nga omnaröen maan Pool mësak pitëm kaatakël sa.³⁵ Pël ëën Pool pi ka pöta riringeweri së tauaan omnarök mëmpënëak kosang pan ëa. Pël yaëën nga omnarö pit Pool ngar wak sa.³⁶ Pël ëën omën kësang pan pitëm ënëm yesem ngön ëak epël mëëa. “Pipop mën wel wieë,” pël mëëa.

Pool pi pimtë songönte ök mëëa

³⁷ Nga omnarö pit Pool pitëm kaata kakaati wak ilapënëak yaëën Pool pi pitëm wotöököpön epël pëël mëëa. “Ne niin ngön nent ök niam sa ma?” maan wotöököpök epël mëëa. “Ni Krik ngönör ewat wëën ma?”³⁸ Ne kön wiin ni Isëp omnamp ngaantak pi nga wak yang ngarangkëpëën nga omën kësang pan 4000 pörö nga ë öpöt wak yang

pultak mësak saup.”³⁹ Pël maan Pool pi epël mëëa. “Ne Yuta omnamp Silisia yangerak Tasas ka kepönöökäänëp. Ne yok pangk omnaröen ngön ök mam ma?”⁴⁰ Pël maan wotöököp pi kuure mak maan Pool pi riringeweri tauëë moresring omnaröen angan elmëën pit ngön leng ëën Yuta ngöntak omnaröen ngön ök mëëa.

22

¹ Pool pi epël ök mëëa. “Pepere kar nemorö, ar kat wieë. Ne saun wonöp pël niamaan.”² Pël maan pit kat wiaan Pool pi pitëmtë Yuta ngöntak ök yemaan pit ngön kaëp sëp wesak kat kökô wiaan pi epël mëëa.

³ “Ne Yuta omën arim karip. Nem ëlëpök Silisia yangerak Tasas kak newil-aup. Pël ëën kotuukëër Yerusalem kak e taprek Kameliel pim pep kaatak wëën rë neulön omën tiarim ëere körööröa ngön ë kosang wesa pöt pout ewat saup. Pël ëak ar epreköröa yeë pöl neenta Anutuu ënëm ëëmëak kosang ngentieimaup.”⁴ Ne ngaan öngre omp Yesuu kan ngolöp epöök yaurö mëmpënëak utpet mowesak morök wii kaatak moulmëeimaup.⁵ Kiri ar yauröa wotöököppe Yuta ngönëñë kaöarö pitökta niapnaat. Omën pörö pit ne Yesuu ruurö wali ömëak pep newer retëng ë Yuta omën tiarim karurö Tamaskas kak wëaurö mampëak nena. Pël ëën omën pörö wali wak waisën Yerusalem kak eprek këlangön kat mowiipënëak saut.”

Pool pim ingre mor sa pöta songönte ök mëëa

⁶ “Ne seim Tamaskas kak temanöm yewasën këtëp luptak wëën kutömweriaan ëwa kaöempel teënt pan irë neek yaalnë.”⁷ Pël ëën ne yangerak së ngentiak kat wiin ngön nent epël yenëa. ‘Sool, Sool, ni tol ëënak ne utpet neweseimën?’⁸ Pël neaan ne kangüir epël mëëaut. ‘Aköp, ni talëp?’ Pël maan pi epël ök yenëa. ‘Ne Yesu Nasaret kakaanëp. Ni kët ël epotë ne utpet neweseimën.’⁹ Pël ëën omën neering sa pörö ëwa pëenpëlën itena. Ën omnampë neen ngön neea pöt pit kat nawiin.¹⁰ Pël ëën ne epël pëlpël yemak. ‘Aköp, ne peene tol ëëm?’ Pël maan Aköpök epël yenëa. ‘Wal ëak Tamaskas kak së örö. Pël ëën omën nampök nim ëëmëak Anutuu yaö ëa pötön ök niapnaat.’¹¹ Pël neaan ëwa pömpëlök nem itöörar ngaap wes noolaan wëën omën neering saurök mor yal ëak Tamaskas kak së neulnëa.

¹² “Omën namp kak pörök wëa yapinte Ananias, pi Moses pim ngön ë kosang wesa pötë ënëm yaaup. Omën pöpön Yuta omën ka pöök wëaurök pimëën kön wiin ompyaö yeëa.¹³ Omën pöpök nem naë wais tauak neen epël yenëa. ‘Sool, nem karip, ni peene kaalak itöörar nganga së,’ pël neaan

tapetakëer nem itöörar nganga sak piin ite-naut. ¹⁴ Pël ëen pi epël yenëa. 'Anutu, tiarim ëere körööröa yaya maimaup, pim ëëpnaatön ëwat sumëak kom ë niulëak pim ya omën wotpilëpön itenak pim këmatakaan ngön kat wiimëak kom ë niulëaup. ¹⁵ Pötaanök ni Anutuu ya omën sak nim omën itenak kat wiak pël ëan pipot omën pouröen ök maan kat wiip. ¹⁶ Oröp morëen kor ëëm? Wal ë. Pël ëen i nimëen tiarim Kaöapön merëk maan nim utpetat wa niulapnaan.' "

Anutuuk Pool köpëlöröa ngësël wes mëa

¹⁷ "Ne kaalak Yerusalem kak wais wë Anutuu ngönën tup kaöetak së kimang yamëem omnant wangartak ityaangk pöl ëaut. ¹⁸ Pël ëak itaangkën Aköpök neen epël yenëa. 'Ni eprek wë nem ngönte ök amë pöt omnarö kat wiak kosang newaspan. Pötaanök teentom sëp mowesak sum.' ¹⁹ Pël neaan ne kangiir epël mëëaut. 'Aköp, pit ëwat wë. Ne ngaan ngönën tupötë së omën niin kön wi kosang yewesaurö moröak wii kaatak moulmëere pës mö pël eimaut. ²⁰ Pël ëen Stiwen nim ngön ompyaut yaap omën naröak mën wel wi aut. Akun pötak ne iteneë yok pangk yaë wesak pim momënauröa ulpëënöt ngarangk ëaut.' ²¹ Pël maan pi epël yenëa. 'Ni peenëer sum. Ne kan maim panë nerek köpël omnaröa naë wes nimëëmaan yeë.' "

Rom nga omnaröa wotöököpök Pool ngarangk elmëa

²² Yuta omnarö pit kat wiaan Pool pi ngön ök aö së köpël omnaröa ngësël sëpëna ngön lup pöt yaan pit kaäö ëak ngön ë olëak epël mëëa. "Mën wel wieë. Omën ke pilëp yang eprek naöpan. Pi öp öpan." ²³ Pël mëak pit ya sangën kaö ëak ëlak wiak pitëm ulpëënöt ent ëak keke elmëak yangerakaan sumpplöt wes ngaarëk momëa. ²⁴ Pël ëen nga omnaröa wotöököpök pim koturöen maan pit Pool kaatak mësak së moulmëa. Pël ëen nga omnaröa wotöököpök Yuta omnaröa Pool pimëen ngön ë olëak aö yesa pöta songönten kat wiipëneak pës kaö pan momööpëneak mëëa. ²⁵ Pël ëen pit pës momööpëneak wii yatëen Pool pi nga omnaröa ngarangk namp pim naë tauaan epël ök mëëa. "Arim ngön ë kosang wesautak ngön ë pet nairën wieë yok pangk ne Rom omnamp pës yamöaurö ma? Oröp ëënak ne pil elnëeim?" ²⁶ Pël maan nga omnaröa ngarangk pöp pi wotöököpök naë së epël mëëa. "Ni tol elmëëmëak yaën? Omën epop Rom omnamp tiarimënt tapöröp." ²⁷ Pël maan nga omnaröa wotöököpök pi Poolë naë së epël mëëa. "Ni neen ök nea. Ni Rom omnamp ma?" Pël maan Pool pi mak mëëa. ²⁸ Pël maan wotöököpök epël mëëa. "Ne sum kësang panë ëak Rom ka pep saup." Pël maan Pool pi epël mëëa. "Nem ëlre pepaar

Rom kakaanaarök ne newilauup. Pötaan neenta Rom tapöp." ²⁹ Pël maan omën Pool pës möak songönte kat wiipëneak yaurö pit teentom pan pölöp ëak sëp mowesa. Pël yaëen nga omnaröa wotöököpök piita kat wiin Pool pi Rom omnampök wii motëa pöt kat wiak kas ëa.

³⁰ Ëlpamök nga omnaröa wotöököpök pi Yuta omnaröa Poolön nga elmëa pöta songönten kat wiipëneak wii wii moulmëak kiri ar yauröa wotöököröere ngönënë kansolörö wa top ë moulmëak Pool wii kaatakaan pitëm tekrak mësak orö moulmëa.

23

Pool Yuta ngönënë kansolöröen ngön ök mëëa

¹ Pool pi ngönënë kansolöröen nga iteneë epël mëëa. "Karurö, ne Anutuu itöök wëaup. Peene wë epëtenta kat men ëen utpet nentaring naön." ² Pël maan kiri ar yauröa wotöököpök Ananaia puuk Pool pim naë tauëauröen këm kantak mor kaë mööpëneak këk mëëa. ³ Pël ëen Pool pi epël mëëa. "Ni nim koröpök ompyao saan lupmer pöt titi tëak utpet ëaup Anutuuk nimööpnaap. Ni ngön ë kosang wesauta ököök ne wotpil newasumëak nimënt pöp ngön ë kosang wesa tapët ilak nemööpëneak këk maan yenemö." ⁴ Pël maan Pool pim naë tauëëa pöröak epël mëëa. "Ni Anutu pim kiri ar yauröa wotöökök kaöapan utpet wesak yemaan." ⁵ Pël maan Poolök epël mëëa. "Karurö, pi kiri ar yauröa wotöököpök pöt ne köpël yak mëëan. Ne piin ëwat ëen pël nemaan ëan tapön. Ngönëntak omën ngarangk ke pilöröen ökre was mangan yak nga wia pöten ne ëwat wë."

⁶ Pool pi ëwat wëen ngönënë kaöröa naëaan, narö Parisi ngönënë yaurö, narö Satusi ngönënë yaurö pël ëwat wë pitën epël ök mëëa. "Ne Parisi omnamp. Nem ëarö tapörö. Ne kön wiin omnarö weletakaan wal ëëpnaat kön kosang wieë ök yaataan yak ngön yaatak yeneulë." ⁷ Pël maan Parisiire Satusi omnarö pit neneren ngön kaö mëak kompak ëa. ⁸ Pit epetak pël ëa. Satusi omnarö pit weletakaan wal yaaöre omnarö könöpringöröere enselörö wë pötön kön wi kosang newasën yaurö. Ën Parisi-irö pit omën pötön kön wi kosang yewesaurö. ⁹ Pötaanök pit neneren ngaare ngön maö yesem Parisi omnaröa naëaan ngön kosangötë ngarangk naröak wal ë tauëë ngön ëak epël mëëa. "Ten pim utpet nent nokoirën. Ensel nampök ma kön nampök piin ök maan apna pöt yok pangk." ¹⁰ Pël ëak pit ngaampel kaö wesak yaalën nga omnaröa wotöököpök pi omnarö Pool narö nal sak weruak yesën koröp ilak wel wiipanëak kas ëen pim nga omnaröen epël ök mëëa. "Ar

pitëm tektrak sê Pool wali wak sê tiarimté ka kaöetak ulmëë,” pël mëëa.

¹¹ Röök pötak Aköpök Pool pim naë sê oröak epël ök mëëa. “Ni ya ngës ëëngan. Nem ngönte Yerusalem kak eprek war wesak omnaröen ök yemaan tapël Rom kak sê ök mam.”

Yuta omnarö Pool mëmpënëak kup ria

¹²⁻¹³ Èlpamök Yuta omën selap 40 il wesaurö wa top ëak Pool mëmpënëak Anutuu ëöetak ngön ë kosang wesa. Pit pi pan mëmpënëak pitëm iire kaömp ngës olëak wet réak pi pan mënakök ënëmak iire kaömp nëmpënëak ngön ë kosang wesa. ¹⁴ Pël ëak pit kiri ar yaaö kaäaröere ngönënë wotöököröa naë sê epël ök mëëa. “Ten kaömp ngës olëak Pool mënakök kaömp nënëak Anutuu ëöetak ngön ë kosang wesaut. ¹⁵ Pötaanök arre ngönënë ngarangkörö nga omnaröa wotöököpë ngësë ngön wes mëak epël ök maë. ‘Ni yok pangk Pool tenim naë wes mëen waisëpën sa ma? Ten pim ngön ëauta songönten këëké kat wiinaan.’ Pël maan arim ngësë wes mëen yewaisën kan kourak nga wiak mëmpunaan.”

¹⁶ Nga kup yariin Pool pim sasëpë ruup kat wiak nga omnaröa kaata kakaati sê Poolön ök mëëa. ¹⁷ Ök maan Pool pi nga omnaröa ngarangk nampön ngön maan sëën epël mëëa. “Ni yokot epop wotöök kaöapë naë mësak sê. Pël ëën pim ngön nent ök mapnaan.” ¹⁸ Pël maan nga omnaröa ngarangk pöp yokotup mësak wotöök kaöapë naë sê epël ök mëëa. “Wii omnamp Pool pöpök yokot epop nimëen ngön nent waarek mësak waisën ök niapën pël aanak mësak yewais.” ¹⁹ Pël maan nga omnaröa wotöök kaöapök yokot pöp moresi wak sê pëlëer moulmëak piarpimënt wë ëlëep epël pël mëëa. “Ni ngön tol nent ök neam?” ²⁰ Pël maan yokot pöpök epël ök mëëa. “Yuta omën ngönënë wotöökörö pit ngön kup riak ni èlpamök Pool pitëm naë wes mëen sê pim ngön ëauta songönte këëké wesak maan kat wiipën pël morök ya. ²¹ Pötaanök ni pitëm ngönte kat mowiingan. Pit omën 40 il wesak selap pan kaömp ngës olëak Pool mënakök iire kaömp nëmpënëak Anutuu ëöetak ë kosang wesa Pool kan kourak yesën nga wiak mëmpënëak nim kuure mak mamë pötaan kor wë.” ²² Pël maan nga omnaröa wotöök kaöapök yokotupön epël ök mëëa. “Nim ngön ök yenëaan epët omnaröen manganok.” Pël mëak wes mëen sa.

Nga omnaröa wotöököpök Pool yang ngarangkep Pilis pim ngësë wes mëa

²³ Nga omnaröa wotöök kaöapök ngön maan pim ngarangk naar sëën epël ök mëëa. “Arip nga omën selap pan 200 ëak koirak kaalak omën 70 pol osöröak yesauröere kaalak omën munt 200 ëak ingëpöt wak

yaaurö pöröeta koirak rö kan 9 kilok pötak sënëen kopëta wasën. ²⁴ Pël ëak Poolëenta pol os narö koirën. Pël ëak ar ngarangk këëké elmë yesem Rom yang ngarangkep Pilis pim naë sê moulmëen.” ²⁵ Pël mëak nga omnaröa wotöököpök epël retëng ëak mena.

²⁶ “O Pilis, Klotias Lisias nook yang ngarangk ompyaup nimëen pep epwer retëng ë yaningk. Yowe. ²⁷ Yuta omnarö pit omën pipop moröak mëmpënëak yaëën ne kat wian pöt pi Rom omnampök ëa. Pël ëën neere nem nga omnarö tenök pitëm morötëaan wa ëp ëaut. ²⁸ Pël ëak pit songön oröptak utakök Pool mëmpënëak yaë pöta songönte ëwat sumëak ngönënë ngarangköröa wa toptak wak sê moulmëaut. ²⁹ Pël ëak ne pitëm Poolëen ngön ëaö pöt kat wian pöt Yuta ngönënta ngön ë kosang wesautë wiewaul ëa. Pi omën utpet mëmpö ma wii motë pël ëëpna nent naën. ³⁰ Pël ëën ne kat wiin omën naröak Pool mëmpënëak nga kup riak yaë pël ök yenëa. Pël ëën kat wiakök nim ngësë wes mëen waisëpën yewas. Pël ëak omën pimëen ngön apnaaröen epël ök mëëaut. ‘Ar Sisaria yang ngarangkepë naë sëak ngön aë,’ pël ök mëëaut. Yok nem ngönte pi tapët.”

³¹ Nga omnarö pit pitëm wotöököpë mëëa pöl ëak Pool mësak ngarangk ë yesem rö kan Antipatris kak sê oröa. ³² Pël ëak èlpamök nga omën yangerak yaaurö pit kaalak pitëm kakë yesën pol osöröak yaaurö pitëmënt mësak Sisaria kak sê oröa. ³³ Pël ëak yang ngarangkepë naë sê pepewer menak Pool moulmëa. ³⁴ Pël ëën yang ngarangkep pi pep pöwer sangk kelak Poolön epël pël mëëa. “Ni yang lup taltakaanëp?” Pël maan Poolök epël mëëa. “Ne Silisia yangerakaanëp.” ³⁵ Pël maan epël mëëa. “Omën nimëen ngön aimaurö pit waisënak nim ngönten kat wiimaat.” Pël mëak pim nga omnaröen Pool wak sê omën omp ak Erot pim ka ngaantak ulmëak ngarangk ëëpënëak mëëa.

24

Yuta omnarö Poolëen ngön ya mëna

¹ Wë kët mor nas won yesën kiri ar yaauröa wotöök kaöap Ananaias piire pim ngarangk narö ën ngön yaatak ngön apna omën namp yapinte Tetalas pit pörö Sisaria kak sê oröak yang ngarangk kaöap Pilis piin Poolëen ngön ya mëmpna pöta ngönöt ök mëëa. ² Pël ëën Pool pitëm naë wëën yang ngarangkep Tetalasën ngön maan wal ë Poolë ngësël wesak epël mëëa.

“Tenim kaöap Pilis, ni ëwat kësangëp yak yoöre ërëp niaan. Ni kan ompyauuk niulëak ngarangk elniaan tenim yang eprek mayaap wiaan wakaimaut. ³ Pötaanök ten ya ompyautaring wë niin yoöre ërëp yeniak. ⁴ Ne ngön muntat yal menak niaan wali

sépan. Pôtaanök ni sant elniak tenim ngôn kot niana epêt kat wi. ⁵ Omên eit epmor, pi omên kööre tok koir mampô yaaumor. Pi Yuta omên kaare yang poutê wêaurôa naë öngöpöngöp êak nga wilô yaaumor. Pêl êak puuk Nasaret ka pepemor pêl ya omên pômöre ngönnges wak yaao pômeriarê kaô sak wêauror. ⁶ Omên epmor pi Anutuun ngönên tup kaôet kewil elmêépênêak yaêênak ten waut. [Pêl êak tenim ngôn ê kosang wesauta wieêaul ngôn yaatak moulmêênêak yaêênak. ⁷ nga omnarôa wotôököp Lisias puuk waisak kosang kaô êak tenim moresiaan wa êp éaumor. ⁸ Pêl êak Lisias pi omên Poolôn ngôn apna pôro nim naë wais ôk niapênêak mêêaut.] Pêl êên nimtok omên epmorôn pêl maan pintok pimtê kêmpelekëaan niaan kat wiimêên. Pi tol yaêênak ten pimêên ngôn ya mênan pôt ôk niapnaat.”

⁹ Pêl maan Yuta omnarô pitta kaamök êak Poolê ngêsêl wesak epêl mêêa. “Ngôn pout yaapôt.”

Pool pimtê songönte Pilisên ôk mêêa

¹⁰ Pêl maan yang ngarangkepök Poolôn moresring ni a pêl elmêên Pool pi epêl ôk mêêa.

“Ne niin êwat wê. Ni yang epêra kaô sak wêên krismaki selap saup. Pôtaanök nem ngönte niin ôk niamêak êrêpsawi yeê. ¹¹ Pôt epêl. Ne Yerusalem kak sê Anutuun yaya memêak saut. Pôrek sê wêên akun 12 pêên yes. Ni pitên pêel mamê pôt pit ôk niaan kat wiak yaap êa wasumêet. ¹² Akun pôtak pit neen itenaan ne Anutuun ngönên tup kaôetak omên nampring ngôn nga naalêênêp. Ne omên narô nga elêpênêak Yuta omnarôa ngönên tupôtêere ka kaôaôökê öngpök wa top naalmêên êaut. ¹³ Pitên ngôn nemêl wesak aô ngôn ya mêmöp pêl yaê epot yaap wonôtök ya. Kê nentaring aan ni kat wiak wa yaap newasnganêetök ya. ¹⁴ Ên nem peene niama epêt yaaptak niamaan yeê. Ne kan ngolöpök yesem Anutuun tenim êarôa yaya maïmaô tapöpôn yaya yamêêaup. Pêl yaêênak pitök itenak ten kan ngolöp epök yesaurôen Yuta ngönên ngaante utpet mowasênêak yeê wesa. Pêl êaap ne Mosesre tektek ngôn yaaurôa retêng êaô pôt pout erên êak itaangkên yaap êên kön wi kosang wesaut. ¹⁵ Ne yaap Anutuun kön wi kosang wesak pimtên kor wê. Ênêmak pimtök omên utpetre ompyaô pourô weletakaan wal ê niulêépna pôten kor wê. Yuta omên eporôeta ten pourô pêl kön wi kosang wesa. ¹⁶ Ne akun poutê Anutute omnarôa êôetak ompyaô ômaataan kosang ngentieim wêaup. Pôtaanök nem lupmerên kat men êên utpetat won.

¹⁷ “Ne Yerusalem kak nasên wêên krismaki selap sêên ênêmak omnarô kaamök

elmêak mon mampööre Anutuun kiri mowi pêl êêmêak kaalak Yerusalemê saut. ¹⁸ Pêl êak ne Anutuun ngönên tup kaôetak sê ngönênêên kôlam têak ôma pôta kiri yawiem wêên pit neen itenaut. Pêl êautep omên selap neering wa top êak wê ngôn paspas aim naôn. Won. ¹⁹ Yuta omên Esia yangerakaan waisa narôakêêr pôrek wêaut. Pôtaanök pit nemêên ngôn apênêak êanêên eprek waisan tapôn. ²⁰ Pôtaanök omên eporô pitök ne utpet tol nent êak ngönên ngarangkörôa êôetak tauaan itena pôt ôk niap. ²¹ Songôn kopêt nent wia. Ne ngaan pitêm tektrak tauêê ngôn êak epêl mêêaut. “Ne kön wiin omnarô weletakaan wal êépnaat kön wi kosang weseê ôk yaataan peene ngôn yaatak yeneulê.”

²² Pool pi pêlmê pet irên Pilis pi Aköpê kan ngolöpök yesaurôa wêwêatôn êwat panê wê Yuta omnarô kor ôpênêak epêl ôk mêêa. “Ênêmak nga omnarôa wotôököp Lisias pi waisênak ne arim ngönte pet irumaat.” ²³ Pêl mêak nga omnarôa ngarangk nampôn Pool wii nemotêên kakaati ulmêépênêak mêêa. Pêl êak pim karurô itenak omnant mampööre ngarangk elmê pêl yaêên nga mepanêak ôk mêêa.

Pilis pi Pool wii kaatak krismaki nentepar moulmêa

²⁴ Kêt akun nant won sêên Pilisre pim öngöp yapinte Trusila Yuta omnarôa naêaanêp piarip pouwaar sa. Pêl êak Pilis pi ngôn kat wiipênêak Poolôn yas mêêa. Pêl êên Pool pim naë sê omnarôa Yesu Kristo piin kön wi kosang yewesa pôlôn ôk maan kat wia. ²⁵ Pêl êên Pool pi kaalak yal menak omnarô wêwê wotpil ôpenaatre utpet êênganêên ngarangk êêpenaatre Anutuuk ênêmak tiar ngôn yaatak niulnêépnaata ngönte pêl êak mêêa. Pi pêl maan Pilis pi kat wiak kas êak epêl ôk mêêa. “Ni sê, ênêmak mop nent orôôn ngôn niamaatak.” ²⁶ Pim pêl mêêa pôt, “Ne ngaak Poolôn ôkôök pêl elmêên mon nangkên wii kaatakaan wes momêêmakok,” pêl weseê akun selap Poolôn yas yemaan sê piiring ngönngôn eïma.

²⁷ Ênêmak krismaki nentepar sêên Posias Pestas puuk yangerak ngarangk êépênêak Pilis pim urôtak sak wêên Pilis pi sêpênêak yeem Yuta omnarô ya kê sêpnaak yak Pool wii kaatak om wêên sa.

25

Pool pi Sisa pim ngönte kat wiipênêak ngôn êak mêêa

¹ Pestas puuk pim yanger ngarangk êépênêak Sisaria kak sê wêên akun nentepar nent won sêên Yerusalemê sa. ² Pêl êên kiri ar yaao kaôarôere Yuta ngarangkörô pim naë sê Poolê ngêsêl wesak epêl ôk mêêa. ³ “Ni tenim ngönte kat wiak Pool pipow wes

mëen Yerusalemë waisëp.” Pit kamtaöök nga wiak mëmpënëak kaar pël mëëa. ⁴ Pël maan Pestas pi kangiiir epël mëëa. “Pool pi Sisaria kak wii kaatak om wëen ne akun kot nent kaalak samaap. ⁵ Pötaanök arim omën kaöarö neering sënaat. Pël ëak së omën pöp utpet nent ëa ëën pöt yok pangk pimëën ngön apnaat.”

⁶ Pël mëak Pestas pi Yerusalem kak pitring wëen kët 8 ma 10 ëak won sëën kaalak Sisaria kakë sa. Pël ëak pi ngön kaatak së wë Pool mësak sëpënëak mëëa. ⁷ Pël ëën pi së wëen omën Yerusalemëan sa pörö pim naë tauëë ngön kônöm nant pim ngësël wesak mëëa. Pël ëaap pitëm Pestasën mëëa pöt pi kat wiak yaap wasëpna nant nemaan ëa. ⁸ Pël ëën Pool pi pitëm ngön pöt ilak kangiiir epël mëëa. “Ne utpet ëak Yuta omnarö tenim ngön ë kosang wes wia pöt ilap nariin ma Anutuu ngönën tup kaöetenta utpet nent naënëp. Pël ëak tiarim omën omp aköp Sisaanta utpet wesak nemaan yaaup.” ⁹ Pël maan Pestas pi Yuta omnarö wiap mowesak Poolön epël ök mëëa. “Ni yok pangk kaalak Yerusalem kat sëën ne pörökök nim ngönte kat niwiimaaten kent yaën ma?” ¹⁰ Pël maan Pool pi epël mëëa. “Ka e nem taua epët omën kaöap Sisa pim ngön yaaö kaat. E tapëtakökëer nem ngönte kat wiimëët. Ni ëwat wëen ne Yuta omnarö utpet nent naalmëënëp. ¹¹ Ne utpet nent yaëën pit itenak nemëën ngön ëak nempëna pötaan ngön won. Yok pangk nempënaat. Pël ëaap pitëm nemëën ngön ya pipot kaar ya. Pötaan yang ngarangk omën nampök pitëm moresi pas wes namëën ëëpnaat. Pötaanök ne Rom omën omp aköp Sisa puuk ë pet irëpënëak yak.” ¹² Pël maan Pestas pi pim kaamököröaring ngön ëak Poolön epël ök mëëa. “Ni ngön ë olëak Rom omën omp aköp Sisa puuk nim ngönte pet irëpënëak yaan. Pötaan ne pim ngësë wes nimëëmaan sum.”

Pestas pi Akripaan Poolön pël mëëa

¹³ Ënëmak akun nant won sëën omën omp ak namp Akripa, piire öng nangap Penaisi, piarip Sisaria kak Pestasën yoöre ërëp mapënëak sa. ¹⁴ Pël ëak wë akun selap selap yesën Pestas puuk Poolë ngönte Akripaan epël ök mëëa. “Omën namp eprek wii kaatak wë. Pilis pi pim ngönte ë pet nairën ëën om wëaup. ¹⁵ Pël ëën ne Yerusalem kak së oröön kiri ar yaaö kaöaröere Yuta ngarangkörö pit nook pim ngönte pet ir olëak mëmpënaan memëak ök yenëa. ¹⁶ Pël ëën ne pitën epël ök mëëaut. “Ten Rom omnarö om pas kônömöt omën muntarö nemangkën yaaurö. Omën ngönte wieëaup pimënt ngön yaatak tau moulmëën pimëën ngön eaö pöröa ëöetak tauëë ngön apnaat. Pötaanök ten akun mangkën pim ëën pitëm ngön yaatak moulmëa pöta songönte ök

niapnaat.” ¹⁷ Pël maan Yuta omnarö wais wëen kau naën wangam kan tapëtakëer ne ngön kaatak së wë pi koirak waisëpënëak mëëaut. ¹⁸ Pël ëën wais wëen omën pimëën ngön yaaö pörö ngön ëa. Pël ëën ne wet reäk pi utpetat yaaup wesak pit pim utpet ëaö nent apënëak ya wesak kat wian pöt won. ¹⁹ Pit pitëmtë ngönën wak wëautaan ngön iraan isën yeemak aö omën namp yapinte Yesu pël yamëëaup wel wiaup pël ya. Ën Poolök pöt öp wë pël ya. ²⁰ Pël ëën ëngk ma e wesak Poolön epël pëlpël mëëaut. “Ni kaalak Yerusalem kak së nim ngönte pörök pet irum ma?” ²¹ Pël maan Pool pi kaaö neak wii kaatak wë ënëmak Rom omën omp ak Sisa pim naë së ngönte ë pet irëpënëak yenëa. Pël ëën ne maan pi wii kaatak om wëen nga omnarö wel ngarangk eim wëën nem pi Sisaapë ngësë wes mëëma pötökök pet irëpënëak mëëaut.” ²² Pël maan Akripaak Pestas piin epël ök mëëa. “Nemtok omën pipopë ngönte kat wiimëak yeë.” Pël maan Pestas puuk, “Ëlpamök yok pangk kat wiimëët,” pël mëëa.

²³ Ëlpamök Akripaare Penaisi piarip ë rangi kësangöt ëak omnaröa itöök wa top kaatak yesën nga omnaröa wotöök kaöaröere kak pörökë omën yapinringörö pourö piaripring kakaati së wa top ëa. Pël ëën Pestas puuk maan Pool koirak sa. ²⁴ Pël ëën Pestasök pitën epël mëëa. “Omën omp ak Akripaare ar omën e wë epörö peene kat wieë. Ar omën epopön iteneë. Yuta omën selap pan Yerusalem kakaan eprekë wëaurö pit pourö ne omën epop pël ëlmëën mëmpëna pötaan aim wë. ²⁵ Pël ëaap ne pim utpet ëa nenten kat wiin mëmpënaata ök naën yaë. Pël ëak pimtok neen pi Rom omën omp ak Sisa puuk pet irëpënëak yenëa. Pötaanök wes mëën sëpnaan yaë. ²⁶ Pël ëak ngön këët ap wesak omp ak kësangëpëen pep retëng ëak wes mëëmaataan poprak yeë. Pötaanök omën epop omp ak Akripa nimëntre arim naë tau yaulmë. Pötaanök arök pim songönte tekeri weseë. Pël ëën pepewer retëng ëak wes mëën sëpnaan. ²⁷ Ne wii omën namp wes mëëmëak pepetak pim songönte wes mëëma pötaar yok pangk ëëpnaat. Ën pël naën ëëma pöt pangk naën ëëpnaat.”

26

Pool pim ngönte Akripaan ök mëëa

¹ Akripa pi Poolön epël mëëa. “Ni nim ngönte yok pangk a,” maan Pool pim utpet naën pöten apënëak mor ngar wesak epël ök mëëa.

² “Omp ak kësangëp Akripa, ne kat men ëën ompyaö pan yaëën nim ëöetak war wesak Yuta omnaröa nem ngësël wesak aim

pöta kangit niamaan yeë. ³ Tiar Yuta omnaröa ngönëñëñ ngaal witwit ë omnant yeë pöten ni ëwat wëñ. Pötaanök ni wiap sak kat wiaan ök niamaan.

⁴ “Nem kotuuk kak wëwë wakaimautre Yerusalem kak së wakaimaö pöten Yuta omnarö pit ëwat wë. ⁵ Ne ngaan pitring wakaimaup yak neen ëwat wë. Pötaan pitök yok pangk apënëak pöt nem pitëm naë ngönëñ ya menëimautön apnaat. Ne ngaan Parisi omnaröaring wë pitëm yaaö kan pöök imaup Pötak ngönëñ muntatë wëwëatre yaaut il yewas. ⁶ Ne peene eprek wëñ pit nemëñ ngön ya yenemëngk. Pöta songönte epël. Anutu pim tiarim ëaröen weletakaan wal ëëpenëak ngön ök mëëaö pöt kön wi kosang wesak këët örööpnaataan kor wëaö pötaanök ngön yaatak yeneulë. ⁷ Tiarim ëarö, kur 12 pötëaan pörö, kët kanaan rö kanë Anutuun yaya maimëë kön wi kosang wesak omën pötön kor wakaima tapël ne yeë. O omën omp aköp, ne pöten kor wëaö pötaanök Yuta omnarö pit nem ngësël wesak aö ne ngön yaatak neulnëim. ⁸ Tol ëënak ar Yuta omnarö Anutuun kön wiin puuk yok pangk omnarö weletakaan wal ë niulëëpna pöt pangk naën pël weseim? Ngön pöt kaar won.

⁹ “Ne ngaanëer Yesu Nasaret kakaanëp pim yapinte yak irapënëak omnant kësang elmëëimaut. ¹⁰ Ne Yerusalem kak ya pöt mëngkën kiri ar yaaö kaöarök neaan Yesuu ingre mor saö narö selap pan wii kaatak moulmëaup. Pël ëen ngön yaatak wëñ ne omnarö pitring kaamök ëak mëmpënëak maimaut. ¹¹ Pël eimeë akun selap ngönëñ tupötë ilëak omnarö Aköpön utpet wesak apëna yak këlangön kësang meneimaut. Pël ëak ya sangën pan ëen ka kamaatëeta tapël utpet mowasumëak seimaut.”

Pool pim ingre mor sa pöta songönte ök mëëa

(Ngön 9:1-19; 22:6-16)

¹² “Ne pël eim wëñ kiri ar yaaö kaöarök Yesuu ingre mor saurö ömëak kosang newesak pep nant nangkën wak Tamaskas kakë saut. ¹³ O omën omp aköp, ne kan kourak yesem këtëp luptak wëñ itnan pöt kutömweriaan ëwa kësang kët ëwaat il wesaö nempel irë neere omën neering saurö tenëk yaalni. ¹⁴ Pël ëen ten yangerak së ngentiak wieë ne kat wiin Yuta ngöntak ngön nent epël yenëa. ‘Sool, Sool, ni tol ëënak ne utpet neweseimën? Nim nemëñ pël eimën pitaan omën kë nga ket ëa nent ing möak rë niwalën këëm kat yawiin,’ pël yenëa. ¹⁵ Pël neaan ne kangiir epël mëëaut. ‘Aköp, ni talëp?’ Pël maan Aköpök epël yenëa. ‘Ne Yesu. Ni kët ël epotë ne utpet neweseimën. ¹⁶ Ni wal ë tau. Ne peene ni nem inëñ niwasumëak ëö pet yaalni. Pötaanök ni

nem omën pet yaalni epëtere ënëmak pet elniima pötön omnaröen ök mam. ¹⁷⁻¹⁸ Pël ëen ne Yuta omnaröere köpël omnaröa morötëaan ent ë niulëëmaan. Köpëlöröa ngësël wes nimëñ pitëm naë së it ngaul moulmëñ kout kasëng menak ëwaatakël ko wiak Setenë yaat sëp wesak Anutuu ngësël rë olapnaan. Pël ëak pit Anutuun kön wi kosang wasën pitëm utpetat kërë moolaan pit Anutuu yaö mowesauröa ronganta öngpök ilëak öpnaat.”

Pool pim ya mënauten Akripaan ök mëëa

¹⁹ “Omën omp ak Akripa, ne kutömweriaan omën pöt itaampöore ngön kat wi pël ëak wa nemoolaan ëaut. ²⁰ Wet rëak Tamaskas kak ök mëak pörekaan Yerusalem kak së ök mëak Yutia yangerak ka wieëa pötë ök maö yesem köpël omnaröenta epël ök mëëaut. ‘Arim utpetat kasëng menak Anutuu ngësël ko wiak wëñ arim omnant yaautön itaangkën lup kaip tiauröa yaaul ëëpnaat.’ ²¹ Nem pël ëaö pötaanök Yuta omnarök ne Anutuu ngönëñ tup kaöetak wëñ wali newak nempënëak ëa. ²² Pël ëaatak Anutu pi ne kaamök elnëaan omën isaare irëa pouröen ngönëñ ök maö imeë tektek ngön yaauröere Moses pitëm ngönötta ök maö imaupök peeneeta e taueë ök yak. ²³ Pit epël ëa. Kristo, Anutuu Yaaö Mëëaup, pi këlangön kat wïem olëak wel wiipënëak mëëaup. Pël ëak weletakaan wet rëak wal ëak Yuta omënere köpël omën pouröaan ëwa ngön pöt tekeri wes mampënëak mëëaup pitëm ngön pöt kaamök yaaup.”

²⁴ Pool pi pim utpet naën pöten pël maan Pestas pöpök ngön ëak epël mëëa. “Pool ni kaökaö yaën. Pep kaatë ilëak ëwat kësangöt ömëak kön waur eimeë kön irikor ëak kaökaö yaën.” ²⁵ Pël maan Pool pi epël mëëa. “Ngarangkëp, ne kaökaö naën. Yaap kön wieë yak. ²⁶ Omën omp ak Akripa pi omën epotön ëwat wë. Pötaanök ne kasinkasin naën ök yak. Omën epot ëlëëp naaröönöt. Pötaanök ne kön wiin omën omp aköp piita itenak kat wiak ëak ëwat wë. ²⁷ Omën omp ak Akripa, ni ngaanëer tektek ngön yaaurö pitëm ngönöt kön wi kosang yewasën ma? Ne ëwat wëñ ni kön wi kosang yewasën.” ²⁸ Pël maan Poolön epël mëëa. “Ni pil neaim wë akun wali nasën tapët ne Yesuu ënëm ëëma yangap yeë pël yewasën ma?” ²⁹ Pël maan Pool pi epël mëëa. “Peen ëëmëere ënëm ëëmë poutepar yok pangk. Ne Anutuun epël yemak. Niire ar omën ngön epët kat yawi eporö pourö nem yeë epël Yesuu ënëm ëënak yeniak. Pöt nem wii netëen wë epël ëëñëen won.”

³⁰ Pool pi pël maan omp ak Akripaare Rom yang ngarangkëpre Penaisiire pitring wel aisëaurö pit wal ëak, ³¹ repak yesem pitëmënt neneren epël mëëa. “Omën epop pi

mëmpööre wii kaatak ulmë pël ëëpëna pöta ök naën.”³² Pël maan Akripaak Pestasën epël ök mëëa. “Omën epop pi omën omp ak kaõap Sisa puuk pim ngõnte kat wiipënëak ngõn nemaan ëën pöt nuuk yok pangk wes momëën sëpnaat.”

27

Pool wangaöök ilëak Rom kakël sa

¹ Pestas pi ten wangaöök Itali yangerakë sënëak yenia. Pël ëën Rom omnarõ Poolre wii omën munt narõ Sulias mës yemangk. Sulias pöp Rom omën omp ak kaõap Sisa pim nga omën 100 pörõa wotöököp. ² Ten wang naõ Atramitiam kakaan waisa pöök wamp riaut. Wang pö Esia yangerak kaõ yangapötë sëpnaõ. Pël ëën ten Aristakas, Masetonia yangerak Tesalonaika kakaanëp, pi ten pourõ saut. ³ Pël ëäk ëlpamök Saiton kak së orõak Sulias pi Poolõn ompyaõ elmëën pim karurõa naë së itenak kaõmpre omnant yeõ. ⁴ Pël ëäk Saiton kak sëp yewasën kent kësangpel weëre kosangring yamöön wangaöökë ngarangkörõ pitök wangaõ wot-pil wesak we kent wonöök Saipras kustakël saut. ⁵ Pël ëäk i kaõ olëak Silisiaare Pampilia yangeraar ngësgngës elmëak yesem Maira kak Lisia yangerak orõak ngentiaut. ⁶ Pörek nga omnarõ wotöököpök wang munt naõ Alesantria kakëlaan Rom kakël sëpënëak yaëën koirak pöök wamp riaut. ⁷ Pël ëäk yesën kent nga yaëën poprak ë yesem akun nant won sëën Naitas kak temanõm wesaut. Pël ëën kentöök kan niwariin Krit kustakël yesem we kent wonöököl Salmoni wot kõngkõmö temanõm wesaut. ⁸ Pël ëäk wang ngarangkörõ pit ya kësang mëngkën ten Krit kusta ngësgngësöök i kaöök yesem yang lup nenta yapinte Kaõ Yangap Ompyaõ pël yamëëa naõ Lasia ka kaõaöökë naë wieëa pörek së orõaut.

⁹ I kaöök akun wali seimën Yuta omnarõa Anutuuk utpetat won mowasëpënëak kõn yawia akunet won sa. Pël ëën kaõ ma nga yaaõ akunet temanõm sëën wangat sëpënëak pomp yaëën Poolök epël ök yema. ¹⁰ “Ompörõ, ne kõn wiin peene sëpena eptak omën nant kõ sëpenaan yeë. Urõmat pëën wasngan. Wangaõ utpet ëën omënera urõmere pout i kaöök ilapenaan yeë.” ¹¹ Pël maan nga omnarõa wotöököp pi Poolë ngõn pöt kat wiak yaap newasën wangaöökë pepapre ngarangkepë ngõntepar kat wiak yaap wesa. ¹² Kaõ yangap pö kent akunaöök wangatë wiaapna urte wonrek yak omën wangaöök wëaurõ Krit kus taptak kaõ yangap munt naõ yapinte Pinis pörek së õnëak ya. Pö ketëpë yeilëaul wieëau yak kentõ maap namöön yaau.

Kent kaõempel möa

¹³ Kaõ Yangap Ompyaõ pöök wëën i kaöökëan kent ulõl kot nent yamõ. Pël ëën pit pipöök kaamök elmëën yok pangk Pinis së orõõpnaat wesa. Pël ëäk wangaõ taë yewesau weruak kopël ngaarëk wiak Krit kus pöta ngësgngësöök saut. ¹⁴ Pël ëën akun wali nasën tapët kent kësang nempel kus pötakëlaan yamõ. ¹⁵ Pël ëäk kent pöök wangaõ mök ëäk wak yesën ten kaalak i kaöökël wak sënëak ök ëën pangk naën ëën sëp mowesak wëën kentöök niwak saut. ¹⁶ Pël ëën we kent wonöök kus kot nent yapinte Kota pötakël saut. Pël ëäk ten wang kot weruak yesaut wa kaõaöökë ngaarëk wiinëak ya kaõ mënaut. ¹⁷ Pël ëäk wangaöök waur yaaurõ wa wang kaõaöökë ngaarëk wiak wang kaõaõ kelpanëak wa ngaöök mëak wii yatë. Pël ëäk pit Aprika yangerak i kaõ kep rorookël sëpanëak kas ëa. Pël ëäk poë koröpöt ent ë ulmëën kentöök niwak saut. ¹⁸ Pël ëën ëlpamök kaõ maare kent nga kaõ ëën wangaöökëan urõm nant ngës rëak yemoola. ¹⁹ Pël ëäk yesem wangam kan muntetak pitëmtë morõtring wangaöökë omnant wa yemoola. ²⁰ Pël ëën seimeë këtre ngoon nampõn itnaangkën kent kësangpel möeim wëën omën pourõ kõ sënëak yeë wesaut.

²¹ Omnarõ akun wali kaõmp nanën. Pël ëën Poolök pitëm tekarak së tauak epël ök yema. “Ompörõ, ar nem ngõn kat wiak Krit kuste sëp newasën ëanëën tiar utpet epot nokoirën ëan tapõn. ²² Pötaanök ne epël niamaan. Ar kosang seë. Tiarkaan namp kõ nasëngan. Wangaöökëär utpet ëëpnaan yaë. ²³ Ne Anutuõ omnamp yak piin yaya yamëëaup. Pötaanök peene rö kan pim ensel nampök nem naë tauëë epël yenëa. ²⁴ ‘Pool, ni kas ëëngan. Nim ngõn pet irumëën Rom omën omp ak kaõap, Sisa, pim ëõetak taumëët. Anutu ompyaõ yaap yak nim kimang mëëan pöt kat wiak kaamök elniin niire omën niiring wangaöökë wëaurõ õp sënëët.’ ²⁵ Ompörõ, ne kõn wiin Anutuõ orõõpënëak neea pöt pout kë orõõpnaat. Pötaanök ar kosang seë. ²⁶ Ën wang epö kentöök wak kus nentak së moolapnaõ.”

²⁷ Sant nentepar won sëën Etria i kaöök wariäl yesem rö kan röök lupöök wangaöök waur yaaurõak kat men ëa pöt kus nent temanõm yewasem ëa. ²⁸ Pël ëën pit ökö i kaöök olëak itna pöt 36 mita pël ëa. Ën kot nent yesem wiak kaaläk olëak itna pöt 27 mita ëa. ²⁹ Pël ëën këlötë wieëaurek sënganëak kas ëën wangaõ leng ëëpënëak wangaõ taë yewesa kong nent wangaöökë ëlëerakël yoala. Pël ëäk pit këlötõn itaampënëak ketëp teënt ngampiipnaataan pitëm omp akörõen kimang mëëa. ³⁰ Pël ëäk wangaöök waur yaaurõ wangaöökëan kas sëpënëak wang kotte wes mëën

i kaöök ngemapëneäk yeem ngön kaar wangaö taë yewesa muntat wot karerakëlaan olapën yema. ³¹ Pël ëën Pool pi nga omnaröa wotöököpön epël ök yema. “Wangaöök waur yaaö eporö pit wangaöök naön ëëpna pöt tiar pourö kö sëpenaat.” ³² Pël maan nga omnarö wang kotta wii ngan ëaut il mëën i kaöök yes.

³³ Ëlpam walëpënëäk yaëën Pool pi omnaröen kaömp nëmpënëäk yema. “Akun wali ya ngësring imeë kaömp nanën waiseimën sant nentepar won yes. ³⁴ Pötaanök këk nia-maan. Kaömp neë. Pötak kosang niwasën öp önëët. Kat wieë. Tiar pourö muumöngk öpenaat. Namp kot nent utpet naëngan.” ³⁵ Pël mëäk pi kaömp peret nent wak pitëm ëöetak Anutuun yowe mëäk pelak ngës réak yen. ³⁶ Pël ëën pit pourö ulöp ketumön sak kaömp yen. ³⁷ Ten omën wang pöök ima pörö 276. ³⁸ Kaömp na pet irak pit wangaö kengkën sëpëna yak kaömp kër köpötring munt nant wa i kaöök yemoola.

Wangaö utpet ëa

³⁹ Ëlpam walën wangaöök waur yaaurö pit yang lup pöten köpël yak itaangkën kaö yanggap naö i pis pëënö wieëa pöökël wangaö ökre was leng ëëpënëäk yaë. ⁴⁰ Pël ëäk wii wangaö taë yewesa pöt il momëën öngpök yes. Pël ëën pit këra wangaöökë sëpnaal wotpil wasö yesauraar wil wiak poë koröp wot karërak ngan ë uteëau wëlël ë ulmëäk wëën kentöök wak yesën kaö yangapöökël saut. ⁴¹ Yesem wangaö kep roro saurek së wangaöökë wot karër i pisöök elak taë sak wëën kaö maatök kasngaëlaan möön wangaö pötöp repa. ⁴² Pël ëën nga omnarö pit wii omnarö wangaöökë i kaöök sörok olëäk kas sëpanëäk mëmpënëäk kön wia. ⁴³ Pël yaëën ngaaröa wotöököpök pit Poolre wii omën muntarö mëmpënëäk nga yema. Pël ëäk ten pouröen ngön ëäk epël yenia. “Ar pourö kaö ma yailaut ëwat wë pöt wet réak i kaöök sörok olëäk seë. ⁴⁴ Ën muntarö ar wangaöökëan këra luprak réaut wak pötë ngaarëk së i pisöök oröëë.” Pël niaan namp utpet naën. Ten pourö muumöngk së karmak oröaut.

28

Pool pi Molta kustak wakaima

¹ Karmak së oröäk kat wiin kus pöta yapinte Molta pël ya. ² Kak pörökë omnaröök ompyaö yaalni. Kopi ngës réak yepelën ëp yaëën pit es mer ulmëäk niaan ten pourö esuwesi saut. ³ Pël ëäk Pool es nant yangerakaan wa mera pöt kamal namp es nga ëën öngpökëan oröäk pim moresi kant mënak wë. ⁴ Pël ëën kak pörökë omnarö pit Poolë moresi kamalöp mënak wëën itenak pitëmënt neneren epël mëëa. “Omën epop pi omën yangëngkaupök i kaöök yewaisem wel

nawiin om öp waisa. Pötaanök kangit orö yemorë.” ⁵ Pël mëëaap Pool pöp kamalöp pim moresiaan kërë es momerak won koröp oröäk wëaut. ⁶ Pël ëën pit pön mampööre wel wiak së ngenti pël ëëpënaat wesak itenaan utpet ke pël nent pim naë naröön ëa. Pël ëën pit kaip tiak neneren epël mëëa. “Omën epop ëlarëpön ëan,” pël mëëa.

⁷ Ka pöta naë yang wieëa pör kus pöta kaöapë yanget. Omën pöpë yapinte Papias, puuk ten mës nuwak së pim kaatak niulëäk ompyaö ngarangk elnieim wëën kët nentepar nent saut. ⁸ Pël ëäk pörök wëën Papias pim pepap pi yauman koröp es ngaare ya wiap më pël yaëën Poolök pim naë së Anutuun kimang mëäk mores pim rangk mowiin ompyaö yes. ⁹ Pël yaalmëën kus pötäkë yauman omën muntarö kat wiak waisën ompyaö yemowas. ¹⁰ Pël ëën pit ten ompyaö ngarangk elnieimën wëäk kan sëna akunetak kan kourakë kaömpre waatöt wa wangaöök niwiin wak saut.

Pool pi Rom kak së oröa

¹¹ Kus pötak wëën ngoon naar namp ëäk won saut. Pël ëën kent akunaöök Alesantria kakaan wang naö kus pötak wais wiakaima pöök ten niwak saut. Wang pöökë wot karërak yang omp ak nanang naarë yapintepar Kastaare Polas pöaarë kõnaar wieëa. ¹² Pöök yesem Sairakius kak së oröäk wëën kët nentepar nent yes. ¹³ Pël ëën kak pörök wil ulmëäk wa pak ëäk yesem Risiam kak së oröäk kët kopët nent wëën nenta kautak kent ulöl kot nent i kaöökëan yamö. Pël ëën akun nentepar won sëën Putioliak kak së oröäk ngentiaut. ¹⁴ Pël ëäk pörök Yesuu ingre mor saö narö koirak pitring önëäk niaan sant nent wë olëäk Rom kakël saut. ¹⁵ Ten yesën Yesuu ingre mor saö Rom kak wëaurö pit tenim yesaut kat wiak narö kan kourak wais kaömp yewaurek Apias kak pörök wais yanikoir. Ën narö kan koö ka nentepar nent ëäk wieëa pörök wais yanikoir. Pël ëën Pool pitën itenak kön ketumön sak Anutuun yowe yema. ¹⁶ Pël ëäk Rom kak së oröön yang ngarangköröäk Pool pi ka yaaptak öpënëäk maan wëën nga omën namp kët poutë ngarangk eim wakaimaut.

Pool pi Rom kak ngön ompyaut ök maima

¹⁷ Kët nentepar nent won sëën Pool pi Yuta omën Rom kak wëauröa kaöaröen ngön maan wais wa top ëën epël yema. “Karurö, ne ngaan Yerusalem kak wakaimaut. Pël ëëë tiarim omnarö utpet nent naalmëën ma ëaröa ngön ë kosang wesa nent wa noolaan. Pël ëautak pit omën epëtaanök ne wii kaatak neulëäk Rom yang ngarangkëpë ngësë wes yenemë. ¹⁸ Pël ëën Rom yang ngarangkëp pi nem ngönte kat wiak itaangkën nëmpënaata ök won ëën wes nemëëpënëäk ya. ¹⁹ Pël ëaap Yuta omnarö pit pöten kaaö ëën ke

urak pitëmtok ngön ë pet irëpënëak ya. Pël ëën ne kan munt ëëma nent won ëën ngön ëak Sisa pimtök nem ngönte ë pet irëpnaat pël mëëaut. Ne Yuta tiarim karuröaan ngön amëak newaisën. ²⁰ Pitëm ne elnëa epëta songönte ök niamëak yas niaanak waisan. Nem kentöök omnaröa moresiarë wii netëa epëta songönte ar ëwat sënëak yaalnë. Pöta songönte epët. Anutuuk omën namp tiarimëën yak wes nimëëpënëak maan Israel omnaröa kor wakaima pöpë ngön epëtaanök.” ²¹ Pël maan pit epël yema. “Yuta omnarö pitök Yuta yangerakaan nimëën ngön anëak pep wes nanimëën ma nampök nim ngönte wak wais ök niaan nimëën utpet wesak naën. ²² Pël ëaatak omën we nantëaanöröak waisak pit omën Yesuu ingre mor sauröen kaaö yaë pël aim. Pötaanök ni omën Yesuu ingre mor sauröaan tolël kön wiaan pöten kat yaniwi.”

²³ Pël mëak akun wiak omën selap pan röökéër Pool pim kaatak wais wa top ëën ngönën songönöt ök maim wëën këtëp ngemë yeila. Ök maö së Anutu pim tiar wa ngaöök nimëak wë pöta ngönte ök yema. Pël ëak Mosesre tektek ngön yaauröa retëng ëa pötta ök maan pit kat wiak pitën lupöt wal ëën Yesuun kön wi kosang wasëpënëak ök yema. ²⁴ Ök maan kat wiak narö kosang yewas. Ën narö kat wi kosang newasën yaë. ²⁵ Pël ëak pitëmënt ngön ngës wi yesa. Pöt Pool pi wet rëak epël yema. “Ngëëngk Pulöök kaamök elmëën ngaanëër tektek ngön yaaup Aisaia puuk ngön këët tiarim ëaröen epël ök mëëa.

²⁶ ‘Ni së omën piporöen epël ök ma.

Ar ngön pëën kat wiinëëtak songönte ëwat nasëngan.

Pël ëak itaampunëëtak yok pangk omnantön itnaangkan.

²⁷ Omën piporö pitëm lupöt kosang saurö, kat il wariaurö, it mëséaurö.

Pit pël naën ëanëën itaampööre kat wiire kön wi pël ëan tapön.

Pit pël naën ëanëën nem naë rë olaan ompyaö mowesan tapön,

Anutuuk pël ya.’

²⁸ Pötaanök kat wieë. Anutuuk tiar utpetetakaan kama yaniö ngön ompyaö pöt köpël omnaröa ngësël yes. Pël ëën pit kat wiipnaat.” ²⁹ [Pël maan Yuta omnarö pitëmënt ngön nga elö yes.]

³⁰ Pool pi Rom kak ka nent pimtök sum ëak wë omën pim naë yesaurö ompyaö moweseim wëën krismaki nentepar sa. ³¹ Pi Anutuuk wa ngaöök nimëa pöta ngönte werak ök mëak Aköp Yesu Kristo, tiarimëën Yaö Mëëaup, pim ngönteta kas köpël omnaröen ök maim wëën nampök kan nemowariin ëa.

Rom

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê kris-maki 27 pöta ök won sêen Pool pi Korin kak wê pep ewer retêng êak öng Pipi pöp mangkên wak sê Rom kakê ingre morörö mena. Rom ka pö Itali yangerakê ka kaöaö. Pool pi Rom kak sê ngönên ya ménak Yesuu ingre morörö kaamök elmêépênêak kent kön wia. Pötaanök pit êwat sak kopêta wasépênêak epwer retêng ê mena. Pep ewer Poolök ingre mor, Yutaare omên ngönên köpêl wêaö pöröaan êa.

Pool pi epêl êa. Omên pourö, Yutaare ngönên köpêlörö, utpetatê öngpök wê. Omên Yesuun kön wi kosang yewesaurökêer Anutuuk, “Wotpilörö,” pêl ya. Omên pörö Ngeêngk Pulöök utpetatê öngpökaan ent ê ulmêen Yesuuk yal ménak wêwê ngolöptak wê.

Pöt epêl wia.

Ngön ngês rêaut 1:1-17

Wêwê ngaante 1:18-3:20

Anutuuk utpetetakaan kama niöpnata ngönte 3:21-4:25

Kristook yal menak wêauta ngönte 5:1-8:39

Anutuuk Israel omnaröen elmêépnata ngönte 9:1-11:36

Ingre moröröa wêwêeta ngönte 12:1-15:13

Ngön mêet 15:14-16:27

Pool pim ya mênaimauta songönte

¹ Ne Pool Yesu Kristo pim ya omnampök pep ewer retêng ê yaningk. Anutuuk neön pim ngön yaaö omên sak wêen pi ne pim ngön ompyaut aim ömêak neulêaup. ² Ngön ompyaö pipot nganêer Anutuuk tiarên ök niapênêak tektek ngön yaauröen kosang wesak ök maan ngönên pep ngéengkweri retêng éaut. ³ Ngön ompyaö pöt, Anutu pim Ruup omên sak Tewit pim kurtakaanöröa naê öröa. ⁴ Pêl êak lup kölam wakaima. Pötaanök Anutu pim weêre kosangöök weletakaan wal ê moulmêak pim songönte tekeri wasên tiar, “Yesu Kristo pi yaap Anutuu Ruup,” pêl yewas. ⁵ Anutuuk elmêen Yesu Kristook komre kolap elnêak pim ngön yaaö omên newesa. Pi omên yang kaö poutê wêaurö pim ngön ngaarêk wak Kristo piin ping wasênêak pêl êa. ⁶ Ar Rom kak wêaurö arta Anutuuk pitring Yesu Kristo pim omên sênêak yas niiaurö.

⁷ Rom omnarö ar Anutuuk lup sant elniak yas niaan pim omên sak wêaurö. Ne arimêen ngön epêt retêng ê yaningk. Tiarim Pepap Anutüre Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt arim naê wiaap.

Pool pi Rom omnaröen iteempênêak êa

⁸ Ne wet réak ngön epêt ök niamaan kat wieê. Arim Kristoon kön wi kosang yewesauta ngönte yang poutê omnarök yaan kat yawi. Pötaanök ne arimêen Yesu Kristoon yoöre êrêp yemaan Anutuu naê yes. ⁹ Pöt Anutu nem kosang ngentiak ênem yeem pim Ruupê ngön ompyaut ök yamêeäupök neen itena. Pi neen êwat wêen ne kêt êl epotê arimêen kimang maim wê. ¹⁰ Ne wet réak arim naê newaisên wê Anutuuk kön wiin ompyaö êen kan nent koir nangkên waisumêak kimang maim wê. ¹¹ Nem waisumêak kent yaê pöta songönte epêl. Ne wais rê nuulon Pulöökkaan kaamök nant wak kosang sak önêak kent pan yaê. ¹² Pöt nem kentök arim kön wi kosang yewesautak ne kaamök yaalnêen nem kön wi kosang yewesautak ar kaamök yaalniin pêl êak tiarim lupöt taê niwasêp.

¹³ Nem karurö, ar nem songönten êngk ma e wasnganêen kat wieê. Ne omên maimaröa naê sê ngönên ök maan Anutuu naê rê olêa pöl wet réak arim naê wais ngönên yaata kê tapêt iteempêak kent kön wieimaut. Pêl éautak akun poutê omên nantök kan newariin arim naê waisumêak poprak êeimaut. ¹⁴ Anutuuk ngönên ya epêt nenaut yak omên pourö, kakaan kosangöökê éwatre köpêl pourö ne yok pangk ök mam wesaut. ¹⁵ Pötaanök Rom omnarö ngönên epêt arênta ök niamaataan ya walwal yaalnê.

Ngön ompyaö pöt Anutu pim weêre kosangtaringêt

¹⁶ Yaap, ne ngön ompyauten êö naên yaap. Pipêt tiar omên pourö Anutuu kön wi kosang yewasên ompyaö yaniwas. Pi wet réak ten Yuta omnarö pêl elniak peene ar omên muntaröeta tapêl yaalni. ¹⁷ Pöt ngön ompyautak Anutuu tiarim saun won wasên pim êöetak wotpil wê pöta songönte epêl pet yaalni. Tiar ngês réak Anutuun kön wi kosang mowasên wotpil niwasên kön wi kosang yewesautak öpa. Pöt ngönêntak epêl wia. “Omên Anutuun kön wi kosang mowasên wotpil mowasêpna pipop wêwê kosangtak öpnaap.”

Omnarö pit Anutu kasêng mena

¹⁸ Anutuuk omên pi kasêng menak utpet eimeê pim ngön kêêt ngep yaalmê piporöaan kangiir pim ya sangênte kutömweriaan tekeri yewas. ¹⁹ Pöta songönte epêt. Anutu pim songön nant tiarên pet yaalni. Pötaanök pim songön tiar omnaröa itaampena salöt tekeri niwesautak omên utpetat yaê piporö itaampênâaten kaö yaêen Anutuuk kangiir ya sangên elmêeim wê. ²⁰ Ngaan panêer Anutu pim omnant pout ket êa pörökaan wais peene e wê eptak öröa pim omnant ket êa pötön ityaangk. Anutu pöp omnaröa itnaangkênêp pim omnant ket êa pötök pim retêngre weêre

2

kosang pömpel om wiakaim wiaapnaampel pöt tekeri yewas. Pötaanök omnarö pitëm utpetatön, “Epot utpetatok pël newasën,” yok pangk pël naëpan. ²¹ Pöt tol ëën? Pit Anutu wë pöten ewat wëak won wiaana ëëpna pöl Anutuun ping wesak woöre ërëp nemaan kön irikor selap pan eim wëën pötök kör mokoëën koö panëetak wëën kön won sak wakaim. ²² Pël ëëë pitëmtën, “Ten ewatörö,” pël aö pitëmtën ing ti wak ya pötak kaökauröa ök yes. ²³ Pël ëëë Anutu, ëwa pepap wëwëetaringëp, piin yaya nemaan omën kö yesaut omënere intre imënre kamalre pöröa könöt ket ëak pötön yaya maim wë.

Utpet ke nentere nent eima

²⁴ Pël yaëën Anutu pi pit kasëng mangkën pitëm könötök kentre kaur kësang koirak kentöröa ök eimeë pitëm möönre koröpöt kewil ë pet yair. ²⁵ Omën pël yaë piporö Anutu pim ngön këët kasëng menak pöta kangiiir ngön kaarötön yaap wesak omnant Anutu pim ket ëa pötön Anutuun urtak yaya maim wë. Pël ëaap omnarö tiar kët ël epotë Anutuun yaya maim öpa. Yaap.

²⁶ Pit utpet pël yaëën Anutuuk kasëng mangkën kentöröa ök kentre kaur utpet panë eim wë. Öngörö pit Anutuun kan yaö mëëaö pö sëp wesak öng muntaröaring omën ëöaat eim wë. ²⁷ Ën ompöröeta tapël öngörö sëp wesak pitëm lupötë kentre kaur pötök es ket ëak yokotön ompörö pitëmënt pitëmënt utpet panë ëeim wë. Pël yaëën wa irikor pöta kangiiir lupre koröp poutë yeö.

²⁸ Pit pitëm könötök Anutu moröak öpnaatan kaaö ëa. Pötaanök Anutuuk kangiiir pit wil moulmëën pitëmtë utpet pötë ënëm eimeë omën utpet ke nentere nent omnaröa naënganë salöt eim wë. ²⁹ Pit omën utpet ke nentere nent pitëm lupötë peö ëak wia. Pit utpet ëëre korar ë, omnantön kentre kaur ëëre kööre tok ë pël ëeim wë. Pit war ëëre omën mën wel wi, ngön nga elööre kaar aan muntapëët ëp ë, muntarö utpet mowasööre omnaröa ngönöt kain wak kaö wasööre ³⁰ ëöetak ökre was aö pël ëeim wë. Pit Anutuun kööre tok elmëëre ngön ë olëak aö, ieping ëëre pitëmtok pitëmtën wak isak aö, utpetatëën kan ngësööre ëlre peparöa ngön wa olaö pël ëeim wë. ³¹ Pit ewat wonörö, ngön apnaatak pitëmtë ngön pöta ënëm naën yaauro. Pitëmtë karuröen kent naën eimeë muntaröenta yaköm naën yaauro. ³² “Omën utpet ke pipot yaaö piporö wel wiipnaat,” Anutu pim ngön kosang wesa pöt omën piporö pit ngön pöt yok ewat wë. Pël ëaap pit kontak utpet ke pilöt yaë. Pël yeem pitëmtë naën, omën muntaröeta tapël yaëën pit itenak ërëpërëp ëak taë yemawas.

Anutuu ngön ya yamëngka pöt wotpil panëët

¹ Yaap, omën ke piporö utpetarö. Pël ëaap ar Yuta omën narö arimtok arimtën wak isak epël kön yawi. “Eë, omën pörö utpet yaëën Anutuuk kangiiir könöm mampna pöt yok pangk yaë.” Pël kön wieë arta utpet yaauro. Pötaanök arim utpetatë kangut naön ëënë pöta kan nent won. Ar pitëm yaë pöl yaauro. Pötaanök ar pit utpet yaë pöt pet yaalmëem arimëntta utpet yaauro pöt pet yaalni. ² Tiar ewat wë. Anutu pim ngön yaatak omën utpet ke pil yaë piporö pitëm utpetatë kangut mampna pöt yok pangk. ³ Ngöntörö, yaap ar pil kön yawi. Pël ëaap arimëntta utpet tapël yeem ar kön wiin Anutuuk arim utpetatë kangut naningkën ëëpën ma? ⁴ Tol ëën? Anutu pi ompyaö elniak akun wali kor wëën kangit teënt naningkën yaë. Ma Anutu pim ompyaö yaalni pöten kön wiin omën pasit yaë ma? Anutu pi arim lup kaip tiinëëtaan ompyaö yaalni ar pöten köpël ma? ⁵ Pël ëaap ar lup kosang pan ëak kaip natiin yeë. Ar pël ëeim wëën Anutu pim ya sangën pöt kaö sëën pim ngön yaatak wotpil niwasëpna akun pötak kangut nimpnaat. ⁶ Pöt Anutu pi omnant kom ëak tiarim wëwëatë ökök nimpnaap. ⁷ Tiar narö wëwë kosangtaring ëwaatak wëën Anutuuk yaya niap naataan weë ngentieim öpena piporö wëwë kosangët koir nimpnaat. ⁸ Ën narö pitëmtëën kön wieë ngön këët kasëng menak korar ëeim öpna piporö Anutuuk ya sangën kaö pan elmëäk kangut mampnaat. ⁹ Këlangönre könöm kësang pipot omën utpet yaë piporö pourö pitëm naë orööpnaat. Wet réak Yuta omnaröa naë yaaröön muntaröa naëta orööpnaat. ¹⁰ Ën tiar omën ompyaö yeë pörö Anutuuk elniin mayaaptaring ëwaatak wëën yaya niapnaat. Wet réak Yuta omnarö pël elniak omën muntarö tapël elmëëpnaat. ¹¹ Anutu pi mööngkraar kangk naën yaaup.

¹² Omën köpël wëa narö Moses pim ngön kosangöt won wë utpet yaë piporö Anutuuk pit pourö ngön kosangöt won om wëën ngön ë pet irën kö sëpnaarö. Ën Yuta omën Moses pim ngön kosangötiring wë utpet yaë piporö Anutuuk ngön kosang pötë wieëa pöl pitëm ngönöt ë pet irën kö sëpnaarö. ¹³ Pöta songönte epët. Omën Moses pim ngön kosangöt kat pëënötë kat yawi piporöen Anutuuk, “Wotpilörö,” pël naëpan. Ngön kosangöt kat wiak ngaarëk yeö piporöen Anutuuk, “Omën wotpilörö,” pël mapnaat. ¹⁴ Omën maim narö ngön kosangöt ök nemaanöröak pitëmtë könöök ngön kosangötë wieëaul yaë. Pël yaë piporö ngön kosangöt won wëëtak pitëm könötök ngön kosangöt pet yaalmë. ¹⁵ Pël yaëën pötök ngön kosangöt pitëm retëng ëa pöt

tekeri yewas. Ën pitëm lupötökta kön ke nentere nent ök ëen nantëen, “Pangk,” nantëen, “Pangk naën,” pël yaë. ¹⁶ Pipët akun kaöaökëenök pël yaë. Ënëmak Anutuuk Yesu Kristoon maan tiarim lupötë omnant ëlëëp yeë pipot pout tekeri wasëpnaat. Nem ngön ompyautak ök ni yeë pöl ëëpnaat.

Yuta omnarö pit kön wiin ngön kosangöt yok pangk kaamök elmëëpnaat pël wesa

¹⁷ Ar narö arimtën, “Ten Yuta omnarö,” pël aimeë Moses pim ngön kosangöt kosang wesak wak wëen, “Pötök ngön yaatak yok kaamök elniipnaat,” pël yewas. Pöt arimtok arimtën ping wesak pipël yeem, “Ten Anutuun omnarö,” pël yak. ¹⁸ Ar Anutuun pim kenten ëwat wë. Ngön kosangöt rë nuulauro. Pötaanök wotpilre korar pöteparë songönöt ëwat wë. ¹⁹⁻²⁰ Ar kön wiin, “Ten ngön kosangötring wëen ëwat poutë songönöt pötë öngpök wia,” pël weseë, “Ten omën it ilëaurö kan pet elmëere koutak wëaurö ëwa elmë, kön ëngk ma e yaaurö wetete mowasö, rungaarö rë moulö pël yaaurö,” ar pël aim. ²¹ Yaap, ar omën muntaröen ngönën ök yamëem arimtë lupötëälta ök nemaan yaaurö. Ar omnaröen, “Kain ëënganak,” pël yaauröak arimëntta kain yaaurö. ²² “Öngre omp wëwëat kon ëëngan,” pël yamëëauröak arimtokëer öngre omp wëwëat kom yaaurö. Pël yeem omën muntaröa ngönën kaarötë ngëëngk yewesautön kaaö yaauröak pitëm tuptakaan kaar ngëëngk yewesa tapöt kain yewaurö. ²³ “Ten Anutuun ngön kosangöt ngaarëk yewaurö,” pël aö arimtën wak isak yaauröak Anutuun ngön kosangöt pöt ilap riak pim yapinte utpet yewasaurö. ²⁴ Arim yeë pipta ngönte ngönëntak epël wia. “Arim utpet yeë pipotön omën muntaröak itenak Anutuun yapinte utpet wesak ya.”

Koröp kaut yaila pötak Yuta omnarö kaamök naalmëen ëa

²⁵ Ar Anutuun ngön kosangöt ngaarëk yewan talte arim Anutuun yaö ëak koröp kaut yail pöt kë ëëpën. Pim ngön kosangöt ilap yariauröak Anutuun yaö ëak koröp kaut yail pörö omën Anutuun yaö ëak koröp kaut nailën wëaö pöröa ök wë. ²⁶ Ën omën Anutuun yaö ëak koröp kaut nailën wë pim ngön kosangöt ngaarëk yeö piporö Anutuun pitëmëen kön wiin ompyaö sëen omën pimëen yaö ëak koröp kaut yail pöröa ök mowasëpnaat. ²⁷ Pël ëak omën Anutuun yaö ëak koröp kaut nailënrek pim ngön kosangöt ngaarëk yeö piporöak ar Yuta omën Anutuun ngön kosangötring wë pimëen yak koröp kaut yailerek pël weseë ngön kosangöt ilap yari pöröen utpet yeë pöt pet elniipnaat. ²⁸ Pöt tol ëen? Koröpök pëen Yuta omnaröa möönre koröp wak wë koröp kaut ilak Anutuun yaö yewas pöt

kaar yaë. Pit koröpöt ilauröak könöt Anutuun naë rë noolaan. Pötaanök pit Yuta omën panëerö won. ²⁹ Yuta omën panëerö, Anutuun pimörö, pitëm songönte epël wia. Pit lupmerök Yuta koröp orök wë Anutuun sak wë. Pitëm koröp kaut yail pipët lupmeri yaat. Pipët ngön kosangtaanök naën, Pulöökë yaat. Omën pël yaë piporö omnaröak pëen ping wesak nemaan Anutuukta ping wesak ya.

3

Wëwë utpet pötak wëwë ompyaut wak neirapan

¹ Koröpök pëen koröp kaut yaila pöt yok pangk kë naaröapan. Pötaanök tiar Yuta omnarö omën muntarö il mowesak Anutuun sak wë ma won? Ma Anutuun yaö ëak koröp kaut yaila pötakaan omën ompyaut yaarö ma won? Pöten kön wi-
ipa. ² Yaap, tiar Yuta omnaröak omën ke nentere nent poutëen omën muntarö il mowesak Anutuun sak wë. Wet rëak Anutuun pim ngönënte omën pouröa naë tekeri wasëpenëak ningkën tiarim naë wia. ³ Pël éaan narö, “Tiar ngönën epta ënëm sëpnaat,” neneraan pël maimeë ënëm nasën yaëen ar kön wiin Anutuukta omnaröa yeë pöl pim ngön kosang wesak nina pöt sëp wasëpën ma? ⁴ Won pan. Tiar omën pourö tiarim ngön kosang wesa pöt kaar apenaat, Anutuun pi kaar naënëp aan kosang yesaup. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Omnaröak nim ngön kosangöt kë yaarö pöt itaampnaat.

Ën ngön ë pet yairautak ngön yaatak niulëen il mowasumëëp.”

⁵ Ën nent epël kön wieë. Tiar utpet yaëen Anutuun akun poutë wotpil yaaup. Pötaanök tiarim utpet pötak Anutuun wotpil yaao pöt tekeri wasën pöt tol apen? “Anutuuk tiarim utpetatë kangiir elniipnaatak pi korar yaalni,” yok pangk pël apen ma? Ngön epët nem könöökkan won, omnaröa yaautak yeniak. ⁶ Won pan. Anutuun pi korar elnia talte wotpil wesak tiar omnaröa ngön ë pet nairën ëëpën. ⁷ Ën nenteta kön wieë. Omën narök epël kaar ya. “Tiarim ngön kosang wesa pöt sëp yewasem kaar yak. Pël yeëetak Anutuun pi ngön aan kosang yesaup. Pötaanök tiarim ngön kaar pötök Anutuun ngön yaapöt tekeri wes yaë. Pël ëen pötök Anutuun yaya kaö panë yes. Pël yaë pi tol ëënak tiarën, ‘Saun omnarö’ pël niak utpet kangut yaningk?” pël yak. ⁸ Pël ëak omën narök epël apën koröp. “Anutuun yapinte ompyaö sëpnaan utpet ëëpa.” Omën narök nem yapinte utpet wasëpënëak neen köntak, “Pool pi ngön utpet pipët ya,” pël yak. Pitën ngön kaar piptaan Anutuuk utpet kangut mampna pöt yok pangk.

Omèn wotpil namp naön, won pan

⁹ Pöt tolèl? Tiar Yuta omnaröak ompyaö äak omèn muntarö il yemowas ma? Won pan. Yutaare omèn muntarö tiar pourö utpetatë weëre kosangta öngpök wë pöta ngönte wet réak war wes niiaut. ¹⁰ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omèn wotpil namp naön, won pan.

¹¹ Omèn Anutuun éwat namp naön.

Omèn nampök Anutuun eël naën yeë.

¹² Pourö Anutu kaséng menak yes.

Pël yeem pourö utpet panë sak wë.

Omèn ompyaö yaaö namp naön, won ë won pan.

¹³ Omèn yangaöök sok ner weerak yang ngep naën eën kamp yaë pöl pitëm këmötëaan ngön pipot kamp yaë.

Pit ngön kaar kësang yaaurö.

Pit kamal ngaaröa omèn utpet wesak yamëngk pöl ngön nga yaaurö.

¹⁴ Kët ël epotë omnaröen utpet panë wesak ngön kosang yamëëaurö.

¹⁵ Nga kan kengken eimeë omèn mën wel yawiaurö.

¹⁶ Pitëm yesautë omnarö utpet elmëere këlangön mampö pël yaaurö

¹⁷ Pit ngönre karuröaring lup koptemer sak naön.

¹⁸ Kot nent Anutuun kas naën yaaurö.”

Ngön pipot ngönëntak wia.

¹⁹ Yaap, tiar éwat wë. Ngönëntak ngön kosang epot Anutuun ngön kosangötë öngpök wëaurö tiarimëen éaut. Pötaanök tiarim naëaan nampök, “Ne wotpilëp,” pël naëngan. Yang ël epotë omèn pourö tiar Anutuun éöetak saunaringörö pën wë. ²⁰ Pöta songönte epët. Omèn namp ngön kosangötë ënëm yaëen Anutuuk, “Wotpilëp,” pël nemapan. Ngön kosang tapötök tiarim saunat war yewas.

Omèn Kristoon kön wi kosang wasëpna pöpön Anutuuk, “Wotpilëp,” pël mapnaat

²¹ Pël yaëetak peene pöt, Anutu tiarim saunat won wasën pim éöetak wotpil wë pöt tekeri yewas epët Moses pim ngön kosang pöta kanöököl won, maimaöököl yaarö. Pöta ngönte Moses pim ngön kosangtakre tektek ngön yaauröak wet réak éaut. ²² Wotpil öpena pöt epët. Omèn namp Yesu Kristoon kön wi kosang yewas pipopön Anutuuk, “Wotpilëp,” pël yema. Yutaare omèn muntarö tiar omèn pourö piin kön wi kosang wasën pöt Anutuuk, “Omèn wotpilörö,” pël niapnaat. Pöt tiar omèn kopëtarö, narö maimarö won. ²³ Tiar pourö utpet äak Anutu pim ompyaö öpenäek niia pöl naön yaaurö. ²⁴ Pël yaëen Yesu Kristo pi tiarim saunat wa pötaan Anutuuk komre kolap elniak utpetat pout won niwesak tiarën, “Omèn wotpilörö,” pël niia. Pöt pi tiarim ompyaö yaaö nenta kangir naalniin,

yaap nina. ²⁵ Anutuuk Yesu pi wel wiin iit yangerak ngentiin omèn pourö piin kön wi kosang wasën tiarim saunat won nuwesak Anutu naë nuulëëpënëak wes nimëa. Ngaan panëer Anutuuk omnaröen wiapre kor elmëak pitëm saunatë kangut teënt nemangkën ëa. Pël éautak peene pöt, pim wotpil yewesa pöt pet elniipnaan Yesu tiarimëen wel wiipënëak wes nimëa. ²⁶ Pi wotpil yewesaöre omèn pourö Yesuun kön wi kosang yewas piporöen, “Omèn wotpilörö,” pël yaaö pöt peene akun epöök pet elniipënëak wes mëa.

²⁷ Pël éaap tiarimtok tiarimtën ping wesak apen ma? Won, kan pöt il waria. Oröptak kan pöt il yewari? Moses pim ngön kosangötë ënëm yaaö pötak il yewari ma? Won pan. Kön wi kosang yewesa pötak kan pöt il yewari. ²⁸ Pöta ngönte tiar epël yaaurö. Omèn namp kön wi kosangtaring wë pöpön Anutuuk, “Wotpilëp,” pël yamëëaup. Ën namp Moses pim ngön kosangötë ënëm yaaö pöpön Anutuuk, “Wotpilëp,” pël nemaan yaaup. ²⁹ Ma Anutu pi Yuta omnarö tiarimtë Anutu ma? Won, pi Yuta omënëre omèn muntaröa Anutu. ³⁰ Anutu kopëtap pi tiar pouröaap. Pötaanök tiar Yuta omèn koröp kaut yailauröak piin kön wi kosang yewas pöröen, “Wotpilörö,” pël yenia. Ën omèn muntarö koröp kaut nailënoröak kön wi kosang yemowas pöröenta, “Wotpilörö,” pël yema. ³¹ Pël eën, “Kön wi kosang yewesa pötak Moses pim ngön kosangöt wak yeira,” pël ya ma? Won, ngön pël naën. Tiar ngön kosang tapöt ngolöp wesak taë yewas.

4

Anutuuk Apramön, “Wotpilëp,” pël mëea

¹ Apram omèn yaapöp, tiar Yuta omnaröa éap, piin tol apen? Pim ëa pöten kön wi-ipa. ² Apram pi ompyaö eim wiak wotpil sanëen yok pangk pimtën kön wiak ing ti wak éan tapön. Pël éaap Anutuun éöetak won. ³ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Afram pi Anutuun kön wi kosang wesa. Pötaanök Anutuuk piin kön wiin wotpil sa.” ⁴ Pöta songönte tiar éwat wë. Omèn namp waur elniin omnant yemangk pötak kësangente pël naën, waur ëa pöta sumet pël ë yaë. ⁵ Ën omèn namp pimtök pimtën, “Nem ompyaö yeë pötaan Anutuuk nemëen kön wiin wotpil yes,” pël newasëntak, “Anutu pimtökëer kësangën elnëak wotpil yewas,” pël kön wiin Anutuun pim piin kön wi kosang yewas pötaan, “Wotpilëp,” pël yema. ⁶ Tewitökta ngön ke pilöt ök ëa. Pi omèn Anutuuk kön wiin wotpil yes pöpön ök ëa. Anutuuk omèn pöpë ompyaö yaë pötaan won, pimtë kësangëntaan kön wiin wotpil yes pël ök ëa. Omèn pöp ërëpsawi yaë pël ëa. Tewit pi ngön ke pilöt epël ëa.

⁷“Omèn Anutuuk pitèm ketèt ent è moolëak saunat won wes yeemoola pörö èrëpsawi èëpnaarö.

⁸Omèn namp Kaöapök kön wiin saun won yaè pöp èrëpsawi èëpnaap.”

⁹Yuta omèn Anutuun yaö ëak koröp kaut yail pörökëer Anutuuk tiarim saunat won yewas pötaan èrëpsawi yeè ma? Won. Omèn muntarö koröp kaut nailënröeta Anutuuk pitèm saunat won yemowas pötaan èrëpsawi yaè. Tiar ewat panë wë. Anutu pi Apram pim kön wi kosang yewesauten kön wiin wotpilëp pël ëa. ¹⁰Anutuuk akun taltak Apramön kön wiin wotpilëp pël ëa? Koröp kaut ilak wëautak ma nailën wëautak? Pi pël naënëpök Anutuuk piin kön wiin wotpilëp pël ëa. ¹¹Apram pi koröp kaut nailën wë Anutuun kön wi kosang wasën Anutuuk piin kön wiin wotpilëp pël ëa pöt pet èëpnaan pim koröp kaut ilëpënëak ök mëëa. Pötaanök Apram pi omèn koröp kaut nailën Anutuun kön wi kosang wasën Anutuuk kön wiin wotpilörö pël yaè pöröa ëap. ¹²Pi tiar Yuta omèn koröp kaut yail pöröeta tiarim ëap. Tiarim koröp kaut yail pötaan won. Tiarim ëap Apramë koröp kaut nailën Anutuun kön wi kosang wesa pöl yeè pötaan pi tiarim ëap.

Kön wi kosang yewas pörö Anutu pim kup wia pöta yaö yes

¹³Ngaanëer pan Anutuuk Apramre pim ëarö yang eprak pangk ëak öpenëak kup mowia. Pöt Apram pi Moses pim ngön kosangta ënëm yaëënak pël nemaan. Apram pi Anutuun kön wi kosang wasën Anutuuk kön wiin wotpilëp pël ëa pötak pël kup mowia. ¹⁴Omèn ngön kosangta ënëm pëen yaaurö Anutu pim yaö mëëa pöt yewan talte Anutuun kön wi kosang yewesaut om pas wiaapën. Pël ëën Anutu pim kup mowia pöteta wiap sëpën. ¹⁵Pöt ngön kosang pötak tiar utpet yaè pöt pet elniin saunaté kangut tiarim rangk yaarö. Pël yaëëtak ngön kosangöt won talte tiar ngön kosangöt yail pël naën èëpen.

¹⁶Anutu pi Apramre pim ëarö ënëm oröopenaarö tiar komre kolap elniak ngön kup niwia. Pötaanök Aköpök kup niwia pöt öpena pörö tiar piin kön wi kosang wesa öpenaat. Pöt omèn ngön kosangtaring wëaurö tiarimënt won, om ke tapël kön wi kosangtaring Apramë ëa pöl yaaö pörö pourö öpenaat. Apram pöp tiar pouröa ëap. ¹⁷Anutuuk Apram pimëen ngönëntak ngön nenteta epël kup mowia. “Nook ni omèn pouröa ëap pël wes yanuulë.” Ngön pöt, Apram pi yaap Anutu pim kön wi kosang wesa pöpë ëöetak tiarim ëap. Anutu pöp omèn wel wiauröa wëwëat yemangk. Pimënt tapöpök omnant won wieëautön maan yaarö.

¹⁸Anutuuk Apramön, “Nim ëarö selap kaö pan oröopnaat,” kup mowia. Pël maan Apram pim ru won ëën yang kaö nantë omnaröa ëap pël sëpna pöt kön wi kosang wesakaima. ¹⁹Apram pim krismakiat 100 pöt temanök yesën koröpö won sa. Ën Seraata tapël koröp won sëen ru wilëpna akunet pet ira. Pël ëauwaarök Apram pöp kön tapëten ëeim wë pim kön wi kosang yewesa pöt wiap newasën ëa. ²⁰Apram pi Anutuu ngön kup mowia pötën kön selap ëak kön wi kosang yewesaö pöt këlok newasën ëa. Won, pi kön wi kosang yewesaut taintaë wes wak wakaima. Pël ëaö pötak Anutuu yapinte wak isa. ²¹Pöt, “Anutu pim omèn nant yaö neea pöt kë oröopnaat,” pël këëkë kön wiakaima pötaanök. ²²Apram pi kön wi kosang yewesautaring ke pël wakaima. Pötaanök Anutuuk piin kön wiin wotpilëp pël ëa. ²³Ngönëntak Anutuuk Apramön wotpilëp pël kön wia ngön pöt Apram pimtën naën. ²⁴Won, tiar pouröaan ëa. Anutu, tiarim Kaöap Yesu weletakaan wal ë ulmëaup, puuk piin kön wi kosang yewesaurö tiarënta, “Wotpilörö,” pël niapnaat. ²⁵Anutuuk Yesu pi tiarim saunatéën wel wiipënëak wes mëën wel wia. Pël ëën tiar wotpil niwasëpënëak weletakaan wal ë moulmëa.

5

Anutuuk tiarën, “Wotpilörö,” pël yenia

¹Tiar Aköp Yesu Kristoon kön wi kosang yewasën Anutuuk, “Wotpilörö,” pël yenia. Pötaanök tiarim Aköp Yesu puuk elniin tiar Anuturing lup kopëtamer sak wë. ²Pi kopëtapök komre kolapring wëauta kanwer të niwiin peene pöta öngpök wë. Pël yeè Anutuu ëwaataring kutömweri öpena pötën kön wieë èrëpsawi yeè. ³Pötaan pëen èrëpsawi naën. Könöm nant tiarim naë orö yaè pötëenta èrëpsawi yeè. Pöt könöm pötök tiarim lupöt kosang niwas yaè pötaanök. ⁴Tiar lup kosang pötaring wëen Anutuuk moröktak ök elniin kosang wëen tiarimëen ya kë yes. Ya kë sak omèn ompyaut nimpna pötën kön wiak kor wë. ⁵Tiar kor wëen kë naaröön yaëën ëö yes pël naën. Pöt epël. Anutuuk pim Ngëengk Pulö tiarim lupötë wes mëën lup sant yaalni. Pötaanök ëö naën yeè.

⁶Tiar wëwë kosang öpenaata weëre kosang pöt won wëen Anutu pimtë akun mowia pötak Kristook Anutu kasëng menaurö tiar utpetetakaan niöpënëak wel wia. ⁷Omèn pimtök pimtën kön wiin wotpil yaupëen wel wiipena pöt tiarim naë pangk won. Ën omèn omnaröak kön wiin ompyaö nampëen wel wiipena pötaar yok pangk wel wiipen wes. ⁸Pël ëaap tiar saunaring wëen Kristo pi tiar kaamök ëak wel wia. Pël

ëa pötak Anutu pi lup sant yaalni pöt pet yaalni. ⁹ Pël èèn peene Kristo tiarimèèn wel wiin pim iit il ngentiin tiarim saunat won sëèn Anutu pi tiar pouröen, “Wotpilörö,” pël yenia. Pötaanök tiar ewat panë wë. Kristo pi kaamök elniin Anutuuk tiarim utpetatë kangut naningkën èëpnaat. ¹⁰ Tiar Anutuun kööre tok elmèeim wëèn pim Ruup tiarimèèn wel wiak wiap niwasën Anuturing wë. Pötaanök tiar ewat panë wë. Peene Anuturing wë eptak pi wëwë kosangtak wë kaamök elniaan ompyaö panë öpenaat. ¹¹ Pël èèn pöt pëen won. Tiarim Aköp Yesu Kristo puuk elniin tiar Anuturing lup kopëtemer saut. Pötaanök pim yaalni pötaan peene eptak Anuturing tiar pourö èrëpsawi yeë.

Atamök wel yawiaut koirën Yesuuk wëwëet koirä

¹² Ngaan panëer omën kopëtap Atam puuk saun koirën saun pöt yangerak oröa. Pël èèn saun pötaan wel yawia pöt oröa. Pël èèn omën pourö tapël utpet èimeë saun wak wel wieima. ¹³ Moses pim ngön kosangöt naaröön wieëa akun pötak utpet pöt yangerak ulöl sak wiakaima. Pël èautak ngön kosang pöt won wiaan Anutuuk, “Pit nem ngön wa olëa,” pël kön wiak kangut pangk nemangkën ëa. ¹⁴ Pël èèn wel pöt Atam pim naëaan ngës rëak oröak wiaan wais Moses pim naë oröa. Pël èèn wel pötak omën pourö ngep ëak wiakaima. Omën porö köpël wë utpet eimeë Atam pim Anutuun ngön kat wiak wa olëa pöl naën èautak weletak pitta ngep ëa.

Atam pöp wel yawiauta wotöököp omën ènëm orööpnaap Kristo pim ökre was ëa. ¹⁵ Pël èaap komre kolap pöt ngön wa yoolëauta ök naën. Omën kopëtap Atamë wa olëautak selap wel wian. Pël yaëen Anutu pim komre kolap pöt, omën kopëtap Yesu Kristo pim kësangën elnia pötak Atamë ngön wa olëa pöt il wesak omën selap kiri elnia. ¹⁶ Anutuun kësangën pöt omën kopëtap Atam pim utpet ëa pöta ök won. Yaap, omën kopëtap Atam pi Anutuun ngön wa olaanak Anutuuk ngön ë pet irak omën pourö wel wiipënëak ök ëa. Pël èaap omën selap Anutuun ngön wa olaanak Anutuuk kësangën elniak wotpil niwesa. ¹⁷ Omën kopëtap Atam pi ngön wa olëak utpet sa. Pim pël ëa pötak wel pöt orök yang omën pourö ngep ëak wiakaima. Pël èautak omën kopëtap Yesu Kristo pim ëa pöta këetak Atam pim ngön wa olëa pöta këet il yewas. Anutu pim komre kolapre kësangën pötak tiar, “Omën wotpilörö,” pël yenia. Pël niaan tiar Kristooring wë kaö sak öpenaat.

¹⁸ Pötaanök omën kopëtap Atamök Anutuun ngön wa olëa pötak Anutuuk ngön ë pet irak tiar omën pourö kö sëpenëak ök ëa. Tapël

omën kopëtap Yesu Kristoook wotpil wesak tiarimèèn wel wia pötak Anutuuk tiarën, “Omën wotpilörö,” pël niak wëwë kosangët yaningk. ¹⁹ Omën kopëtapök ngön wa olëa pötak selap utpet san. Tapël kopëtapök ngön ngaarëk wa pötak selap wotpil niwasëpnaat. ²⁰ Pël èèn ènëmak Moses pim ngön kosangöt oröön omnarö ngön kosang pöt ilap riak utpet kësang panë yeë. Pël yeëetak Anutu pim komre kolap pötak utpet pöt ngep ëak ompyaö niweseim wë. ²¹ Këet epël orööpënëak ëa. Saun pötak wel yawia pöt oröa tapël Anutu pim komre kolap pöt Yesu Kristo pim wel wia pötaan kaö sëpna pötak Anutuuk wotpil niwasëpënëak ëa.

6

Tiar Kristooring wel wian

¹ Yaap, Anutu pim komre kolap pötak utpetat ngep yaë. Pötaan tolëël apen? Tiar Anutu pim komre kolap pöt tiarim utpetat ngep ëak tekeri sëpnaan utpet èeim öpenaan apen ma? ² Won pan. Tiarim lupötë utpetat wel wi olëaurök tol èèn kaalak utpet pöt yal menak öpen? ³ Tiar narö Yesu Kristoook yal mampenëak i yamë akun pötak pim wel wia pöl tiarta piik yal menak wel yawi. Pöten ar köpël ma? ⁴ I yamë pïptak Kristoook yal ëak wel yawi. Pël èèn tiar Kristooring yang kel yaniwer. Tol èënak pël yaë? Pep pim weëre kosang pötak Kristo weletakaan wal ë ulmëa tapël tiarta wal ë niulëen wëwë ngolöpta kanök yes.

Kristooring wëwëetak öpenaat

⁵ Tiar Kristoë wel wia pöl wel yawi pötak piik yal yemangk. Pötaanök tiar epël ewat panë wë. Anutuuk pi wal ë ulmëa pöl tiar wal ë niulëen piik yal ëak öpenaat. ⁶ Pöta songönte epël kat wi yeë. Tiarim lup ngaanöt Kristooring këra yetaprak möaut. Pöt tiarim lupmeri utpetatë weëre kosang wia pöt këre olaan utpetatë inëen naën èëpenëak pël èaut pötaanök. ⁷ Namp pi wel wiak utpetatë iriaan ent èaupök kaalak utpetatë öngpök naön èëpnaat. ⁸ Yaap, tiar Kristo piiring wel wiaurö. Pötaanök kön wi kosang panë wasën wëwëetakta piiring wë. ⁹ Pöt tiar ewat wë. Kristo pi weletakaan wal èaup. Pötaanök kaalak wel nawiipan. Wel pötak yok pangk pim weëre kosangö wak neirapan. ¹⁰ Pi utpetatë weëre kosangöt won wes olapënëak wel wiin pangk ëa. Wel wia pötaanök kaalak wel nawiipan. Peene wë epët pöt Anutuun yak wë. ¹¹ Ar tapël arimtën kön wiin arim lupötë utpetat wel wi olëak Yesu Kristoook yal ëak Anutuun yak wë pël èëp.

¹² Arim yang koröp lëngë sasa pipotë kentre kauratë ènëm èënganak utpetat pörëk wieë wer yanuun inëen elmëengan. ¹³ Pël èakta arim möönre koröp pipot korarötëël

pèel elmèen utpetatèen inèen èëpan. Ar weletakaan wal è nuulèaurò. Pötaanök Anutu pim yaatak wè arim möönre koröpöt piin yaò elmèen wotpil wèauta inèen èëp. ¹⁴ Pöt ar Moses pim ngön kosangötè öngpök naön Anutu pim komre kolap pötak wè. Pötaanök kaalak utpetatön kön wiin kaò nasèn èëpnaat.

Tiar wotpil wèauta inèen sak wè

¹⁵ Pötaanök tol èëpen? Ngön kosangötè öngpök naön Anutu pim komre kolap pötak wè. Pötaanök yok pangk utpetat èëpen ma? Won pan. ¹⁶ Ar epèl kat nawiin yaaurò ma? Omèn kaò namp arim möönre koröpöt pèel elmèak pim këm ngönte ngaarèk wak inèen elmèènéet. Pöta ök utpetatök arim kaò sèen pim inèen elmèeim wiak kö sènèët. Èn Anutu pim këm ngön ngaarèk yewautak arim kaò sèen pöta inèen elmèèné pötak Anutuuk, “Omèn wotpilörò,” pèl niapnaat. ¹⁷ Ngaan utpetatök arim kaò sèen inèen elmèeim wakaimauròak peene pöt ngönèn rè nuula pöt ngaarèk panè yeò. Pötaanök Anutuun yaya mepa. ¹⁸ Ar utpetatè weère kosangtakaan ent è nuulèen wotpil wèautak kaò sèen inèen sak wè. ¹⁹ Tiar yang omnarò pèen. Pötaanök ar ngön pipot kat wiin omnaròa omnant autèèl ök èak yeniak. Ar ngaanèer arim möönre koröpöt kentre kau-rre utpet ke nentere nent pötèèl pèel elmèak pötè inèen elmèeim wakaimaurò. Tapèl peene akun eptak pöt ompyaò panè sènèen arim möönre koröpöt wotpil wèautakèl pèel elmèeim ön.

²⁰ Ngaan utpetatök arim kaò sèen inèen èimeè wotpil wèauta inèen naèn eimauro. ²¹ Pèl eimeè pöta kè oröpöt koirèmauro? Utpet eima pöten peene eptak kön wiin èò yes. Pöta kèet wel. ²² Peene akun eptak pöt Anutuuk utpetatè sulöptakaan wil nulèen pim inèen sak wè. Pèl yeè pöta kèet arim wèwèat ngèèngk sak ompyaò wè wèwè kosangèt wak om wakaim önèet. ²³ Pöt arim utpetatè inèen yaauta kang pöt wel koirènèet. Èn Anutu pim kèsangèn yaalni pöta kèet Yesu Kristook yal menak wèwè kosangèt koirènèet.

3

Tiar wèwè ngolöptak wè

¹ Karurò, ne Moses pim ngön kosangötè öngpök wèaurò arèn niamaan. Ar ngön kosangöt kön yawiaurò epèl èwat wè. Omèn namp pi öp wè pötakèer ngön kosangötè iri wè. ² Pöta ngön nokolil nent epèl wia. Öng ompringèp pim ompöp wel nawiin wèen ngön kosangtak piar ompöp erèn elmèaan wè. Èn wè ompöp wel wiin pöt ngön kosang pipèt pim naè mop yemowi. ³ Pötaanök öngöp pim ompöp öp wèen sèp

wesak omp muntap koirak piiring wèen pöt öngre omp wèwèet utpet wesak saun yokoir. Èn ompöp wel wiin pöt ngön kosang pipèt pim naè mop mowiin wè omp muntap koirak öngre omp wèwèet utpet newasèn yaè. ⁴ Karurò, arim songönte tapèl wia. Kristo pi pim koröpö weletaan pèel elmèaup ar piik yal èen ngön kosangtaan wel wiin pötè öngpökaan wil nuulèen wè. Peene pöt ar weletakaan wal èaup Kristo pimèen sak wè. Pi tiar Anutuun inèen yaèen tiarim wèwèatè kèet pim yapintak sèpènèak wal èa. ⁵ Tiar lup ngaanötring wakaiman akun pötak ngön kosangötök elniin utpetatèen kentre kaur eimeè tiarim möönre koröpöt saun koirèn pöta ya mèneimeè weletaan yaò èaut. ⁶ Peene pöt, Kristook yal menak ngön kosangtaan wel wian pötak ngön kosangötè nitèen wakaima pötakaan wil nuulèen wè. Pötaanök kaalak ngön kosang ngaan retèng èa pötè ènèm naèn wèwè ngolöp Ngèèngk Pulöök pet yaalni eptak Anutuun inèen yaalmè.

Saunatök utpet niwesa

⁷ Pötaanök tol apen? “Ngön kosang pöt utpetat,” pèl apen ma? Won pan. Ngön kosangöt won èen ne utpetatè songönte èwat nasèn èan tapön. Ngön kosang pötak epèl ya. “Ni omèn muntaròa omnantön war èènganok,” pèl ya. Èn pötak pèl naèn èanèen war yaaò pöten köpèl èan tapön. ⁸ Ngön kosang pipèt war yaaò pöten ya. Pèl èen ne war yaaò pöten kön wiaan utpet yaaò pötak kante koirak nem lupmerèn kèk yaalmèen war nentere nent orò yenerè. Ngön kosangöt won èen utpet yaaò pöt weère kosang won èan tapön. ⁹ Ne ngaan ngön kosangöt kèèkè èwat nasèn wè nemtèn kön wiin ompyaò wakaimaup. Ènèmak war yaauta ngön kosangèt orò rëa pötak utpetatè songönte èwat wèen nem lupmeri utpetat kaò sèen ¹⁰ nemtèn kön wiin, “Wel yawiauta kanöököl yes,” pèl èaut. Anutu pi ngön kosang pötak elnèen ompyaò ömèak èautak pötak ne wel yawiauta kanöököl wakaiman pöt pet elnèaut. ¹¹ Ne ngön kosang pöten kön wiaan utpet yaaò pötak kante koirak morök elnèak pipèl ngön kosangtaan wel yawiauta kanöököl neulèa. ¹² Tiar epèl èwat wè. Ngön kosang pöt ngèèngköt, èn kom èak nent nent wasèneta ngèèngk, wotpil, ompyaut. ¹³ È tol am? Ngön kosang ompyaò pötak wel yawiauta kanöököl neulèa pèl am ma? Won pan. Utpet yaaò pötak wel yawiauta kanöököl neulèa. Piptak ngön kosang ompyaut pet elnèak pèl èa. Omèn pipèt tol èènak èa? Ne utpet yaauta songönte tekeri yesèn èwat sak utpet yaaò pöten utpet panèet pèl wasumèak èa. Pèl èen ngön kosang ompyaò pötak utpet yaaò pöt sasa utpet panèet pöt pet yaalnè.

Saunatök utpet niwesa

¹⁴ Tiar éwat wë. Ngön kosangotéel Anutu pim Pulöök pimtë kentöön pet yaalni. Pël yaëenak ne yang koröpööring utpetatë öngpök wë pötë inëen yeë. ¹⁵ Ne nem omnant yaautë songönten köpël wë. Ne omën ompyaut eëmeäk kentre kaur yaalnë pöt naën yaaup. Ën utpetat eënganëäk kaaö yaalnë pötökëer yaaup. ¹⁶ Nem omën utpetat eënganëäk kaaö yaaut yaaö pöta ngönte ök yeniak pipët. “Ngön kosangöt ompyaut.” ¹⁷ Pötaanök nem korar yeë epöt nemtë könöök won, utpetatök nem lupmeri wieë këk yaalnëenak yeë. ¹⁸ Ne songönte epël éwat wë. Nem lupmeri omën ompyaut wi naön, nem lup ngaan pömeri. Pötaanök ompyaut eëmeäk yeemak pangk naën yaaup. ¹⁹ Ne omën ompyaut eëmaap pël yeemak naën yaaup. Ën omën utpetat naën eëmaap pël yeemak yaaup. ²⁰ Ne utpetat naën eëmaap pël aöök yaaö pöt nem könöök won, utpetatök nem lupmeri wieë këk yaalnëenak yeë.

²¹ Ne itaangkën omën epët nem naë orö yaë. Omën ompyaut eëmeäk yeem utpetat peën ë yeë. ²² Yaap, nem lupmerök Anutu pim ngön kosangötön kent pan yaalnë. ²³ Pël yaëen ne itaangkën utpet ngaan nem lupmeri wiakaima pötök nem ömpyaö eëmeäk kön yawi pötön kööre tok elmëäk wii netëen pötë öngpök wë. ²⁴ O, ne omën utpetemor. Nem koröpö weletaan yaö yaë eptakaan talëpök ent ë neulëepën? ²⁵ Ne tiarim Aköp Yesu Kristook ent ë niulëa pötaan Anutuun yoöre ërëp yamëëaup. Nem ök yeniak pipta songönte pöt epël yaë. Nemtë köntre lupötök pöt Anutuu ngön kosangotëen inëen yaëetak utpet ngaan nem lupmeri wiakaima pötëen inëen yaë.

8

Kristook saunat ent ë nuulëak Ngëengk Pulöyaningk

¹ Pötaanök omën Yesu Kristooring yal menak wëaurö tiarim naë utpetatë ngön kangit ë pet yaira pöt won eëpnaat. ² Pöta songönte epël. Ngaan ne utpet peën eimeë wel yawiauta kanöököl seimaup. Peene pöt, Yesu Kristooring yal menak wë pötaan Pul wëwë kosangët yaningk pöök ent ë neulëen utpetatë öngpök sëere wel wi pël naëngan ompyaö eim ömaap. ³ Mosesë ngön kosang pötök ompyaö niwasëpënëak yaëen tiarim lup ngaanötök weëre kosangöt wak iraan pomp ëa. Pël ëautak Anutuuk yok pangk ëäk pimtë Ruup wes mëen tiar omën utpetaröa möönre koröp wak yangerak oröa. Pël eën Anutuuk elmëen pi tiarim saunatë kangut wak wel wia. ⁴ Anutuuk ngön kosangotë wotpil wieëaut tiarim naë orööpënëak pipël ëa. Pöt tiar lup ngaanötë wëwëetak naön

wë Ngëengk Pulöökë yaalni pöl yeë pötaanök. ⁵ Omën lup ngaanötë wëwëetak wë piporö pitëm könöt ngaan wëwë pötakël rë olëäk wë. Ën omën Pulöökë yaalmë pöl yaë piporö pitëm könöt Pulöökë naë rë olëäk piiring wë. ⁶ Omën könöt lup ngaanötë wëwëetakël rë olëäk wë piporö wel wiak kö sëpnaarö. Ën könöt Pulöökë naë rë olëäk wë piporö mayaaptaring wakaim öpnaarö. ⁷ Pöta songönte epël. Omën könöt lup ngaanötë wëwëetakël rë olëäk wë piporö Anutuun kööre tok yaalmë. Pël yeem pit pim ngön kosangöt ngarëk naön yaauroak tol ëäk pël eëpën? ⁸ Omën lup ngaanötë wëwëetak wë piporö Anutuuk pitën itaangkën pangk naën yaë.

⁹ Ar pöt, lup ngaanötë wëwëetakël naön. Pulöökë wëwëetak wë. Pël eën Anutu pim Pulöö arring wë. Omën namp Kristoë Pulö pim naë won eëpna pöp pi Kristoë omnamp won. ¹⁰ Yaap, utpetat yaautak arim möönre koröpöt wel wiipënëak yaö elniaurö. Pël ëauröak Kristo arring wëen yak Anutu pim arën, “Omën wotpilörö,” pël niia pötaan wëwë kosangtak wë. ¹¹ Anutu pim Pul Yesu weletakaan wal ë moulmëa pö arring wë. Pötaanök Anutu Yesu Kristo weletakaan wal ë moulmëa pöpök elmëen pim Pul arring wë pöök arim möönre koröp kö sëpënëak yaö yaalni pipot wal ë niulëen önëët.

Ngëengk Pulöök Anutuu ru yaniwas

¹² Karurö, Anutu pim tiarimëen elnia pötaan kangit elmëëpenëäk pöt yok pangk lup ngaanötë wëwëetak naön eëpenaat. ¹³ Pöta songönte epël. Ar lup ngaanötë wëwëetak önë pöt wel wiak kö sëneët. Ën Ngëengk Pulöökë yenia pöl eën weëre kosang ningkën koröpöökë utpetat moolëäk pöt wëwë kosangtak wakaim önëët. ¹⁴ Omën Anutuu Pulöökë ënëm yes piporö Anutu pim ruurö. ¹⁵ Pöt Anutu pim Pul arim wa pö ar omën nantök wii nitëen kas eëneäk naalniin ëa pötaanök. Won, Pulöök Anutu pim ruurö elniin pim weëre kosangöök Anutuun, “Pep, ni tenim Pep ompyaup,” pël maim wë. ¹⁶ Ngön pöt tiar Anutu pim ru sak wë Ngëengk Pulöökë tiarim lupötë kaö wesak tekeri wasën kat wiak pël yemak. ¹⁷ Yaap, tiar Anutu pim ru sak wë. Pötaanök pim omnaröaan omën ompyaut yaö ëa pöt öpenaat. Pël yeem Anutuu Kristoëen yaö ëa pöteta piiring öpenaat. Pöt Kristo tiarimëen këlangön kat wia pöl tiar pimeën këlangön kat yawi. Pötaanök Anutuuk kutömweri tiarënta piiring ping wesak niak ë rangiat nimpnaat.

Tiar ënëmak kutömweri wëwë ompyaut öpenaat

¹⁸ Ne kön wiin kutömweri ping wesak niak ë rangiat nimpna pöt kaöet. Ën peene

wë eptak këlängön kat yawi epët pöta ök won, kotte. ¹⁹ Anutuuk omën ket ëa epot pout Anutuuk pim ruurö tiarim ë rangiat tekeri niwasëpënëak ulöp kant mënëë kor ëeim wë. ²⁰ Anutuuk elmëen pim omën ket ëa pipot om pas wakaima. Pöt pitëmtë kentöök naën, Anutu pimtok pël ëëpënëak yaö mëëaut. Pël ëaut yak pit Anutu pimtë ompyaö mowasëpnaaten kor wë. ²¹ Pit Anutuuk pitëm söpre tet ëak wiakaima pötakaan ent ë ulmëen Anutu ruuröaring yal ëak ompyaö wë kaalak omën nantë inëen naën ëëpna pöten kor wë. ²² Tiar ëwat wë. Omën pasut Anutuuk ket ëa epot pout öngöröa ru wilëpënëak lel yailën këlängön kat yawiem ruupëen kor wë pöl akun kaöaö oröön ompyaö sëpnaaten kor wë. ²³ Pitëmtë pëen won, Anutuuk Ngëengk Pulö kaö wesak ningkën waurö tiarta këlängön kat yawiem Anutuuk tiar pim ru wes pet niirak tiarim yang koröpöt ent ëak ngolöpöt nimpënëak kor wë. ²⁴ Pöta songönte epël. Anutu tiar utpetatë öngpökaan ent ë nuulëa. Pël ëautak peene tiar pi pet irak koröpöt ngolöp niwasëpënëak kor wë. ²⁵ Omën itnaangkënten kön wi kosang wesak öpnaat pël weseë ya kë sak kor wë.

²⁶ Tiarim kön wi kosang yewesa pötak tiar weëre kosang won ëen Ngëengk Pulöök kaamök yaalni. Pöt tiar Anutuun kimang mapenëak tolëël maan pangk ëëpën pöten köpël pötaanök. Pël yeëetak Pulö pimtok tiarim lupötë wë Anutuun kimang maim wë. Pi omnaröa naënël lupötëaan ing maimëe Anutuun kimang maim wë. ²⁷ Pël yaëen Pep pi omnaröa lupötön panë ityaangkaupök Pulöökë kön pötenta ityaangk. Pöt Pulö pi Anutuun könöökë ënëm ëak Anutu omnarö tiarim kangiiir kimang maim wë pötaanök.

²⁸ Tiar ëwat wë. Anutuun lup sant yaalmëa pörö, omën nentere nent tiarim naë örö nirëak ompyaö yaniwesaut kaamök elmëëpnaat. Pi yas niapënëak kön wia pötaanök pël elnia. ²⁹ Anutuuk omën pim wet réak kön wia pörö tiar pim Ruupë ök sëpënëak kom ëa. Pötaanök pim nangarö tiar selap sëen pimënt nan kaöap pël sak öpnaat. ³⁰ Pël ëen Anutuuk pim kom ëa pöröen yas niia. Pël ëak yas niia pöröen, “Wotpilörö,” pël niia. Pël ëak wotpil niwesa pörö ping wesak ë nirangia.

Anutu lup sant pöt tiar sëp naniwaspan

³¹ Anutu pi tiarimëen pipël kaamök yaalni pöten tol apen? Pi tiar kaamök elniaap talëpök kööre tok elniak pim moresiaan wa ëp elniipën? Won. ³² Pi keimön naalniin pim Ruup tiarimëen wes nimëen tiarim

kangiiir wel wia. Pötaanök pi kaamök elniak omën muntatta kët ël epotë nineim öpna pöt tiar kön wia. ³³ Omën Anutu pimtëen yaö wesaurö tiar talëpök ngön yaatak niulëëpën? Won. Anutuuk wotpil niweseim wë. ³⁴ Pötaanök talëpök utpetatë kangut ningkën kö sëpen? Won. Yesu Kristo pi tiarimëen wel wia pöt pëen won. Pi wel wiak kaalak weletakaanta wal ëaup. Pël ëak Anutu pim mor yaapkëësi wë tiar kaamök elniipënëak Anutuun kimang maim wë. ³⁵ Pötaanök omën oröpötök Kristo pim lup sant yaalni pötakaan ent ë nuulëëpën? Könömöt yewautak ma këlängön kat yawiautak ma utpet yaniwas pötak ma ngöntök yaautak ma omnantëen il ngentingenti yaautak ma nga yaalniutak ma yamëngkautak pötök pël naalniin ëëpnaat. ³⁶ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Ten nimëen sak wëen yak kët ël epotë utpet wesak nimëneim wë.

Pitök tenën itaangkën pol sëpsëp yamö pöröa ök sëen pël elnieim wë.”

³⁷ Omën könöm pipot tiarim naë örök Anutuun naëaan ent ë nanuulaan yaëen tiarök könöm pipot il mowas pet yair. Pël yeë pöt Kristo lup sant yaalni pöpök weëre kosang niwasën taintaë wë. ³⁸ Nem pël yak pöta songönte epël. Nem kön kosang wia pöt omën nentak Anutu pim lup sant yaalni pötakaan ent ë nanuulëëpan. Weletak ma wëwëetak ma enselörök ma omën kaö sak kutöweriaan yangerakë wëaurö ma omën peene wia epotök ma ënëm örööpna pötök, ³⁹ omën olaanötök ma öngkölaan pötök, omën ke nentere nent wia pipötök Anutu lup santakaan ent ë nanuulëëpan. Lup sant pöt tiarim Aköp Yesu Kristook yaalni.

9

Pool pi Yuta omnaröaan ya këlängön ëa

¹ Ne Kristook yal menak wëaupök nem ök niama epot kaar won, yaapöt. Ngëengk Pulöökta ngön epot yaap pöt pet elnëen nem lupmerök kön yawi. ² Ne ngön epot ök niamaan. Yuta omën nem karuröen yaköm pan kön wieimeë nem lupmer utpet pan. ³ Nem kentöök kan nent wiaan pöt Anutuuk pit kama moöpnaan ne kangiiir es parëaöökë kanöökël sak Kristo pelëër wëen ne pelëër ömëak kent kön yawi. ⁴ Ten Israel omnarö Anutuuk pimëen yaö niwasën pim ru sëen pim ëwaat pet elnia. Pël ëak ngön taë wes mena pöt ninak pim ngön kosangöt ök niiaurö. Pël ëak piin yaya maim öna kan pöt pet elniak kup ke nentere nent niwia. ⁵ Tenim ëarö ngönënë kaö sak wakaimaurö. Pël ëenak Kristo omën möönre koröp wak tenim kurtak öröaup omën poutë kaö sak

wé, Anutu tapöp. Piin yaya maim öpa, kêt êl epoté. Yaap.

Anutu pi omnarö pimëen yaö yaniwas

⁶ Anutuuk ten Yuta omnaröen pim omën sënëak niia pôt ten pourö pöp panë nasën. Pël äautak pim kup niwia pôt mos naën ëa. Pôt Israel pôpökaan ulöl sa Yuta omën pôrö pourö Anutuun kön wi kosang wasën yaö nemowasën ëa pôtaanök. ⁷ Ën Apram pim ëaröeta pourö pim ök nasën ëa, naröakëër. Pôta ngönte ngönëntak epël kup mowia. “Aisak pim ëaröakëër nim yaö sëpnaat.” ⁸ Pipta songönte epël wia. Omnaröa wëwëetakël pëen Apram pim wilën ulöl sa pôrö Anutuun kön wi nasën. Anutu pim kup mowiautakël wilën ulöl sa pôröaar pit Apramë ë panëërö pël sa. ⁹ Pôta kup mowia pipët epël ëa pôtaanök. “Kriskami nent won sëen nem akun wia pôtak kaalak wais kaamök elmëen Sera pi yokotup wilëpnaat,” pël mëëa. ¹⁰ Pôtaar won. Repeka pim naëëta tapël oröa. Pi tenim ëap Aisak piiring wë ru naar yak sak wila. ¹¹ Piarip tep ëak ëlëpë yaatak wë omën utpetere ompyaö pôt naën ëa. Pël äautak Anutu pim wet réak pimtë könök omnaröaan yaö ëa pöl akun pôtakta pël ëëpënëak kent kön wia. Pi piarpim ëa pôtaan won, pimtë yaö elmëa pôtaan kom elmëa. ¹² Pël ëak Repekaan, “Nanëpök nangapë inëen ëëpnaat,” pël ök mëëa. ¹³ Pôta ngönte ngönëntak epël wia. “Ne Yakopön kent yaë. Ën nanëp Isoon kaaö.”

¹⁴ Pôtaan tiar Anutu pim ëa pöten, “Kor-rar ëa” pël apen ma? Won pan. ¹⁵ Pôt pi Mosesën epël ök mëëa pôtaanök. “Ne omën nampön mait elmëëmëak pôt yok pangk pël elmëëmaap. Ën nampön yaköm elmëëmëak pôt pël ëëmaap.” ¹⁶ Pôtaanök Anutu pi omën nampë kentöore wë yengentiaö pôtaan won, pimtë yaköm pôtak yaalmë. ¹⁷ Pôt Anutu pim Peroon ngön ök mëëa pôt ngönëntak epël wia pôtaanök. “Ne nem weëre kosang pôt nim naë tekeri wasën nem yapinte yang poutë aö së pangk ëëpënëak kaö wes niulëaut.” ¹⁸ Pôtaanök tiar Anutuun ewat wë. Pi omën nampön yaköm elmëëpënëak pôt yaköm elmëëpnaap. Ën namp pim lupmer il mowariipënëak pôt yok pangk pël ëëpnaap.

Anutu pi ya sangëre yaköm pout yaaup

¹⁹ Anutu pël yaëen arim naëaan narö köpël wë epël an koröp. “Ten Anutu pim kent ëëpna pöten yok pangk kan nemowariingan. Ten utpet ëëk pim kentöökë ënëm yeë. Pël yaëen Anutu pi oröp ëënak tenën kön wiin utpet yaë?” ²⁰ Ar pël aan kanguir epël nia-maat. Ar omën talörök Anutuun ngön ke pil yemak? Pangk pël naëngan. Ma yang kap nentak yok pangk pim ket elmëaupön, “Ni tol ëënak ne epël ket yaalnëen?” pël mapën

ma? Won. ²¹ Omën kap ket yaaup pim kentöök yangetaring ket ëëpënëak pôt yok pangk ket ëëpnaat. Yang ulöp kopët nentak kap nentepar, nent kaöatëen nent kotutëen, pël ket ëëpënëak pôt yok pangk.

²² Anutu pim kentöökë wia pôt kap ket yaaupë ök. Pi pim omën ket elnia eporö pim kentöök omnant elniipënëak pôt yok pangk. Omën naröen nga elmëak pitëm naë pim weëre kosangöt tekeri wasëpënëak kent kön wia. Pël ëaap pi omën pim nga elmëak kö mowasëpnaaröen ya wiap elmëak teëntom namëngkën ëa. ²³ Anutuuk omën munt pim yaköm elniipënëak kön wiaurö tiarim naë pi ëwaare ë rangi pout pangk ëëëaupök pôt tekeri wasëpënëak omën kö mowasëpnaaröen ya wiap elmëak teëntom namëngkën ëa. Pi wet réak tiar ëwaare ë rangi pôt öpenëak kopëta wes niwia. ²⁴ Pôt tiar tapöröen pi yas niiaup. Yuta omën tenimëntëër won, ar omën muntaröeta. ²⁵ Pôta ngönte tektek omën Osea pôpë pepeweri epël wia.

“Omën wet réak nemëen newasën ëauröen, ‘Nem omnarö,’ pël memaat.

Ën wet réak lup sant naalmëënrö lup sant elmëëmaat.

²⁶ Ën, ‘Ar nemëen newasën yeë,’ pël mëëa yang pôrekta kaalak,

‘Ar Anutu wëwëetaringëp pim ruurö,’ pël memaap.”

²⁷ Ën tektek omën Aisaia puukta Israel omnaröaan ngön ëak epël ëa.

“Israel omnarö selap sak i pis i kaöaöökë ëöök pötë wia pöl ëëë

pël äautak Anutuuk om kopët naar kama öpnaat.

²⁸ Pôt Aköp pi ngön yaatak teënt pan ë pet irak kangut yangerakë omnarö mampnaat pôtaanök.”

²⁹ Aisaia puuk kaalak tektek ngön nent epël ëa.

“Anutu kutömweri ngaarëk wëaupök tiarim ruure ëarö mait naalmëëen ëanëen tiar Sotomre Komora ka pôörarë wakaimauröa ëa pöl kö san tapön.”

Israel omnarö wotpil sëpënëak poprak ëa

³⁰ Pôtaan tiar tol apen? Epël apenaat. Omën muntaröa naëaan narö wotpil sëpnaataan wë nengentiin ëauröak wotpil sak wë. Pit Anutuun kön wi kosang yewasën wotpil mowasën wë. ³¹ Ën Israel omnarö ten wotpil sënëak wë ngentiak Moses pim ngön kosangöt ngaarëk weimeë pompre kaö ë imaut. ³² Pit tol ëënak wotpil nasën ëa? Pël ëëpnaan Anutuun kön wi kosang newasën, pitëmte wëwëat kaamök ëen wotpil sëpën wesak ëa pôt pangk naën ëa. Pit Kristoon kaaö elmëak omnaröa këlötëaan söë urak kawi yengenti pöl ëa. ³³ Pôta ngönte ngönëntak Kristoën ngön nent epël ëa.

“Kat wieë. Ne Saion kak omnarö söë uröpënëak kël naö yawi. Kël weë panë naö omnarö kawï ngentiak utpet sêpënëak yawi. Pël èën omën namp piin kön wi kosang wasêpna pöp ëö nasêpan.”

10

Israel omnarö pit Anutu pim wotpil yewas kan pöök nasên ëa

¹ Karurö, nem lupmerök Anutuuk Israel omnarö pit utpetetakaan kama moöpënëak kent pan yaalnêën Anutuun kimang maim wë. ² Ne pitën êwat wë. Pit Anutu pim inêën elmêëpnaaten kent êak weë yengenti. Pël ëaap Anutu kan ompyaut köpël wë yak köntak yaë. ³ Pit Anutuuk wotpil yaniwas kan pö kasêng menak pitëmtok wotpil sêpnaataan weë ngentiak ya yamêngk. Pël yeem Anutu iri wë pim wotpil yaniwas kan pöököl nasên yaë. ⁴ Tiar êwat wë. Moses pim ngön kosang pöt Kristo oröön mop mowia. Pötaanök omën pourö piin kön wi kosang yewasên pit, “Omën wotpilörö,” pël yema.

⁵ Moses pi omën Anutuuk pitën, “Wotpilörö,” pël mapënëak ngön kosangöt ngaarêk yewa pöröaan epël retêng ëa. “Omën namp ngön kosang pout ngaarêk öpna pöp Anutuuk piin, ‘Wotpilêp,’ pël maan wëwë koirêpnaap.” ⁶ Omën Kristoon kön wi kosang yewasên Anutuuk pitën, “Wotpilörö,” pël yema pörö epël kön nawiin yaë. “Talêp o kutömweri is Kristo koirak irapên?” ⁷ Ma “Talêp öngk yangera öngpök ngemë Kristo weletakaan koirak arêpên?” Kristo pi tiar piin kön wi kosang yewasên Anutuuk wotpil wesa pörö tiarim naë wë. Pötaanök tiar piin ap newasngan. ⁸ Tiar Kristoon kön wi kosang yewasên Anutuuk wotpil wesa pörö kön pël nawiingan. Tiar epël kön wiak yak. “Anutu ngönte arim naë wia, arim këmötêere lupötê.” Ngön pöt kön wi kosang yewasuta ngönte tenim ök yeniak pipët. ⁹ Arim këmötêean, “Yesu tenim Aköp,” pël ök yeem lupötök Anutuuk Yesu weletakaan wal ë ulmëa pöt kön wi kosang wasênë pöt Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaat. ¹⁰ Pöt tiarim lupötök Yesuun kön wi kosang yewasên Anutuuk wotpil niwasêpnaat pötaanök. Këmötök, “Pi tenim Aköp,” pël yaan utpetetakaan kama niöpnaat. ¹¹ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Omën piin kön wi kosang wasêpna pöp pi yok pangk ëö nasên êêpnaap.” ¹² Pöt Yutaare omën muntarö tiar omën kopëtarö, narö maimarö won pötaanök. Tiarim Aköp kopëtap puuk omën pourö kaamök elniépënëak kimang maim wë pörö komre kolap elnieim wë. ¹³ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Omën Aköpön kaamök

elmêëpënëak kimang mapna pörö Anutuuk utpetetakaan kama öpnaat.” ¹⁴ Tol êak omën piin kön wi kosang newasên wë pöröak kaamök elmêëpnaataan mapên? Tol êak Anutu ngönte kat nawiin ëauröak kön wi kosang mowasêpên? Tol êak pim ngönte ök nemaan wiaan kat mowiipên? ¹⁵ Tol êak pim ngönte ök mapënëak wes namêën wiaan ök mapên? Pöta ngönte ngönëntak epël retêng ëa. “Omnarö Anutu ngön ompyaut wak yewais pöt ompyap pan.”

Israel omnarö pit ngön ompyaut kön wi kosang nemowasên ëa

¹⁶ Ngön ompyaut pitëm naë oröautak narö ngaarêk naön yaë. Pöta ngönte tektek omën Aisaia puukta epël ëa. “Aköp, ten nim ngönte ök mēëautak kat nawiin yaë.” ¹⁷ Kön wi kosang yewasuta songönte epël. Kristoë ngön pöt, omnaröak ök niaan kat wiak kön wi kosang yewas. ¹⁸ Ne epël niamaan. Pit ngön ompyaut kat nawiin ma? Won, pit yok kat wiaurö. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Pitëm këm ngönöt yang epotê sa pet yair. Èn ngönöt ka poutê pangk yaë.”

¹⁹ Ne kaalak pël pël niamaan. Israel omnarö kön nawiin ëa ma? Pöta kang nent Mosesök Israel omën pimiröen epël mēëa.

“Ne omën maimarö arim urtak wa ulmêën ar pitëmêën yak wëwë ompyautaan warre kaur êênêët.

Èn ne omën köpël narö arim kangiiir ömaat. Pël èën ar pitëmêën ya sangên êênêët.”

²⁰ Ènëmak Aisaia pi Anutu pim omën muntaröa ompyapö wasêpna pöten kön wieë kas köpël pitëmêën ngön epët sêpan wes wia. “Neen ngaöl naalnêënöröak nokoiraut. Nemêën pël pël nenëaan ëaurö ëö menaut.”

²¹ Pël êak Israel omnaröaan epël ëa.

“Ne akun wali pan pitën yas yemaan kat wiak wa olaimaut.”

11

Anutu pi Israel omën naröen yaköm elmëa

¹ Ne kaalak pël niam. “Anutu pi pim Israel omnarö kasêng panë momena ma? Won pan. Neenta Israel omnamp, Apram pim ëap, Pensaminë kurtakaanêp. ² Anutu pi omën pim nganêër pimêën yaö wesa pörö kasêng nemandgên ëa. Pöta ngönte tektek omën Elia pim ngönte ngönëntak wia pöt kat nawiin ma? Elia pi kimang ngöntak Israel omnaröaan Anutuun kaao ngön epël mēëa. ³ “Aköp pit wet réak nim tektek ngön yaaö nem karurö mênak kiri ar yaaö uröteta kelên nemënt wêën neenta nempënëak yaë.” ⁴ Pël maan Anutuuk kangiiir epël mēëa. “Ne omën selap pan 7000 yang omp ak Paal pöpön yaya nemaan wë pörö ngaata öngpökaan ngarangk elmëeim wë.” ⁵ Tapël peene akun eptakta Anutuuk omën kopët naar komre kolap elniak yaö

niwasën wë. ⁶ Anutu tiarim ompyaö yaautaan won, pimtë komre kolap yaalni pötaan yaö niwesa. Omnarö ompyaö yaëën pi yaö yemowas talte komre kolap yaalmë pöt kë ëëpën.

⁷ Pöten tol apen? Israel omnarö këët koirëneäk weë ngenti imautak pourö nokoirën ëan. Kopët yaö niwesauwaar tenimtokëër yokoir. Ën muntarö pöt Anutuu ngön wa olaan puuk elmëën lupöt il wariak wë. ⁸ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Anutuuk pitëm lupöt wa irikor elmëäk it ngaapre katun mowesa.

Pël ëa pötepar peeneta om wia.”

⁹ Ën Moses pim ngön kosang Yuta omnaröa kent eima pötak wii motëa pötaan Tewitök epël ëa.

“Pitëm kaömp neim wë pöt animauröaan kalaap wiire pongön të pël yeë pötë ök ëëp.

¹⁰ Pit omnantön itnaangkën ëëpnaa pitëm itöt röök ulak ëëp.

Pit omën könöm panëët wak wëën pitëm kasngelöt pak ëeim öp.”

Anutuuk omën maimarö kama yeö

¹¹ Ne kaalak pëël niamaan. Yuta omnarö pitëm wiapre kor ëa pötak ngentiak sasa utpet ëa mä? Won pan. Pit omën muntaröa wëwë ompyaataan war ëën tapël öpënëäk Anutuu ngön wa olaan Anutuuk omën muntarö utpetetakaan kama wa. ¹² Yuta omnarö Anutuu ngön wa olaan Anutuuk omën pourö ompyaö yaalmë. Pit kawiap ëën omën muntarö ompyaö yaalmë pöt pitëm kaalak Anutuu naë rë olëäk öpna akun pötak Anutuuk kaö wesak ompyaö elniipnaat.

¹³ Ne peene ar köpël omnaröen ök niamaan. Anutuuk ar köpël omnaröen pim ngönte ök niamëäk yaö neaan pël yeem arim naë ya yamëngk pöten kön wiin kaöet pël yaë. ¹⁴ Ne ya pöt yamëngkën Yuta omën nem kar narö Anutuuk arën ompyaö yaalni pötaan war ëën pim naë rë olaan kama niöpën wes. ¹⁵ Anutuu pitëm kasëng mena akun pötak puuk elniin köpël omnarö ar piiring lup kopëtemer san. Pötaanök Anutuu pitëm kaalak öpna pötak tolëël örööpën? Omnarö weletakaan wal ëäk wë pöl Anutuuk kaö wesak ningkën ar wëwë ompyaö panëëtak ön sa. ¹⁶ Ngön nokoli nentepar epël wia. Yuta omnaröa yaal omën namp kaömp nemes wak Anutuu yak kom ëäk kaö nent mangkën pöt Anutuuk pout pimoto pël wasëpnaat. Ën këraamentta Anutuuk kön wiin misënöt pimoto pël wasëpna pöt morötta pimoto pël wasëpnaat. Pöta ök Anutuuk kön wiin Yuta omën tenim ëarö pimorö Yuta omën pourö yok pimorö pël yaë.

¹⁷ Yuta omnarö ten këra olip yaapmentë ök, ën ar köpël omnarö këra olip

kosangöökmentë ök Anutuuk yaapmentë mor nant ulöp nautön ëautaan il moolëäk kosangöökmentë mor nemor urtak yal men moulmëën ëlmentök kaamök ëäk mor nailënötring kolap yaningk. ¹⁸ Ar arimtën kön wiin isën Yuta omën këra mor mosutë ök ëën il moolëa pöröen ökre was manganok. Ar om mormor misënö kaamök naën, misënöök mormor kaamök yaalni. Misën pö Yuta omnaröa ëarö.

¹⁹ Ar, “Anutuuk ten urötak yal men niulëëpënëäk mor mosut il moolëa,” pël an koröp. ²⁰ Yok. Pël anëëtak pit kön wi kosang newasën ëautaanök il moolëa. Ën ar pöt, kön wi kosang yewesautaring pitëm urötak wëerek arimtën wak isak anganëën ngarangk këëkë ëën. ²¹ Anutuuk mor ëlmentëkaan oröaut Yuta omën pörö pitëm utpet ëaö pötaan mait naalmëën il moolëaut. Pötaanök arta utpet ëënë pöt mait naalniipan. ²² Tiar Anutu pim yaë pöten iteneë pim yakömre ya sangën yaäo pöteparën ityaangk. Omën pim wëwëten kaaö yaauröaan ya sangën yaalmë. Pël ëautak Anutuuk arën yaköm elniin wë. Ar pim naë önë pöt tapël elnieim öpnaat. Ën pël naën ëënë pöt arta il niolapnaat. ²³ Ën Yuta omën il moolëa pörö kaalak lup kaip tiak kön wi kosang wasën pöt Anutu kaalak yal mampënëäk weëre kosang yaë pöpök pangk pël elmëëpnaat. ²⁴ Ar këra olip kosangöökmentë ök wëën pömentëkaan ilak omnaröa naënganëël Anutuuk yaapmentëk yal men nuulëaurö. Pötaanök Yuta omën il moolëa pörö kaalak ëlmentëk yal men ulmëëpna pöten pomp naëpan.

Anutu pi tiarën yaköm yaap

²⁵ Karurö, ar arimtën kön wiin ispanëäk ne ngön ngaan ëlëëp wiakaimaut peene tek-eri yes epët ëwat sënëäk kent yaë. Israel omën narö lup kosang ëeim wëën akun won sëën köpël omnarö Anutuu naë rë olapënëäk yaë pörö pël ë pet irënak ²⁶ pötaan Israel omën pourö Anutuu naë rë olaan kama niöpnaat. Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Ompyaö Niwasëpnaap Saion kak oröak utpet Yakop pim ëaröa naë wia pöt won wasëpnaat.

²⁷ Pël ëën nem pitëm saunat ent ë moolama pötak nem ngön taë wes mena pöt kë örööpnaat.”

²⁸ Yuta omnarö ngön ompyaut kasëng menak Anutuun kööre tok elmëa. Pitëm pël ëa pötak ar köpël omnarö kaamök elniin ngön ompyaut kat wiak Anutuu naë rë olëaurö. Pël ëauröak Anutu pitëm ëaröen kup mowiak Yuta omnarö pimëën yaö wesa pötaan lup sant yaalmë. ²⁹ Anutu pi pim kön kosangtak omnaröen ompyaö elmëëpënëäk yas mëëa pöt wiap nasëpan. ³⁰ Köpël omnarö ar ngaanëër Anutuu ngön wa olaimauröak

peene Yuta omnarö Anutuun ngön wa olëa pötaan Anutuuk yaköm yaalni. ³¹ Tapël Anutuun arën yaköm yaalni pötaan puuk peene Yuta omnaröenta yaköm elmëëpënëak elmëen pit peene pim ngön wa yoola. ³² Anutu pim elmëa pöta songönte epët. Pi tiar omën pouröen yaköm elniipënëak elniin pim ngön wa olaimaurö.

Anutuun yaya mepa

³³ Elei, Anutu pim kõnre ewat pöt maimalär. Pim kõnre ewat pöt öngpök pan tiar yok pangk naengan. Ën pim ya yamängka pöteta ewat naengan. ³⁴ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Aköpë kõnpelën talëpök ewat sa?

Ma pi köpël wëen talëpök kõn mena? Won.

³⁵ Ma talëpök pi wet rëak menaurek kangit mampën? Pël naëpan.”

³⁶ Omnant poutë songönte pim naë wia. Pi omnant poutë pepap. Omën pout pi kopëtapëët. Pötaanök tiar kët ël epotë piin yaya maim öpa. Yaap.

12

Tiarim möönre koröpöt Anutuun kiri elmëëpa

¹ Karurö, ne Anutu pim yaköm yaalni pötaan kosang wesak niamaan. Ar arim möönre koröpöt Anutuun pëël elmëen kiri yemangk pöta ök ëëp. Pël ëëë arimtën pimorö pël weseë pim yaë pöt eim ön. Pël yeem pöt Anutuun yaap inëen eim önëët. ² Ar ngönën wonöröa yaaul ëenganok. Arim kõnre lupöt Anutuun pël elmëen ngolöp wes nimp. Pël ëak arim wëwëatta ngolöp wes nimpnaat. Pël ëën Anutu yaalni pöten ewat panë sënëët. Ar omën ompyaöre wotpil panë Anutu kent yaë pöt kom ëak ewat sënëët.

³ Anutuuk komre kolap elnëak ngön yaaö omën newesau. Pötaanök ar pouröen niamaan kat wieë. Ar arimtë wëwëere ewat yaautön kõntak kõn wiin ispan. Anutu nina pöl kõn kosang wieë arim wëwëere ewat yaautön wotpil wesak kõn weswes ëëë. ⁴ Tiar ewat wë. Tiarim möönre koröp kopëtaöökë kaut selap wë. Ën kaö pötök ya yamängka pöt selap. ⁵ Tapël tiar omën selapök Kristook yal mangkën möönre koröp kopëtaö pël yes. Pël yeë tiar nener yal yeë.

Anutu pim wëere kosang pötrinq ya ke nentere nent mëmpa

⁶ Anutu pi komre kolap elniak pim ya ke nentere nent mëmpenëak wëere kosang yaningk. Pötaanök omën namp pi Anutu pim ngönte tekeri wesak apnaataan wëere kosang mangkën pöt pim kõn wi kosang yewesauta ökök pim ngönte tekeri wesak ap. ⁷ Namp pi kaamök yaaö yaataan wëere kosang mangkën pöt karurö kaamök

elmëëp. Namp rë yemoula yaatan wëere kosang mangkën pöt rë moulöp. ⁸ Wa koror ngön yaaö yaataan mangkën pöt ap. Namp kësangën yaaö yaataan mangkën pöt panë wesak ëëp. Ngarangk yaaö yaataan mangkën pöt ya kaö mëmp. Yaköm elmëak kaamök yaaö yaataan mangkën pöt ërëpsawi kõn wieë elmëëp.

Lup sant elmëëpena ngönte

⁹ Arim karurö yaap wesak lup sant elmëëë. Ar utpet yaaut kasëng menak ompyao yaautakël rë olëak weë. ¹⁰ Arim karurö pitta Kristoëëro pël weseë lup sant elmëëë. Ar weë ngentiak arim karuröa yapinöt wak isak maë. ¹¹ Wiapre kor won, ya kë sak wë Aköpë inëen elmëëë. ¹² Aköpön kor eimeë ërëpsawaring weë. Pël ëën konöm nant arim naë oröön kosang sak tauëë kimang maim weë. ¹³ Ën Anutu omnarö omën nantëen elek yaëen pöt pit kaamök elmëak omën ka nantëaanörö arim naë waisën pöt ompyao ngarangk elmëëë.

¹⁴ Omën narö ar utpet yanuwasën pöt Anutuuk ompyao mowasëpnaan kimang maë. Ar piin utpet wasëpnaaten kimang manganëp ompyao mowasëpnaan kimang maë. ¹⁵ Omën narö ërëpsawi yaëen pöt pit kaamök ëak ërëpsawi ëëë. Ën narö ing yaan pöt kaamök ëak ing aë. ¹⁶ Ar omnaröaring lup kopëtemer sak weë. Arimtën kõn wiin ispan irëak omën yaapöröaring weë. Arimtën kõn wiin ewatringörö pël ëën ping wesak angan.

¹⁷ Utpetatëen kangiiir kangiiir ëënganok. Ar këëkë kõn wiak omnaröa itaangkën ompyao ëëpna pötökëër ëëë. ¹⁸ Ar nga elmëenëak kõn wiinganok. Kan nent wiaan pöt karuröaring mayaap weë. ¹⁹ Karurö, omën narö utpet yaalniin pöt kangiiir elmëënganok. Anutuuk kangiiir elmëëpnaan wiaap. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Saunatë kangut pet yaira pipot nem yaat. Nook kangiiir elmëëmaat. Aköp pi pël ya.” ²⁰ Ar pöt epël ëëë. “Arën kööre tok yaalniarö këen yaëen pöt kaömp meneë. Iiten yaëen iit meneë. Pël ëën utpet yaautön kõn wiak ëö sëpnaan.” ²¹ Utpetatök ar il niwaspan. Won, ar omën ompyaut yeem utpetat ngep ëëë.

13

Yang ngarangköröa ngön ngaarëk öpa

¹ Tiar omën pourö yang ngarangköröa ngön ngaarëk öpa. Yang ngarangkörö pit om pas naaröön, Anutuuk ya menak moulmëen wë. ² Namp pi yang ngarangköröa ngön wa yoola pöp Anutu pim moulmëauröa ngön wa yoola. Pël yaë pöp kangut öpnaat. ³ Ompyaurö pit yang ngarangköröen kas naën ë yaë. Utpet yaaurö pitökëër kas ë yaë. Pötaanök ar pitën kasinkasin won önëak pöt omën ompyaut pëen ëën. Pël ëën pit

arèn itaangken ompyaö sèpnaat. ⁴ Piporö pit Anutuu ya omèn narö pitök ar ompyaö ònèak ngarangk yaalni. Pèl yaèetak ar utpet yaèèn pöt pit kangut nimpaatak pitèn kas èèn. Pit Anutuu ngön ngaarèk wak utpet yaauröaan nga yaalmè. ⁵ Pötaanök pitèm ngönöt ngaarèk òn. Pöt kangut elniipanèèn kasiin pèèn won, arim lupötökta ompyaut èènèeten kön wiak òn. ⁶ Pit Anutuuk ya pipot mangkèn yamèngk pötaan ar monat takis men yeè. ⁷ Pötaanök omnant epot mampunèak niapna piporö meneè. Pit takis ke nentere nent poutèèn kimang niaan pöt meneè. Pit omèn kaöarö èèn pöt pitèm yapinöt wak isak maè.

Tiar lup sant yeem Anutuu ngön kosangöt ngaarèkyeö

⁸ Ar omnaröa omèn nant nina pötè kangut men pet ireè. Èn lup sant yaaö pötaan pet irnganèp om èeim òn. Omèn muntaröen lup sant yaalmè pipop Anutuu ngön kosangöt ngaarèk yeö. ⁹ Anutu pim ngön kosang nant epèl wia. “Öngre omp wèwèet kom èèngan. Ni omèn mèn wel wiingan. Ni kèkain èèngan. Ni omèn muntaröa omnantön war èèngan.” Ngön kosang pipotre munt nantta wia pout erèn èak epèl ya. “Nimtèen lup sant yaèn tapèl nim karipön elmèem.” ¹⁰ Omèn lup santaring öpna pipop muntapön utpet naalmèèpan. Pötaanök lup sant yaè pipop Anutuu ngön kosangöt ngaarèk yeö.

Tiar wotpil wesak öpa

¹¹ Pèl èènèak niauta songönte epèl. Ar akun epta songönte èwat wè. Kaèaan yaan sak wal èèpena akun temanöm yes. Pöt ngaanèer ngès réak ngönèn kat wiak kön wi kosang wesana pötak Kristo pim kama yanu pöt pet irèpna akunet wali wiewèaute peene pöt temanöm yes pötaanök. ¹² Kout pet irèpènéak yaèèn èlpam wal èèpènéak yetapöörar yamè. Pötaanök koutakè yaaut moolèak èwaatakè kelre ngilö wetak öpa. ¹³ Tiar kèt èwaatak wèaul wotpil wesak öpa. I ngaat nak kön irikor èak ngön wa olangan. Ngasam pas eimeè öngre omp nga èèngan. Ngön nga elööre omèn muntaröa omnantön warre kaur è pèl èèngan. ¹⁴ Tiar Aköp Yesu Kristo pim ök sak wè tiarim koröpöökè kentre kaur pötè ènèm èèpenaataan kön wiinganèp pim ènèm èèpa.

14

Karuröa wèwèat sangk kelngan

¹ Omèn pitèm kön wi kosang yewesaut wiap yaè piporö mèsak wais ingre moröröa öngpök ulmèè. Pèl èak pitring ngónaak anèètaan kön ke nalre nal wiak angan. ² Omèn narö pitèm kön wi kosang yewesaut wè yaè porö pit kön wiin pangk èèn yenaout pout nèmpana. Èn kön wi kosang

yewesaut wiap yaè piporö mèsèpöt won, kèènre kaömp pèèn yenauro. ³ Omèn omnant pout yena poröak mèsèpöt nanèn yaaö poröen kön utpet wiipan. Èn omèn mèsèpöt nanèn yaaö poröak pout yenauroen kön wiin, “Utpet yaè,” pèl èèpan. Won, omèn piporöeta Anutuuk kama waurö. ⁴ Pötaanök arim oröptak omèn kaö nampè inèèn ruupön pim yaauta songönten utpet wesak aan pangk èèpèn? Pi wèè sèpèn ma wiap sèpèn pöt pimtè kaöapökèer itenak pangk apnaat. Kaöap pi taè mowasèpna wèet wiewèaupök taè mowasèn tauaapnaat.

⁵ Omèn narö Anutuu yaya mapènéak kön wiin kèt nant kaöat èn nant kotut pèl yaè. Èn narö pèl èèpènéak kön wiin kèt pout mèngkre mèngk wia pèl yaè. Pit pourö pitèm èèpna pöt kön kosang wiak pèl èèp. ⁶ Omèn kèt nant kaöat pèl kön yawi piporö pit Anutuu yapinte kaö wasèpènéak pèl yaè. Èn omèn kaömp pout yen poröeta Anutuun yowe mèak pim yapinte wak kaö yewas. Omèn mèsèpöt nanèn yaè porö pitta Anutuu yapinte kaö wasèpènéak pèl yeem piin yowe yema. ⁷ Tiarim öp wè pöt tiarimtok naön. Wel yawi pöteta tiarimtok wel nawiin. ⁸ Öp wè pöt Aköpèèn wè. Wel yawi pöteta Aköpèèn wel yawi. Pötaanök öp öpenaarö ma wel wiipenaarö tiar Aköpèèrö. ⁹ Kristo pi wel wiauröere öp wèaurö tiar pouröa kaö sèpènéak wel wiak wal èa.

¹⁰ Ar naröak tol èèn arim karuröa wèwèatön sangk kelkel èak utpet wesak yemak? Èn narö arta tol èèn arim karuröen ökre was yemak? Tiar pourö Anutuu naè sèèn pim ngön yaatakök niaan pet irèpnaat. ¹¹ Pöta ngönte ngönèntak epèl wia. “Aköp pi epèl ya. Ne wèwèetaring wèaupök yaap pan yeniak.

Omèm pourö neen rar rè wesirak yaya neapnaat.

Pèl èak Anutuun, ‘Pi Anutu panèèp,’ pöt war wesak apnaat.”

¹² Pötaanök tiar omèn pourö tiarim wèwèatè songönöt Anutuun ök mepenaat.

Omnant elmèèn wiap èèpanèèn ngarangk èèpa

¹³ Pötaanök tiar nenera wèwèatön sangk kelkel èak utpet wesak yaaut sèp wesak kön epèl wiipa. Tiarim karurö omèn nant elmèèn kawiap èak saun koirpanèèn ngarangk kèèkè èèpa. ¹⁴ Ne Aköp Yesuuk yal menak wè omèn yena nentere nent epot kewilringöt won pèl kön kosang yawi. Pèl yeèetak omèn namp pi könöök omèn nantön kewilringöt pèl wesak nèmpana pöt yaap kewilringöt mowasèpnaat. ¹⁵ Ar kaömp nant yenèn arim kar namp itenak kaömp pöt kewilringöt pèl wesak ya kèlangön èèn pöt ar lup sant naalmèèn yeè. Kristo pi omèn pipopèenta wel wiaup. Pötaanök arim yena

pötak utpet mowaspan. ¹⁶ Arimtok arim yeë pipotön ompyaö pël yewesetak muntarök utpet wesak apanok sêp weseë. ¹⁷ Pöta songönte epël. Anutuua wa ngaöök yanimë pöta kèët iire kaömp yena pöt won. Pöta kè pöt wotpil mayaap wë, èrëpsawaring wë pipët Ngëëngk Pulöök yaningk. ¹⁸ Omën Kristoë inëën sak wë omën pötring öpna pöp Anutu pim yaauten itenak kent yaëën omnaröakta kön wiin omën ompyaup pël sêpnaat. ¹⁹ Pötaanök tiar ompyaö pipot pëën è yesem mayaap öpa. Pël èak ompyaö yeem karurö lup kosang yemowas pötökëër èëpa. ²⁰ Ar yenautëën pëën kön wieë Anutu yaat utpet wasngan. Yaap, omnant pout nënë ompyaut. Pël èautak ar omën nant yenën pötak omën muntarö èngk ma e wesak kön utpet yaniwiin ar saun yokoir. ²¹ Arim kar namp èngk ma e wesak kön utpet wiipanëën animaðöre wain i ngaat nèëre omën ke nentere nent yeë pöt sêp wasënë pöt yok pangk. ²² Arim kön kosangötök omnant yaautön ompyaut pël yewas pipöt arimëntre Anutuukëër èwat wë. Omën namp pi kön wiin pim èëpna pöt yok pangk pël wesak pötökëër èëpna pöp èrëpsawi èëpnaap. ²³ Èn namp pi kön selap yaalmëënak köntak nëmpna pöt Anutuuk kön wiin utpet sêpnaat. Pöt pi kön kosang pöt won wiaanak èa pötaanök. Omnant pout kön kosang nawiin wë èëpena pöt saunaring èëpnaat.

15

Tiarim karuröen kön wieë lup kosang sêpnaan kaamök elmëëpa

¹ Kön wi kosang yewesautaring wëaurö tiar omën pitëm kön wi kosang yewesaut wiap pöröen kaaö elmëënganëp kaamök elmëak pitëm könömöt öpa. Tiarimtë kentöökë ökök èëngan. ² Tiarim karuröen kön wieë lup kosang sêpnaan kaamök elmëëpa. ³ Kristo piita tapël pim kentöökë ènëm naën èa. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Omën narö niin utpet wesak yeniaan nemëën yes.” ⁴ Ngön ngaanëër ngönëntak retëng èa pöt tiar rè nuulöpënëak retëng èa. Ngön pipötök èpre wiap elniak lup kosang niwasën Anutuu wais nikoirëpnaataan kor öpenëak retëng èaut. ⁵ Anutu pi wiapre korre lup kosang yewesa poutë pepapök elniin Yesu Kristoë èa pöl lup kopëtëmer sak ön. ⁶ Pël èëë arim lupre këmët erën èak Aköp Yesu Kristo pim Pepap Anutuun yaya man.

Kristo pi Yuta omnaröere kopël omnarö kaamök elmëa

⁷ Pötaanök Kristook ar sant niwesak nuwa pöta ök Anutuu yapinte ngaarék wes mëënëëtaan arimënt nener sant weseim ön. ⁸ Ne Kristo pim sant niwesa pötaan epël niamaan. Anutu yaap yaap pöt pet elniak pim ten Yuta omnaröa èaröen ngön

kup mowia pöta kèët orööpënëak Kristo pi wais ten Yuta omnaröa inëën elnia. ⁹ Pël èak Anutu ar köpël omnaröeta pim yaköm yaalni pöten yaya manëakpël èa. Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Ne köpël omnaröaring wë yaya niaimëë nim yapinte ompyaö wesak tan rè wiwi niamaat.”

¹⁰ Ngön munt nent ngönëntak epël wia.

“Köpël omnarö arta Anutuu omnaröaring èrëpsawi èën.”

¹¹ Èn kaö nenteta epël wia.

“Köpël omnarö, ar pourö Aköpön yaya maë. Omën pouröere pourö piin yaya map.”

¹² Èn Aisaia puuk ngön nent epël èa.

“Sesi, Tewitë pepap, pim kurmentëkaan omën orööpna pöp pi köpël omnaröa kaö sêpnaap.

Pël èën köpël omnarö pit piin kön nganngan eimeë pitëm ompyaö mowasëpnaapön kor öpnaat.”

¹³ Anutu omën ompyautëën kön kosang wiak kor wë pötë pepapök ar Ngëëngk Pulöökë weëre kosangöök kön kosang wiak pim kama niöpna pöten kor önëak Kristoon kön wi kosang yewasën Anutuuk elniin èrëpsawiire mayaap pöt kësang pan ön.

Pool pi pimtë ya yamëngkautaan èrëpërëp èa

¹⁴ O karurö, nem lupmerök ar omën epot yeë pöten kön pan wia. Ar arim wëwë ompyaö pan pötaring wë arim naë èwat ke nentere nent wiaan nener yok pangk rè yemoulan pöten kön kosang yawi. ¹⁵ Pël èaap Anutu pim komre kolap elnëak arimëën yaatak neulëa pötaan ne ar itenak kaaö èënëëten pölöp naën omën ke nentere nent èënëak pep epwer ngolöp wesak retëng è yaningk. ¹⁶ Puuk ne ar köpël omnaröen Yesu Kristo pim inëën ru wes neulëa. Ne kiri ar yaaupë ök wë Ngëëngk Pulöök ar köpëlörö ngëëngk niwasën kiri ar yaalmë pöl èën Anutuuk arën itenak kent èëpnaak yak ngön ompyaut ök yeniak.

¹⁷ Ne Yesu Kristook yal menak Anutuu yaat yamëngk pötaan yok pangk èrëpsawi èëmaap. ¹⁸ Ne omën munt nantön ök neniangan. Won, kopët epëten ök niamaan. Kristook kaamök elnëën ar köpël omnaröa naë ök niaaöre ya mëmpö pël elniin pim ngön ngaarék waurö. ¹⁹ Pël yaëën Ngëëngk Pulöök weëre kosang nena pöök retëng ke nentere nent yamëngkën ar Anutuu ngön ngaarék waurö. Pël èëë Kristo pim ngön ompyaut Yerusalem kakaan ngës réak aö yesem yang maim nera yapinte Ilirikam pörek sè mën pet iraut. ²⁰ Ne akun poutë ngön ompyaut omën Kristoë ngönënte kat nawiinöröen ök mamëak weë ngentieimaut. Pël yeem omën muntaröa ngës réak ök maimaurek amaaten kaaö. ²¹ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omèn pim ngönte kat nawiin ëauröak piin itaampnaat.

Omèn pim ngönte ëwat nasënöröak ëwat sêpnaat.”

Pool pi Spen yangerakë sêpnaanök Rom omnaröen itaampënëak mëä

²² Ne ya epët yamëngkemak pötak il newariin arim naë newaisën ëaut. ²³ Pël ëautak peene pöt ne yang pötë ya mën pet irak arim naë wais itaampaat. Pöt akun wali arim naë waisumëak kent kön weimaat pötaanök. ²⁴ Ne Spen yangerakël sumaanök arim naë waisumëak kön yawi. Pël ëak wais arring wë yeem ya kë sumaat. Pël ëak wë olëak arim naëaan nampök mës newak sê kanö pet elnëen sumaat. ²⁵ Peene pöt ne Yerusalem kak sê Anutuu omnaröen itenak koröpöökë kaamök elmëëmaan sumaan yëë. ²⁶ Pöt Masetoniaare Krik ingre mor saurö pit ngön kopëta wesak Anutuu omèn omnant elek yaaö Yerusalem kak wëauröaan omèn nant wes mëëpënëak kom ëa. ²⁷ Pitëmtok pël ëëpënëak kent kön wia. Pël ëaap pit Yuta omèn pöröa kanggiir nenteta wieëa. Pöt Yuta omèn naröak köpël omnaröen ngön ompyaut ök mëak pitëm lupöt kaamök elmëä. Pötaanök köpël omèn pöröak kanggiir Yuta omèn ingre mor sauröaan koröpöökë omnant mampënëak kent kön wia pöt yok pangk. ²⁸ Pël ëën ya epët pet irak pitëm omèn kom ëa epot wak sê Yerusalem kak wëaurö menak Spen yangerakë sumaanök arim naë waisumaat. ²⁹ Ne kön wiin nem arim naë waisuma pötak Kristo pi tiar ompyaö elniin pangk ëëpnaat.

³⁰ Karurö, ne ke urak epël niamaan. Tiarim Aköp Yesu Kristoore Ngëëngk Pulöök kaamök elniin lup sant yaaö pöteparën kön wieë neering wëë ngentiak Anutuun kaamök elnëëpnaan kimang maim ön. ³¹ Ar nem Yutia yangerak sê omaatak Anutuuk ngarangk elnëak omèn ngön ompyaut kasëng menauröa moresiaan neöpnaataan kimang maim ön. Pël ëak omnant wonörö mampaan wak sumataak Yerusalem ingre mor saurö itenak kent ëëpna pötaanta kimang maim ön. ³² Pël maan Anutuuk kent yaëën pöt ne ërëpsawiarang arim naë wais ömaatak kë sumaat. ³³ Anutu, mayaap pöta pepap, ar pouröaring öp. Yaap.

16

Pool pi omnaröaan yowe mëä

¹ Ne öng tiarim karip Pipi arim naë yewais pöpë songönte ëwat sënëën ök niamaan. Pi Senkria kak wë ingre mor saurö kaamök yaap. ² Pi omnarö kaamök yaalmëëm neenta tapël yaalnëaup. Pötaanök nem kentöök ar Aköpëen wesëë Anutuu omnaröa yok pangk ëëpna pöl pi sant mowasën. Omnantëen elek yaëën pöt kaamök elmëën.

³ Ne Akuilaare pim öngöp Prisila piaripön yowe yemak pël ök man. Piarip neering Yesu Kristo pim yaat yamëngkauwaar.

⁴ Piarip ne wel wiimëak yaëën piarpim wëwëet utpet wesak nemëën wel wiipënëak ëauwaar. Pötaanök nemënt won, köpël omnaröa naëaan ingre mor sa muntaröakta piaripön yowe yemak. ⁵ Ne ingre mor saurö piarpim kaatak ngönëñëen wa top yaaö pöröaanta yowe yemak pël ök man.

Pël ëak omèn nem kar panëëp Epinitas piin yowe yemak pël ök man. Ne Asia yangerak ya yamëngkën pi wet rëak ngönën kat wiak waup. ⁶ Maria arim naë ya kaö yamëngkaupönta yowe tapël yemak pël ök man. ⁷ Antronikasre Sunias Yuta omèn nem kar neering wii kaatak wakaimauwaar piarpimëenta yowe yemak pël ök man. Ne om wëen piaripök wet rëak Kristoë ngönte kat wiak wauwaar. Pël ëak pim ngön yaaö omnaröa ök sak wë. ⁸ Kristoën yak nem kar panëëp Amlietas pimëenta yowe yemak pël ök man. ⁹ Epanas tiarring Kristoë yaat yamëngk pöp pimëenta yowe yemak pël ök man. Pël ëak nem kar panëëp Stekis pimëenta tapël yëë pël ök man. ¹⁰ Apelis omnaröak itenak Kristoë yaat ompyaö yamëngk pël yamëëaupëenta yowe yemak pël ök man. Pël ëak Aristopulas pim kaatak wëauröaanta yowe yemak pël ök man. ¹¹ Yuta omèn nem karip Erotion pimëenta yowe yemak pël ök man. Pël ëak omèn Nasisas pim kaatak wë Aköpë ngönte wa pöröaanta yowe yemak pël ök man. ¹² Traipinaare Traiposa Aköpë yaat yamëngk öng pöaarëenta yowe yemak pël ök man. Pël ëak nem kar panëëp Pesis tapël Aköpëen yak ya kaö yamëngk pöpëenta yowe yemak pël ök man. ¹³ Rupas Aköpë omnaröak itenak ompyaö panëëp pël yema pöppe pim ëlëp nem ël sa pöpëenta yowe yemak pël ök man. ¹⁴ Pël ëak Asinkritasre Plikonre Emisre Patropasre Emasre pitëm kar pitring wë pöröaanta yowe yemak pël ök man. ¹⁵ Pël ëak Pilokokasre öngöp Suliaare Neriasre koont nangap Olimpasre Anutuu omèn pitring wë pöröaanta yowe yemak pël ök man.

¹⁶ Neneren lup santak yowe mëak mor menëë. Ka poutë ingre mor sak wëauröak yowe yenia.

Omèn naröak ingre mor saurö kom ëa

¹⁷ Karurö, ne kosang wesak epël niamaan. Omèn kom elniak arim kön wi kosang yewesaut irikor yaalni pöröen ngarangk këëkë ëën. Pit ngönën rë nuula pöt irikor yaalni. Pötaanök pit kasëng momampung. ¹⁸ Pöt omèn ke pil yaë piporö pit tiarim Aköp Yesu Kristoë inëën naën. Won, pit pitëmtë koröpöökë kentöökë ënëm yaë. Pël yeem pit omèn utpetatë songönte këëkë ëwat

nasënöröen morök elmëak wiap yemowas. ¹⁹ Ar ngön ompyaut ngaarëk yeö pöt omën pourö yok kat yawi. Pötaanök ne arim wëwëetaan ërëpsawi yeë. Pël yeëtak nem kentöök ar ompyaö yaauten ëwat panë önëët, utpet yaauten kön wiingan. ²⁰ Pël ëën Anutu mayaap pepap puuk akun wali nasën wiaan Seten ing mës olaan arim ikanöök wiapp.

Tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

Omën narök Rom omnaröen yowe yema

²¹ Timoti neering ya ngawiap puukta arën yowe yenia. Pël ëën Yuta omën nem kar Lusiasre Sesonre Sosipata pöröeta tapël yenia.

²² Ne Tetias, Poolök ngön epot ök neaan pep epwer retëng yeë epop Aköpring wë yowe yeniak. ²³ Kaias piita yowe yenia. Ne pim kaatak neulëak ompyaö elnëën wëën ingre mor pourö wais pim kaatak ngönënenëën wa top yaë. Ën Erastas ka epöökë mon ngarangkëpre tiarim karip Kotas piaripökta yowe yenia.

²⁴ [Tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap. Yaap.]

Tiar Anutuun yaya mepa

²⁵ Anutu pi Yesu Kristoë ngön ompyaö nem ök yeniak epotök yok pangk taë niwasëpnaat. Ngön ompyaö epot ngaanëër ëlëöp wiakaimautök peene akun eptakök Anutuuk tekeri yewas. ²⁶ Tektek omnarö ngaan retëng ëën këet tekeri oröa. Pël ëën Anutu wakaim öpnaap omën pourö kat wiak ngön ngaarëk öpenëak kosang wesak maan ngön ompyaut tekeri sëën yang poutë omnarö pangk kat yawi. ²⁷ Yesu Kristo pim elnia pöten kön wiak kët ël epotë yayaatakaan yayaatak maim öpa. Yaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim nanëp, Pool.]

1 Korin

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê kris-maki 24 pöta ök won sêen Pool pi Epesas kak wê pep epwer Korin kakê ingre morörö retêng ë mena. Korin ka pô Krik yangerakê ka kaö naö. Pörek Yuta omên narö Krik om-naröaring wakaima. Korin kak wëauröakaan selap utpet eëima.

Pool pim pep epwer pöt, Korin kakaan wes meënak kangwer mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngês rêaut 1:1-9

Ingre morörö komkap ëa 1:10-4:21

Öngre omp wëwëeta ngönte 5:1-7:40

Omp ak kaaröröa ngönte 8:1-11:1

Ingre moröröa yaya yaaöre wëwëeta ngönte 11:2-14:40

Kristoë wal ëautere tiarim wal eëpenaat 15:1-58

Yutia ingre moröröaan kaamök elmëaut 16:1-4

Ngön meët 16:5-24

1-2 O Anutuu ingre mor sa Korin kak wëaurö, ne Pool Anutuu këmatak Yesu Kristoë ngön yaaö omên sumëak neulëaup, ne tiarim karip Sostenis piiring wê pep epwer retêng ë yaningk. Anutuuk ar pim omên wes niulëen Yesu Kristook yal menak wëen ngëengk niwasën wë. Pi ka poutëaan tiarim Aköp Yesu Kristoon yaya yamëëaurö pitta pim omên wes moulmëa. Pi pitre tiar pouröa Aköp.

³Tiarim Pepap Anutüre Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt arim naë wiaaap.

Pool pi Anutuun yowe mëëa

⁴Anutu pi Yesu Kristo pimëen yak komre kolap elnieim wë. Pötaan ne arimëen kön wieë ket ël epotë Anutuun yöre ërëp maim wë. ⁵Anutuuk komre kolap pöt yaalniin Kristook yal menak wëen ompyaö niwasën ar kön tektek wë pöta songönte kosang wesak ök yaurö. ⁶Pipët Kristoon tekeri wesak yaaö ngön pöt arim naë kosang sak wia. ⁷Pötaanök ar Aköp Yesu Kristo pim orö tekeri rëëpna akuneten kor wë Ngëengk Pulöökë yaningk pötön ngönëntaan ngöntök naengan. ⁸Tiarim Aköp Yesu Kristo puuk wotpil niwasën taë wëen ënëmak pim waisëpna akun kaöaöök Anutuu ëöetak ketre saun won önëet. ⁹Pöt Anutu pi pim Ruup tiarim Aköp Yesu Kristooring lup kopëtemer sënëak yas niiaurö pötaanök. Pi pim elni-pëneak ök niia pöt yaalniin piin pangk kön wi kosang wasëpenaat.

Ingre mor saurö komkap ëa

¹⁰Karurö, tiarim Aköp Yesu Kristo pim weëre kosang nena pötaan ngön epët kosang

wesak niamaan kat wieë. Ar komre kap ëënganëp ngön ke kopëtal aë. Arim könre lupöt kopëtal wiaan weë. ¹¹Nem karurö, öng Kolowi pim kaataköröak arim tektrak komkap wia pël neeaut. ¹²Nem pël yeniak pöta songönte epët. Ar epël yamëëaan ya. Arim naëaan naröak, “Ten Pool pimorö,” pël yaan naröak, “Ten Apolos pimorö,” pël yaan naröakta, “Ten Pitaëëerö,” pël yaan naröak, “Ten Kristoëëerö,” pël yeëan ya. ¹³E tolëël? Kristo pi welung wera ma? Ma Pool nook arimëen yak këra yetaprak wel wian ma? Ma ar nem ënëm ënëak nem yapintak i nimëa ma? Won. ¹⁴Ne arëkaan omên selap i namëen, Krispasre Kaias piarpimënt. Nem omên selap i nemomëen ëan pötaan ne kön wiin ya kë yes. ¹⁵Pötaanök omên naröak nook ar nem ënëm ënëak nem yapintak i nimëan ngön pöt yok pangk naëpan. ¹⁶Aö, ne kat kolanëp. Stepanas pim kaataköröeta i momëauppe. Munt naröeta i momëan ma won wes ne ëngk ma e wesak yaë. ¹⁷Kristo pi ne omnarö i mëëmëak wes nenemëen, ngönën ök amëak wes nemëaup. Pël eëma pöt ne ëwatöröa ngön ya pöl naëngön. Pël amaatep Kristo pim këra yetaprak möa pöta këët mos sëpan.

Kristo pi Anutuu weëre kosangöt pet yaalni

¹⁸Yaap, Kristo pi këra yetaprak wel wia ngön pöten omên kö yesauta kanöök wëauröak kön wiin mos ë yaë. Ën omên Anutuuk kama yanu pörö tiarök kön wiin ngön pötak Anutu pim weëre kosangöt pet yaalni pël yewas. ¹⁹Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Ne omên narö pitëmtën kön wiin ëwatörö pël yewas piporö pitëm ëwatöt wak moiramaap.

Pël ëak omên narö pitëmtën kön wiin kön tektek yaurö pël yewas piporö pitëm könöt wa moolamaap.”

²⁰Pötaanök ëwat omên piporö tolëël eëpën? Ma kön tektek yaaö piporö tolëël eëpën? Ma omên yangerakë omnantëen ngön nga eleim wë piporö tolëël eëpën? Anutuuk yangerakë ëwat pöt irikor yaaut pël pet yaalni.

²¹Anutu ëwat pepap puuk kön wiin yangerakë omnarö pitëmtë könötök piin ëwat nasën eëpëneak elmëa. Pim ngönënot ten ök yaan kaar omên naröak mosut pël yewas pöt ök aan omên narö kat wiak kön wi kosang wasën utpetetakaan kama moöpëneak kent yaë. ²²Ten Yuta omnaröak epël yak. “Ni omên it ngölöpöt tenim itöök eën pöt nim ngönten wa yaap wasënaat.” Ën ar Krik omnaröak epël yak. “Ni ngön nent ök aan pöta songönte tenim könötök ëwat sak pöt nim ngönten wa yaap wasënaat.” ²³Pël yaketak ten Kristo këra yetaprak

möön wel wia pöta songönte ök yaan Yuta omnarö pit kat wiak kaaö yaë. Ën omën muntarö pitta kat wiak, “Kön irikor ëak yak,” pël yewas. ²⁴ Pël yaëen omën Anutuuk pimëen yaö niwesaurö, Yuta omënre omën muntarö, tiar kön wiin Kristo këra yetaprak möön wel wia pöta ngöntak Anutu pi ëwatre weëre kosangringëp pöt pet yaalni. ²⁵ Omën Anutuuk elmëen naröak kön wiin irikor yaë epëtak yangerakë omnaröa ëwatöt il yemowas. Ën omën Anutuuk elmëen naröak kön wiin wiapre kor yaë epëtak yangerakë omnaröa weëre kosangöt il yemowas.

²⁶ Karurö, ar ngaanëer Anutuuk yas niak pimëen niwesa pötak arim wakaimauten kön wieë. Omnaröak arim tekraakan omën selap ëwatre weëre kosang yapinringörö pël naniwasën ëa. ²⁷ Pël ëaap omën yangerakë omnaröak ëwat wonörö pël yewas piporö Anutuuk yas niak ëwat yaningkën ëwatörö ëö yemongawis. Ën weëre kosang wonörö pël yewas piporö Anutuuk yas niak weëre kosang yaningkën weëre kosangringörö ëö yemongawis. ²⁸ Pël ëak omën omnaröak kön wiin omën pas yapin won irëak wëen omnaröa kaaö yaurö Anutuuk yas yeniaan isaurö il yemowas. ²⁹ Anutuuk yang omnarö tiar pim ëöetak tiarimtok tiarimënt wak isganëak pël elnia. ³⁰ Anutuuk tiar Yesu Kristooring öpenëak niulëa. Tiar pi-iring wë ëwatöt wak Anutuun kön yawi. Kristo puuk kaamök elniin Anutuuk tiarën, “Wotpilörö,” pël yenia. Anutuuk tiarimëen yak ulmëen pi utpetetakaan kama niön kölam sak wë. ³¹ Anutuuk tiar ngönëntak epël wia pöt ëëpenëak pël elnia. “Namp pi ërëpsawi ngön apënëak pöt Aköpëel ko wesak ap.”

2

Pool pi Kristo këra yetaprak möa pöta ngönte ök mëä

¹ Karurö, nem ngaan Anutuu ngön këet ök niamëak wais arim naë wakaiman pötak ngön öngpökötre ëwatringöröa ya pöl neniaan ëaut. ² “Ne ngön munt nant nemangön, Yesu Kristo këra yetaprak möön wel wia pöt pëen ök memaat,” pël wesak waisaup. ³ Pël ëak wais wiapre korring wë ngönën wak isak niangönëak kas kön wiak reireë ureimaup. ⁴ Pël yeem nem ngön aöre ngönën ök niaio pël eiman pöt omnaröa yaë pöl ar kön ngölöpöt öneak neniaan. Won, ne ök yeniaan Ngëengk Pulöök kaamök elnëen pim weëre kosangöön itenaurö. ⁵ Omnaröa ëwatötön kat wia pötaan won, Anutu pim weëre kosang elnia pötaan ar piin kön wi kosang wasënëak ne wiapre korring wakaimaup.

Anutuu Pulöök ëwatöt yaningk

⁶ Ne omën Anutuu wëwëetak kosang sak wëauröen ëwatta ngönöt ök yeniak. Yang omnaröere omp aköröa ëwatta ngönöt naën. Pörö pit kö sëpnaarö. ⁷ Anutu pim ngön ëlëep wiakaimaut nem war wesak ök yeniak epot ngaanëer kutömre yang won wiaan Anutu pimtë wakaimautak kopëta wes wiin wiakaimautök peene tiar kutömweri së ëwaatak öpenëak war wes yaningk. ⁸ Yang omp aköröak Anutu pim ëwat ëlëep wieëa pöten ëwat nasën ëa. Pit ëwat ëanëen yok pangk kutöm Aköp, iere kasir pepap, këra yetaprak namöön ëan tapön. ⁹ Pit ëwat naën ëautak ne ngönëntak epël wia pöten ök yeniak.

“Omën omnaröak itaampöore kat wiire kön wi pël naënöt
Anutuuk omën piin lup sant yaalmëauröaan kopëta wes wia.”

¹⁰ Ngön pipët ëlëep wiautak Anutu pim Pulö wes mëen pöta songönte tekeri wes nina. Pöt Pulö pi omën poutë songönöt ëwatëpök Anutu pim yaauta songönteta ëwat wë. ¹¹ Tiar omnarö nampök nampë könöön ëwat naöngan. Pimënt kön pepapökëer ëwat öpnaat. Pöta ök omën nampök Anutuuk könöön ëwat naöngan. Pimtë Pulöökëer ëwat wë tekeri yewas. ¹² Anutu pi yang omnaröa könö tiar naningkën ëa. Pi tiar pim omën ompyaut yaningk pöta songönten ëwat sëpenëak pim Pulö ningkën waut. ¹³ Ten Anutuu omën ompyaut yaningk pöta songönten omnaröa könötëaan ök neniaan. Ngëengk Pulöök re nuulon omën Pulööring wëauröen ngönënta songönte tekeri wes yaningk. ¹⁴ Omën Ngëengk Pulö naönörö pit Anutuu Pulöök ngön rë moula pöt korar wesak kat nawiin yaë. Ën Ngëengk Pulö waurö tiarökëer pöta songönten ëwat wë. Pötaanök omën Pulö naönörö pit songönten yok pangk ëwat nasën ëëpnaat. ¹⁵ Omën Anutuu Pulö ningkën waurö tiar omën pout yok pangk kom ëëpenaat. Ën Pulö naönörö pit tiarim songönten ëngk ma e wesak pangk kom naën ëëpnaat. ¹⁶ Pöt pit Anutuu songönten köpël wë pötaanök. Pöta ngönte ngönëntak epël wia.
“Talëpök Anutuu könöön ëwat wë?
Talëpök pi omnantön ëwat sëpnaan rë moulopën?”
Omën Pulö naönöröak yok pangk naën ëëpnaatak tiar Pulöök rë nuulon Kristoë kön yawi pöl yeë.

3

Ngönën ya yamëngk piporö Anutuu ya omnarö

¹ Karurö, ne omën Anutuu Pulö wauröen ök yamëëa pöl arën ök niamëak ök ëen pangk naën ëaut. Kristoë ngöntaan ar öngaaröa ök köpël wë. Pötaanök ne yangerakë omnaröen

ök yamëëa pöl arën ök niiaut. ²⁻³ Öngaarö pit kaöm kosangöt nanëmpnan, kapa pëen nëmpnaat. Ar öngaaröa ök ngönënten köpël wëen yak ne ngönën öngpököt pëen ök niiaut. Ën peeneeta ar wëwë ngaantakël wë. Pötaanök ngön öngpököt pangk ëwat nasëngan. Ar arim karuröen kaaö ëere neneren sërere ngön aö pël yeë pötak wëwë ngaantakël wë yangerakë omnaröa yaaul yeë pël pet yaalni. ⁴ Ar naröak, “Ten Poolëëro,” pël yaan naröak, “Ten Apolos pimirö,” yak. Pötaanök yang omnaröa wëwëetakël wë pël yeniak.

⁵ Ar tol ëen ten Apolos kom yaalni? Ar kön wiin Apolos puukëer kaöap Kristo pim ököp pël yaë ma? Ma Pool nookëer kaöap Kristo pim ököp pël yaë ma? Won, tenip om Aköpë inëen pëen yaauwaarök namp ya nentak kom ë niulëen ya yamëngkën ar piin kön wi kosang wesaut. ⁶ Tiar ya lupöök nampök wet réak öpöt ngëntën nampök nön yati. Pöta ök ne wet réak ngönën ök niaan Apolos ënëmak ngarang elnia. Tenip om pël ëauwaar Anutuukëer kaamök ëen këet yaarö. ⁷ Pötaanök ngëntöore nön ti pël yaë pöaar yapin wonaar. Ën kaamök ëen këet yaarö pöpökëer yapinringëp. ⁸ Yangëntaupre nön yataup piarip kopëtalaar. Ën sum öpna pöt neenem ya yamëngkauta ökök Anutuuk namp nal mangkën öpnaat. ⁹ Tenip Anuturing ya yamëngkauwaar. Ën ar pöt Anutu pim ya lupö pël yeë. Pël ëen pi ngarang yaalni. Ar tenpimirö won.

Ngönënë ya omnarö ka ök yarëauröa ököro

Ar Anutu pim kaat pël yeë. ¹⁰ Anutu komre kolap elnëak pim yaatak neulëaup. Pël ëen omën ka ompyaut ök yarëaupök wet réak ök ëak wap kosang panëët yewesir pöl nook wet réak ngönënta songönte ök niiaut. Pël ëen omën muntarö yal menak wap pötë rangk ök yarë pöl narö peene arim naë ngönën ya yamëngk. Omën peene arim naë ya yamëngk pörö pit këëkë wesak ngönën ök niiaut ngarang elniip. ¹¹ Ne Kristo pim ngönte arën ök niiaut. Pim ngön pöt ka wap weit wesira pötë ökö. Pötaanök omnaröak pöt ti olëak wap muntat yok pangk newesirën ëëpnaat. ¹² Wap weë pötë rangk ka ök rapënak narök koolre siluwaare kël sum kësangring ompyaö pipot wak pël yeë. Ën narök këra wiapötre perre koin teënt sak yaila utpet pipot wak pël yeë. ¹³ Pël ëen omnarö tiarim neenem ya yamëngkautë songönöt tekeri sëpnaat. Akun kaaöök Anutu pi tiarim ya mëneimautë këet esuwesök war wasëpnaat. Tiar pimëen ompyaö elmëiman pöt koolre siluwaare kël sum kësangringötë ök nanikotön ëëpnaat. Ën utpet elmëiman pöt këra wiapötre perre

koin teënt sak yail pötë ök es kot won sëpenaat. ¹⁴ Pël ëen omën narö wap weë pötë rangk ök rëen esuwesök nokotön ëëpna pörö Anutuu naëaan kangut öpnaarö. ¹⁵ Ën narö wap weë pötë rangk utpetatring ök rëen es kotön kangut naön ëëpnaat. Pël yaëen omën pörö es nokotön wëen Anutuuk omën pëenörö esuwesiaan kama wa ulmëen öpnaat.

Ingre mor saurö pit Anutu pim ngëëngk tupët

¹⁶ Ar Anutuu ngëëngk tupta ököro. Pötaanök pim Ngëëngk Pulö arim lupötë wë. Pöten ar köpël ma? ¹⁷ Omën namp pi Anutu pim tup ngëëngk wesa pöt utpet wasën pöt Anutuuk kanguir utpet mowasëpnaat. Pöt Anutuu tup pöt ngëëngkët pötaanök. Pim ngëëngk tup pöt ar tapörö.

Tiar ngönënë wotöököröen wak isak angan

¹⁸ Arimtok arimté lupötön morök elmëëngan. Arëkaan namp pimtën kön wiin yangerakë omnaröa ëwatöt wak wë pël yewas pipop Anutuu ëöetak ëwatëp pël sak öpënëak pöt yang omnaröa ëwatöt kasëng menak wëen pitök piin kön irikor yaup pël map. ¹⁹ Yangerakë omnaröa ëwat pipot Anutuuk itaangkën kë wonöt pël yaë. Pipta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omën omnarök kön wiin ëwatringörö pël yewas piporö morök yaëen Anutuuk maan pitëmtë morök pötök utpet yemowas.”

²⁰ Ën kaalak ngönëntak nenteta epël ya.

“Aköp pi yangerakë omnaröa ëwatötön kön wiin pasut pël yaë.”

²¹ Pötaanök arëkaan narök ngönënë wotöökörö komre kap ëak wak isak anganok. Omën pout arimtéëtök. ²² Pool neere Apolosre Pita ten pourö arimorö. Ën yang epërere öp wëautere wel yawiautere omën peene wia epotere ënëmak orööpnaat pipot pout arimot. Anutuuk arimëen yaö ëaut. ²³ Ar pöt Kristoëëro, ën Kristo pöp Anutuup.

4

Aköp pimtok pim ya omnaröa wëwëat kom ëëpnaat

¹ Ar ten ngönënë wotöököröen kön wiin Kristo pim inëen wë Anutuu ngön kë ngaanëer ëlëëp wiakaima pöt ngarang ëak ök yaaurö pël sëp. ² Pël ëen ngarangköröa ngön kosangët epël wia. Ngarangkëp pim ya mena pöt këëkë wesak ngarang ëëp.

³ Ne pöt, arök ma omën munt narökta ya Anutuu nena pöt wël elnëenë pötaan ne kön selap naëngön. Pöt omnaröa wël yaë pöt pasut. Nemtokta nem yaaut wël naëngön. ⁴ Nemtok nem yaauten kön wiewë utpet nent

nokoirën yaaup. Nook nemtën pël aan pangk naëpan. Aköpökëer nem yaaö pöt wël elnëëpnaat. ⁵ Pötaanök akun Anutuua wia pöt naaröön wiaan omnaröa wëwëat kom ëengan. Ënëmak Aköpë waisëpna akun pötak pi omën koutak ëlëëp wia pöt wak ëwaatak wiak omën tiarim könöök kent kön wia pötta tekeri wasëpnaap. Pël ëak Anutuuk omnarö tiarim yaaüt kom ëak neenem yaaütë kangut nimpnaat.

Korin omnaröak pitëmtën wak isak aima

⁶ Karurö, ne ngön pipët ök yeniem ar kaamök elniipënëak ten Apolos tenpimtë songönte ök yeniak. Pël ëak ngön ngönëntak wia pipot ilap riinganëen tenpim ënëm ëënëeten kent yaë. Pötaanök ar naröak kom ëak ngönënë wotöökörö nampön wak isak ëak nampön wak irëak angan. ⁷ Karurö, ar muntarö il wesak ngönënë wotöökörö yok pangk kom ëen ma? Won. Anutu pimtök omën pout yaningk, arimtök naön. Pötaanök Anutuuk omën pout yaningk pöten ar tol ëen arimtën kön wiin naningken koröp oröön arimtën wak yawis?

⁸ Elei, ar arimtën kön wiin lupötë ngönën peö ëak wë. Ar arimtën kön wiin Anutuua omën ompyaö pout wak pim ëöetak kaö sak wë ten il yaniwas pël yewas. Won, ar kaö nasën wë. Pël ëaap nem kentöök ar pël ëak wë pöten kent yaë. Pël kaö sak wëan talte ten kaamök elniin arring kaö sak öpen. ⁹ Ne epël kön yawi. Kristo pim ngön yaaö omnarö ten Anutuuk kot niwesak omnaröa iri yanuulë. Ten yang ngarangköröa omnarö ngön yaatak ulmëak weletaan yaö elmëen wë pöröa ök. Pël ëen enselre omën pourö tenën it top yaalni. Ne kön wiin Anutuuk ten pël ëënëak yanuulë. ¹⁰ Ten Kristoë ngönte ök yak pötaan omnaröak tenën kön wiin kopël waswas yaaurö pël yaë. Ën ar Kristook yal menak wë arimtën kön wiin ëwatingörö pël yaë. Omnaröak tenën kön wiin wiapre kor yaaurö pël yaë. Ën arimtök arimtën kön wiin weëre kosangringörö pël yaë. Pël ëen omnaröak arën wak isak yeem tenën wak irëak yaaurö. ¹¹ Ngaanëer ngöntök ëaurök om ngöntök ë imeë iire kaömpre poë koröp poutön ngöntök ëeim wë. Pël yaëen omnaröak yanimöön kan yeem oröptak ilenëak yeë? ¹² Pël yeem ten këere kaömp koirënaak yak tenimtë morötök këlangön kat wiak ya yamëngk. Omnaröak tenën ökre was yeniaan kangiiir ompyaö wesak yemak. Pitök utpet yaalniin kangiiir utpet naalmëen yeë. ¹³ Pit utpet wesak yeniaan kangiiir wiap yaalmë. Ten yang ël epotë omnaröak wa irman yaniwesaurö. Pitök tenën kön wiin utpet panëerö pël yaniwas. Tenën pël elnieimauröak peeneeta tapël yaalni.

Pool pi Korin omnaröen pim yaaul ëëpënëak mëëa

¹⁴ Ne ar ëö sënëen ngön pipot neniaan. Ar nem ruurö yak yaköm ëen kön tek-tek sënëak ök yeniak. ¹⁵ Ar Kristook yal menak wëen omën selap pan ngarangk elniipënëak yaë. Pël ëaap ar pep selap won. Nemënt kopëtäpök ngön ompyaut ök niaan Yesu Kristook yal mangkën arim pep saurö. ¹⁶ Pötaanök ne ke urak epël yeniak. Nem yeë pöl ëëë. ¹⁷ Ar nem yeë pöl ëënëak Timoti arim naë wes mëen yewais. Ngönëntaan pi nem ru panë sak wë ya ompyaö yamëngkaup. Puuk nem Kristook yal menak wë omnant yaaö pöten arim könöt ngölöp wes nimpnaat. Kristook yal menak ëpena ngön pöt ne ka poutë ingre mor sauröen ök maim wë.

¹⁸ Ar naröak neen, "Pi eprek newaispan," pël aimeë kölokkölok eim wë. ¹⁹ Pël ëaap Aköpök kön wiin pangk ëen pöt peene tapët arim naë waisumaat. Pël ëak pitëm kölokkölok ngön yaaö pötaan ngön naëngan. Pitëm omnant yaaütë songönöt tekeri wasën ar pit weëre kosangringörö ma won pöten itaampunëët. ²⁰ Anutu pim wa ngaöök nimëen wë pöta songönte ngön pëen yaaüt won. Pöt weëre kosangring wë Anutuua ngönta ënëm yaaüt. ²¹ Ar taltaan kent kön yawi? Utpet ëeim wëen ne pësementring waisumaaten kent kön yawi ma ompyaö wëen lup sant elniak mayaaptaring waisumaaten kent kön yawi.

5

Korin omnaröa naë öngre omp wëwë utpet nent oröa

¹ Ne ngön nent omnaröak epël yaan kat yawi. Arim tekrak öngre omp wëwë utpet nent ngönën köpëlöröakta naën yaaüt oröak wia. Omën nampök pim pepapë öngöp wak wë pël kat yawi. ² Omën utpet pöt oröak wiaan ar tol ëen arimtën wak yawis? Pöt pangk naën. Ar utpet oröak wia pötaan yaköm kön wiak omën pipop arring öpanëen waö ë mëenë pöt ompyaö. ³ Yaap, ne arim naë won kamaarek wë. Ën nem könö pöt arring wë. Pötaanök ne arim naë wëa ëëma pöl omnampë utpet ëa pöt kat wiak kom ëak epël yeniak. ⁴ Ar tiarim Aköp Yesu Kristo pimörö pël kön wiewë wa top yaëen nem könö arim naë wiaan tiarim Aköp Yesu Kristo pim weëre kosangö nimpnaat. ⁵ Pël ëen ar omën pöp Setenök këlangön menak pim wëwë ngaante won wes olaan Anutuuk akun kaöaöök Aköp Yesu pim tekeri sëpna pötak pim lupmer kama öpnaan waö ë mëëë.

Pool pi Korin omnaröen omën utpetap waö ë mëëpënëak mëëa

⁶ Omën utpet pöt om wiaan arimtën wak isak yak pöt pangk naën. Ngön nokoli epëten

ar köpël ma? “Pol pëwëo repak kot nent oröak yaapötë sëen pout kakam ëëpnaat.” Pöta ök utpet arim naë wia pötak ar pourö utpet niwaspanëëngarangkkëëkë ëëë. ⁷ Ar pöt utpet wonörö. Pötaanök pol pout kakam ëëpanëak pëwëo ti yemoolak pöl omën pöpë utpetatök ar pourö utpet niwaspanëëng pi waö ë mëëë. Anutuuk ar mait elniak arim utpetat won sëpënëak Kristo sëpsëp ket ëak möa. Pötaanök arta utpet ëënganëën omën pöp waö ë mëëë. ⁸ Yuta omnaröa ketre saunat wa moolëak Anutu pim mait elmëa pötaan yoöre ërëp yamëëa pöl tiar utpet pout kasëng menak kölam wë ngön këët apa.

⁹ Ne pep newer wet rëak epël retëng ë ninaut. “Ar omën öngre omp wëwëat utpet yaë piporö kasëng meneë,” pël niiaut. ¹⁰ Ne omën piporöen kön wieë omën ngönën köpël wë öngre omp wëwëat utpet yaaöre keimön yaaö, këkain yaaöre Anutu pim urtak omp ak kaarörö ngëëngk yewesa pörö kasëng mampun pël newasën ëaut. Ar ngönën köpëloröaring ngöntre kar naën yeëan talte yang epër yok pangk sëp wasën. ¹¹ “Ar omën namp pimtën, ‘Ne ngönën wak wë,’ pël aimeë arën, ‘Karurö,’ pël niaim wë öngre omp wëwëat utpet ëëre omnantön war ë, Anutu urtak omp ak kaarörö ngëëngk wasöore omnaröen ökre was maö, i ngaat nak kön irikor ëëre këkain ë pël yaë ke piporö kasëng mampun,” pël kön wiak retëng ë ninaut. Kot nenteta piiring kaömp ngawi ëëngan. ¹²⁻¹³ Nook ngönën wonöröa wëwëat yok pangk kom naëngön. Anutuukëër pël ëëpnaat. Ën ar ingre mor sauröakëër arim wëwëat yok pangk kom ëëneët. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Omën utpetap arim tekrakaan waö ë mëëë.”

6

Ngönën kat wiauröak nener ngön yaatak ulmëëngan

¹ Ar ingre mor sauröa naëaan omën namp pim karipëën ngön wieë ar keker elniak ngön yaatak moulmëëpënëak pöt yang ngarangk ngönën wonöröa naë yok pangk sëpën ma? Won. Pi Anutu omën sauröa naë së moulmëën kom ëëp. ² Ënëmak akun kaöaöök Anutu omën saurö tiarök yangerakë omnaröa wëwëat yok pangk kom ëëpena pöten ëwat wë. Ar ënëmak yangerakë omnaröa wëwëat kom ëëneët pöt kot wia epökëër yok pangk kom ëëneët. ³ Tiarök enselöröa wëwëatta yok pangk kom ëëpena pöt ar ëwat wë. Yaap, tiar ya kaö pipët mëmpenaarö. Pötaanök yangerakë wëwë epëtaan kom ëëpena pöt kotte. ⁴ Pötaanök ar ingre mor sauröa naë yangerakë omnantëën ngön wieëa pöt tol ëënak ngönën won arim ëwat pöröen pitök

kom ëëpën yemak? ⁵ Ne ngön pipët ar kat wiak ëö sënëak ök yeniak. Arim naëaan ëwat omën namp karaar kom ëëpnaap won ma? ⁶ Wë koröppe. Pël ëaap ngönën kat wia nampök karip ngönën wonöröa naë ngön yaatak ulmëën ya yamëngk.

⁷ Arim nener ngön yaatak yaulmë pötak arim ngönëntakë wëwëat wak yeira. Omnaröak ar utpet niwasöore arimot këkain ë pël yaëen kangiiir naalmëën ëëneët pöt yok pangk. ⁸ Pël ëaap arimtok omën naröaan utpet mowesak këkain yeë. Pël yeem ingre mor sa arim karuröaanta tapël elmëak utpet panë yaalmë.

⁹ Omën utpet yaaurö Anutuuk wa ngaöök nedomëën ëëpna pöten ar ëwat wë. Ar omën epotön köpël ëëngan. Omën öngre omp nga yaaöre Anutu urtak omp ak kaarörö ngëëngk yewesa, öngre omp wëwëat utpet yaaöre omp nampök namp ëöaat yaalmëaö, ¹⁰ këkain yaaöre omnantön war yaaö, i ngaat nak kon irikor yaaöre utpet wasak yaaöre omnarö möak këkain yaaö utpet ke pilörö Anutuuk wa ngaöök nedomëën ëëpnaat. ¹¹ Ngaan ar narö pi tapël wakaimauröak peene Aköp Yesu Kristook wal yamangkëen tiarim Anutu pim Pulöök i niirak arim utpetat won wes nuulaan wotpil sak pimtëën yaö sak wë.

Ompyaö wë Anutuup yapinte wak isak apa

¹² Ar naröak epël yak. “Omnant pout yok pangk ëëmaat,” pël yak. Pöt yok pangk yaketak omën nantök ar pangk kaamök naalniipan. Neenta, “Omën pout yok pangk ëëmaat,” pël amaatak omën nent kaö sëen inëën elmëëngönëën pël naëngön. ¹³ Ar naröak epël yak. “Kaömp pöt yaatakëët yak nëen yaatak yes. Ya epët kaömpötëët,” pël yak. Pöt yok pangk yaketak Anutuuk piptepar won wasëpnaat. Ën möönre koröp epö öngre omp nga yaaö pötë yaö wonö. Tiarim möönre koröp epö Aköpë inëën elmëëpënëak yaö ëau. Aköp pi tiarim möönre koröp epöökë pepap. ¹⁴ Anutuuk Aköp weletakaan wal ë ulmëaupök tiarta tapël pim weëre kosangöök wal ë niulëëpën sa. ¹⁵ Arim möönre koröp pipot Kristo pim koröp lup nant ar pöt ëwat wë. Ar kön wiin arim möönre koröp wak öng kan pas yaaupring erën ëën pangk ëëpën ma? Pël naëngan, won pan. ¹⁶ Omp namp öng kan pas yaaupring erën yaë pöp pi öng pöppring koröp kopëtaö yeö ar pöten köpël ma? Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Piarip pouwaar erën ëën koröp kopëtaö pël ëëpnaat.” ¹⁷ Ën namp Aköppring yal ëak wë pipop piiring könre lup kopëtemer sak wë. ¹⁸ Öngre omp nga yeë pippel sëp weseë. Utpet muntat omnaröak yaë pipot pitëm koröpöt utpet newasën yaë. Ën namp öngre omp nga ëak

pöt pimtë koröpö utpet wasëpnaat. ¹⁹ Arim koröp pipö Ngëengk Pulö pim ngëengk tupët pöt ar köpël ma? Anutuuk Pulö arim lupötë ulmëen wë. Arim koröp pipö arimtëö won, Anutu pimö. ²⁰ Puuk sum kësang elniak ar utpetatë öngpökaan kama wak pimëen niwesa. Pötaanök ar ompyaö wë pim yapinte wak isak aë.

7

Öngre omp yaauta ngönte

¹ Arim ngön neen pepeweri pëel neean pöt ne kangir ök niamaan kat wieë. Omën namp omp tek öpna pöt ompyaö. ² Pël ëënëetak öngre omp nga yaaut kësang wia. Pötaanök pötak wer niöpanok ompörö neenem öngöp wak wëen öngöröeta neenem ompöp wak öne pöt ompyaö. ³ Ompöpë koröp pipö pim öngöpëö. Pötaanök keimön elmëëpan. Ën öngöpë koröp pipö ompöpëö. Pötaanök keimön elmëëpan. ⁴ Pöt tol ëen? Öngöp pimtök pim koröpö ngarangk naën, pim ompöpök pël yaë. Tapël ompöp pimtök pim koröpö ngarangk naën, pim öngöpök pël yaë. ⁵ Öngre omp weëaurö ar nener koröp keimön elmëëngan. Om Anutuun ök manëak wet rëak ngön ë kat men ëak akunet om wiaan arim koröp keimön ëënë pöt yok pangk. Pël ëen akun pöt pet irën Setenök morök elniin arim koröp ngarangk naën wë öngre omp nga ëënganëen kaalak erën ëen. ⁶ Ar öngre omp ëënëak yeniak pöt ne kosang wesak neniaan. Ar pël ëënë pöt yok pangk pël yeniak. ⁷ Nem kentöök ar pourö nem ök tek önëak kent yaë. Pël yaëetak Anutuuk elniin narö öngre omp wak wëen narö tek wë. Pi tiar pël ëëpenëak weëre kosangöt kom ëak narö nant narö nant yaalni.

⁸ Öngre omp tekre kapirörö ne arën ök niamaan kat wieë. Ar nem ök tek öne pöt ompyaö. ⁹ Pël ëënëetak arim koröpökë wëwëat ngarangk naën yeem öngre omp ëënë pöt ompyaö. Koröpökë kentre kaurat kaö sak ngep elniipna pöt pangk naën. Pötaanök öngre omp ëënë pöt ompyaö.

¹⁰ Öngre omp weëaurö, ne arën kosang wesak ök niamaan kat wieë. Ngön epët nook won, Anutu pim këm ngönte. Öngöp pi pim ompöp sëp waspan. ¹¹ Ma yok pël ëak pöt om öp. Won ëen pöt pim ompöp kaalak koirak lup kopëtëmer sak öp. Ën ompöp piita pim öngöp wes mëëpan.

¹² Öngre omp muntarö, nem arën ngön niama epët Aköpëet won, nemtëet. Omp ngönën kat wia namp öng Kristoon kön wi kosang newasënëp koirën piiring öpënëak kent yaëen pöt wes mëëpan. ¹³ Ën tapël öng ngönën kat wia namp omp Kristoon kön wi kosang newasën nampring wëen piiring öpënëak kent yaëen pöt wes mëëpan.

¹⁴ Pöt tol ëen? Öng ngönën kat wia pöpëen Anutuuk omp Kristoon kön wi kosang newasënëp yaë elmëa. Tapël omp ngönën kat wia pöpëen Anutuuk öng Kristoon kön wi kosang newasënëp yaë elmëa. Pël naën ëa talte piarpim ruurö Anutuü ëöetak kölam nasën ëëpën. Pit Anutuuk pimëen yaë wesa. ¹⁵ Ën ngönën köpël öng ma omp nampök pim weëaup sëp wasëpënëak yaan pöt ngönën kat wia pöpök il newariipan. Anutuuk tiar mayaaptak öpenëak yaë niwesa. Pötaanök nga elpanok ngönën köpëlëp sëp wasëpënëak yaan ngönën kat wiaup yok pangk kat mowiin sëpnaat. ¹⁶ Öngörö, arim ompörök sëp niwasëpënëak yaan il mowariak kaamök elmëen Kristo pim naë rë olaan kama öpna pöten ar köpël wë. Tapël ompöröeta, arim öngörök sëp niwasëpënëak yaan il mowariak kaamök elmëen Kristo pim naë rë olaan kama öpna pöten ar köpël wë.

Anutuü yas niaan wakaiman pöl öpa

¹⁷ Om ar pourö Anutuuk arim wëwë önëak yaë elniin wakaiman yas niaan pim naë rë olëak wëaö pötak wakaiman pöl wë. Ngön pipët ar ka poutë ingre mor sauröen kosang wesak ök niaim wë. ¹⁸ Namp Anutuun yaë ëak pim koröp kaut moilën wëen Anutuuk yas mëëa ëen pöt pim ila pöt ngep ëëpnaaten kön wiipan. Ën namp nailën wëen Anutuuk yas mëëa ëen pöt ilëpnaaten kön wiipan. ¹⁹ Koröp kaut yailaut ma nailën yaaut piptepar om pastepar. Anutuü ngön kosangta ënëm ëëpena pötaar omën këët. ²⁰ Anutuuk yas niaan pim naë san pötak wakaiman pöl wë. ²¹ Ar inëen ëeim wëen Anutuuk yas niaa ëen pöt wil niulëëpnaaten kön selap ëënganok. Arim wil niulëëpnaata kan nent oröön pöt pök seë. ²² Inëen wë ma won pöten kön selap naën ëëpenaata songönte epët. Omën namp inëen wëen Aköpök yas mëëa pöp puuk wil moulmëen pimëen yes. Ën namp inëen won wëen Aköpök yas mëëa ëen pöt Kristoë inëënëp pël yes. ²³ Anutuuk ar sum kaö elniak utpetatë öngpökaan kama niwak pimëen niwesaürö. Pötaanök omnaröa yaautë ënëm ëënganëp pim ënëm seë. ²⁴ Karurö, omën pourö tiar Anutuuk yas niaan pim naë san pötak wakaiman pöl piiring öpa.

Öngre omp tekre kapiröröa ngönte

²⁵ Ne öngre omp teköröa ngönte ök niamaan kat wieë. Ngön epët Anutuuk ök nenëaan, nemtok kësangën elnëak weëre kosang nangkën nem ngön këët ök yeniak epëten yaap pël wasënëet. ²⁶ Ne kön wiin akun eptak këere ngaat orök wia pötaanök peene wë epël öne pöt ompyaö. ²⁷ Öngre omp ëaurö pöt nener wes mëënëak kön wiinganok. Ën öngre omp naën wë pöt pël

ëenëeten kön wiinganok. ²⁸ Omp tekörö ar öng öne pöt saun won. Ën öng tekörö ar omp öne pöteta saun won. Om öngre omp ëak wëen pöt könömöt arim naë orööpnaat. Pötaanök orööpnaëen tek öne pöten kent yaë.

²⁹ Karurö, nem yeniak pöta songönte epët. Tiar yang eprek öpenëak akun niwia pöt pet irëpënëak temanöm yes. Pötaanök akun kot eptak ar öngre omp ëauröak teköröa ök sak weë. ³⁰ Ën ingre ya ilak yaauröak pël naën koröp orök weë. Ërëpsawi yaauröak won koröp orök weë. Omnant sum yaauröak omnant wonöröa ök sak weë. ³¹ Yangerakë omnantëen ya kaö yamëngkauröak pötëen kent naën yaauröa ök sak weë. Yangerakë omën pöt teënt kö sëpnaat. Pötaanök tiar pipötön kaö wesak kön selap ëengan.

³² Ar omën pasutëen kön selap naën ëenëeten ne kent yaë. Omp tekörö pit Aköpök itaangkën ompyaö sëpna yak pim yaataan kön yawiaurö. ³³ Ën omp öngringörö pitëm öngöröak itaangkën ompyaö sëpna yak yangerakë omnantëen kön yawiaurö. ³⁴ Pit Aköpë omnantre yangerakë omnant pouteparëen kön yawiaurö. Ën öng tekre ulwasörö pit pitëm koröpre lup pöt kölam sëpënëak kön wieë Aköpë yaataan kön yawiaurö. Ën öng ompringörö pitëm ompöröak itaangkën ompyaö sëpna yak yangerakë omnantëen kön yawiaurö. ³⁵ Nem yeniak pipët arim yaat kan wariak neniaan, kaamök elniipënëak yeniak. Nem kentöök ar wot-pil wë Aköpëen yak weë ngentiak pim yaat mëmpunëak kent yaë.

³⁶ Ën omp namp pim koontup kaö sak omp öpna salëpök nga ngentiipënëak kön wiin pangk naën ëen pöt lup kaip tiak omp mampënëak kön wiin pangk ëen omp mës mampna pöt utpet nasëpan. ³⁷ Ën omën namp pim könöök koontup tek öpënëak kön kosang wiak pöt pangk pël ëëpnaat. ³⁸ Nem yeniak pipta songönte epët. Omën namp pim koontup omp mampna pöt ompyaö ëëpnaat. Ën namp pim koontup omp nemangkën ëen tek öpna pöt ompyaö pan ëëpnaat. ³⁹ Öng namp pim ompöp öp wëen sëp wesak muntap koirëpna pöt pangk naën. Ën ompöp wel wiin pim omp kent kön wiipna namp yok pangk koirëpnaat. Pöt köntak won, Aköpön kön wieë pël ëëpnaat. ⁴⁰ Pël ëëpnaatak nemtë könöök, pim ompöp wel wiin pimënt öpna pöt pi ompyaö pan öpnaat. Ne kön wiin Anutu pim Pulöök kön pipö tekeri wes nangkën yeniak.

8

Animaat omp ak kaaröröaan kiri ar yaauta ngönte

¹ Ne omp ak kaaröröaan kiri ar yaauta ngönte ök niamaan kat wieë. Arök, “Ten kön

wiin omnantë songönötön tiar pourö ewat wë,” pël yak. Pël yaketak ne epël yeniak. Tiar omnantë songönötön ewat wë pël apena pöt tiarimtën wak isak apenaat. Pël apenaatak tiar neneren lup sant elmëëpena pöt lup kosang sëpnaat. ² Omën namp kön wiin pi omnantë songönte ewat wë pim ewatten wak isak yaan pöt pi këëkë ewat nasën wë pël apenaat. ³ Ën namp pi Anutuun lup sant elmëëpna pöt Anutuuk omën pöpön ewat sak pimëen wasëpnaat.

⁴ Ar animaö omp ak kaaröröaan kiri ar ëaut yok pangk nëmpen ma won pöten pëël yenëak. Arim, “Omp ak kaaröomnarök ket ëa pörö kë wonörö,” pël yak pöt yaap yak. Ën, “Anutu kopëtap këëp, muntarö won,” pël yak pöteta yaap yak. ⁵ Kutömwieriire yangerak omën kaöarö kësang omën narök pitën, “Anutu” pël yamëëaurö wë. Omp ak selap omën ngönën wonöröak ngëëngk wesak yaya yamëëaurö wë pöt yaap. ⁶ Pël ëaap Anutu kopët namp wë. Pöp tiarim Pep panëëp. Puuk omën ël epot pout ket elniin pim inëen elmëëpenëak wë. Ën Aköpë kopët namp wë. Pöp Yesu Kristo. Puuk omën ël epot pout ket elniak wëwë kosangët ningkën wë.

⁷ Ar pourö, “Omp akörö kaarörö,” pöt këëkë ewat nasën wë narök ngaan omp ak kaaröröaan kiri ar eimaö pöten kön wiak kaömp yenam kaömp pöt omp ak kaaröröaan kiri ëaut pël kön wieë yen. Pël ëak arök, “Yok pangk nën ma won?” pël ëak kön selapring yen pötak arim lupöt utpet yaniwas. ⁸ Kaömp yenaare won pötök kaamök elniin Anutu naë nasëngan. Tiar kaömp omp ak kaaröröaan kiri ëaut nanën ëëpena pöt Anutuuk tiarën itenak utpetarö pël newaspan. Ën kaömp pöt nëmpna pöteta puuk itenak ompyaurö pël newaspan.

⁹ Om këëkë ngarang ëëë. Arök, “Ten kaömp omp ak kaaröröaan kiri ëaut nëna pöt yok pangk,” pël yewas. Pël yeëetak omën kaömp pöten, “Yok pangk nën ma won?” pël kön selap yaë pöröak ar pël yaëen itenak tapël ëen pötak pitëm lupöt utpet mowaspanëen ngarang ëëë. ¹⁰ Omën kaömp omp ak kaaröröaan kiri ëautön, “Num ma won?” pël kön selap yaë pöpök itaangkën ar, “Omp akörö kaarörö,” pël yewas pörö nampë ngönën tupta kakaati së yenën pi tol ëëpën? Piita kaömp ke pilöt yok pangk nëmpnaat wesak arim ënëm ëak kaömp pöt nëen pötak pim lupmer utpet wasëpnaat.

¹¹ Arim, “Omp akörö kaarörö,” pël yewas pötaan omën pöten këëkë wesak kön nawiin yaë pöp pim lupmer utpet sëpnaat. Ngönën kat wia arim kar pöp Kristook pi utpetetakaan kama öpënëak wel wia. ¹² Ar ngönën kat wia arim karuröen utpet pipël elmëak pitëm lupöt utpet yemowas pipët Kristoonta

utpet yaalmé. ¹³ Pötaanök nem kaömp ke pilöt yena pötak nem karipé lupmer utpet yemowasën pöt animaut sasa nanëngan, pi utpet sëpanëën.

9

Pool pim ya yamëngkataan sum naön pötaan ërëpsawi ëa

¹ Anutuu yaat nem mëmpëak kent yeë epët omën nampök il newariipan. Ne tiarim Aköp Yesu Kristo pim ngön yaaö omnamp piin itenaup. Nook pim yaat mënautaan ar piin kön wi kosang wesak wë. ² Omën naröak neen, “Pi Aköpë ngön yaaö omën wonöp,” pël ya. Pël yaatak arök pöt neen, “Pi ngön yaaö omnamp,” pöt ëwat wë. Pöt nook pim ngönte ök niaan kön wi kosang wesak wë pötaanök. Arim wëwëetak ne Aköpë ngön yaaö omnamp pöt pet yaë.

³ Omën nemëën kaaö ngön ya pöröen kangiiir epël yemak. ⁴ Nem arim naë Anutuu yaat yamëngkaö pötaan arim naëaan iire kaömp öma pöt pangk naën ma? ⁵ Aköpë nangaröere Pitaare ngön yaaö muntarö pit pitëm öngörö mësak yesaurö. Ne yok pangk pël naëngan ma? Pangk pël ëëmaap. ⁶ Elei. Ar kön wiin ten Panapas tenpimënt arën ngönën ök yeniem kaömpre omnantë waurat pangk ëën ma? Tenpimtok pël ëëna pöt pangk naëpan. ⁷ Nga omnarö kaömpre ngaë omnant pitëmtë monatök naöpan. Ëmre ya yaaurö pitta këët oröön yok pangk nëmpnaat. Pol purmakaö ngarangk yaaurö pitta yok pangk kapa kolapöt kolak nëmpnaat.

⁸ Ngön pipët omnaröa kön pëenëëtök naën. Pipta ngönte ngönëntakta wia. ⁹ Anutu pim ngön kosangët Mosesök epël ëa. “Pol purmakaöp ya kaamök elniak korupait tööpënëak ing samsam yeem nëmpënëak yaëën këmét il mowariingan.” Anutu Mosesën ngön mëëa pipët pol purmakaöröaan pëen nemaan ëa. ¹⁰ Won. Anutuuk ten pim ya omnaröaanta kön wiewë ngön pipët Mosesën ök maan retëng ëa. Omën ya yamëngkaupre këët oröön yewaup piarip köp sëën nant öpënëak kön wiewë ya mëmpna pöt yok pangk. ¹¹ Tenök arim lupöt kosang sënëak ngönën ök niain wë. Pötaanök arök kangiiir koröpöökë kaamököt nimpunë pöt yok pangk naën ma? ¹² Ya omën muntarö koröpöökë kaamök pöt yemangk. Pötaanök ten wet réak ya yamëngkaurö pit il yemowasën nimpunëët pangk önaat.

Pël ëënaatak Kristo pim ngön ompyaut il wariinganëak pötön naën pas këlangön kat wiak ya yamëngk. ¹³ Ngönën omën Anutu pim tup kaöetak waur yaaurö pit omnaröak Anutuan yak kaömpöt wak wais wiin pötëaan nant yeö ar pöten ëwat wë.

Ën kiri ar yaauröeta animaö kiri yemangk pötëaan yeö. ¹⁴ Pöta ök Aköp Yesuuk ten pim ngön ompyaut ök yaaurö ar kat yawiauröak koröpöökë kaamököt ningkën önëak kosang wesak ök niiaut.

¹⁵ Ne pöt, arök koröpöökë omnant nam-punëak neniinan ëaut. Peeneeta pël ëënëak retëng naën. Won, ne omnantëën kimang neniingan. Kaömpötëën këën ëak wel wi-imëak yeem pöt arën kaömpëën neniingan. Ne arim naëaan omnant naön yaaö pötaan ërëpsawi yeë. Ën nem kentöök ar nenangkën yaëën pötaan ërëpsawi eim öma pöten kent yaë. ¹⁶ Nem ngön ompyaut ök ni yeë pötaan nemtën wak isak naëngön. Pöt Kristook ne pël ëëmëak kosang wesak neeaut. Ne pim ngön ompyaut ök naën yeëan talte pim ya mëmpëak neeaut wak wesak pötaan ya këlangön kaö ëëm. ¹⁷ Ya pipët nem könöök yamëngkem talte sum ömaaten kent kön wiim. Pël ëëmaatak ya pipët nem könöök naën, Aköpök epël ëëmëak nangkëu sum naön. ¹⁸ Pël ëa pötaanök ne kangiiir oröpöt yeö? Nem kangiiir yeö pöt epët. Ngön ompyaut ök niak kangiiir sumere omnant naön yaaup. Ngön ompyaut amëak ne kangiiir sumere omnant yok pangk ömaat pël newasën yaaup.

Pool pi omën pouröa inëën sa

¹⁹ Ne omën pouröa inëën wonöpök nem könöök ngönën ök niaan omën kësang pan Kristoë naë ré olanëak ar pouröa inëën saut. ²⁰ Ne Yuta omnaröa naë ya yamëngkem pitën ngönën ök maan Kristoë naë ré olapënëak pitëmtë yaaul yaaup. Mosesë ngön kosangta öngpök naönöpök omën pöta öngpök wëauröen ngönën ök maan Kristoë naë ré olapënëak pitëm yaaul yeem pim ngön kosangöt ngaarëk yewaup. ²¹ Tapël omën munt Moses pim ngön kosangta ënëm naën yaauröa naë ya yamëngkem arën ngönën ök niaan Kristoë naë ré olanëak neenta Mosesë ngön kosangta ënëm naën yaaup. Mosesë ngön kosangta ënëm naënëpök Anutuu ngön kosangët wa noolaan, Kristoë ngönte ngaarëk yewaup. ²² Omën pitëm kön wi kosang yewesaut wiap, omnant ëëpënëak kön selap yaë piporöa naë ya yamëngkem pitën ngön ök maan Kristoë naë ré olapënëak pitëm ök yesën omnaröak neen kön wiin wiapöp pël yewas. Omën pouröen ngönën ök niaan narö Kristoë naë ré olaan utpetetakaan kama niöpënëak arim ök saut. ²³ Nem pël yeë pipët ngön ompyaut kaö sëën nemëntta këët ömëak yeë.

*Anutuu omën këët öpenaataan wëë ngenti-
ipa*

²⁴ Ar omën epëten ëwat wë. Ngasam yaarek omën pourö nener il wasëpënëak pöömpö sëpnaat. Pël ëëpnaatak wet réak

sê yaô ëaurek orôopna pöpök këët öpnaat. Pötaanök Anutuü omên këët önëëtaan weë ngentieë. ²⁵ Omên ngasam ëak nener il wasëpenëak yaë piporö weë ngentiak koröpöökê këlangön yaaô pöten kön nawiin yaë. Pit omên lëngë sépna pötëenta pël yaë. Ën tiar pöt Anutuü naëaan omên weë panë om wiakaim wiaapnaataan tapël ëëpa. ²⁶ Nemëntta pöömpö yaaupë ököp. Ne pöt leng ëëmëak yaô ëaurekên it kökö ngënal yesaup. Ne omên mor yamö pöpë ököp. Ne köntak namöön yaaup, kaëngk mööngönëak këëkê itneë yamöaup. ²⁷ Omên namp ngasamtak muntapök il mowaspanëak pimtë koröpö weë yewas pöl utpet ëëngönëak nem koröpöökê kentre kaur pöt ngep yaalmëaup. Nemtok ngönën ök niain olëak kö sungönëak pël yaaup.

10

Moröktak wiap sënganëën ngarangk këëkê ëëpa

¹ Karurö, ne ar tiarim ëarö, Mosesring wakaimaurö, pitëm imautön ëngk ma e wasnganëën ök niamaan kat wieë. Anutuü pi kepiltak kaka elmëak kanö pet elmëën pit seim i kaö Köp Mõau olëak sa. ² I yamëa pöta ök kepil pötak kaka elmëën i kaö ilën irë olëak së Moses pim omên sa. ³ Pël ëën Anutuü pim Pulöök kaömp tekeri wes mena pöt pit pourö në sa. ⁴ Iteta Pul tapöök tekeri wes mangkên në sa. I pitëm në sa pöt kël Pulöök pet elmëa pöökään yaaröön kolak neima. Kël pöökê yapinte Kristo. Iit kël pöökään yaaröön nëën kaamök elmëeima pöl Kristook pit kan yesën pitring wë kaamök elmëeima. ⁵ Pël ëautak pitëm tekrakaan pouröak utpetat ëeima. Pötaan Anutuü këëpöt kön mowiin yang mopöök wel wi won sa.

⁶ Pitëm naë omnant oröa pötök tiarën pepanöm yenia pël yaë. Pitëm ëa pöl tiar omnantön warre kaur ëënganëak pël yaalni. ⁷ Pitëm tekrakaan narö pitëm ëa pöl Anutuü urtak omp ak kaaröraan ngëëngk wesak yaya manganok. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Omnarö wel aisëëë iire kaömp nak wal ëak tan uröore ngasam paspas ë pël eima.” ⁸ Pit naröa ëa pöl tiar öngre omp nga ëënganok. Pit pël yaëën Anutuü pitëmëën ya sangën elmëën omên kësang pan 23,000 ëak kët kopëtetak wel wia. ⁹ Pit naröa ëa pöl tiar Aköpön morök elmëëngan. Pit pël yaëën kamal ngaaröak mëngkên wel wia. ¹⁰ Pit naröa ëa pöl tiar Anutuü kaaö ngön angan. Pit pël yaan Anutuü pim ensel ngaap wes mëën mëngkên wel wia.

¹¹ Omên muntaröak Anutuü kasëng mempanëak pepanöm elmëëpënëak omên pipot pitëm naë oröa. Akunet pet irëpënëak yaëën wë eporö tiarta kön tektek sëpenëak

ngönëntak retëng ëa. ¹² Pötaanök ar narö arimtën kön wiin isën tiarim ëarö il wesak wë pël yewas pörö ar wiap sak utpet ëënganëën ngarangk këëkê ëëë. ¹³ Morök ke nentere nent ar utpet ëëneak arim naë oröa pöt arimënt pëën won, omên pouröa naë yaarö. Pipot arim naë yaaröön ar yok pangk Anutuü kön kosang wiaan puuk kaamök elniin morökta weëre kosang pötak wa nuulaan wiap nasëngan. Won, ar moröktak wëën pi kaamök elniin weë sak tauaanëët.

Anutuü ënëm yeem urmeraröa ënëm naëngan

¹⁴ Pötaanök, nem kar panëërö, ar omp ak kaaröraan ngëëngk wesak yaya yamëëaut kasëng meneë. ¹⁵ Ar könringörö. Pötaanök nem niama epët kat wiak kön wi pet ëëë. ¹⁶ Wain iit kelöntak lë mëak welaköt elmëak Anutuü yowe yamëëa pöta songönte tiar ëwat wë. I pipët Kristo pim i tiarimëën lë mëa pöt. Tiar wain i pöt yenem piiring lup kopëtemer sak wë. Ën kë pelak yen pöt, yenem pim möönre koröpö këra yetaprak möa pötak yal yeë. ¹⁷ Kë kopëtet wiaan tiar pourö yen. Pötaanök tiar selap pöröak erën ëak möönre koröpö kopëtaö pël sak wë. ¹⁸ Israel omnaröa yaaütön kön wieë. Omên animao Anutuü kiri yemangk pöta kaut yen piporö pit kiri ar yaaütak Anuturing lup kopëtemer mowasëpënëak pël yaë. ¹⁹ Nem yeniak pipta songönte pöt tolëël? Ne, “Omp ak kaaröro pit kaarö,” ma “Omnaröak pitëmëën kiri yemangk pöt kaöat,” pël yeniak ma? ²⁰ Won, ne epël yeniak. Omên ngönën wonörö pitëm kiri yemangk pöt Anutuü won, urmeraröaan yemangk. Pël yaëën ar pitëmëën kiri mampööre pitring kaömp ngawi në pël ëëneëten ne kaaö yaë. ²¹ Aköpë i kelöntak yenauroak urmeraröaktakaan nëmpena pöt pangk naëpan. ²² Ar utpet pipot ëënë pöt Aköp ya sangën mongawisën nimpënaat. Pi weëre kosangringëp, ar weëre kosang wonörö. Pötaanök pi ya sangën mongawisngan.

Anutuü ping wesak maim öpa

²³ Arök, “Tiar omên pout yok pangk ëëpenaat,” pël yak pöt yaap yak. Pël yaketak omên poutök kaamök naalniipan. Arök, “Tiar omên pout yok pangk ëëpenaat,” pël yaketak omên poutök kosang naniwaspan. ²⁴ Ar arim omnant ëëneëten kön wiinganok, arim karurö kaamök elmëëneëten kön wieë. ²⁵ Animaut uröm kaataakaan önë pipotön, “Epot omp ak kaaröraan kiri elmëa ma won?” pël ëak kön selap ëënganëp neë. ²⁶ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Yangerere yangerak omnant wia epot pout Aköpëët.” Pël wia pötaanök tiar yok pangk omên pout nëmpenaat. ²⁷ Omên ngönën wonöröak ar pitring kaömp ngawi nënëak

yas niak kaõmpre animaut ningkèn pötön, “Epot omp ak kaaröröaan kiri elmëa ma won?” pël ëak kön selap eënganëp köntak neë. ²⁸ Pël eëñëetak omën namp nim naë õpnaapök animaõ pötön, “Epot omp ak kaaröröaan kiri ëaut,” pël õk niaan pöt pi utpet mowasën pim lupmer utpet eëpanëën nënganok. ²⁹ Pipot nëën arim lupöt utpet sepanëën won, arim karipë lupmer utpet eëpanëak yeniak. Ar nampök epël an koröp. “Ne tol eëñ omën animautön kön selap yaë pipopön kön wiak nanën eëm? ³⁰ Ne Anutuun animautaan yowe mëak yenën omnaröak nem yena pötaan utpet wesak neneapan.”

³¹ Pël aan ne epël yeniak. Ar iire kaõmp neëre omën nant ë pël eëñëak pöt Anutuun ping wesak aõök eën. ³² Yuta omënre omën muntaröere ingre mor saurö wiap sëpanok pël elmëëngan. ³³ Nem yeë pöl eëë. Nem omnant yeë epot omën pourö kaamök elmëëmëak weë ngentiak yeë. Nemtëën naën, omën pourö kaamök elmëëñ ompyaõ sëën Anutuuk utpetetakaan kama moõpënëak yeë.

11

¹ Ne Kristoë kanöök ing mësëak pim õk yeë arta tapël nem yeë epël eëë.

Ngönënë wa toptak ompyaõ eëpenaata ngõnte

² Ar omnant nem niaul yeem ngön õk niaut taë wak wëën ne arën kön wiin ompyaõ yaë. ³ Pël yeëetak nem kentöök ar epëtenta ewat sënëak kent yaë. Ompöröak õngörö ngarangk ëa. Kristook ompörö ngarangk ëa. Ën Anutuuk Kristo ngarangk ëa. ⁴ Tiarim yaaul omp namp pim kepönö kör koëak wëën pöt omnaröak itenak. “Pi omën munt nampë ikanöök wë,” pël ya. Pël yaatak omp namp ngönën tuptak Anutuun õk maõre pim ngõnte tekeri wesak aõ pël eëpna pöt pi omën munt nampë ikanöök won. Pötaanök pël yeem pim kepönö kör koëëpna pöt utpet ëak pim Kaõap Kristo eõ mongawisëpnaat. ⁵ Ën õng namp ngönën tuptak Anutuun õk maõre pim ngõnte tekeri wesak aõ pël yeem pim kepönö kör nokoëën wëën pöt omnaröak piin, “Ompöpë ikanöök naõn wëa,” pël aan pim ompöp eõ mongawisëpnaat. Pöt õng kan pas yaaõ namp pim kepön epöt kat ë olëak wë utpet yaë pöl pim kepönö kör nokoëën wëa pötak utpet sak õng ke pöpë õk sëpnaat. ⁶ Õng namp pim kepönö kör nokoëën eëpënëak pöt pim kepön epöt kat ë olap. Pël eëpnaatak õng namp pim kepön epöt kat ë olaan omnaröak piin kön wiin, “Pi õng kan pas yaaõ namp,” pël wasën pi eõ kësang sëpnaat. Pötaanök õngörö pipël ëak eõ sëpanëën pitëm kepönöt kör koëëp. ⁷ Ompöp pi Anutu pim õk wë pim weëre kosangre ë

rangi pöt pet yaë. Pötaanök pi Anutu õk kaõ sak wë pöt pet eëpnaataan pim kepönö kör nokoëëpan. Ën õngöp pi ompöpë iri wë pöt pet eëpnaataan pim kepönö pangk kör koëëpnaat. ⁸ Pöta songõnte epët. Anutuuk ompöp ket eëpënëak õngöpökaan kaut naõn. Õngöpökëer ompöpökaan kaut wak ket ëa. ⁹ Tapël ompöp pi õngöpëën yak ket naën. Õngöpökëer ompöpëën yak ket ëaup. ¹⁰ Pël ëa pötaanök õngöp pi ompöpë iri wë pöt pet eëpnaataan kepönö kör koëak õpnaat. Pël eëñ pöt enselöröak pötën itaangkën ompyaõ eëpnaat. ¹¹ Pël eëpnaatak tiar õngre omp Aköpë wëwëetak namp nerak naõn, namp-namp kaamök ëak wë. ¹² Nem yeniak pipta songõnte epët. Anutuuk õng wetëëp ompöpökaan ket eëñ kanguir pörëkaan wais peene wë epöök pöt õngöröak ompörö yawil. Omën pout Anutuuk maan oröak wia.

¹³ Ar omën epëten kön wieë. Õngörö pitëm kepönöt kör nokoën wë omnaröa tektrak Anutuun õk mapna pöt yok pangk pël yewas ma? Pël naëpan. ¹⁴ Tiarim wëautan ar ewat wë. Omp namp õngöröa õk pim kepön epöt wali sëpna pötak omnaröak eõak mapnaat. ¹⁵ Ën õngörö pit ngan ep waliit pitëm kepönöt kör koëëpënëak Anutuuk menaurö. Pötaanök õng namp pim kepön epöt wali sëpna pöt ompyaõ. ¹⁶ Omën namp ngön epët komun uröpna pöpön epël memaat. Ten Kristoë ngön yaaõ omnaröere Anutu ingre mor sa pourö epël pëen yaaurö.

Korin omnaröak Aköpë këere iit utpet wesa

¹⁷ Ar Anutuun yaya manëak wa top yeëan pötë ompyaõ newasën, utpet yewesan. Pötaanök nem yeniak epët, arën kön wiin ompyaõ won. ¹⁸ Ne wet rëak epël niamaan. Ar ngönënëën wa rongan yaëñ arim tektrak komre kap yaaröa pël aan ne kat wiin yaap koröp yaarö. ¹⁹ Ne kön wiin komkap pipot pas naaröön, ar yangerkë omnarö yak arën ökre was elniin ngönëntak kosang yes porö tekeri wasëpënëak yaarö. ²⁰ Arim ngönënëën wa top yeëan pötë Aköpë këët nënëak yeem irikor yeëan. ²¹ Ar epël yeëan. Kaõmp nënëak Aköpön kön nawiin apre pap arim kaõmp wak yesan pöt neenemet yenan. Pël ëak narö iire kaõmp kësang nak kön irikor yaëñ narö këen wë. ²² Elei, ar pipël eëñëak pöt arim kaatë nënëëtep won ma? Ma ar kön wiin Anutu ingre mor saurö pipël elmëak ngöntök yaaurö eõ yemowas pöt pangk yaë ma? Arim yeëan pötaan tol niam? Kön wiin ompyaõ yen pël niam ma? Won, pël naëngan.

Aköp Yesu pim ruurö këerë i elmëa

²³ Ne ngön ngaan Aköpë naëaan wa pöt niaut. Pöt epël. Aköp Yesuuk Yutasök piin ngaröen kup mowia rök pötak kaõmp nent

wak ²⁴ Anutuun yowe meäk pelak epël ök mëëa. “Epët nem mësëpët. Arimëën yak pëël elniak wel wiimaat. Neim önëël nem elniauten kön wieë neim önëët.” ²⁵ Pël meäk kaömp pöt nëën wain kelönte tapël wak yowe meäk epël mëëa. “Wain i epët sulöp ngolöpta nem iit. Wain i epëtak ne wel yawiem nem iit olama pötaan Anutuu omnaröaring sulöp pöt kosang yewas pöt pet yaalni. Neim önëël nem elniauten kön wieë neim önëët.” ²⁶ Pël äaan ar këere i nënëël Aköpë wel wiauta songönte tekeri weseim wëën kaalak waisëpnaat.

Namp pi Aköpë këere iit utpet wesak pöt saun koirëpnaat

²⁷ Pël wia pötaanök omën namp Aköpë iire këët pas köntak nëmpna pipop Aköpë möönre koröpre i pöt utpet wasën saunaring eëpnaat. ²⁸ Pötaanök ar këere i nënëak pöt wet rëak arim lupöt wa kom ëäkök nën. ²⁹ Pöt namp pim lupmer wa kom naënrek Aköpë këere iit köntak nëmpna pöt pim saunaring nëmpna pötaan Anutuuk këlangön mampnaat. ³⁰ Ar pël yeëan pötaanök arim naëaan narö kësang weëre kosang won, yauman yaëën narö wel yawi. ³¹ Ën tiarimtok tiarimtë lupöt wotpil wesak wa kom yeëan talte Aköpök wa kom elniire këlangön nimpö pël naën eëpën. ³² Aköpë tiarim lupöt wa kom yaalni pöt yang omnaröaring kö sënganëak këlangön yaningk.

³³ Pötaanök, karurö, ar Aköpë këere iit ngawi nënëak wa top yeem pöt neneren kor ëën pourö wais pet irënak ngës rë pël ëën. ³⁴ Ar këën panë ëën pöt arimtë kaatë nën, wa toptak utpet ëën kangut orö nirëëpanëën.

Ngön muntat nemtok naë waisak ök niak ngan rë nimpaaat.

12

Ngëëngk Pulöök weëre kosang ke nentere nent yaningk

¹ Tiar ngönën yaat mëmpenëak Ngëëngk Pulöök weëre kosang ke nentere nent yaningk. Karurö, ne ar pöta songönten këëké ëwat sënëak kent yaë. ² Ar ëwat wë. Ngaan ngönën köpël wëën yang omp ak wëwëat wonörök wer niön pitëm ënëm seimaurö. ³ Ne epël niamaan kat wieë. Omën namp Anutuu Pulöök kaamök elmëën pöt, “Yesu sasa kö sëpën,” pël nemaan eëpnaat. Ën namp Ngëëngk Pulöök kaamök naalmëën ëën pöt, “Yesu pi Aköp,” pël nemaan eëpnaat.

⁴ Pulöök Aköpë ngönën ya ke nentere nent mëmpenëak weëre kosang yaningk, Pul pö kopëtaöök. ⁵ Tiar Aköpë ya ke nentere nent yamëngk, Aköp pöp kopëtap. ⁶ Aköpë ngönën yaat mëmpena kan ke naöre naö wia. Anutu pöp kopëtapök tiar omën pourö neenem weëre kosangöt ninak ya pipot mëmpenëak kaamök yaalni. ⁷ Pulö pi

ngönëntak ompyaö wesak öpenëak neenem weëre kosangöt kom ëak yaningk. ⁸ Namp pi Pulöök weëre kosang mangkën ngönën ëwat kaö panë apnaat. Ën namp pi Pul tapöök weëre kosang mangkën ngönën öngpököt wa kotiak apnaat. ⁹ Namp pi Pul tapöök weëre kosang mangkën Anutuu yaat kosang mëmpnaataan kön wi kosang yewesautaring öpnaat. Ën namp pi Pul tapöök weëre kosang mangkën yaumanörö ompyaö mowasëpnaat. ¹⁰ Namp pi Pulöök weëre kosang mangkën ya it ngolöpöt mëmpnaat. Namp weëre kosang mangkën wetete ngön apënëak kön tektek mowasëpnaat. Namp weëre kosang mangkën Pulööre urmerarö pitëm yaautë songönte kom eëpnaat. Namp weëre kosang mangkën këm ngön ngolöpöök apnaat. Namp weëre kosang mangkën këm ngön ngolöpöök ök aan kaip tiipnaat. ¹¹ Ya pipot pout mëmpenëak Pul kopëtapöök tekeri wes yaningk. Pël elniak pimtë könöök omën pourö neenem weëre kosangöt kom ë yaningk.

Tiarim koröpö kopëtaö, kaut selap

¹² Omnarö tiar tiarim koröpö kopëtaö. Ën koröpöökë kaut selap. Pël ëën pipot erën ëën koröp kopëtaö pël yaë. Pöta ök omën selap eporö Kristoorring erën ëën kopëtap pël yaë. ¹³ Tiar narö Yuta omnarö, narö omën muntarö, narö inëën yaaurö, narö inëën naënörö. Pël äaap tiar Anutuu Pulöök wa niulëën möönre koröp kopëtaö yeö. Anutuuk pim Pulö ningkën tiar pourö pim Pul kopëtaö wak wëën tiarim lupötë wë.

¹⁴ Tiar ëwat wë. Koröpöökë kaut kopët nent won, selap. ¹⁵ Pötaanök ingesök tol ëak epël apën? “Ne mores won pötaan koröpöökë kaut won.” Pël aö omën koröp ëlö sëp wesak pëlëër së öpën ma? Pël naëpan. ¹⁶ Ën katëëpökta tol ëak epël apën? “Ne itö won pötaan koröpöökë kaut won.” Pël aö omën koröp ëlö sëp wesak pëlëër së öpën ma? Pël naëpan. ¹⁷ Koröp pouuk itöt pëën wëanëën tol ëak ngön kat wiipën? Ën koröp pouuk katöt pëën wëanëën tol ëak wot mööpën? Pël naëpan. ¹⁸ Anutu pi ëwat wë. Pim könöök koröpöökë kaut neenem öpnaarek moulmëa. ¹⁹ Koröpöökë kaö epot ke kopëtet pëën ëanëën koröp ëlö yok pangk wi naön ëan tapön. ²⁰ Pël naën. Tiar pöt koröpöökë kaut selap pötök erën ëën kopëtaö pël yaë.

²¹ Itöök moresën epël nemapan. “Ni kaamök naalmëën ëëmëetak nemënt yok pangk ömaap.” Ën kepönöökta ingesën epël nemapan. “Ni kaamök naalmëën ëëmëetak nemënt yok pangk ömaap.” ²² Won, tiarim koröpöökë kaö nantön kön wiin kaöat won pël yewas pipot won eëpena pöt ompyaö naön eëpena. ²³ Ën tiarim koröpöökë kaö

nantön kön wiin pasut pël yewas pipot ompyaõ wesak ngarangk eëpenaat. Ën eõaatta ompyaõ panë wesak kör koëëpenaat. ²⁴ Pël eëpnaatak koröpöökë kaõ nantön tiar itaangkën ompyaut pël yaë pipot kör nokoëën eëpenaat. Anutu pimtok tiarim möönre koröpöt ket elniak kaõ nantön utpetat pël yewas pipot puuk kön wiin ompyaõ eën kör koëëpenaat. ²⁵ Pël eëpena pötaanök tiarim möönre koröpöök komre kap pöt naën eëpenaat. Kaõ pout nener kaamök eëpënëak äaut. ²⁶ Koröpöökë kaõ kopët nent këlangön kat yawiin pöt pout këlangön kat wiipnaat. Ën kaõ nent ompyaõ wëën pöt pout ompyaõ öpnaat.

²⁷ Ar pöt erën eën Kristo pim möönre koröpö pël yeë. Ën neenem wëwëetak pöt pim koröpöökë kaut pël yeë. ²⁸ Pël yaëën Anutuuk pim ingre mor saurö tiarim naë ya omnarö epël ulmëa. Wet rëak ngön yaaõ omnarö ulmëa. Pöröaarek tektek ngön yaurö, pöröaarek rë yemoulaurö, pöröaarek ya it ngolöpöt yamëngkaurö, pöröaarek yauman ompyaõ yewesauröere omnarö kaamök yaalmëauröere ngarangk yaalmëauröere këm ngön ngolöpöök yaurö pël ulmëa. ²⁹ Anutuuk pourö ngön yaaõ omnarö pël naulmëën ëa. Pourö tektek ngön apënëak naulmëën, pourö omnarö rë moulöpënëak naulmëën, pourö ya it ngolöpöt mëmpënëak naulmëën, ³⁰ pourö yauman ompyaõ wasëpënëak naulmëën, pourö këm ngön ngolöpöök apënëak naulmëën, pourö këm ngön ngolöpöök ök aan kaip tiipënëak naulmëën. ³¹ Anutuuk ar ngönënë yaat mëmpunëak weëre kosang nimpra pöt taltak kaõet pöt wël ëak önëën kosang eëë.

Pël yaëën nook kan ompyaõ panë epö pet elniimaan.

13

Lup sant yaauta ngönte

¹ Ne ka nantëeröa ngön kõngkômötëere en-selöröa ngön kõngkômötë omnarö pangk kat wiipnaat pël yeem lup sant naën yeëanëën nem ngön yaaut kuupre into ngönötë yaan omnaröa ngön këet kat nawiin yaë pöl kõntak yeëan tapön. ² Ën ne tektek omnaröa ök wë ngönën tekeri wasööre ngön õngpökötë ewat poutë songönöt ewat weëre tomönötön mop wiipënëak kön wi kosang wesak maan pël ë pël yeem lup sant naën yeëanëën omën pasuröa ök wëan tapön. ³ Ma nem omnant kom ëak omën ngöntök yaurö mampööre Kristo pim ngöntaan yak maan narök newak es newaliin wel wi pël yeem lup sant naën yeëan talte kangut naön eëm.

⁴ Omën lup santring wëa pörö ya wiap-taring wë sant yemowesaurö. Pit omën muntaröa omnantëën kön utpet mowiire

pitëmtën kön wiin isën kõlokkölok ë pël naën yaurö. ⁵ Pit omnant omnaröak kön wiin omën muntaröen naalmëëpanëët eën pöt pël naën yaurö, keimön naën yaurö. Pit ya sangën naën yaurö, utpet yaalmëën kangir naalmëën yaurö. ⁶ Pit utpetatëën erëpërëp naën, ompyautëën erëpërëp yaurö. ⁷ Omën lup santring wëa pörö omnaröak utpet yaalmëën kosang sak wë elmëëpnaatön ompyaõ eëpnaat pël weseë Anutuun kön kosang wiak pim ompyaõ eëpna pöten korkor eim wë këlangön kat yawiem kosang sak wëaurö.

⁸ Lup sant yaaõ pöt kö nasën eëpnaat. Ën tektek omnaröa ök Anutuun ngönte tekeri yewesa pöt kö sëpnaat. Këm ngön ngolöpötë yaaõ pöteta, kö sëpnaat. Ën ewat ke nentere nent pötta kö sëpnaat. ⁹ Pöt epël. Tiar ewatöt kaut pëën ewat wë. Ën Anutuun ngönteta kaut pëën tekeri wesak yaurö. ¹⁰ Ënëmak Anutuu wais omën poutë songönte tekeri wes nimpnaatak kaõ kot pipot kö sëpnaat.

¹¹ Ne ngaan koturöa ök wë pitëm ngön ya pöl aimaut. Pël ëak koturöa kat yawi pöl kat wieimeë pitëm könötë wia pöl wiakaimaut. Pël äautak omp kaõ sak koturöa yaaõ pöt ent ë olëaut. ¹² Tiar kõnitweri këere wot kante itenak këkë itnaangkën yeë pöl peene Anutuu songönte itenak om kotte pëën ewat yes. Ënëmak Kristoë tekeri sëpnaatak ëõ ningkën piin këkë itaampenaat. Peene pöt tiar Anutuu songönte kaut pëën ewat wë. Akun pötak Anutuu tiarën ewat panë wë pöl pim songön pout ewat sa pet irëpenaat.

¹³ Pël eën kosang wiaapna pöt epot. Anutuun kön wi kosang yewesautere piin kön kosang wiak pim ompyaõ eëpnaaten kor wëautere lup sant yaaut, omën nentepar nent pipot kosang wiaapnaat. Lup sant yaautakëer kaõet.

14

Pulöök weëre kosang yaningk pöta ngönte

¹ Ar lup sant yaaut kaõ wesak kosang ngentiak arim karurö sant elmëë. Pël ëak pöt ngönënë weëre kosang Ngëëngk Pulöök yaningk pipot önëën ök eëë. Pipot Anutuun ngönte tekeri wasënëak weëre kosang yaningk pipot önëën wet rëak ök eëë. ² Pöta songönte epël. Omën këm ngön ngolöpöök ya pipop omnaröen nemaan, Anutuun yema. Pi Pulöök elmëën ngön ëlëöpöt ök yaan omnarö kat nawiin, Anutuukëer kat yawi. ³ Pël yaëetak omën Anutuu ngönte tekeri wesak ya pipop omnarö kaamök elmëak pitëm kön wi kosang yewesaut taë wasën kosang sak öpënëak yema. ⁴ Omën këm ngön ngolöpöök ya pipop pimënt kaamök yaë. Ën omën Anutuu ngönte tekeri wesak ya pipop ingre mor sa pourö kaamök yaë. ⁵ Ne ar pourö

kém ngón ngolöpötë anëak kent yaë. Ën Anutuun ngönte tekeri wesak anëak kent kaõ pan. Omën Anutuun ngönte tekeri wesak ya pipop omën kém ngón ngolöpöök ya pöp il yewas. Ën namp kém ngón ngolöpöök yaan nampök kaip tiak ingre mor saurõ kaamök elmëëpna pöt omën kém ngón ngolöpöök ya pipop ya kaõ yamëngk. ⁶ Pötaanök karurõ, ne arim naë wais kém ngón ngolöpöök ök niaan pötak pangk kaamök naalniipan. Pël ëëmaatep arim naë wais Anutuun ngón ök neea pöt niam ma ëwat nent nimp ma pim kém ngönte tekeri wesak niam ma ngónën rë niulõm pël ëëma pötaar kaamök elniipnaat.

Anutuun ngönte apenëak kém ngón ngolöpötë pangk naëngan

⁷ Ar omën pasut nger pëëp köntak mëmpööre wëlemp köntak tang mö pël yaëën ngón këët pangk kat wiin ma? Kat nawiingan. ⁸ Ën kuupõ pas yamëngkën talëpök pangk kat wiak ngaëën ya pël wesak ko ëëpën? Pangk pël naëpan. ⁹ Pöta ök arta kém ngón ngolöp omnarõa pangk kat nawiipanëöök yaan talëpök pangk kat wiipën? Kat nawiipan. Arim ngónöt pas mopöök sëpnaat. ¹⁰ Yang epot poutë omnarõak kém ngón ke nentere nentak ngón ök ya. Pël yaatak köntak naën ompyaõ wesak yaan kat yawi. ¹¹ Ën omën nampök ngón ök neaan kat nawiin ëëma pöt puuk neen, “Maimap,” pël yenewasën nookta piin, “Maimap,” pël mowasumaat. ¹² Arim naë tapël wia. Ar weëre kosang Ngëëngk Pulöök yaningk pipot önëak kent yeë. Pötaanök weë ngentiin Ngëëngk Pulöök ulöl wes ningkën weëre kosang ingre mor saurõ kaamök elmëëpna pöt önëët.

¹³ Pötaanök omën kém ngón ngolöpöök apna pipop ngón pöt kaip tiin omnarõ kat wiipnaan Anutuun weëre kosang kimang map. ¹⁴ Pöt epël. Ne kém ngón ngolöp nem köpëltak Anutuun kimang mema pöt nem këmëtere lupmerök yaan könöök naën pas õpnaat. ¹⁵ Pötaanök ne tol ëëm? Ne Anutuun kimang nemtë ngöntak lupmerre könöök memaap. Ën Anutuun tan memaanta tapël memaap. ¹⁶ Ma ar namp lupmerök kém ngón ngolöpöök Anutuun yowe yëmaan omën ngolöp weëre kosang pöt naõn nim ngönte pangk kat nawiin ëëpna pipop tol ëak kat wiak kaamök ëak, “Yaap,” apën? Pël naëpan. ¹⁷ Ni yaap Anutuun yowe mamëëtak omën ngolöp pöp taë nemowaspan.

¹⁸ Ne ar pourõ il nuwesak kém ngón ngolöpöök ngón yaap yak Anutuun yowe yemak. ¹⁹ Pël yeëetak ingre mor saurõaring yaya yamëëautak nem kentöök ngón kopët omnarõa kat wiipnaatepar amëak kön yawi. Kém ngón ngolöp selap omnarõa pangk kat nawiin ëëpna pöt amaaten kaaõ.

²⁰ Karurõ, ngónöt kat wiak wël yaautaan rungaarõa ök ëëngan. Utpet yaaõ pötõnõkëër õngaarõa ök köpël ëëë. Pël ëak ngónöt kat wiak wël yaaõ pötaan kaõarõa ök ompyaõ wesak ëëë. ²¹ Ngónën ngón nent epël wia.

“Ne omën eporöen omën narõa ngón maimatëëre omën maimarõa kém ngónötë ök maan

pit nem ngönte kat nawiin ëëpnaat, Aköpök pël ya.”

²² Pötaanök tiar kön wiin Anutuuk kém ngón ngolöpötë ngón yaaut ngónën kat wiaurõaan won ngónën köpëlörõ pim weëre kosangõon pet elmëën itaampënëak kön wia. Ën kangiiir Anutuun ngönte tekeri wesak ök yaaut ngónën köpëlörõaan won kat wiaurõaan Anutuun songönte tekeri wasën itaampënëak kön wia. ²³ Pötaanök ar ingre mor saõ pourõ wa top ëak kém ngón ngolöpötë ngón aim wëën ngolöp ngónën kat yawiaurõere köpëlörõ ilëak itenak pöt arën kön wiin kaõkaõ yaë pël wasëpnaat. ²⁴ Ën ar ingre mor saõ pourõ Anutuun ngönte tekeri wesak ök aim wëën ngónën köpëlöp ma ngolöp kat yawiaup ilëak kat wiak pöt arim yaauten itenak pim saunatõn kön wiipnaat. Pim tekeri wesak yaan kat wiipna pötök pim utpet yaaut kom ëën ²⁵ pim lupmeri omnant wiëëa pöt tekeri sëën itenak rar rë wesirak Anutuun yaya mëak epël niapnaat. “Yaap Anutu arim tekarak wë,” pël niapnaat.

Ngónënëën wa top yaautë ompyaõ wesak ëëpa

²⁶ Karurõ, ne tol niam? Arim Anutuun yaya manëak wa top ëënëëtë nampök tan nent apnaat, nampök wetete ngón apnaat, nampök Anutuun ngón ngolöp mena nent apnaat, nampök kém ngón ngolöp naõök apnaat, nampök kém ngón ngolöp pöt kaip tiipnaat. Pipot pout yaëën ingre mor saurõ kaamök elmëëp. ²⁷ Kém ngón ngolöpötë anëak pöt pourõak anganok kopët naar ma naar namp pörõak kopët pöpöp yaan nampök songónöt kaip tiak ök niap. ²⁸ Ën omën kaip tiipnaap won ëën pöt kém ngón ngolöpötë anë pörõ ingre mor saurõa wa toptak anganok. Namp pi pël apënëak pöt pëëntak Anutuun map. ²⁹ Ën Anutuun ngönte tekeri wesak anëak pöt omën naar ma naar namp aan muntarõ ngón pöt kat wiak kom ëëë. ³⁰ Namp pi wel aisëaan Anutuuk ngón nent apënëak kön weswes elmëën wal ë apënëak yaëën pöt wet rëak tauëë ngón yaaup leng ëëp. ³¹ Ar pourõ Anutuun ngönte pangk tekeri wesak anëët. Pël yeem pöpöp aan kat wiak nener lup kosang wasënëët. ³² Omën Anutuun ngönte tekeri wesak ök yaaõ pörõ pitëm ngón apna pötõn ngarangk ëëë ök apën ma won pöt kön wiip. ³³ Pöt Anutu pi tiar omnant

irikor eëpenaaten kaaö, mayaap öpenaaten kent yaaup pötaanök.

Ka nantë Anutuu omnaröa wa topötë yaaul³⁴ ar ngönëneën wa top yeem öngöröak ngön angan. Moses pim ngön kosangtak öngörö ompöröa ikanöök öpën pël wia.³⁵ Öngörö, arök wa topötë ngön anë pöt eöaringët. Pötaanök ar ngön nantë songönöt ewat sënëak pöt arim kaatë ompöröen pëel maan ök niap.³⁶ Elei, Korin omnarö ar kön wiin arimtokëer omën muntarö il wesak Anutuu ngönte ewat panë wë. Ar kön wiin Anutuu ngönte wet réak arim naë oröön ök aimaurö ma? Ma arimtokëer kat wiaurö ma? Pël won.

³⁷ Arim naëaan namp pi pimtën kön wiin, “Ne Anutuu ngönte tekeri wesak yaaup,” ma “Ne ngönëne weëre kosang nant Pulöökë naëaan waup,” pël eëpna pipop pi nem ngön retëng yeë epëten Aköpë ngön kosangët pël wasëp.³⁸ Namp ngön epët kat wiak yaap newasën eëpna pipopön, “Anutuu ngönte tekeri wesak yaaup,” pël nemangan.³⁹ Pötaanök, karurö, ar Anutuu ngönte tekeri wesak anëetaan weë ngentieë. Pël ëak këm ngön ngölöpötë yaaup kan wariingan.⁴⁰ Ar ngönëneën wa top yaaütë omnant irikor eënganëp ompyaö wesak eëë.

15

Kristo wel wiak wal ëa

¹ Karurö, nem Kristoë ngön ompyaut ök niaan ar kat wiak wak wë pipët kaalak ngölöp wes nimpaan.² Ngön ompyaö pipët ök niaan wak pötakël wëen pöt Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaat. Om pas kön wi kosang wesana talte pël naalniu eëpën.

³ Omën kaöet Anutuuk neen neaan kat wiak nook arën ngës réak ök niiaut. Pöt epët. Ngönëntak Kristo pi tiarim saunatëen wel wiipënëak ëa pöl ëaup.⁴ Pël ëak ngönëntak eëpënëak ëa pöl yang kel weerën kët nentepar nent won sëen kaalak wal ëaup.⁵ Pël ëak wet réak Pitaan eö pet elmëak ënëmak pim ru 12 pöröen eö pet elmëa.⁶ Pörekaan pim ru kësang pan 500 pörö wa top ëak wëen eö pet elmëa. Omën pörö narö wel wiin kësang om öp wë.⁷ Pörekaan Sems eö pet elmëak ngön yaaö omën pouröen eö pet elmëa.⁸ Pël ëaupök ënëmak ne runga kar yawil pöpë ök utpet yaaupön eö pet elnëaut.⁹ Ne ngön yaaö omën nem karuröa ök won, utpetap. Ne Anutuu ingre mor saurö mënak utpet weseimaup yak ngön yaaö yapinte nenëanganë salëp.¹⁰ Anutuuk komre kolap elnëak pim ngön yaaö omën wes neulëën wë. Pim komre kolap pöt nem naë mos naën ëaut. Nook ngön yaaö muntarö il wesak ya kaö mëneimaut. Pöt nem weëre kosangöök won, Anutuu komre kolap elnëa pötak mëneimaut.¹¹ Nook ma pitök ngönën

ök niaan pöt kotte. Kaöet pöt ngönën kopëtët ten pouröak ök niaan kat wiak kosang wesana.

Wel wiaurö weletakaan wal eëpenaat

¹² Tenök, “Kristo weletakaan wal ëaup,” ngönëntak pël ök niaan tol eënak arim naëaan naröak, “Wel wiaurö weletakaan wal naëpan,” pël aim?¹³ “Wel wiaurö weletakaan wal naëpan,” arim ngön pöt yaap pöt, “Kristo weletakaan wal naën ëa,” pël apa.¹⁴ Kristo weletakaan wal naën ëanëen tenim ngönën ök yeniiatre arim piin kön wi kosang yewesaut kë naën ëan tapön.¹⁵ Pël ëak pöt pëen won. Ten Anutuun epël niiaut. “Pi Kristo weletakaan wal ë ulmëaup,” pël niiaut. Wel wiaurö wal yaaut wi naön ëanëen Anutuuk tol ëak Kristo wal ë ulmëan tapön. Pël eën tenim ngön yeniak epötön kön wiin, “Pit Anutuu ngësël wesak kaar yaaurö,” pël ëan tapön.¹⁶ Tiar, “Wel wiaurö weletakaan wal naëpan,” ngön pël yeëan talte Kristoonta, “Weletakaan wal naënëp,” pël apen.¹⁷ Kristo wal naën ëanëen arim kön wi kosang yewesaut mos sëen utpetatë öngpök wëan tapön.¹⁸ Pël eën omën Kristoon kön wi kosang wesak wel wiaurö kö san tapön.¹⁹ Tiar Kristoon kön kosang wiak pim ompyaö elniipnaaten kor wëen yangerakë wëwë eptakökëer kaamök elnianëen omën muntaröak tiarën, “Kaökaurö,” pël wesak yangerakë yaköm yaaut il wesak yaköm kaö pan elnian tapön.

²⁰ Pël won. Kristo pi yaap wel wiak kaalak wal ëaup. Pi wet réak wal eën pim pël ëauten tiar kön wiin omën wel yawia eporö Anutuuk tapël weletakaan wal ë niulëëpnaat.²¹ Pöt epël. Omën kopëtap Atam puuk wel yawia pöt ngës rë nina. Tapël omën kopëtap Kristo puuk weletakaan wal yaaüt ngës rë nina.²² Pöt epël. Tiar Atamë ëarö pötaanök pim ëaul pourö wel yawi. Tapël Kristooring yal menak wë pötaanök Anutuuk weletakaan wal ë niulëëpën sa.²³ Tiar yaap wal eëpenëak ëa pöl eëpenaat. Kristo pi wet réak wal ëa. Pël eën ënem pim orööpnaatak pimëen sa pöröeta wal eëpenaat.²⁴ Pël eën omën pout won sëpnaat. Akun pötak pi yangerakë ngarangkre omën kaö yapiringörö kö mowesak Setenë weëre kosangringörö tapël elmëak pim omp ak ya pöt kë oröön Anutu pim Pepap kaalak mampnaat.²⁵ Peene pöt kaö sak wë pim yaat mëneim wë ënëmak pim kööre tokörö il mowesak pim omp ak ya pöt kë oröön Anutu mampnaat.²⁶ Kristo pi utpetat il wesak ënem wel yawiauteta il wesak won mowasëpnaat.²⁷ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Anutuuk moulmëen Kristoök omnant pout il wesak kaö sak wë,” pël wia. “Omnant pout” ngön pöten tiar kön wiin Anutuuk pimënta pötiring öpnaat pël newasën

ëa. Pöt Anutu tapöpök Kristo omnant pipotë kaö sak öpënëak moulmëa pötaanök. ²⁸ Pep pi omënerë omnant pout Kristoë ikanöök moulmëa pet irën Ruup Pep pim kaö wes moulmëa pöpë ikanöököl wëen Anutuuk tiar pouröa kaö sak öpnaat.

²⁹ Omën wel wiaurö kaamök elmëëpënëak i yamë pörö pitën tolël kön wiipen? Omën wel wiaurö weletakaan wal naën ëëpën talte oröpmorëen omën narö pit kaamök elmëëpënaa i mëëpën? ³⁰ Ën omnarö kët ël epotë utpet elniak këemre këlangönë rangk yanuulë pöten tolël kön wiipen? Wel wiaurö weletakaan wal naën ëëpën talte ten wal ëëpenaata ngönte ök yaan omën naröak pël naalniin ëëpën. ³¹ Kët poutë ne, “Omnaröak nem Anutuun yak ya yamëngk pötaan nempën ma won?” pël kön yawi. Ngön pipët ne tiarim Aköp Yesu Kristook yal menak wë arim wëwëatön ya ërëpërëp yaë pötaan pil yeniak. ³² Wel wiaurö weletakaan wal naën ëëpën talte nem Espes kak wakaimautak wal ëëpenaata ngönte ök yaan omnarö kent ngaaröa ök utpet elnëauta kangut naön ëëm. Wel wiaurö weletakaan wal naën ëëpën talte omnaröa ya pöl ëëpen. Pit epël ya. “Ëlpamök wel wiipenataak peenëer këere imën nëmpa.”

³³ Nant kaar niapanok. Ar utpet yaauröaring öné pöt pitök arim wëwëet utpet niwasëpnaat. ³⁴ Kön iririk pipot sëp wesak könöt wotpil wesak wë. Utpetat ëëngan. Ar kat wieë. Arim naëaan narö Anutuun köpël wë ënëm naën yeëan. Pötaanök ar kat wiak ëö sënëak yeniak.

Möönre koröp maimaö wak weletakaan wal ëëpenaata

³⁵ Naröak epël an koröp. “Wel wiaurö tol ëak weletakaan wal ëëpën? Pit möönre koröp ke tolëélöt wak wal ëëpën?” ³⁶ Ar pël aan pöt epël niamaat. Ngön pipët ngönën köpëlöröa ngönte. Ar omnant ngëntën mout söp ë yesën rengapöt yaarö. ³⁷ Arim omnant öpöt yangënt pöt möönre ëp ënëm orööpna pöt nangëntën, lëlëpöt pëën yangënt, korupaëere omën muntat. ³⁸ Anutu pim könöök lëlëp ke nentere nent pötë elmëen neenem möönre koröpöt yaarö. ³⁹ Wëwëetaring wëaurö tapël wiaan möönre koröpöt ke kopët naö won. Omnaröa möönre koröpö naö, imënröa möönre koröpö naö, intöröa naö, pisöröa naö, pël wë. ⁴⁰ Kutömweri wëauröere yangerak wëaurö tapël wë. Kutömweri wëauröa ë rangiat nant, ën yangerak wëauröat nant. ⁴¹ Këtëpë ëwaat maim, ngoonöpëeteta maim, ariatë ëwaatta maim. Ën ari pöt kom ëak neenem ëwa ke nentere nent wia.

⁴² Weletakaan wal yaauteta tapël wia. Möönre koröp yang kel yewer epö maimaö, utpet sëpnaö. Ën möönre koröp kaalak

wal ëëpna pö maimaö, utpet naëpanëö. ⁴³ Möönre koröp yang kel yewer pö weëre kosang won sak utpet sëen yang kel yewer. Ën weletakaan wal ëëpna pö ompyau, weëre kosangring wal ëëpnaö. ⁴⁴ Möönre koröp yang kel yewer pö yangerakëö. Weletakaan wal ëëpna pö kutömweriö. Yangerakë möönre koröpö wia pöl kutömweriööta wia. ⁴⁵ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Atam, wet réak oröaup, pi yangerakë wëwëetaringëp.” Ën Atam muntap ënëm oröaup, Kristo pöp, pi Pulööringëp yak wëwëeta pep sak wë. ⁴⁶ Pël ëaup Pulöökë wëwëet wet réak naaröön. Yang eprekë wëwëetakëer wet réak oröön Pulöökë wëwëet ënëm yarë. ⁴⁷ Atam wet réak oröaup, yangerakaanëp, Anutuuk yangetak ket ëaup. Ën Atam ënëm oröaup Kristo pöp kutömweriaanëp. ⁴⁸ Yangerakë omën pourö Atam Anutuuk yangetak ket ëaupë ökörö. Ën omën kutömweri wëwëet öpenaarö kutömweriaanëp Kristo pim ök öpenaarö. ⁴⁹ Tiarim möönre koröpö omën yangetak ket ëaup pimöökë ök wë tapël ënemak tiarim möönre koröpö omën kutömweriaanëp pimöökë ök öpenaarö.

⁵⁰ Karurö, ngön epët niamaan kat wieë. Tiarim yang koröp epöök Anutu kak nasëngan. Ma söpre tetring epöök kosang wieëaut pep nasëngan. ⁵¹ Kat wieë. Ne ngön ëlëëp epët tekeri wesak niamaan. Tiar omën pourö wel nawiangan. Narö öp wëen Anutuuk teëntom möönre koröp ngolöpö kaip ti nimpnaat. ⁵² Ënemak akun pet irëpna pötak ensel nampök kuup mëngkën it mësak yengaul pöta ök teëntom pan möönre koröp ngolöpö öpenaat. Kuup yamëngkën omën wel wiaurö weletakaan söp won wal yaëen öp wëaurö tiar möönre koröp ngolöpö kaip ti nimpnaat. ⁵³ Tiarim möönre koröp söp yaaö epöök ngolöp sak söp naën ëëpnaat. Ma weletaan yaö ëa epöök ngolöp sak wëwë kosangët öpnaat. ⁵⁴ Yaap, tiarim möönre koröp söp yaaö epöök ngolöp sak söp naën ëere weletaan yaö ëa epöök ngolöp sak wëwë kosangët epël wia pöt kë rapnaat.

“Anutuuk wel pöt ngep ëen won sa.”

⁵⁵ “Wel pöta weëre kosangët tarëk?

Wel pöta ngaat tarëk? Won.”

⁵⁶ Ngön kosangöt wa olaan saun pöt weëre kosang yeö. Pël ëak pötak nga elniin wel yokoir. ⁵⁷ Anutu pi tiarim Aköp Yesu Kristo pim weëre kosangtak kaamök elniin wel pöt il yemowas pötaan yowe mepa.

⁵⁸ Pötaanök, nem kar panëëro, ar taintaë wesak tauë. Ar Aköp Yesu pimëen yak ya yamëngk epot mos naëpanëët pël weseë kët ël epotë kosang wesak pim yaat mëneim ön.

16

Yerusalem kak ingre mor sauröaan mon wa top ëëpënëak mëëa

¹ Ar Anutuu omën Yutia yangerak wëauröaan monat kopëta wasënëak pöt nem Kalesia yangerak omën ingre mor sauröen ök mëëan pöl ëëë. ² Ar Anutuuk kaamök elniin ya mënak neenem mon koirënë pötëaan nant kom ëak Sante poutë wa top wes wieim ön. Ne waisën wa top wasënëëtaan ya kaö mëngkanëën. ³ Pël ëën ne wais oröön omën arim monat wak sëpënëak ulmëënë pörö Yerusalem ngönënë kaöaröaan wetete pepat menak wes mëën monatring wak sëpnaat. ⁴ Ën monat kaö ëën pöt neering ten pourö sënaat.

Pool pi Korin omnaröa naë sëpënëak mëëa

⁵ Ne Masetonia yangerakël sumëak kön yawi. Pötaanök pöl sakök arim naë waisumaat. ⁶ Pël ëak akun kot nent arim naë ömaat. Ma wëën kopi akunet pet irëpën koröp. Pël ëën arök kaamök elnëak kan naö koir nangkën pöt nal sumaat. ⁷ Ne akun eptak om itningënal el wesak sëën pangk naëpan. Pötaanök Aköpön kat wiin pangk aan pöt akun wali arring ömëak kent kön yawi. ⁸ Peene pöt ne Epesas kak om wëën Pentikos akunet won sëën sumaat. ⁹ Pöt omnarö selap ngönënëën kööre tok yaalneëetak ya kaö mëngkën këët orööpënëak Aköpök ngönënë kanö ngolöp wes nangkën wë pötaanök.

¹⁰ Timoti nem yeë pöl Aköpë yaat yamëngkaup. Pötaanök pi waisën pöt ya kë sëpnaan sant elmëën. ¹¹ Piin kön wiin irepan. Neere kar narö piin kor wë. Pötaanök ngarangk ompyaö elmëak kan naö koir mangkën waisëp.

¹² Tiarim karip Apolos pöp pi kar naröaring arim ngësë waisëpënëak ke urak maan pangk kengkën nasën yaë. Peene won, ënëmak mop naö oröön pöt yok pangk waisëpnaat.

Ngön mëët

¹³ Ar arimtën ngarangk këëkë ëeimeë kön wi kosang yewesautak taë weë. Pël ëëë lupöt kosang wesak weëre kosangring weë. ¹⁴ Pël ëëë arim omnant pout ëënëën lup san-tetaring ëëë.

¹⁵ Ar ëwat wë. Stepanasre pim kaatakörö Krik yangerak wet rëak Kristoon kön wi kosang wesak weë ngentiak Anutuu omnarö kaamök elnieim wë. ¹⁶ Karurö, ne kosang wesak epël niamaan. Omën ke pilöröere munt narö kaamök elniak ya mëneim wë piporöen itaangkën arim wotöökörö pël ëëp. ¹⁷ Ne arim naë won pötaan ya utpetaring wëën Stepanasre Potunetasre Akaikasringörö pitök arim kangiiir waisën ya ërëpërëp yeë. ¹⁸ Pit ne

ya kë newasën wë. Pötaanök arta kat wiak ya kë sënëët. Omën ke pilöröen kön wiin ompyaö sëp.

¹⁹ Ingre mor saö Esia yangerak wëaurö pitök yowe yenia. Ën Akuilaare öngöp Prisi-laare ingre mor saö piarpim kaatak wa top yaaurö pitta Aköpëën yak yowe pan yenia. ²⁰ Tiarim kar pourö yowe yenia. Ar neneren lup santak yowe mëak mor meneë.

²¹ Epët Pool nemtok nem yowe yeniak epët nemtë moresök retëng yeë.

²² Namp Aköpön lup sant naalmëën ëëpna pöp pi kö sëpnaap. Aköp Yesu, ni wais.

²³ Tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

²⁴ Tiar Yesu Kristook yal menak wë pötaan ar pouröen lup sant yaalni. Yaap.

[Yok pi tapët.
Ne Pool.]

2 Korin

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê kris-maki 26 pöta ök won sêen Poolök pep epwer Korin kakê ingre morörö retêng ë mena. Pi wet rêak Masetonia yangerakaan pep newer Korin omnaröaan retêng êak wes mëen oröön Taitas Korin kakaan pim naë së koirak pitëm naëaan narö lup kaip tiak wëen naröak piin, “Ngön yaaö omën yaapöp won,” pël ëa pot ök maan Poolök kat wiak epët retêng ëa.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rêaut 1:1-11

Poolre Korin ingre moröröa ngönte 1:12-7:16

Yutia ingre moröröaan kaamök elmëepna ngönte 8:1-9:15

Poolök pim ya mënauta ngönte ök ëa 10:1-13:10

Ngön mëët 13:11-13

¹ O Anutuu ingre mor saö Korin kak wëauröere Krik yangerak wëaurö, ne Pool Anutu pimtë këmtak Yesu Kristoë ngön yaaö omnamp ne tiarim karip Timoti piiring wë pep epwer retêng ë yaningk.

² Anutu tiarim Pepapre Aköp Yesu Kristo piaripök komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë wiaap.

Pool pi Anutuun yowe mëëa

³ Tiar Anutu tiarim Aköp Yesu Kristo pim Pepapön yaya mepa. Tiar kön wiin pi sant yaauta pepap, tiarim Anutu wiap yaalniiaup pël yaë. ⁴ Pël yeë këemre këlangön nentere nent tiarim naë yaaröön wiap yanuwesau. Pël ëen Anutuu wiap yanuwes pöl omën narö këemre këlangön nentere nent yeön pöt tiarök pim wiap yanuwes pötaring pangk kaamök elmëepenaat. ⁵ Yaap, Kristoë këemre këlangön kat wieima pöl tiarta këemre këlangön kësang kat yawi. Pöta ök tiar Kristook yal menak wëen pi wiap kësang nuweseim wë. Pötaanök Anutuun yaya mepa. ⁶ Tenim këemre këlangön kat yawi pöt, ar wiap nuwasën Anutuuk utpetetakaan kama niöpënëak pël yeë. Ën Anutuuk ten wiap yanuwes pöt, ar wiap nuwasënëak pël yaalni. Ar ya wiaptaring tenim këemre këlangön kat yawi tapët kat yawiin Anutuuk wiap nuwasën önëët. ⁷ Tenim ar ompyaö ëenëak kön kosang wian pöt këlok nasën. Pöt ten kön wiin tenim këlangön kat yawi pöl arta kat yawi pël yaë pötaanök. Tapël Anutuuk ten wiap yanuwes pöl arta wiap nuwasëpnaat.

⁸ Karurö, ne tenim këlangön kat wia pöta ngönte ök niamaan kat wieë. Ne ar tenim Esia yangerak këlangön kat wia pöten ewat sënëak kent ëen ök yeniak. Ten pörek së

wëen këemre këlangön kësang tenim naë oröak ngep elnia. Pël ëen ten kön wiin ompyaö sëna kanö won ëen, “Wel wiinaat,” pël ya ngës kön wiaut. ⁹ Yaap, pan ten wel wiinëak yeë pël wesaut. Pël ëautak këemre këlangön pöt om pas orö naniirëen. Tenimtë weëre kosangötön kön wiin iraan Anutu wel wiaurö wal ë yaulmëaup piin kön wi kosang wasënëak omën pöt tenim naë orö nirëaut. ¹⁰ Omën utpet panë nant tenim naë oröön wel wiinëak ëaö pötëaan Anutuuk kama ent ë niulëa. Wë ënëmak kaalak utpetetakaan ent ë niuleim öpnaap. Ten piin kön kosang elaan pi kaalak ent ë niulëepnaap. ¹¹ Pötaanök ar ten kaamök êak Anutuun kimang maë. Pël ëen Anutu pi omën selap arim kimang pöt kat wiak kangut ninak ten ompyaö elniipnaan. Pël yaëen ar pim ten kaamök yaalni pöten Anutuun yoöre ërëp manëët.

Pool pi Korin omnaröen kaar nemaan

¹² Ten tenimtëen kön ompyaö yawi pöt eptaanök. Omën ngönën kat nawiinöröa naë tenim elmëeima pöt, tenim lupöt wiap nasën këlam wëen Anutuuk kaamök elniin wotpil wesak elmëeima. Ën arim naë elnieima pöt pitëm naë elmëeima il wesak elnieima. Tenim ar pouröa naë elnieima pöt yangerakë ewatötrng won, Anutuuk komre kolap elniin pël elnieima. ¹³⁻¹⁴ Ten ngön öngpököt retêng ë naningkën. Arim sangk kelak ewat sënëët pëen retêng ë yaningk. Peene pöt, ar pöten om kot nent ewat sak wë. Nem könök këëkë ewat sënëak kent yaë. Ar pël ëënë pöt Aköp Yesu pim akun kaöaök ten arim ewat önëëtaan kön ompyaö yawiin ar kangir tenim kaamök yaalni pötaan kön ompyaö wiinëët.

¹⁵⁻¹⁶ Yaap, ne arën kön wiin tenimëen kön ompyaö yawi pël yaë. Pötaanök akun nentepar arim naë waisën pouteparëen ar ya kë sënëak ëaut. Pël ëëma pöt, nem könök Masetonia yangerakë waisumaatak arim naë wais wë olëak Masetonia eprek waisumëak kön wiaut. Pël êak eprek wë olëak kaalak arim naë wais wëen ar kaamök elnëak wë nemëen Yutia yangerakë sumëak kön wiaut. ¹⁷ Pël kön wiautak arim naë newaisën ëaut. Pël ëaö pötaanök ar neen kön wiin, “Kön selap yaaup,” pël yaë ma? Ma kön wiin ne omnant ëëmëak kopëta wesak yang omnaröa ë yeë pöl, “Pël naëngan,” weseë “Yok, pël ëëmaap,” kaar ya pël yaë ma? Won pël naën yaaup. ¹⁸ Anutu pi yaap yaaup pöt kön wiinëët. Tapël ne arën niamëak kön selap akun tapëtakëer mak ma won poutepar neniaan ëaut. ¹⁹⁻²⁰ Pöta songönte epël. Anutuu Ruup, Yesu Kristo pim ngönte ten Sailasre Timoti epaarök ök niaut. Yesu Kristoë ngön nent êak kaip tiak nent naën ëaut. Won, tenök Anutuun omnant ëëpënëak ya pöt Kristook

yaë, pël ök niaut. Pël niaan kë yaarö. Yesu Kristo pim pël yaaö pötaan tiarök piin, “Pim ngön kosang niwesa pöt yaap,” pël weseë Anutuun yaya maim wë. ²¹ Anutu pimtok ten arring Kristoë naë kosang wes niulëak pim yaat mëmpunëak yenia. ²² Pimënt tapöpök tiar pimtëen yaö nuwesak, “Anutuu Pulö tiar nina pöl pim ompyaö niwas pet irëpënëak kup niwia pöt kë orööpnaat,” pël wasëpenëak Ngëengk Pulö wes mëen tiarim lupötë ilëak wë.

Pool pi Korin kakë teënt nasën äauta songönte ök mëä

²³ Nem arim naë waisumëak ök niia pöt ne kaar neniaan äaut. Anutu pi nem nian pipët yaap pöt ëwat wë. Pi nem arim naë newaisën ëa pöta songönte ëwat wë. Ne Korin kakë waisanëen arën nga niaan ya këlangön ëan tapön. Pël ënganëak newaisën äaut. ²⁴ Nem pël yeniak pöt, arim kön wi kosang wasënë kanö nem nga niama pö pël kön wiinëeten kaaö. Yaap, ten kön wiin ar kosang wë Anutuun kön wi kosang yewas. Pël äaap om ar ya kë sënëek yak kaamök elniak ya yamëngk.

2

¹ Ne kaalak wais ya këlangön koir nangingkan pël kön kosang wi aut. ² Nook ya këlangön koir nimpaa tep talörök ya kë newasëpën? Won. Nook ya këlangön koir nimpaa pötaan tol ëak ar ya këlangönring wë ne ya kë newasën? Pangk pël naëngan. ³ Pël ëënë pötaanök ne arim naë waisën ya kë newasënë salörök ya këlangön koir nangingkanëak pepewer retëng ë ninaut. Pöt ne tiarimtën epël kön kosang wi aut pötaanök. Nem ya kë suma pötak arta ya kë sënëet. ⁴ Pël ëënëetak nem pep retëng ë ninautak ne arimëen ya këlangön ëen ing aimeëak ar ya këlangön niwasumëak naën, nem arimëen lup sant kaö pan yaalni pöt ëwat sënëak retëng ë ninaut.

Omën utpet äaupë saunet won wasëpenëak mëä

⁵ Omën pim utpet äautaan ya këlangön kön wian pöp nemënt won, arta ya këlangön koir ninaup. Ne pimëen nga panë naalmëëngön. Pi ar pourö won, narökëer ya këlangön koir ninaup. ⁶ Pim utpet äaö pöt, ne kat wiin omën selap arök kangit pet iran. Pël ëen ne kön wiin pet yair. Pötaanök kangit kaalak mangkanok ⁷ yakömring wë sasa utpet ëëpanëen pim saunet won mowesak wa wiap mowesë. ⁸ Pël elmëak arim piin lup sant yaalmë pöt sëp newasën om wia pöt pet elmëen pi pöten ëwat sëpënëak ke urak yeniak. ⁹ Nem ngönte retëng ë ninaö pöta songönte eptaanök. Nem ngönöt pout ngaarëk yeö ma won pöta songönte war wasumëak morök elniaut.

¹⁰ Ar omën namp utpet ëen pim saunet won yemowasën pöt neenta tapël ëëmaap. Ën omën namp utpet ëen nook saunet won yemowas pöt arta ompyaö önëet Kristoë ëöetak pël yaë. ¹¹ Pötaanök Setenök tiar utpet elniipënëak kön wiem wë pöten tiar ëngk ma e newasën wë. Pötaanök pi tiar ököök elniak il niwaspanëen, “Omën pöpë saunet won mowasëpa,” ne kaalak ök yeniak.

Pool pi Taitasëen ya ngës kaö ëa

¹² Ne kaalak nem Masetonia yangerakë waisumëak ëa ngön ngës rëa pöta kaut yal menak ök niamaan kat wië. Nem Kristoë ngön ompyaut ök amëak Troas kak së oröan akun pötak ne itaangkën Aköpök pël ëëmëak kanö tekeri wes yenangkën omën kësang kat wia. ¹³ Pël äautak ne itaangkën nem karip Taitas arim naëan newaisën ëen ya ngës kaö ëen pi koirumëak pit sëp wesak Masetonia yangerakë waisaut.

Kristook pim weëre kosangët tekeri yewas

¹⁴ Wais wë Taitas koirak puuk arim ompyaö yaauta ngönte ök yenëa. Pötaanök ërëpëpëp ëak Anutuun yoöre ërëp yemak. Ten Kristook yal menak weën omën pim il niwasën inëen yaalmëaurö tenim naë Anutuuk pim weëre kosangët tekeri yewas. Pël yaëen ten wes nimëen pim ngönte ulöl wasën omnarö ëwat yesën pöten kön wiin misëng kamp ompyauta ök yaë. ¹⁵ Yaap, tenim ngönën ya yamëngk pöt Anutuuk itenak tenën kön wiin misëng kamp ompyauta ök ëen tenim Kristoëen yak ya yamëngk pöten kön wiin ompyaö yaë. Tenök Kristoë ngönte ök maan wak weën Anutuuk utpetetakaan kama yeö pöröere kat wiak kasëng menak kö sëpna pöröa naë ngönën ya yamëngk pöten Anutuuk kön wiin ompyaö yaë. ¹⁶ Kö yesauta kanöököl wëaö pörö pit tenim Kristoë ngönte ök yak pöten kön wiin wel yawiauta kampöökë ök ëen kasëng menak kö sëpnaarö. Ën wëwëeta kanöököl wëaö pörö pit pöten kön wiin misëng kamp ompyautë ök ëen wak wëwëetak öpnarö. Talëpök ya epët pangk ëëpën? Omën namp pimtök mëngkën pangk naëpan. ¹⁷ Ya epët omën narö mon öpënëak köntak Kristoë ngönte ök ya. Ten pöröa ök won. Anutuuk pim yaatak niulëen wotpil wesak pim ëöetak Kristoë naë rë olëak wë pim ngönte ök yaaurö.

3

Sulöp ngölöpta ya omnarö

¹ Nem Anutuuk ten pim yaatak niulëen pim ëöetak wotpil wesak pim ngönte ök yaaurö pël yeniak pöten ar kön wiin tenimtok tenimtën ping wesak yak pël yewas ma? Ten pöt won. Omën kaar arim naë wë

piporö ar pitëm yaat ompyaut pël wasënëak pepat omën muntaröa naëaan wak yewais. Pitëm sêpnaatak arta pep ke tapöt pit omën muntarö mangkên pitta tapël pitën kön wiin ompyaö sêpënëak pitëmëen retêng eënëak pit kent yaaurö. Ten pël naëngan. ² Ar tapöröak tenim lupötë wë tenim wetete pep retêng ëauweri ökörö. Omnarö arim wëwë ompyaut itaangkên pötak tenim ya arim naë yamëngk pöta songönte tekeri wasën ompyaö pël wasêpnaat. ³ Tenök arim naë ya yamëngkên Kristoë pepewer pël saurö pöta songönte yoolök wia. Pöt i retêng yaë pötaring naën, Anutu wëwëetaringëp pim Pulöök retêng ëaut. Pöt kël welingweri won, omën lupmeri.

⁴ Kristook kaamök elniin ten arimëen Anutuun kön kosang yawi pötaan pil yeniak. ⁵ Ya epët mëmpunëak tenim weëre kosang-tak naën. Tenimtok yok pangk eënaat pël newasngan. Won, Anutuuk weëre kosang ningkên yeë. ⁶ Anutu pimënt tapöpök ten pim sulöp ngolöpta ngönte ök anëak weëre kosang ninaut. Sulöp ngolöp pöt omnaröak retêng ëaut won, Anutuu Pulöök ök yenia pipët. Moses pim ngön kosang retêng ëa pötak elniin kö sêpanëak ëauröak Pulöök wëwë ngolöpët koir yaningk.

⁷ Anutuuk ngön kosangöt kël wësapöök retêng il Moses mena. Pël ëa akun pötak Anutu pim ëwaö omnantëere Moses pim këere wot kantak elmëa. Pël eën ënëmak ëwa pö wiap yesën Israel omnarö Mosesë këere wot kanten itaangkên it sosor elmëa. Ngön kosang kö yesataring pöt Anutu pim ëwaööring oröa. ⁸ Ën ëwa peene Pulöök omnarö ompyaö yaalni eptak yaarö epö kaö panëö. ⁹ Mosesë ngön kosang omnarö kö sêpanëak ëa pöt ëwaööring oröa. Ën Anutuuk omnarö wotpil niwasën wëwëetaring öpenëak ya pöt ëwa kaö panëööring yaarö. ¹⁰ Yaap, Moses pim ngön kosang pöt tiar ngaan kön wiin ëwaat pël ëa pöten peene kön wiin ëwa wonte pël yaë. Pöt epël. Pulöök tiar ompyaö yaalni epö ëwa kaö panëö ngön kosangta ëwaö il yewas. ¹¹ Moses pim ngön kosang kö sa pöt ëwaööring oröa. Pötaanök omën ompyaö kosang wiaapnaat Pulöök yaalni epta ëwaö kaö panëö.

¹² Ten omën ompyaö pipot kosang wiaapnaat pël kön kosang wieë Anutu pim ëwa tekeri wasêpna pöön kor wë. Pötaanök weë ngentiak pim ngönte tekeri yewas. ¹³ Pël yeem ten Mosesë ök naën yaaurö. Pi Israel omnarö ëwa pim këere wot kantak wieëa pö kö yesën itaampanëak poë koröpöök kör koëaup. ¹⁴ Ten tekeri wesak yaketak pitëm lupöt kosang sak wëen yak kön nawiin yaaurö. Pöt epël. Ngaanaan wais peene wë eptak pit Mosesë ngön kosangöt sangk yekelem pitëm lupöt kör koëak wë pötaan

kön nawiin yaaurö. Omën namp Kristook yal ëëpna pötaar Anutuuk kör pöt wilën ëwat sêpnaat. ¹⁵ Yaap, peeneeta pit akun poutë Mosesë ngön kosangöt sangk kelën kat yawia pötë pitëm kõnre lupöt kör koëen kön nawiin yaaurö. ¹⁶ Pël yaaurö pitëkaan namp lup kaip tiak Aköpë naë rë olaan pöt puuk kör pöt wilën kön tektek sêpnaat. ¹⁷ Pöt tol eënak? Aköp pi Anutuu Pulö. Aköpë Pul pö omën nampë lupmeri wëen pöt pi ngön kosangre omën muntatë iri naöpan. Pulöök kaamök elmëen ompyaö öpnaat. ¹⁸ Ën tiar pöt, omën nentak tiarim kõnre lupöt kör nokoëen wëen Aköpë ëwaö tiarëk elniin pim ëwa pö tiarim naë tekeri yes. Aköp pi Pul tapö. Pötaanök ëwa pim naëaan yewais pöök tiar ngolöp yanuwasën pim ök seim öpenaat.

4

Ngön yaaö omnarö pitëmteën kön wiin yang kaputë ök ëa

¹ Anutu pi ya ngës eën pim sulöp ngolöpta ngönte ök anëak niulëen yak ten lup wiap naën, weë ngentiak ya yamëngk. ² Pël yeem utpetat yaëen omnaröak itaangkên ëö koirnganëak ëlëëp yaaö pöt kasëng menaut. Pël ëak Anutuu ngönte ngön kaarötring irikor ëak morök yaaö pöteta naën yaaurö. Won, ten Anutuu ëöetak pim ngön këet yaan omën pourö pit neenem lupötë kom ëak pöt ompyaö pël yewas. ³ Pël yaëetak ngön ompyaö tenim ök ë yeë epot omën naröaan ëlëëp wia. Kö yesauta kanöököl yesa pöröaan ëlëëp wiaan kön nawiin ë yaë. ⁴ Ngön ompyaut kat wiak kosang newasën yaë piporö yang omp aköp Setenök pit ëwaat itaampanëak pitëm kõnre lupöt il mowaria. Ëwa pöt Kristo Anutuu ök panëëp pim ngön ompyautakaan yewais. Ngön pötak Kristoë ëwaöön ök ya. ⁵ Ten ngön ompyaut ök yeem tenim ngön nant ök neniaan. Yesu Kristo puukëer Aköp, ën ten pöt om pimëen yak arim inëen yaaurö pël ök ni yeë. ⁶ Anutu pi ngaanëer songöntak koö olëak wiaan ëwa tēpënëak maan pël ëaup. Pi tapöpök ten pim ëwaata songönte ëwat sënëak niaan pim ëwaat tenim lupötë oröa. Pim ëwaöökë songönte epël. Ten Yesu Kristoon ityaangkem Anutuu ëwaöön ëwat yes. Pötaanök ten arim inëen sak wë.

⁷ Anutuu ëwa ompyaö tenim lupötë wia pö weëre kosangring wiaatak ten pöt, weëre kosangring won, yang kaputë ökörö. Pötaanök Anutuuk weëre kosang tenim naë won, pimtë naë wia pöt tekeri wasêpënëak pim ëwa ompyaö pö wiape kor wëaurö tenim lupötë niwia. ⁸ Utpet ke nentere nent yaalniitak pötök panë utpet naniwasën yaë. Ten omnantëen kön selap yeëetak pötëen panë wesak naën yaaurö. ⁹ Kööre tok yaalniitak Anutu pi ten sêp naniwasën yaë.

Yanimëngktak wel nawiin yaaurö. ¹⁰ Yesu pim këlangön kat wiak wel wia pöl ten akun ël epotë omnarök elniin tenim koröpötë këlangön kat wiak wel wi ap yaaurö. Pöt këlangön pipot tenim naë yaaröön Yesu tenim koröpötë wë pöt tekeri sëën omnarö ityaangk. ¹¹ Pöt epël. Omnarö pit ten Yesuu omnarö pël niak mën wel niwiipënëak yaë. Pöt könöm pipot tenim naë yaaröön Yesu tenim koröp kö sêpna epotë wë pöt tekeri yes. ¹² Pöta songönte epël. Ten wel yawiautakël wë pötak ar wëwëetak wë.

¹³ Ngönëntak ngön nent epël wia. “Ne Aköpön kön wi kosang wesaup yak pim ngönte ök äaut.” Pötakël tenta piin kön wi kosang yewesaurö yak pim ngönte ök yak. ¹⁴ Ten kön epël wesal yaaurö. Anutu Aköp Yesu weletakaan wal ë ulmëaup puuk tenta Yesuuk yal menak wëen wal ë niulëak arring pim naë niulëen öpenaarö. Pël yewas pötaanök ten kas köpël pim ngönte ök yak. ¹⁵ Yaap, tenim këlangön kat yawi pöt arimëen yakök yeë. Pël ëen omën kësang pan Anutuun kön wi kosang wasën pi ulöl wesak ompyaö elniin piin yaya maim wëen pim yainte kaö panë sêpnaat.

¹⁶ Yesuuk yal menak wëen Anutuuk wal ë niulëen öpenaat pël kön wieë wiap naën Anutuu yaat weë ngentiak yamëngk. Tenim koröpöt kö sêpënëak yaëetak lupöt Anutuuk ket ël epotë ngolöp niwasën ompyaö yes. ¹⁷ Yaap, tenim peene yangerak këlangön kat yawi epët kotte, pit irëpnaat. Pötak kaamök elniin wëwë ompyaö kosang wiaapnaat Anutuu naëaan önaat. Wëwë ompyaö pöt puuk ulöl wes ningkën këlangön kat yawi kot epët il yewas. ¹⁸ Ten tol ëënak pël yeniaak? Omën yoolök ityaangk epot kö sêpnaat yak pötëël kön kosang nawiin. Omën ëlëëp wia pöt kosang wiaapnaat yak pötëël kön kosang yawi.

5

Ngön yaaö omnarö pit lup kosang sak wakaima

¹ Tenim wiap naën Anutuu yaat weë ngentiak yamëngk pöta songön nent epël. Yang koröp ka yaamta ök epöök yaam wëen sak ilën Anutuuk koröp ngolöp omën moresring ket naënö ka ket ëak kutömweri ningkën pöök wëen kosang wiaapnaat. ² Ten yang koröp epööring wë koröp ngolöpö ningkën kutömweri önaataan ing aim wë. ³ Pël ëen tenim koröp epö sêp wesak koröp ngolöpö wak öna pötak tenim lupre könöt yool naöpan. ⁴ Peene pöt, ten yang koröp yaam epööring wë könömöt yeweem ing aim wë. Wel wiak koröp epö ent ë moolanaaten kön nawiin. Won, Anutuuk koröp ngolöpö ningkën wak ompyaö önaaten kön wia. Anutuuk pël elniak tenim koröp kö sêpna pöökë

kangiir ngolöpö ningkën wak piiring önaat. ⁵ Anutu pimënt kopëtapökëer omën ompyaö pöt tenimëen orö nirëen öneak tenim lupre könöt ko ë wia. Pël ëak, “Anutu pim Pulö tiar nina pöl koröp ngolöpö pim kup niwia pö yaap nimpnaat,” pël wasëpenëak Ngëengk Pulö wes mëen tiarim lupötë ilëak wë.

⁶ Pötaanök ten lup kosang sak wë. Peene pöt, ten kön wiin yang koröp epööring wë Anutuu wëaurek piiring naön. ⁷ Won, peene omën ompyaö Anutuuk nimpna pöt ten itnaangkën wieë omën pipot önaat kön wi kosang wesak wë. ⁸ Pël ëëë lup kosang sak wë tenim kentöök koröp epö ent ë olëak Aköpë wëaurek piiring öneak kent kön wia. Ten kön wiin pël ëëna pöt ompyaö pël yewas. ⁹ Pël ëaap yang koröp epööring önaat ma piiring öna pöt kaöet won, kotte. Kaöet pöt ten weë yengentiin Aköpök itaangkën pangk ëëpnaat. ¹⁰ Nem yeniaak pöta songönte epël. Wë ënemak omën pourö Kristoë ngön ë pet yairarek oröön yang koröpööring wë omnant eimaat, utpetere ompyaö pötë kangut neenemot nimpnaat.

Anuturing lup kopëtemer sak öpenaata ngönte

¹¹ Kristook tenim omën eimaat, utpetere ompyaö pötë kangut neenemot nimpna pöten kön wieë Aköpön kasinkasin yeë. Pötaanök ten omnaröen maan pit, “Anutuu ngön pitëm ök yenia pöt yaap,” pël wasëpënëak weë ngentieim wë. Pël yaëen Anutu tenim wotpil wesak kön wiire omnant ë pël yaaö pöt ewat wë. Ën tenim wotpil wesak wë pöt nem kentöök arta arim könötë ewat sënëak kön yawi. ¹² Tenim pël yeniaak pöt, tenimtok tenimtën wak isak yaan ar tenën kön wiin ompyaö sêpënëak neniaan. Won, arök tenimëen kön wiin isën wak isak anëak pël yeë. Pël ëen omën narö lupmeri omnantön kön nawiin koröpöökë omnant wak yawis piporöak tenën utpet wesak yaan arök kangüir maan pit ngön won ëëpnaat. ¹³ Pit tenën, “Kön irikor yaaurö,” pël ya. Pitëm ngön pöt, tenën, “Köntak Anutuu yaat pëen kaö yamëngk,” pël wesak, “Kön irikor yaaurö,” pël ya. Ën ar pöt, tenën, “Kön ompyautaring wë,” pël kön yawi wes. Yaap, ar kön tektek nimpunëak kön ompyautaring wë. ¹⁴ Kristo pim tenimëen lup sant yaalni pötak elniin Anutute arimëen yak ya ompyaö pöt yamëngk. Pöt epël. Ten kön kosang wiin Kristo kopëtapök tiar pouröa kangüir wel wia pötak tiar pourö wel wiaut. ¹⁵ Pim wel wia pöt, omën wëwëetaring wë eporö tiar yal menak tiarimtën kön wipenëak won, omën tiarimëen yak wel wiak wal ëaup piin kön wiipenëak pël ëa.

¹⁶ Pötaanök peene pöt, yang omnaröak muntaröa koröpöt itenak kom yaalmë pöl tenimtok kaalak pël naalmëengan.

Yaap, ngaanëer ten pitëm kom yaalmë pöl Kristoon elmëak piin kön wiin omën pasip pël weseimaut. Ën peene pöt, pël naalmëen tenim Aköp pël yewas. ¹⁷ Yaap, Kristook kaamök elniin ten itaangkën pi omën wonöpök tenim Aköp pël yewas. Pötaanök omën namp Kristook yal menak wëen pöt Anutuuk ngolöp panë yemowas. Pël ëen omën utpetat ngaan pim naë wiakaima pöt won yesën ngolöpöt yaarö. ¹⁸ Omën pipot, Anutu pimtok yaalni. Puuk Kristo pim tiarimeën këra yetaprak wel wia pötaan pim kööre tok tiarën elnieima pöt won nuwasën piiring lup kopëtemer saut. Pël ëen Anutu pi ten omën muntaröenta pim kööre tok pitën yaalmë pöt won mowasëpna kanöön ök manëak niulëaut. ¹⁹ Pipët Anutuuk Kristoë këra yetaprak wel wia pötak tiar omnaröa pimëen kööre tok elmëima pöt won nuwasën piiring lup kopëtemer sak wë. Anutu pi tiarim utpetatë kangut nimpnaatan kön nawiin tiarim kööre tok elmëima pöt won nuwasën piiring lup kopëtemer sëpena ngön pöt anëak niulëaut. ²⁰ Pim pël elniutaan ten Kristoë ngönte yaauröak niain pötak Anutuukta yenia. Ten Kristoë urtak wë Anutuu naë rë olaan arim piin kööre tok yaalmë pöt won nuwasën piiring lup kopëtemer sak önëak ke urak yeniak. ²¹ Kristo omën utpetat naën pöp Anutuuk tiarim utpetat pim rangk mowiin wel wia pöt tiar piik yal menak wëen Anutuuk tiarën, “Omën wotpilörö,” pël niapënëak ëa.

6

Ngön yaaö omnarö pit këemre këlangöning wakaima

¹ Ten Timoti Anuturing ya ngawi yaauwaarök kosang wesak epël yeniak. Anutuu komre kolap ningkën wa pöt mos ëëpan. ² Pöt Anutuuk epël ëa pötaanök.

“Akun nem ar kaamök elniimëak ëautak ar neen kimang neaan kat wiaut.

Pël ëak ar utpetetakaan niömëak yaö ëa pöt kaamök elniaut.” Kat wieë. Peene ep-tak Anutu ar kaamök elniipënëak yaë. Peene taptak utpetetakaan niöpënëak yaë.

³ Omnaröak tenim ya yamëngkauten utpet wesak apanëak pitëm ya utpet ëëpnaat naalmëen yeë. ⁴⁻⁵ Won, ten Anutuu ya omnarö pöt tenim omnant yaautök tekeri yewas. Ten epël yeë. Këlangönë öngpök wëere këere ngaë rangk wë, utpet elniire tang nimö, wii kaatak niulëere wa top ëak nga elni, ya kaö mëmpööre ka naökön ëere kaömp won wë pipot pout yeem kosang wë.

⁶ Ten ket won, ëwaring wë, omnaröak utpet yaalniin kangiir naalmëen, sant mowesak Ngëengk Pulööring wë, lup sant yaaurö.

⁷ Ngönën këet ök yeem Anutuu wëere kosang yeö. Puuk elniin wotpil wëen pötak ngaë omnant ingëpre tangre ngilö yeö pöl Seten-ring nga elööre pim nga yaalni pöt il wari pël yaaurö. ⁸ Omën naröak tenën wak isak yaan naröak wak irëak ya. Naröak tenën utpet wesak yaan naröak ompyaö wesak ya. Naröak tenën, “Kaar yaaurö,” pël yeniaan ten kaar naën yaaurö. ⁹ Pitök irmanörö pël yeniaan yapingring wëaurö. Tenën, “Wel wiipënëak yaë,” pël yeniaan yal menak öp wëaurö. Utpet yaniwasën kö nasën yaaurö. ¹⁰ Ya ngës kaö yaalniin pas ya ompyaöring wëaurö. Omnant wonöröak ompyaö yaalmëaurö. Omnantön ëël yaauröak omnant pout wieëaurö. Tenim pël yaaö pötak ten Anutuu ya omën këerö pöt tekeri yewas.

¹¹ O Korin omnarö, ten omnant ngep naalniin pout war wesak ök yeniak. Ten arën lup sant kaö panë yaalni. ¹² Ten arën lup sant kot naalniin. Arökëer tenën lup sant kot yaalni. ¹³ Pepapë ruuröen ngön ök yema pöl ne epël niamaan kat wieë. Tenim lup sant kaö panë yaalni pöl arta kangiir tenën elnieë.

Tiar Anutuu ngëengk tupöt

¹⁴ Ar ngönën kat wiaurö ngönën kat nawiinöröen arim keerö pël wesak pitring yal ëak lup kopëtemer sak öngan. Omën wotpil yaaurö pit tol ëak utpet yaauröaring lup kopëtemer sak öpën? Ma ëwaatak wëaurö tol ëak koutak wëauröaring lup kopëtemer sak öpën? Pangk pël naëpan. ¹⁵ Kristoore Seten piarip tol ëak nampnampön ngöntre kar ëëpën? Won. Ën ngönën kat wiauröere kat nawiinörö pitta tol ëak kopëtal sëpën? Pangk pël naëpan. ¹⁶ Ma Anutuu ngëengk tupëtere polarö tol ëak erën ëëpën? Pangk pël naëpan. Kat wieë. Anutu wëwëpapë tup pöt tiar. Pöta ngönte Anutuuk epël ëa.

“Ne pitring yal ëak pitëm tekarak ömaat. Ne pitëm Anutu pël sak wëen pit nem omnarö pël sak öpnaat.”

¹⁷ Pötaanök Aköpök epël ya.

“Ar utpet yaauröa yaë pipot ëëngan.

Pëlëer wë.

Kewil yaaut kasëng mënëë.

Pël ëen nemtok ar niömaan.

¹⁸ Pël ëak pep elniak wëen

nem koröngre ru sak önëët.

Aköp wëere kosang pout pangk ëaupök pël ya.”

Anutuuk pël ya pötaanök ngönën kat nawiinöröaring yal menak öngan.

7

¹ Kar panëerö, Anutu pi ngön ompyaö pipotön kup niwia. Pötaanök omën utpet yaaut tiarim koröpre lup utpet yewasa pöt

wa moolaan kōlam tēep. Pēl ēēn Anutuun kasinkasin yeem kōlam pēēn ōpa.

Korin omnarō lup kaip tiin Pool ērēpērēp ēa

² Arim lupōt ten keimōn elniingan. Tenōk arim naēaan namp korar naalniin ēaut, ma utpet naniwasēn ēaut, ma nampōn morōk elniak pim omēn nent naōn ēaut. ³ Ne ngōn pipēt ar utpet yeē pōt war wasumēak neniaan. Nem ngaan niak pōl tenim lupōt arimēēn kosang wia. Wel wiipenaat ma ōp ōpna pout arring pēl ēēpenēak kent yaē. ⁴ Ne arēn kōn kosang panē wiin nem ngōnte ngaarēk ōnēēt pēl wesak arēn kōn wiak wa ping yewas. Ten kēlangōn nentere nent kat yawiem arēn kōn wiak lup kosang sak wē ērēpērēp kaō panē yeē.

⁵ Ten Masetonia yang eprek wais orōak kē nasēn kēlangōn nentere nent kat wiaut. Pōt ngōnēn kat nawiinōrōak nga yaalniin kat wiaurō utpet sēpanēak kas kōn wiaut. ⁶ Pēl yaēēn Anutu pi omnarō kēlangōnring wēēn wiap yewesaupōk ten wiap niwasēpēnēak Taitas wes mēēn kaalak waisa. ⁷ Pim waisa pōtaan pēēn won, arim pim wiap mowesan pōta ngōnte tenēn ōk niaan kat wiak wiap saut. Pēl ēak arim nem kēlangōn kat yawiautaan yakōm ēēn neen itaampunēak kent ēēn nemēēn yak arim yaat ke urak yamēngkan pōt ōk niaan ya kē kaō parē saut.

⁸ Nem pep ngaan retēng ē ninan pōwerōk arim lupōt utpet niwesaut. Pōten ne kōn wiin utpet naēn yaē. Pep pōwer retēng ē ningkēn arim lupōt utpet san akun pōtak yaap lup utpetaring ēaut. Peene kōn wiin ya kēlangōn kōn wian pōt akun mēntte pōtaan ne kōn wiin ya utpet naēn yaē. ⁹ Won, peene pōt ne kōn ompyaō yawi. Pōt ar ya kēlangōn kōn wian pōtaan won, ya kēlangōn pōtak lup kaip yatiaut yokoir pōtaan ya kē yes. Anutu pimtē kōnōōkē wiaul ya kēlangōn kōn wieimaurōak tenim ngōnōtōk ar utpet naniwasēn ēaō pōtaan ya kē yes. ¹⁰ Pōt epēl. Anutu pimtē kōnōōkē wiaul tiarim ya kēlangōn kōn yawia pōtak elniin lup kaip yatiaut koirēn Anutuuk utpetetakaan kama niōpnaat. Ya kēlangōn kōn yawia ke pil pōten tiarōk kōn wiin ompyaō yaē. Ēn yang omnarōa yaaul yaēēn ya kēlangōn kōn yawiem lup kaip natiin ēautak ya sangēn eim ōpnaat. Tiar yang omnarōa yaaul yaēēn pōt pitēm ya kēlangōn kōn yawia ke piptak kō sēpena kanōōkōl niulēēn ōpnaat. ¹¹ Pēl ēēpenaatak arim ya kēlangōn kōn wiaō pōt, yang omnarōa ya kēlangōn kōn wiautak lup kaip natiin yaaō pōl ar pēl naēn ēaut. Won, Anutu kent kōn yawiaul ar ya kēlangōn kōn wiin pōta kēēt arim naē orōak wia. Pōta kēēt epēl. Nem ngaan utpet arim tekarak wia pōtaan pep retēng ēautak ar teēntom wak wēē ngentiak utpet yaaō pipēt wotpil wesaut. Ar

kaalak neering lup kopētemer sēpenēak kent kōn wiin kosang wesak omēn utpet pipēt ēaō pōp kangut elmēaut. Ar omēn pipōt pēl yaēēn pōtōk utpet pōta songōnte arim tekarak won wia pōt tekeri wesaut. ¹² Pōtaanōk nem pepewer ngaan retēng ē ninaō pōt omēn utpet ēa pōpēēn won, ma pim utpet elmēa pōpēēn won, pep pōwer Anutu ēōetak arim lupōt nemēēn kosang wia pōten ar kēēkē kōn wiinēak retēng ē ninaut. ¹³ Arim lup kaip tian pōtak tenim lupōt wiap niwesaut.

Tenim lupōt wiap niwesana pōt pēēn won, Taitas pim lupmer wiap mowasēn ērēpsawi ēautaan ten kōn wiin ompyaō ēaut. ¹⁴ Ne ngaan Taitas arim naē newaisēn wēēn arēn ping wesak maan pi arim naē wais ityaangkēn ne ēō nasēn ēaut. Tenim arēn ōk niaut pout yaapōt tapēl arēn ping wesak mēēan pōtenta pi arēn itenak yaap wesa. ¹⁵ Taitas arim naē waisēn ar ngēēngk elmēak sant mowesak pim ngōnte ngaarēk wan pōten kōn wieē arimēēn lup sant elniem wē. ¹⁶ Ne arēn kōn kosang wiin nem ngōnte ngaarēk ōnēēt pēl weseē ērēpērēp yeē.

8

Masetonia ingre mor saurōak Yutia omnarōaan kēsangēn elmēa

¹ Karurō, Masetonia yang eprek ingre mor saurōa naē Anutu pim komre kolap elmēēn omēn nant orōa pōten ten ar ēwat sēnēak kōn yawi. ² Pit kēēre ngaē rangk wē ngōntōk wakaimaurōak pas ērēpsawi kēsang ēak Yutia yangerak ingre mor saurō kaamōk elmēak monere omnant mampēnēak wa rongan ēa. ³ Yaap, ne pitēm ēauten itenak war wesak ōk yeniak. Pitēm mampēnēak ēa pōt menak kaalak pitēm kōnōōk muntat mena. ⁴ Pit ke urak ten kuure mak maan pit kaamōk ēak Anutu omēn Yutia yangerak wēaurō mampēnēak kosang wesak nia. ⁵ Pitēm pēl ēa pōt tenim monat pēēn mampēnēak kōn wian pōt naēn. Pit Anutu kōn wiaul wet rēak Akōpōn pēēl elmēak tenēnta tapēl elnia. Pēl ēak monat menaut. ⁶ Pit pēl ēa pōtaanōk ne Taitas wet rēak monat mampena ya pōt arim naē ngēs rēa pōp piin ya ompyaō yewesa ya pōt yal menak pet irēpēnēak kosang wesak yemak. ⁷ Arim omnant yaaō pout ompyaō pan yeē. Kristoon kōn wi kosang yewesaōre ngōnēn ōk yaaōre ngōnēnta songōnte ēwat wēaōre ngōnēn yaat kaō yamēngkaōre lup sant yaalniāō pipōt pout ompyaō pan yeē. Pōtaanōk tapēl mon mampunē ya ompyaō pipteta kengkēn sak mēneē.

⁸ Ne monat mampunē ngōn pipēt kosang wesak neniaan. Ar Masetonia omēn ingre mor saurōa ēauta ōk arim lup sant yaaut yaap pōt tekeri sēpnaan kosang wesak kaamōk ēēpēnēak ēauten ōk yeniak. ⁹ Ar

tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap elnia pöten kôn wia. Pi omnant pouté pepapök pöt kasëng menak arimëen omën ngöntök yauröa ök sak wakaima. Pöt ar Anutuu naëaan omën ompyauté pep sënëak Kristoök kësangën elnia. Pötaanök arta monat kësangën tapël eëë.

¹⁰ Arim mon mampuné pöt nem kônöök epël niamaan kat wieë. Ne kôn wiin arim krismaki iriitak ngës rëak mon wa rongan ääo pöt pet irënë pöt ompyaö eëneët. Pöt ar wet rëak mampunëak kôn wieë ngës rëaurö.

¹¹ Pötaanök peene mon pöt men pet ireë. Arim wet rëak mampunëak kôn wiak kosang wesang pöl neenem wieëaul men pet ireë. ¹² Pöt epël. Arim kentöök kësangën äak monat mampuné pöt Anutuuk arim naë won pöten kôn nawiin, wia pötenökëer kôn wiin pangk eëpnaat.

¹³ Ne ar pit kaamök elmëak mon kaö mangkën ompyaö sak wëen ar ngöntök panë öneëten neniaan, pourö kopëtal öneëak yeniak. ¹⁴ Akun eptak arim naë omnant ulöl wia pötaan omën ngöntök wëaurö kaamök eëen pangk eëpnaat. Enëmak ar ngöntök wëen ulöl wieëauröak kangiir kaamök elniipnaat. Pël yeem ompyaö öneët. ¹⁵ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omën kaömp kësang waurö pit nak won wesa.

Ën kotkot waurö pit nak këen naën äa.”

Pötaanök nem kônöök ar pourö kopëtal öneëen monat pit mampunëak kôn yawi.

Taitasre karaar Korin kakë sëpënëak mëä

¹⁶ Anutu pi Taitasën elmëen nem yeë pöl ar kaamök elniipënëak kent kaö pan yaë pötaan Anutuun yoöre ërëp yemak. ¹⁷ Pi tenim kimang mëäut kat wia pötaan pëen won. Pimtë kentöök kaamök elniipënëak kent kaö pan eëen arim naë kaalak waisëpnaan yaë. ¹⁸ Akun pötak tenim kar nampta wes mëen Taitasring waisëpnaat. Omën pöp ingre mor sauröak pim ngön ompyaut ök yaauteen kôn wiin ompyaö yaë. ¹⁹ Pöt pëen won, epteta. Ingre moröröak ten kësangën monat yewaö ya ompyaö pöt kaamök elniipnaaten pi il ulmë. Aköpë yapinte ngaarëk isën omnaröak tenën itenak, “Pit tiar kaamök elniipënëak kent yaë.” pël apënëak ten ya pöt yamëngk. ²⁰ Pël yaëen omnaröak tenën, “Poolre piiring wëaurö monat ngarangk naën äa.” pël apanëak kësangën mon yewa pöt ten ngarangk eëë wa top yeë. ²¹ Tenim omnant yeë epot Aköpök pëen itaangkën ompyaö eëpënëak won. Omnaröakta itaangkën ompyaö sëpënëak kôn yawi.

²² Tenim kar munt nampta piaringring wes mëen yewais. Omën pipop akun nantë ök elmëak itaangkën pi kosang ngentiak ya

yamëngkaup. Peene pöt pi arim ompyaö yaauteen kat wiak ya mëmpënëak kent kaö pan äak yewais. ²³ Taitas pipop nem karip neering arim naë ya yamëngkaup. Ën omën munt piiring yewais pipaar, ingre moröröak wes mëen yewais. Piarip ingre mor sauröa öngpök ya yamëngkem Kristoë yapinte wak isak yaaupnaat. ²⁴ Pötaanök pit arim naë waisën pöt lup sant elmëë. Pël eëen ingre mor saurö pöten kat wiak tenim arën ping wesak yak pöten yaap wasëpnaan.

9

Kësangën monat kopëta wesauta ngönte

¹ Yaap, arim Anutuu omën Yutia yangerak wëauröaan kaamök äak monat mampuné pöt yok kopëta wes pet iran ne pël yewas. Pötaanök ne pöta ngönte wali wesak retëng ë nanningkan. ² Arim mon mampunëak ngës rëan pöt ne ewat wë Masetonia yangerak wëauröen arën ping wesak epël ök mëäut. “Tiarim kar Korin kak Krik yangerak wëaurö krismaki iriitak mon wa rongan eëpënëak kopëta wesaut.” Pël maan arim mon mampunëak kosang wesang pöten kat wiak pitëm naëaan narö tapël eëpënëak wëë ngentiak wia. Pötaanök ar monat mampunëëtaan wali wesak retëng ë nanningkan. ³ Peene pöt, tenim arim mon yawi pötaan ping wesak mëäut mos eëpanëak kar wes mëemëak ök yeniak eporö wes mëen monat men pet irënëen kaamök elniipnaat. Nem kônöök arën ping wesak mëäa pöl pitring kopëta wasënëët. ⁴ Pël naën eëen Masetonia omën narö neering wais itaangkën ar kopëta newasën eëen pöt tenim arën kôn kosang wia pötaan ëö yesën arta ëö sënëët. ⁵ Pël eënganëak kar eporö wet rëak wes mëen arim naë wais kësangën monat wa top eëneëak neak pöt arring kopëta wasëpnaan këk mamëak kôn wiaut. Pël eëen ten ënëm wais itenak tenim këkre töötak won, arim kentöök kësangën monat wa top ëan pël wasënaat.

⁶ Epël kôn wieë. Omën namp öpöt kopët nent ngëntëpna pöp këetta tapël kopët nent oröön wa nëmnaap. Ën namp öpöt selap ngëntëpna pöp këetta selap tapël oröön wa nëmnaap. Pöta ök omën kësangën äak omnant kësang yemangk pöröakëer tapël omnant kësang öpnaarö. ⁷ Arim kësangën monat wa yemangk pöt arimtok neenem kent kôn wiaul mënëë. Omnaröa këk yaataan kôn selapring mangkanok. Pöt Anutu pi omën lup kengkëring yemangk pöp lup sant yaalmë. ⁸ Anutu weere kosangringëpök moup wes nimnaat. Arim wëwëeta kaamököt ningkën pangk eëen kaalak muntat rangk nimnaat. Pël eëen kët ël epotë ar ulöpre moupring wë omën muntarö kaamök kësang elmëëneët.

⁹ Kaamök eëpenaata ngönte ngönentak epël wia.

“Omën kësangën yaaup ngöntök yaauro omnant kësang yemangk.

Pël eën pim ompyaö yaauten omnarö kön nganngan eëim öpnaat.”

Pël wia pötaanök arta ök tapël eëë.

¹⁰ Anutuuk öpöt omën yangëntaup mangkën pi ngëntën Anutu tapöpök ulöl wes mangkën wa yen. Pöta ök puuk arim wewëeta kaamököt ningkën öpöt yangënt pöl omën muntarö yemangkën ulöl wasën këët oröak kaö yes pöl arim ompyaö yaaüt kaö sêpnaat. ¹¹ Anutuuk ar kësangën eëneäk omën ompyaö ke nentere nent ningkën ulöpre moupring öneët. Pël eën ten arim kësangën monat wak sê mangkën pit pötaan Anutuun yoöre ërêp mapnaat. ¹² Pöt Anutu omnarö kaamök elmëäk omnant mampunëët koröpökë kaamököt pëen naalmëengan. Pötak elmëën ërêpre sawi ëäk Anutuun yaya mapnaat. ¹³ Ar Kristoë ngön ompyaüt ök yaauroäk pim ngön pöt ngaarëk wak kësangën ëäk Yutia omnaröere omën muntarö omnant mampunë pöt arim kësangën monat mampunë pötak tekeri wasën omën selap itenak Anutuun yaya mapnaat. ¹⁴ Pël ëäk Anutu pi komre kolap kësang pan elniin arim naë wia pötaan pitëm könöt arim ngësël wes mëäk Anutuun kimang mapnaat. ¹⁵ Anutu pi kësangën kaö pan elniak Kristo tiarim naë wes mëën irëa pöten pangk tekeri wesak naëngan. Pötaanök om yaan sak piin yoöre ërêp mepa.

10

Poolök omnaröa ngön yaaö omnaröen utpet wesak ëauta kangüir mëëa

¹ Pool ne Kristoë pimtën wak irëäk wiap elmëa pöl ke urak niaaman. Ar korar wesak neen epël yak. “Pool pi tiarim naë wë wiap ngön ya. Ën kamaarek wë pöt kosang ngön yaaup,” pël yak. Pël yaketak ne tapöpök ke urak epël niaaman kat wieë.

² Yaap, omën tenën, “Pit yang omnaröa yaë pöl yaauro,” pël yenia piporöen pangk ngön kosang menaat. Pötaanök nem arim naë waisumaatak tapël ngön kosang niaamat elnëengan. ³ Ten yang omnaröa yaë pöl naën yaauro. Won, ten yangerak wëauroäk omën Anutuun kööre tok yaalmëauroën nga elmëëneäk yang omnaröa nga yaë pöl naën yaauro. ⁴ Ngaë omnant wak wë epot yangaakaan wonöt. Anutuun weëre kosangringöt pangk Setenë ngaë ëmö tööl moolëäk utpet yemowesaurö. ⁵ Pël yeem ten omnaröa ngönëntaan kaar yaaö pöta songönte tekeri wesak utpet wes yemoolak. Pël ëäk pitëm ëwatöt wak yawisa pötak Anutuun ëwat sêpenaata kanö il yemowaria pöta songönte tekeri wesak wa yemoolëaurö. Pël

ëäk omnaröa kön yawi pöt pout Kristoë ngönte ënëm eëpënëak kan pet yaalmë. ⁶ Ar Kristoë ngönte ngaarëk wak kengkën sa pet irënë pötak arim tekarak narö wa yoolaan pöt këlangön mampunaat.

⁷ Ar omnant yoolök wia pöten këëkë iteneë. Omën namp pimtën kön kosang wiin, “Ne Kristo pimop,” pël wasëpna pöp pi Kristo pimop tapël tenta Kristoëërö pël wasëp. ⁸ Aköpök ten weëre kosang ninak ya mëmpunëäk niulëa. Pöt ar utpet niwasëneäk won, lup kosang niwasëneäk pël ëa. Nemtok tenim ya yamëngk epëten ping wesak yaketak nem yak epëten pangk ëö naëngan. ⁹ Ar nem pep epotön, “Ten kas niwesak ököök yaë,” pël wasënëëten kaaö. ¹⁰ Pöt ar naröak neen epël yak. “Pool pi pepatë pöt weëre kosangring kos ngönöt yaëetak tiarim naë wais pöt ngön pasut reireë ngönring ya.”

¹¹ Omën ngön pöt ya piporö epël kön wiip. Ten kamaarek wë pepatë retëng ë yaningk pipot arim naë wais këët mëmpunaat.

¹² Arim naëaan narö pitëmten wak isak aim wë piporöa ök ten pël naëngan. Omën piporö naröen kön wiin iraan pitëmten wak isak aimeë ngön köntaköt sangk keleimeë ëwat won wëauro. ¹³ Ten pöt, Anutuuk ya naningkënten ping wesak naëngan. Pim ya mëmpunëäk yaö niaa pöten pëen ping wesak anaat. Pim ya mëmpunëäk yaö niaa pöl mëmpö wais arim naë yaauro. ¹⁴ Tenim arim naë wais ya yamëngk pöt Anutuun sowi wia pöt ilap nariin yeë. Won, Anutuuk yaö niaan ten wet rëäk arim naë wais Kristoë ngön ompyaüt ök niaa pötaan tenën ping wesak yak. ¹⁵ Ten omën naröa ya yamëngkaurek sê wë ngön mööngk rëäk yeem tenimtën ping wesak naën yaauro. Won, kön wia kosang yewesaut arim naë oröak ulöl sëen Anutuun yaö niaa pöl tenim yaat arim naë wia pöteta kaö sêpënëak kön kosang wiak wë. ¹⁶ Pël eën arim naë tenim ya mënaüt ulöl yesën ten ar il niwesak yang munt omën naröa ngönën yaat namëngkënkënk sê ya yamëngkem omën muntaröa yamëngkaurek pitëm ya mëna pöten ieping ngön naën ëënaat. ¹⁷ Pël ëäk ngönëntak ngön epël wia pöt ëënaat. “Namp ërëpsawi ngön apënëak pöt Aköpë elmëa pöt ap.” ¹⁸ Pöt epël. Omën pimtën wak isak ya pöp won, omën Aköpök piin wak isak yema pöpönökëer tiar kön wiin ompyaup pël eëpnaat. Pötaanök ten ngön yaaö omnarö tenimtën köntak wak isak naëngan. Won pan.

11

Poolök ngön yaaö omën kaaröröa songönte war wesak mëëa

¹ Ne ngak köpël ngön niaan kat wiinëëten kent yaë. Pötaanök niaaman pas kat wieë. ² Arim nem ngönte kat wiinë pöta

songönte epël. Anutuu arimëen kön kësang wiëë pimëen niwasëpënëak yaë pöl neenta arimëen tapël yaë. Pëpapök pim koont ulwas ompyaup omp nampön yaö yaalmë pöl nook ar Kristoën yaö wes niulëaut. ³Pël ëautak Setenë kamalöpë lupmeri ilëaktiarim ëap Ewa morök elmëa pöl ngönën omën kaarörök arim könöt utpet niwasën ar wotpil wesak Kristoë ënëm nasën ënganëak ya ngës yaë. ⁴Nem ya ngës kön yawi pöt epël. Omën narök arim naë wais tenim Yesuu ngönte ök niia pöl neniaan, pim ngönte wak irikor ëak ök niaan ar kat wiin ompyaö ëa. Ar Anutuu Pulö waurök peene pitök niaan ar ngönën maimet wak pöta iri wë. Ar ngön ompyaut kat wiaurök peene pitök maimet ök niaan kat wiin ompyaö yaë. ⁵Omën porö arim naë wais, “Ten Anutuu ngön yaaö omën kaö panëëro,” pël yenia. Pël ëak neen wak irëak yaatak nook pit il yemowas. ⁶Yaap, ne pitëm ök ompyaö wesak ngön naën yaaup. Pël yaaupök ne ngönënta songönte këëkë panë ëwat wë. Ne arring wë pöta songön nentere nent ök yaniem nem ëwat pöt tekeri yewasën ar iteneimaurö.

⁷Nem arën Anutuu ngön ompyaut ök ni-iautak ne ar kaö sënëëk yak nemtën wak irëak wë ya mënaut. Pël ëeë ar kaamök elnëak omnant nampunëak kimang neniaan. Nem omnantön kimang neniaan ëan pöten ar neen kön wiin omën pasipök utpet niwesa pël yewas koröp. Won. ⁸Ne arim naë ngönën ya yamëngkën ingre mor sa ka nantëëroak kaamök elnëa. Ne pitëm naë ya namëngkën wëen pas monere omnant ne- naut. ⁹Ne arim naë wë ngöntök ëen kaamök elnëënak kimang neniaan ëaut. Won, kar narö Masetonia yangerakaan waisa porök kaamök elnëën pangk ëaut. Ne ngaan ar könöm ningkônëak arën kaamök elnëënak kimang neniaanëp peeneata tapël ëëmaap. ¹⁰Kristo pim ngön këët nem lupmeri wia pötaan ne yaap panë yeniak. Nem arën om- nant nampunëak kimang neniaan yeë pöten ping wesak yaan Krik yangerakaan omën nampök il newariin ëëpnata. ¹¹Ne tol ëen pël yeniak? Arën lup sant naalniin yeemak yeniak ma? Won, Anutu ëwat wëen ne arën lup sant yaalni.

¹²En omën pitëmtën, “Ten Anutuu ngön yaaö omnarö,” pël kaar yenia piporö pitëmtën ping wesak, “Pool pim Anutuu ngön yaauröa yaat yamëngk tapël tenta yeë,” pël yenia. Pël yeniaatak nem arim naë ya mënan pötak arim naëaan monere omnant naön ëautak pit pël yeem arim naëaan kangut yeö. Pötaanök pit kaalak pitëmtën ping wesak, “Poolë Anutuu ngön yaauröa ya yamëngk tapët tenta yeë,” pël apanëak ne arim naë ya yamëngken

arim naëaan monere omnant naön ëan pöl ëëmaap. ¹³Omën porö pit Anutuu ngön yaaö omën kaarörö. Pit kaar aö morök yaëen omnarö pitën kön wiin Kristoë ngön yaaö omnarö pël yewastak pit wonörö. ¹⁴Pitëm morök yaalni pöten yaan sak ëëngan. Seten pi ensel ëwaaringöröa ök sak morök yaaup. ¹⁵Pötaanök pim inëen yaauröeta Anutuu inëen wotpilöröa ök sak yaëen yaan sëngan. Pit ënëmak pitëm utpet yaaata kangut öpnaarö.

Pool pi ngön yaaö omnaröa yaat yamëngkem këlangön ke nentere nent kat wieima

¹⁶Wet rëak niak pöt kaalak amaap. Ne ngak köpël ngön yeniaan ar neen kön wiin, “Köpëlep,” pël wasngan. Pël ëenëëtak, “Köpëlep,” pël newasënë pöt yok pangk pël wasënëët. Pël yeem omën kaar piporö pitëmtën ping wesak yaan arim kat yawi pöl neenta nem yaaten kot nent ping wesak amaan kat wieë. ¹⁷Nem niama epët Aköpë këm ngöntak won. Ne köpël ngön niak nem ya yamëngkauten ngak ping wesak niamaan. ¹⁸Omën narö selap pitëm yangerak om- nant yaautön kön wieë pitëmtën wak isak yaaurö. Pötaanök ne tapël amaan. ¹⁹Elei, arën kön wiin ëwatörö pël yewesautak omën porö arim naë wais köpël ngöntök ök niaan kat yawi. ²⁰Pitëm inëen niwasöore morök elniak arim omnant wa ëp ëere pitëmtën wak isëpënëak arën wak irëak niiaö ë kosaöök nimö pël yaëen ar kön wiin ompyaö yaë. ²¹Ar tenën korar wesak, “Poolre piiring wëaurö weëre kosang wonörö yak omën munt eporöa weëre kosangring ya yamëngk epël naën ëaut,” pël wesak yak. Ngön pipët yaap yak. Pitëm weëre kosangring ngönën ya utpet yamëngk pöl ten naën ëaut. Pël ëautak ar korar wesak tenën kön wiin, “Weëre kosangring wonörö,” pël we- sak yaan ne ëö yaë.

Pël yeëetak omën namp kosang wesak pimtën wak isak yaan pöt neenta tapël amaap. Nem yeniak pipët köpëloröa ngön ya pöl yeniak. ²²Ngön yaaö omën kaar porök pitëmtën, “Ten Yuta omnarö,” pël ya. Pël yaatak neenta tapöp. Pit Israel omnarö pël ya. Neenta tapöp. Pit Apramë ëarö pël ya. Neenta tapöp. ²³Pit Kristoë ya omnarö pël ya. Neenta tapöp, nook pit il yemowas. Elei, ne peene kaalak köpëloröa ngön ya pöl ngön köntak yeniak. Ne pit il mowesak ya kaö panë yamëngkaup. Nook pit il yemowasën akun selap wii kaatak neulëëimaut. Pit il yemowasën akun selap tang nemöëimaut. Ne Pit il yemowasën akun selap wel wi ap ëëimaut. ²⁴Akun mornas pötë Yuta omën kaöarök maan wii uamngesring nemöëimën 39 ëaut. ²⁵Akun nen- tepar nent ëak Rom ngarangkörök maan

kourmentring nemöaut. Nentak Yuta omén naröak kél nemöaut. Akun nentepar nent éak i kaö wangaöök wéén wangaö utpet éak kaöök ilaan ne ni kaöök iléaut. Akun pôté nentak i kaöök wariäl seim wéén rök nent kêt nent éak won saut. ²⁶ Ne ngönén ya mëmpö kaare yang nanté yesaup. Pél yaéén i nga yaurem newak saap éaut. Nanté yesén nemot kain éépénéak éaut. Yuta omén nem karuröere omén muntarök nempénéak éaut. Ka kaöatëere yang omén wonöté utpet ééméak éaut. I kaöök kö saap éaut. Ngönén omén kaarörök nempénéak éaut. ²⁷ Ne kélängön ya ke nentere nent yamängkaup. Akun nanté rö kan ka naökön yaaup. Ire kaömp won één kéén wéaup. Weé ngentiak ya mëmpéak kaömp ngés oléak wéaup. Ép yeweem ulpéén won één ap yewesaup. ²⁸ Pôt péén won. Kêt él epoté ne ka pouté ingre mor sauröaan ya ngés kön wieim wéaup pötakta ngön yaaö omén kaarörö il yemowas. ²⁹ Ingre mor sa namp lup wiap yaéén pôt ne ya kélängön kön yawi. Én nampök nampön kék maan saun yokoiren pôt ya utpet kön yawi.

³⁰ Ne nemtén wak isak améak pôt omén wiapre kor nem pet yaalni pöten wak isak amaap. ³¹ Anutu, Aköp Yesu pim Pepap, tiarim akun pouté yaya maim öpenaap, pi éwat wéén ne kaar naén, yaap yeniak. ³² Omén nem naé oröa eptak nem wiapre kor yaaup pet yaalni. Pötaanök ök nia-maan kat wieé. Ne Tamaskas kak wéén yang omp ak Aretas pim yang ngarangkep ne wali neöpénéak kaööké ém kanöté nga wieima. ³³ Pél één nem karuröak ne kolöm ép kéréépök waulak wii téak ém kan kotuuk wiléngkéél wes neméén yangerak ngentiak orök kas saut. Omén nem wiapre kor yaaup pet yaalni ke piptenökéer wak isak yeniak.

12

Aköpök Poolön wangeretak omnant pet elméa

¹ Nemtén ping wesak aan pangk naén yaéetak köntak ping wesak niaamaan. Ne wangeretak Aköpök omnant pet elnéén ityaangkén ngön éléépét ök neeauta ngönte ök niaamaan. ² Ne Kristoé omén nampön éwat wé. Omén pöp pi ngaan Anutuuk koirak sé kutömweri omnant pet elméén itenak wéén kismaki 14 éak won yes. Pi yang koröpööring sa ma könöök péén itena wes ne pöten köpél. Anutuukéer éwat wé. ³ Anutuuk omén pöp koirak kutömweri sa pôt péén ne éwat wé. Yang koröpööring sa ma könöök péén itena wes ne pöten köpél. Anutuukéer éwat wé. ⁴ Pi pörek wé ngön ke nentere nent yang omnaröa pangk naénganéet kat wia. Ngön pôt ök apanéak Anutuuk nga mëea. ⁵ Omén pöpönökéer

ping wesak amaap, nemtén won. Nemtén ping wesak améak pôt nem wiapre kor yeé pötenökéer amaap. ⁶ Ne nemtén ping wesak améak pôt omén köpélöröa ngön ya pöl naéngan, yaap amaap. Yok pangk amaatak omnaröak neen kön wiin ispanéén pél naéngan. Omén nem ya mëmpöore ngön aö pél yaéén ityaangk pipot péén wiaap.

Këmampön öngööké yewal pöl Pool pim koröpöök kélängön nent wiakaima

⁷ Nem omén kutömweri sa pél yeniak pöp nemént tapöp. Pörek séén Anutuuk omén nentere nent pet elnéén itaampöore kat wi éan pötön wak isak kaö pané wesak an-ganéak Anutuuk kön wiin kélängön nent nem naé örök wia. Pôt këmampön öngööké yewal pöl Setenök wap elnéén kélängön kat wiak nemtén wak isak naén yaaup. ⁸ Pél één söp newasépénéak akun nentepar nent Aköpön kimang mëéaut. ⁹ Pél maan pi kangiir epél yenéa. “Won, ne ni komre kolap elniin pangk yaé. Ni wiapre kor yaéén pôt nem weere kosangöt ningkén nim naé yoolök yesén omnaröak kékéé itaamp-naat.” Pél neaan pötaanök Kristoé weere kosangöt nem naé öröpénéak nem wiapre kor yaaütön érépsawiarang kaö wesak amaap. ¹⁰ Pötaanök wiapre kor weén narök utpet wesak yenéa. Pél yaéén ne ngaé rangk wéén pit utpet newasén kélängön késang kat yawi. Omén pipot pout ne Kristoé yaat yamängk pötaan nem naé yaaröön pötéén ya ké yes. Öröptaan ya ké yes? Ne wiapre kor wéén Kristook weere kosangöt yenangk.

Pool pi Korin omnaröaan ya ngés éa

¹¹ Nem yeniak pipét, köpélöröa ngön ya pöl nemtén ping wesak nian. Ne pél amaaten kaaö yaéetak arimtok neen ping wesak naén yeé. Pél yak pötak elnéén pil nian. Ne omén pasipök omén arim naé wais, “Ten ngön yaaö omén kaö panéérö,” pél niaan kat wiin ompyaö yaé pörök ne il ne-newasén yaé. ¹² Ne arring wé lup wiapring reténg it ngolöp weere kosangringöt, omnarök pangk naénganéet, ngön yaaö omén yaapöröa mëmpna salöt mëneimaut. Pötak ne ngön yaaö omnamp pôt pet elnia. ¹³ Nem ka nanté ingre mor saurö kaamök elméan pöl ar naalniin éan ma? Won, ne tapél kaamök elniaut, kopét nentaar naén. Pôt ne ar könöm ningkanéak arén kaamök elnéak koröpööké omnant nampunéak kimang neniaan éaut. Nem arén monere omnant kimang neniaan éaö ompyaö pöten utpet éan pél yewas ma? Elei, utpet pipötön neméén kön utpet wiingan.

¹⁴ Ne akun nentepar arim naé waisaup. Peene kaalak waisuméak ko yeé. Pél éak wais arén omnantön kimang neniangan. Ne arim monat öméak won, Kristo pim omén pané niwasuméak waisumaap. Tiar

omnarö rungaaröak ëlre peparö kaamök naalmëen, ëlre peparöakëer rungaarö kaamök elmë yeë. Tapël nook arim pep sak wë pötaan arim naëaan omnant naöngan. ¹⁵ Nook pöt, arim lupre könöt ompyaö sépënëak nem omnant pout këepöt wesak nem wëwëeteta pëel elniima pöten ya kë yes. Ne arën lup sant kaö yaalniin ar kanggir kot elnëen ma?

¹⁶ Ar narök neen epël yak. “Yaap, Pool pi ëöetak tiarën omnantön kimang yeniem könöm nangingkën ëaut. Pël ëautak pi morök yaaupök ëlëëp pël elniak wiap sësë niaan pim iri ilëaut.” Pël aö ar neen kön wiin, “Pi omnarö tiar morök elniin pim iri ilapenëak wes nimëa,” pël yewas. ¹⁷ Arim pël yewas piptaan pëel nimaan. Nook omnarö wes mëen waisa pötak morök elniin nem iri ilëaurö ma? Won. ¹⁸ Ne Taitasën arim naë waisëpënëak këk mëak tenim kar nampring wes mëen waisaut. Akun pötak Taitasök morök elniak arimot ëlëëp wa ma? Won, tenip pouwaar kön kopëtal wiak kopëtal yaauwaar.

¹⁹ Nem kar panëerö, arök tenën, “Wotpil yaurö,” pël wasënëak retëng ë yaningk pöt kön wieim wë ma? Won, ngön epot pout, ten Kristook yal ëak wë Anutuu ëöetak ar kosang sënëak ök yeniak. ²⁰ Ne arim naë wais itaangkën nem kent kön yawi pöl won wëen itaangkönëak ya ngës yaë. Tapël arim kent kön wiaul naalniin nga elniingönëak ya ngës yaë. Arim naë wais itaangkën utpet ke epëlöt arim naë wiaapanëak ya ngës yaë. Ngön nga yaalaöre war yaaö, ya sangën yaaöre keimön yaaö, ökre was yaaöre ngönöt kain wak yaaö, wak isak yaaöre komkap yaaö utpet pipot arim naë wiaapan. ²¹ Arim naëaan narö öngre omp nga eimeë lup kewilring wë koröpöökë kentötë ënëm eimaut lup kaip tiak wa nemoolaan wëen nem kaalak waisumaatak itenak Anutu nempök elnëen öö sak arim ëöetak ing aan kön wiin irapanëak ya ngës yaë.

13

Poolök Korin omnaröen pitëm kön wi kosang yewesaut këëkë ngarangk ëëpënëak mëa

¹ Ne akun nentepar arim naë waisaup. Peene kaalak waisën nentepar nent ëëpnaan yaë. Nem wais elniima pöt ngönëntak ngön nent epël wia pöta ök ëëpenaak. “Omën namp utpet ëën ngön ë pet irënëak pöt omën naar ma naar namp itena poröak ök aan yok pangk pet irëpnaat.” ² Ne ngaan arim naë waisën akun nentepar ëa pötak omën saunaringöröre ar muntarö pouröen pepanöm niak pöl peene kamaarek wë tapël yeniak. Nem waisumaatak mait naalniin ëëmaat. ³ Ar, “Kristook kaamök elniaan

pim ngönte ök yaan,” pöta këët itaampunëak kent yeërek nem waisumaatak mait naalniin nga yeniaan itaampunëët. Kristook omën nent elniipënëak pöt wiap naalniin, weëre kosangring elniipnaat. ⁴ Yaap, ngaan wiap yaëen këra yetaparak möaup. Peene pöt Anutuu weëre kosangööring wal ëak wë. Tapël ten ngön yaaö omnarö Kristook yal ëëë weëre kosang won yeë. Ën arën elniina pöt piiring wë Anutuu weëre kosangtaring wë pöta songönte tekeri wasënaat.

⁵ Ar kön wi kosang yewesautaring wë ma won pöten itaampunëen arim lupöt morök elmëak songönte tekeri wasën. Yaap, arim lupötön ök elmë pat ëën. Ne kön wiin Yesu Kristo arim lupötë wë pël yewas. Pël yewasetak arim lupöt ök ëënë akun pötak ar ök ëën kön wi kosang yewesaut won wiaan pöt pi arim lupötë won pël ëëpnaat. ⁶ Pël ëëpnaatak nem kön kosangtak arimtok tenim lupöt morök elniak Yesu Kristo wë pöten ëwat sënëët. ⁷ Ten ar utpet ëënganëak Anutuu kimang maim wë. Pöt omnarö ten ar kaamök elniin ompyaö yeë pöt itenak tenën, “Poolre piiring wëaurö ngönën ya këët yamëngk,” pël apënëak won, ar ompyaö ëënë pötenökëer kimang maim wë. Ar ompyaö yaëen pöt tolëël wotpil niwasën? Pël naëngan. Pël ëëna kanö won ëën ngön yaaö omnaröa weëre kosangöt tenim naë wia pöt tekeri nasën ëëpna pötaan omën narö tenën, “Poolre piiring wëaurö pit ngönën ya këët namëngkën yaë,” pël apnaat. Pël apnaatak ne omnarök tenën ping wesak apënëak kent kön nawiin. Om ar ompyaö ëënë pötenökëer kent yaë. ⁸ Pöt tolëël? Tenim ök epëlörök ngön këët il nemoariingan, om kaö sëpnaan kaamök ëënaat. Pötaanök ar ngön këët ngaarëk wak wotpil wëen tenök pangk wotpil naniwasngan. ⁹ Tenim arim naë waisënaatak ten itaangkën ar ngön këët ngaarëk wak wë weëre kosangring önëëtak ten weëre kosangring wotpil naniwasën omnarö korar wesak tenën, “Poolre piiring wëaurö wiapre kor yaurö,” pël wasën pöt ten ya kë sak önaat. Pötaanök ar Anutuu ngön këët ngaarëk wak arim wëwëat wotpil wasënëëtaan piin kimang maim wë. ¹⁰ Aköpë weëre kosang nena pöt pim omnarö utpet wasumëak won, taë wasumëak nenaat. Pötaanök ne arim naë wais itaangkën ar saunaring wëen këlangön kat wiinëen niangönëak kamaarek wë pep ewer wa korkor ngön retëng ë yaningk.

Ngön mëët

¹¹ Ngön kaut epël niak pet irum. Karurö yaköm. Arim wëwëat wotpil wesak ön. Pël ëak wa korkor ngön epot kat wiak lup kopëtemer sak mayaap ön. Pël ëën Anutuu lup santre mayaap pepap arring öpnaat.

¹² Neneren lup santak yowe mëak mor meneë. Anutuu omën eprek wëauröak arën yowe yenia.

¹³ Aköp Yesu Kristoë komre kolap, Anutuu lup sant, Ngëëngk Pulöökë wiapre kor pöt arim naë wiakaim öp.

[Yok pi tapët,
Ne Pool.]

Kalesia

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê kris-maki 17 pöta ök won sêen Poolök pep epwer Aköpê ingre mor Kalesia yangerak wëaurö retêng é mena. Pool pi wet réak Kalesia yangerak Antiokre Aikoniam, Lистраare Tepi ka pötê sê ngönên kopêlöröen ngönên ök maan kat wiak Yesuu ingre mor sa (Ngön Yaaö Omnarö 13, 14). Wê akun nentak Yuta omên Poolê ngönten kaaö éa narö pitêm naê sê Anutuuk pit wotpil wasépnaan Mosesê ngönte ngaarék opênéak maan pitêm ngön kaar pötê ênem éa. Pêl éên Poolök kat wiak omên Yesuun kön wi kosang wasépnaarökêér Anutuuk wotpil wasépnaarö pël retêng éa.

Pöt epêl wia.

Ngön ngês réaut 1:1-10

Poolök pim ya ménauta ngönte ök éa 1:11-2:21

Anutuuk komre kolap ngön ompyaut 3:1-4:31

Kristoê wêwê pöt wii kaatak wê pötak ök won 5:1-6:10

Ngön mëet 6:11-18

1-2 O Anutuung ingre mor sa Kalesia yangerak wëaurö, ne Pool Yesuu ngön yaaö omnamp kar naröaring wê pep epwer retêng é yaningk. Omnaröak ne ya epêt mëmpéak yaö nenéaan ma wes neneméên éaut. Won, Yesu Kristoore tiarim Pepap Anutu, Yesu weletakaan wal é moulméa pöp, piaripök ya epêt mëmpéak yaö neeaut.

³ Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp Yesu Kristo piaripök komre kolapre mayaap pöt ningkên arim naê wiaap. ⁴ Kristo pi tiarim Pepap Anutu pim kêm ngönte ngaarék wak tiarim utpetatêên pim wêwêet kêépöt wasên mëngkên wel wia. Pöt tiar yangerak utpet eim wê epotéëlaan ent é nuulêépênéak pël éa. ⁵ Pötaanök tiar kêt êl epotê Anutuun yaya maim öpa. Yaap.

Yesu pim ngön ompyaaö pöt kê kopêtet

⁶ Elei, ar Yesu Kristo pim komre kolap elnieiméê Anutu puuk yas niaan wêên kaar omên naröak pitêm kônötéaanöt ngönéntak yal menak ök yeniaan kat wiak wali nasên wiaan kaalak pi sêp yemowasên ne yaan yes. ⁷ Pêl éaap ngönên kê kopêt tapêt wia. Ên omên munt naröak lup wa irikor elniak Kristo pim ngönente utpet wasépna pöröaar wê. ⁸ Pötaanök tenim naéaan nampök ma kutömweriaan ensel nampök tenim wet réak ngönên ök niia pöt wa irikor éak ök nian talte es paréaöökê kanöökê yaö sên. ⁹ Tenim ngaan ök niia pöt kaalak epêl ök niamaan. Omên ngönên ök niaan wa pöt wa irikor

éak maimat ök niia piporö es paréaöökê kanöökê yaö sêp.

¹⁰ Ne ngön pöt omnaröak kat wiak neméên ya kê sêpênéak éan ma? Won pan. Ne Anutuuk neméên ya kê sêpênéak kent yaê. Ma omnaröak neméên kön wiin isêpênéak kent yeê ma? Pêl éan talte Kristo pim inéên omnamp pël nasên éêm.

Pool pim Yesuu ngön yaaö omnaröa yaat ngês réauta ngönte

¹¹ Karurö, ne ök niamaan kat wieê. Nem ngönên ök niaan kat wieim wê pipot omnaröa kônöökëan wonöt. ¹² Ne omên nampök ök neeaöre ré neulö pël naên. Yesu Kristo pimtok tekeri wes nenaut. Pötaanök nem ngönên ök yeniak epot kêet.

¹³⁻¹⁴ Nem Yuta omnaröaring wê ngönênta ênem eima pöta ngönte ar yok kat yawiaurö. Ne Yuta omên tenim kaöaröere éere körööröa ngönötê ênem éëméak wêé ngentieiméê nem kar narö il mowesak kaö saup. Pêl éeimeê ingre mor saurö pitêm Anutuun kön wi kosang yewesa pöt sêp wasépênéak utpet panê moweseimaup.

¹⁵ Pêl éautak ne nem êlêpê yaatakaan naaröön wiaan Anutuuk komre kolap elnieiméê yaö newesak pim yaat mëmpéak yas neea. ¹⁶ Pêl éak pi pim Ruupê ngönte kôpêl omnaröen ök meméak kön wiak ênemak pim Ruupön pet elnéa. Pêl éên akun pötak ne omnaröen pim songöntaan pêl nemaan éaut. ¹⁷ Pêl éak ne Yerusalem kakêl Yesuu ngön yaaö wet réak wakaima pöröa naê nasên, Arepia yang ngönên ngarangk won pörökêl saut. Pörök sê réak Tamaskas kakêl saut.

¹⁸ Anutuuk pim Ruupön pet elnéên wê kris-maki nentepar nent won sêên Pitaan ngönngön meméak Yerusalem kakêl saut. Pörök sê piiring wêên sant nentepar sa. ¹⁹ Pörök sê wê Yesuu ngön yaaö munt naröen itnaangkên, Aköpê nangap Sems pöpönökêér itenaut. Pötaanök ar Yesu Kristo pimtok pim ngönte tekeri wes nena pöten éwat wê. ²⁰ Ngön e retêng yeê epot kaar won, Anutuung éwetak yaap panéet.

²¹ Ne Pitaare Sems piarpim naê sê wê Siri-aare Silisia yang pötéparêel sê wakaimaut. ²² Pêl éaan akun pötak Yutia omên Kristoê ingre mor sak wêa pörö pit neen itenak éwat nasên éa. ²³ Pit om omnaröak ngön pëente epêl aan kat wia. "Tiar ingre mor saurö mô waö elnieimaupök peene ngön tapêt ök ya." ²⁴ Pêl éak pit nem naê oröa pöten Anutuun yaya maima.

2

Pool pi Yerusalem kak sê Yesuu ngön yaaö narö koirä

¹ Ne Yerusalem kakêl nasên wêên kris-maki 14 éak won sêên kaalak suméak Panapas

koirak Taitasring ten pourö saut. Taitas pi Yuta omën wonöp yak tenim yaaul koröp kaut nailëñep. ² Ne köntak nasën, Anutuuk ök neaan saut. Pël êak köpël omnaröen ngönën ök yamëëa pöten ngönënë wotöökörö mäe wesak nem ya yamëngkaö pötaan êngk ma e wesak kan newariapanëak ök mëëaut. Pit nga neaan nem ya mëmpö imautre ênëm mëmpö suma pöt mos sëpanëak ök mëëaut. ³ Pël êën pit Taitas neering wëaupön Krik omnamp wesa. Pël êautak nem ngönte kat wiak Yuta omnaröa yaaul koröp kaut ilëpënëak nemaan ëa. ⁴ Pël êaap ngönën omën kaarkaar narö pit Yesu Kristo puuk tiar wil niulëën wëaö pöten itaampënëak ingre mor saurö tenim tekarak ëlëp ilëa. Omën porö pit tiar Moses pim ngön kosangta öngpök niulëën Kristo sëp wesak wii omnaröa ök sak öpenëak yaaurö. ⁵ Pël yaauröak arim naë ngön ompyaut wa irikor ëëpanëak ten pitëm Taitas pim koröp kaut ilëpna ngön pöt kot nent kat nemowiin êaut.

⁶ Ên omën omnaröak ngönënë wotöök yewas porö pit tol ëa? Ne omnaröak pitën kön wiin irapna ma isëpna pöten kön selap naën. Pöt Anutuuk itaangkën komkap êak wi naön. Ngönënë wotöök porö pit ngön ngolöp nent ök nenëaan. ⁷⁻⁸ Won pit nem ya yamëngka pöten itanak epël kön wia. Anutuuk Pita pi Yuta omnaröa naë Yesuu ngön yaaö omnaröa yaat mëmpënëak weëre kosang menak kaamök elmëaupök tapël ne köpël omnarö arim naë Yesuu ngön yaaö yaat mëmpëak kaamök elnëaut. Pötaanök pit epël kön wia. Anutuuk Pita Yuta omnaröen ngön ompyaut ök maim öpenëak yaö mëëaup. Ök tapël kaalak köpël omnarö arën ök niaim ömëak neen yaö neea. ⁹ Pël êën Semsre Pitaare Son omnaröak ngönënë wotöök mowesa porö pit Anutuuk ne komre kolap newesak ya epët nena pöten kön wiak ten Panapas ngötre kar elniak mor yanging. Pöt pit kön wiin tenip köpël omnarö arim naë ya yamëngkën pit Yuta omnarö pitëm naë ya mëmpnaat pël wesa pötaanök pël elniaut. ¹⁰ Pël êak ngön kopët nentakëer epël niaut. “Ngöntök yaaö tenim naë wëaurö ompyaö elmëën.” Pël niaan neenta tapël kön wiak kent êën kosang wesk mëneimaut.

Poolök Pitaë saunet war wesak nga mëëa

¹¹ Ênëmak Pita Antiok kak wais utpet nent êën nook omnaröa ëöetak nga mëëaut. ¹² Pita pi utpet epël ëa. Wet rëak pi köpël omnaröa naëaan ingre mor sauröaring kaömp ngawi neim wëën Sems puuk omën narö Yerusalem kakaan wes mëën waisa. Pël êën Pita pi omën Anutuuk ompyaö elmëëpënëak koröp kaut ilëpënëak këk yamëëa poröen ök maan kaaö mepanëak kas êën akun pötak ngëß rëak omën wet rëak piiring kaömp

ngawi neima poröaring kaalak pël naën ëa. ¹³ Pël yaëën Yuta omën pim karuröeta tapël korar yaëën Panapas piita pitëk yal mena. ¹⁴ Pël êën ne itaangkën pit wotpil wesak ngön ompyaut kan wotpilöök nasën yaëën omnaröa ëöetak Pitaan nga mëak epël mëëaut. “Ni Yuta omnampök köpël omnaröaring kaömp ngawi neimeë Yuta omnaröa yaaut sëp yewasën. Pël yeemak tol êën köpël omnaröen Yuta omnaröa yaaul ëëpënëak kosang wesak aimën?”

Namp pi Yesuun kön wi kosang wesak pöt wotpil öpnaat

¹⁵ Yaap, ten köpël omën Moses pim ngön kosangta ênëm naënöröa wëwëetakël naaröönörö, Yuta omnaröa wëwëetakël oröaurö. ¹⁶ Pël êaap ten ewat wë. Anutu pi omën Moses pim ngön kosangta ênëm pëën ëëpënëak yaaö pöpön, “Omën wotpilëp,” pël nemapan. Won. Omën Yesu Kristoon kön wi kosang wasëpna pöpönök, “Omën wotpilëp,” pël mapnaat. Pötaanök Yuta omnarö Anutuuk tenim Mosesë ngön kosangta ênëm yeë pötaan won, Kristoon kön wi kosang yewas pötaan, “Wotpilörö,” pël niapënëak Yesu Kristoon kön wi kosang wesaut. Pöta songönte epët. Omën namp Moses pim ngön kosang pëenta ênëm ëëpënëak yaëën Anutuuk piin, “Omën wotpilëp,” pël nemapan. ¹⁷ Pël êën ten Yuta omnarö Kristoë naë së rë olëak öneäk êakök saun omnaröa ök yeem pöt tol an? Kristo pi utpetatëën këkre tö yaaup pël an ma? Won ë won pan. ¹⁸ Ne Moses pim ngön kosangöt moolëaupök kaalak së olëaurekaan öma pötak omnaröak neen, “Saun omnamp,” pël neapnaat. ¹⁹ Ngön kosangtak mö wel newiin peene pöta iri ilëak naön. Pël elnëa pöt Anutu naë rë olëak ömëak elnëa. ²⁰ Ne Kristoorring këra yetaprak nemöön wel wiaup. Pötaanök nem peene wë epët nemtok won, Kristo pimtok nem lupmeri wë. Pël êën Anutu pim Ruup kön wi kosang yewas pötaan peene wëwëetaring wë. Pi nemëën yak pim wëwëet këëpöt wasën möön wel wia. ²¹ Ne Anutu pim komre kolap pöten utpet wesak naën. Ngön kosangtak saunat won yewesaut wiëëanëën Kristo këpök wel wian tapön.

3

Ngön kosangta ênëm yaaöre kön wi kosang yewesaö pöta songönte

¹ Kalesia omën kaökaurö aë. Ne Yesu Kristo pim koröpök këra yetaprak möa pöten këëk ök niaan ewat sauröak tol êën omën naröak kön irikor elniin Moses pim ngön kosangötë iri ilanëak yeë? ² Ne omën nenten pëlpël niaamaan ök neaë. Ngëëngk Pulö wan pöt tol êak waurö? Ngön kosangöt ngaarëk wakök waurö ma ngön ompyaut kat wiak

kön wi kosang yewesautaan waurö? ³ Ar tol èèn kaökaö yeé? Ngéengk Pulöök kaamök elniin wewë ngolöpët ngës réauröak Ngéengk Pulö sêp wesak arimtok arimté koröpöök kaamök elniin wewë ngolöp tapët önëak kön wia ma? ⁴ Omën kësangöt arim wan pöt pas waurö ma? Ne kön wiin pas naön éan pël yaé. ⁵ Nem wet réak pèlpël niia pöt kaalak rangk niamaan yeé. Anutuuk Ngéengk Pulö ninak arim tekrak reténg nant yaalni pipot ngön kosangöt ngaarék wakök yewaurö ngön ompyaut kat wiak kön wi kosang yewesautaan yewaurö ma? Ar pipot éwat wéak sêp wesak kaökaö yeé.

⁶ Pöta ngönte ngönën pepeweri epël wia. “Apram pi Anutuun kön wi kosang mowasën Anutuuk pim kön wi kosang yewesautaan piin, ‘Ni omën wotpilép,’ pël mëéa.” ⁷ Pötaanök ar epël kön wiin. Omën Apramé éaul ngön ompyaut kat wiak kön wi kosang yewas piporö yaap Apram pim ruure éarö. ⁸ Anutuuk köpël omnarö pit piin kön wi kosang mowasën pitën, “Ar omën wotpilörö,” pël mapnaat pël kön wieé Apramön ngön ompyaut epël mëéaut ngönën pepeweri wia. “Yangeraké omën pourö nim neen kön wi kosang yewesasën pipël yaalnëen pöt ompyaö elmëémaat.” ⁹ Apram Anutuun kön wi kosang wasën ompyaö elmëa. Pöta ök omën piin kön wi kosang yewas piporö tapël yaalniaup.

¹⁰ Omën ngön kosangöt ngaarék yeön Anutuuk pitën, “Ar omën wotpilörö,” mapnaat pël wasépna piporö Anutuuk pit kaséng mapnaat. Pöt ngönën pepeweri ngön nent epël wia. “Omën namp akun poutë ngön kosangötë ngön wia pipotë ènëm naën yaaö pipop Anutuuk kaséng mampnaap.”

¹¹ Èn ngönëntak nent epël wia. “Omën namp Anutuun kön wi kosang wasën piin, ‘Omën wotpilép,’ pël mapna pipop wewë ompyautak öpnaap.” Pötaanök tiar epël këékë kön wia. “Omën ngön kosangötë ènëm èépna pipopönök, ‘Ni omën wotpilép,’ pël neniapan.” ¹² Ngön kosangta ènëm yaaö pöt Anutuun kön wi kosang yewesautaat won. Pöt maimet. Pöt ngönën pepeweri epël wia. “Omën namp ngön kosang poutë ènëm èépna pöpök wewë ompyaut öpnaap.” Pöt tiar yang omnaröak yok pangk naéngan pötaanök Anutu puuk kaséng yanimangk.

¹³ Ngönën pepeweri Anutuuk kaséng yemangk pöta ngön nent epël wia. “Omën këraatë mö yaut porö Anutuuk kaséng yemangk.” Pötaanök Kristo pi tiarim kanggiir këraarak möön utaan Anutuuk kaséng mena. Pël èen puuk tiar Anutuun ngön kosangöt ngaarék naön yaéèn kaséng nimena pötakaan wa ent è nuulëa. ¹⁴ Anutuuk Apram welaköt mampënëak yaö mëéa pöt ar köpël omnaröeta ningkën tiar pourö

Anutuun kön wi kosang wasën pim Ngéengk Pul nimpënëak yaö niia pö öpenëak Kristo kaséng mena.

Ngön kosangtak Anutu pim kup mowia pöt wa noolaan

¹⁵ Karurö, tiarim yaautak ök wiak niamaan. Omën naar piarip omën nentaan kuure mak éak taé wasën munt nampök won wasöore yal mampö pöt naépan. ¹⁶ Èn Anutuuk Apramre pim éap piaripön omën ompyaut pël kup mowia pöt pim ruure è pouröaanök nemaan, kopëtap Kristoon kön wieéak mëéa. ¹⁷ Nem ngön niak pöta songönte epël. Wet réak Anutuuk Apramön ngön taé wes mena pöta këet orööpënëak mëéa. Pël èen wakaim krismaki 430 éak won sëèn omën munt nent Moses pim ngön kosang pöt oröa. Pël éaap ngön kosang Anutuuk omën munt namp Mosesën ök mëéa pötak pim wet réak Apramön kup mowiak taé wes mena pöt yok pangk wa nemoolaan. ¹⁸ Pöt tiar ngön kosangta ènëm èen Anutu pim yaö niia pöt nimpën talte pim ngön taé wes nina pötaan naön èépen. Pël éaap Anutu pim Apramön ngön taé wes mena pötaan këet mena.

¹⁹ Elei, ngön kosang pöt oröp èenak éa? Pipët Anutuuk tiar omën pourö utpet yaurö pöt éwat sèpenëak ènëm kaalak éaut. Pël éaap ngön kosang pöt wieé Apramé éap Anutuup kup mowia pöp oröön won sèpënëak éaut. Pipët enselöröak tiarim omën tekrakëp Moses piin maan reténg è ninaut. ²⁰ Èn Anutu pim Apramön kup mowia pöt omën tekrak nampön maan ök nemaan. Won, Anutu pimtok ök mëéa.

Moses pim ngön kosang pöt tiarim pep kë yaningkaupë ökö

²¹ Pötaanök ngön kosang pötak Anutu Apramön ngön taé wes mena pöten köore tok yaalmë ma? Won pan. Omnarö ngön kosang nenta ènëm éak wewë kosangët köirëpna pöt wiaapën talte ngön kosangta ènëm èen Anutuuk tiarën, “Ar omën wotpilörö,” pël niapën. ²² Pöt ngönën pepeweri ngön nent epël wia. “Omën pourö utpetatök wii nitëen pöta öngpök wakaiman.” Tiar omnarö Yesu Kristoon kön wi kosang wesak Anutuun omnant Apramön ngön taé wes mena pöt kön wi kosang yewesa kan pöököl öpen pël wia.

²³ Kön wi kosang yewesa pöt won wiaan Moses pim ngön kosang pötak ten Yuta omnarö wii nitëen wakaiman. Pël éak wëèn ènëmak kön wi kosang yewesa pöt orö tekeri sak wil niulëa. ²⁴ Pötaanök ten ngön ompyaut kat wiak kosang wasën Anutuuk tenën, “Omën wotpilörö,” pël niapënëak Moses pim ngön kosang epot pep kë yaningkaupë ökö yak kaamök elniak kan Kristo toé naé sëna pöök niulëen wëèn Kristo oröa.

²⁵ Peene pöt kön wi kosang yewesauta kanö öröön ten ngön kosangta iri naön.

Kön wi kosang yewesautak Anutuu ru yaniwas

²⁶ Ar Yesu Kristoon kön wi kosang yewas. Pötaanök Anutuu ru sak wë. ²⁷ Pöta songönte epët. Kristook yal menak i yamë piporö ar pim ë pël yeë. ²⁸ Pötaanök Yuta omënerë Krik omën, isaare irëa, öngre omp komkap wëaut pet irën ar pourö Yesu Kristo piiring wëwë kopëtë sak wë. ²⁹ Yaap, ar Kristoë omnarö. Pötaanök Apram pim ëere körö panë sak wë Anutuu omën piin yaö mëea pöt öneëro.

4

Tiar omën mosutëen inëen yaauröak Anutuu ru panë san

¹ Yaö niia pötaan watepang ngön nent yal menak niamaan kat wieë. Yokot namp pim pep wel wiaupë omnant pout öpnaatak kotup pötaan yok pangk ngarangk naëpan. Pël yeem akun pötak pimtök pep nasëpan, inëen ru koröp orök öpnaat. ² Pep ngarangk yaauröa iri wë ënemak pim pepapë akun mowia pöt temanöm sëen öpnaat. ³ Tiarim songönte pöta ök pan. Tiar ngaan rungaaröa ök wë tiarim ëere peparöa omën mosutë iri wakaimaut. ⁴ Pël ëen ënemak akun wia pöt temanöm sëen Anutuuk pim Ruup wes mëen öngöpë naëaan orök Moses pim ngön kosangötë ënemë ä. ⁵ Pöt tiar ngön kosangötë öngpökaan ent ë niulëen Anutuu ru panë sëpenëak pël elnia.

⁶ Yaap ar pim koröngre ru sak wëen yak Anutuuk maan pim Ruupök Ngëengk Pulö wes mëen tiarim lupötë ilëak wë kaamök elniaan Anutuun, “O Pep, ni tenim Pep ompyaup,” pël maim wë. ⁷ Ar pim inëen ru won, Anutuuk niön ru panë sak wë. Pötaanök ru namp pim pepapë mor kolut yeö pöl ar Anutuu yaö niia pöt öneët.

Pool pi Kalesia omnaröaan kön selap äa

⁸ Yaap, ar ngaan Anutuuun köpël wë omp ak kaarkaaröa iri wii kaatak wë pöl wakaimaurö. ⁹ Pël eimauröak Anutuun ewat yes. Pötaanök ne peene epël yeniak. Anutu pi arën ewat wë. Pël äaap ar tol ëënak kaalak kaip tiak yangerakë omën mosutë öngpök së yeilak? Ar pipotök kaalak wii nitëëpanok pipël eëngan. ¹⁰ Pël eimeë Anutuuk arën, “Wotpilörö,” pël niapënëak akun poutë këere imën në, wa top nentere nent eimeë, këtre ngoonre krismaki nantön akun kaöat pël maim wëaurö. ¹¹ Pötaanök nem arim naë ya yamëngk epët ngentiipanëak ya ngës kaö yeë.

¹² Nem karurö, ne ke urak niamaan. Moses pim ngön kosangötök wii netëen wëen Anutuuk wil neulëen arim ök sak wë. Pötaanök arta nem Kristo pimtën pëen kön wi kosang wesak wë pöl ëen. Ne arim naë

wëen ar utpet nent naalnëen äaut. ¹³ Ar ewat wë. Ne ngaan yaumanring wë nem koröpö weë nasën wëautaan ngön ompyaut ök ni-aimaut. ¹⁴ Yaap, nem koröpö weëre kosang won äa pötaan ar ne sant elnëenëak poprak elnëaut. Pël äautak ar neen këëpöt äak kasëng nenangkën. Won, ar Anutuu ensel nampë elmëënë pöl elnëaut, ma Yesu Kristo pimtën elmëënë pöl ne elnëaut. ¹⁵ Akun pötak arim nemëen ërëpsawi äan pöt tol äak won sa. Ne arim ompyaö eima pötën ewat wëep. Akun pötak ar kaamök elnëenëak arim it ëënöt yatianëen ne ti nenan tapön. ¹⁶ Pël äaurök ne ngön këët ök niamëak pepanöm niaan ar ne kööre tok yaalni pël yewas.

¹⁷ Ngönën omën kaarkaar piporö pit ar pitëm ök sëenëak weë yengenti. Pël yaë pöt pit utpet niwasëpënëak yaë. Pit ar pitën kön wiin isëpnaataan nem naëaan kom el-niipënëak kent yaë. ¹⁸ Omën narö omën ompyautaan ar pitëm ök sëenëak kent yaal-niipna pöt ompyaö. Pöt akun arim naë öma pötëer won, akun poutë. ¹⁹ Nem koontre yokot panëëro, ne omën nentak ök wiak niamaan. Ne arimëen yak öngöröa ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat yawi pöl peene këlangön kat yawi. Nem këlangön kat yawi epët ar Kristo pim ë pël ëënëëtaan yeë. ²⁰ Peene akun eptak ne ar tolëël wë pötën kön selap yeë. Pötaanök nem retëng ë yaningk pöt sëp wesak arim naë wais wë këmtak këëkë wesak ök niamëak kent yaë.

Öng Ekaare Sera piarpim ngönte

²¹ Moses pim ngön kosangötë iri öneak yaaurö, ne arën pëel niamaan ök neaë. Ar ngön pöt sangk kelak kat yawiaurö ma won? ²² Ngönëntak epël wia. Apram pim yokot naar wakaima. Nampë yapinte Ismael inëen koontup Eka wii ket äak motëen wakaima pöpë ök yaë. Omën ngön taë wes mena pötë iri wë pörö pit Eka pim äaröa äaö pöl wii ket äak motëen wë inëen pëenë yaaurö. ²⁵ Eka pöp Arepia yangerak Sinai rosiraöök wii ket äak motëen wëen pim ruure äaröeta orök piiring wakaima Yerusalem kakre Sinai rosir pötepar keerël wia. Eka pim ruure äarö Sinai rosiraöök oröa pörö wii ket äak motëen wakaima pöl Yuta omën Yerusalem kak oröa pörö Moses pim ngön kosangötök wii motëen wakaim wë. ²⁶ Æn Yerusalem o ngaarëk kutömweri wia pö Sera pim ökö. Sera pi inëen ru

wonöp pötaan ök tapël Yerusalem ngaarëk wia pöök wëaurö Moses pim ngön kosangta inëen naën yaaurö. Pötaanök Yerusalem ngaarëk wia pö tiarim ëlëp. ²⁷ Ngönëntak Sera ru köpël wakaimaupre inëen koont Eka akun kot nent Apramring wakaimaup pi-arpim ngönte epël wia.

“Öng epop, ni nim yaat kol waup ru naw-ilënëp, ni ërëpërëp ë.

Öng epop, ni ru wilumëak lel yailën këlangön kat nawiin yaaup, ni ya kë yesem ngön a.

Pöt öng ru köpël wëen wes mëaup pim ruure ëarö selap pan

kot nent ompring wakaimaupë ruure ëarö il wasëpnaat.”

²⁸ Karurö, ar Seraë ruup Aisak pim ökörö. Anutuu Apramön ru mampënëak kup mowiin Aisak öröa pöl kup taptakaan ulöl sak arta Anutuu ru sak wë. ²⁹ Pël ëen ngaan yokot omnaröa yawilaul wilä pöpök Pulöök Sera mangkën wila pöpön kööre tok elmëa. Pël ëa pöt peeneeta omën ngön kosangta ënem yaaö pöröak tiarën tapël yaalni. ³⁰ Pël ëaap ngönën pepeweri yokot pöaarëen ngön tolëel wia? Pi epël ya. “Inëen koontupre pim ruup piarip waö elmëen sëp. Pöt inëen koontupë ruupök öng yaapöpë ruupring pepapë pimëen yaö mëëa pötë pep sëpan pötaanök.” ³¹ Karurö, tiar inëen koontupë ruure ëarö won, öng panëpë ruure ëarö, Anutuu omnarö.

5

Tiar sulöptakaan wil nuulëaurö, pötaanök ompyaö öpa

¹ Kristook tiar ompyaö sak öpenëak sulöptakaan wil nuulëa. Pötaanök weë sak tauëë omën muntaröak kaalak sulöptak niulëëpanëen inëen yaniwasën pöt ke mourpa.

² Ne Pool, nook niamaan kat wieë. Naröak Anutuuk arën, “Omën wotpilörö,” pël niapnaa, “Arim koröp kaut ilëë,” pël niaan kat mowiinganok. Pël ëënë pöt Kristook ar yok pangk kaamök naalniipan. ³ Kaalak këëk wesak niamaan. Namp pi pim koröp kaut ilak pöt pi Moses pim ngön kosang poutë ënem ëëp. ⁴ Ën ngön kosangötë ënem yeem pöten, “Anutuuk, ‘Omën wotpilörö,’ pël niapnaat” yewas piporö Kristo kasëng mangkën Anutuu komre kolap pöt arim naë wi naöpan. ⁵ Pöt epël. Tiar Ngëëngk Pulöökë kaamöktak kön wi kosang yewe-sautaring sak wëen Anutu tiarën, “Ar omën wotpilörö,” pël niapënëak koreim wë. ⁶ Pöta songönte epët. Tiar Yesu Kristook yal menak wë pöt koröp kaut yaila pötëre pël naën yaaö pötëparën mos wasëpnaat. Ën Anutuun kön wi kosang weseë neneren lup sant yaalmëa pötenökëër këët pël wasëpnaat.

⁷ O Kalesia omnarö, ar ngaan ngönën kanöök ompyaö yesauröak peene talëpök ngön kaarötök niak ar ngön këëta ënem ëënganëak il niwaria. ⁸ Anutu arën yas yeniaup pi ar pil ëënëak këkre tö neniaan. ⁹ Ne omën nentak ök ëak niamaan. Pol pëwëo repak kot nent oröak yaaptak sëen pout utpet yaë pöl omën narö ngön kaaröt ök yeniaan ar utpet sa pet yair. ¹⁰ Nem kön kosangtak arimëen kön epël yawi. Tiar Aköpring yal menak wë ar kaar omnaröa könöt sëp wesak nem könöökë ënem ëënëët. Pël yaëen kot ma kaö namp arim könöt wa irikor yaalni pipop pi pim wa irikor yaaö pöta kangut öpnaat.

¹¹ Karurö, ne koröp kaut ilënëak niaim wëanëen kaar omën pörö pit kööre tok naal-nëen ëan tapön. Pël niaim wëanëen Kristo tiarim kangüir këra yetaparak wël wia pöta ngöntaan pitëm nemëen kön utpet wia pöteta won ëan tapön. ¹² Nem kentöök omën arim koröp kaut ilënëak kön wa irikor yaalni piporö pitëmtë koröp kaut pout ilak won wasëp.

¹³ Karurö, ar pöt Anutuuk ar Moses pim ngön kosangötök wii nitëëpanëak yas niaurö. Pël elnia pöt ar ngön kosang pöt won wë pötaanök koröpöökë ngönöt ngaarëk önëak anganok lup santaring neneraan inëen ëeim ön. ¹⁴ Pitaanök Moses pim ngön kosangötë kepön erën ëak epël ëaut. “Nimtëen lup sant yaën tapël nim karipëen elmëem.” ¹⁵ Pël ëaap arimënt sërere ngön aöre neneraan nga elmë pël eim önë pötak pourö utpet sënëët. Pötaanök arimtok arimtën ngarangk ëeim önëëk yak ök yeniak.

Pulöökë wëwëetere wëwë ngaanta ngönte

¹⁶ Ne ngön pipot epël wesak niamaan. Ar Ngëëngk Pulöökë ënem ëën. Pël ëënë pötak koröpöökë kentre kaur pipotön kat nemowiingan. ¹⁷ Tiarim koröpöökë kentre kaur yaautök Ngëëngk Pulöön kööre tok yaalmë. Ën kangüir Pulöökë kentre kaur pötök lup ngaanötön kööre tok yaalmë. Pël yaëen poutepar nentak nenten nga yaalmë. Pötaanök ar omnant ëënëak kengkën sak naëngan. ¹⁸ Ën Pulöökë ënem ëënë pöt Anutuuk arën, “Omën wotpilörö,” pël niapnaa Moses pim ngön kosangötë iri naön ëënëët. ¹⁹ Koröpöökë yaaut epot. Öngre omp nga ëëre wa ngangaaringöt ëëre utpetat ëak ya ngës naën ë, ²⁰ Anutuu urtak omp ak kaarörö ngëëngk mowasöore kempre këarre pölangre pöt ë, kööre tok ëëre ngön nga elö, kentre kaur ë, kolöp ëëre keimön ë, welung werak wëaare komkap ë, ²¹ war ë, i ngant nak kön irikor ëëre i ngaat nak kaökaö ëak tanre ngön aö pël yaaö pipotre omën utpet munt ke tapëlöt wia. Nem ngaan ök niak pöt kaalak yeniak. Omën namp utpet pipotring

öpna pöp pi yok pangk Anutuuk wa ngaöök nemomëëpan.

²² Pulöök omën utpet ke pilöt ëëpenëak naalniin. Won, pöök elniin ké ke epot tiarim wëwëatë yaarö. Lup sant, ya ërëp, mayaap, omën nampök utpet elniin kanguir ya wiap elmë, kësangën, ompyaö ë, ngönt kosang wesak wëwë, ²³ wiap së së, koröpöökë kentöön ngarangk ë, pipot Pulöökë këët. Ngön kosangötöka omën ompyaö pipot ëëpenëak ök yenia. ²⁴ Yesu Kristoën yaö sak wëaurö pit pitëm lup ngaan pötë kentre kaur utpetatring pöt këra yetaprak möön won sa. ²⁵ Pulöök tiar pim kanöök niulëa. Pötaanök pim kanöökël sëpa. ²⁶ Tiar tiarimtë yapinöt kontak wak isak aöre tiarim karurö ya sangën mongawisak pitëm omnantëën itenak kentre kaur ë pël ëëngan.

6

Tiar kar narö könömötring wëën kaamök elmëëpa

¹ Karurö, omën namp saun nent koirën pöt ar Pulööringöröak ya wiaptak ompyaö mowasën. Pël yeem pöt arimëntta Setenök morök elniipanëën ngarangk ëën. ² Arim naë könöm nant wiaan pöt nener kaamök ëak won weseë. Pël yeem pöt Kristo pim ngön kosangöt pout ngaarëk onëët. ³ Omën namp pi yapin won wëak pimtën kön wiin isëpna pipop pi pimtë lupmer morök yaalmë. ⁴ Ar pourö neenem wëwëatön këëkë itenak ompyaö ma utpet pötön ëwat sëë. Pël ëak ompyaö wiaan pöt omën muntaröaan won, arimtëën ërëpsawi ëënëët. ⁵ Pöt omën pourö neenem könömöt wak önëët.

⁶ Ar omën ngön rë yanuulëm omnant won wë piporö omnant ompyaö wesak kaamök elmëëë.

⁷ Ne ar pouröen ök niamaan kat wieë. Arimtok arimtën morök ëënganok. Ar yok pangk Anutuun morök naalmëëngan. Omën namp pi ya mëmpna pöp ënëmak pöta këët öpnaap. ⁸ Omën namp koröpöökë yaat mëneim öpna pöp pöta kë utpetat koirak kö sëpnaap. Ën namp Pulöökë yaat mëmpna pöp pi ënëmak Pulöökë këët, wëwë kosang pöt koirëpnaap. ⁹ Pötaanök tiar omën ompyaut ëëpenaataan kaaö ëëngan. Tiarimtok wauretaan kos wiap naën ëëpena pötak këët tüpena akunetak kë ompyaö kaöat öpenaat. ¹⁰ Pötaanök tiar omën pourö kaamök elmëëpena kanö oröön pöt ompyaö elmëëpa. Pël yeem wet rëak tiarim kar Anutuun kön wi kosang yewas eporöen kön wieë ompyaö elmëëpa.

Wa korkorre welaköt ngönte

¹¹ Retëng kaöat pi wia pipot nemtë moresök arimëën yeëerek iteneë. ¹² Omën narö pit omën muntaröak pitën ping wesak apënëak arim koröp kaut ilënëëtaan wëë

yaë. Pit Kristo këra yetaprak möa pöten aim wë wesak utpet mowaspanëak pël yaë.

¹³ Omën Mosesë ngön kosangöt ngaarëk yeö pël weseë koröp kaut ila pörö pit Moses pim ngön kosang pout ngaarëk naönörö. Pël yaauröak arim koröp kaut ilën pitëmtën ping wesak apënëak pël ya. ¹⁴ Ne pöt, omën munt nantön won. Aköp Yesu Kristo pim këra yetaprak wel wia pötaan piin yaya yaaup. Kristo pim këra yetaprak wel wia pötak yangerakë omën utpetat nem naë wieëa pötta kö saut. Ën neenta tapël pötak wel wi olëaut. ¹⁵ Koröp kaut ilööre nailën yaaö pötak këët won. Anutuu kön ngolöpöt ningkën ngolöp sak wë eptaar këët. ¹⁶ Omën kön epö wak wë ënëm yaë piporö pourö, Anutuu omën këërö, Anutuu mayaapre ya ngës pöt arim naë wiaap.

¹⁷ Ne omën nampök könöm muntat nampnaaten kaaö. Omën naröak Yesu pimëën nemöa mörmöröt nem koröpöök wia pötaanök.

¹⁸ Karurö, tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap. Yaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pool.]

Epesas

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê kris-maki 32 pöta ök won sêen Pool pi Rom kak wii kaatak wê pep epwer retêng êak Tikikas mangkên wak sê Epesas kakê ingre mor saurö mena. Pêl êên pit sangk kelak ka naê wiewa pôtê wes mēa.

Pep epweri Poolök Aköpê ingre moröröaan retêng êa. Tiar pim möönre koröpö, pi tiarim kepönö. Tiar pim kaat, pi möör wapêt. Tiar pim öng koröp oröön pi tiarim omp koröp oröa.

Pöt epêl wia.

Ngön ngês rêaut 1:1-2

Kristoore pim ingre morörö 1:3-3:21

Kristook yal menak wêauta ngönte 4:1-6:20

Ngön meêt 6:21-24

¹O Epesas ingre mor saurö, kosang wesak Yesu Kristoê kentöökê ênem êeim wêaurö, ne Pool Anutuu kêmatak Yesu Kristo pim ngön yaaö omên nampök pep epwer retêng ê yan-ingk. ²Anutu tiarim Pepapre Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt ningkên arim naê wiaap.

Tiar Kristook yal menak wêên Anutu welaköt elnieim wê

³Tiar Kristook yal menak wêên tiarim Aköp Yesu Kristo pim Pepap Anutu puuk kutömweriaan ngönênê welaköt ke nentere nent nineim wê. Pötaanök ping wesak mēa. ⁴Anutuuk ngaan panëer yanger won wiaan pim êöetak ketre saun won öpenaataan Kristook yal mempenêak kom ê niulêa. ⁵Pi ngaanëer kön pil wiin wiakaima. Pötaanök pi lup sant elniin tiar Yesu Kristook yal yemangkên pim ru niwasêpênêak kent kön wiak kön pipêl kosang wes niwia. ⁶Pi tiar pim ru paupaö panëepök yal menak wêên komre kolap ompyaut kêsangên elniin wê. Pötaanök yaya mēa.

⁷Pi wel wiin pim iitak tiar utpetetakaan sum êak ent ê niulêak saunat kërê niulêa. Elei, Kristo pim komre kolap pöt peö êak wia. ⁸Yaap, pi pöt kêsangên elniak kõnre lup ngolöp pöt lê nimêa. ⁹Pêl êak pimtê ngaanëer kön wiin ompyao êên Yesuuk ya mëmpēnaat pêl kön wiin wiakaima pötak ênemak pim kön êlêep wia pöt tekeri wes nina. ¹⁰Anutu pi epêl kön wia. “Ne wotpil weseim wêên akun kön wian pöt temanöm sêen kutömweriaan yangerakê omên epot pout erên wasên Kristook pep sak öpnaat.”

¹¹Anutu pi omên nant êêpênêak kön wiak pöt yok pangk yaapök ngaanëer tiar Kristook yal mangkên pimorö pêl sak öpenêak kön wia. ¹²Tiar wet réak Kristook kaamök elniipênêak kor wakaim wê eporö Anutuun kêt êl epotê kön wieimeê pim komre kolap

kêsangên elnia pötaan yaya maim öpenêak pêl kön wia. ¹³Arta ngön kēet, Anutuu ar utpetetakaan niöpna ngön ompyao pöt kat wiak Kristoon kön wi kosang wasên Anutuuk Ngēengk Pul wet réak yao niia pö ar pimorö pöt pet elniipênêak ninaurö. ¹⁴Ngēengk Pulö tiarring wê pötaanök Anutuu omên ompyao yao elnia pöt öpenaat pöt êwat yes. Pêl êak wakaim wê tiar pim komre kolap kêsangên yaalnia pötaan yaya mēpenêak Anutuuk sasa niön piiring wakaim öpenaat.

Pool pi Epesas omnaröaan Anutuun kimang mēea

¹⁵Ne ar tiarim Aköp Yesuun kön wi kosang wesak Anutuu omên tiarim karurö lup sant yaalmê pöta ngönte kat wiaut. ¹⁶Pötaanök kêt êl epotê arimēen yak Anutuun yoöre êrêp maimēe nem kimang ngöntak arimēen ök maim wê. ¹⁷Ne kimang ngöntak tiarim Aköp Yesu Kristoê Anutu, kutöm ê rangi Pepap, piin kēekê êwat sēnēétaan kön ompyaut nimpöore pim songönte tekeri wes nimpö pêl êêpênêak ök maim wê. ¹⁸⁻¹⁹Ën nem kimang ngön eptakta ar yas niaan wēen kutömweriaan omên ompyaut önek kor wê pöt êwat sēere tiar pim ru niwesaurö omên nimpnaat kêsang panēet pöt êwat sēere weere kosang kaö pan tiar piin kön wi kosang weseim wêaurö ningkên wia pöt êwat sê pêl êênēétaan arim lupotê ewa elniipênêak ök maim wê. Pim weere kosang tiarêk wia pötak ²⁰ngaan Kristo weletakaan wia ê moulmêak o kutömweri pim yaapkekêetakêl moulmêen wê. ²¹Pêl êên Kristo pi omên kaö kutömweriaan yangerakê wêaurö pourö il mowesak kaö panê isak öpênêak moulmêa. Pöt peene eptakêer pēen won, ênem akunaöökta wakaim om öpnaap. ²²Pêl êak Anutuuk omnant pout wa top êak pim ingrak rongan ê moulmēen omên pötê kaö sak wê pim ingre mor saurö tiarimēen kepön erên êak niulêa. ²³Möönre koröpöt kepönöök yal mangkên pangk êêpna pöl tiar ingre mor saurö möönre koröp ket êak wê Kristook yal mangkên pangk êêpnaat. Ën ingre mor saurö Kristook yal mangkên pangk yaê pöpök omên poutê peö êak pangk yaalnia.

2

Anutuuk tiar pourö Yesuring weletakaan wal ê niulêa

¹Ngaanëer ar utpet ke nentere nent êimeê pötök arim lupöt mên wel niwieima. ²Akun pötak kan upetaöökêl wê urmer-aröa kaöapök elniin pim naê sê rê olêak wakaiman. Pi peeneeta ngön wa olê yaaurö pitêm lupotê wēen Anutuu ngönte wa olaim wê. ³Tiar pourö ngaan pitêm ök koröpöökê kentötê ênem eimaat. Pêl êimeê tiarim

koröpöökë könötë ënëm eimeë naröa ök Anutuuk kölöpta iri wakaimaut. ⁴ Pël äutak Anutu pi ya ngës kësang ëak lup sant kaö pan elnia. ⁵ Pël elniak tiarim wa olë yaautaan lupöt wel wiauröak Kristooring wal ë niulëa. Yaap, Anutu pi komre kolap elniak utpetetakaan niwa. ⁶ Pi tiar Yesu Kristook yal yemangkën piiring wal ë niulëak kutöm wëwëet ninak weëre kosangring öpenëak niulëa. ⁷ Pi Yesu Kristoën pim lup sant elniaö pötak omën munt ënëm orööpna pörö pim komre kolap kësang pan kësangën elnia pöt itaampënëak pël elnia. ⁸ Pöt pi komre kolap yaalniem arim Kristoon kön wi kosang yewesautaan utpetetakaan niwa. Pöt arimtok yok pangk naën ëan tapön. Anutuuk yaap elnia. ⁹ Ar Anutuuk pël elniipënëak ya ompyaö nent namëngkën ëaurö. Pötaanök arimtën ing ti wak angan. ¹⁰ Anutu pimtök wëwë ngolöp epët nina. Tiar Yesu Kristook yal meneë Anutuu kan ompyaö kopëtaö wes nina pöök ing mësaïm öpenëak pël elnia.

Kristook Yuta omnaröere köpël omnarö erën ë niulëa

¹¹ Ar ngaan köpël wakaimaurö pöten kön wieë. Akun pötak koröp kaut nailën wëen Yuta omën koröp kaut ila pöröak arën koröp kaut nailënorö pël niaimaut. ¹² Pël ëen ar ngaan Kristo won wë ten Yuta omën Anutuun yaö sauröaring naön, pëlëer wakaimaurö. Ar pörök wëen omën ompyaö nent ënëm arimëen orööpnaataan kor naön. Ën Anutuunta köpël wakaimaurö. ¹³ Ngaan maimerek wakaimauröak peene Kristo pim iit arimëen il olëa pötak wa niulëen Yesu Kristook yal ëak Anutuu naë wë. ¹⁴ Pöt Kristo pimtök tiar mayaap yaningk. Ngaan Yuta omnaröere köpël omnarö tiarim naë kööre tok wiaan sowa kësangpel tekrak wiakaimaut. Pël äutak Kristook pim möönre koröpö këepöt wesa pötak sowa pö tē olëak köpëlre Yuta omën pourö rongan kopëtet ë niulëaut. ¹⁵ Moses pim ngön kosangötre Yuta omnarö yaaut won wasëpënëak pimtë koröpö këepöt wesa. Omën rongan nentepar pöteparë urtak rongan ngolöp kopëtet ë niulëen tiar piik yal ëak mayaaptaring öpenëak pël elnia. ¹⁶ Pim këra yetaprak wel wia pötak Yuta omënere köpël omën pourö wa erën elniin këra yetap pörak Anutuu naë niulëak komre kap tiarim tekrak wieëa pöt won wesaut. ¹⁷ Pël ëen pi ten Yuta omën Anutuu naë wakaimauröere ar köpël omën maimerek waikaimaurö tiarën mayaaptaring öpena ngön ompyaö pöt ök niapënëak waisa. ¹⁸ Pöt Kristo tiarimëen wel wia pötaanök Yuta omënere köpël omën tiar Ngëëngk Pul kopëtaöoring wë kan kopëtaö wes nina pöök së Pepa naë orööpnaat.

Ingre mor saurö tiar Anutu pim tup ngëëngkët

¹⁹ Pötaanök akun eptak ar suurö won. Ar ngönën omnaröaring erën ëak Anutuu ru sak wë. ²⁰ Tiar pöt Anutu kaat. Ar ngëlangre pasöt Yesuu ngön yaäö omnaröere tektek ngön yaäö omnarö ten wapöt.

Ën Yesu Kristo pimënt pöt möör wapët. ²¹ Pël ëen tiar omnarö piik yal mampö seim wëen taë niwasën Aköpë tup ngëëngkët pël orööpnaat. ²² Arta ten ingre mor sauröaring Kristook yal mangkën Ngëëngk Pulöök elniin Anutu pim tupët pël sak wëen pi öngpök wë.

3

Anutuuk Pool köpël omnaröen ngön ompyaüt ök mapënëak ya pöt mena

¹ Pool ne Yesu Kristo pim ngönte ar köpël omnaröen ök yeniak e taptaan wii kaatak neulëaut. ² Yaap, ar neen kat wian. Anutuuk komre kolap elnëak arim naë ya mëmpëak ök neeaut. ³ Pël neak pim ngön ëlëëpöt war wes neaut. Pöta ngön mëntte wet rëak pep epweri retëng äaut. ⁴ Ar ngön pipët sangk kelak pöt nem könöök Anutu pim ngön ëlëëpöt Kristoëen äaut ewat panë san pöten ewat sënëet. ⁵ Ngön ëlëëp epët ngaan omën wë aprö ima pöröa naë Anutuuk tekeri wes nemangkën äutak peene eptakök Ngëëngk Pulöök ten ngön yaäö omnaröere tektek ngön yaaurö tekeri wes yaningk. ⁶ Ngön ëlëëp pöt epët. Köpël omnarö ar ngön ompyaüt wak wë ten Yuta omnaröaring rongan kopëtet ëak Anutuu omën ompyaüt tenring pep sak wë. Pël ëëë Yesu Kristook yal ëak Anutuu ten Yuta omnaröen kup niwia pöt pep sak wë.

⁷ Ne pim ngön ompyaüt ök niamëak Anutu pim weëre kosangöök komre kolap kësang elnëak pim ya omën wes neulëa. ⁸ Ne ngönën omnaröa iri wëaupök Anutu pimtök ar köpël omnaröen ngön ompyaüt ök niamëak komre kolap kaö elnëak ya epëtak neulëaut. Kristo pim ulöpre moup ngön epët kaö panëet omnaröa yok pangk pout ewat nasënganëët. ⁹ Anutu ngaanëer omën ël epët ket äup pim kön epët ëlëëp wiak wakaima. Pël äutak peenök kön ëlëëp pöt omën pourö war wes nimpëak neea. ¹⁰ Anutuu ingre mor sauröa naë pim ewat ke nentere nent epot akun eptakök wëlëi ë wiin enselöröere kutömweri weëre kosangringörö pitta itenak ewat sëpenëak ëlëëp wia. ¹¹ Anutu pi ngaan akun wontak pim könöök ngön kosang wesa pöta këët tiarim Aköp Yesu Kristo wes yamëem tekeri wesa. ¹² Pël ëen tiar piik yal ëëë kön wi kosang wesak kasinkasin won Anutu naë yes. ¹³ Pötaanök epël niamaan kat wieë. Ne arimëen yak

këemre këlangönë rangk wë eptaan arim lupöt irepan. Ar pöten ping weseë.

Pool pi Epesas omnaröaan Anutuun kimang méea

¹⁴ Ne Pepen rar rë mowesirak arimëen kimang yemak. ¹⁵ Pöt pi kutömweriaan yanggerakë omën pourö tiarim pep sak weën pim naëaan oröan. ¹⁶ Anutu pi ë rangi pout pangk ëëaupök Ngëengk Pulö elmëen weëre kosang koir ningkën arim lupöt kaö sak kosang sënëak kimang yemak. ¹⁷ Pël ëäk ar Kristoon kön wi kosang wasën pi arim lupötë öpënëak kimang yemak. Pël ëäk ar pim lup sant pötak misën il téak kosang sak tauëë ¹⁸ ngönën omën muntarö pitring ar pourö lup sant pöta songömr lööre kalap naöökkan naöök pout kengkën ewat sënëak kimang yemak. ¹⁹ Pël ëäk Kristoë lup sant omnaröa ewatöt il yewesa pipëta öngpök önëak kimang yemak. Pël ëaan Anutuu naë lup moup peö ëäk wia pippel ar peö elniipnaan.

²⁰ Anutu pim weëre kosangöök tiarim lupötë ya yamëngk pöpök omën kaö panëët yaalniem tiarim kimang yamëëaare elniipënëak kön yawia pöt il yewas. ²¹ Ingre mor sauröa naëre Yesu Kristoë naë pimëen yaya yal menmen aim om wiakaim wiaap. Yaap.

4

Ingre mor saurö tiar Kristoë möönre koröp sak wë

¹ Ne tiarim Aköp Yesu pim ngönëntaan wii kaatak neulëaup nook kosang wesak niamaan kat wiewë. Anutuuk omën kaö panëëtaan yas niiaurö. Pötaanök wëwë ompyaö önëak niulëa pöl weë. ² Pël ëëë arimtën kön wiin iraan ya wiap pötaring wë kar naröa könöm elniipna pipöt lup santak wetak weë. ³ Pël ëëë Pulö pim mayaapta wiirupök wa erën elnia pipët ilpan. Pötaan ngarangk ëeim weë. ⁴ Anutuuk pim omën ompyaö kopëtëtaan kor öpenëak yas niaan tiarta rongan kopëtë ëäk Ngëengk Pul kopëtäööring wë. ⁵ Tiarim Aköp kopëtëp kön wi kosang yewesaut kopëtë, ën i yamëaut kopëtë. ⁶ Pël ëaan Anutu pi tiarim Pep ngawi kopëtëp. Puuk pout kepön erën elnia. Pël ëäk tiar weëre kosang kaamök elniin pim yaat yamëngkën tiarim lupötë wëaup.

⁷ Yaap, tiar rongan kopëtë ëäk wëen Kristook neenen yaatë weëre kosangöt nina. ⁸ Kristo pim tiarimëen elnia pöta ngönte ngönën pepeweri epël wia.

“Pi kutömweri isëpënëak omën kësang pan il mowesak wii téak mësak ngaarëk isa. Pël ëäk pi omnarö kësangën elmëa.”

⁹ “Ngaarëk isa” ngön pöt oröpëtaanök ëa? Songönte epët. Pi wet rëak maim o ngaarëkaanök yanggerak irëa. ¹⁰ Pi irëaupök kutömre yang poutë pangk ëäk öpënëak

kaalak kutömweri is pörek wëauröaan kaö sak wë. ¹¹ Pël ëëë pi tapöpök kësangën elniak omnarö weëre kosang kaamök elnieë narö pim ngön yaaö omën niwesa, narö tektek ngön yaaö niwesa, narö ngönën ök yaö niwesa, narö ingre mor sauröa ngarangk niwesa, narö rë yanulaö niwesa. ¹² Pipët ngönën omnarö tiar pim ya ompyaut mëmpenaataan kopëta niwasën pim möönre koröp pöt tiarim naë kaö sak kosang sëpenëak omën piporö niulëa. ¹³ Pipël pipël ya mëmpeimeë tiar kön wi kosang yewesaöre Anutuu Ruupë songönten ewat poutëpar mëngkre mëngk sëën lup koptemer sak öpenaat. Pël ëëë kaö sak Kristo pim wëwë ompyaö panëëtakël së öpenaat. ¹⁴ Pël ëäk tiar rungaaröa ök nasënganëp kosang sak öpenaat. Pöt kent yamöön këra ëpotë ëtëp yaalmë pöl rungaaröa ök ëngk ma e yewas pöröak kaar omnaröa ngönötön kat wiak kön irikor ëäk këlok sëpnaat. ¹⁵ Pël ëëpnaatak tiar lup santaring wë ngön këët pëën aimeë kaö sak Kristo tiarim kepönöököp pim ök sëpa. ¹⁶ Pi tiarim kepönöök elniin ingre morre pöt nener yal menak omën sëën ompyaö yaë. Tiar kaö ke nentere nent neenen ëëpenëak kopëta wes nina pöta ënëm yeem lup santaring neenenëmëen kaamök ëëë kaö sak kosang sëpenaat.

Ingre mor saurö wëwë ngölöptak öpa

¹⁷ Ne Aköpë urtak sak kosang panë wesak niamaan. Ar köpël omnaröa yaë pöl arim könöt omën pasutëël wiak önganok. ¹⁸ Pitëm lupöt koö olëaan yak ewat nasën wë lup kosang ëäk Anutuu wëwëet kasëng menak tomökël wë. ¹⁹ Pël ëëë öö köpël pitëm könöt utpetatëël kosang wiak wë utpet ke nentere nent eimeë kewilring wë.

²⁰ Ar pöt, wëwë pipët önëak Kristoë songönte rë naniulön ëaut. ²¹ Ar yaap Kristoë ngönte kat wiaurö. Ngön pipët Yesu pim ngön këët epël rë nuulön kat wiaut. ²² Ar lup ngaanötring wëen arim kentre kauratök morök elniin utpet wakaiman. Pötaanök lup ngaan pipot ent ë olaë. ²³ Pël ëäk Pulöök lupre kön ngölöp niwasëpnaan kuure mak mëak ²⁴ lup ngölöp pipot wa mëëë. Pipot Anutuuk pim ök mëngk wesak ket ëaut, wotpilre ngëengk panëët.

²⁵ Pötaanök ar kaar yaaut moolëak ngön yaapöt pëen neneren ök maë. Pöt tiar Kristoë ingre mor sak nener yal yeë. Neneren kaar apena pöt tiarim yal ëa pöt ilpenaat. ²⁶⁻²⁷ Ar kölöptak utpet nent ëëngan. Setenëen kan motëënganëen kölöp ëeim wëen këtëp ilepan. ²⁸ Këkain yaauröak pöt sëp wesak omnant koirënëen kosang ngentiak ya mënak nant ngöntök yaaurö meneë. ²⁹ Arim këmötëaan ngön utpetat anganok ompyaut pëen omën kat wiipnaarö kaamök elmëëpnaan aim wëë. ³⁰ Ar

Anutuu Ngëengk Pulöön ya utpet ëëpnaat elmëengan. Pi tapöök niöpna akunetak ar Anutu pimirö pöt pet elniipënëak yaö niwesau pötaanök. ³¹ Ar omën ya utpetaring yaaö, ngaare ya sangën, ngön kosang, ökre was, utpet pipot pout moolaë. ³² Ar ngötre karurö kaamök elmëak arim lupöt meneë. Pël ëak pitëm saunat won moweseë, Anutuu Kristoë kangiir arim saunat won niwesa põl.

5

Tiar ëwaöök öpa

¹ Anutuuk lup sant elniin pim ru sak wë. Pötaanök pim ë pël ëë. ² Kristo pi tiarimëën yaköm ëën lup sant elniak pim wëwëet tiarimëën yak keëpöt wesak pim möönre koröpö omën köp nga kamp misëngringöt ar yaaö põl Anutuun kiri ëën kë sa. Tapël ar yakömre lup sant kantakël weë.

³ Ar Anutuu omnarö. Pötaanök öngre omp nga yaaö, utpet wa ngangaaring omnantön kentre kaur ngön pipot kot nent arim tekarak orööpan. ⁴ Ngön ëöaat, köntak yaaö puot, ngön utpetat, pangk naënganë pipot anganëp Anutuun yoöre ërëp aim weë. ⁵ Ar epël kön wieë. Öngre omp nga yaaöre utpet wa ngangaaringöt yaaöre omnantön kentre kaur yaaö Anutuu urtak yangerakë omnantön omp ak yewesaö piporö Anutuuk wa ngaöök mëak wëwë kosangta yaö nemowaspan. ⁶ Ar morök omnaröa utpet ke pilöt ëënëak ngön kaar yenia pipot kat wiingan. Anutu omën pim ngön wa olëak utpet ke pil yaë piporö kangiir nga yaalmëaup. ⁷ Pötaanök ar omën piporöaring wa meilak ëëngan. ⁸ Ar ngaan koutak wakaimauröak peene pöt Aköpök wa niulëën pim naë rë olëak ëwaatak wë. Pötaanök ëwaatak wëauröa wë põl weë. ⁹ ëwaatak wëa pöta këët epot. Lup ompyaö, wotpil, ngön yaapöt yaaö pipot. ¹⁰ Pël ëak ar omën nant ëënëak pöt Anutuuk kent ëëpën ma won pöt ëwat sakök ëë. ¹¹ Kar naröak kouta omën mosut yaëen kaamök ëënganok omën pouröen wëwë pipotön utpetat pël ök maë. ¹² Ne omën ëlëëp yaaö pipotön naëngan, amaaten ëö yaë. ¹³ Pël ëaap tiar omën ke pilöt tek-eri wasën ëwaatak elmëen pipotë songönte yoolök sak wiaapnaat. Pöt omën tekeri yewas pöt ëwaaoök wesira. ¹⁴ Pöta ngönte epël wia.

“Ka ureëaup, ni wal ë.

Lup wel wiaup, öp së.

Pël ëën Kristook ëwa elniipnaan.”

¹⁵ Pötaanök arimté wëwëatön ngarangk këëkë ëë. Kön wonöröa wëwëat önganëp könringöröa wëwëat weë. ¹⁶ Peene akun eptak tiarim naë utpetat kësang pan wia. Pötaanök akun nant il mëënganëp akun

poutë omnarö kaamök elmëak kosang ngen-
tiak ya mëmpa. ¹⁷ Pötaanök ar köpël ëënganëp Aköpë ya ngön ya pipöt kön wieë.

¹⁸ I ngaat nak kön irikor ëëngan. Piptak utpet yaniwas. Pötaanök pël ëënganëën Anutuu Pulöök arim lupötë peö ëak wiaapna pötaar elniip. ¹⁹ Pël ëëë karuröaring arim këmötök ngönën tanre tan Pulöök yaningk pipot Aköpön lupre könötökta tan aim weë. ²⁰ Pël eimeë akun poutë omën ël epot poutëën tiarim Aköp Yesu Kristo pim yapin-
tak tiarim Pepap Anutuun yowe maim weë.

Öngre ompöröa ngönte

²¹ Ar Kristoon yaya yaauro. Pötaan nener-
aan inëën ëë.

²² Öngörö, Aköpön inëën yaalmë põl arim ompöröa ikanöök weë. ²³ Kristo tiar pim ingre mor saurö utpetetakaan niwa pöp tiarim kepön erën ëak ngarangk elnieim wë põl ompöpök pim öngöp ngarangk yaalmë. ²⁴ Pötaanök ingre mor sauröa Kristoon inëën yaalmë põl öngörö ar arim ompöröaan inëën elmëë.

²⁵ Ompörö ar, Kristo pim ingre mor saurö tiarimëën yak pim wëwëet këëpöt wesa põl arim öngöröaan lup sant elmëë. ²⁶ Kristo pim ngön ompyautak tiarim utpetat i ni-
irak kölam niwesak tiar pim ingre mor saurö Anutuun yaö niwasëpënëak wel wia. ²⁷ Pël ëak tiar, pim ingre mor saurö, ketre saunere utpet ke nentere nent won kölam pëen ngëengk niwesak pimtëen niöpënëak wel wia. ²⁸ Ompörö ar arimté koröpö sant yewas põl arim öngörö sant moweseë. Pöt öngre omp pouwaar yal ëak koröp kopëtaö sak wë pötaanök. Omp namp pi pim öngöp sant yemawas pipop pimtë koröpöta sant yewas. ²⁹ Tiarim naëaan omën namp pimtë koröpö këëpöt newasën. Won. Pimtok pimtë koröpö kaomp menak ompyaö wesa-
sak ngarangk yaë. Pöta ök Kristook ingre mor saurö ngarangk elnieim wë. ³⁰ Pöt tiar pim möönre koröp pöökë kaut pötaanök. ³¹ Pöta ngön nent ngönëntak epël wia. “Omp namp pim ëlre pepar sëp wesak öngöpök yal mangkën pöt piarip lupre koröp pöt kopëtap pël sak öpnaat.” ³² Ngön ëlëëp epta songönte öngöpök wiaan nook kön wiin pöt Kristoonre pim ingre mor sauröaan yaë. ³³ Pël ëaap arimtéenta yaë. Ompörö ar arim koröpöön sant yaalmë põl arim öngörö lup sant elmëë. Pël ëën öngörö arta arim ompöröa inëën elmëë.

6

Ëlre pep, koontre yokot pitëm ngönte

¹ Rungaarö ar, Aköpëen yak ëlre peparöa ngön ngaarëk weë. Pël ëënë pöt ompyaö. ² Ngönëntak epël wia. “Ni nim ëlre peparë ngön ngaarëk wë.” Ngön kosang piptakëer

Anutuuk yal menak kup mowia. ³ Pöt epët. “Pël èemë pötak yangerak akun wali ömëët.”

⁴ Èn èlre peparö, ar arim koontre yokoturö ya sangèn mongawisngan. Ar ngönèn rè moulak pepanöm mëak ngarangk elmëëë. Pël èen pit kaö sak ngönënta ènëm èëpnaan.

Inëen yaaöre ngarangk pitëm ngönte

⁵ Inëënörö ar, arim ngarangköröa ngön ngaarëk weimeë Kristoën inëen yaalmë pöl pitën kasinkasin ëak pitëmtëen pëen inëen elmëënëak weë ngentieë. ⁶ Pöt arim ngarangköröak itaangkën ompyaö èëpnaataan pëen won. Ar pël yeem Kristoë inëënörö pël weseë Anutuu kan yanuulë pöök kön kengkënring seë. ⁷ Pipët omnaröen kön wieë won, Aköpön kön wieë ya kë sak arim yaat mëneë. ⁸ Ar epël kön wieë. Namp pi inëen wë ma won wë ya ompyaö mëmpna pöt Aköpök kangut ompyaö koir mampnaap.

⁹ Ngarangkörö arta tapël arim inëënöröen ompyaö yaalmëem pitëm kas èëpnaat elmëëngan. Aköp ar pouröa ngarangk ngawiap kutömweri wë pöp omnarö pim èöetak isak irëak won, mëngkre mëngk wia.

Tiar nga omnaröa ök sak öpa

¹⁰ Ne ngön kaut epël niamaan. Aköpök yal menak pim naëaan weëre kosangöt wak pötiring weë. ¹¹ Ar Setenök morök elni- ipënëak yaëën weëre kosangring tauak pi ke ur momëënëen Anutuu ngaë omnant yaningk pöt wak weë. ¹² Tiar omën möönre koröpring eporöaring nga naalëen. Won. Ensel utpetaröere Setenë inëen yaauröere yang ngarangk utpet koutak wëauröere urmer ke nampre namp mopöök wëaurö pitring nga yaal. ¹³ Pötaanök ar Anutuuk ngaë omnant yaningk pipot wak weë. Pël èen nga yaaröön pöt kangüir elmëen kas sëen weëre kosangring tauanëët. ¹⁴ Ar epël ëak tauëë. Ngön këetak yepat ket ëak ureë. Èn wotpil wëwë pötak ulpëen kosangëp ket ëa pötë ök koröp oröön riipetakël mëak weë. ¹⁵ Anutuu mayaap yaningk pöta ngön ompyaut omnaröen ök manëët kopëta wesa- sak ing kör ket ëak mëëë. ¹⁶ Pël ëak arim kön wi kosang yewesautakta ngilöatë ök wesak weë. Pël èen pötök utpetatë pepap Setenë es wisangöt pörang urak sëpnaat. ¹⁷ Anutuu utpetetakaan yaniö kön pötak ul kosangta ök waëëë. Pël ëak Anutuu ngöntak Ngëëngk Pulöökë öpwer pël sëen wak weë. ¹⁸ Ar kët ël epotë Ngëëngk Pulöökë weëre kosangtak kimang maë. Anutuun kimang ke nentere nent maimëë kaaö köpël Anutuu omnaröaan kimang maë. ¹⁹ Pël yeem ne ngönèn ök memëak yaëën Anutu kaamök elnëak nem mema pöt këmtak newiin kas köpël ngön ompyaö ëlëëp wia pöta songönte tekeri wasumaan nemëënta kaamök elnëak kimang maë. ²⁰ Ne ngön ompyaut ök amëak

Anutuuk neulëaupök nem pël yaataan wii kaatak neulëaup. Pël èen ar Anutuuk ne ngön ompyaut tekeri wasum pël neeaö pöl kas köpël mëmpaan Anutuun kimang maë.

Ngön mëët

²¹ Tikikas puuk pep epwer wak wais ni- nak nem yaata ngönöt pout ök niapnaat. Tikikas pöp tiarim kar panëëp Aköpë këm ngön ngaarëk wak inëen yaaup. ²² Pi nook arën tenim songönte ök niaan kat wiak ya kë sënëëk yak wes mëen yewais.

²³ Anutu Pepere Aköp Yesu Kristo pi- aripök ar nem karurö mayaap tekeri wes ninak arim kön wi kosang yewesaut taë niwasën lup santaring weë. ²⁴ Ar tiarim Aköp Yesu Kristoë naë rè olëak wë lup sant yaalmëaurö arim naë Anutuu komre kolap pöt wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pool.]

Pilipai

Yesu pi wel wiak kufömweri seën wê kris-maki 32 pöta ök won seën Pool pi wii kaatak wê pep epwer retêng êak Epaprotaitas mangkên wak sê Pilipai kakê ingre mor saurö mena. Pool pi wet réak Pilipai kak sê ngönên ök maan narö Yesuun kön wi kosang wesa (Ngön Yaaö Omnarö 16:11-40). Pêl êên ênemak Pool pi wii kaatak wêên ingre morörök mon nant wa rongan êak Epaprotaitas mangkên wak sê Pool mena. Pêl êên Pool yowe méak pep epwer mena. Pi wii kaatak wê êrêpêrêp yeem pitta Kristooring wê pötaan êrêpêrêp êépênêak kent kön wiak retêng éa.

Pöt epêl wia.

Ngön ngês réaut 1:1-11

Poolê ngönte 1:12-26

Kristook yal menak wêauta ngönte 1:27-2:18

Timotiire Epaprotaitas piarpim êépnaat 2:19-30

Pepanöm ngönte 3:1-4:9

Kaamök elmêautaan yoöre êrêp ngönte 4:10-20

Ngön mëët 4:21-23

¹ O Pilipai kak Anutuu omnarö Yesu Kristook yal menak wê pöröere ngönênê wotöököröere ngönênê ya kaamök yaauro, Poolre Timoti Yesu Kristo pim inêên yaaupwar tenip wê nook pep epwer retêng ê yaningk.

² Anutu tiarim Pepapre Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolap mayaap pöt ningkên arim naë wiaap.

Pool pi Anutuun yoöre êrêp mëëa

³ Ne arimêên yak akun êlötê kön weswes eimeê Anutu nemopön yoöre êrêp maim wê. ⁴ Ar wet réak ngön ompyaut kat wia pötak ngês réak neering top êak aö aö imeê peene pël yeê pöten kön wieê nem Anutuun ök yamêëa pötê êrêpsawiarang wê ar kaamök elniipnaataan ök yamêëaup. ⁶ Pêl êak ne epêl kön yawi. Anutu ngês réak arim lupötê ompyaö yaalni pöpök ompyaö elni seimeê Yesu Kristo pim waisêpna akun kaöaöök pet irêpnaap. ⁷ Ar nem ru ulöpökörö. Pötaanök Anutuuk ompyaö elnieim öpnaat nem kön yawi pöt yok pangk. Pöt nem wii kaatak wêaöre Kristoê ngön ompyauta songönte tekeri wasên omnarö ngön pöt taê wesak öpênêak ngön yaatak neuléên wêaö pöteparê ar neering lup kopêtemer sak wêên Anutuuk komre kolap elniak kaamök yaalni. ⁸ Yaap, Anutu êwat wêên ne yaap pan ök yeniak. Yesu Kristoê tiarên ya ngês kêsang yaalni pöl ne arên yaalni. ⁹ Pêl êêê ne arim lup sant yewesaö pöt kaö seën Anutuu omnant kêkêê êwat sak ompyaöre utpet pötepar kom

êênêëtaan Anutuun kimang yamêëaup. ¹⁰ Pêl êak ar omnant kêët kom êak Kristo pim waisêpna akun kaöaöök saun won, wotpil öneëtaan pël yaaup. ¹¹ Ar pël eim wêên Yesu Kristook kaamök elniin wotpil wêauta kêët arim naë orök kaö sêpnaat. Pêl êên omnarö pöten itenak Anutuun yaya méak pim yapinte ping wesak aim öpnaat.

Pit Pool wii kaatak moulmêak ngön ompyaut il newariin êên ulöl sa

¹² Karurö, ar êngk ma e wasnganêên ök niamaan kat wieê. Pit nem wii kaatak neuléautak ngön ompyaut il nemowariin êên ulöl yes. ¹³ Pötaanök nga omên pourö Rom omên omp ak Sisa pim kaatak ngai yaaö pöröere omên munt kak eprek wêauröeta pit neen êwat wê, nem Yesu Kristoê ngön ök yaautaan wii ka eptak neuléa pöten. ¹⁴ Pêl êên ingre mor sa nem kar narö kêsang nem Kristo pimêên yak wii kaatak neuléa pöten kön wieê Aköpön kön kosang wiak kas kôpêl Anutuu ngönte ök aim wê.

¹⁵ Yaap, omên narö ne utpet wesak wak neirapênêak Kristo pim ngönte ök aim wê. Ên narö neen ompyaö elnêépênêak pim ngönte ök aim wê. ¹⁶ Omên nem ompyaö elnêépênêak Kristoê ngönte ök aim wêa pörö pit omên narök ne ngön ompyauta songönte amêak wii kaatak neuléa pöten kön wiak lup sant elnêépênêak Kristoê ngönte ök aim wê. ¹⁷ Ên omên ne wak neirapênêak Kristoê ngönte ök aim wêa pörö pitêmtêên wak isak apênêak pim ngönte ök aim wê. Pit korar yeem ne wii kaatak wêên pitêm ngön ompyaut ök yaaö pötaan wii kaata ngarangkörök könöm munt nant nem rangk newiak yal mampênêak yaê. ¹⁸ Pipêl ompyaö. Pöt omên narö korar yeem Kristoê ngönte ök aim wê, ên narö wotpil yeem pël eim wê pouteparêên ne êrêpsawi yeê. Nemêên pitêm Kristoê ngönte ök ya pipêl kaöt. Pötaanök êrêpêrêp yeê.

¹⁹ Yaap, ne êrêpsawi eim ömaap. Pöt ne epêl kön yawi pötaanök. Ar nemêên Anutuun kimang yemaan Ngêêngk Pul Yesu Kristoê wes mêên waisa pök kaamök elnêên ne wii kaatakaan ent ê neuléepnaat. ²⁰ Ne omên nant yeem êöere kaskas naên êëmêak kent kaö pan. Ne akun êlötê Kristoê ngönte ök êak pim yapinte wak isak yaaupök peeneeta öp wêere wel wê pël êëma pötak kas kôpêl tapêl pim yapinte wak isak amaap. ²¹ Nemtê könök epêl yawi. Ne yangerak öma pöt Kristoê songönte war wesak amaap. Pöt ompyaö. Ên wel wiima pöt pim naë sumaap. Pöt ompyaö pan. ²² Ne yangerak yal menak öma pöt nem Kristo pimêên yak ya mëmpa pötak kê orööpnaat. Pötaanök nem êëmaaten kön selap yaê. Pöt nem wel wiimaat ompyaut ma öp ömaat ompyaut ne

pöten kön nawiin. ²³ Yaap, ne ëngk ma e yewas. Nemtë kentöök wëwë epët sêp wesak sê Kristo piiring öma pöt nemëen ompyaö pan. ²⁴ Pël ëëmaatak ne yang eprek yal menak öma pöt ar kaamök elnieim ömaat. Pöt arimëen ompyaö pan ëëpnaat. ²⁵ Ne pipten kön kosang yawi. Pötaanök ne ëwat sak wel nawiin öp wë arim kön wi kosang yewesaut kosang sêere pötaring ërëpsawi ë pël ëënëëtaan arim naë wë kaamök elnieim ömaap. ²⁶ Pötaanök nem arim naë kaalak waisumaatak ar nemëen ërëpsawi ëak yok pangk Yesu Kristoon yaya manëët.

Pilipai omnarö pit Poolring këlangön kat wia

²⁷ Ar kopët eptenökëër kosang wesak weë. Kristoë ngön ompyautu wia pöl wot-pil wesak weë. Pël ëaan ne arim naë wais itaampööre kamaarek wëen pöt omnaröak arën. “Pit lup kopëtemer sak wë kosang sak tauëë nener yal menak wë ngentiak ngön ompyaut ök ya,” pël aan kat wiimaat. ²⁸ Pël yaëen ar kas naën yaëen itenak pit kö sëen ar muumök öneët pöt kön wiipnaa. ²⁹ Anutuuk arim naë orööpënek ëa pöt Kristoon kön wi kosang wasënë pötaan peën won, pim ënem yeem këlangön kat wininë pötaanta elnia. ³⁰ Ngaan ar itanaan ne Kristoë yaat yamëngkën omnaröak këlangön kat newiak utpet neweseimaut. Peeneeta ar kat yawiin tapël yaalnë. Pël yeem arta tapël yaalni.

2

¹ Ar Kristook yal menak kosang sak wë ma? Pi ar lup sant yaalniin ya kë yesem wë ma? Ar ngëëngk Pulööring lup kopëtemer sak wë ma? Neneren lup sant elmëak yaköm elmë yeë ma? ² Ne kön wiin ar yok pël yaaurö pötaanök ërëpsawi yeë. Pötaanök ne ërëpsawi kaö pan ëëmaan epël ëëë. Ar kön kopëtäl wieë neneren lup sant elmëëë. ³ Arimtën kön wiin isëpënëak omnant ëënganok arimtën wak irëak omën muntaröen kön wiinakëër isëp. ⁴ Arimtëen peën kön wiak kaamök ëënganëp karuröaanta pël ëëë. ⁵ Yesu Kristoë pimtën kön wia pöl arimtën kön wieë. Pi epël kön wia.

⁶ Pi Anutuu wëwëere weëre kosangring wëaupök weë ngentiak Anutuu ök öpënëak naën.

⁷ Pël ëaap pi pipot sêp wesak inëen yaauröa ök sak wakaima.

Pël yeem yang koröp wak omnaröa ök sa.

⁸ Pi omën möönre koröp wak wë pimtën wak irëak Anutuu ngön ngaarëk wak wel wia.

Omnaröak piin utpetap wesak këra yetaparak möön wel wia.

⁹ Pötaanök Anutuuk pi ngaarëk pan wak isak yapin nent mëëa.

Pötak yapin pout wa ngep ëak wë.

¹⁰ Anutuuk omën pourö, kutömweriaan yangerakë, öpre wel pourö, rar rë wesirak Yesuun yaya mëak

¹¹ Anutu Pepapön ping wesak maimeë, “Yesu Kristo pi Aköp,” pöt tekeri wesak apenëak pël ëa.

Tiar ariatë koutak ëwa yaë pöl omnaröa tekrak ëëpa

¹² Nem kar panëërö, Kristo Anutuu ngönte ngaarëk wa pötaan nem arring wakaimautak akun ëlötë nem ngön ngaarëk weim pöl peeneeta kamaarek wë eptak il wesak pël ëëë. Anutuu pimëen kama niwa pöta këët orööpnaan kasinkasin yeem ompyaö wesak ya mëneë. ¹³ Pöt Anutu pimtök ar pim kent kön yawiaut kent ëak ënem ëënëëtaan kaamök elniak arim lupötë ya mëneim wë pötaanök.

¹⁴ Ar omnant pout ya yamëngkem kaaöre këëpötre ya sangën ngön anganok. ¹⁵ Pël ëënë pöt saun won wëen naröak arën. “Pit utpet yaë,” pël neniapan. Pël ëen ar korar yaaöre utpet yaaö poröa tekrak wot-pil eim öneët. Pël yeem pöt ariatë koutak ëwa yaë pöl ëëneët. ¹⁶ Pël ëëë pöt pit kout sêp wasëpnaan wëwë kosangta ngönte ök maim ön. Pël ëënë pöt Kristo pim waisëpna akun kaöaök ne pas köntak ya namëngkën ëaut pël wesak arimtëen ërëpsawi ëëmaat. ¹⁷ Arim kön wi kosang yewesaut Anutuun kiri yaalmë pöta ök yaëen ne arim kön wi kosang yewesaut taë wasumëak wel wiima pöt, nem iit wain iita Anutuun kiri yaë pöl il olaan arim kiri yaautak yal mangkën Anutuuk itaangkën ompyaö yaëen arring ërëpsawi ëëmaap. ¹⁸ En Anutuuk neaan wel wiin pöt arta tapël pötaan neering ërëpsawi ëën.

Timoti pim ngönte

¹⁹ Aköp Yesu Kristo pi kön wiin pangk ëën pöt ne arim ngönte kat wiak ya kë sumaan akun kot nent Timoti arim naë wes mëen wais rëak kaalak waisëpnaat. ²⁰ Nem naë omën munt namp won, Timoti pimënt nem arimëen yaalni pöl yeem arimëen kön nganngan yaaup. ²¹ Omën muntarö pit Yesu Kristoë yaataan kön nawiin pitëmtë omnantëen peën kön yawi. ²² Ar Timoti pim ompyaö yaë pöten ëwat wë. Ompre ruaarë ya yamëngk pöl pi neering ngön ompyautu yaat yamëngkaup. ²³ Pötaanök nem kentöök wii ka eptak nem ëëma nent kat wiak pöt tapëtakëër pi arim naë wes mëëmaat. ²⁴ Nem kön kosangtak epël yawi. Aköp pi kat wiin pangk ëën pöt akun wali nasën wiaan nemëntta arim naë waisumaap.

Epaprotaitas pim ngönte

²⁵ Ne tiarim karip Epatrotaitas arim ngēsē we meēn waisēpēnēak kōn yawi. Pi neering Kristoē yaat ngawi mēmpō nga omnarōa yaē pōl weē yengentiāup. Ne omnantēēn ngōntōk wēēn pi we meēn wais kaamōk yaalnēaup. ²⁶ Pi yauman yaēēn ar kat wiak pimēēn kōn selap ēautaan ya kēlangōn kōn wiak arim naē waisēpēnēak yaarek wes meēn waisēpnaat. ²⁷ Yaap, pi yauman eim wel wiipēnēak ēa. Pēl ēaap Anutuuk piin yakōm elmēak ompyaō mowesa. Pimtēn pēēn won, nemēēnta yakōm elnēa. Pōt ne ya kēlangōnring wēēn pi kēlangōn munt pim wel wiipna pōt rangk naalnēēn ēa. ²⁸ Pōtaanōk nem kentōōk ar piin itenak ya kē sēēn nem naē arimēēn kōnōm wia pōt kengkēn sēpēnēak pi arim naē teēntom wes meēn waisēpnaat. ²⁹ Pōtaanōk pi waisēn pōt Akōpōn yoōre ērēp mēak piin sant elmēēē. Omēn pim ōk ke pilōrō kaōarō pēl weseē. ³⁰ Pōt arim urōtak ne kaamōk elnēēpēnēak pim wēwēet keimōn naēn, Kristo pim yaat yamēngkem wel wiipēnēak ēaup pōtaanōk.

3

Omēn Kristoon kōn wi kosang yewas pōp Anutuuk piin, “Wotpilēp,” pēlyema

¹ Karurō, ne ngōn nent ōk niamaan kat wiēē. Ar Akōpēērō pōtaanōk piin yoōre ērēp maē.

Nem ngaan retēng ē niaan tapēt kaalak rangk yeē. Pōtak kaamōk yaalni pōtaan pēl ēēmaaten kaaō naēn. ² Omēn utpet kent tokōrōa ōkōrōaan ngarangk kēēkē ēēē. Pit arim korōp kaut ilak Moses pim ngōn kosangta ōngpōk wa niulēēpanēēn ngarangk ēēē. ³ Pit Anutuun yaō sēpēnēak korōp kaut yailtak pēl naēn yaē. Pēl yaēētak tiarimtok Anutuun yaō sēpēnēak omēn utpetat tiarim lupōtē wia pōt wa moolaan Anutuuk tiarēn kōn wiin pim omnarō pēl yes. Pēl ēēn Ngēēngk Pulōōk tiar kaamōk elniin Anutuun yaya maimeē Yesu Kristoēērō pōtaan piin yoōre ērēp yamēēn tiarim wēwē ngaanten kōn kosang nawiin ngolōptakēl wē. ⁴ Ne nem wēwē ngaanten kōn kosang wiimēak kent yeē talte yok pangk ēēm. Ēn omēn namp pi pimtēn kōn wiin pim wēwē ngaante ompyaō ēēn pōtak pi yok pangk kaamōk elmēēpnaat pēl yaēēn pōt nemtak pimēt il mowasēpnaat. ⁵ Nem yeniak pōta songōnte epēl. Ne newilēn wiēē kēt mor nas nasiaan nentepar won sēēn nent pōtak ten Yuta omnarōa yaaul korōp kaut neila. Pēl ēēn ne Israel omēn Pensamin pim kurmentēkaanēp. Nem ēlre pepaar Yuta omnaar, ne Yuta panēēp. Ne Parisi ngōnēn omnampōk tenim yaaul Moses pim ngōn kosangōt ngaarēk wak weē ngentieimaup. ⁶ Pēl ēaupōk ne kōn wiin, “Nook Yesu pim ingre mor saurō utpet yemowasēn Anutuuk neen kōn wiin

ompyaō sēpnaat,” pēl weseē eimaup. Pēl yeem Moses pim ngōn kosang pout ngaarēk wak weē yengentiin nem karurōak neen kōn wiin pangk ēa. ⁷ Pēl ēaupōk ngaan omēn kēēt wesak wak wakaima pōtōn peene Kristoōk rē olēak wē kōn wiin mosut pēl yaē. ⁸ Yaap, omēn pipot pēēn won, nem Akōp Yesu Kristoon kōn wiimēak omēn muntatōn kōn wiin omēn omōt yaē. Ēn piin kōn wiima pōtak omēn pout il yewas. Ne Kristo ōmēak pim naē rē olēak omēn nem ngaan kōn wiin kaōat pēl sa pōt kasēng menak pōtōn ulōlōt pēl yewas. ⁹ Pēl ēak Kristook yal men pet irumēak kent yaē. Pēl ēak peene Anutuuk neen, “Wotpilēp,” neapēnēak Moses pim ngōn kosangōt ngaarēk naōn. Puuk nem Kristoon kōn wi kosang wesautaan neen, “Wotpilēp,” pēl yenēa. ¹⁰ Ne omēn kaō kopēt nentakēēr ēwat sumēak kent yaē, pōt Kristoon ēwat sa pet irumaan. Ne Kristo weletakaan wal ēaup pi wēere kosang kaōet pim naē wia pōt nampēnēak kent yaē. Kristo pi ngōn ompyaut ōk yaan narōak piin utpet wesak kēlangōn mena pōl elnēēn pim ōk ēēmēak kent yaē. Kristo pi pim wēwēet keimōn naēn tiarimēēn wel wia pōl neenta nem wēwēet keimōn naēn pim ōk ēēmēak kent yaē. ¹¹ Pēl ēēma pōt Anutuuk weletakaan wal ē neulēēpnaat.

Pool Anutuun yaō mēēa pōta kēēt ōpēnēak ke urak pōōmpō sa

¹² Pēl ēēpnaatak ne Kristoon ēwat sa pet irak wotpil panē wē pēl newasēn. Pēl ēaap omēn ompyaut Kristook nampēnēak newa pōt ōmēak weē ngentieim wē. ¹³ Karurō, yaap, ne omēn ompyaō pōt wa pet iran pēl newasēn yeēetak omēn kopēt eptakēēr yeē. Nem wet rēak eima pōt kasēng menak omēn ompyaō pōt ōmēak wē yengenti. ¹⁴ Anutuuk Yesu Kristoēē tiarimēēn elnia pōtaan wotpil wē kutōmweri sēpēnēak yaō niia. Pōtaanōk ne yaō niia pōta kēēt ōmēak weē ngentiaak pōōmpō yes. ¹⁵ Ar narō lup kēsang saurōak nem yeniak pipēl kōn wiak ēnēm ēēē. Ēn narō kōn maimal yawi pōrō Anutu pimtok arim kōn yawi pōta songōnte tekeri wes nimpnaat. ¹⁶ Pēl ēēpnaatak omēn kaōet epēt. Anutuun kan pet elnia pōōk yal menak sēpa.

¹⁷ Karurō, ar pourō nem yeē epēl ēēē. Pēl ēak omēn munt tenim ēnēm yaē pōrōenta kēēkē itenak pitēm yaē pōl ōk ēēē. ¹⁸ Omēn narō pit Kristoēērō pēl aōōk pim kēra yetaprak mōauta ngōnten kaaō ēak maimal wē pōtak pim ngōnten kōōre tok yaalmē. Ne ngaan pitēmēēn ōk niautak peene kaalak ya utpetaring wē ōk yeniak. ¹⁹ Pit pitēm yenaure korōpōōkē omnantōn kaō wesak kentre kaur yaaurō. Pēl ēak omēn utpet tiarim kōn wiin ēō ēēpena pōtōn pit pitēmētēn ping wesak yaaurō. Pēl ēak

yangeraké omnantëen kentre kaur eim wë. Pötaanök Anutuuk pit es parëaökë kanöök moulmëen kö sëpnaat. ²⁰Tiar pöt, kutömweri yaurö. Pötaanök kor wëen Aköp Yesu Kristo wais nikoirën Anutuuk naë së öpnaat. ²¹Pël ëen pi wais tiarim möönre koröp pasut lëngë sëpna pöt ngolöp wasën pim möönre koröp ompyau lëngë nasën ëëpna pöökë ök sëpnaat. Pi omnant pout pim weëre kosangtak il wesaup pim weëre kosang pötak pël ëëpnaat.

4

Pool puuk lup kopëtemer sak weëre ërëpërëp ëere omën ompyautëen kön wii pël ëëpënëak mëä

¹ Pötaanök karurö, ne ar lup sant elnieimeë arën itaampëak kent yaë. Ne Kristo ë yaat yamëngkën ar pimorö pël sak wëen arimëen ërëpsawi yeë. Nemorö, nem yeniak pipël Aköpök yal menak taë wesak tauëë.

² Öng Youtiaare Sintiki, ne aripön epël niamaan kat wieë. Ne arip Aköpök yal menak wëaö pöaarök lup kopëtemer sak öneëak kosang wesak yeniak. ³ Ën neering ya ngawi yaaö kë panëëp, niinta öng pöaar kaamök elmëëmëak ök yeniak. Pöt piaripre Klemenre omën Anutuuk wëwë kosangët mampënëak pitëm yapinöt pepeweri retëng ëa muntarö pit neering top ëak ngön ompyaut anëak ya kaö mëneiman pötaanök.

⁴ Ar Aköpök yal menak wë ërëpërëp ëëë. Ne kaalak epëlyeniak. Ërëpërëp ëëë. ⁵ Aköpë kaalak waisëpna akunet temanöm yes. Pötaanök omën pouröen ya wiap elmëëë. ⁶ Ar omën nantre nantëen kön selap ëënganëp kët ël epotë Anutuun ök yamëëautak piin yoöre ërëp maimeë pötëen kimang maim weë. ⁷ Pël ëen Anutuuk pim mayaap omnarö tiarim ëwat sa pet nairnganë pö nimpnaat. Ar Yesu Kristook yal menak wëen mayaap pö arim könre lupötë pangk ëak wiaapnaat.

⁸ Ne ngön më epët ök niamaan kat wieë. Ar omën epotön kön wieim weë. Ngön yaap yaaut, ompyaö yaaut, wotpil yaaut, kólam yaaut, omën omnarök kön wiak ya kë sëpnaat yaaut, omën omnarök kön wiin ompyaö yaaut. Pipot ompyaut, wak yawisaut pötön kön wieim weë. ⁹ Nem omnant rë nuulak pet elnian pötön ar ëwat wë. Pipot pëen ëeim ön. Pël ëen Anutu mayaap pepapök arim naë öpnaat.

Pool pi Pilipai omnaröa piin kësangën elmëa pöten ërëpërëp ëä

¹⁰ Ne Aköpök yal menak arök akun wali won sëen kaamök elnëënëak kön yawi pötaan ërëpsawi kësang pan yeë. Yaap, ar ngaan kaamök elnëënëak kent kön wieimautak pël ëënë kanö won ëen naën ëaut. Pël ëautak peene kanö oröön kaamök yaalnë. ¹¹ Ne omën nenten ngöntök ëaö

pötaan kimang neniaan yeë. Won. Ne epël kön wiak wë. Omën ke nentere nent nem naë yaaröön pöt ya kë sumaap. ¹² Nem ngöntök wëaare omnantring wëa pouteparën kön wiin pangk yaë. Ne kep ëak wëaare këen wëa pötarënta ya kë yesaup. Ën omnant selap wieëaare won pötenta tapël yaaup. Anutuuk nem yaaö pöten ya kë suma pöt pet elnëen pël kön yawiaup. ¹³ Yaap, Kristo pi weëre kosang nangkën omën pout yok pangk yaaup.

¹⁴ Pël yaaupök könöm nent koirak wëen ar kaamök elnëan pöt ompyaö elnëan. ¹⁵ Pilipai omnarö, ar ëwat wë. Nem ngës réak ngön ompyaut ök ëautak ne Masetonia yanger sëp wasën ingre mor sa ka muntatëëro kaamök elnëak mon nenangkën ëaurö, arökëër ne-naurö. ¹⁶ Ne Tesalonaika kak wëen akun nentepar kaamök elnëak sum nant wes nemëan. ¹⁷ Ne arim nenan pöten kimang neniaan ëaut. Pël ëautak Anutuuk arim nenan pöta kangir omën ompyaut nimpënëak kent kön yawi. ¹⁸ Ne arim naëaan omnant kësang waut. Ar omnant kësang pan nangkën pangk yaë. Arim omën ompyaut Epaprotaitas menan pöt wak wais nangkën peö yaë. Kësangën pipot omën köp kamp Anutuun kiri yemera pötë ököt. Pi pötön itenak ompyaut pël kön wiak ya kë sa. ¹⁹ Anutu nemop pi omnant ompyaö kësang pan Yesu Kristo pim naë mowiin wia. Pötaanök ar Yesu Kristook yal menak wëen Anutuuk arim omën ngöntök yeë pöt pout nimpnaat. ²⁰ Anutu, tiarim Pepap, pim yapinte ngaapëel wak isak maim öpa. Yaap.

Ngön kaö mëët

²¹ Ne Anutu omnarö Yesu Kristook yal menak wë pöröen yoöre ërëp yemak pël ök maë. Ën kar nem naë wë eporöeta arën yoöre ërëp yenia. ²² Anutu omën eporö pourö arën yoöre ërëp yenia. Pël yaëen pitëm naëaan omën omp ak Sisa pim ka eptak wë inëen yaalmëa naröeta yoöre ërëp niapënëak kent pan yaë.

²³ Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim lupötë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pool.]

Kolosi

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê kris-
maki 32 pöta ök won sêen Pool pi Rom
kak wii kaatak wê pep epwer retêng êak
Tikikasre Onisimas piarip mangkên wak sê
Kolosi kakê ingre mor saurö mena. Pim
retêng êauta songönte epêl. Pool pi ngönên ya
yamêngkautaan wii kaatak moulmêen wêen
Epapras pim naê sê omên narök Kolosi
ingre moröröen ngönên kaaröt mëea pöt ök
mëea. Pitêm ngönên kaar pöt epêl. Anu-
ture omnaröa tekarak tiarim yaya mape-
naarö wê. Nent, Yesu pi Anutuu ök won,
enselöröa ököp. Ên nent pöt, kaömp nant
ngês olêak wêaare koröp kaut yailaut ngön
pöt ök maan kat wiak Poolök ngön kaar pöt
tekeri wasêpênêak retêng ê mena.

Pöt epêl wia.

Ngön ngês rêaut 1:1-8

Kristoê wêwêetere ya yamêngkaut 1:9-2:19
Kristook yal menak wêauta ngönte 2:20-
4:6

Ngön mëet 4:7-18

¹⁻² O Anutuu omnarö, Kristo pim ken-
töökê ênem êeim Kolosi kak wêaurö ne Pool
Anutuu këmtak Yesu Kristoê ngön yaaö
omên nampök Timoti tiarim karip piiring
wê pep epwer retêng ê yaningk.

Anutu tiarim Pepap pim komre kolap pöt
ningkên arim naê wiaap.

*Pool pi Kolosi omnaröaan Anutuun yoöre
êrêp mëea*

³ Tenpim akun êl epotê Anutuun arimêen
kimang yamêeäutê Anutu, tiarim Aköp Yesu
Kristoê Pepapön, yoöre êrêp maim wê. ⁴ Pöt
Epapras puuk ar Kristook yal êak wê kön
wi kosang mowasööre Anutuu omên pourö
lup sant elmê pêl yaauta ngönte ök niaan kat
yawî pötaanök. ⁵ Ngön yaapêt, ngön ompyaö
pöt, wet réak arim naê jaaröön ar omên
ompyaut kutömweri arimêen yaö êa pöta
ngönte kat wiaurö. Pötaanök ar kön kosang
wiak omên ompyaö arimêen kutömweri yaö
êa pötön kor wê pötaan kön wi kosang
wasööre lup sant elmê pêl yaaurö. ⁶ Anutuu
ngön ompyaö pöt wet réak arim naê oröön
kat wiak pim komre kolap pöta songönte
kêekê êwat san akun pötak ngês réak ngaarêk
wêen arim naê ulöl sa. Pêl yaêen yang
muntatêeröa naêeta tapêl ngaarêk yeön ulöl
sê yes. ⁷ Ngön ompyaö pöt, Epapras, tenpim
kar panêep, neering Kristoê inêen yaalmê
pöpök rê nuulon kat wian. Puuk nem ur-
tak Kristo pim yaat kêekê wesak yamêngk.
⁸ Pi tapöpök Ngêêngk Pulöök arim naê lup
sant yaaut tekeri wes nina pöten tenipön ök
yenia.

*Pool pi Kolosi omnaröaan Anutuun ki-
mang mëea*

⁹ Pêl yenia pötaanök tenip ngön pöt kat
wia akun pötak ngês réak Ngêêngk Pulöök
arim lupre könöt kaö nuwasên Anutuu arim
êênêak kön yawî pöten êwat panê sênêetaan
kimang maim wê. ¹⁰ Pêl êên ar Aköpê kan
pet yaalni pöök yok pangk yesên pi ite-
nak êrêpsawi êêpnaat. Pêl yaêen arim naê
kêet oröön omên ompyaö ke nentere nent
yeem Anutuu yaauten kêekê êwat sêen êwat
pöt kaö sêpnaat. ¹¹ Tenip ar êrêpsawiarung
ya wiap wêere lup kosang wê pêl êênêak
Anutuuk pim wêere kosang kaö panêetak
wêere kosang nimpnaataan kimang maim
wê. ¹² Pêl maimeê Pep ar kaamök elniin
pim omnaröaan yaö niwesaut, êwaatak wia
pöt, tenring ôpenaataan yoöre êrêp maim wê.
¹³ Anutu pi tiar kouta öngpökaan nuwak pim
Ru panêêpê wa ngaöök yanimê pöta öngpök
niulêen wê. ¹⁴ Pim Ru pöpök utpetetakaan
ent ê niulêak tiarim utpetat won wes nuulêa.

Kristo pim wêwêetere ya yamêngkaut

¹⁵ Kristo pi Anutu itnaangkanêpê
ököp. Pi ngaanêer omnant won wiaan
wakaimaupök peene pötê kaö sak wê.
¹⁶ Anutuu Ruup pi kutömweriaan yangarakê
omên êl epot pout ket ê pet iraup. Omên
tiarim ityaangkautre itnaangkênöt, wêere
kosangring kutömweriire mopöök wêaurö,
isaare irêa pourö ket êa. Anutuuk moulmêen
Kristo pi omên êl epot poutê pep sak
öpênêak ket êa. ¹⁷ Pi omên pout won wiaan
wakaimaup. Pim wêere kosangöök elmêaan
omnant pout neenem urötê wê. ¹⁸ Pi ingre
mor saurö tiarim kepön sak wê. Pêl êên
ingre mor saurö tiar pim möönre koröpö pêl
yaê. Pimênt tapöpök ingre mor saurö tiarim
songönte. Puuk omên poutê kepön erên
elniak öpênêak weletakaan ngês réak wal
êa. ¹⁹ Pöt Anutu pim kentöök pimtê wêwêere
wêere kosang pout yang elmêen wak wê.
²⁰ Pêl yaêen Anutu pi pim Ruupön maan
omên êl epot pout kutömweriaan yangarakê,
piiring lup kopêtemer sak öpênêak kön wia.
Pêl êêpênêak pim Ruup kêra yetaprak möön
iit il ngentiin pötak mayaap pöt tekeri wes
nina.

²¹ Ar pöt, ngaanêer Anutu nerek wêen ar
nerek wê omên utpetat êimeê piin kööre
tok elmêeimauro. ²² Pêl êaurök Kristo pim
koröpre mêsêpring orök wal wia pötak ar
wiap nuwasên peene Anutu piiring wê.
Puuk arim ketre saunat won nuwasên lup
kôlam wêen Anutuu êöetak niulêêpênêak pêl
êa. ²³ Pötaanök ar kön wi kosang yewe-
sautak wêe panê sak tauaan omên nantök
wer nuön kön wi kosang yewesaut kêlok
sêpanêen ngönên rê nuula pöt taê wes wak
ön. Pool ne ngön ompyaö piptaan ya omên

saup. Ngön ompyaö pöt tenök ar yang el epotëeröen ök niaim.

Pool pi Kolosi omën ingre mor saurö kaamök elmëa

²⁴Nem arimëen këlangön kat yawi eptaan ya kë yes. Kristo pim ingre mor saurö, tiar pim möönre koröp wak wë pöröaan këlangön kat wia. Pöta ök neenta arimëen këlangön kat wiima nant om wia. Pötaanök ar ingre mor saurö kaamök elniak këlangön om wia pöt kat wi pet irumaaten kent yaë. ²⁵Anutu pim ngönte tekeri panë wesak ök niamëak ingre mor saurö ya omën neulëaup. ²⁶Pim ngön epët, ngaanëer ëlëëp wiaan tiarim ëere köröörö kat nawiin wë aprö imautak peeneek pim omnarö tiar tekeri wes yaningk. ²⁷Anutuuk pim omnarö tiarën ngön ëlëëp ompyaö panëët, omën ngönën kopëlörö arim naë wia pöt, tekeri wes nimpënëak kent yaë. Pöt epët. Kristo pi arring wë. Pötaanök ar piin kor wëen puuk nukoirak kutömweri së piiring öñëët. ²⁸Pötaanök tenök Kristo pim songönte omën pouröen tekeri wesak niaim. Pël eimeë utpet yaaut kasëng mampunëak pepanöm niaöre ewatring wë rë nuulëim. Ar Kristoë ök sak öñëëk yakök yaalni. ²⁹Ne ar pël ëënëak pim weëre kosang kaöat yenangk pötring weë yengenti.

2

Kön wi kosang wesak wë ngön kaaröt ke ur olapa

¹Ne ar omën epotön ewat sënëak kent kön yawierek kat wieë. Arre ingre mor sa Leotisia kak wëaurëere omën ingre mor sa munt neen itnaangkën naröaanta weë ngentiak ya kaö yamëngk. ²Ne ar lup kopëtemer sak neneren lup sant elmëë lup kosang sëere kön këëkë wieë kön wi kosang wasö pël ëënëak weë yengenti. Ar pël ëënë pötak Anutu pim ngön ëlëëp wiakaima pöta songönten ewat sënëët. Pöta songönte Kristo. ³Pi kön tektkre ewat pepap yak omën poutë songönöt ewat wë. ⁴Nem pël yeniak pöt, omën naröak ngön kaar niak wiap nuwaspanëak ngön pipët ök yeniak. ⁵Nem yeniak pöta songönte epël. Nem koröpök maimerek wë, ën lupmer pöt arring wë. Pël ëëë arën itaangkën arim lup kopëtemer sak wë wotpil yaautre Kristoon kön wi kosang yewesaut taë wia pöten ërëpsawi yeë.

Kristooyal ëak wëwë kosangët öpa

⁶Ar Aköp Yesu Kristo wan pöl piik yal menak weë. ⁷Pël ëak piik misën il téak pim weëre kosangöök kosang sak wë kön wi kosang yewesauta kan ök niak rë nuula pöök pëen wë kaö wesak yaya maim weë.

⁸Omën naröak ngön kaar mos kë wonöt ök niaan kat wiin pötök wii nitëëpanëen këëkë ngarangk ëak weë. Pöt Kristo pim

naëaan wonöt, ëaröa ngön pas yangerakë pëënöt. ⁹Ar ewat wë. Anutuu wëwëere weëre kosang pout Kristoë koröpök pangk ëak wakaima. ¹⁰Pël ëaap piik yal ëak wë pim wëwëet wak omën nenten ap newasngan. Pi isaup, omën isauröa kepönöököp. ¹¹Ar pöt, Yuta omnaröa yaaul Anutuun yaö ëënëak koröp kaut nailën ëauröak wëwë utpetat kasëng menak Kristoë naë rë olëak piik yal menak wëen puuk koröp kaut yail pöl elniak Anutuun yaö niwasën wë. ¹²Arim i yanimë piptak Kristook yal ëak wel wiin piiring yang kel niweera. Ën i yanimë taptak Anutu pim weëre kosangöök Kristo weletakaan wal ë moulmëa pöpök ar pim weëre kosangöön kön wi kosang yewasën Kristooring wal ë nuulëa. ¹³Ngönën kopël wakaimaurö, ar ngaanëer arim lupötë Anutuun yaö naën wëwë ngaantakël wë utpetat eimaurö. Pël ëën pötök lupöt mën wel niwia. Pël ëautak peene pöt, Anutuuk elniin Kristooring wëwëetak wë. Pël yaëen pi tiarim utpetat ent ë yanuula. ¹⁴Tiar Moses pim ngön kosangötë ngön wia pöt ngaarëk naön wëen pötök utpet kangut tiarim naë orööpnaat, pël ëa. Pël ëautak Anutuuk utpet kang pöt kërë olëa. Kristo pim këra yetaprak möön wel wia pötak Anutuuk kang pöt won wesa. ¹⁵Kristoë këra yetaprak isa pötak Anutuuk kutömweriaan mopök omën utpet isaare weëre kosangringörö il mowesak pitëm weëre kosangöt ent ë moolëak omnaröa ëöetak pitëm songönöt tekeri wesa.

Tiar Kristooring wel wiaurö

¹⁶Tiar Moses pim ngön kosangötë öngpök naön. Pötaanök omën nampök arim iire kaömp yena pötaanre krismäki ma ngoon ma sant pötë öngpök akun nent ngëëngk newasën yeë pötaan utpet wesak niaan pöt kat mowiinganok. ¹⁷Omën pipotön ököököt pël apenaat. Këët orööpënëak yaëen wet rëak oröaut. Peene kë panë pöp, Kristo, pimënt oröak wë. ¹⁸Omën naröak arimtën wak irëak enselöröen yaya manëak kaar yenia pipot kat mowiingan. Pit omën pipotön wangarötë itena pël niak köntak ieping eimeë yangerakë kentöökë ënëm yaë. ¹⁹Omën ke pilörö Kristook yal naën wë. Pi tiarim kepönö, ën ingre mor saurö tiar pim möönre koröpö. Kepönöök möönre koröpö kaamök elniin urötë kosatring yal ëen pangk yaë. Pël ëaan Anutuuk weëre kosangöt yaningkën kaö yes.

²⁰Ar Kristooring wel wiin yangerakë omnantë öngpökaan ent ë nuulëauröak tol ëen yang omnaröa yaaul yeë? Tol ëen ngön kosang ke epot ngaarëk yeö? ²¹“Epot mor öngan.” “Epot nëngan.” “Epot mësël ëëngan.” ²²Ngön kosang pipötök tiarim yangerakë omnant wak wëen lëngë yes pötön ya. Ngön kosang pipot omnaröa

könöökānōt Mosesē ngōn kosangōtē yal yemangk, Anutuū naēaan wonōt. ²³ Ngōn kosang pipotōk enselōrōen yaya maimēē arimtēn wak irēak arim mōōnre korōpōtōn nga elmēēnēak yenia. Pēl yaalni pipotōn omēn narōak kōn wiin ompyaō yaē pēl yewas. Pēl yaēētak pōtōk korōpōōkē kentre kaur pōt pangk kan newariipan.

3

Anutuuk tiar Kristooring weletakaan wal ē nuulēaurō

¹ Ar Kristoē wal ēautak yal ēak piiring wē. Pōtaanōk omēn kēēt o kutōmweri Anutuū yaapkēetakēl, Kristoē kaō sak wē pōrek wia pōtōn war kōn wieē. ² Ar yangerakē omnantōn kōn wiinganok, kutōmweri wia pōtōn kōn wieim ōn. ³ Pōt Kristoē wel wiautak ar yal ēak wel wiin arim wēwēat Kristooring Anutuū naē ēlēp wiin wia pōtaanōk. ⁴ Enēmak Kristo wēwē pepap pim orō tekeri sēpna akunetak arta piiring Anutuū ēwaatak orō rēēnēēt.

Lup ngaanōt sēp wesak lup ngolōpōt ōpa

⁵ Pōtaanōk korōpōōkē kent arim yēē pipot sasa kasēng mēnēē. Pōt epot. Ōngre omp nga yaaō, lup kewilring yaaō, ōngre omp neneraan kentre kaur yaaō, omēn muntarōa omnantōn war yaaut. Omēn muntarōa omnantēēn war yaaō pōtak Anutuū urtak yangerakē omnantōn omp ak yewas. ⁶ Omēn Anutuū ngōn wa olēak utpet pipot yaaō piporō puuk kangut mampnaat. ⁷ Arta ngaanēēr omēn ke pilōrōaring wē pitēm yaaul eim wakaimaurō. ⁸ Pēl ēaurōak peene pōt, ngaare ya sangēn, kōn utpet mowiire ōkre wasre koō ngōn, utpet pipot sēp wesēē. ⁹ Ar neneren kaar mangan. Lup ngaanōtē utpet yaaut ent ē olēak ¹⁰ lup ngolōpōt wak wē pōtaanōk. Anutuuk lup ngolōpōt ket ēak nina. Pēl ēak ket elniapōk kēt ēl epotē kōnōt ngolōp nuwasēn kōnring sak pimtē ōk seim wē. ¹¹ Wēwē ngolōp eptak tiarim kom ēak wakaima pōt won yes. Yuta omnarōere muntarō, korōp kaut yailaurōere nallēn yaaurō, ēwatōrōere kōpēlōrō, inēēn yaaurōere inēēn naēnōrō, pōt pout mosōt pēl yaē. En Kristo tiar pourōa kaō sak tiarim lupōtē wē pōtakēēr kēēt pēl yaē.

Neneraan lup sant elmēēpa

¹² Anutuuk ar pimēēn yaō nuwasēn pim omēn sak wēēn lup sant yaalni. Pōtaanōk omnarōen yakōm kōn wieē kaamōk ēēre sant elmē, arimtēn kōn wiin wak iraōre ya wiap ē, omnarōak utpet yaalniin kangiūr nga naalmēēn ē pēl ēēē. ¹³ Narōak kōnōm nant elniin pōt wak wēē. En arim tekraakaan nampōk utpet elniin pimēēn ngōn wieē pōt kangiūr elmēēnganēp om pim utpet pōt won wes moolāē. Kristook arim utpetat won

wes nuulēa pōl arta ēēē. ¹⁴ Lup sant yaaō pōtak omēn ompyaō muntat il yewas. Pēl ēak pōtak ulōp urak ēēn pangk yaē. Pōtaanōk omēn ompyaō pipot yeem lup sant pōtaring wēē. ¹⁵ Pēl ēēn Kristook mayaap yanging. Pōtak arim lupōt wotpil wesak ompyaō yēē ma won pōt pet elniip. Anutuuk ar mōōnre korōp kopētaō wak lup kopētemer sak mayaaptaring ōnēak yas niia. Pōtaanōk kēt ēl epotē piin yoōre ērēp maim wēē. ¹⁶ Kristo pim ngōnte arim lupōtē ilēak kaō sēp. Ar ēwat wē. Neneren rē moulōore utpet yaaut kasēng mampēnaan pepanōm maō pēl ēēē. Arim lupōtōk Anutuūn yoōre ērēp elmēak ngōnēn tanre Pulōōk elniin Anutuūn yaya tan aō pēl ēēē. ¹⁷ Anutu Pepen Akōp Yesu tiarimēēn elnia pōtaan yoōre ērēp maimēē omēn kēmtak aōre moresōk ya mēmpō pēl yēē pipot Yesuūn wesak ēēē.

Ēlre pepere rungaarōa ngōnte

¹⁸ Ōngōrō, arim ompōrōaan inēēn elmēēē. Akōpēēn yaō saurō, ar pēl ēēn ompyaō ēēpnaat. ¹⁹ Ompōrō arta, arim ōngōrōen nga elmēēngan, lup sant elmēēē. ²⁰ Rungarō ar, arim ēlre peparōa ngōn ngaarēk wēē. Pēl yaēēn Anutuuk itaangkēn pangk ēēpnaat. ²¹ En peparō arta, arim rungaarō ya utpet ēēpanēēn ya sangēn mongawisngan.

Inēēn yaaōre ngarangkōrōa ngōnte

²² Inēēnōrō ar, kēt ēl epotē arim ngarangkōrōa ngōn ngaarēk wēē. Arim ngarangkōrōak itaangkēn ompyaō ēēpnaataan pēēn won, Akōpōn kasinkasin yeem wēē ngentiak pitēm ngōn ngaarēk wēē. ²³ Arim ya yamēngk pipot pout omnarōaan won, Anutuūn yēē. Pōtaanōk wēē panē ngentiak mēnēē. ²⁴ Ar ēwat wē. Akōpōk kangut nimpnaat. Puuk ar pim omnarōaan yaō ēa pōt ningkēn ōnēēt. Pōt ar Akōp Kristo pim inēēn yaalmē pōtaanōk. ²⁵ En omēn utpet yaē pipop Anutuuk pim utpet yaē pōta kangut mampnaat. Anutuū pim ngōn yaatak omēn yapinringre yapin won pourō mōōngkraar kangk naalniipan

4

¹ Ngarangkōrō ar, wotpil wesak arim inēēnōrō mēngkre mēngk ngarangk elmēēē. Pōt arta arim wotōōkōp kutōmweri wē arēn itena pēl wesēē.

Kimang yamēēautere ompyaō wēauta ngōnte

² Ar pourō kosang wesak Anutuūn ōk maim ōn. Pēl eimeē ōk yamēēautak Anutuūn kēēkē kōn wiak yoōre ērēp maim ōn. ³ Pēl ēak arim ōk yamēēautak tenimēēnta Anutuūn kimang maim ōn. Pi kan nent koir ningkēn pim ngōnte ōk mēak Kristoē ngōn ngaan ēlēp wiakaima pōt ōk mēnaan kimang maim ōn. Ne ngōn pōt ōk yamēēautaan

wii kaatak wë. ⁴ Kimang maim önë pötak kaamök elnäan nem ëëmëak neea pöl ngön ëlëöp wiakaimauta songönte wa kotiak ök memaat.

⁵ Ngönën kat nawiin wilëngkëel wëaurö pitring wë akun il wasnganëen omnant këëkë kön wieëak ëen. ⁶ Arim ngönöt ompyaö pan misëngring tomunaté ök ëöp. Pël wë omnaröen ngön kaip ti mampunëëtaan poprak naën ëënëët.

Poolök Tikikasre Onisimas wes mëa

⁷ Nem wë pöta ngönte Tikikas puuk waisak ök niapnaat. Pi nem kar panëöpök Aköpë ya omën ompyaup, neering ya ngawi yamëngkaup. ⁸ Ten tolëel wë pöta ngönte ök niaan kat wiak lup kosang sënëak nook wes mëen yewais. ⁹ Pël ëak Onisimas, tiarim kar panëöp, piiring wes mëen yewais. Pi arim kakaanëp ya sëp newasën om wëaup. Piaripök eprekë yaaut ök niapnaat.

Pool pi Kolosi omnaröen yoöre ërëp mëëa

¹⁰ Aristakas neering wii kaatak wëaupök arën yoöre ërëp yenia. Ën Maak, Panapas pim nang karip, puukta tapël yenia. Pi arim naë waisën pöt nem niak pöl sant mowasën.

¹¹ Ën Yesu, yapin nent Sastas, piita arën yoöre ërëp yenia. Yuta omën nem karuröa näëaan pitökëer ketumön newesak omnarö Anutuuk wa ngaöök mëëpënëak neering ya yamëngk. ¹² Pël ëak arim kakaanëp, Epa-pras, Yesu Kristoë ya omnamp, puukta yoöre ërëp yenia. Ar kosang sak Anutuu arim ëënëak yaalni pöt kön wi sokolön yak kët ël epotë kosang wesak kimang maim wë. ¹³ Pim songönten nem ëwat wë yeniak epop. Pi arimëenre Leotisiaare Irapolis ka pöteparë omnaröaan kaamök elniipënëak ya kaö yamëngkaup. ¹⁴ Luk root ompyaupre Timas piaripta yoöre ërëp yenia. ¹⁵ Ne tiarim kar Leotisia kak wëauröen yoöre ërëp yemak pël ök man. Pël ëak öng Nimpaare pim kaatak ngönënëen wa top yaauröenta tapël man. ¹⁶ Pep epwer ar sangk kelak pöt wes mëen Leotisia ingre mor saurö pitta sangk kelëp. Ën kangüir Leotisia omnarö menan pöwer pit sangk kelak ningkën arta sangk kelën. ¹⁷ Pël ëak Akipas pipopön, “Aköpë ya nina pipët këëkë wesak mën,” pël man.

¹⁸ Pep epwer omën nampön maan retëng ëa. Ën kaö epët pöt nemtok retëng yeë. Nemptok arimëen yoöre ërëp ngön retëng yeë. Ar ne wii kaatak wë pöt kön wieë nemëen Anutuun kimang maë.

Anutu pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pool.]

1 Tesalonaika

Yesu pi wel wiak kutömweri seën wê kris-maki 20 pöta ök won seën Pool pi Korin kak wê pep epwer Tesalonaika kakë ingre mor sauröaan retëng ëa. Pi wet reäk Tesalonaika kak së ngönën ök maan narö Yesuun kön wi kosang wesa (Ngön Yaaö Omnarö 17:1-9). Pitëm pël ëa pötaan Yuta omën naröak nga yaalmëen ingre moröröak Pool wes mëen sa. Pël ëak ya mëmpö së Korin kak oröak wëen Timoti pim naë së oröak pitëm ngönte ök mëëa.

Yuta omën naröak ingre moröröaan nga elmëak utpet mowesa. Pël maan kat wiak Poolök pit kosang sak öpënëak mëëa. Pël ëak Yesuu kaalak waisëpnaata ngönte retëng ë mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës räut 1:1

Anutuu yoöre ërëp ngönte 1:2–3:13

Kristoë kentöökë ënëm ëëpenaata 4:1-12

Kristoë kaalak waisëpnaata ngönte 4:13–5:11

Wa korkor ngönte 5:12-22

Ngön mëët 5:23-28

¹O Tesalonaika kakë ingre mor saö Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp Yesu Kristoor-ing yal menak wëaurö ne Pool Sailasre Timoti piaripring wê pep epwer retëng ë yan-ink.

Anutu pim komre kolapre mayaap pöt ninkëng arim naë wiaap.

Tesalonaika omnarö kön wi kosang we-seimeë wotpil wakaima

²Akun poutë ten arën kön wieë Anutuun yoöre ërëp mëak arimëen kimang maim wë. ³Pöt ten arim Kristoon kön wi kosang wasën këët yaaröön ompyaö yaaöre lup sant yeem ya kaö yamëngkaöre tiarim Aköp Yesu Kris-ton kön kosang wiak piin kor yeem lup kosang sak wëa pötön kön wieë Anutuun pël maim wë. ⁴Karurö, Anutu ar lup sant yaalniaupök pimëen yaö elnia pöten ten ewat wë. ⁵Ngön ompyaö tenim arën ök ni-aima pöt ngön pëen won, Ngëëngk Pulöökë weëre kosangöök ök yeniaan Pul pöök tenim lupötë ngön pöt yaapöt pet elnia. Pël ëen ten kaamök elniak arim naë ya yamëngkëng tenën itenak omën ke tolëëlörö pöten ewat saurö. ⁶Pël ëak Anutuu ngön ompyaut wak wëan pötaan könömöt arim rangk yaw-isën Ngëëngk Pulöök kaamök elniin ërëpërëp ëak ten Aköpë wëwëeta ënëm saurö. ⁷Ar pël ëan pötaanök omën Masetoniaare Krik yangerarë ngönën wak wëaurö arim wëwë ompyauta ngönte itenak ënëm ëa. ⁸Pöt ep-taanök. Aköp pim arim naë ya yamëngkauta ngönte aö yesem Masetoniaare Krik yange-rarë wëaurö kat yawiin arim Anutuun kön

wi kosang weseim wë pöta ngönte ulöl sak yang munt nantëëta yes. Omën pourö pöten kat wia pötaan tenök ök mena pöt pangk naën. ⁹Omën pörö pitëmtok ten arim naë wais wëen omën arim naë oröa pöta ngönten ök yenia. Pitök omën kön ökre wasut arim wet reäk ngëëngk weseiman pöt sëp wesak Anutu wëwëetaringëp pim naë rë olëak pim inëen sak wë pöta ngönte ök ya. ¹⁰Pël ëak pitök arën, “Anutuu Ruup kutömweriaan wes mëen kaalak waisëpnaap piin kor eim wë,” pël ya. Pim Ruup Yesu pöp ngaanëër wel wiin kaalak wal ë moulmëaup ënëmak Anutu pim ya sangën elniipna pötakaan kama yaniö.

2

Poolë Tesalonaika kak ya mënauta ngönte

¹Karurö, ar ewat wë. Ngaan ten arim naë wais ngönën ök niia pöt mos nasën. Won. ²Ten arim naë naaröön wë wet reäk Pilipai kak om wëen naröak utpet niwasën këlangön kat wia pöt ar ewat wë. Pël ëaatak ten Anu-turing wëen kaamök elniin lupöt kosang sak wëen naröak kööre tok kaö yaalniin Anutuu ngön ompyaut ök niiaut. ³Tenim ngönën ök yeniak epët ngön korar nentak ök neni-aan. Ten wëwë kewilring wëa pötak morök elniinëak naën. ⁴Anutuuk tenën ökre was elniak itaangkën yok pangk ëënak pim ngön ompyaut ök nianëak niaan yewais. Om-naröak tenim yaaten itenak kent ëëpnaataan won, Anutu lupöt ityaangkaupök itenak kent ëëpënëak ök yeniak. ⁵Ar ewat wë. Ten ngön pöt arök tenën kön wiin ompyaö ëëpënëak ököök neniaan ëaut. Won pan. Pël yeem tenim ngön niia pötakta tenim omnantön kentre kaur yaaö pöt wa ëlëep newasën ëaut. Pöt Anutu piita ewat wë. ⁶Ten Kristoë ngön yaaö omnaröök ar tenim yapinte wak isak anëak ngön kosang wesak niana pöt yok pangk ëëpnaat. Pël ëëpnaatak ar ma omën muntaröak pël ëëneak neniaan ëaut. ⁷Ten ngan arring wakaima pötak ël nampë pim runga koturöen wiap yaalmë pöl elnieimaut. ⁸Ten arën lup sant yaalni pötaan Anutuu ngön ompyaut ök nianëak kent kön wiaut. Pöt pëen won. Tenim wëwëet ar kaamök elniipnaan pëël elni-inëak kön wiaut. Pöt arën lup sant kaö panë yaalniut.

⁹Karurö, ar tenim ya kosang mëneimautön ewat wë. Pöt ten Anutuu ngön ompyaut ök niiautak këere kaömpöt arim naëaan önganëak tenimtok këtre rö kan poutë ya mëneimaut. ¹⁰Anutüre ar pourö tenën ewat wë. Ten ar Anutuun kön wi kosang yewe-sauröa naë ya yamëngkem utpet nent naën, wotpil wakaimaut. ¹¹Ar ewat wë. Omp nampë pim rungaarö ngarangk yaalmë pöl ten arimëen elniaut. ¹²Ten arim könre

lupöt kosang nuwasën wëen Anutu pim naë sëën wa ngaöök nimëën pim ëwaatak önëak yas yenia pöpök arën itenak ya kë sêpënëak kosang wesak niaut.

Tesalonaika omnarö kön wi kosang panë wesak lupöt kosang sak këlangön kat wia

¹³ Omën epëtenta ten Anutuun yoöre ërëp maim wë. Ngaan arim naë wais Anutuu ngönte ök niaan kat wian pötak ar omnaröa ngön pasit pël newasën Anutuu ngönte pël wesak waurö. Yaap, ngön pöt Anutu pimtok ar piin kön wi kosang yewesauröa könrë lupötë ya yamëngk. ¹⁴ Karurö, omën nant Anutuu ingre mor saurö, Yutia yangerak Yesu Kristoë ënëm yauröa naë oröa pöt arim naëta oröa. Pöt arim yangerakë omën karuröak elniin këlangön kat wia pöl pitta Yuta omën pitëm karuröak wet rëak elmëen kat wiaurö. ¹⁵ Yuta omën pörö tiarim Aköp Yesu Kristoore Anutuu tektek ngön yaaö omnarö mön wel wiak ten waö ë nimëaut. Pël ëak Anutuu omën ompyaö kent yeëa pöt wa yoolëmak omën pouröaan kööre tok yaurö. ¹⁶ Pitök ten Anutuu utpetetakaan kama niöpa ngön pöt ar omën muntaröen ök nianganëak il niwariipënëak pël ëaut. Pël yaëen pitëm saunat kaö panë saut. Pël ëaatak Anutuu ya sangën pömpel peene pitëm naë yaurö.

Pool kaalak Tesalonaika omnaröa naë së itaampënëak kent kön wia

¹⁷ Karurö, ten akun kot eptak ar sêp niwesak wë arën itaampunaataan yaköm kön wiaut. Yaap, ten arën itnaangkën wë arimëen kön wieim wëaurö. Pël yeem kaalak wais it ningampunëak weë panë ngentiaut. ¹⁸ Ten arim naë waisënëak kent kön wiaut. Ne Pool nook akun selap waisumëak ökre was ëen Setenök tenim kanö il niwariak wë. ¹⁹ Enëmëak tiarim Aköp Yesu kaalak waisën tiar pourö pim itöök taupenaat. Ten arën itaampunëak kor wë akun pötak Aköpë ëöetak arën itenak tenim arim naë ya mëneimauta këët pël wesak ya kë sënaat. ²⁰ Yaap, ten arim naë ya yamëngkën ar Anutuun kön wi kosang wesang pötaan ya kë sënaat.

3

Poolök Timoti Tesalonaika omnarö weëre kosang mampënëak wes mëen sa

¹ Ten arën itnaangkën wë ya këlangön kön wiinganëak tenipökëer Atens kak om ön pël wesak ² tiarim karip Timoti tenipring Anutuu yaat yamëngkem Kristoë ngön ompyaut ök yaaup arim naë wes mëaut. Ten pi arim lupöt kosang nuwesak arim kön wi kosang yewesaut taë nuwasëpënëak wes mëaut. ³ Ar narö munt naröak utpet yanuwasën pötak

arim kön wi kosang yewesaut irikor elniipanëak ëaut. Arimtokëer ëwat wë. Anutuuk tiar omnaröak utpet elniipënëak yaö nia. ⁴ Pöt yaap ngaantak tenim arring wakaima pötak, “Enëmëak omën naröak tiar utpet nuwasëpnaat,” pël ök niaut. Pël niaan tenim ök nia pöl yauröön ityaangk epët ar yok ëwat wë. ⁵ Omën naröak utpet nuwasëpënëak ëa pötaanök nem arën itnaangkën wë këlangön kat wian pöl kaalak kat wiinganëak akun pötak arim kön wi kosang yewesauta songönten ëwat sumëak Timoti wes mëen waisa. Pöt Setenök arën ököök niaan tenim arim naë ya mëneima pöt mos ëëpanëak kön selap ëaut.

Timoti pim ngön ompyaut wak sëen Pool pi ërëpërëp ëa

⁶ Peene pöt, Timoti arim naëaan wais e oröak wë arim kön wi kosang yewesaöre lup sant yaaö ngön ompyaö pöt tenipön ök yenia. Pël niak arök tenimëen yak ya ërëpërëp kön wieim wëan pötore tenim arën itaampunëak kent kön yawia pöl arta tenimëen yeëan pötenta ök yenia. ⁷ Karurö, arim wëwëeten kat wia pötaanök omnaröak ten utpet yanuwasën këlangön kat yawiem arim kön wi kosang yewesauten kön yawiin pötak tenim lupöt kosang yewas. ⁸ Pöt epët. Ar Aköpring lup yal ëak kosang sak wë pötaan ten peene lup kengkën sak önaat. ⁹ Arim yeëan pötaan ten Anutuun yoöre ërëp yemak. Pöt arën kön wieë Anutu tiarimopön ök yamëem arimëen ërëpërëp kaö yeë. ¹⁰ Këtre rööök poutë ten arim naë wais itenak ngönën lup irikor yeë pöt wotpil wes nimpunaataan kosang wesak kimang maim wë.

Pool pi Tesalonaika omnaröa naë sëpënëak Anutuun kimang mëëa

¹¹ Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp Yesu piarpimtok kanö të niwiin arim naë waisënaat. ¹² Aköpök kaamök elniin arimëntre omën naröen lup sant yaalmëan pöt kaö sëën tenim arën lup sant yaalin pöl elmëeim ön. ¹³ Pël ëen arim lupöt kosang niwasën tiarim Aköp Yesu pim omnaröaring waisëpna pötak ar Anutuu tiarim Pepapre ëöetak utpet nent won, kölam pëen önëët.

4

Wëwë wotpilten Anutu kent yaë

¹ Karurö, ne ngön munt nent niamaan kat wieë. Ngaan arim wëwë ompyaut wëen Anutuuk itenak kent ëëpnaata songönten ök niaan kat wiak ënëm eimaurö. Peene pöt, ne Aköp Yesu pim yapintak ngön nent kosang wesak epël niamaan kat wieë. Arim wëwë ompyaö pöt kaö wesak eim ön. ² Ar ngön pout Aköp Yesu pim yapintakël tenim ök nia pötön ëwat wë. ³ Anutuu kent yaaö

pöt epët. Öngre omp nga yaaö pout kasëng menak lup kölam panë ònëak kent yaë. ⁴ Èn ompörö ar öng koirënëak pöt lup kopët nemer wë wotpil wesak koirëë. ⁵ Omën ngönën won, Anutuun köpël wë pöröa öngöröaan kentre kaur ëak yokoir pöl ëëngan. ⁶ Arim karurö utpet elmëak pitëm öngörö këkain elmëënganok. Pöt tenim ngaan ök niia pöl Aköpök omën utpet ke pil yaurö kangut mamnaat. ⁷ Anutuuk tiarën yas yenia pöt öng nga ëëpenaataan won, lup kölam öpenëak yenia. ⁸ Pötaanök omën ngön epët kasëng yemangk pöp omën muntapön won, Anutu Ngeëngk Pulö ar yaningk pöpön kasëng yemangk.

⁹ Ne arim karuröen lup sant elmëënë pöta ngönte pangk retëng ëak ök neniangan won. Pöt Anutuuk arën neneraan lup sant elmëënëak yok ök niia. ¹⁰ Pël niaan ar yaap arim kar Masetonia yang poutë wëauröen lup sant yaalmë. Pël yaëënak karurö tenök, “Pötakëër kaö wesak eim ön,” kosang wesak pël yeniak. ¹¹ Tenim ngaan kosang wesak ök niia pöl wiap sak wëere omnant ngarangk ë, omnant önëen arimët moresök pëen ë pël ëënëen kosang wesak eim ön. ¹² Pël yeem kaömpre omnantëen kimang nemaan yaëen ngönën köpëlöröak itaangkën ompyaö ëëpnaat.

Aköp pi kaalak wais tiar wal ë nulëëpnaap

¹³ Karurö, ar wel wiauröen ëngk ma e weseë ngönën köpëlöröa kaalak wal ëëpnaat köpël wë ingre yailak ya pöl anganëen ök nimaan kat wieë. ¹⁴ Tiar Yesu pim wel wiak kaalak wal ëa pöten kön wi kosang yewas. Pötaanök Anutuuk Yesu pim kaalak waisëpnaatak omën piin kön wi kosang wesak wel wiauröeta wal ë moulmëen piiring waisëpnaat pël kön wieë. ¹⁵ Pöta ngönte Aköpë kém ngönte epël niaanaan kat wieë. Ènëmak Aköpë kaalak waisëpna akunetak öp öpenarö wel wiauröa wotöök réak kutömweri nasëngan. ¹⁶ Anutuuk ngön kosang wesak aan ensel wotöököpök ngön ëak yeniaan kutömweriaan kuup yamëngkën Aköp pimtök yangerak irapnaat. Pël yaëen omën Kristoon kön wi kosang weseimeë wel wia pörö wet réak wal ëëpnaat. ¹⁷ Pël ëen Anutuuk mësak yawisën akun pötak öp öpenarö kutöm kepilrak koirak Aköpön mopöök itaampenaat. Pël ëak piiring kët ëlötë wakaim öpenaat. ¹⁸ Pötaanök arim karuröen ök mëak lup kosang moweseë.

5

Tiar Aköpë waisëpnaaten kangk eim öpa

¹ Karurö, “Akun tol ëak sëënak omën pöt orööpën?” ma “Omën oröp nentak ëen orööpën?” ngön pöta songönten ar ëwat wë. Pötaan ök neniangan. ² Aköpë

waisëpna akunetak ëëpnaaten arimënt ëwat wë. Omën këkainëpë rö kan yaarö pöl teënt orööpnaap. ³ Omën Yesuu ngönte ngaarëk naönöröak, “Akun eptak mayaap wë ompyaö öpenaat,” pël aim wëen Aköpë akunet oröön kö sëpnaar. Öng nampë ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat yawi pöl pit këlangön kat yawiin mait naalmëëpan. ⁴ Karurö, ar koutak naön Aköpë akuneten ëwat wë. Pötaanök omën këkain nampë ëlëëp waisën yaan yes pöl Aköpë akunet yaaröön pël naëngan. ⁵ Ar këtre ëwaata yaö saurö. Tiar koutere rö kanë yaö wonörö. ⁶ Pötaanök omën ka kun yesauröa omnantön itnaangkën wë pöl ëënganëen kön wotpil wesak wë ngarangk këëkë ëëpa. ⁷ Rö kanötë omnarö ka nga yeem itnaangkën yaaurö. Èn rö kan tapötë i ngaat nak kön irikor yaaurö. ⁸ Pël yaauröak tiar Anutuü ëwaatak wëaurö. Pötaanök irikor ëënganëp kön ompyaö wetete öpa. Tiar Anutuun kön wi kosang wasöore lup sant ë pël ëak pötak ulpëen kosangëp ket ëak wak öpa. Pël ëak Anutuuk tiar utpetetakaan kama niöpna pötaan kön kosang wiak kor wë pötak ul kosangët ket ëak waëak öpa. ⁹ Pöt eptaanök. Anutu pi tiarimëen ya sangën elniipënëak neniaan. Won, pi tiarim Aköp Yesu Kristook utpetetakaan kama niöpënëak yaö niia. ¹⁰ Yesu pim tiarimëen yak ngaanëër wel wia pöt tiar narö wel wiire om öp wë pël ëaapana pörö piiring sasa wakaim om öpenëak ëa. ¹¹ Pötaanök peene yeëan pöl arim karurö kosang mowesak nener kaamök elmëeim ön.

Ngön mëët

¹² Karurö, ten kosang wesak epël niaanaan kat wieë. Ar omnarö arim naë ngönënë ya yamëngk piporöa ikaanöök ön. Pit Aköpök arim kaö wes moulmëënak kõnre wetete ninak wotpil yanuwas. ¹³ Pitëm arim naë ya yamëngk pötaan kön wiin isën lup sant elmëen. Pël yeem ar ingre mor saurö mayaaptaring ön. ¹⁴ Karurö, ten ngön kosang epël ök niaanaan. Ar omën wisën yaauröen pepanöm man. Pël ëak kas yaë piporöa lupöt taë mowesak wiapre kor yaö puorö kaamök elmëen. Pël yeem omën pouröaan ëpre wiap elmëen. ¹⁵ Omën nampök utpet yaalniin kangiir elmëënganëen ngarangk ëen. Akun poutë kosang ngentiak arim karuröere omën pouröaanta wëwë ompyaüt wël ëak elmëen. ¹⁶ Kët ëlötë ërëpërep eim ön. ¹⁷ Akun poutë Anutuun ngön ök maim ön. ¹⁸ Omnant pout arim naë yaaröön pöt Anutuun yoöre ërëp maim ön. Anutuuk ar Yesu Kristooring yal menak wë pipot pout eim önëak kent yaë. ¹⁹ Ngëëngk Pulöökë ngönte apënëak yaëen wa olëak mëak kan mowariinganok. ²⁰ Anutuü ngönte omnaröa tektek yenia

pöt kaaöre kääpöt äak kasëng mangkanok.

²¹ Ngön pout ökre was äak ompyaut wël ë moröak wë ²² utpetat mop mowiin.

²³ Anutu, mayaap pepap, pimtök arim lupöt kölam niwasën pangkëëp. Pi ngarangk elniin tiarim Aköp Yesu pim kaalak waisëpnaatak arim könre lupre koröpötë utpetere korar nent wi naöpan. ²⁴ Anutu yas yeniaupök pim ngönte akun poutë aan kat wiin kë yaaröaupök ngön ök yenia epët yaap mën pet irëpnaap.

²⁵ Karurö, ar Anutuuk ten kaamök elniipnaan kimang man.

²⁶ Karuröen lup santak yowe mëak mor meneë.

²⁷ Ne Aköpë yapintakël kosang wesak epël yeniak. Ingre mor sa kar pouröen pep epwer sangk kelak ök man.

²⁸ Tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim nanëp, Pool.]

2 Tesalonaika

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê kris-
maki 20 pöta ök won sêen Poolök Korin kak
wê pep epwer Tesalonaika ingre moröröaan
kaalak retêng é mena. Pi kat wiin pit
kôn irikor êak Kristoë kaalak waisêpna pöt
yok oröa pël wesa pöt kat wiak wotpil
wasêpênêak pim waisêpnaata ngönte kaalak
retêng é mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngês rêaut 1:1-2

Yoöre êrêp ngönte 1:3-12

Kristoë kaalak waisêpnaata ngönte 2:1-17

Kristoë kentöökê ênem êêpenaat 3:1-15

Ngön mêet 3:16-18

¹ O Tesalonaika kak ingre mor saurö,
ne Pool Sailasre Timotiiring wê pep epwer
retêng é yangngk. Pöt Anutu tiarim Pepapre
tiarim Aköp Yesu Kristo wê pötaanök.

² Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp Yesu
Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt
ningkên arim naê wiaap.

Pool pi Anutuun yoöre êrêp mëea

³ Karurö, akun poutê ten arimêen yak
Anutuun yoöre êrêp maim wêen pangk yaé.
Arim kôn wi kosang yewesaut kosang panê
yesên neneraan lup sant yaalmêan pöt kaö
yes pötaanök. ⁴ Pël yeé pötaan ten arim
yapinte wak isak Anutuun ingre mor saö
ka nantê wêauröen ök yemak. Arim kööre
tokörök utpet yaalniin kêlangôn kat yaw-
iem lup kosang sak wê kôn wi kosang yewe-
saut taê wes wak wê.

*Anutuuk tiar wotpil wesak wêl êak ya
yanimêngk*

⁵ Arim wêwê pitak Anutuuk wêl êak ya
yamêngkaut wotpilte pöt pet yaalni. Ar
wêwê ompyaö pipêt wak wêen arên kôn
wiak wa ngaöök nimêêpnaataan kêlangôn
kat wiinêak niia. ⁶ Anutu pimtok wot-
pil wesak ya mênak omên kêlangôn kat
yaniwi pörö kanggir kêlangôn kat mowiip-
naat. ⁷ Pël êak ar kêlangôn kat yawi pörö puot
kêrê niolaan tenring ompyaö eim ôpenaat.
Pim pël êêpna pöt tiarim Aköp Yesu Kristo
kutömwer sêp wesak es kêsang newesring
tekeri jaaröön pim ensel weere kosang
pöröa piiring waisêpnaatak pël êêpnaat. ⁸ Pël
êak omên Anutuun köpêl wê tiarim Aköp
Yesu pim ngön ompyaut ngaarêk naön yaé
pörö puuk kangut mampnaarö. ⁹ Omên
pörö pit Anutuuk kangut menak waö é
momêen Aköpê eöetak wêaut sêp wesak pim
weere kosangöökê êwaaten itnaangkên sasa
kö sêpnaarö. ¹⁰ Pim waisêpna akun pötak
omên pim yapinte wak isak aimeé kôn wi

kosang wesak wêa pörö piin yaya map-
naat. Ên arta tenim ngönên ök niiaut kôn wi
kosang wesan pötaanök pitêem tekarak omêet.

*Pool puuk Tesalonaika omnarö Anutuuk
weere kosang mampênêak kimang mëea*

¹¹ Ar pël êênê pötaanök ten akun poutê
Anutuuk kaamök elniipênêak kimang
yamêeaurö. Wêwê önêak yas niia pöt pi
arên kôn wiin ompyaö wêen pangk êêpênêak
kimang yamêean. Pël yeem pi weere kosang
ningkên arim kentöök omên ompyaut pout
êênêak kôn yawi pöt êere arim ya Kristoon
kôn wi kosang weseé yamêngk pötta pet irö
pël êênêak kimang yamêean. ¹² Pël yeem
ar tiarim Aköp Yesu Kristoë yapinte wak
isak aim wêen puukta arên tapêl wak isak
apênêak kimang yamêean. Tiarim Anutire
Aköp Yesu Kristo piaripök komre kolap
elniin pël êênêet.

2

Omên ngön wa yoolêaupê ngönte

¹ Karurö, tiarim Aköp Yesu Kristo kaalak
waisên piiring wa top êêpena ngönte kosang
wesak epêl nianaan kat wiêé. ² Omên
narök Aköp kaalak waisa ngön pöt yaan
kat wiak kôn irikor êak ya ngês êenganok.
Ngön kaar pöt omên nampök tektek ngön
yaauröa ök sak niia ma nampök pimtê
kônöökkaan rêak niia ma narök, “Pool puuk
retêng êak wes momêen kat wia,” pël ök niia
wes. ³ Omên namp kaar ke pilöt ök yeni-
aan pöt kat mowinganok. Aköpê waisêpna
akunet pas naarööpan. Wet rêak omên
kêsang Anutuun ngönte wa olêak pi kasêng
meneim wêenak omên Anutuun ngönte wa
olaima pöp utpet mowesak es parêaöökê
ping mowasêpnaap pi tekeri sêenak ênemak
Aköpê akunet orööpnaat. ⁴ Pi omên pouröa
Aköp pël sêpênêak pitêem omnant Anutuun
ök yewesaare ngêêngk wesak yaya yamêea
pötön kööre tok elmêepnaat. Pi pimtên ne
Omp Aköp pël aö omnaröa yaya yamêea
pötê rangk isak Anutuun ngönên tup kaöeta
kakaati ilêak wel aisêêé pimtên, “Ne Anutu
tapöp,” pël apnaat.

⁵ Ne ngaantak arring wê ngön pöt ök ni-
aimaut. Pöt ar kat kolak wê ma? ⁶ Peene
omên utpet pöp waisêpênêak yaêen omnant
il wariak wê pöten ar êwat wê. Ênemak
Anutuun pimêen akun mowia piptak tekeri
orööpnaap. ⁷ Ar êwat wê. Peene wêwê
Anutuun ngön wa yoolêa pöt kot wiaan
omên narök pël yaé. Pël yaêen omên ut-
pet pöt kot yewesa pöp om kot wesak wê
ênêmak sêpnaap. ⁸ Pël êên omên Anutuun
ngönte wa olaima pöp tekeri oröön utpet
pöt kaö panê sêen Aköp Yesu wais pim kêm
muntönöök momöön wel wiipnaap. Pim
waisêpnaatak êwa pööring oröön omên pöp kö
sêpnaap. ⁹ Omên Anutuun ngönte wa olaima

pöp Setenë weëre kosangöök wais morök elniipënëak ya weëre kosang ke nentere nent mënak retëng it ngolöpöt mëmpnaat. ¹⁰ Pël yeem pi Setenë weëre kosangöök omën kö sëpna porö morök elmëëpnaat. Omën porö Anutuuk utpetetakaan kama moöpënëak pim ngön këet öpënëak maan kaaö ëa pötaanök kö sëpnaarö. ¹¹ Pit pim ngön këeten kaaö ëa pötaanök Anutuuk omën kaar nantëen wa yaap wesak kön wi kosang wasëpna yak omën weëre kosang nent pitëm naë wes mëen oröak morök elmëëpnaat. ¹² Pötaanök omën ngön këeten kön wi kosang newasën utpetatëen kentre kaur eima porö Anutuuk kangut mampnaat.

Anutuuk ar utpetetakaan kama niöpënëak yaö elnia

¹³ Tenim kar Aköpë lup sant yaalni porö, ten arimëen yak Anutuun yoöre ërëp maim wë. Ngaan panëer Anutuuk ar utpetetakaan kama niöpënëak yaö niia. Pël ëen pim Pulöök ar Anutu pimtëen omën panë sënëak niulëen ngön këeten kön wi kosang wesan pötaanök utpetetakaan kama niwa. ¹⁴ Anutuuk ar utpetetakaan kama niöpënëak ngön ompyaut tenim arën ök niia pötak yas niia. Pöt ar tiarim Aköpë Yesu Kristooring ëwaatak wë pim omën ompyaut ngawi eim önëak niia. ¹⁵ Pötaanök karurö ar kosang sak tauëë Anutuun ngömënte tenim këmötök rë nuulöore pepatë ök niiaö pël elnieima pötë ënëm ëeim ön.

¹⁶ Tiarim Aköpë Yesu Kristoore Anutu tiarim Pepap, piaripök lup sant elnia. Pël ëak komre kolap yaalniem arim lupöt kosang nuweseim öpnaat. Pël ëen omën ompyaö piarpim nimpna pötëen kangk eim wë. ¹⁷ Piaripök arim lupre könöt kosang nuwesak omën ompyautëen aöre mëmpö pël ëenëen weëre kosang nimp.

3

Poolök, "Anutuun ten kaamök elniipnaan kimang maë," pël mëëa

¹ Karurö, ten ngön munt nent wia. Pöt epët. Ar Anutuun ten kaamök elniin ya mëngkën Aköpë ngönte arim naë ëa pöl teëntom ulöl sëen omnarö wak ping wesak apënaan kimang man. ² Omën selap pan Kristoon kön wi kosang newasën wë. Pötaanök Anutuuk ten utpetaröa moresiaan kama nuupnaan kaalak kimang man. ³ Pit piin kön wi kosang newasën yaëetak Aköpë pi ya ompyaö yamëngkën tiar piin kön wi kosang wasëpena pöt pangk ëëpnaat. Pi Setenök utpet niwaspanëen weëre kosang nimpnaat. ⁴ Aköpök ten könre lupöt kosang niwasën tenök arimëen kön kosang yawi. Ten arën epël kön yawi. Tenim ngön kosang wesak ök yeniak pöt ar peeneaan ënëma poutë om eim önëët. ⁵ Aköpök arim

lupötë ya yanimëngkën Anutuun arën lup sant yaalni pötëre Kristoë kosang sak tauëë könömöt wak wakaima pötenta ëwat sën.

Poolök omën pourö ya mëmpënëak mëëa

⁶ Karurö, ten tiarim Aköpë Yesu Kristoë urtak wë kosang wesak epël ök yeniak. Kar narö tenim ngönën ök niia pöta ënëm naën wisën wë porö mop mowieë. ⁷ Ar ëwat wë. Tenim yaaul ök ëenëët. Ten ngaantak arring wë wisën naën eimaut. ⁸ Akun pötak ten arim moresiaan këere kaömpöt pas naön eimaut. Arim naëaan pas önganëak sum pëenë ëak önëak këtkre rö kan poutë ya kosang mëneimaut. ⁹ Tenim arim naë ya mëneimaö pötak ar këere kaömp nimpunëak kimang niianëen pangk ëan tapön. Pël ëaatak ten pël naën ar tenim ënëm ëenëëk yak tenimtok këere kaömp öna yaat mëneimaut. ¹⁰ Ngaant tenim arring wakaima pöten ar ëwat wë. Pötak nga ngön nent epël ök niiaut. Omën namp ya namëngkën ëëpna pöp kaömp mangkan.

¹¹ Pöt oröptaanök ngön pöt niian wasngan. Ten kat wiin epël aim. Omën arim teköokaan narö ya namëngkën wisën wë kar naröa omnantëen ngön pas köntak yamëëan pël ya. ¹² Ten Aköpë Yesu Kristoë urtak omën pi-poröen ngön kosang wesak epël yeniak. Ar ëlëëp wal ë rëak wë arimtëen ompyaö wesak ya yamëngkem këere kaömp wak neim wë.

¹³ Pël wia pötaan, karurö ar ompyaö yaataan kaaöre këëpöt ëënganok. ¹⁴ Omën namp tenim ngön pep epweri retëng ë yaningk epot ngaarëk naön yaëen pöt ëö sëpnaan war wes mëak kërë momëen. ¹⁵ Pël yeem piin kön wiak arim köore toköp pël wasnganok, won. Arök piin kön wiin arim kar namp pël sëen pepanöm man.

Ngön mëët

¹⁶ Aköp, mayaap pepap, pimtok omën ke nentere nent yaaröön mayaap nineim öp. Pi tapöpök ar pouröa naë öp.

¹⁷ Ne Pool tapöpök arën yoöre ërëp epët nemtë moresök retëng yeë. Mor retëng epët nemtëët. Nem pep poutë yaaulök arimëenta yeë.

¹⁸ Tiarim Aköpë Yesu Kristoë komre kolap pöt arim naë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim nanëp, Pool.]

1 Timoti

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê kris-maki 35 pöta ök won sêen Poolök pep epwer Timoti pimêen retêng ëa. Timoti pöp, pim ëlëp Yuta öngöp, ën pepap Krik ompöp. Pi Epesas kak ingre mor saurö ngarangk ëak wêen Poolök epwer retêng ë mena. Ngön irikor nant pitëm naë yaaröon Poolök Timotiin tolëel ngarangk ëëpën pöta ngönöt ëak mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rêaut 1:1-2

Ngönëneën wa top yaauta ngönte 1:3-3:16
Timoti pim ya mëmpna ngönte 4:1-6:21

¹⁻² O Timoti ngönën ök niaan kön wi kosang wesak nem ru panë saup, ne Pool Anutu tiar utpetetakaan niöpnaapre Yesu Kristo tiarim kor wëaup piaripök neaan Yesu Kristoë ngön yaaö omën saupök pep epwer retêng ë yanging.

Anutu Peperë tiarim Aköp Yesu Kristo pi-arpim komre kolapre ya ngësre mayaap pöt ningkën nim naë wiaap.

Ngönën kaarötön pepanöm mëëa

³ Ngaan ne Masetonia yangerkël sumëak yeem ni Epesas kak om wêen ke urak nian pöl yal menak ömëak rangk yeniak. Ni omën ngönën kaaröt ök yema pörö omën muntaröen kaalak mepanëen nga yamëem pirem om wë. ⁴ Pit omnaröen pitëm ëere körööröa ngön kaaröt ök yema. Pël ëak pötëen neneraan nga eimeë wëwë ompyaut öpna pötaan kaamök naën yaë. Pötaanök pit ngön ke pilöt kaalak apanëen nga mam. ⁵ Nem niin pitën nga mamëak yeniak pöta songönte epët. Pit kat wiipna pöt pitëm lupöt kewil won wiaan kengkën wë Anutuun kön wi kosang panë wesak wêen pötök lup sant yewesaut pitëm lupötë orööpnaat. ⁶ Omën kaar yaaö pörö pit ngönën kan pö sëp wesak kasëng menak ngön kë won mosut nga ilak aim wë. ⁷ Pit Mosesë ngön kosangöt rë moulöpënëak yaëëtak pöta songöntere pitëm rë moulöpna songönteta köpël wëak yaaurö.

⁸ Tiar ngön kosang pöta songönte ëwat wë. Pötaanök ngön kosangta kan pet yaalni pökë ënem ëëpena pöt yok pangk. ⁹ Tiar ëwat wë. Anutuuk Mosesën ngön kosangöt ök maan retêng ëa pöt omën wotpilöröaan won. Pi om ke epëlöröen pitëm utpet yaauta songönte pet elniipënëak ëa. Ngön kosangöt ilap yariauröere ngön kosangöt wa yoolëaurö, Anutu kasëng yemengkauröere utpet yaaurö, Anutuun yaya nemaan yaauröere piin wapwap yemëëaurö, pitëmtë ëlre peparö yamëngkauröere muntarö yamëngkaurö, ¹⁰ öngre omp nga yaauröere ompörö pitëmtok pitëmtë neneraan kaip tiak yaaurö, öngre omp narö mon wëere

inëen elmë pël ëëpënëak omnarö kain yewauröere kaar omnarö, Aköpë yapintak kaar ëak kosang yewesauröere omën këëtaan kööre tok yaalmëaurö. Omën ke pilöröen pitëm utpet yaauta songönte pet elniipënëak ngön kosang epot ëaut. ¹¹ Ngön yaap ngön ompyautak wia pipët Anutu ërëpsawiarang wëauta pepap puuk arën war wesak ök niamëak neeaut.

Pool pi Anutuuk piin yaköm elmëa pöten yoöre ërëp mëëa

¹² Tiarim Aköp Yesu Kristo puuk wëere kosang nenak ya epët mëmpaat pël kön wiin pangk ëen nenaat. Pötaanök ne piin yoöre ërëp yamëëaup. ¹³ Ne ngaan pim yapinte ngep elmëak pim ingre mor saurö utpet wesak piin ökre was maimaut. Ne köpël wë piin kön wi kosang nemowasën. Pötaanök yaköm elnëak mait elnëaut. ¹⁴ Tiarim Aköpök komre kolap kësang pan elnëaut. Pël ëen ne Yesu Kristooring yal menak wë piin kön wi kosang mowesak lup santaring wë. ¹⁵ Yesu Kristo pi utpet yaaurö tiar utpetetakaan niöpënëak yangerak irëa ngön pöt yaap pan. Pötaanök kat wiak kön wi kosang wasëpenaat. Ne epop utpet yaauröa wotöököp. ¹⁶ Pël ëautak Yesu Kristo pi mait elnëak pim yaköm pöt kësang wia pöta songönte nem naë tekeri wesa pipët om pas won. Omën ënemak piin kön wi kosang wesak wëwë kosangta yaö sëpnaarö pit Yesu Kristook utpet yaauröa wotöököp neen yaköm kësang elnëa pöten itenak pit tapël elmëëpna pöten kön wiipënëak pël elnëa. ¹⁷ Wëwë kosangta Omp Aköp, pi wel yawiaut wonöp, itnaangkënëp. Pi kopëtapökëer Anutu Këëp, piin ping wesak yaya aim öpa. Yaap.

Poolök Timotiin ompyao wesak ngönën ya mëneim öpënëak këk mëëa

¹⁸ Timoti nem ruup, omën naröak ngaanëer ngön tekeri wes nina pöten kön wiewë ya ngön epët yeniak. Pötaanök ni tektrek ngön pöt taintaë wak wë Aköpëen kööre tok yaauröa öngpök ompyao wesak ngönën ya mëneim öm. ¹⁹ Nim kön wi kosang yewesaut taintaë wë lupmer utpetat won wiaan kengkën wë ngönën yaat mëneim öm. Omën narö kön ompyaut pitëm lupötë wiewë kan ompyau pet yaalnëa pöt kasëng mangkën kön wi kosang yewesaut këlok sêen wa irikor ëeim wë. ²⁰ Omën pöröa naëaan Aimeniasre Alesanta pöaar nook Anutuun ökre was yamëëaut sëp wasëpënëak Setenë moresi moulmëaut.

2

Kimang yaauta ngönte

¹ Ne wet rëak epël kosang wesak niamaan kat wi. Anutuun omën pourö kaamök elmëëpnaan ök maimeë kimang ngöntak

yoöre ërëp man. ² Tiar mayaaptaring ompyaö wë Anutuu kanöököl wotpil öpenaataan omën omp aköröere ngarangk pouröaan kimang man. ³ Kimang pël maim önë pötak tiar utpetetakaan niwaup Anutu pi itaangkën ompyaö ëëpnaat. ⁴ Pi omën pourö utpetetakaan niön ngön këeta songönten ewat sëpenaaten kent yaë. ⁵ Pötaanök omën pouröaan kimang man. ⁵ Tiarim utpetetakaan niöpna munt namp won, Anutu kopëtap wë. Pël ëen omnaröere Anutuu tekrak omën kopëtap Yesu Kristo Anuturing yal nimampënëak wë. ⁶ Pi tapöpök Anutuu akun mowia pötak tiar omnarö utpetetakaan sum ëak wil nuulëpënëak pim wëwëet këëpöt wesak wel wia. Pim pël elnia pötak Anutuu tiar utpetetakaan kama niöpënëak kent kön yawi pöt pet yaalni. ⁷ Pötaanök Anutuuk pim ngön yaaö omën sak ngönën kë pöt ök niamëak neulëaup. Pël ëak ar kopël omnarö kön wi kosang yewesauta ngönën këët rë niulömëak neulëaup. Ngön epët kaar won, yaap yeniak.

⁸ Nem kentöök ka poutë omnarö pit ngaare ngön ngang a pöt sëp wesak pitëm lupöt kölam wë Anutuun kimang maim öpënëak kent yaë.

Öngöröa ngönte

⁹ Nem kentöök öngöröeta ëöaat naën ulpëen mëak köröpö këëkë ngep ëak öpna pöt yok pangk. Ën pit ieping ëak kepön ëpötë ë rangiak polre kal ëak ulpëen ompyaö panë retëngretëng sum kësangringörö mëak öpan. ¹⁰ Öngörö pit “Anutuu ënëm yaaurö” pël weseë pöt pël yaauröa yaaul omën ompyaut peën ëëp. ¹¹ Öngörö pitëmënt wak irëak këm ur wariak wë kat yawia yaat peën mëmp. ¹² Ne öngöröak rë yemoula yaat mëmpööre ompörö il mowasö pël ëëpanëak yeniak. Pit om irëak wë ngön kat wiwi peën ëeim öp. ¹³ Pöta songöntë epët. Anutuuk wet réak Atam ket ëa. Pël ëak ënëm Ewa. ¹⁴ Pël ëakta Atamök Setenë morököt kat wiak wiap nasën ëa. Öngöpökëër morök ngönte kat wiak saun koirra. ¹⁵ Pël ëautak öngörö pit ëöaat naën lup santaring wë Anutuun kön wi kosang wasööre lup kölam wë pël ëeim öpna pötak ru wilak ngarangk yaëen Anutuuk utpetetakaan moöpnaat.

3

Ngönënë wotöök wëauta ngönte

¹ Namp pi ngönënë wotöök öpënëak yaan pöt, “Ya ompyauten ya,” pël apenaat. Ngön pipët yaap. ² Ar omën ke epëlëp ngönënë wotöök moulmëen. Ngönënë wotöököp pi wotpil wëen omnarö pim utpet nent nokoirën yaap, öng kopëtapring wëaup, pim kentöt sëp wesak pimtën ngarangk ëak

ompyaö wesak wëaup, omën kamaatëaanörö ngönte kar yaalmëaup, omnarö ompyaö panë rë yemoulaup, ³ i ngaat nak kön irikor naën yaap, ya sangën teënt ëak ngön kosang naën yaap, omnaröaan wiapre kor yaalmëaup, monatëen kent naën yaap. ⁴ Pi pim öngre ruurö ngarangk ompyaö yaalmëaup. Pël ëen pim ruurö pimtë këm ngönte ngaarëk yewaurö. ⁵ Ngön pipotë këët epët. Omën pim öngre ruurö ngarangk ompyaö naën yaaö ke pilëpök yok pangk Anutuu ingre morörö ngarangk naëpan. ⁶ Omën ngölöp ngönën kat yawia nampök ngönënë wotöök yok pangk naön ëëpnaat, kölok kölok yaëen Anutuuk Setenë elmëa pöl waö ë mëen këlangön kat wiipanëen. ⁷ Omën namp omën ingre mor nasënöröakta itaangkën ompyaö yaaö pipöpökëër yok pangk wotöök öpnaap. Pöta songönte epët. Pit itaangkën pangk naën ëen pöt ökre was maan Setenök lup irikor elmëen pim kalaapöök öpnaat.

Ngönën ya kaamök yaauröa ngönte

⁸ Ar omën ke epëlörö ngönën ya kaamök moulmëen. Ngönën ya kaamök yaaurö pitta tapël wotpil wëen naröak itaangkën ompyaö yaaurö. Pit yangap ya naën yaaurö, i ngaat kësang nak omnaröa omnantëen kentre kaur naën yaaurö. ⁹ Pit ngönën kë ngaanëër ëlëëp wiakaimaut peene tekeri wesa pöt taintaë wë pötaan lup könöm naën yaaurö. ¹⁰ Wet réak ök elmëak itaampun. Pël ëen pit yok pangk ëak ngönën ya kaamök ëëpnaat. ¹¹ Pitëm öngöröeta tapël wotpil wëen naröak itaangkën ompyaö ëëp. Pit ëlëëptak omnaröen ökre was apanëp pitëm kentöt sëp wesak omën ompyaut peën ëeim öp. ¹² Ngönën ya kaamök yaap pi öng kopëtapring wë pimtë öngre ruure omën pim kaatakörö këëkë ngarangk yaap. ¹³ Ën ngönën ya kaamök yaaö namp ya ompyaö mëmpna pöp pi yapinring öpnaap. Pël ëëë kosang wesak pimtë Yesu Kristoon kön wi kosang wesa ngön ompyaö pöt ök maim öpnaap.

Aköpë elnieim wë pöta songönte

¹⁴ Ne teënt nim naë wais itaampëak kent yaëenak pep epwer retëng ë yaningk. ¹⁵ Pël yeëetak omën nentak kan newariin wë akun il yewasën pöt ni Anutuu ru saurö tiarim ompyaö öpenaata songönten ewat sumëak pep epwer retëng ë yaningk. Ka nenta möörö ngentiipanëen wap kotre kaöat taë wesak wesiraapna pöta ök tiar Anutuu ruurö Anutu wëwëetaringëp pim ingre moröröak wap kotre kaö sak wë ngön këët ngentiipanëak waalak wë. ¹⁶ Yaap pan, Anutuu ngönën ngaanëër ëlëëp wiakaimaut peene tekeri wesa pöta songönte kësang panëët. Songön pöt Yesuun epël ya. “Pi omën sak tiarim naë tekeri saup.

Pi wotpilëp pöt Ngëengk Pulöök tekeri wesauap.

Enselöröak piin itenaup.

Pim ngönte yang kaö poutë pangk ëaup.

Yangerakë omnaröak kön wi kosang mowesauap.

Anutuuk koirak kutömweri isaup.”

4

Ngön kaar yaauröa ngönte

¹ Ngëengk Pulöök këékë wesak ngön epël ök ya. Omën narö ënëmak ngönën sëp wesak pul kaarötre urmeraröa ngönötë rê olapnaat. ² Omën kaarörö ngön kaar pöt yema pöröak utpet pitëm naë wia pötök pitëm lupöt wa irikor elmëën omën ompyautre utpetat yok pangk kom naëpan. ³ Omën ke pilörö pitök öng tekre omp tek wë kaömp nant ngës olëak öpna pötakël morök elmëëpënëak rê yemoul. Pël ëaap kaömp epot Anutuuk tiar omën Kristoon kön wi kosang wesak ngön këët ëwatörö yoöre ërëp mëak nëmpënëak ket ëaut. ⁴ Anutuun omnant ket ëa epot pout ompyaö pëenöt. Pötaanök Anutuun yoöre ërëp maimeë nant yem nantön kaaö naëngan. ⁵ Pöt Anutuuk tiarim kaömp pangk pangk nëmpënëak ngön ëa pöten kön wieë yoöre ërëp yemak pötak kaömp pöt welaköt ëën nëmpënëak yok pangk yeë.

Timoti pi Kristoë ya omën ompyaup

⁶ Ni ngönënte kön wi kosang weseë ngön këëtä ënëm ëak weëre kosang wak omën muntaröen nem ngön pipot pout ök mamë pöt Yesu Kristoë ya omën ompyaup pël sumëët. ⁷ Pël yeem öng ulöpöröa ëlar ngön mos pipot kasëng man. Ni Aköpë kanöök seim ömë pötaan lupmerök kengkën sumë yaat mën. ⁸ Ni ëwat wëën. Koröpöök kengkën sumëak ya yamëngkën pöta këët ompyaut. Ën lupmerök kengkën sak Aköpön kön wi sokolumë pöt kë ompyaö panëët. Pötök yangerakë wëwëtere kutömweri wëwëet poutepar kaamök elniipnaat. ⁹ Ngön epët yaap panëët, kat wiak kön wi kosang wasëpenaat. ¹⁰ Anutu wëwëetaringëpök kë ompyaö panëët nimpna pötaan piin kor wë weë ngentiak ya kësang yamëngk. Anutu pöp pi omën pourö utpetetakaan niöpënëak kent yaapök tiar piin kön wi kosang yewas pörö yaap utpetetakaan niöpnaap.

¹¹ Ni ngön pipot pout omnaröen ök mëak rê moulon ënëm ëëp. ¹² Ni yokot ulwas wëën. Pötaanök omnaröak niin kön wiin irepan. Ni lup santrë kön wi kosang yewesautaring lup kölam wëën nim ngönën yaautre wëwëet tekeri sëën omnarö itenak ënëm ëëp. ¹³ Neen kor wë ngönën sangk kel mampööre rê moulö pël ëeim öm. ¹⁴ Akun ngönën ngarangköröa moröt kepönöök yaniwiin tektek ngön yaauröak

ngön war wes nina pötak Ngëengk Pulöök ya mëmpëak weëre kosang kësang elnia pöta këët mos sëpanëën ngarangk ëëm. ¹⁵ Ni omnarö itaangkën nim yaat ompyaö sëpnaataan akun poutë kosang ngentiak mëneim wëën këët orööp. ¹⁶ Nimitë koröpöökë wëwëtere ngönën ök yamëëauten ngarangk ëëm. Ni akun poutë ya kosang pël mëmpë pötak omën nim ngön kat yawiauröere nimëntre ar pourö wëwë ompyautak önëët.

5

Ingre morörö ompyaö elmëëpenaata ngönte

¹ Omp ulöp nampön ngön mamëak pöt ser erak ngön manganëp nimitë pepapön yemaan pöl wiap ngön mam. Omp ulwasöröen mamëenta nimitë nanëpön yemaan pöl mam. ² Ën öng ulöpöröen ngön mamëenta nimitë ëlëpön yemaan pöl mam. Öng ulwasöröen ngön mamëenta kön ompyautaring nimitë sasëpön yemaan pöl mam.

Öng kapiröröa ngönte

³ Öng namp pim ompöp wel wiin pimënt wëën pöt ompyaö elmëëm. ⁴ Ën öng kapir namp pim ruure ëaröaring wëën pöt pit epël kön wiip. “Tiarim ya kaöet pi ngarangk elmëëpenaat,” pël weseë wet réak pim pitëmëën elmëeima pöta kangiir elmëëp. Pël ëëpna pöt Anutuuk itaangkën ompyaö ëëpnaat. ⁵ Öng kapir namp pim kaamök elmëëpnaap won ëën pimënt wë pöt Anutuun kön wi kosang wesak kët kanaan rö kanë Anutuuk pi kaamök elmëëpënëak kimang maim wë. ⁶ Ën kapir namp koröpöökë kentötë ënëm eim wë pipop pim lupmer wel wia. ⁷ Ni öng kapirörö ngön pipta ënëm imeë saun won öpnaan këékë wesak ök mam. Pël ëën omnarö itenak kön wiin ompyaö ëëpnaan. ⁸ Namp pim karurö kaamök elmëëre pimtë kaatakörö wet réak kön wiak kaamök elmë pël naën yaë pipop pim kön wi kosang yewesaut kasëng menak köpëlöröa ök sak wë pitëm utpet yaä pöt il yemowas.

⁹ Öng kapir namp pim krismakiat 60 ëak won saup pim omp kopëtapring wakaimaup ke pilëpökëer kaamök elmëëpnaan pim yapinte öng kapiröröa pepeweri wiaapnaat. ¹⁰ Pi sant yeëa ma won pöta songönte tekeri wasëpnaan pël mam. Ru wilak omnant menak ngarangk yeëa ma won? Omën ngölöpörö pim naë waisën ompyaö yaalmëa ma won? Ngönën omnarö sant yaalmëa ma won? Omën këlangön kat yawiaurö kaamök yaalmëa ma won? Lup sant ke nentere nent yeëa ma won? Songönöt kat wiak pi omën ompyaö pipot eima pël kön wiakök pepeweri wiim.

¹¹ Öng ulwasöröak pitëm ompörö wel wia piporöa yapinöt pepeweri wiinganok. Ke pilörö kentre kaur ë yesem Kristo kasëng menak omp koir yaë. ¹² Pël ëak öng tek wë Kristoë inëën ëëpënëak wet réak pim Kristo pimënting öpënëak ngön kosang wesa pöt yaillën saunaring yaë. ¹³ Pël ëakta nent epël yaë. Pit ka poutë ilëak orö yesem wisën eim wë. Pël yeem omën muntaröa omnantön kön wieë pitëm ngönöt kain wak kaö wesak yeem ngön utpet ke nentere nent naëpanëët aim wë. ¹⁴ Pötaanök pit utpet ke pipot ëëpanëën nem kentöök öng ulwasörö pit kaalak omp wak ru wilak pitëm kaat ngarangk ëëp. Pël ëëpna pötak tiarim kööre toköröak ngön utpetat tiarën niapënëak pitëm utpetatön ngaöl ëak sëp wasëpnaat. ¹⁵ Nem ngön yeniak pipta songönte epët. Öng kapir narö Aköpë kamtaö ilap riak Setenë ënëm yes. ¹⁶ Ngönën öng namp pim kurtak öng kapir narö wëën pöt ngarangk elmëëp. Pël ëëpna pötak öng kapir pörö pit ingre moröröa naëaan omnant naön wëën ingre mor pöröak öng kapir muntarö omën kaamök elmëëpnaat won pörö yok pangk kaamök elmëëpnaat.

Ngönënë ngarangköröa ngönte

¹⁷ Ar ngönënë ngarangk ya ompyaö yamëngkauröa sumat isak mampun. Pël ëënëak pöt pitëm naëaan ngönën ompyaö ök aöre ré niulö pël yaaö piporö wet réak pël elmëën. ¹⁸ Pöta ngönte ngönën pepeweri epël wia. “Purmakaöp ya kaamök yaalniem koinöt nëmpënëak yaëën këmët il mowariingan.” Tapël nenteta epël wia. “Ya omnamp pim ya yamëngkauröa kangut yok pangk öpnaap.” ¹⁹ Omën kopëtapök ngönënë ngarangk namp utpet yaë wesak arim ëöetak ngön yaatak moulëëpënëak yaan pöt kat mowiingan. Ën omën naar ma naar namp pöröak niaan pötaar kat mowiim. ²⁰ Ën ngarangk namp saun nent koirën pöt omën pouröa ëöetak moulmëak wotpil mowasum. Pël ëën pim karurö itenak kas ëëpnaat.

²¹ Ne Anutire Yesu Kristoore ensel Anutuu yaö elmëaurö pitëm ëöetak kosang wesak epël yeniak. Ni ya pipët këëkë wesak ngarangk ëëm. Pël ëak ni ngön nenta songönte nokoirën wë teënt nimtë könöök ök mangan. Pël ëak omnarö omnant mööngkraar kangk elmëëngan. ²²⁻²⁵ Ni omnarö ngönën yaatak moulmëëmëak teëntom mores kepönöök wiak welaköt elmëëngan. Pöta songönte epët. Omën narö pitëm saunat yoolök wiaan pöta kangut naaröön yaëën ityaangk. Ën naröaat ëlëëp wia. Ënëmak oröön itaampenaat. Pöta ök omnaröa ompyaö yaaut yoolök wia. Peene yoolök wi naön yaë epot yok pangk akun wali ëlëëp wi naöpan. Ni teëntom köntak

omnarö ngönën yaatak moulmëëmëak pöt omën pöröa saunat kangut nim rangk isëpnaat. Pötaanök nimtë wëwëet ngarangk ëën lupmer kölam wiaap.

Ni yaumanre ya këlangön yaën. Pötaanök won sëpnaa i yaapöt pëën nënganëp wain i kot nentaring na pël ëëm.

6

Inëënöröa ngönte

¹ Inëën yaaö ngönënring pöröak pitëm ngarangköröen, “Kaöarö” pël weseë ping wesak ap. Pit pël naën ëëpna pöt omën narö pöten itenak Anutuu yapintere ngönënte wak irëak aöre utpet wesak aö pël ëëpnaat. ² Inëën yaaurö pit pitëm ngarangk Kristoon kön wi kosang wesak wë pörö pitën, “Pi nem karip,” pël wesak wak irepan. Pit pitëm ngarangköröen epël kön wiip. “Pi Kristoon kön wi kosang yemowasën lup sant yaalmë. Pël ëën ne ya yamëngkën pöta këët öpnaat.” Pël kön wieë pit weë ngentiak inëën panë elmëëp.

Omën këëtre mosutë ngönte

Ni omnarö ya pöt mëmpnaan kosang wesak ré moulöm. ³ Omën namp tiarim Aköp Yesu Kristo pim ngön këëtere Anutuu ënëm yaauta ngönte sëp wesak maimet aim wë pipop ⁴ pi pimtën kön wiin isën kön won pan wë. Pël ëak pi irikor ëak wë omën mosutön ngön kosang wesak aimeë ngön lup nantë songönötëën ngön nga elëpënëak kent yaë. Pël yaë pötök omën epot yaaö. War, komkap, ökre was, omnampön köpël wë pas köntak, “Pi utpet yaaup,” pël wasö pël yaaö pöt yaaö. ⁵ Pël ëak kët ël epotë ngön ke urak aim wë, omën ke pil yaë piporö pitëm könöt ëngk ma e wia. Pël yeë ngönën këët këëkë wak naön yaë. Pël yeem pit epël yewas. “Aköpë ngönëntakël wëaö pöt monere urömaring wëaut,” pël yewas.

⁶ Yaap, omën namp pi pimtë omnantön, “Ne yok pangk ëa,” pël weseë Aköpë ngönënta ënëm ëëpna pöt yok pangk omën ompyaut kësang orö morëëpnaat. ⁷ Tiar tiarimtë songönte ëwat wë. Ëlöröak elek niwilaurö. Wë ënëmak wel wiak elek tapël sëpenaarö. ⁸ Pötaanök kaömpre poë koröpre pöt wak wë pöt, “Yok pangk ëa,” pël wesak öpenaat. ⁹ Ën omën narö monere uröm kësang pan koirëpënëak kent yaë pipörö pit Setenök morök elmëën pim kalaapöök öpnaat. Pël ëak omën pasutön kent yaaö pötak wer moön kö sëpnaarö. ¹⁰ Monere urömätön kent yaaö pötak utpet ke nentere nent pötë songönte pël yaë. Omën narö monere urömätön kent yaëën pötök wer moön ngönën sëp wesak këlangön kaö kat wieim wë.

Pool pi Timoti ompyaö öpënëak mëä

¹¹ Anutuu omnamp ni, omën ke pilöt kasëng mamp. Pël ëak wotpil wëaö, ngönënring wëaö, kön wi kosang yewe-sautaring wëaö, lup sant yaautaring wëaö, weë ngentiak ulöp ngarngar yaautaring wëaö, wiap së së yaautaring wëaö, omën pipotring ömëëtaan weë panë ngentiim. ¹² Ni Kristoon kön wi kosang yewesautaring ömëëtaan weë ngentiim. Pël ëak wëwë kosangët wak öm. Ni omnaröa ëöetak Anutuun kön wi kosang wesang pöt mëëan pötak pi wëwë kosang pötak ömëak yaö niwesa. ¹³ Anutu omën pout wëwë yangingkaupre Yesu Kristo Rom yang ngarangk Pontias Pailatën ngön yaapët kosang wesak mëëaup piarpim ëöetak kosang wesak epël yeniak. ¹⁴ Aköpë ngön kosang wes yanging pipot irikor ëëre omnarök utpet wesak aö pël ëëpanëën ngarangk këëkë eim wëënak tiarim Aköp Yesu Kristo örööpnaat. ¹⁵ Anutuuk akun wi aut wia pötak pimtok Kristo tekeri wes ulmëëpnaat. Pimënt kopëtapökëër ërëpsawiarang wëwëere weëre kosang pötë pepap pi omën omp aköröa Omp Aköp, pimënt tapöpökëër kaöröa Kaöap. ¹⁶ Pi kopëtap wel yawiaut wonöp, ëwa panë omnaröa nasënganëëta öngpök wëaup. Omën nampök piin itnaangkën ëaup, peeneeta nampök itnaangkanëëp. Weëre kosangre yaya yamëëa pöt pim naë wieëaut om wiakaim wiaap, kosang pan. Yaap.

Omën omnant selap wieëauröa ngönte

¹⁷ Ni omën omnant selap wieëauröen ök mam. Pël ëën koröp ngaarëk wak omën lëngë sëpna pipotön kön wiin pitëm kaamököt pël ëën kosang wesak öpan. Anutu pi moup pepap puuk omnant ulöl wes ningkën wak ërëpsawiarang öpenaap piin kosang wesak öp. ¹⁸ Ni ök mam. Pël ëën omën omnant selap wieëaurö ya ompyaut selap mënak perper ëak pitëm omnant kom ëak omën muntarö mamp. ¹⁹ Pël ëëpna pötak pitëm ënëm kaamök elmëëpna omën weëre kosangringöt koirak wëwë kosang këët öpnaat.

Wa korkor ngönte

²⁰ Timoti, ni Anutuu ngön nina pipët këëkë wesak ngarangk ëëm. Pël ëak ngön pas kë won pipot kasëng mamp. Omën narö tiarim ngönëntaan kööre tok yaalni piporö pitëm ngön pipten, “Ewat kësangöt yewaut,” pël kaar ya. ²¹ Pit, “Ten ëwatringörö,” pël aim olëak irikor ëak ngönën kasëng menaut pötaanök.

Anutu pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

[Yok pi tapët. Ne nim pepap, Pool.]

2 Timoti

Yesu wel wiak kutömweri sêen wê kris-maki 36 pöta ök won sêen Pool kaalak wii kaatak wê Timotiin epwer retêng è mena. Pool pi pimtê wel wiipna akunet temanöm yesên kön weswes êê Timoti pim Epesas kak ingre mor saurö ngarangk êëpnaal ngan rê mena.

Pöt epêl wia.

Ngön ngês rêaut 1:1-2

Yoöre êrêpre wa korkor ngönöt 1:3-2:13

Weteteere pepanöm ngönöt 2:14-4:5

Pool pimtê ngönte 4:6-18

Ngön mëet 4:19-22

¹⁻² O Timoti nem ru ulöpöököp ne Pool Anutuuk Yesu Kristoë ngön yaaö omên sumêak neulêak tiarim wêwêet Yesu Kristooring yal mangkên nimpnaat kosang wesak niia pöten ök niamêak wes nemêaupök pepewer retêng è yaningk.

Anutu Pepere tiarim Aköp Yesu Kristo pi-arpim komre kolapre ya ngêsre mayaap pöt ningkên nim naë wiaap.

Tiar ngönêntaan ëö ëëngan

³ Nem ëere peparöa eima pöl neenta lupmer utpetat won wiaan kengkênring wê Anutuun inêen elmêeim wê. Pêl êê nimêên yak kêt ël epotê Anutuun kimang maimêe yoöre êrêp maim wê. ⁴ Ne sêp yaniwasên nim neen yaköm êen ing ëan pöten kön wieë êrêpêrêp kêsang pan ëëmaak yak niin itaampaaten kent yaë. ⁵ Ne nim kön wi kosang pan weseim wêen pipten kön wia. Kön wi kosang ke pil pipêt nim öng ëap Loisre ëlêp Yunis piarpim eimaatak niinta tapêl yaën pêl kön yaniwi. ⁶ Pötaanök nim könö it nganga niwesak epêl niamaan. Ngaan nem moresiar nim kepönök yaniwiin Anutuuk welaköt elniin ngönên ya mëmpêak weëre kosang waup. Pötaanök weëre kosang pöta kêtê ngarangk êak ulöl wasum. ⁷ Nim elnia pöten kön wieë epêl kön wiim. Anutu pim Pul tiar yaningk pöök kas ëëpenêak naalniin weëre kosang ëere lup sant ëere tiarimtok tiarimtên ngarangk è pêl ëëpenêak yaalni. Pötaanök weëre kosang waö pöta kêtê ngarangk êak ulöl wasum.

⁸ Ni tiarim Aköpê ngönênte ök amêëtaan ëö ëëngan. Pêl êak ne pim yaat yamëngkên wii kaatak neulêaup neenta ëö ëëngan. Ni Anutu naëaan weëre kosang wak nem yaal ngönêntaan këlängön kat yawiem kön wiin pangk êëp. ⁹ Anutu pim tiar utpetetakaan niwak wotpil öpenêak yaö niia pöt tiarim ompyaö nentaan won. Ngaanêër pan Anutu pi yang epêr won wiaan Yesu Kristook tiar ompyaö niwasêpnaat pêl kön wia pötak komre kolap elnia. ¹⁰ Pim komre kolap elnia pötak peene tiarim utpetetakaan niwaup,

Yesu Kristo, yaaröön tekeri yes. Kristo pi weleta weëre kosangöt wa olêak pim ngön ompyautak wêwê kosang wiakaim wiaapna pöt war wes yaningk. ¹¹ Pêl êen Anutuuk ne pim ngön yaaö omên sak ngön ompyaö pöt aöre rê moulo pêl ëëmêak neulêaup. ¹² Pêl êaut pötaanök ne këemre këlängönring wêaup. Pêl êê pöten ëö naën nem kön wi kosang yewesaup Anutu pöpön kön selap naën yaap pi weëre kosangringêpök nem ya yamëngkautre wêwêet ngarangk elnêëpênêak yemangk pöt pout ngarangk êak wêen akun kaöaö temanöm sêpnaat. ¹³ Ngön yaap nem këmtakaan ök yeniak pipta ököök êem. Ni Yesu Kristooring yal menak wê ngön pipêt piin kön wi kosang wasöore lupmerök sant mowasö pêl ëëmêen yeniak pipêl êem. ¹⁴ Ni Anutuuk omên ompyaö ngarangk ëëmêak nina pipêt ompyaö wesak ngarangk êem. Ngëëngk Pul tiarim lupmeri wia pöök kaamök elniaan ya pipêt mëmp.

¹⁵ Ni êwat wêen. Esia yangerak ngönên omên pourö ne sêp newesaut. Pitêm naëaan Piselasre Emosenis piaripta. ¹⁶ Aköp pi Onesiporas pim öngre ruuröen yaköm elmêëp. Pitêm pepapök ne wii kaatak wêen kaaö naalniën akun kêsang nem naë wais ya kë neweseimaup. ¹⁷ Pi Rom kak wais neen ap weseim wiak nokoiraut. ¹⁸ Aköpök kön wiin pangk êen akun kaöaöök yaköm elmêëp. Pi Epesas kak nemêen inêen ya kêsang mëneimaut. Pöten iteneimaup niinta êwat wêen.

2

Poolök Timotiin Yesu Kristoë nga omên sêpênêak mëëa

¹ Nem ruup ni, tiar Yesu Kristooring yal menak wêen komre kolap yaningk pötak weëre kosang sak öm. ² Pêl êak omnaröa itöök nem ngönên ök niaan kat wia pipot nuukta tapêl omên naröen kön wiin ya ompyaö mëmpnaarö pêl êen pöt pitên maan omên muntaröen ök map.

³ Ni Yesu Kristo pim nga omên ompyaö namp pêl sak tenring këemre këlängönê rangk öm. ⁴ Ne nim ömêël pöten kön wiimêëk yak ngön nokoliit ök niamaan kat wi. Omên namp këöre tokörö il wasêpênêak nga yaatak wê pi ya muntat namëngkên yaap. Ngaröa kaöapök pim yaaten itanak kent ëëpênêak nga ya kopêtet ompyaö wesak mëmpnaat. ⁵ Ën namp pi omên muntarö il mowasêpênêak ngaal witwit yeem ngasam pöta ngön kosangta ênem naën ëëpna pöp kêtê naön ëëpnaap. ⁶ Ën namp pi ya lupöök akun poutê ya kaö mëneim öpna pöp puuk wet rêak ya lupöökkaan kaömp kêtê öpnaap. ⁷ Ngön pipot ingre mor saurö tiarim wêwêeten ya. Aköpök kön koir ningkên nem

ngön ök yeniak pipotë kèetön ewat sumèet. Pötaanök kön wiaam.

⁸ Ni Yesu Kristoon kön wiaam. Pi omèn omp ak Tewit pim éapök weletakaan wal éaup ngön pöt ngönéntak ök ni yeé pöt. ⁹ Ne ngön ompyaö pipot ök yaan omnarök nem ngönten kaaö éen utpet yaaröen yaalmé pöl kèemre kèlangön ke nentere nent kat yenewi. Pit wii yenetë. Pël éautak Anutu pim ngönte wii natèen yaé. ¹⁰ Pötaanök ne Anutuu yaö wesaurö pitèmeèn kèemre kèlangön epot kat yawi. Pit Yesu Kristook utpetetakaan moön Anutuu éwaatak wakaim öpènéak kèlangön kat yawi. ¹¹ Ngön epël wia epët yaap.

“Tiar pim weletak yal menan pöt wèwèetakta yal mempenaat.

¹² Tiar kèlangön kat yawiem weé ngenti-pena pöt piiring ngarangk sèpenaat.

Tiar pi yak mowasèpena pöt puukta tiar yak niwasèpnaat.

¹³ Tiarim ngön kosangët wiap sèpna pöt pim ngön kosangët kosang sak wiaapnaat.

Pi nalre nal naèn yaaup.”

Ya omèn namp Anutuuk itaangkèn ompyaö yaé pöta ngönte

¹⁴ Ni ngön epët ngölöp wesak Anutuu éöetak omnaröen mëak pit ngön utpetatèen nga elepan pël mam. Pël yaé piptak kaamök naalmèen ngön utpet pötök pöt kat yawiaurö utpet yemawas. ¹⁵ Anutuuk niin kön wiin kè sèpnaataan weé ngentiak yaat mëmp. Pël yeem ngön kèet wotpil tekeri wesak maim wèen omèn éöaat nim rangk nawisèn éèpnaat. ¹⁶ Ngön pas kè won Anutuu kent naèn pipot apan. Pipotök utpetatë kanöök wes mèen Anutuun kasèng mempanèen. ¹⁷ Kaar pipot émpöl kaatë yaé pöl ulöl sak utpet yewas. Omèn ke pil yaauröakaan naar Aimeniasre Paillitas. ¹⁸ Piarip irikor éak ngön kèet kasèng menak ènémak weletakaan wal éèpenaat ya pöt yok oröa pël kaar aimeé omèn muntaröa kön wi kosang yewasaut utpet wesem wè. ¹⁹ Pël yaatak Anutuuk pim ingre morörö tiar ka wap ket éak wesirèn taintaé taua. Wap pöta möönöök ngön epël wia. “Aköp pi pim omnaröen ewat wè.” Pël éak munt nent epël wia. “Omèn Aköpön, ‘Yaap pi tiarim Aköp,’ pël maimeé pim yapinte wak yaaurö pit utpetat kasèng mamp.”

²⁰ Omèn omnant kèsang wieéaupë ka kaöetak kelön nant omèn sum kèsangët koolre siluwa pötök ket èere kèraare yangatök ket é pël éaut wia. Nant ya kaatë yaut, nant pasutë yaut pël éak wia. ²¹ Namp pi omèn pas pöt kasèng menak pim lupmer kölam wasèn pöt pi kelön ya kaatë pötë ök sèpnaat. Pël éen Ka Pepapök piin kön wiin ompyaö éen peram mowasèn pi yaap

Ka Pepapèen ya ompyaö ke nentere nent mëmpnaat.

²² Timoti ni omp ulwasöröa kentre kaur yaaut sèp mowesak öm. Pël éak omèn lup kölamring wè Anutuun kaamök elmèépènéak maim wèauröaring wotpil wèere kön wi kosang mowasö, lup sant elmèere mayaaptaring wè pël éèmeèn weé ngentiim. ²³ Ni köpël ngön utpet pipot kasèng mamp. Pipotök nga koir yaé pöten ewat wèen. ²⁴ Aköpë inèen yaaö nampök ngaal witwit ngön epan. Pi omèn pourö ngöntre kar elmèimeé ompyaö wesak ngönèn ök maim öp. Pël yaéen nampök piin utpet yaalmèen pöt ya sangèn elmèépan. ²⁵ Pël éak omèn pim ngön wa olë yaaurö pitèn wiapre kor elmèak pitèm könöt wotpil mowasèp. Pël éen pit Anutuuk kaamök elmèen lup kaip tiak ngön kèet ewat sèpèn sa. ²⁶ Pël éak pitèm lupöt kan tèen ngaanèer Setenök pim ngön ngaarèk öpènéak kalaapö mowiin wak wakaima pörekaan ent é oléak ompyaö sèpnaat.

3

Akun kaöaö temanöm yesèn wa irikor kèsang orööpnaat

¹ Ni epël kön wiaam. Akun kaöaö temanöm yesèn könöm ke nentere nent orööpnaat. Pöt epot. ² Omnarö pitèmtèn kent éen keimön éèpnaat, monatön kentre kaur éèpnaat, pitèmtèn wak isak apnaat, ieping éèpnaat, Anutuun ökre was apnaat, pitèm èlre peparöa ngönöt wa olapnaat, omnant mangkèn yoöre èrèp nemaan éèpnaat, Anutuun ngèeng nemosasèn éèpnaat, ³ omèn pitring irèauröenta ngöntre kar naèn éèpnaat, omnarök mayaap elmèépènéak yaéen kangüir nga elmèépnaat, omnaröen ökre was apnaat, pitèmtok pitèmtë koröpötön ngarangk naèn éèpnaat, kentre imènoröa yaé pöl éèpnaat, omèn ompyaö yaautön köore tok éèpnaat, ⁴ pitèm karuröen morök elmèak köore toköröa moresü moulmèépnaat, teént pan köntak pitèm kön èngk ma e pötë ènem éèpnaat, pitèmtok omèn kaöarö pël kaar apnaat, koröpökë omnantön kent yeem Anutuun kent naèn éèpnaat. ⁵ Pël yeem pit koröpök Anutuu ènem yaaö kaarkaak sak wè Anutu kasèng menak öpnaat. Ni omèn ke pilörö kasèng mamp. ⁶ Pitèm naéaan narö élèep ka nantë sé llèak öng kön wonöröen ngön kaar ke nentere nent mëak pitèm ngönèn kaar pötë ènem éèpènéak morök yaalmé. Öng pörö pitèm saunatë könömöt wetak wè kön selap wèaurö kentre kaur ke nentere nent pötök wer möön ènem yaaurö. ⁷ Pit kët èl epotë ngön kat wiak kön ya mëneimeé ngön kèeta songönte ewat nasèn yaaurö. ⁸ Omèn öngörö morök yaalméa pörö ngaan Sanisre

Sampris piarpim Moses pim ngönten kööre tok elméa póta ök ngön kéétaan kööre tok yaaurö. Pitém könöt utpet yaaurö yak kön wi kosang yewesaut kaéngk yaaurö. ⁹ Pitém omnant yaautë kéët kaö naaröpan. Sanisre Sampris piarpim éa pöl köpél yaauta kéët tekeri séén omén pourö itaampnaat.

Weëre kosang tauëe Anutuu ngönta éném yaauta ngönte

¹⁰ Ni neering yesaup nem ngönén ök yaméëaöre kan yaaö, omnant yaaö poutë songöntere Anutuun kön wi kosang yewesaöre ya wiap yaaö, lup sant yaaöre kéëre ngaatë rangk wë, ¹¹ omnarök utpetat késang yaalnëaöre kélängön kat yawiaö pötön éwat wëen Antiokre Aikoniamre Listra ka pötë së wë kélängön kaö kat wieim wëen Aköpök utpet pötë öngpökaan ent ë neuléaut pöten éwat wëen. ¹² Omén narö Yesu Kristook ya menak Anutuu ngöntak öpna piporo kööre tokörök utpet mowasëpnaat. ¹³ Én omén utpet kaar yaaurök omnaröen morök yemaan Setenökta pitén morök tapél maan utpet panë sëpnaat.

¹⁴ Ni pöt, ngön ké kat wiak kön wi kosang wesán pipot taintaë wak öm. Ni ten ngön pipot ré niulauröen éwat wëen. ¹⁵ Nimténta éwat wëen. Nim kotuukaan ngééngk ngönén pepewer sangk kelak kat wieimaup yak pötak kön ompyaut ningkén Yesu Kristoon kön wi kosang wasén Anutuuk utpetetakaan niöpnaap. ¹⁶ Ngönén pep pipot pout Anutu pimtë Pulöökë kaamóktak öröaut. Pötaanök ngön pipotök éwat ninak tiarimté utpetatön pet yaalni. Pél éak tiarim wëwéat ompyao niwesak wotpil öpena pöt ré yanuul. ¹⁷ Kopéta niwasén Anutuu omén ké panë sak ya ompyao ke nentere nent mëmpenëak ngönén pep pöt öröa.

4

Poolök Timotiin Anutuu ngön kéët kosang wesak ök mapënëak mëëa

¹ Ne Anutuu éöetakre Yesu Kristo omén wel wiaare öp wëaurö tiarim ngönte ë pet irëpnaapë éöetak pim akun kaöaöök wais wa ngaöök niméëpna pötaan kosang wesak epél niamaan kat wiim. ² Anutuu ngönte ök mëak omén pötaan kent yaauröere kaaö yaaö pouröen wiap elméak kosang wesak ök mam. Pél één ngön pötak elméén pitém lupöt it nganga sëp. Pitém utpetatön nga maan lup kaip tiip. Konöt kosang mowasén Anutuu kanöök sëp. Pél yaéén kët ël epotë wiap elméak kéëké wesak ré mouleim öm. ³ Énémak akun nent temanöm séén omnarö wotpil ngönten kaaö éak pitémtë kentötë éném eimeë ngönén kaaröt kat wiipënëak yeem péél maan ré yemoula ke nampre nampörö wais ré mouleim öpnaat. ⁴ Pél één

pit ngön kéët kaséng menak élar ngön pöt kat wieim öpnaat. ⁵ Ni pöt, kët ël epotë öm tektektaring wë kéëmre kélängönë rangk öm. Pél ééë omnaröen ngönén ök maim öm. Nim omnarö kaamök éak ngönén ök yemaan ya pöt panë wesak mëmpem öm.

Pool pi ya pet irëpënëak mëëa

⁶ Wain iit Anutuun kiri yaalmë pöl nem iit lé olemëak yeë. Nem wëwë epët sëp wasuma akunet temanöm yes. ⁷ Ne nem yaat wëé ngentiak mëneimaut. Nem yaat mëmpö wais pet ir yoolak. Kan yaö neea pöök mësaö wais yaö neeaurek yaarö. Nem kön wi kosang yewesaut wil këlök naén. ⁸ Pél één peene pöt kutömweri ul ë rangiaut, sum késangring omén wotpilöröaan yaö éa pöt neméén éaut akun kaöaöök Omp Aköp, ngön ë pet yairao wotpilëp puuk nampnaat. Pöt nemént péén won, pim orööpna akuneten kent éak kor wakaimaurö pitta mampnaat.

Ngön mëët

⁹ Peene teéntom nem naë waisum. ¹⁰ Timas pi yangerakë omnantön kentre kaur éak ne sëp newesak Tesalonaika kakë sa. Pél één Kresten piita Kalesia yangerakë yesén Taitates Talmesia yangerakë sa. ¹¹ Pél één Luk pimént tenip wë. Pötaanök ni Maak koirak arip waisë. Pi yok pangk ya kaamök elnéëpnaap. ¹² Tikikas pöpökëer nook wes mëén Epesas kakë sa. ¹³ Nim waisumë pötak nem ulpëen waliip Troas kak Kapas pim kaatak wiaan pöp wak waisum. Pél éak pep peparating ket éautre imén koröpöök ket éaö pipotta wak waisum. Ne pep imén koröpöök ket éaö pipotön kent pan yaë.

¹⁴ Ainötök omnant ket yaup Alesanta pi utpet kaö elnéaut. Pötaanök Aköpök kangut mampnaat. ¹⁵ Niinta omén pöpön ngarangk kéëké éém. Pi kosang éak tenim ngönöt wa oléaup.

¹⁶ Wet réak nem ngön yaatak neuléa pötak omén namp ne kaamök naalnëén, won pan. Omén pourö ne sëp newesa. Aköpök pitém korar elnéa póta kangut won wes moolap. ¹⁷ Aköp neering wë ngönén ulöl wasén köpél omnaröeta kat wi pet irëpënëak kaamök elnéak wëere kosang nenak utpet kaötë naëaan ent ë neuléaut. ¹⁸ Aköp pi utpet ke nentere nenta öngpökaan newak ompyao wesak kutömweri wa ngaöök neméëpnaap. Tiar akun poutë pim yapinte ngaarék wak aim öpa. Yaap.

¹⁹ Ne Akuilaare pim öngöp Prisilaare Onesiporasë öngre ruurö pit pouröaan yowe yemak pël ök mam. ²⁰ Erastas pi Korin kak wakaimaup. Tropimas yauman één Mailitas kak ent ë moulméaut. ²¹ Kentre wap akunet temanöm sëpanëén teént waisum.

Yupulasre Putenre Lainasre Klotaare ingre mor eprek wëaö pourö pitta yowe yenia.

²² Aköp nim könöpring öp. Pim komre
kolap pöt arim naë wiaap.
[Yök pi tapët.
Ne nim pepap, Pool.]

Taitas

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê kris-maki 35 pöta Ök won sêen Poolök pep epwer Taitas pimêen retêng äa. Taitas Krik omên Poolring wakaimaupök Krik kustak ingre mor saurö ngarangk äak wêen Poolök epwer retêng ä mena. Pim pep epwer pöt, Taitasên tolêel ngarangk êepên pöta ngönöt mena. Ngön epêt 1 Timoti pöweri wia pötê ök.

Pöt epêl wia.

Ngön ngês rêaut 1:1-4

Ngönênê ngarangköröa ngönte 1:5-16

Omên pouröa ngönte 2:1-15

Wa korrê pepanöm ngönöt 3:1-11

Ngön meêt 3:12-15

¹ O Taitas, ne Pool Anutuu inêen yaaupök pep epwer retêng ä yangngk. Puuk Yesu Kristoë ngön yaaö omên neulêak pimêen yaö elniaurö arim kön wi kosang yewe-saut taë wasên pim wêwêetak wê pöta kêet kêékê êwat sênêak neulêaut. ² Ne ar ya kê sak wêwê kosangêt önêëtaan kor önêak arim kön wi kosang yewesaut taë yanuwäs. Anutu pi kaar naênêpök yangerak omnant naaröön wiaan pötaan kup nuwia. ³ Pêl äak puuk ênêmak pim akun wia pötak wêwê kosangta songönte pim ngöntak tekeri wes nina. Anutu kama yanuwä pöpök ngön epêt nenak ök amêak neaan pêl yeë.

⁴ Taitas niin ngönên ök niaan nem yeë pöl kön wi kosang wesak nem ru panê saup, niin yoöre êrêp yeniak.

Anutu Pepere tiarim kama yanuwäup, Yesu Kristo, piarpim komre kolapre mayaap pöt ningkên arim naë wiaap.

Ngönênê wotöököröa ngönte

⁵ Ni ingre mor sauröa naë omên nant kor-rar wia pöt wotpil wesak ka poutê ngönênê wotöökörö moulmêemêak nem ök niia pöl Krik kustak niulênê wêaup. ⁶ Ne epêl ök niiaut. Omên namp pi omnaröa itöök ketre saun won panêepök öng kopêt nampringêp, pim ruuröeta Kristoon kön wi kosang yewe-sauröak pitêem kentöökê ênêem äak utpet naên yaaöre pitêem êlre peparöa ngön wa nemoolaan yaaö omên ke pilêpök ingre moröröa kepönöök moulmêen öp. ⁷ Ngönênê wotöököp pi Anutu pim yaat ngarangk yaaupök omnaröa itöök ketre saun won, wotpil öp. Pi pimtên ping wesak äak ya sangên teënt êëpan. I ngaat nak kön irikor äak omnaröa köntak mööpan. Mon-ere urömatêen war êëpan. ⁸ Omên kamaatêaanörö ngöntre kar elmêep. Kön ompyautaring wê wotpil ompyaö öp. Pimtê wêwêet ngarangk êëp. ⁹ Pi tenim ngönên kê rê yanuuul pöt taë wes wak öp. Pêl êëe

ngönên kê pöt rê moulööre omên ngön pöt wa yoolêauröa kaaröt tekeri wasö pêl êëp.

Krit kustak kaar omnarö selap wakaima

¹⁰ Omên selap ngön wa yoolêaurö wê. Pit ngön mosut äak morök yaalni ke pilörö selap Yuta omên, “Ar Anutuu ngönta ênêem panê êênêen arim koröp kaut ileë,” kaar pêl yaaö pöröa naëaanörö. ¹¹ Pit monere urömat öpênêak ngönên naëpanêët äo ompöröre pitêem öngre ruurö utpet yemowesaurö. Pötaanök ngönênê wotöökörö ar pit il mowarieë. ¹² Pitêmtê Krik kustakaan êwat omên nampök epêl ök äa. “Krit omnarö ten kaar yaauro. Ten animauröa ök kê köntak yeem wisên yaauro.” ¹³ Krit êwat omên pöpê ök äa pöt yaapêt. Pötaanök pitêem kön wi kosang yewesaut taë wesak öpnaan kosang wesak ök maë. ¹⁴ Pêl äak pit Yuta omnaröa êaröa ngön pasutre omên ngön kêet wa yoolêauröa ngön kosang wesak ya pipotön kat wiipan pêl maë. ¹⁵ Omên pitêem lupötê kölam wê pörö pit omên poutön kön wiin kölam wia pêl yaauro. Ên utpetatök pitêem lupötê utpet wasên Kristoon kön wi kosang newasên yaaö pörö pit omên poutön kön wiin kölam won pêl yewäs. Pöt pitêem könrê lupöt pu wariin ompyaöre utpet pöt kom naên yaauro pötaanök. ¹⁶ Pêl yaëetak Anutuun êwat wê pêl yaauroak pitêem yaautök pi kasêng yemangk pöt pet yaalni. Anutuuk pitêem itaangkên utpet pan êên pit pim ngönte wa olêak omên ompyaut êëpênêak êên pangk naên yaauro.

2

Öngre omp ulöpöröa ngönte

¹ Pit utpet ke pipot yaauroak ni pöt ngönên kêet pêen rê moul. ² Omp ulöpöröen i ngaat nak kön irikor êëpan pêl ma. Pit omên ompyaut yaëen omnaröak pitêem ping wesak ap. Pêl äak pitêmtê wêwêat ngarangk êëp. Pêl yeem kêékê wesak kön wi kosang wasööre neneren lup sant elmê pêl êëp. Pêl yaëen omnaröak pitêemêen utpet yaalmêen pöt kosang sak öp. ³ Tapêl öng ulöpöröenta öngöröa Anutuu ngön ngaarêk yewa pöl êëpnaan ök ma. Pit omnaröen utpet wesak mepan. Pêl äak i ngaat keimön nêmpan. Pêl yeem öng ulwas ompringöröen ompyaö yaaö pöt rê moulak pet elmêep. ⁴ Pêl äak öng ulwas pöröen pet elmêen pitêem ompre ruuröen lup sant elmêepnaan. ⁵ Pêl äak pitêmtê wêwêat ngarangk äak lup kölam öpnaan. Pêl yeem pitêmtê kaatê omnant kêékê wesak ngarangk äak omnaröaan ompyaö elmêak ompöröa ngönöt ngaarêk öpnaan. Pit pêl yaëen pöt omnaröak pitêem yaautön itenak Anutuu ngönten utpet wesak naëpan.

Omp ulwasöröa ngönte

⁶ Öngre omp ulöpöröen mēea tapēl omp ulwasöröenta ök ma. Pitēmtē wēwēat ngarangk ēēpnaan kosang wesak ök ma. ⁷ Ni ompyaō yaaō pōtaan wotōök rēak wēen omnarō nim yaaō pōten itenak ök ēēp. Ni rē moulōmēēn, wotpil wē kēēkē wesak rē moul. ⁸ Ngön kē omnarōak wa utpet wesak naēn ēēpna pōt pēēn ök ma. Pēl ēēn nim kööre tokōrō pit tiarēn utpet wesak niapēnēak ök ēēn pangk naēn ēēn ēō sēpnaan.

Inēēn ruurōa ngōnte

⁹ Inēēn ruurōen pitēm kaōarōa ngōnōt ngaarēk wak ompyaō wesak ya mēngkēn pit itenak ya ērēpērēp ēēpnaan ök ma. Pitēm kaōarōen ngōn utpetat kangiiir mepan. ¹⁰ Pit pitēm kaōarōa omnant kēkain ēēpanēp ompyaō wesak pitēm ngōnōt ngaarēk ōp. Pēl ēēn pit itenak, “Yok pangk yaē,” pēl wasēpnaan. Inēēn ruurō pit ya ompyaō ke pil yamēngkēn Anutu tiarim kama yanuwauup pim ngōnēntē ngaarēk sēēn omnarōak itenak kön wiin, “Ngōn pōt ompyaut,” pēl wasēpnaat.

Tiar lup kōlam wē Kristo pim akun kaōaōn kor ōpa

¹¹ Anutu pi yang ēl epotē omēn pourō kama niōpēnēak pim komre kolap pōt tekeri wes nina. ¹² Komre kolap pōtak Anutu kasēng menak wēaō potere yangerakē kentre kaur pōt sēp wesak e yangerak wē ep-takēer tiarim wēwēat ngarangk ēak wot-pil wē omēn Anutuu ēnēm yaaurōa wēaul ōpenēak rē yanuul. ¹³ Pēl ēēn tiar wēwē pōtakēl wē kön kosang wiak kē ompyaō orōōn ērēpsawī ēēpena pōten kor eim wē. Yaap, tiar kor eim wēēn Yesu Kristo yaarōōn pim ēwaat tekeri sēēn itaampenaat. Pi tiarim Anutu, ompyaō yanuwās pōp, ¹⁴ tiar utpetatē ōngpōkaan kama niwak kōlam ni-wasēn pim omnarō pēl sak wē kosang wesak ompyaō yaaō pōt ēēpenēak pim wēwēat tiarimēēn keimōn naēn kēsangēn elniak wel wia.

¹⁵ Ngōn pipot pout ök ma. Weēre kosang nina pōt pout wak wē ngōn pipot ōpnaan ke urak mēak wa olapanēēn kosang wesak ma. Pit niin kön wiin iraan nim ngōntē wa olapan.

3

Tiar wēwē ompyautak kosang sak ōpa

¹ Nim ingre mor saurōen yang ngarangkörōere kaōarōa iri ōpnaan ngōlōp wesak ök ma. Pit ngōnōt ngaarēk wak wēēn ya ompyaō nant mangkēn pōt mēmp. ² Pit omnarōen utpet wesak mēak ngōn kosang mepanēp ompyaō elmēak ēpre wiap elmēēp. ³ Tiar ngaan Setenōk morōk elniin ngōn kēēta kanō irikor ēak kōpēl wē ngōn wa olaimaurō. Pēl ēak tiarim wēwēat ngarangk naēn kentre kauratē ēnēm pēēn

eimaurō. Kēt ēl epotē tiar utpet yaēēn omnarō tiarēn kaaō yaalniin tiarimēnta neneraan kaaō eimaurō. ⁴ Pēl ēaurōak Anutu tiar kama yanuwauup pim ompyaō elniire lup sant elni pēl yaaō pōt tekeri wes ninak ⁵ kama niwaurō. Pi tiarim wotpil yaautaan won, pimtē yakōmtak pēl elniaurō. Pi tiarēn yakōm elnieē tiarim lupōt iirak pim ru niwasēn Ngēēngk Pulōök tiarim lupōt ngōlōp niwesa. ⁶ Anutuuk Yesu Kristo tiar kama yanuwauupē tiarimēēn elnia pōtaan Ngēēngk Pul pō tiarim naē wes mēēn wais kaamōk kēsang elnia. ⁷ Anutuuk komre kolap elniak, “Wotpilōrō,” pēl niak yaō niwasēn kön kosang wiak kor wē wēwē kosangēt ōpenēak pēl elnia. ⁸ Ngōn pipot yaapōt.

Taitas, nem kentōök ni omēn Anutuun kön wi kosang wesaurō omēn ompyaut eim ōpnaan kosang wesak omēn yaap pipot ēēpnaan ök ma. Pipot ompyaut, omnarō kaamōk yaalni. ⁹ Ngōn utpet ke epēlōt kasēng man. Ngōn mosutēēn nga elngan. Èere körōōrōa songōnōt kaō wesak angan. Moses pim ngōn kosangtak wia pōtōn nga angan. Omēn pipot pout mosut, kaamōk naalniipanēēt, pōtaan kasēng man. ¹⁰ Èn omēn namp ngōn kaar ēak ingre morōrō kom yaalmēēn pōt akun nent ma nentepar wotpil mowas. Pēl ēēn pi kat nawiin yaēēn pōt kasēng moman. ¹¹ Ni ēwat wēēn. Omēn ke pilēp korar wē utpet yaaup. Pimtē yaaut tiarēn pet yaalni.

Ngōn mēēt

¹² Ne Atemas ma Tikikas namp nim naē wes mēēn wais orōōpna pōtak teēntom nem naē Nikopolis kakē wais. Ne kopi akunaōök pōrek ōmēak kön yawi pōtaanōk. ¹³ Ni Sinas, Rom ngōn kosangōt ēwatēpre Apolos piarip kaamōk ompyaō elmēak kantaōōkē omnant menak wes mēēn sēp. Piarip omnantōn ngōntōk ēēpanēēn kaamōk elmē. ¹⁴ Tiarim ingre mor saurō pitta ompyaō yaauta yaat kēēkē wesak mēnak kosang sēp. Pēl yaēēn narō korōpōōkē omnant ēēl yaēēn pōt kaamōk elmēēn pitēm ngōnēntak wēaut kē ēēpnaat.

¹⁵ Omēn neering wēaurō pit pourō niin yoōre ērēp yenia. Ngōnēntak lup sant yaalni pōrōenta tapēl yaalmē pēl ök ma.

Anutu pim komre kolap pōt ar pourōa naē wiaap.

[Yok pi tapēt.

Ne nim pepap, Pool.]

Pailimon

Yesu wel wiak kutömweri sêen wê kris-maki 32 pöta ök won sêen Pool Rom kak wii kaatak wê pep ewper Pailimon pimêen retêng éa. Pailimon pöp omnant kêsang wieëaupök Kolosi kak wêen ingre mor saurö pim kaatak wa top éeima. Poolê epwer retêng éaö pöta songönte epêl. Pailimonê inêen ru namp, Onisimas, pim omên nent kékain éak kas Rom kakê sa. Pêl éak Pool koirak lup kaip tiak Kristoon kön wi kosang wesa. Pêl êen Poolök Onisimas kaalak Pailimonê naë wes yamêem Pailimonök pim saunet won mowasêpênêak pep ewperi ök mëak mangkên wak sa.

Pöt epêl wia.

Ngön ngês rêaut 1-3

Pailimon pimtêen yaya ngönte 4-7

Onisimas pimêen kimang mëêaut 8-22

Ngön mëêt 23-25

¹ O Pailimon, ne Pool Yesu Kristoë ngönte yaataan wii kaatak neulêaupök Timoti tepêrin ngöntöp piiring wê tenpim ya ngawiap nimêen pep ewper retêng é yaningk. ² Öng Apia tenpim karipre Akipas tenpim yeë pöl Anutuu yaat kosang ngentiak yamêngk pöpre ingre mor saö nim kaatak ngönênêen wa top é yaë pöröaanta yoöre êrêp yak.

³ Anutu tiarim Pepapre Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt ningkên arim naë wiaap.

Pool pi Pailimonêen Anutuun kimang ngöntak yoöre êrêp mëêa

⁴⁻⁵ Pailimon, ni Aköp Yesuun kön wi kosang wesak Anutuu omnaröen lup sant yaalmêan pöt narök aan kat wiaut. Pötaanök ne kêt êl epotê nimêen Anutuun kimang ngöntak yoöre êrêp maim wê. ⁶ Ni omnaröen nim Kristoon kön wi kosang yewesa pöten ök maan tiar Kristook yal éak wêen Anutuu tiarên ompyaö yaalni pöten éwat sêpênêak kimang yemak. ⁷ Ngöntop, ni Anutuu omnaröen lup sant elmêen pit ya kê sa. Pêl êen ne pöt kat wiak ya kê sak êrêpêrêp yeë.

Pool pi Pailimonön Onisimas sant mowasêpênêak mëêa

⁸ Ni lup sant yaalmêan pötaan epêl niamaan kat wi. Kristook pim yaatak neulêen wê. Pötaanök nook omnant êemêen kék niamêak pöt pangk niamaat. ⁹ Pêl êemaatak tepêr nampnampêen yak lup sant yeë pötaan wiap wesak niamaan. Ne Pool omp ulöpöp Yesu Kristo pimêen yak wii kaatak neulêen wêaupök ¹⁰ Onisimas, nem ruup, pimêen kosang wesak kimang yeniak. Nem wii ka eptak wêautak piin Kristoë

songönte ök maan kön wi kosang wesak nem ru sak wê. ¹¹ Pi ngaan nim inêen yaaupök pim akunet pet nairên wiaan nim sêp wesautak ompyaö wesak kaamök naalniin éaup, peene tepêr pouwaar yok pangk kaamök elniipnaap. ¹² Pötaanök nook pi nim naë wes mëen yewais. Pi nem ru ulöpököp yak ne sêp newesak nim naë yewaisên ya kêlangön yaë. ¹³ Ne Kristoë ngön ompyaut ök yaataan wii kaatak neulêen wêaupök pi nim urötak kaamök elnêepênêak kent yaë. ¹⁴ Pêl yaêetak ni pötaan kuure mak nenêaan wiaan piin maan nem naë öpênêak kön nawiin éaut. Pöt ni ompyaö elnêak piin maan öpnaa ke urak niamaaten kaaö yaë. Könök pêl elnêemêeten kent yaë.

¹⁵ Ne kön wiin Onisimas pi kaalak wais niiring sasa öpnaataan Anutuuk maan akun kot nent sêp niwesa. ¹⁶ Ngaan pi nim inêen ru wakaimaup. Peene pöt, pöt pêen won. Pi nim éan pöl Kristook yal menêë yak inêen pêen won, nim kar panê sak wê. Ne piin lup sant yaalmê. Ên ni ne il newesak nim inêen ruupök nim éa pöl Aköpön kön wi kosang wesak wêen lup sant kêsang pan elmêeim ömêep. ¹⁷ Ni kön wiin tepêr Kristoë yaat yamêngkauwaar pêl wesak pöt nim neen sant yaalnêen pöl piinta elmê. ¹⁸ Pi utpet nent elnia ma omên nent nim naëaan kékain éa pöt ök neaan kangiiir nimpaat. ¹⁹ Ne Pool nemtê moresök epêl retêng yeë. Onisimas pim omên nim naëaan wa pötê kangiiir nimpaan. Ni éwat wêen pötaan ngolöp nuwesak epêl neniangan. Ne kaamök elniin Kristoë omên sak wêen pötaan nim naë kangiiir nampê kêsang nent wia. ²⁰ Pötaanök Aköpêen yak ne ompyaö elnêak Onisimas sant mowas. Tepêr Kristook yal menak wêerek pêl elnêen ya kê sumaan.

²¹ Ni nem kêm ngönte ngaarêk ömêêt pêl kön wieë pep ewper retêng é yaningk. Yaap, ne kön wiin ni il wesak munt nannta êemêep. ²² Ne kön wiin Anutuuk nim kimang yamêêaut kat wiak wil neulêen nim naë waisumaap. Pötaanök Onisimas pim nim naë waisêpnaatak ne nim naë wais ömaan ur nent kopêta was.

Yoöre êrêp ngönte

²³ Epapras, Yesu Kristoë ngönte ök yaataan wii kaatak moulmêen neering wê pöp pi yoöre êrêp yenia. ²⁴ Ên Maakre Aris-takasre Timasre Luk neering ya yamêngka pörö pitökta tapêl yenia.

²⁵ Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim lupmeri wiaap.

[Yok pi tapêt.

Ne nim karip, Pool.]

Ipru

Yesu wel wiak kutömweri sêen wê kris-maki 37 pöta ök won sêen omên nampök pep epwer Ipru omên ingre mor saö naröaan retêng äa. Omên retêng äa pöp, tiar köpêl. Pi ingre morörö kööre toköröak pitêm kön wi kosang yewesaut irikor yaalmêên kasêng mampênëak yaëen epwer retêng äa mena. Pi Kristoë yaatere yapintak Mosesëet il yewas pöt pet elmëa.

Pöt epêl wia.

Kristook Anutu songönte tekeri wes pet ira 1:1-3

Kristook enselörö il yewas 1:4–2:18

Kristook Mosesre Yosua il yewas 3:1–4:13

Kristoë kiri yaaö yaatak Mosesëet il yewas 4:14–7:28

Kristoë sulöp ngolöptak Mosesëet il yewas 8:1–9:28

Kristoë kiri äautak Mosesëet il yewas 10:1–39

Kön wi kosang yewesauta ngönte 11:1–12:29

Wa korkor ngön mëet 13:1–25

Anutuuk pim Ruupön maan pim ngönte ök niia

¹ Ngaanëer Anutu pi tektek ngön yaauröen ök maan tiarim äaröen ngön ke nentere nent, kan ke naöre naö ök maö ima. ² Pêl äautak peene yangerkäe omnant won wasëpna akunet temanöm yesën akun eptak pim Ruupön maan pim ngönte ök niia. Ruup Pepapök maan omnant pout ket äaup omnantë pep sêpênëak mëea. ³ Anutuu ä rangiere äwaat pim naë wiaan tekeri yewas. Pi Anutuu ök panëep pim weëre kosang ngöntak omnant pout kaamök elniaan taë sak wia. Puuk wel wiak tiar kölam niwasëpênëak tiarim saunat won wes olëak, kaalak kutömweri wal äak sê Anutuu yaapkêel wel aisëak weëre kosangring wê.

Anutuu Ruupök enselörö il yewowas

⁴ Pi Anutuu yapin kaöet mangkên enselöröaat il yewas. Tapêl pi kutömweri isak Anutuu yaapkêel wê weëre kosang wak enselörö ngep elmëak wê. ⁵ Ne tol êen pêl yeniak? Ngaan Anutuu ngöntak epêl mëea pöt enselöröen ök nemaan äa.

“Ni nem Ruup.

Peene ne wil nuulëak nim Pep sak wê.”

Ën epteta enselöröen nemaan äa.

“Ne pim Pep sak wêen

pi nem Ru sak öpnaat.”

⁶ Nent pöt, Anutuuk pim Ru wetëep yangerkak wes mëen waisëpênëak äa pötak epêl ök mëea.

“Ne Anutu nem ensel pourö piin yaya map.”

⁷ Nent pöt, pim enselöröen, “Pit Ruupë iri wê,” wesëe pitëmêen epêl äa.

“Ne Anutu nem enselöröen maan kentöökë ök yesaurö.

Ën nem inëênöröen maan es wilëngöökë ök yesaurö.”

⁸ Ën nent pöt, Ruupëen Anutuuk epêl ök mëea.

“O Anutu, ni omp aköp akun wali om ngarangk eim ömëep.

Nim omên wa ngaöök yamëen pörö wotpil wesak ngarangk yaaup.

⁹ Ni wotpil yaaütön kent yaaup, utpet yaaütön kaaö yaaup.

Pötaanök Anutu ne, nim Anutuuk ni ërëpsawi ëëmëak yaö niaan ërëpsawi kaö yaëen nimötök karuröaat il yewas.”

¹⁰ Nent epêl mëea.

“Aköp ni omnant won wiaan yanger ket äan. Nim moresring kutömwer ket äan.

¹¹ Kutömre yang pipot kö yesën ni pöt wakaim om ömëep.

Poë koröpö sêpar yes pöl pipot ëëpnaat.

¹² Nuuk pit poë koröpö rang rê yawi pöl ëëmëet.

Pêl äak ulpëenëp përeak ngakêp yamë pöl elmëëmëet.

Ën ni pöp om wakaim ömëep.

Ni ulöp sak wiap nasëngan.”

¹³ Nent epêl wia pöt, Anutuuk pim enselöröen nemaan, Ruupön mëea.

“Ni wais nem yaapkêetakêl wel aisëak weëre kosangring wëen

omên nimëen kööre tok yaaurö nook maan nim weëre kosangöökë karök ilapnaat.”

¹⁴ Ën enselöröen tolêl mëea? Pit omên könöröa ök êen Anutuuk pim inëen ya mëmpênëak wes yamëaurö. Pêl êen wais omên Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaarö kaamök yaalni.

2

Anutuu utpetetakaan yaniwa pöt kësangët

¹ Yaap, Anutuu Ruupök enselörö il yewas. Pötaanök tiar pim ngönte ök niaan kat yawi epêt kat kolak sêp wasnganëen taë wes wak öpa. ² Anutuu ngön kosangöt enselöröen maan ök mëea pöt yaap panëet. Omnarö ngön pöt ngaarêk naön wa yoolaan kangiiir Anutuuk utpetetakaan mowasö ima. ³ Pötaanök tiar Anutuu ngönte, Ruupë ök äa pöt, wa olëak Anutu tiar utpetetakaan kama niöpna kaö pöt kasêng mangkên tol äak kangut won ëëpên? Orööpnaat. Pim tiar utpetetakaan kama niöpna ngön pöt, Aköp Yesuuk wet réak ök aan omên kat wiauröak ngön pöt yaap pêl aan kat yawi. ⁴ Pit pêl yaëen Anutu pimtokta Aköp Yesuu ngönte yaap pöt tekeri wasëpênëak retêng weëre kosangring it

ngolöp ke nentere nent mëneima. Pël yeem pim könöök elmëen Ngëengk Pulöök ngön pöt kaamök ëak ngönën ya mëmpenëak weëre kosang ke nentere nent omnarö nina.

Yesu pi tiar omnarö utpetetakaan kama yewauta pep saup

⁵ Yang ënem orööpënëak Anutuuk mëëaur nem yeniak epër, Anutuuk enselörö ngarangk ëpënëak nemaan ëa. ⁶ Won. Pöta ngönte ngönëntak ngön nent epël wia.

“Anutu, ten omën pasuröaan ni oröptaan kön yaniwiin?

Ten omën pëenöröaan ni oröptaan ompyaö yaalniin?

⁷ Ni ten akun kot nent enselöröa iri önëak niulëen pitök il niwesa.

Pël ëen kaalak ënemak ni ten wak ngaarëk isak ëwaat ë nirangian.

⁸ Pël ëak ni ten omnant pout ngarangk ëëneak tenim iri niulëan.”

Yaap, Anutu pi tiar omnant pout ngarangk ëëpenëak niulëa ngönën piptak pël ëa. Pötaanök kopët nent tiar ngarangk naëngan won, pout ngarangk ëëpenaat. Pël ëëpenaatak peene itaangkën tiar omnant pout ngarangk naën yeë. ⁹ Peene pöt, tiar itaangkën ngön pipët Yesuun ëa. Anutuuk pi akun kot nent enselöröa iri öpënëak moulmëen pitök il mowesa. Pël ëen pi këlangön kat wiak wel wiin pim pël ëa pötaan Anutuuk pi wak ngaarëk isak ëwaö ë morangia. Pim këlangön kat wiin ë morangia pöt, Anutuuk tiar omën pourö komre kolap elniak tiar kaamök elniipnaan wel wiipënëak maan pël ëa.

¹⁰ Anutu pi omnant pout ket ëak pötë pep sak wë. Pi omën kësang pan pim ru sak kutömweri së ëwaatak öpenëak kent kön wia. Pël ëak Yesu tiar omnarö utpetetakaan kama yewauta pep panë sëpënëak yaö maan këlangön kat wia. Anutu pi pël ëen kë sa. ¹¹ Yesu tiarim kölam yaniwesaupre kölam niwesaurö, tiarim Pepap kopëtap. Pötaanök pi tiarën, “Nem nangarö,” pël niapënëak öö naëpan. ¹² Pi tiarën öö naën Anutuun epël mëëa.

“Nem nangaröen nim ngönte ök memaat. Ne ingre moröröa tekarak wë niin yaya nia-maat.”

¹³ Ën nent epël.

“Ne pitring piin kön kosang wiimaat.”

Kaalak nent epël.

“Anutuu runga nena pöröaring wë.”

Yesu pi tiar kaamök elniipënëak yang koröpö wa

¹⁴ Anutuun ruurö tiar yang koröpööring wë. Pötaanök piita tapël ëa. Pöt pimtë weletak weleta pepap Seten won mowasëpënëak yang koröpö wa. ¹⁵ Pël ëakta omën weletaan kas yaautak wii ket ëak nitëen wakaimaurö wil niulëepënëak pël ëa. ¹⁶ Pim yang koröpö

wa pöt, enselörö kaamök elmëepënëak naën, tiar Apramë ëarö kaamök elniipënëak pël ëa. ¹⁷ Tiar pim nangarö kaamök elniipna kan muntat won. Pötaanök tiarim ök panë sa. Pël ëak Anutuun kiri yaauta wotöök sak ya ngës ëen wotpil nuwasëpënëak Anutuu ëöetak ya kaö mëna. Pöt tiarim utpetat iir niolapënëak pël ëa. ¹⁸ Setenök piin morök yaalmëen këlangön kat wiaup yak omnaröa naë morök orö yanirëen yok pangk kaamök elniipnaap.

3

Yesuuk Moses il yewas

¹ Yesuuk kölam niwesa nem karurö, Anutu kutömweri wëaupök ar piiring önëak yas niiaurö. Ar Yesuun këëkë kön wieë. Pi Anutuuk wes mëen pim ngönte ök ëak kiri yaauta wotöök saupë ngönte tiarök ök yaaurö. ² Anutuuk pim omnaröa naë Mosesën ya ngön maan ya panë wesak mëna pöl Yesuukta tapël ëa. ³ Kaat ök réaupë yapintak kaata yapinte il yewas pöl Yesu Anutuu kaata pepapök Moses pim kaatak wëaup il mowesën omnarök pim yapinte wak isak ya. ⁴ Ka epot pout ök réaup wë. Omnant poutë pepap Anutu. ⁵ Moses pi Anutuuk ya ngön maan pim omnaröa naë inëen ya yamëngkem Anutu pim ënemak apna pöta ngönte ök maima. ⁶ Kristo Anutuu Ruup pi Anutuuk ya ngön maan ya panë wesak yamëngkem Anutuu omnarö ngarangk elnieim wë. Anutuu omën pörö tiar tapörö. Pöt pas won. Tiar kön kosang wieë pim yaö niia pötön kor öpena pöt pim omnarö pël apenaat.

Israel omnarö lup kosang ëak Anutuu ngönte wa olëa

⁷ Pötaanök Ngëengk Pulöök ngön epël ëa pöt tiarimëen yes.

“Ar peene Anutuu ngönte kat yawi eptak

⁸ Israel omnaröa Anutu kasëng menak lup kosang ëa pöl ëengan.

Pit yang mopöök ima akun pötak pim ngönte wa olëak ökre was elmëeima.

⁹ Arim ëarö pörek krismaki 40 pötë öngpök nem ya kosang mëneima pötön iteneëak

köntak utpet elnë ökre was elnëeimaut.

¹⁰ Pël ëen ne omën pöröen ya sangën ëën epël ëaut.

‘Pitëm könöt nem pet yaalmëa pöl nawiin sa rëak yesaurö.’

Pit nem yaautön ëwat sëpnaaten kaaö yaaurö.’

¹¹ Pötën kölop elmëak ngön kosang wesak epël ëaut.

‘Pit nem kaare yang kë yesaurek newaispan pan.’”

Israel omnaröa Anutuu ngönte wa olëa pöl ëengan

¹² Karurö, arim naëaan namp lupmeri kön utpetat wieë kön wi kosang newasën äak Anutu wëwëap kasëng mengkanëën ngarangk këëkë ëeim ön. ¹³ Pël äak arim naëaan namp utpetatë moröktak elniin lup pu wariinganëën ket ël epotë nenerean wa korkor ngön maim ön. Pël äak ar nenerean ngön äak kat yawiem pöt, “Ngönëntak, ‘Peene,’ pël äa pöl peene taptakëër ngön ngaarëk ömaat,” pël kön wieë ngaarëk weim ön. ¹⁴ Tiarim wet réak Kristoon kön wi kosang wesana pöl taë wes wak yesem weletak orööpena pötaan Kristooring lup kopëtemer sak wë. ¹⁵ Pöta ngönte ngönëntak epël äa.

“Ar peene Anutuu ngönte kat wiak pöt Israel omnaröa pi kasëng mena pöl lup kosang ëëngan.”

¹⁶ Pöt talöröak Anutuu ngönte kat wiak kasëng mena? Pöt maim narök naën, Israel omën Mosesök Isëp yangerakaan mësak waisa tapöröak äaut. ¹⁷ Ma talöröaan Anutuu krismaki 40 pötë öngpök ya sangën elmë ima? Pörö utpetat ë yesem yang mopök wel wi won sa. ¹⁸ Ma talöröaan pi kölöp elmëak ngön kosang wesak, “Pit nem kaare yang kë yesaurek newaispan,” pël äa? Pöt pim ngönte wa olaima pöröaan äa. ¹⁹ Tiar pöten ityaangk. Pit Anutuun kön wi kosang newasën äautaan pim kaare yang kë yesaurek neilaan äa.

4

Kë yesa kaare yangerak oröopenëak ni-iaut

¹ Anutuuk pim kë yesa kaare yangerak së öpenëak kup niwia. Pötaanök arim naëaan namp utpet äak neilaan ëënganëën ya ngës kön wiipa. ² Pitëm ngan ngön ompyaut kat wia pöl tiarta äaut. Pit ngön pöt kat pëen wiak taë wa naön äa pötaan pötak kaamök naalmëen äa. ³ Ën tiar ngön pöt taë wak wë eporö kë yesa kaare yangerak së öpenaarö. Anutu pi kaare yang pören epël mëäa. “Ne kölöp elmëak ngön kosang wesak epël äaut.

‘Pit nem kaare yang kë yesaurek newaispan pan.’ ”

Yaap, pim yanger ket äa pötak kë yesa kaare yang pöreta kopëta wesaupök kölöp ngön pöt mëäa. ⁴ Anutuu omnant ket äa pötak ngönëntak ket 7 pöta ngönte epël äa.

“Anutu pi ket 6 pötë ya mëneim pet irak 7 pötak kë sa.”

⁵ Pöta ngön nent kaalak epël äa.

“Pit nem kë yesa kaare yangerak newaispan pan.”

⁶ Omën ngan ngön ompyaut kat wia pörö ngön pöt wa olëa pötaan Anutuu kë yesa kaare yangerak neilaan äa. Peene pöt, narö kat wiak taë wasëpna pöt pörök ilapnaat.

⁷ Omën ngan wakaima pörö neilaan äautak Anutuuk tiar pim kë yesa kaare yangerak ilapenëak kaalak akun munt nent niwia. Akun pöt peene. Pël ëen akun wali won sëën ënemak ngön nem kön ngölöp wes ninan pöt Anutuuk maan Tewitök epël retëng äa.

“Ar peene Anutuu ngönte kat yawi eptak lup kosang ëëngan.”

⁸ Yosuaak Israel omnarö mësak Anutuu kë yesa kaare yangerak së oröanëen ënemak Anutuuk akun munt nentakëen naën äan tapön. ⁹ Pötaanök tiar ëwat wë. Kë yesa kaare yang Anutuuk kup niwia pör om wia. Pim ket 7 pötak kë sa pöl pim omnarö tiar pim naë së kë sëpenaat. ¹⁰ Omën pim kë yesa kaare yangerak së orööpena pörö Anutu pim ya mën pet irak kë sa pöl ëëpenaarö. ¹¹ Pötaanök tiar kë yesa kaare yang pörök së öpenaan weë ngentiipa. Omën ngaanöröa äa pöl Anutuu ngön wa olëak kan kourak së kö sënganëen.

¹² Anutuu ngönte wëwëetaringët, omnaröa naë weëre kosang yaaut. Pöt öp nga panëeweri ök, öp newer nalaan nal poutë ngaö wë pöwerta il wesak nga panëewer. Pöwerök omnaröa kos yasinre ilëëntöta yail pöl omnaröa könöpre lupmer kom yaë. Pël yeem omnaröa kön yawiaare kent yaö pötë songönöt war yewas. ¹³ Anutuu ëöetak omën nent ëlëöp wi naön. Omën ket äa pout pi tekeri wasën pim ëöetak yoolök wiaan itena. Omnant pout itenak ëwat wëaup pi tiarim yaaut kom äak kangut nimpnaap.

Yesu pi tiarim kiri yaauta wotöököp

¹⁴ Yesu Ruup, kiri yaauta wotöököp, pi kaö panë sak kutömweri së tiarimëen Anutuun kimang maim wë. Pötaanök kön wi kosang yewesaut, tiarim pël yak pöt, taë wak öpa. ¹⁵ Kiri yaauta wotöököp Anutuu naë tiarimëen kiri ëeim wëaup, pi tiar wiapre kor yaëen ya ngës yaalniaup. Morök ke nentere nent tiarim naë yaarö pöt pim naëeta oröaap wiap sak utpet naën äa. Pël äa pötaanök pangk kaamök yaalniaup. ¹⁶ Pël yaalni pötaanök tiar kas köpël Anutu komre kolap yaalniaup pim naë oröeim öpa. Pël ëen könöm nentere nent orö yanirëen puuk ya ngës elniak pim komre kolaptak kaamök elniipnaat.

5

Kiri yaauta wotöököp Yesu pi utpetetakaan pangk kama niöpnapp

¹ Yuta omnaröa kiri yaauta wotöököp moulmëëpënëak yaö pöt pi omnaröaan Anutuu inëen elmëëpënëak omnaröa naëaan ilak yemoulmë. Pël ëen Anutuuk omnaröa utpetat won wes moolapënëak omnant menak animaurö kiri ar ë yemangk. ² Kiri yaauta wotöököp pi yang omnamp, wiapöp. Pötaanök Anutuu yaautöa köpël

ëere kanöön irikor ë pël yaauröen wiap yaalmëaup. ³ Pim wiap yaaataan Anutuuk pi omnaröa utpetatëen kiri ar yeem pimtëenta tapël ëëpënëak mëëa. ⁴ Kiri yaauta wotöököpë ya pöt kaöet. Pötaanök omën namp pimtë könöök ya pöt namp. Won, Anutuu Eronë elmëa pöl ya pöt mangkën yamëngk.

⁵ Kristo piita tapël pimtën wak isak, “Ne kiri yaauta wotöököpë yaat yok pangk mëmpaat,” pël weseë namëngkën ëa. Anutuuk ya pöt menak epël ök mëëa.

“Ni nem Ruup.

Peene nook wil nuulëak nim Pep sak wë.”

⁶ Ën ngönentak nent epël ëa.

“Ngaan Melkisetëë kiri eima pöl

ni pim urtak wë eim ömëëp.”

⁷ Ngaan Yesu yangerak wakaima pötak pi ingre ya ilak aimeë kimang ngöntak Anutuun ök maima. Pi Anutuuk yok pangk weletakaan kama öpënëak kön wiin Anutuuk pim ikanöök wë pim ngönte ngaarëk wa pötaan kat wiak kaamök elmëeima. ⁸ Yaap, pi Anutuu ru panëëpök pas këlangön ya mënak pim ngönte ngaarëk yewem ngön ngaarëk yewata songönte éwat panë sa. ⁹ Pël ëen pim Pepapë ngönte ngaarëk yewa pöt kaö sak kosang sëen pi omën pim ngönte ngaarëk yeö pörö utpetetakaan kama wëen wëwë kosangtak öpna pöta pep sa. ¹⁰ Pël ëen Anutuuk Yesu pi tapöpök Melkisetëë pim kiri eima pöl pim urtak wë kiri yaauta wotöök öpënëak mëëa.

Öngaaröa ök ëëngan

¹¹ Melkisetëë pim ngön pöt, selap wiaap ök niamaatep ar kat wiak kön tektek nasëngan. Pötaanök war wesak niamaatak tenim naë ya kaö wia. ¹² Ar akun wali ngönën kat wi waisaurök muntarö rë moulön pangk ëëpnaatep om köpël wëen narök rë nuulöpna pöta ök yeë. Pël ëen ke pilörö ar ngönën wet réak kat wiaut kaalak ök niama yangap yeë. Ar kë kosang yenauroa ök won, kapa pëen yenauroa ök wë. Pötaan ngönën öngpököt pangk kat nawiingan, yoolököt pëen kat wiinëët. ¹³ Kapa yena pöröen öngaarö pël mepenaat. Pöta ök omën pörö pit öngaarö ök könöt wëe nasënörö. Pötaanök wotpil yaauta ngönte kat wi naskolpan. ¹⁴ Ën kë kosang yena pöröen kaarö pël mepenaat. Pöta ök omën könöt wëe saurö pitem könöök omnant kom yaauröak omën ompyaöre utpetat pangk kom ëëpnaat.

6

Kön wi kosang yewesaut taë wak öpa

¹ Nem pël niak pötaan Kristoë ngönën wet réak kat yawi pöt éwat sa pet irak yal menak ngönënëen kaö sak öpa. Tiarim ka möör wapët wesirën taë ëaan kaalak tiak rangk newesirën ë yeë pöl omnant

kë wonöt kasëng menak Anutuun kön wi kosang yewesa wet réak kat yawi pöt rangk naën ëëpnaat. ² Pöt epot. Ngönën i mëëre Ngëëngk Pulö öpenëak mores kepönöök yawia, weletakaan wal ëëpnaare Anutuuk akun kaöaök kom ëak ngön ë pet irëpna ngön wet réak kat yawi pöt kaalak kat nawiingan. ³ Anutu kat wiin pangk ëëpën pöt ngönën wet réak kat yawi pöt éwat sa pet irak ngönënëen kaö sak öpa.

⁴ Omën Anutu kasëng mena pörö kaalak lup kaip tiak pim naë rë noolapan. Pit ngönentak pitem lupöt ëwa elmëen kutömweriaan Anutuuk omën ompyaut wes mëen wak Ngëëngk Pulööring wakaima. ⁵ Pit Anutuu ngönte ök ëen ompyaö ëen omën weëre kosang akun kaöaök mëmpnaata lup nant itena. ⁶ Omën ke pilörö pit Anutu sasa kasëng mena. Pël ëa pötak pitem könötök Anutuu Ruup kaalak këra yetaprak möa. Pël yaëen omnarö itanak piin ökre was mëëa. Pël ëa pötaanök omnarök maan pit kaalak lup kaip tiak Anutuu naë rë noolapan.

⁷ Omën ke pilöröaan ngön nokoliit nia-maan. Yang nerak kopi rangkrangk peleim wëen yangera öngpök sëen omnant orök kaö sëen këet oröön omën ya yangëntaurö yeö. Pipët, Anutuuk yanger welaköt elmëen këet yaarö. ⁸ Ën nön pëen orööpna pöt kë won ëen yanger utpet pël yewas. Yang utpet pör Anutuuk kaaö elmëen ënëmak es kotak won sëpnaar. Omën utpet yaaö ke pilörö Anutuuk tapël elmëëpnaat.

⁹ Nem kar panëëro, yaap, ten ngön könömöt niaut yak arën kön kosang wiin yok pangk Anutu kasëng nemangkan pël yaë. Ten arën kön kosang wiin ar ompyaö yaëen Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaat pël yaë. ¹⁰ Anutu pi korar naën yaaup. Ar pimëen yak pim omnarö itanak kaamök elmëak lup sant elmëeimauroak om ëeim wë pöten tol ëak kat nikolöpën? Pël naëpan. ¹¹ Tenim kentöök arim neenemëen weë yengenti pöl om ëeim wëen akun pet irëpënëak kön yawi. Pël ëen arimëen kutömweriaan mor kol kosangöt wiak kor wë pöt önëët. ¹² Ten ar wisën ëënëeten kaaö. Tenim kentöök ar omën Anutuun kön wi kosang wesak weëre kosangring wë pim kup mowia pötë pep sa pöröa ök ëënëak kön yawi.

Anutu pim kup niwia pöt këët

¹³ Apram ke pilëpön Anutuuk ngön kup mowiak omën kaö talëpë yapintak kosang wasëpënëak ap wasën pim ököp won ëen pimtë yapintak kosang wesa. ¹⁴ Pël ëak piin epël ök mëëa. “Yaap pan, ne welaköt kësang pan elniin nim ruure ëarö selap pan orök ulöl sëpnaat.” ¹⁵ Pël maan Apram pi yaap wesak kaaö köpël kor wakaimëë Anutuu kup mowia pöta këët wa. ¹⁶ Tiar omnaröa

ngön ë kosang yewesaut epël wia. Omën namp pim ngönte kosang wasépënëak kaö nampë yapintak kosang wasépnaat. Pël ëën omnarö pim ngönte wa ngep elmëépënëak kön wiin kaöapë yapintakël kosang wesa pöten kat wiak yaap wesak sêp wasépnaat. ¹⁷ Anutu pi kup niwia pöt sêp wesak maimet naëpan këët öpenaarö tiar war wes ningkën ewat sêpenëak kent kön wia. Pötaanök pim kup niwia pöt pimtë yapintakël kosang wesa. ¹⁸ Anutuu kup niwiak pim yapintakël ngön ë kosang wesa pöt pangk kö sêën kaar naëpan. Pël wia pötaanök, tiar pim kol uröök ilëak wëën ngarangk elniin pim kup niwia pöta këët öpenëak taë wak kor eim wë. ¹⁹ Anutuu kup niwia pöta këë tiarim öpenëak kön kosang wiak kor wë pötak tiarim wëwëat taë yanuwäs. Pöt wiapre kor wonte, ngëengku tupta poë koröp ngeröök utaukë kasngaëël, Anutuu naë, wia. Pötaanök taë yanuwäs. ²⁰ Ngeröök pö tiarim wotöököp, Yesu, puuk tiar kaamök elniipënëak wotöök réak keli olëak ilëa. Pi Melkisetë pim ök kiri yaauta wotöök sak pël ëeim kosang öpnaapök pël ëa.

7

Melkisetëë songönte

¹ Melkisetë pöp, pi Salem kakë omp aköp, Anutu kaö panëëp pimëën kiri ëeimaup. Pi tapöpök Apram nga sê yang omp ak naröere pitëm omnarö mënak yewaisën kamtaöök koirak welaköt elmëaup. ² Pël ëën Apramök pim omnant wa pöt kom ëak lup 10 pötëaan kopët nent pi menaap. Pim yapin Melkisetë pöt, tiarim ngöntak wotpil yaaö omp aköp pël apenaat. Ën Salem omp aköp pöteta, mayaap omp aköp pël apenaat. ³ Melkisetë pim ëlre pepere ëaröa songönte ngönëntak war wesak naën ëa. Ën pim wilaare wel wiauteta naën. Pël ëaap tiarök piin Anutuu Ruupë ök kiri yaatak wakaim öpnaap pël wasépnaat.

⁴ Ar Melkisetë pi kaö panëëp pöt kön wieë. Pöt tiarim ë kaöap Apram pi nga sê yang omp akörö mënak uröm wa pöt kom ëak lup 10 pötëaan kopët nent pi mena. Pötaan pi kaö panë sak Apram il yewas pël kön wieë. ⁵ Ën Liwai pim ruure ë kiri yaat yamëngk pörö Yuta omën pitëm karuröak omnant pout kom ëak lup 10 pötëaan kopët nent mampënëak Mosesë ngön kosangtak ök ya. Liwai omën pöröa karuröa pitta Apramë ruure ëarö. Pël yaëetak kiri yaauröak pitëm karuröa naëaan omnant öpënëak Mosesök ëa. ⁶ Pël ëaap Melkisetë pöp Liwai pim kurmentëkaanëp won, maimap, Apram pim omnant kom ëak lup 10 pötëaan kopët nent mangkën welaköt elmëa. Apram Anutuu wet réak kup mowia pöp Melkisetëek welaköt elmëa. ⁷ Yaap, tiar ewat panë wë. Tiar

omnarö welaköt yaalni pöpökëër kaöap. Ën yeö pöp kotup. Pötaanök Melkisetë welaköt elmëa pöp kaöap, ën Apram wa pöp kotup. ⁸ Liwai pim kurtakaan kiri yaaö lup 10 pötëaan kopët nent yewauröak kö seimaurö. Ën Melkisetë lup 10 pötëaan kopët nent wa pöp wëwëetaringëp ngönëntak pël ya. ⁹ Liwai pöpön tiar yok epël apenaat. “Apramë lup 10 pötëaan kopët nent wak Melkisetë mena pötak Liwai pöpta piarip pouwaan ëa,” pël apenaat. ¹⁰ Pöt Liwai naaröön wiaan pim ë pepap Apram Melkisetëek kamtaöök koirak welaköt elmëa pötak Apramök pim omnant kom ëak lup 10 pötëaan kopët nent mena. Pötaanök Liwai piita pim ë pepap Apramring pël ëa. Pël ëa pötak Apramre Liwaire pim kurtakaanörö Melkisetëek il yewas pöt pet yaë.

Kiri yaaö ngaanöröa urtak ngolöpöp oröa

¹¹ Ngaan Liwai pim kurtakaanöröak ngës réak kiri yaat mëna pötak Anutuuk Mosesën ngön kosangöt ök maan Yuta omnarö nina. Liwai pim kurtakaanöröak omnarö pangk wotpil yewasanëën kiri yaaö muntap naaröön ëan tapön. Pit wotpil newasën ëa. Pötaanök kiri yaaö ngolöp oröa pöp, Liwai pim kurtakaanëp Eron pim ök won, Melkisetëë ököp. ¹² Anutuuk kur nementëkaan kiri yaaö ngaanörö wa moolëak kur mumentëkaan omën ngolöpöp moulmëépënëak pöt pitëm ngön kosang ngaanötta wa moolëak ngön kosang ngolöpöp wiipna pöt pangk ëëpnaat. ¹³ Omën orööpënëak Anutuuk ök yenia Yesu pöp Liwai pim kurmentëkaan won. Yesu pim kurmentëkaanörö kiri naën yaaurö. ¹⁴ Tiar ewat wë. Tiarim Aköp pi Yutaë kurtakaan oröaup. Omën kur pötakaanöröak kiri yaaö ya pöt mëmpënëak Moses pi nemaan ëa.

Yesu pi Melkisetëë ök kiri yaaup

¹⁵ Kiri yaaö ngolöpöp Yesu, Melkisetëë ököp, pim oröa pötak ngön kosang ngolöpötta oröa pöt tekeri yewas. ¹⁶ Yesu pi kiri yaauröa kurmentëkaan ngön kosangtak ëa pöl won. Kan maimetakël kiri yaaö saup. Pi wëwë kosangtaring wë pöta weëre kosangöökël kiri yaaö sak wëaup wë. ¹⁷ Piin Anutuuk ngönëntak war wesak epël ëaup. “Ngaan Melkisetëë kiri eima pöl ni pim urtak wë eim ömëëp.”

¹⁸ Ngön kosang ngaan kiri yaaurö Liwai pim kurmentëkaan orööpënëak ëa pöt weëre kosang kaamök naalniin ëa. Pötaanök Anutuuk kama wa moolëa. ¹⁹ Mosesë ngön kosangtak omnant ompyaaö wes pet nairën ëa. Peene pöt, Anutuuk kam ngolöp ompyaaö naö ngës yaniwi. Pö ompyaaö panëö ngön kosang ngaanöt il yewas. Kan ngolöp pöök pangk Anutuu naë sepënaat.

²⁰ Anutu pi om pas Yesuun kiri ëëpënëak yaö nemaan. Pimëën wesak ngön ë kosang

wesa pötaanök mëëa. Omnaröa ngaan omën narö kiri ya mëmpënëak moulmëeima akun pötë ngön ë kosang yewesa pöt won, köntak moulmëeima. ²¹ Yesuun pöt, Anutuuk ngön epël ë kosang wesa.

“Aköp pi ngön ë kosang wesak epël niak kaalak muntet naëpan.

‘Nuuk kiri eim kosang ömëëp.’”

²² Anutu pi kiri yaaö ngaanöröaan ngön ë kosang newasën éautak Yesuun pël éautaan sulöp ngolöp Yesuuk yanitë epët ompyaö panëët ngaanöt il yewas pöt kön wiaape-naat.

²³ Kiri yaaö ngaan pörö wel wiin pöp ur-tak pël ë waiseima pötaanök selap. ²⁴ Yesu pöp wëwë kosangtaring wë. Pötaanök pim kiri yaaö ya pöt om kosang wiaapnaat. ²⁵ Pi wëwë kosang wëaupök omën piin kön wi kosang wesak Anutu temanöm yewas pörö kaamök elmëëpënëak Anutuun kimang maim wë. Pötaanök pi omën pörö akun poutë utpetatakaan kama weim öpnaap.

Yesu tiarim kiri yaauta wotöököpök pangk kaamök elniipnaap

²⁶ Kiri yaauta wotöök ke pipël pipop tiar pangk kaamök elniipnaap. Pi wot-pilëp, utpetere saun nent wi naönöp, kölam pëënëp, Anutuuk saun omnaröa naëaan wak kutömweri kaö wes ulmëaup. ²⁷ Yuta omën kiri yaauta wotöök pörö kët ël epotë wet réak pitëmtë saunatëen kiri ar éakök omnaröaan ënem yaauro. Ën Yesu pöt, pitëm yaaö pöl naën. Akun kopëtet pimtë wëwëet Anutuun pëël elmëak tiarimëen kiri een pet ira. ²⁸ Yaap, Mosesë ngön kosang wet réak oröa pötak omën weëre kosang wonörök kiri yaauta wotöök öpënëak mëëa. Pël éautak Anutuun ngön ë kosang wesa ënem oröa ep-tak pim Ruupëen yaö yaë. Pël ëen Ru pöp Anutuuk omnant pout pangk elmëak moulmëen kosang wë.

8

Yesu pi kutömweri ngönën tup këetak kiri eim wë

¹ Ngön pipotë kepönte epël. Tiarimëen kiri yaauta wotöök sak wë pöp pi o kutömweri së kaö sak Anutuun yaapkéetakël wel aisëak weëre kosangring wë. ² Pi kutömweri së kiri yaaö wotöök yaat Anutu tupta kakaati ngëengk panëetak mëneim wë. Tup pöt, ngönën tup këët omnarök ök neraan, Aköp pimtök ök réaut.

³ Yang omën kiri yaauta wotöökörö Anutuun kiri wiire ar ë pël ëëpënëak moulmëen wë. Pötaanök tiarimëen kiri yaauta wotöök sak wë pöpta tapël kiri ëëpna pöt pangk ëëpnaat. ⁴ Yang eprek Yuta omnaröa ngön kosangötë wia pöl Anutuun kiri ar yaaöre omën ke nentere nent yawiaurö wë. Pötaanök pi yangerak om wë talte kiri yaaö

yaat namëngkën ëëpën. ⁵ Yuta omnaröa kiri yaauro pit ngönën tup ökre wastak yaë. Kë pöt kutömweri wia. Yangerak omnaröa yaë pöt Moses pim ëa pöl ökre was yaë. Kë pöt kutömweri wia. Pi poë koröpötök ngönën tupët ök rapënëak yaëen Anutuuk epël mëëa. “Kat wi. Rosiraöök könte pet elnian pöl omnant pout ëëm.” ⁶ Peene pöt, sulöp ngolöp Yesu tiarimëen nitëa pötak ngaante il yewas. Tapël Yesu tiar kaamök elniipna ya pötak Liwai omën kiri yaauro yaat il yewas. Sulöp ngolöptak ngaante il yewas pöta songönte epël. Anutuun peene kup ni-wia pötak ngaan Mosesën kup mowia pöt il yewas. Pötaanök sulöp ngolöp kup niwia pöta taë yewas pötak ngaante il yewas.

Sulöp ngolöptak ngaante il yewas

⁷ Sulöp ngaante mos naën éanëen Anutu pi ngolöpët örööpënëak naën éan tapön. ⁸ Anutu pi pim omnaröen kön wiin pangk naën ëen epël mëëa.

“Wë akun nentak Israel omnaröere Yuta omnaröaan sulöp ngolöp nent war wasumaat,

Aköpök pël ya.

⁹ Ngaan pitëm éarö Isëp yangerakaan mësak yewaisem pitring sulöp téaut pöta ök won.

Pit pöta öngpök wë ënem naën yaëen ne kasëng menaut,

Aköpök pël ya.

¹⁰ Ën ënemak Israel omnaröaring sulöp tëëma pöt epël.

Nem kosang wesaut pitëm könötë mowiak lupötë retëng ëen wiaapnaat.

Pël elmëak ne pitëm Anutu pël sak wëen pit nem omën sak öpnaat.

¹¹ Akun pötak omën isaare irëa pourö neen éwat sa pet irëpnaat.

Pötaanök omën pourö nener rë moulööre nampök karipön, ‘Aë, ni Aköpë songönte éwat së,’ pël nemapan.

¹² Pitëm nem ngön wa olëa pöt ent ë ola-maap.

Pël éak pitëm utpetatön kön wi naön ëëmaap. Aköpök pël ya.”

¹³ Anutu pim sulöp Yesuring oröa pöten, “Ngolöpët,” pël ya pötak ngaante sépar sa pöt pet yaë. Pël naën éanëen ngolöpët war newasën éan tapön. Sulöp ngaan pöt omën nantë wak wëen sépar yes pöl éak won sa.

9

Kiri yaaö wotöök ngaanörö animauröa ütök kiri ëeima

¹ Sulöp ngaantak Anutuun yaya mapna wetete ngönre yangerakë ngönën tupët wiakaima. ² Ngönën tup pöt poë koröpötök epël wesak ök réa. Ka pöt, ngeröök wiak nentepar wesak tomökëeta yapinte ngëengk kaat pël yema. Pötak ur ket éautak es

rampwesring kaõmp peret Anutuun yaõ äaut yawia. ³ Pël äak poë koröpöök ngeröök utak kakaati panëëta yapinte ngëengk panë kaat pël yema. ⁴ Põtak kiri yaaõ ur koolötök ompyaõ panë wesak ket äa põt wieëa. Kiri yaaõ ur põtak Anutuun es koulöp wes mëëpënëak köp nga kampöt kiri ar äeima. Pël äak ka põtak Mosesë ngön kosangta umkek kool wa mäa pöteta wieëa. Umkek pöta õngpök kap koolötrng ket äa nent wiaan põtak kaõmp mana põt wesireëa. Pël äen umkek tapta õngpök Eronë sungkör amail äa pööring kël welung ngön kosangöt retëng ilaut wieëa. ⁵ Umkek pöta rangk pöt, ensel Anutuun äwaõöring naarë kõnaar ket äen pöaarë wereweriarök umkek pöta ur Anutuun omnaröa saunat won yewesa pöt akaak ä ulmëëa. ⁵ Umkek pöta rangk pöt, tol äak pout ök aan pangk äëpën?

⁶ Pit pël ä ulmëak wë kët ä epotë kiri yaaõ pit ngönën tup poë koröpötök ök rëa pöta ka tomökëetak pitëm yaat mëmpö ilëak orëim wakaim yeä. ⁷ Än ka pöta kakaati panëëtak pöt, kiri yaaõ wotöököp pimtökëer krismaki nenta õngpök akun kopët nent sa yeä. Pöt pas nasën, animaõ iit Anutuun kiri äëpënëak wak yesa. Pël äak së wet rëak pimtë utpetatëen kiri ääkök omën pouröa kõn nawiin wë utpet yaaütëen kiri ä yeä. ⁸ Omën pöta songönte Ngëengk Pulöök epël pet yaalni. Kaata ka tomökëe, poë koröpö utaan ngëengk panë tuptak ilapena kanö naaröön yaä. ⁹ Poë koröp ka pöt, peene yangerak wë epta ökö. Põtak, omnant Anutuun kiri wiire ar ä pël yaaõ põtak omën Anutuun yaya yamëäauröa lupöt wot-pil nemowaspan. ¹⁰ Pipët, iire kaõmpre ngönënen koröp iirö pël yaaut. Koröpöökë yaaõ pipot, Anutuuk omnant pout ngolöp wasën kët naaröön wiaan wiakaima.

Kristoë iitak kiri äa

¹¹ Kristo pi omën kët orök wia pöta kiri yaaõ wotöök sak wë. Pël äak poë koröp ka yangerak wia pötak won, kë panë omnarök ök neraante kutömweri wia pötak ilëak ya yamëngk. ¹² Pim ngëengk panë ka pötak ilëa pötak memeere purmakaõ iitaring won, akun kopët nentak pimtë iitaring ilaan pet ira. Pël äak Anutuun kiri yeem tiar utpetetakaan ent ä niulëa. Pöt kosang wiaapnaat. ¹³ Memeere purmakaõ i pötre purmakaõ ruupë es kosöt omën utpet äak ngönënen pangk naën yaauröa rangk lë mäak Mosesë ngön kosangtak kaalak ngönënen äëpënëak kölam moweseima. ¹⁴ Pël äeimaurök Kristoë i weë panëetak pötë yaaut il yewas. Anutuun Pul kosang wakaim öpna pöök Kristo kaamök elmëen saun won wë pim iitere koröpö Anutuun kiri mena. Pël äa pötaanök Anutu wëwëapë inëen äëpënaan pim iitak

yok pangk tiarim lupöt iirak kölam niwesak mos yaaut wa moolapnaat.

Kristoë iitak sulöp ngolöpët taë wesa

¹⁵ Taptaanök Kristo pi wel wiin pötak tiar sulöp ngaantakël wë saun äeiman pötakaan ent ä yanuulë. Pël yaä pötaanök Anutuuk pimëen yaõ saurö pim wëwë kosangta mor kol kup niwia pöt öpenëak Kristo sulöp ngolöpta songön sak wë. ¹⁶ Mor kolut yewauta songönte epël wia. Pepap wel wiinak pangk ruup röak äëpënaat. ¹⁷ Öp wëen mor koltaan ngön äa pöt kosang nasëpan. Wel wiirna pötakëer ngön pöt kosang sëen kët ööpnaat. ¹⁸ Sulöp ngaan pöt tapël wia. Animaup öp wëanëen ngönöt kosang nasën äan tapön. Möön wel wiak iit lë olëa pötakëer ngönöt kosang seima. ¹⁹ Moses pi ngön kosang pout omnaröen ök më pet irak memeere purmakaõ ruurö möak iit wak i yaaptaring irikor äa. Pël äak këra isop mormorök pol sëpsëp ep köp möaut wa tæk i pötë wariak ngön kosangötë pepatëere omën pouröa rangk ke möeima. ²⁰ Pël yeem epël ök mëä. "I eptak sulöp Anutuuk ar ngar önëak ngön ä kosang wes nina pöt taë yewas." ²¹ Pël äak poë koröp ngönën tupëtëre kiri yawia kelönre omnant poutë i pöt ke möeima. ²² Yaap, ngön kosangötë äa pöl omnant pout animaõ iitak ke möön kölam sëpnaat. Än animaõ iit lë noolaan äëpna pöt Anutuuk pangk utpetat ent ä nanuulaan äëpnaat.

Kristoök tiarimëen kiri äa

²³ Kutömweri omën kët wia pöta ökre wasut i pasutök iirak kölam wasëpënëak Mosesën mëä. Än kët kutömweri wia pötëen Kristo pimtök kiri äa. Pim kiri äa pöt kaõ panëët yangerakëet il yewas. ²⁴ Pöt epël. Kristo pi ngönën tup omën moresök ök rëa këtä ökre was pötak neilaan äa. Pi kutömweri õngpök ilëa. Pël äak pörek Anutuun äöetak wë tiarimëen kimang maim wë. ²⁵ Kiri yaaõ wotöök ngaanörö pit yaap krismaki poutë ngëengk panë kaatak yeila. Pöt, pitëmte iitaring won, i pasut wak kakaati sa yaä. Än Kristo pi pim iitere koröpö rangkrangk kiri eim öpenëak neilaan. ²⁶ Kristo pi pöröa ök talte yangera oröaurek ngentiak akun selap wel wi waisëpën. Pi pël naën om wë akun pet irëpnaat temanöm yesën tiarimëen pimënt kara äen utpetat ent äëpënëak akun kopëtet tekeri oröa. ²⁷ Anutuuk omën pourö akun kopëtet wel wiipenëak niiaurö. Pël äak pöta rangk pim naë ngön yaatak oröopenëak niia. ²⁸ Tapël Kristo piita akun kopëtet omën selap tiarim saunat pim rangk isën pimënt kiri äak wel wia. Pël äaupök omën piin kor eim wë pörö tiarim utpetat kaalak

ent eëpënëak won, pimëen kama niöpënëak akun nentepar pöt orööpnaap.

10

Mosesë ngön kosangtak kiri ëeima pötök saunat won newasën ëa

¹ Mosesë ngön kosangtak omnant eëpënëak ëa pipot om omën keët Anutu pim Kristoë oröautak ngës rëak orööpënëak kön wiauta kön pëenöt yaarö, kē panëët won. Pötaanök kiri yaaö wotöökörö pit ngön kosangöt ngaarëk wak kismaki poutë kiri rangkrangk yaëen omën pörek Anutu naë yesauröa lupöt wotpil nemowasën yaë. ² Pël ëanëen kiri yaaut won san tapön. Pörek Anutuun yaya yamëëaurö saun won wasën lup kölam sa talte pitëm utpetatön kön selap naën eëpën. ³ Pël ëaap kiri yaaö pöt kismaki poutë yaaröön pitëm saunatön kön yawi. ⁴ Pöt epël. Purmakaöre memeerö möak iit il yoola pötak pangk utpetat won nasëpan.

⁵ Pötaanök Kristo pi yangerak orööpënëak yeem Anutuun epël mëea.

“Ni yamaurö kiri ar ëere omnant wi pël yaauten kaaö yaaup.

Pël yaaupök nim ngönte ngaarëk ömëak möönre koröpö war wes yenangkën.

⁶ Animaö ulpëen kiri ar yaaöre utpetatëen kiri yaaö pöt elniipnaaten ya kē nasën yaaup.

⁷ Pël mëak ne kaalak epël mëeaut.

‘Anutu, ngönëntak nemëen ngön ëa pöl, nim ngönte ngaarëk ömëak yaarö.’”

⁸ Pi wet rëak epël mëea. “Ni animaürö kiri ar ëere omnant wi pël yaauten kaaö yaaup, ma animaö ulpëen kiri ar yaaöre utpetatëen kiri yaaö pöt elniipnaaten ya kē nasën yaaup,” pël mëea. Omnaröa kiri wiire ar ë pël yaaö pöt ngön kosangta wieëaul yaautak pi pël ök mëea. ⁹ Pël ëak yal menak nent epël mëea. “Ne nim ngönte ngaarëk ömëak yaarö.” Pi pël mëeë kiri yaaö ngaanöt won wes yemoolëem Anutuu ngönte ngaarëk öpena ngolöp pöt ulmëa. ¹⁰ Pötaanök Yesu Kristo pim Anutuun ngönte ngaarëk wak akun kopëtet pim iitere koröpö tiarim utpetatëen kiri ëautaan Anutuuk kölam niwasën wë. Pötak kosang wiaapnaat.

Kristo kiri elniin pangkyäë

¹¹ Kiri yaaö ngaanörö kët ël epotë kiri ar ëeim wëep pötak ketre saunat yok pangk won newaspan. ¹² Kristo pi pöt, akun kopëtet pim iitere koröpö tiarim utpetatëen kiri kosang wiaapnaat ëa. Pël ëak kutömweri së Anutuu yaapkëël wel aisëak wë. ¹³ Pël ëëë Anutuuk omën pimëen kööre tok yaaurö wa pim iri moulmëëpnaaten kor wë. ¹⁴ Pi akun kopëtet pim iitere koröpö kiri ëen pötak omën utpetat won wesak kölam wesa pörö wotpil niwesa. Pöt kosang wiaapnaat.

¹⁵ Ngön pöt yaap wasëpenëak Ngëengk Pulöökta ngönëntak epël ök yenia.

¹⁶ “Aköpök epël ya.

Akun ënëm orööpna pötak pitring sulöp tēema pöt epël.

Nem kosang wesaut pitëm lupötë mowiak könötë retëng ëen wiaapnaat.”

¹⁷ Kaalak yal menak epël ya.

“Ne pitëm saunatre utpetatön kön wi naön ëëmaap.”

¹⁸ Anutuuk tiarim utpetat won wes pet ira pötaan kiri yaauröak kaalak kiri eëpna pöt pangk naëpan.

Kön wi kosang panë wesak Anutuu näë sëpa

¹⁹ Karurö, Yesu pim tiarimëen wel wia pötak kan tē niwiin kas köpël ngëengk panë kaatak Anutuu ëöetak yok pangk ilapenaat.

²⁰ Pöta kan ngolöp pöt pimtok kopëta wes nina. Pël yeem pim wel wia pötak Anu-

ture omnaröa tekarak ngeröök wieëa pö ent ë olaan wëwë kanöök ilapenaat. ²¹ Pël ëen tiarimëen kiri ëa kaöap puuk Anutuu om-

narö tiarim kaö sak wë. ²² Pötaanök Anutuu näë sëpa. Kristo pim iitak tiarim lupöt kölam

wasën utpetatë könömöt tiarim naë won wiaan koröpöt i yaap ruru wontaring iirën

lup ompyaö wë kön wi kosang panë wesak pim näë sëpa. ²³ Anutu, omnant kup niwia

pöp, yaap pöta keët nimpnaap. Pötaanök lup selap naëngan tiarim kup niwiin kön kosang

wiak ök yak pöt taë wak öpa. ²⁴ Pël ëak tiar tol ëak nener kaamök ëak lup sant elmëere

ompyaö ë pöt eëpen pël kön wiipa. ²⁵ Pël ëëë omën naröa yaë pöl ngönëhë wa topötön

kaaö ëënganëp nenera lupöt kosang wasëpa. Yaap, Aköpë waisëpna akunet temanöm yes

pël kön wieë weë panë ngentiak nenera lupöt kosang wasëpa.

Anutuu Ruup kasëng mangkan

²⁶ Tiar Kristoë ngön keët tekeri niwasën wak wë ewatring kaalak utpetat eëpena

pöt pötëen kiri naëpan. ²⁷ Omën Anutuun kööre tok elmëëpna pörö pitëm utpetat

om wiaan pit pölöpring pitëm ngön ë pet irëpnaataan kor wëen es nga panëëwesök

kotak won mowasëpnaat. ²⁸ Omën namp Mosesë ngön kosangöt ilap yariin omën

naar ma naar nampök itenak tekeri wesak pöt wiap naalmëen möön wel wieima. ²⁹ Ën

ar omën Anutuu Ruup kasëng yemangk pöpön kön wiin tol yaä? Yi utpet kaö panë

yaë pötaanök kangut yok pangk öpnaat. Kristoë iit Anuturing yal eëpenëak il olëa

pötak pim utpetat iirak kölam mowesa pöten pasit wesak Pul komre kolap yangingkaun

ökre was yema. Pötaanök kangut öpnaat. ³⁰ Tiar ngön epël mëea pöpë songönten ewat

wë. “Saunatë kangut yaaö pöt nem yaat. Kangut nook eëmaat.” Pël ëak nent epël wia. “Aköp pi pim omnaröa ngön ë pet irëpnaap.”

³¹ Anutu wewé pepapök pël éa pótaanök tiar pi kaséng menak wë pöt ngön è pet irèpna pöten kas kaö panë èëpenaat.

Kön wi kosang yewesautak kosang sak öpa

³² Ngaan arim kön wi kosang wesang pöten kön wieë. Akun pötak Anutuu ngönte wak wëen pötak arim lupöt éwa elniin ngönénéén kélängön kat yawiem wiap nasën weë ngen-tiak ya mèneimaurö. ³³ Akun nantë omnaröa éöetak tau niulëak ökre was niak kélängön kat niwieimaurö. Akun nantë arim kar kélängön kat yawiauröaring wa meilak yeem kélängön kat wieimaurö. ³⁴ Arim karurö wii kaatak wëen yaköm éeimaurö. Èn arim kööre tokörök monere urömat kain yeön uröm kè kosangöt wia pël weseë ya kè seimaurö. ³⁵ Pötaanök arim kön wi kosang yewesaut wiap wasnganëp taintaë wak weë. Pël éënë pöt kè kësangët koirënëët. ³⁶ Ar Anutuu ngöntakël wë omnant yaö niia póta kèët önëen kosang sak weë. ³⁷ Nem yeniak póta ngönte ngönentak epël wia.

“Akun kot pan nent wia pöt pet irën waisëpënëak yaë pöp teënt waisëpnaap, kor naöpan.

³⁸ Nem omën wotpilörö kön wi kosang yewesautaan wewë kosangët öpnaat.

Èn narö kas éak ne sëp newasën pöt kön wiin ompyaö nasën èëpnaat.”

³⁹ Tiar pöt, kas éak Anutu sëp wesak kö nasënganëörö. Kön wi kosang wesak wewë kosangët öpenaarö.

11

Kön wi kosang yewesauta ngönte

¹ Kön wi kosang yewesauta songönte epël. Omnant yaö niiaut öpenaaten kön kosang wiire omën itnaangkënötön yaap wasö pël yaaö pöteparök erën éen kön wi kosang yewesaut pël yaë. ² Ngönën omën ngaan wakaimaurö pitëm kön wi kosang yewesautaan Anutuuk pitën kön wiin ompyaö éa. ³ Tiar kön wi kosang yewesautaring Anutuuk këmtak aan kutömre yang pout oröa pöt kön yawi. Omën ityaangk epot itnaangkënrekaan ket éa.

Apelre Inokre Noa pitëm ngönte

⁴ Apelre nanëp Keen piarip pouwaar Anutuan kiri yeem Apel puukëer kön wi kosang yewesautaring pël éa. Pötaanök Anutuuk Apelëeten kön wiin ompyaö éen Keenëët il wesa. Anutuuk pim kön wi kosang yewesauten itenak kiri éauten kön wiin ompyaö éen, “Omën wotpilëp,” pël mëëa. Apel pi kön wi kosang yewesautaring wakaima. Pötaanök wel wiaupë ngönte kat wieim wë.

⁵ Inok tapël kön wi kosang yewesautaring wakaima. Pël éa pótaanök pi wel nawiin öp wëen Anutuuk koirak kutömweri wak

isa. Anutuuk pi wak isën omnarö ap wasën pitëm naë won éa. Pim nawisën wëa pöten, ngönentak, “Anutuuk piin kön wiin ompyaö éa,” pël wia. ⁶ Omën namp Anutuun kön wi kosang newasën éen pöt Anutuuk yok pangk piin kön wiin ompyaö naëpan. Pöt epël. Omën Anutuu naë sëpna pöp pi Anutu yaap wë omën piin ap wasö naë yesaurö kangut yemengkaup pöt kön wi kosang wesak sëpnaat.

⁷ Noa piita tapël kön wi kosang yewesautaring wëen Anutuuk omën énem orööpnaaten wetete maan kat wia. Pël éak Anutuu ngönte ngaarëk wak piire pim öngre ruurö öp sëpënëak wangaö ket éa. Pim kön wi kosang yewesautak omën muntaröa kön wi kosang newasën yaaut war wasën Anutuuk pim kön wi kosang yewesauten itenak, “Omën wotpilëp,” pël mëëa.

Apramë ngönte

⁸ Apram piita kön wi kosang yewesautaring wë Anutuu èpënëak mëëa pöt ngaarëk wa. Anutuuk, “Yang nem nimpa pörök sè,” pël maan pim sëpna pören köpëlëpök ngönte ngaarëk wak kontak sa. ⁹ Omën suröa yang maimerek wë pöl pi kön kosang-taring wë yang kup mowia pörök wakaima. Ènemak pim ruure éaar Aisakre Yakop piaripönta yang pör öpënëak kup mowiautak piarip poë koröp ka yaamöt ök réak wakaima. Piarpim éa pöl Apram piita pël éeima. ¹⁰ Apram pi kutömweri ka kosang Anutuuk ök réa pöök öpënëak kön kosang wieë poë koröp ka yaamöt ök réak wakaima.

¹¹ Sera piita kön wi kosang yewesautaring wakaima. Pi ulöp sak ru akunet pet iraupök Anutuu ngön kup mowia pöt yaap wesak kèët mampënëak kön wi kosang wasën kaamök elmëen kepring sak wila. ¹² Pël éa pótaanök omën kopëtap Apram ulöp sak ru akunet pet iraupökaan ruure è orök ulöl saurök kutömweri ariere i pisötë ök selap sak wë.

¹³ Omën piporö kön wi kosang yewesautaring wakaim wel wia. Omën Anutuuk kup mowia pöt pit naön maimerek wë könötök kön wi kosang wesak èrëpsawi éak pitëmtën kön wiak epël éa. “Tiar yang eprek omën maimapë yangerak yaam wë kak panë sëpenaat,” pël éa. ¹⁴ Tiar éwat wë. Omën ke pil éa piporö pitëm éa pötak yang pitëmtë panë nentakël sëpënëak éa pöt pet yaë. ¹⁵ Pël éaap pit pitëm yang sëp wesak sa pören kön wieëanëen kaalak sëpënëak kengken kön wiak san tapön. ¹⁶ Pit yang pörök sëpënëak kön nawiin kutöm kaare yang ompyaurekël sëpënëak kent kön wieima. Pël éa pótaanök Anutuuk pitëmëen ka kaö ompyaö naö ket è menak pitëm piin, “Tenim Anutu,” pël mapnaaten èö naën éa.

17-18 Anutuu Apramön morök elmëa pötak pi Anutuun kön wi kosang weseë pim ruup Aisak kiri ar ëëpënëak kopëta wesa. Anutuuk wet rëak, “Nim ruure ëarö Aisak pim naëaan orööpnaat,” pël kup mowia. Pël ëautak Apram piin kön wi kosang weseë pim ru kopët tapöp kiri ar ëëpënëak ëa. 19 Pi, “Ne Aisak kiri ar ëën pöt Anutu wal ë ulmëëpna weit wia,” pël wesaup yak ruup mënak kiri ar ëëpënëak yaëën Anutuuk nga maan sêp wesa pöt, ruup weletakaan wal ëëpna pöta ök ëa.

Aisakre Yakopre Yosep pöröa ngönte

20 Aisak piita Anutuun kön wi kosang wesa wëaup yak pim ruuar Yakopre Isoon welaköt elmëak omnant ënëm piarpim naë orööpnaatön wetete ök mëëa. 21 Yakop piita kön wi kosang yewesautaring wë wel wiipënëak yeem pim ru ë Yosepë ruuarön welaköt elmëak pim sungköröa ë mök ëëë tok oriak Anutuun yaya mëëa. 22 Yosep piita kön wi kosang yewesautaring wë pim wel wiipna akunet temanöm yesën Israel omnarö pit ënëmak Isëp yanger sêp wesa kaalak pitëmtë yangerak sêpënëak mëak pim kosat wak sê weerëpnaata ngönte ngan rë mena.

Mosesë ngönte

23 Moses oröön pim ëlre pepaar piaripta Anutuun kön wi kosang wesa wë yak yokotupön itaangkën ompyaö ëën omën omp aköpë ngönten kas naën ëlëëp wiak wëën ngoon naar namp ëak won sa. 24 Moses piita Anutuun kön wi kosang yewesautaring wë kaö sak wëën omnaröak piin, “Peroë koontupë ruup,” pël yemaan yapin kaöet öpanëak kaaö ëa. 25 Pi utpetat ëak akun kotte ërëpsawiarang öpnaaten kaaö ëën pim kar Anutuu omnaröak yal ëak pitring këlangön kat wiipënëak kön wia. 26 Pël yeem pim Kristo Anutu yaö mëëaupëën yak, “Nem utpeta sak ëëma pötak monere uröm Isëp yangerak wia pöt il yewas,” pël kön wia. Pöt pi ënëmak Anutuuk kang ompyaut mampnaaten kön wieë pël ëa. 27 Moses pi kön wi kosang yewesautaring wë Anutu omnaröa itnaangkënëpön könöök itenak taë wesa yang omp aköpë nga elmëëpnaaten kas naën Isëp yanger sêp wesa sa. 28 Pi Anutuun kön wi kosang wesa wë yak Israel omnaröen ensel yokot wetëëro mëmpna pöp pitëm naë newaisën mait elmëëpënëak maan mait sêpsëpörö möak iit ka kanötë kë möa.

Omën munt naröa kön wi kosang wesa wë ngönte

29 Israel omnarö pitta kön wi kosang wesa wë yak Isëp yanger sêp wesa i kaö Köp Möauk oröön kaö ilën yang yaaprak ëngk komuntakël sa. Pël ëën Isëp nga omën

pitëm ënëm saurö tapël ëëpënëak yaëën iimpel kaalak wais ngep ëak wa mëa. 30 Ënëmak Israel omnarö pit tapël kön wi kosang wesa wë ket 7 pötë öngpök Yeriko kaöökë ëmööök wirö taap ëak seimën kël ëmö tööla. 31 Öng omp nga yaaup Reap piita Anutuun kön wi kosang wesa wë yak Israel omën naar ëlëëp Yeriko kakën ewat sêpënëak ityaangkën ngöntre kar elmëak kaamök elmëa. Pël ëën Israel omnaröak omën Anutuun kön wi kosang newasën ëaurö yamëngkem pi namëngkën ëa.

32 Ne wali wesa niam ma? Pangk pël naëngan. Kitionre Parakre Samsonre Septaare Tewitre Samuelre tektek ngön yaaö omën pörö pitëm ngönöt niamaatep akun won. 33 Om kot epët pëën niamaan kat wieë. Pitta Anutuun kön wi kosang yewesautaring wë yang kaö nantë omnaröen nga elmëak il wesa wotpil yewesa yaat panë wesa mënak Anutuu kup mowia pöta këët wa. Pit kent nga lainonöröa këmöt il yemowariaurö, 34 es wëlëng kësangöt ngaap yewesaurö, ngaë öngpök yesem wel nawiin yaurö, wiap wëauröak weëre kosang yesaurö, nga yaalem wë panë ëak yang kaö nantëëro waö ë yamëaurö. 35 Öng narö pitta Anutuun kön wi kosang wesa wëën pitëm ru wel wiaurö wal ëën koirä. Ën omën narö wii kaatak ulmëak pitëm kööre toköröak koröpöt utpet mowesak, “Anutu kasëng mampunë pötak wil niulëënaat,” pël maan pit weletakaan wal ëak wëwë ompyaut öpnaatan kat nemowiin ëa. 36 Narö pöt, kööre toköröak ökre was mëak tang momöak seenötring tëak wii kaatak moulmëa. 37 Narö pöt, kël momöön wel wia, narö öp sootring luptak ila, narö ngernger ila. Narö poë koröpë ulpëën won pol sêpsëpre meme koröpöt wetak këen yaköm ë sak wëën utpet yemowasën këlangönë rangk wakaima. 38 Pël yaalmëën omën pörö ompyaö panëëroak yang omnarö utpet panë wë yak kaaö ëën waö ë momëën repak yang omën wonötëëre rosiratë köntak pentak ë yesem kël öngöpre yang öngöpötë wakaima.

39 Omën pörö kön wi kosang yewesautaring wëën Anutuuk itaangkën ompyaö ëa. Pël ëaap yangerak wëa pötak pim kup mowia pöta këët nokoirën ëa. 40 Anutu pim ompyaö niwasëpna pöt pitëmëën pëën won, tiar pourö elniipënëak kön wia. Pötaanök wet rëak ompyaö nemowasën ëa.

12

Yesuun itenak kön wi kosang wasëpa

1 Tiar pöt, omën ngaan kön wi kosang yewesautaring wakaima pöröa ngönöt kat yawi. Pötaanök pitëm ënëm ëëpënaan könömötire utpetatök wii ket ëak nitëak wë epot ent ë olëak wë ngentiak kan Anutuuk

sépenéak yenia pöök sêpa. ²Pël yeem Yesuun iteneim öpa. Puuk tiarim kön wi kosang yewesaut ngës ré yaningk. Pël éak kön wi kosang weseim öpenaat kaamök yaalni. Pi tapöpök kélängön kat wi pet irak ya ké sak érépre sawi éépnataen kön wieé kosang sak kéra yetaprak kélängön kat wiak éö mongawisa pöten kön wiin pasit pël éa. Pël éaup peene pöt, kaö sak Anutuu mor yaapkéésil wë.

Anutuuk wotpil yaniwas pöta ngönte

³ Saun omnarök Yesuun kööre tok yaalméén weé sak wakaima pöten kön wieé arim lupöt wiapre kor ééngan. ⁴ Ar utpetat éénganéak weé ngentieim wë. Pël yaéén omnarök kélängön kat niwiin wel nawiin éaurö. ⁵ Anutu pi ar pim ruurö pël weseé ngönéntak arim lupöt kosang niwasépénéak epél yenia pöten kön wieé.

“Nem ruup, Aköpök wotpil niwasén kön wiin irepan.

Kélängön kat niwiin nim lupmer wiap sépan. ⁶ Pöt epél. Aköp pi omén pim lup sant yaalméaurö wotpil yemowas.

Pël éak ru yemowesaurö wotpil sépénéak yamöaup.”

⁷ Anutuuk ar wotpil sénéak yanimöön wiap sénganok. Pöt pi ar pim ruurö pël weseé pil yaalni. Ma ru talép pepapök pës nemomöön yeéa? ⁸ Won, peparö pitém ruurö pës möak wotpil mowas yaé. Anutuuk ar pël naalniin yeéa talte pim ru panéerö won, kain ruurö pël apen. ⁹ Ar kön wieé. Tiarim pep yangerakörök möak wotpil yaniwasén pitém ngön ngaarék wa yeé. Pöl Anutu tiarim könöröa pepapé ngönte ngaarék pané öpena pöt pangk éépnataen. Pël yeem ompyaö öpenaat. ¹⁰ Pit akun kot nent pitém könöök möak wotpil niweseimaut. Én puuk tiar ompyaö wë pim ök kölam sépenéak pil yaalni. ¹¹ Wotpil yaniwasén ya ké nasén ya kélängön kön wi yeé. Énëmak wotpil niwasén wéén kosang sauröa naé kéét oröön mayaap wë ketre saun won wotpil sak öpenaat.

Kosang sak Anutuu kentööké éném éépa

¹² Ar pöt, Anutuu éném éére yaat mëmpö pël éénéétaan ingre mor kél wauröa ök weére kosang won yaaurö. Pötaanök kosang sak weé ngentieé. ¹³ Omén ing kél wauröa ök yaaurö arim éném yeem wiap sak utpet éépanéén ompyaö sépnataen wotpil wesak weé.

¹⁴ Kosang sak omén pouröaring mayaap wë lup kölam wesak weé. Lup kewilring öpena pöt Aköpön itnaangkan. ¹⁵ Arim naéaan namp Anutu kaséng menak pim komre kolap elméépnataen naön éépanéén ngarangk ééé. Pël éak arim tekraakaan namp kar kapangmenté ök sak wë amail éak nikoén utpet sénganéén ngarangk kééké éak weé. ¹⁶ Pël éak arékaan namp Iso pim

ök öng nga yeem ngönén sêp waspanéén ngarangk ééé. Iso pi ngaan pim nangapön epél mëéa. “Ni akun kopët eptak kaömp ar é nampé pöt nook pepa mor kol ru wetéépé yewaut wa nimpaat,” pël mëéa. ¹⁷ Ar pim ngönte éwatörö. Énëmak pim pepap wel wiipénéak yaéén welaköt elméak mor kolut mampénéak maan pepap kat nemowiin éa. Pi pepapök welaköt elméépénéak ing éaup ngaan utpet éaut wa moolapna kante won één pomp éa.

Tiar Saion rosir ompyauk Anutuu kak yaarö

¹⁸ Ar peene pöt, arim éaröa éa pöl Sinai rosir pangk mor weére mésél é pël éénéé pöök sé naaröön. Ngaan pit Sinai rosiraööké iri wéén es wéléng kaö yokotön uröam wariak koö oléak wieé kent kaö yamöön ¹⁹ kuup ngön yaan Anutuu ngönte kat wia. Pël éak pit kas één Mosesén kaalak muntat apanéak Anutuun ök mapénéak mëéa. ²⁰ “Omén péén won, animao nampta rosiraöök ing mésaan pöt kél möön wel wiip,” Anutuu ngön pël mëéa pöt kaalak kat wiapanéak kas één mëéa. ²¹ Omén pöt oröeim wéén Mosesta kas éak epél mëéa. “Ne kas kaö één reireé yaur.”

²² Ar rosir ke pëlöök orök omén pölöpringöt itnaangkan éaurö. Saion rosir, Anutu wéwéap, pim ka kaöaö Yerusalem kutömweri wia pöök orök omén ompyaö panéét itenaurö. Pël yeem ensel érépsawi yaauröa wa top késangöökre ²³ omén Anutuuk wet réak ru wesak yapiñöt kutömweri reténg éa pöröa wa topökta oröaurö. Pël éak Anutu omén pouröa ngön é pet irépnataen omén piin kön wi kosang wasén wotpil wes pet irauröa könöröa temanön saurö. ²⁴ Pël éak Yesu, sulöp ngolöpët Anutüre omnaröa tekarak téa pöpé naé saurö. Apel méngkén wel wiautak pim iit il ngentiin Anutuuk itenak kangit mena. Pël éautak Yesu wel wiautak pim iit il yengentiin Anutuuk itenak kaamök elnia. Pötaanök Yesu pim iitak Apeléét il yemowas.

Anutu pi kutöme yang pout étép elméépnén éa

²⁵ Ar Anutu ngön ök ni yaé pöp kaséng mengkanéén ngarangk éeim ön. Ngaan Mosesé yangerak wë ngön ök mëéa pöt wa olaan kangut orö moréaup. Peene pöt, kutömweri wë ngön ök niain wéén pi kaséng menak tol éak kangut nokoirén éépen? ²⁶ Ngaanéér pi ngön yemaan yanger étép éaup. Peene pöt, pi kup niwiak epél yenia. “Ne wë énémak kaalak yanger péén won, kutöme yang pout akun kopët nent étép elméémaap.” ²⁷ “Kaalak akun kopët nent étép elméémaap,” pël éa pöt étép elméén omnant pim ket éaut pout kö sépénéak kön

wiak äa. Kö seën pangk étëp naëpanëët oröak kosang wiaapnen ëa.

²⁸ Anutuuk wa ngaöök nimëën pim omën ompyaö nimpna pötë pep sak öpena pöt étëp naëpanëët kosang wiaapnaat pötëen piin yoöre ërëp maim öpa. Pël ëimeë kasinkasin ëak karangkin elmëak pim kön wiin ompyaö yaaö pöl yaya maim öpa. ²⁹ Pöt tol ëën? Anutu tiarimop pi esuwesi ök omnant pim kön wiin pangk naën ëëpnaat kö wasëpnaap.

13

Anutuuk kön wiin ompyaö yaauta ngönte

¹ Ar Kristoë omnarö pötaan neneren lup sant elmëeim ön. ² Omnarö maimerekan yewaisën sant elmëenëëten kat kolngan. Ngaan omën narö pël yeem enselöröen köpël wë omën yaapörö wesak sant elmëa. ³ Arim kar wii kaatak moulmëa pöröen kön wiin ar pourö niulëa pël weseë sant elmëen. Pël ëak arim karurö këlangön kat yawi pöten kön wiin ar pourö këlangön kat yawi pël weseë sant elmëen.

⁴ Öngre omp wëwëeten kön wiin ompyaö ëëp utpet wasngan. Omën öngre omp nga ëëre öngre omp wëwëet utpet wasö pël yaë pörö Anutuuk kangut mampnaö.

⁵ Arim lupöt monere urömatëen kentre kaur ëëpan. Omnant arim wia pötön kön wiin pangk ëëp. Pöta ngönte Anutu pi ngaanëër epël ëa.

“Ne ar sëp naniwasngan. Kasëng nanimangkan.”

⁶ Pël ëa pötaanök tiar kön kosang wiewë epël apenaat.

“Aköp pi kaamök yaalnëaup yak ne kas naën ëëmaap.

Omën nampök pangk utpet naalnëëpan.”

Ngönën ök niaut wak wë Yesuu ënëm ëëpa

⁷ Arim wotöök réak Anutuu ngönte ök niak ré niuleimauröen kön wieim ön. Pël ëak wëwë taltak wë wel wia pöten kön wiewë Yesuun kön wi kosang weseima pöl ëeim ön. ⁸ Yesu Kristo pi ngaan wakaimaupök wë wakaim öpnaap. Pim wëwëet ke kopëtalte. ⁹ Pël ëa pötaanök ngönën maim ke nentere nent kat wiin pötök wer niön Anutuu kanö sëp wesak maimaöök sëngan. Pim komre kolap yaalni pötak tiarim könöt kosang wasën öpena pöt Anutu itaangkën pangk ëëpnaat. Omnant yenaütë ngön pasutök pangk taë naniwaspan. Pötök omën pël yaaurö kaamök naalmëen ëa. Pötaanök ngönën maim ke pipot kat wiingan.

¹⁰ Kristo tiarimëen kiri ëa pöp kaamök elniipënak tiarim naë wë. Pël ëaup Yuta omën yangerakë ngönën tuptak animaurö kiri ar yaaö pörö yok pangk pim naë seën kaamök naalmëëpan. ¹¹ Kiri yaaö wotöökörö pit animaurö möak iit pëen omnaröa utpetatë saunatëen kiri ëëpënak

ngëengk panë tupta kakaatiitakël wak yesën këërö kaöökë wilëngkëël esuwesi mereim wë. ¹² Pël yaëen Yesu piita tapël pim iitak tiar omnaröa lupöt kölam niwasëpënak kaöökë wilëngkëël möön wel wia. ¹³ Pël ëa pötaanök tiarta kaöökë wilëngkëël yes pöl Yuta omnaröa kiri yaaut sëp wesak piiring wë pim ëö sa pöl ëëpa. ¹⁴ Pöt yang eprak ka kosang naö won. Pötaanök ënëm ka kosang tekeri wasëpnaöön kön nganngan ëeim wë. ¹⁵ Pötaanök Yesu tiarimëen kiri ëa pötaan tiarök kangiiir tiarim yaya yamëëautak Anutuun kiri elmëeim öpa. Yaap, tiarim këmötök pim songönte tekeri wasëpa. ¹⁶ Neneren sant wesak kaamök yaaut kat kolngan. Pöt Anutuuk itaangkën kiri yaauta ök ompyaö ëëpnaat.

¹⁷ Arim wotöököröa ngön ngaarëk ye-weem pitëm ikanöök ön. Ënëmak pitëm ya yamëngkauta këët Anutuun ök mapnaarö. Pötaanök pit arim könre lupöt kosang sënëak ngarangk elnieim wë. Pël ëen ar pitëm ngön ngaarëk yeön pöt pit ya ompyaöring ya mëneim öpnaat. Pël naën yaëen pöt ya ut-petaring ya yamëngkën pötak tolëël kaamök elniipën? Won.

¹⁸ Ar tenimëen Anutuun kimang maim ön. Ten tenim lupötön kat men ëen Anutuu ëöetak wotpil wë kët ël epotë pim yaat wotpil wesak mëmpunëak kent yaë. ¹⁹ Pötaanök ar Anutuun kimang ngöntak ök maan kaalak wes nemëen arim naë teëntom waisumëak kosang panë wesak ök yeniak.

Kimang ngönte

²⁰ Anutu mayaapta pepap puuk tiarim Aköp Yesu, sëpsëp ngarangk kaöap, pim iitak sulöp ngolöp wiakaim kosang wiaapna pöt taë wesa pötaan weletakaan wal ë moulmëa. ²¹ Pi tapöpök pim kentöökë ënëm ëenëen omnant ompyaö ke nentere nent nimp. Pël ëak pim kön wiin ompyaö yaaut Yesu Kristoë weëre kosangök arim lupötë war wasëp. Pim naë yayaatakaan yayaatak om aim kosang wiaap. Yaap.

Ngön mëët

²² Karurö, ne kosang wesak epël yeniak. Pep retëng ë yaningk epët kotte. Pötaanök pepanöm ngön epët këëkë wesak kat wiewë. ²³ Ar kat wiewë. Tiarim karip, Timoti, pi wii kaatakaan wil moulmëa. Pötaanök pi teënt waisën pöt koirak tenip pouwaar wais arën itaampunaat.

²⁴ Arim ngönënë wotöököröere Anutuu omën pouröen yoöre ërëp yemak pël ök man. Kar Itali yangerakaan wais wë eporöakta arën yoöre ërëp yenia. ²⁵ Anutuu komre kolap pöt arim naë wiaap. Yaap.

Sems

Yesu wel wiak kutömweri sêen wê kris-maki 20 ma 30 pël won sêen Sems, Yesu nangapök, pep epwer retêng éa. Sems pöp, pi Yerusalem kaké ingre morörö ngarangk éak wêa. Pim epwer pöt, ingre mor yang kaö nanté repak sa poröaan wêwê ompyauta ngönte éak mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngês réaut 1:1

Kön wi kosang yewesautere éwat ngönte 1:2-8

Monere urömaring wêaare won wêauta ngönte 1:9-11

Morök yaauta ngönte 1:12-18

Anutuu ngönte kat wiak ênêm êëpenaat 1:19-27

Mööngkraa kangk êengan pöta pepanöm ngönte 2:1-13

Kön wi kosang yewesautere pöta kèët 2:14-26

Yangapööké ngönte 3:1-18

Yangeraké omnantêen kent yaauta ngönte 4:1-5:6

Ngön mëët 5:7-20

¹ O Anutuu omên repak saurö, ne Sems Anuture tiarim Aköp Yesu Kristoë inêen ru saupök pep epwer retêng é ninak yoöre êrêp yeniak.

Tiar moröktak kosangyanuwäs

² Nem karurö, morök ke nentere nent arim naë yaaröön pöt, “Ompyaö yaë,” pël wesak êrêpsawi êën. ³ Ar éwat wê. Morök ke pilöt yaaröön arim Anutuun kön wi kosang yewesa pöt taë sêen arim lupöt yok pangk kosang sak morököté önêët. ⁴ Pël êën arim naë kosang sak wêauta kèët kèkêë orööp. Pël êën ngönênê omên nenten ap newasngan, ketre saun won ompyaö önêët.

Kön won êën pöt Anutuun kimang mapa

⁵ Arêkaan omên namp kön won êën pöt Anutuun kimang map. Pël êën pi omên pouröaan nga naën kêsangên yaaupök kön koir mampnaat. ⁶ Pël êëpnaatak pi kön selap naënêpök Anutuun kön wi kosang yewesautaring kimang map. Omên namp kön selap yaaupök kimang mapna pöt kêraamenti kent möak wak nalaan nal yaë pöta ök êëpnaat. ⁷⁻⁸ Omên ke pilêp kön naörarring wê pim omnant yaautön êngk ma e yewesauap. Pël yeem puuk Aköpön kimang maan mampnaaten kön nawiipan.

Omên mon wonöröere mon wieëauröa ngönte

⁹ Tiarim kar ngönên kat wia namp omnant wonöpök Anutu pim ngönêntak wak isak yaauten kön wieë êrêpsawi eim öp. ¹⁰ Ên tiarim kar namp monere uröm kêsang

wieëaupök pöt Anutuuk piin wak irêak mapnaaten kön wieë êrêpsawi eim öp. Kêra puuté lêngé yes pil won sêpnaat pötaanök. ¹¹ Kêra puut weerak wêen kêtêp aprak nga panê maan koö möak ngentiak pitêm köp möeëa pöt ngaap sêpnaat. Pipta ök panê omên omnant kêsang wieëaupta muntat öpênêak ya yamêngkem kö sêpnaat.

Morök yaalniauta ngönte

¹² Omên morököt pim naë yaaröön wiap nasên êëpna pöp êrêpsawi êëpnaap. Morököt pim naë yaaröön ke ur moolaimêë lup kosang sak öpna pöp Anutuuk wêwê kosang omên piin lup sant yaalmëaurö mampênêak kup wia pöt kangiiir mampnaap.

¹³ Omên namp morököt pim naë yaaröön pöt, “Anutuuk morök epël yaalnê,” pël naën êëpnaat. Anutu pi utpet êëpênêak morök yaalmêa pöt wonöp. Pi omnarö utpet êëpênêak morök naalmêen yaaup. ¹⁴ Pël yaaupök omên namp pimtê koröpöökê kentre kauratök wer moön wii ket éak motêak pötök morök yaalmê. ¹⁵ Pël êën koröpöökê kentre kauratê kèët utpetat. Utpet pöt kaö sêen pötê kèët wel yawiaut.

¹⁶ Nem kar panêërö arök, “Anutuuk tiar utpet êëpênêak morök yaalni,” pël wesak êngk ma e wasnganok. Pi pël naën yaaup. ¹⁷ Omên ompyaöre wotpil pout Pep kutömweri wêaup pim naëaan yewais. Pi éwa mopöök wia pötê pepapök wes mëen iraan yeö. Pipot kaip tiktikre kaka yaautök pi irikor naën, ompyaut pëen yaalniiaup. ¹⁸ Anutu pimtê könöök pim ngön kèët tiar ninak pim ru nuwesa. Pim omên ket elnia pourö pël elniipênêak kön wiak tiar wet réak elnia.

Tiar Anutuu ngön kat wiak ênêm êëpa

¹⁹ Nem kar panêërö, ar omên epêten éwat seë. Ar pourö ngön ök yeniaan kèékê kat wiin. Pël éak ngön kangut teënt manganok wet réak kön wiakök man. Pël éak nga teënt elmêënganok. ²⁰ Tiar ngaare ser yaalmêem omnarö kaamök elmêen wêwê wotpil naön yaëen Anutuuk kön wiin ompyaö naëpan. ²¹ Pötaanök utpet yaaut arim lupötê kaö sak wêwêat kewil yengawis pöt kërê moolaë. Pël éak arimênt wak irêak wê ngön Anutuuk arim lupötê nuwia pöt ngaarêk weim wê. Ngön pöt ngaarêk yeön Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaat.

²² Ên arimté lupöt morök elmêak Anutuu ngönte kat pëen mowiinganok kat wiak ênêm êën. ²³ Omên namp pi Anutuu ngönte ênêm naën kat pëen mowiipna pöp pi könitwiri kêere wot kan ityaangk pöta ök êëpnaap. ²⁴ Pi pim kêere wot kanten könitwiri itenaupök sê tapêtakêër kat kolöpnaap. Pöta ök omên Anutuu ngönte kat pëen mowiipna pöp ngön pöt teëntom kat kolak pim utpet yaaut sêp newaspan. ²⁵ Ên omên Anutuu

ngön kosang ompyaut utpetetakaan ent ë yanuulë pötë pëen itenak kat nokolon këkë itenak itneim wë pim ityaangkaö pötë ënëm eim öpna pöp pi wëwëetak wëen Anutuuk ompyaö elmëen ërëpsawi ëëpnaap.

²⁶ Omën namp pimtën ngönëntak wëaup pël weseë pim këmët ngarangk naën wë pöt pimtë lupmer morök elmëen pim ngönën yaaö pöt mos ëëpnaat. ²⁷ Tiarim ngönën yaauta këët Anutuuk kön wiin ompyaö sëpna pöt epët. Ru wamërre öng kapirörö kaamök elmëëpnaatere yangerakë omnaröa utpet yaautök utpet niwaspanëen ngai ëëpnaat pöten pi kön wiin ompyaö sëpnaat.

2

Tiar omnarö neraan sant yeem narö kasëng mangkan

¹ Nem karurö, ar tiarim Aköp Yesu Kristo, ëwa pepapön, kön wi kosang yewesauröak omën isaare irëaurö mööngkraar kangk elmëënganok. ² Ar ngönën tuptak wa top ëak wëen omën naar, namp ë rangi ompyaut ëak ulpëen ompyaö retëngretëngëp mëaup, namp omnant won ulpëen sëparëp mëaup, piarip wais yeilaan ³ ar omën ompyautringëp piin sant mowesak, “Kaöap, ur ompyaö eptak wais wel aisa,” pël mëak omën omnant wonöp piin sant nemowasën, “Nimëen urte wonok pirek taua,” ma “Nimëen urte wonok nem ikanöök e yangerak eprek wel aisa,” ⁴ pël manë pöt ar kön wiin ompyaö ëëpën ma? Won, utpet ëëneët. Ar omnarö kön utpetatring kom elmëen Anutuuk kön wiin pangk naën ëëpnaat.

⁵ Nem kar panëerö, kat wieë. Omën yangerakë omnaröak kön wiin pasurö pël yaë porö Anutuuk piin kön wi kosang wesak pim wa ngaöök yamëautak ilapënëak yaö mëea. Pim wa ngaöök yamëaö pöt omën piin lup sant yaalmëauröen kup mowia. ⁶ Ën ar pöt, omën omnant wonörö ëö yemengkurö. Ar kön wiin talöröak utpet yauwas? Ma talöröak ngön yaatak yanuulë? Omën omnant wonöröak pël naalniin kësang wieëauröak yaalni. ⁷ Pël yeem Kristoë yapin ompyaö arim rangk wia pöten utpet wesak ya. Pötaanök ar tol ëën pitën wak isak yemak?

⁸ Aköpök ngönën pepeweri ngön kosang nent epël ëa pöt kön wieë. “Nimtëen lup sant yaën tapël nim karipëenta elmë.” Ar ngön kaö epët ngaarëk önë pöt ompyaö ëëpnaat. ⁹ Ën ar omën isaare irëaurö omnant mööngkraar kangk elmëenë pöt utpet ëen ngön kosang pötak ar ngön wa yoolëaurö pöt pet elniipnaat. ¹⁰ Omën namp ngön kosangöt ngaarëk yeweem lup kopët nent ap öpna pöt Anutuuk piin kön wiin

omën pout wa yoolëauröa ök sëen kangut mampnaat. ¹¹ Pöt epët. “Ni öngre omp wëwëet kom ëënganok,” pël ëa tapöpök, “Ni omën mëngkanok,” pöteta ëaup. Pötaanök ar öngre omp wëwëet kom naën wë omën namp mëmpunë pöt Anutuun ngön kosangöt wa olanëët. ¹² Pël ëen Anutuuk akun kaöaöök ngön kosang ngolöptak kom elniipnaat. Ngön kosang ngolöp pötak utpetetakaan ent ë nuulëa. Pötaanök ngön kosang pöten kön wieë ompyaö wesak ngön aöre wëwë wë pël ëeë. ¹³ Omën namp muntaröaan yaköm naalmëen yaaö pöp Anutuuk tiar kom elniipna pötak yaköm naalmëen ëëpnaap. Ën namp muntaröaan yaköm yaalmëa pöp Anutuuk kom elniipnaatak yaköm yaalmëen kas köpël tauaapnaap.

Tiar omën ompyaut naën, kön wi kosang pëen wasëpna pöt mos ëëpnaat

¹⁴ Nem karurö, omën namp këmtak, “Ne Kristoon kön wi kosang yewesauap,” pël yeem muntarö kaamök elmëëre ompyaö elmë pël naën ëëpna pöp, pötak kaamök elmëëpën ma won? Pangk naëpan. Kön wi kosang yewesa ke piptaan Anutuuk utpetetakaan kama nemoöpan. ¹⁵ Kar namp ulpëenre kaömpötëen ap yewasën pöt ¹⁶ arëkaan nampök, “Ompyaö öm. Ëp önganëen ulpëenëp mëak kaömp nak kep ëëm,” pël yamëem koröpök kaamök naalmëen ëen pangk ëëpën ma won? Pangk naëpan. ¹⁷ Tiarim kön wi kosang yewesa pöt pi tapël yaaut. Tiarim pël yaaö pötakëer wiaan pöt këët oröön ompyaö naalmëen ëëpna pöt kön wi kosang yewesaut mos ëëpnaat.

¹⁸ Pël ëëpnaatak arim naëaan nampök epël apën koröp. “Omën namp kön wi kosang yewesautaring wëen namp omën ompyaut yaaup.” Pël apnaatak ne piin kangiir epël memaap. Ni omën ompyaut naën ëëmë pöt tol ëak Kristoon kön wi kosang yewesautaring wëen pöt pet ëëm? Pël naëngan. Pël ëëmëetak nem ompyaö yaaö pötak ne Kristoon kön wi kosang yewesautaring wë pöt pet elniipnaat. ¹⁹ Ni Anutuun kön wiin kopëtap wë pël yewasën. Pöt ompyaö. Pël yaëetak pöt pëen pangk naëpan. Pöt urmer-aröeta tapël Anutuun kön wi kosang wesak wë piin kas ëak reireë yaur. ²⁰ Ni ëwatët wonöp. Ni kön wi kosang yewesautaring wëen pöta këët omën ompyaut naën yaaup. Pötaanök nim kön wi kosang yewesa pipot mos sëpnaap pet elniimaap.

²¹ Kat wieë. Tiarim ëap Apram pi tol yaënak Anutuuk piin, “Omën wotpilëp,” pël mëea? Pöt epët. Pi ngaan Anutuun ngönte ngaarëk wak pim ruup Aisak kiri elmëëpënëak ëa. Pim omnant yaaö pötaan Anutuuk piin, “Wotpilëp,” pël mëea. ²² Ar kön nawiin ma? Apram pi kön wi

kosang wesak wë omën ompyaut ëa. Pi kön wi kosang yewesautaring wëen këët oröön omën ompyaut ëa pötaan pim kön wi kosang yewesa pöt kë ëa. ²³ Pël ëën, “Apram Anutuun kön wi kosang wasën pim pël ëa pötaan Anutuuk kön wiin wotpilëp pël sa,” ngönëntak ngön wia pipët kë oröa. Yaap, Anutuuk piin, “Wotpilëp,” pël mëak piin ngönt kip mëëa. ²⁴ Pötaanök ar pourö kat wieë. Anutuuk omën namp pim kön wi kosang yewesautaan pëen won, omën ompyaut yaautaanta, “Wotpilëp,” pël mapnaat. ²⁵ Apramë ëa pöl öng omp nga yaaö namp Reap pita tapël omën ompyaut yaëen Anutuuk piin, “Wotpilëp,” pël mëëa. Pöt pi Israel omën ngaan Yosuaak yang ngaakëren ëlëep itenak waisëpënëak wes mëen sa pöaar sant mowesak kaamök elmëak wes mëen kan muntaöökël sa. Pël ëën pim ompyaö ëa pötaan Anutuuk pël mëëa. ²⁶ Epëten kön wieë. Tiarim koröpöök könöp won ëanëen wel wian tapön. Tapta ök tiar kön wi kosang yewesautaring pëen wë omën ompyaut naën ëëpena pöt tiarim kön wi kosang yewesa pöt sokutë ök ëëpnaat.

3

Tiarim yangapöt ngarangk ëëpa

¹ Nem karurö, arëkaan selap rë yaula ya omën sënganok. Kat wieë. Anutuuk ënëmak ingre moröröaan sapsap wël yeem rë yaula ya omnarö tenimëen kaö wesak wël elniipnaat. ² Tiar pourö omnant ëëpenëak utpet ke nentere nent yaaurö. Omnarö tiarim këmötök utpet nent naën yeëan talte omën ompyaö panëëröak tiarim koröpöt ngarangk ëëpen. ³ Pol osopë kan yesaut ngarangk yeë pöt tiarim kentöökë ënëm ëëpënëak wii kotu pim këmtak kapul yemoulmë. Pël ëak wii pö wer yeön osöp pim kepönö pokol ëak omnampë sëpënëak kön wia pöök yesaup. ⁴ I kaö wangaöönta kön wieë. Wangaööta kësang panëëmpel. Pël äaatak kent weëre kosangöök möak mök ëën i kaöök yesau. Ën wangaöök moröak së pëlpël yaaö pöt kot panëët. Ngarangkëpök pötak moröak lup nentakël ko wiak sëpënëak kön wiipna pöt yok tap pantak së moulmëëpnaat. ⁵ Tiar omnaröa yangapöökta tapël yaë. Yangap pö kotuuk aan omën kësangöt orööpnaat.

Ën epëten kön wieë. Omën namp es ngëpöpët il olaan pöt kaö panë sak kosangre koinöt kot won sa yaë. ⁶ Pël wiaatak tiarim yangapö esuwesi ök. Pipöök tiarim koröpöök wë kaip tiktik ëak ngön utpet ke nentere nent yeem koröp pou utpet wes yaë. Yangapöök ngön utpetat yeem es ket ëak kotak omnaröa wëwëat utpet yewas. Utpet yewas pöta weëre kosang pöt Setenök yangingk. ⁷ Tiar animaö reraö ke nampre

namp kosangöökkaanre i kaöökkaan, imënre in-tre kamal pörö wak wiap wasëpenëak pöt pangk pël ëëpenaatak. ⁸ Pël ëëpenaatak talëpök yangapö wiap wasën ngön ompyaut apën? Pangk pël naëngan. Kamalöp pim këmtak welakre kakamöt wiaan kant nimëngkën wel yawi pöta ök tiarim yangapöök ngön utpetat yeem omnarö utpet yewas. ⁹ Yangap Aköp tiarim Pepapön yaya aim wë tapöök kaalak omën Anutuuk pimtë ök panë wesak ket ëauröen utpet wesak yaaurö. ¹⁰ Anutuun yaya ngön yamëëautere utpet wesak yaaut yangap kopët tapöökkaan yaarö. Pötaanök nem karurö, wëwë korar pipël wëen pangk naëpan. ¹¹ Epël kön wieë. I kölok kopët nentakaan i yaapmerre kakam yaauimer yaaröa ma? Won. ¹² Karurö, ar kön wieë. Yok pangk këra kementök muri ulöp utöpën ma? Ma wii neweëëk yok pangk kem ulöp utöpën ma? Pöta ök panë i yaapmerre kakam yaauimeriaan naarööpan. Pël wiaap ar tol ëën yangap kopët tapöökkaan ngön utpetere ompyaö pout aim. Pöt pangk naëngan.

Ëwat ompyaut Anutuuk yangingk

¹³ Arim naë omën narö könre wetete ompyaut wieë omën ompyaöre utpetat kom yaëen pöt pitëm wëwë ompyautök pit kön ompyaöing wë pitëmënt wak irëak omnarö wiap yemowesa pöt tekeri wasëp. ¹⁴ Ar omnantëen war yeem omnaröaan lup utpetaring wë arimënt wak isak, “Ten kön ompyautaring wë,” pël angan. Pël anë pöt kaar anëët. ¹⁵ Pitëm kön ke pöt Anutuun naëaan won, yang omnaröa naëaan waut. Pitëmë kënoökë ënëm yeem Setenë kön yawia pöl yaaurö. ¹⁶ Omnantëen war yeem omnaröaan lup utpetaring önë pöt nga yaaleem utpet ke nentere nent eim önëët. ¹⁷ Yangerakë könöt ke pil yaë. Pël yaëëtak könre wetete ompyaut Anutuun naëaan yaaröön arim wak wë pöt lup kölam önëët. Pël yeem omnaröaring lup yaë ëak wë pit wiap mowesak pitëm ngönöt kat wiinëët. Pël ëak ya ngës elmëak omën ompyaut pëen elmëënëët. Pötaan kön selap naën wotpil wesak önëët. ¹⁸ Pël yeem ar omnaröaring lup kopëtemer sak wë wiap mowasën këët oröön wotpil wëaö pöt ulöp sëpnaat.

4

Tiar yangerakë omnantëen kent yeem pöt Anutuun kööre tok elmëëpenaatak

¹ Arim neneraan kööre tok yeem nga yaal pöta songönte tol ëënak yeë? Ar pourö koröpöökë kentre kauratë ënëm yeem kööre tok ëak nga yaalaurö. ² Ar omnant önëak kent yeem naön yaauröak omnarö mëmpunëëten kent yeë. Ar omnantëen war yeem pangk naöngan. Pötaanök neneraan kööre tok yeem nga yaalaurö. Ën omnantëen kentre kaur yeem Anutuun kimang

nemaan yeëan. Pötaanök naningken yaë.
³ Ar Anutuun omnantëen kimang yamëem pöteta naön yaaurö. Pöt tol ëen? Ar kön wot-pil won, korar wiak wë omnant wak arim koröpöökë kentre kauratë ënëm ëënëak kimang yamëëan. Pötaanök naningken yaë.
⁴ Utpetarö aë, ar öng nampë ompöp sëp wesak muntapë naë së wë pöta ök Anutu kasëng menaurö. Omën namp yangerkë omnantëen kentre kaur yeem pöt Anutuun kööre tok yaalmëaup. Ar pöten kön nawiin ma? Pötaanök yangerkë omnantëen kentre kaur ëënë pöt Anutuun kööre tok elmëënëet.
⁵ Ngön Anutuuk ngönëntak epël ëa pöt pas naën. “Anutu tiarim lupötë kön nuulëa pöröen pi kentre kaur kësang yaë.”
⁶ Pël ëäk rangk komre kolap yaalni. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Anutuuk omën pitëmtën wak isak yaaurö kasëng yemangkem pitëmtën wak irëak yaauröaan komre kolap yaalmëaup.”

⁷ Pötaanök ar arimënt wak irëak Anutuukanöök weë. Pël ëäk Seten waö ëen sëp niwesak kas sëp.
⁸ Anutuun naë rë olaë. Pël ëen pi arim naë panë wais ngarangk elniipnaan. Utpetarö, arim utpet yaaut sëp wesë. Kön selap yaaurö, arim könöt kopëtal wieë.
⁹ Arim utpet yaautön kön wieë yaköm ëäk ingre ya ilak aim weë. Omën utpetatëen söm yaaut sëp wesak elere war eim weë. Pötëen ërëpërëp yaaut sëp wesak ya ngësring weë.
¹⁰ Pël ëëë Aköpë ëöetak arimntën wak irëak aim ön. Pël ëen puuk kaalak wak isak niapnaan.

Karurö kom elmëëngan

¹¹ Karurö, ar neneren utpet wesak manganok. Ar arim karuröen utpet wesak mëak kom ëäk, “Pit utpet yaaurö,” pël yamëem pöt, Anutu pim neneren lup sant ëëpenëak ngön kosang wesak niia pöten utpet wesak ëäk, “Korar yaë,” pël manëët. Ën ar Anutuun ngön kosang pöten, “Korar,” pël manë pöt, ngön pöt ngaarëk naön arimntën kön wiin isën ngön ë pet yairauröa ök sënëët.
¹² Anutu kopëtapökëer ngön kosang wesak niiaupök kom elniipnaap. Pimtök mait elniipën ma nimpën. Ar pim ök talte arim karurö kom elmëën. Pangk pël naëngan.

Tiarimntën wak isak anganok

¹³ Elei, ar narö epël yaaurö. “Peene ma ëlpamök ka kësang naöök së wë kismaki nenta öngpök ya yamëngkem mon kaö panë öpenaat.” Pël yak pöröen epël niamaan kat wieë.
¹⁴ Ëlpamök arim naë orööpnaaten köpël wë. Arim wëwëat muntönöökë ök. Muntön naöökë akun kot nent orök is lööla ëäk won yes pöl ar akun kot nent wë wel wiinëët.
¹⁵ Pötaanök, “Tiar ya epot mëmpenaat,” pël anganok ngön ke epël an. “Aköpë kentöök niaan pöt wëwëetak om wë ya epot

mëneim öpenaat,” pël an.
¹⁶ Ar ngön pël naënörök arim omnant ëënë pötön kön yawiem arimntën wak isak yaaurö. Arimntën wak isak yaaö pöt ompyaö naën yaaut.
¹⁷ Pötaanök omën namp ompyaö yaauta songönten ëwat wëak pël naën ëëpna pöt utpet ëëpnaat.

5

Omën monere uröm kësang wieëauröa ngönte

¹ Omën urömere kaar es kësang wieëaurö, ar këëkë kat wieë. Arim këlängön kat wiinë pöten kön wiak ya ngës ëën.
² Arim urömere kaar es kësang pöt köt sëen poë koröpötta iwalörök na pet irëpnaat.
³ Ën monatta polirang ëäk kö sëpnaat. Pël ëëpna pöt arim mon pötön keimön ëäk omnarö kaamök elmëak nemangkën yaaut tekeri wasëpnaat. Pël ëäk esuwesi koröpöt es kotak utpet yewas pöl arim monaton keimön yaaö pipotta arim lupöt utpet wasëpnaat. Pöt peene yanger pet irëpnaat temanöm yesën ar monere urömatön keimön ëäk kësang wa rongan ëäk wë pötaanök.
⁴ Këëkë kat wieë. Inëen ruurö pit arim yaak kaamök elnia. Pël äauta sumat nemangkën, om ngön kaar maim wë. Pël ëen ar keimön elmëën inëen ru pörök monat naön ëäk kaaö ngön aan Aköp kutömweri wëaup kat wia.
⁵ Ar e yangerkë wë kaömp kësang neimeë arim kentötë ënëm yaaurö. Pël yeem kaömp kësang nak polöröa ök kewis wiak wëen arim mën wel niwiipna akunet temanöm yes.
⁶ Ar omën wotpil yaaurö ngön yaatak moulmëak mënan. Pël ëen pit kanggir naalniin ëa.

Tiar këlängön kat yawiem ya wiapring Aköpë waisëpnaaten kor öpa

⁷ Karurö, pit pël ëaurök lupöt kosang sak këlängön kat wieimeë ya wiapring Aköpë kaalak waisëpnaataan kor ön. Ar ya neweri pepapë yaë pöten kön wieë. Pi omnant ngëntak këët orööpnaataan kor eim wë. Pël yeem lup kosang sak wë këtre kopi ëen orööpnaataan kor wëaup.
⁸ Yaap, Aköpë waisëpna akunet temanöm panë sa. Pötaanök yaaweri pepapë yaë pöl ya wiapring weë.

⁹ Karurö, neneren kaaö ngön manganok. Anutu, ngön ë pet yairaup, waisëpënëak yaëen pël anë pöt ngön ë pet irak kangut nimpnaat.
¹⁰ Karurö, ttek ngön yaäo omën ngaan Aköpë yapintak pimtë ngönte aima pöröen kön wieë. Pitëm kööre tokörök utpet yaalmëen këlängön kat wieimeë ya wiapring ya mëneima. Pötaanök pitën kön wieë pitëm ëa pöl mëneë.
¹¹ Tiar omën këlängön kat yawiem lupöt kosang sak wakaima pöröen kön wiin ërëpsawi yaë. Ën Yoop pim ngönteta kat yawiaurö. Pi këlängön kësangöt kat yawiem lupre kön

kosang sak wëen ënëmak Aköpök ompyaö elmëa pöten kat wiaut. Yaap, Aköp pi ya ngës kaö elniak sant panë yaniwas.

Ngön ë kosang yewesauta ngönte

¹² Nem karurö, gön niama epëten kaöet pël weseë ngaarëk ön. Arim gönöt kosang wasënëak Anutuun yapintakël utak, “Anutuun ëöetak yaap yeniak,” pël aöre omën nantë yapinötëël utak aö pël ëënganok. Won, ar omën nent ëënëak pöt om, “Mak, ne pël ëëmaap,” pöt pëen an. Ën naën ëënëak pöt om, “Won, pël naëngan,” pöt pëen an. Pël anë pöt Anutuuk kangiiir nga naalniin ëëpnaat.

Omën wotpilëpök Anutuun kimang mapna pöt kaamök kësang elmëëpnaat

¹³ Arëkaan namp këlangön kat yawiem pöt Anutuun kimang map. Ën namp ërëpsawiarung wë pöt Anutuun yaya tan ap. ¹⁴ Ën namp yauman wak wë pöt ngönënë kaóaröen yas map. Pël ëen pit wais Aköp Yesu pim yapintakël i kolapët wa yemomëem Anutuuk kaamök elmëëpnaat kimang mapnaat. ¹⁵ Pit Anutuuk omën pöp ompyaö mowasëpënëak kön wi kosang wesak piin kimang mapna pöt kaalak wal ë moulmëen ompyaö sëpnaat. Ën saunat wiaaneta ent ë moolapnaat. ¹⁶ Pötaanök ar ompyaö sënëen arim utpet ëaut neneren tekeri wesak mëak arimëntëen Anutuun kimang maë. Yaap, omën wotpil wëaupök kimang mapna pöt Anutuuk kaamök kësang elmëëpnaat. ¹⁷ Elia pi omën tiarim ök tapëlëpök Anutuun kopi nepelën ëëpënëak kosang wesak kimang mëëa. Pël ëen kopi nepelën wieë krismaki nentepar nent ngoon mor nas nasiaan namp pël sa. ¹⁸ Pël ëen pi kaalak kimang maan Anutuuk kat mowiin kopi kësang pan pelën këere kaömp oröa.

Omën gön këët sëp wesaurö kaalak mësak waisëpa

¹⁹ Nem karurö, arëkaan namp Anutuun gön këët sëp wasën kaalak nampök lup kaip motiin gön këët ngaarëk öpna pöten kön epël wieë. ²⁰ Omën pim karip utpet yaauta kanöökkaan lup kaip motiipna pöp pi kaamök elmëen Anutuuk saun omën pöp pim utpet pout won mowasën könöp wel nawiin öpnaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Sems.]

1 Pita

Yesu wel wiak kutömweri sêen wê kris-maki 34 pöta ök won sêen Pitaak ingre mor saö naróaan pep epwer reténg éa. Pita pöp Yesuru ru 12 pöröakaan namp. Omên porö omên naróak utpet mowesak pitên, "Utpet yaurö," pël mēēa. Pël ēēnak Pitaak pit kön wi kosangtak taē sak öpēnēak Yesu Kristoē ngön ompyaut ngolöp wes mena. Pitaak pitēm Yesuu wel wiak wal ēautere kaalak waisēpnaaten kön kosang wia pōtaan kēlangōn kat yawiem kön wi kosang yewe-saut kēlok nasēn ēēpnaat pël weseē reténg ē mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngēs rēaut 1:1-2

Anutuuk utpetetakaan kama niwaut 1:3-12

Wēwē kōlam öpenaata ngōnte 1:13-2:10

Kēlangōn akunetak ingre mor saurōa ēēpnaat 2:11-4:19

Ingre mor saurōa irēak inēēn ēēpnaat 5:1-11

Ngön mēēt 5:12-14

¹ O Anutuu omên arim ka songōnöt sēp wesak kas sē Pontasre Kalesiaare Kapatosiaare Esiaare Pitinia yang pōtēēl repak wēaurö, ne Pita, Yesu Kristo pim ngön yaaö omên saupök arimēēn pep epwer reténg ē yaningk. ² Ngaan Anutu Pep pim kōnōök pimēēn kom ē nuulēēn Ngēēngk Pulōök ngēēngk wes nuulēa. Pöt Yesu Kristoē ngōnte ngaarēk wak wēēn pim iitak i niirak kōlam niwasēpēnēak pël éa.

Anutuu komre kolapre mayaap pöt arim naē ulöl sak wiaap.

Tiar wēwē ompyaö kutömweri wia pōten kor eim wē

³ Anutu tiarim Aköp Yesu Kristo pim Pepapōn yaya maim öpa. Pim tiarimēēn ya ngēs kaö yaaö pōtak Yesu Kristo weletakaan wal ē ulmēak wēwē ngolöpēt nina. Pël ēēn wēwē ngolöp pöt tiarim naē wia pōtaan Anutuu kup niwia pōta kēēt öpenēak kön kosang wia. ⁴ Pël yeē pōtaan tiar Anutuu mor kol yaö niia pöt öpenēak kor eim wē. Pöt kumkum ēēre kōt sē pël naēnöt kosang wiaapnaat arimēēn kutömweri wia. ⁵ Ar Kristoon kön wi kosang wesak wē pōtaan Anutu pim wēere kosangōök ngarangk elniem wē. Pël ēēn akun kaöaö temanōm yesēn pim utpetetakaan kama niwak ompyaö elniipna pöt tekeri wesak pël elniipnaat. Pël ēēpna pöt kopēta wes pet ira.

⁶ Pōtaan ērēpērēp yaurö. Pël yaēēn Anutuuk morök nant elniipēnēak kön wiin pangk ēēn pöt akun kot nent arim naē kēlangōn nant orōöpnaat. Pël yaēēn ērēpērēp

ēēn. ⁷ Morök pötök arim piin kön wi kosang yewesaut yaapēt pöt tekeri wasēpnaat. Kool pöt wiapöt esuwesök pim songōnte war yewas. Ēn arim kön wi kosang yewesaö koolöt il yewas pöt morök elniin kosang wia pöt tekeri wasēn Yesu Kristoē orōöpnaatak Anutuuk ya kē sak yaya yeniem ē niran-giak ping wesak niapnaat. ⁸ Yesu Kristo arim itnaangkēn ēaupōn lup sant yaalmē. Peeneeta itnaangkēn tapöpōn kön wi kosang wesak ērēpērēp kaö yeē. Arim ērēpērēp pōtak yangēraköt il yewasēn pōten kēmötök war wesak naēngan. ⁹ Arim ērēpērēp yaauta songōnte epël. Piin kön wi kosang yewe-sautaring wē pōtaan Anutuuk ar utpetetakaan kama yanu.

¹⁰ Anutuu ar utpetetakaan kama yanu pipēt, pim tektēk ngön yaaö omnarö pōta songōnte koirēpēnēak ap weseima. Pël ēak Anutuu komre kolap nimpēnēak éa pöt war wesak pōta songōnten kēēkē kön nawiin éa. ¹¹ Kristo pim Ngēēngk Pulö pitēm lupötē wē Kristo kēlangōn kat wiak kutömweri isak ēwaatak öpēnēak mēēa. Pël maan pit, "Akun taltak ma ke tolēēl yaēēn Kristo pi pël ēēpēn?" pël maimeē kangkangk ēeim wakaima. ¹² Anutuuk pitēm, "Arim ya yamēngk epot kaamök naalniipan, omên ēnēmak orōöpnaarö kaamök elmēēpnaat," pël mēēa pōta kēēt arim naē yaurö. Pitēm ya yamēngkem ngön war wesa pöt, Ngēēngk Pul kutömweriaan wes mēēn irēa pōök omên narö kaamök elmēēn ngön ompyaut ök niaan kat wiaurö. Ngön ompyaö pōta songōnte enselöröakta ēwat sēpēnēak kent kön yawiitak pangk pël naēn yaē.

Anutuuk ngēēngk öpenēak yenia

¹³ Pōtaanök kōnöt wotpil wesak kēēkē ngarangk ēeim ön. Pël ēak Yesu Kristoē tekeri sēpnaatak komre kolap war was nimpnaaten kön kosang wieim ön. ¹⁴ Ar Anutuu ruurōak pim ngōnte ngaarēk wēē. Ngaan ngōnēn kōpēl wē kentre kauratē ēnēm ēeiman pōta ök ēēnganok. ¹⁵ Anutu, ar pim ru sēnēak yas niiaup, pim ngēēngk wē pöl arta ngēēngk sak wē omnant ēēn. ¹⁶ Pōta ngōnte ngōnēntak epël wia. "Ne ngēēngk wē. Pōtaanök arta ngēēngk ön."

Yesuu iitak utpetetakaan ent ē nuulēa

¹⁷ Anutu, arim Pep pël mēak yaya yemak pöp, pi omên isaare irēaurö, möōngkraar kangk naalmēēn yaap. Pi tiar neenem omnant yaautē ökök ngön ē pet irēpnaap. Pōtaanök yangērak önēēl piin kasinkasin elmēeimeē ompyaö ēeim ön. ¹⁸ Ar ēwat wē. Arim ēere peparōa kanōököl wēwē utpet wakaimaurōak Anutuuk pōtēaan ent ē nuulēpēnēak sum elnia. Pöt koolre siluwa lēngē yesa pötök won, ¹⁹ Kristoē i sum kēsangringtak sum ēak ent ē nuulēaurö. Pi sēpsēp möōn söēere kewil wonöpē ök

wakaima. ²⁰ Pi nganaanëer yanger won wiaan pël ëëpënëak yaõ mëëaupök peene akun pet irëpënëak yaëen arimëen tekeri orõ rëaup. ²¹ Kristo pim pël ëa pötaan Anutuun kön wi kosang weseim wë. Pi Kristo weletakaan wal ë ulmëak ë morangia. Pël ëa pötaan Anutuun kön wi kosang wesak pim niöpnaataan ërëpsawiarang kor eim wë.

Anutuu ngöntak ngolöp wes yanuulë

²² Ar ngön këet ök niaan kat wiak ngaarëk yeõ pël yaëen pötak arim lupre könöt kölam yanuwas. Pipët arim karuröen këëkë lup sant elmëënëak orõa. Pötaanök kosang wesak neneren lup sant ëeim ön. ²³ Ar ngolöp wesak wil niulëen wë pipët, kö yesaurõa naëaan won, kö nasën yaaõ Anutuu ngön wëwëetaring kosang wiaapna pötakëlaan orõaurõ. ²⁴ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omnarõ pit nõnre koinõtë ökörõ.

Pitëm ë yerangi pöt puutë ököt.

Nõnõt umõn yarëaut, puut teënt kërë yesaut.

²⁵ Ën Anutuu ngön pöt kosang wiaapnaat.” Anutuu ngön pöt ngön ompyaõ pitëm ök niia pipët.

2

Kristo pi tiarim möör wap kosangët

¹ Ar ngolöp wes niulëaurõ pötaanök utpet ke nentere nent moolaë. Kaar aõre morök ë, war ëere omnaröen utpet wesak aõ pël yaaut sëp weseë. ² Önga ngolöp wilaurõa ëlörõa kapaatõn kent yaë pöl arta ngönënë kapaaten kent panë ëen. Pël ëënë pöt kosang sak wëen Anutuu utpetatakaan kama yanu pötak kaõ sak ompyaõ önëët. ³ Ar yaap Aköpë sant yaalni pöten kat men yeë pötaan pël ëëë.

⁴ Aköp Yesu, wëwëeta pepap, piik yal ëëë. Pi omën ka ök yarëaurõa wap ompyaut öpënëak utpetat wël ë yemoola pöl omnarõak piin kaaõ elmëen Anutuuk kön wiin isën möör wap wesir ulmëaup. ⁵ Ar Anutuuk wëwëet nina pörõ piik yal ëak wap pöta ök sak Ngëëngk Pulöökë tup sën. Pël ëak kiri yaaurõa ök sak arim lupre könöt Anutuun kiri yaalmëen Yesu Kristoë ëautaan arën kön wiin ompyaõ ëëpnaat. ⁶ Nem yeniak pöta songönte ngönën pepeweri epël wia.

“Kat wi.

Ne Saion rosiraõök wap nent yewesir.

Wap pöt möör wap sum kaõ panëët.

Omën namp piin kön wi kosang wasëpna pöp ëõ nasëpan.”

⁷ Ar piin kön wi kosang weseim wë pörõ kön wiin ompyaõ panë yaë. Ën omën kön wi kosang newasën pörõaan ngönëntak epël ëa. “Wap omën ka ök yarëaurõa wël ë moolëaut Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewesir.”

⁸ Ën nenteta pitëmëen epël ëa.

“Pi kël kotuukë ök sak wëen narõ ing wot möak kawiap ëëpnaat.

Ën kël kësangöökë ök sak wëen pötal urak kawu ngentiipnaat.”

Omën pörõ Anutuu ngönte wa yoola pötaan pim ëëpënëak mëëa pöl ing wot möak kawiap ëëpnaat.

Tiar Anutuu omën saut

⁹ Ar pöt pitëm ökörõ won. Anutuuk pimëen nuwasën pim omën sak kutöm Aköpëen kiri yaaurõ. Ar pim omën wotpilörõ. Koutak wëen puuk yas niaan pim ëwa ompyautak ilëak wë. Pim ompyaõ yaauta ngönte aim önëak yas niia. ¹⁰ Ar ngaan omën pas wakaimaurõak peeneek Anutuu omën sak wë. Ar ngaan Anutuu ya ngëstak naõn ëaurõak peeneek pim ya ngëstak wë.

Tiar Anutuu inëen ëëpenaat

¹¹ Nemorõ, ne kosang wesak niamaan kat wieë. Ar yangerak yaamre su kak wë pötaan koröpöökë kentre kaur arim lupre könötëen köore tok yaaõ pipot sëp weseë. ¹² Pël ëak ngönën köpëlörõa tektrak wotpil ön. Pël ëen pit arim songönten itenak, “Utpet yaaurõ,” pël yenia pöt sëp wesak Anutuu waisëpnaatak arim ompyaõ yaautaan piin yaya mapnaat.

¹³ Ar Aköpön kön wieë omnarõa ngön kosangöt ngaarëk ön. Yang omp ak wotöök wëaupre ¹⁴ pim yang ngarangk utpet yaauröen nga maõre ompyaõ yaauröen ping wesak maõ pël ëëpënëak wes yamëa pörõa ngön ngaarëk ön. ¹⁵ Anutuu kentöök arim ompyaõ yaautak omën köpël wë ngön kaar ya piporõa këmöt ur mowariipnaaten kent yaë. ¹⁶ Ar utpetatakaan wil nuulëen ompyaõ wë. Pël ëëë omnaröen, “Utpetatakaan wil nuulëen wë,” pël morök mëak ëlëëp utpetat ëënganok, Anutuu inëen sak wë ompyaõ ëeim ön. ¹⁷ Ar omën pouröen ping wesak an. Ngönën omën arim karuröen lup sant elmëen. Anutuun kasinkasin elmëen. Yang omp aköpön ping wesak an.

Kristo tiarimëen këlangön kat wiak pim ingtak sëpenëak kanõ pet elnia

¹⁸ Inëenörõ ar, arim kaaröen kasinkasin elmëak pitëm ngön ngaarëk ön. Pöt omën ëpre wiap yaalniarõaan pëen won, yaar ser yaaurõaanta tapël elmëen. ¹⁹ Pöt eptaanök. Pit ar saun wonrek këpök këlangön kat yaniwiin Anutuun kön wieë ya sangën naën wëen pi arën kön wiin ompyaõ ëëpnaat. ²⁰ Ën ar utpet nent ëen kaarõak pës yanimöön ya sangën naën ëënë pöt Anutuuk kön wiin ompyaõ ëëpën ma? Pël naëpan. Wotpil wëen këlangön kat yaniwiin ya sangën naën ëënë pötakëer Anutuuk kön wiin ompyaõ ëëpnaat. ²¹ Anutuuk ar Kristoë ëaul wotpil

wë këlangön kat wiinëak niulëa. Pi arimëën këlangön kat wiak pim ingtak sënëak kanö pet elnia. ²² Pi utpet nent naënëp, pim këmtakaan kaarre morök nent naaröönöp. ²³ Omnaröak utpet wesak yemaan kangiiir nemaan äa. Këlangön kat yemowiin kangut mampënëak nemaan, Anutu wotpil wesak ngön ë pet yairaup pimëën yaö mowesa. ²⁴ Tiarim utpetatök pim rangk isën këra yetaprak möön wel wia. Pöt tiar utpetat sëp wesak wotpil öpenëak pël ëa. Pim koröpö utpet wesa pötaan tiar ompyaö san. ²⁵ Ar nganëer pol sëpsëpöröa yaë pöl kanö wiaan irikor ëeimaurö. Peene pöt, arim ngarangkëp Kristo, lupre könötë pepapök, yas niaan pim naë orök wë.

3

Öngre ompöröa ngönte

¹ Öngörö ar, inëenöröa yaë pöl arim ompöröa ikanöök wë pitëm ngön ngaarëk ön. Pël ëën omp narö Anutuun ngön ngaarëk naön ëëpna pörö arën itaangkën ngön nemaan yaëën arim ompyaö yaauten itenak pim naë rë olapnaat. ² Yaap, arim ompörö ar Anutuun kasinkasin yaalmëëm kölam wë pöten itenak pim naë rë olapnaat. ³ Ar koröpöt pëen ompyaö sëpnaan kepön ëpötë ë morangiire polere kal ëere ulpëen ompyaö retëngöt më pël ëëngan. ⁴ Om ëpre wiap arim lupötë ëlëëp wia pötök arim lupre könöt ë morangiin. Pël ëënë pöt sëpar nasën kosang wiaan Anutuuk itaangkën isëpnaat. ⁵ Öng ngaan Anutuun yaö sak wakaima pörö pit tapël Anutuun kön kosang wieë pitëm ompöröa ikanöök wë ngön ngaarëk weim wakaima. ⁶ Sera pi tapël ëak pim ompöp Apramë ngön ngaarëk weimeë piin, “Kaöap,” pël maima. Pötaanök ar pim ëa pöl ompyaö yeem arim ompöröa ëëpna nenten kas naën ëënë pöt pim ök önëët.

⁷ Ompörö, arënta tapël niamaan. Ar öngöröaring wë arim Anutuun kimang ngön ök manëët il wariipanëen pit weëre kosang wonörö pël weseë ompyaö elmëen. Pitta wëwë kosangtaan yaö mëëaurö pötaanök.

Lup kopëtemer sak öpa

⁸ Epët ar pouröaan niamaan. Ar lup kopëtemer sak omnaröen yaköm ëën. Arim karuröen Anutuu omnarö pël weseë lup sant elmëak komre kolap elmëimeë arim lupöt wak irëak ön. ⁹ Omnaröak utpet yaalniin kangiiir elmëënganok. Utpet wesak yeniaan kangiiir manganok. Won, Anutuuk welaköt elniipënëak yas niaurö. Pötaanök pël yaëën pöt Anutuun pitta welaköt elmëëpnaan kimang man. ¹⁰ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omën ërëpsawaring ompyaö öpënëak kent yaë pöp

pim këmtakaan ngön utpetere kaarö orööpan.

¹¹ Utpetat kasëng menak omën ompyaut ëëp. Pël ëak mayaaptak öpnaan ke urak pöta yaat mëmp.

¹² Aköp pi omën wotpil yaauröen itenak pitëm kimang yamëëaut kat yemowiaup, utpet yaaurö kasëng yemengkaup.”

Ompyaö yaautaan këlangön kat wiipenaat

¹³ Karurö, ar ompyaö sënëëtaan kosang yengentiin talëpök utpet niwasëpën? ¹⁴ Ar wotpil wëën këlangön kat yaniwiin pöt ërëpsawi ëënëët. Ar pitën ya ngës kön wiak kas ëëngan. ¹⁵ Arim kõnre lupöt Kristoon kasinkasin ëak kaö mowasën. Pël ëën omnaröak arim omën ompyaut önëak kor yeë pöta songönten pëël yeniaan pöt ompyaö wesak ya wiaptaring ök manëël kopëta wesak ön. ¹⁶ Pël ëak arim könöt kengkën ëënëën wotpil ön. Pël ëënë pöt omnaröak arim Kristook yal ëak ompyaö yaautakël utak utpet wesak yeniem pitëm kaar yaauta songönte tekeri sëën ëö sëpnaat. ¹⁷ Anutuuk kön wiin wotpil yaautaan këlangön kat wiipena pöt ompyaö ëëpnaat. Ën utpet yaautaan pël ëëpena pötaar pangk naën ëëpnaat.

Kristo pi tiarim saunatëen wel wia

¹⁸ Kristo pi wotpilëpök tiarimëen wel wia. Pi wotpilëpök utpetarö tiar Anutuun naë wa nuulëëpënëak akun kopët nent pël ëa. Koröpö wel yawiin könöp wel nawiin ëa. ¹⁹ Pël ëak pim könöp omën ngaan wel wiauröa kön wii kaatak wëauröa naë së ngönën ök mëëa. ²⁰ Kön pörö omën ngaan Noa pim akunetak Anutuun ngön wa olaimauröa könörö. Noa pi wangaö ket ëeim wëën Anutu pit pim ngön ngaarëk öpënëak pimtë ya wiap yaautak om korkor elmëeima. Pël äutak omën kopët 8 pöaar pëen pim ngönte ngaarëk wak wangaök ilaan i ngep naën ëa. ²¹ I pipët ngönën i yanimë pöta ökre waste. Pöt epël yaë. I yanimë pöt koröpöökë kewilötëen naën, Anutuun kimang yemaan utpetat won yanuwas. I yanimëen Anutuuk Yesu Kristoë weletakaan wal ëa pötaan ompyaö yanuwas. ²² Pi weletakaan wal ëak kutömweri së Anutuun yaapkëël wëën enselöröere kutömweri yapinringre weëre kosangringörö pim iri wë.

4

Kristoë këlangön kat wia pöl yeem utpetat kasëng mempa

¹ Kristo pi yangerak këlangön kat wia. Pötaanök pim ëa pöten kön wieë kosang sën. Namp koröpöök këlangön kat wiipnaapök utpet yaaut sëp wasëpnaat. ² Pötaanök peene ngës rëak koröpöökë kentre kauratë ënëm

ëenganëp Anutuu këm ngönte pëen ngaarëk weim ön. ³ Ar ngaan ngönën köpël wë köpëlöröa kentöökë yaaut epël eimauro. Öngre omp nga eëre omën utpetatön kentre kaur ë, i ngaat nak kön irikor eëre këere imën keimön nëere i ngaat keimön nak utpet ë, Anutuu urtak omp ak kaaröröaan ngëëngk mowasö, pël yaaö pöt ë waiseimeë pöt kaö wesak wakaimaurö. ⁴ Peene pöt, utpet ke pilöt pitring naën yeë pötaan yaan sak utpet wesak yenia. ⁵ Pël yeniaatak wë ënëmak Anutu omën welere öpöröa ngön ë pet irëpnaap pim naë së tauak pitëm eimautë songönöt ök maan kangut mampnaat. ⁶ Pël ëëpnaat pötaanök Kristo pi omën ngaan wel wiauröa naë së ngön ompyaut ök mëëa. Pit koröpööring wel wiauröak Anutuu öp wë pöl könöpring öpna kanö pitëmëen orööpënëak pël ëa.

Weëre kosang Anutuu yangngk pötring ya mëmpa

⁷ Karurö, omën ël epot poutë won sëpna akunet temanöm yes. Pötaanök ompyaö wesak Anutuuön ök manëëtaan arim kõnre lupöt pëen weseë. ⁸ Pël ëäk lup sant yaauten kön wiin kaö sëen kosang wesak lup sant ëeim ön. Pël yeem neneraan utpet yaaut ngep ëëneët. ⁹ Ar karurö arim naë yewaisën omnant keimön elmëenganëp kaaö köpël sant mowasën. ¹⁰ Ar pourö Anutuuk ngönën ya mëmpunëak neenem weëre kosang ke nentere nent nina. Pötaanök arim karurö kaamök elmëënëak ompyaö wesak weëre kosang pötring epël mëmpun. ¹¹ Namp ngönën apënëak pöt Anutuu ngön pëenöt ap. Namp narö kaamök elmëëpënëak pöt weëre kosang Anutuuk yangngk pööring pël ëëp. Pit pël yaëen omnaröak Yesu Kristoë weëre kosangöök yaë pöten itenak Anutuun yaya mapnaan pël ëëp. Ë rangiere weëre kosang pöt pim naë wiewëautök wiakaim wiaap. Yaap.

Kristoë këlangön kat wia pöl ëëpenaat

¹² Kar panëëror, morök kësang nent arim naë orööpnaa yaë. Pöten itenak omën ngolöpët pël wesak yaan sëngan. ¹³ Morök pöt yaaröön Kristoë këlangön kat wia pöl, "Tenta yeë," pël kön wiak ërëpsawi ëën. Wë ënëmak Kristoë ë rangiet tekeri orö yarëen ërëpsawi kaö ëëneët. ¹⁴ Omnaröak arën Kristoë omnarö pël weseë utpet wesak yeniaan pöt ërëpsawi ëëneët. Pitëm pël elniupna pötak Anutuu Pul ëwaaring pö arring wë pöt pet elniupnaat. ¹⁵ Arim naëaan namp mënautaan ma kain ëautaan ma utpet ëautaan ma omën muntaröa yaat wa ëp ëautaan kangut elmëen këlangön kat wiipan. ¹⁶ Ën omën namp pi Kristoë omnamp pötaan këlangön kat yawiem pöten ëö sëpanëp Kristo pimop pötaan Anutuun yoöre ërëp map.

¹⁷ Anutu pim omnaröa songönte tekeri wasëpna yaat mëmpna akunet oröak wia. Pötaanök pim omnarö tiarim naë ngës rëak ngön ya nimëmpna pötak omën pim ngön ompyaut ngaarëk naön yaaurö tol elmëëpën? Elei, pit këlangön kaö kat mowiipnaat. ¹⁸ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

"Anutuuk omën wotpilëp utpetetakaan kama wak ompyaö wasëpënëak ya kaö mënak ompyaö yewasën pöt, omën pi kasëng menak utpet yaaup tol ëëpën?"

¹⁹ Pël wia pötaanök omën Anutuu kön wiaul këlangön kat yawi pörö wotpil wë pitëm wëwëet Anutu pim moresi ulmëëp. Pi ket elniaupök pimtë ök yenia pöl ompyaö wesak kaamök yaalniaup.

5

Wotöököröa ngönte

¹ Ngönënë wotöökörö, neenta wotöök arim karipök, kosang wesak niamaan. Nem itöök Kristo këlangön kat wiak wel yawiin itenaupök wë ënëmak pim ë rangiet tekeri sëen piiring pöta pep sumaa. Pötaanök niamaan kat wiewë. ² Anutuu sëpsëpörö ngarangk ëënëak niiaurö këkre töötak won, ya ngëstak itenak ngarangk elmëen. Pël yeem monere uröm won, ya mëmpunëëtaan ulöp es ngaaring mëmpun. ³ Pël ëäk omën omp ak sak arim ngarangk elmëënëak niulëa pörö il mowasnganëp arim ënëm ëëpnaan ngönënë kanöök wot nar. ⁴ Pël ëën Kristo, sëpsëp ngarangk kaöap, pim tekeri sëpnaatak omën ompyaö weit kangiiir ningkën önëët.

Tiarimtën wak irëak ngarangk këëkë ëëpa

⁵ Ulwasörö, arënta tapël niamaan kat wiewë. Ar arim kaöaröa iri ön. Pöt ngönëntak epël wia. "Anutu pi omën pitëmënten wak isak yaaurö wak yeirëaup. Ën pitëmënten wak irëak wëaurö ompyaö yaalmëaup." Ngönëntak pël wia pötaanök ar kotre kaö pourö arimtën wak irëak neneraan inëen ëeim ön. ⁶ Tok oriak Anutu weëre kosangringëp pim iri ön. Pël ëën pimtë akun wia pötak ar wak isëpnaat. ⁷ Puuk ngarangk elnieim wë. Pötaanök arim naë könömöt oröön pöt pim moresi mowiin.

⁸ Ar könöt wotpil wesak arimtën ngarangk ëeim ön. Kent toköröa imën mëmpënëak këm nga ëäk sak waiseim wë pöl arimëen nga yaaup, Seten, pi arim tekak wë talëp mëmp ma talëp mëmp wesal yaë. ⁹ "Ingre mor sa tenim kar yang ëlötë wëaurö morök ke tapël elmëeim wë," pël weseë kön wi kosang yewesautak kosang sak wë pi ke ur momëen. ¹⁰ Pël ëäk akun kot nent këlangön kat yawiin Anutu, komre kolap yaaup, Kristook yal menak piiring ë

rangi kosang kö nasëpanëëtë pep sënëak yas niaup, puuk ompyaö nuwesak tau nuulëak weëre kosang nimpnaat. ¹¹ Weëre kosang pöt pim naë wiakaim wiaap. Yaap.

Ngön mëët

¹² Ne ngön kot epët Sailasën maan retëng yaë. Pi nem ngönt këëp. Ne arim lupöt kosang niwesak komre kolap arim wak wë pöt Anutuu komre kolap këët pöt ök ni-amëak yeë. Piptak taë sak ön.

¹³ Papilon kakaan ingre mor sa Anutuu arring yaö wesaurö yoöre ërëp yenia. Ën Maak nem ru sak wëaup puukta tapël yenia. ¹⁴ Neneren lup santak yowe mëak mor meneë.

Kristook yal menak wëaurö arim naë mayaap wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pita.]

2 PITA

Pitaak pep epwer ingre mor saõ narõaan retêng ëa. Omën narõak ngõnën kaarõt òk maim wëen Pitaak wotpil wasépënëak kent kõn wiakõk omën Yesuun itaampöörë kat wia pôraa pitëm ngõnën òk mēëaut kõn ngolõp wes mena.

Põt epël wia.

Ngõn ngës réaut 1:1-2

Anutuua yaõ niwesauta ngõnte 1:3-21

Ngõnën kaar yaaurõa ngõnte 2:1-22

Kristoë kaalak waisépnaata ngõnte 3:1-18

¹ O Yesu Kristoon kõn wia kosang wesak tenim òk sak wëaurõ, Saimon Pita ne ya omën pim ngõnte yaaupõk arimēen pep epwer retêng ë yaningk. Tiarim Anutu, Yesu Kristo, utpetetakaan kama yanu pöp, pim wotpil yaaatak kaamõk elniin kõn wia kosang wesaurõ.

² Ar Anuturre tiarim Aköp Yesuun kõn kosang wiak wëen piarpim komre kolapre mayaap põt ningkën arim naë kaõ sak wiaap.

Anutuuk tiar pimtēen yaõ niwesaurõ

³ Anutu pim ëwa ompyaõ yaaatak yas niiaup tiar piin ëwat wëen omnant pout korõpõökēere lupmeri wëwēeta kaamõkõt pim weere kosang kēsangõök war wes nin-aut. ⁴ Pël ëak pim ëwa ompyaõ tapõök omën kaõ ompyaõ kup niwiauta kēet nina. Pim kup niwia pōtaan korõpõökē kentre kau-ratēen kō yesaõ epēt kasēng menak Anutuua wë pōl õpenaat.

⁵ Pël ëēpenaak pōtaanõk ke urak arim kõn wia kosang yewesautak wotpil wëaut yal mampun. Wotpil wëautak ngõnënē songõn ke nentere nent kõn tektek yesaut yal mampun. ⁶ Kõn tektek yesautak korõpõökē ngarangk yaaup yal mangkën korõpõökē ngarangk yaaõ pōtak weere kosang wëaut yal mampun. Weere kosang pōtak Anutuua wëaul õnēet yal mampun. ⁷ Anutuua wëaul õnēetak ngõntre kar yaaut yal mangkën ngõntre kar yaaõ pōtak lup sant yaaut yal mampun. ⁸ Omën pipot arim naë ulõl sak wiaapna põt tiarim Aköp Yesu Kristoon ëwat yesaut mos naēpan. ⁹ Ën namp pi omën põt won wëen põt piin epël apenaat. “Pi it il tēaurõa òk sak kõn êngk ma e wesak wë utpetat iir moolëa pōten kat kola,” pël apenaat.

¹⁰ Karurõ ar, Anutuuk yas niak pimēen yaõ wes nuulëaurõ. Pōtaanõk kosang sak yas niia põt kē ëēpnaataan wē panē ngentiin. Pël ëenē pōtak utpet nasēngan ompyaõ õnēet. ¹¹ Pël ëaan tiarim Aköp, utpetetakaan kama yanuwaup, Yesu Kristook sant niwesak kan tē niwiin poprak naēngan pim wa ngaõök yanimē pōtak ilëak wakaim õnēet.

¹² Yaap, ar omën pipot rē nuulõn ëwat wëen ngõn kē arim wa pōtak kosang ni-wasēn wë. Põt ne ëwat wëak om ngolõp wes nineim õmaap. ¹³ Ne kõn wiin õp wë pël eim õma põt pangk ëēpnaat. ¹⁴ Põt epël. Ne kõn wiin tiarim Aköp Yesu Kristoë neea pōlakun kot nent wë wel wiimaap. ¹⁵ Pōtaanõk ne wel wiin omën pipotõn kõn wiaanëek yak ngolõp wesak kosang wes yaningk.

Pita pi Kristoë naë wë pim ëwaõõn itena

¹⁶ Tiarim Aköp Yesu Kristoë weere kosang-gring kaalak waisépnaata ngõnte tenim òk niiaõ pipët ëlar ngõnaak omën kõnõõkaan rëak neniaan. Ten piiring wë Aköpë ëwaõõn itenaup yak òk niiaut. ¹⁷⁻¹⁸ Ten piiring rosir ngëengkõök wëen Anutu Pepapõk piin ping wesak mëak ëwaõ yemangkën ten kat wiaan Anutuuk kutõm ëwaõõkaan epël ya. “Epop nem ru ulõpõökõp. Ne pimēen ya kē panē yes.”

¹⁹ Pël yaan ten kat wiak tektek ngõn yaaõ omnarõa ngõn ëa põtõn kõn wiin yaap pan ëaut. Pōtaanõk ar pitëm ngõn põtõn kēekē kõn wiaan. Pipotõk koutak esuwesi ëwa yaë pōl elniaan Kristo waisépnaat. Pim waisépna akunet temanõm yesën pi tangewesi yaarõ pōl orõak arim kõnre lupotë ëwa elniipnaat. ²⁰ Omën kaõ epēten wet rëak kõn wieë. Tektek ngõn ngõnën pepeweri wia pipotë songõn pipot omnarõa kõnõtëaan pangk naēpanëet. ²¹ Tektek ngõn pipot omnarõa kõnõtëaan kõn wiak naēnõt. Anutuua ngõnõt Ngëengk Pulõök tekeri wes mangkën aima.

2

Ngõnën kaar yaaurõa ngõnte

¹ Ngaan Israel omnarõa naë tektek ngõn yaauro wëen kaar yaaurõeta wakaima pōl kaar yaaõ narõ arim naë orõõpnaat. Pit arim naë ëlëep wë ngõnën kaar arim kõn wia kosang yewesaut utpet wasépnaat niak Kristo pitëm kaõap kēlangõn kat wiak pimēen mowa pōpõnta pi kaõap põt ngep ëak wonwon apnaat. Pël yaēen Anutuuk kangut teent mampnaat. ² Pël ëen ngõnën omën selap pitëm yaaul õngre omp nga ëēpnaat. Pël yaēen omën muntarõ pitën itenak ngõnën kanõõn utpet wesak apnaat. ³ Kaar omën pörõ pit monere urõmatõn war ëen arim naëaan õpēnëak morõk elniak ngõn kaarõt niapnaat. Omën ke pëlõrõaan Anutuuk ngaanëer ngõn kosang wiaut wiaup nasēn kosang wiakaimaut peene pet irën kō sēpēnëak yaë.

⁴ Ensel narõ nganëer utpet yaēen Anutuuk mait naalmēen wi tēak es parëaõõk moolëa. Pël ëen koutak sē ngan i akuneten kor eim wë. ⁵ Omën ngaan pan wakaimaurõeta pi mait naalmēen i ngep ëēpēnëak maan Anutuua ngõn wa olëaurõ pourõ kō sa. Pël ëen Noa wotpil wëaut

ngönte yaaupring omèn kopèt 7 èak òp sa. ⁶ Kaalak Sotomre Komora ka pòrarta tapèl kò sèpènèak maan es kot won sa. Pèl èa pòtak omèn ènèm utpet èèpnaaròaan pepanòm èa. ⁷ Lot pi wotpil wè omèn utpetaròa òngre omp nga yaaütèen ya utpetaring wèen Anutuuk mait elmèak kama wa. ⁸ Omèn wotpil pòp pitèm tekarak wè kèt èl epotè pitèm utpet yaaütòn itaampöore kat wi pèl eimeè kòn utpetaring wakaima. Pòtaanòk kò nasèn èa. ⁹ Aköp pi ompyaò èaurò mait elmèa pòtaan pim ngòn kat yawiaurò moròkòtèaan pangk kama òpnaap. Èn utpet yaaurò ngan i akunetak kèlangòn kat mowiiipnaap. ¹⁰ Omèn narò pitèm koròpòökè kentre kaur utpetatè ènèm yeem Aköp ngep yaalmè pörò kèlangòn kaò kat mowiiipnaap.

Ngònèn omèn kaar pörò pitèmtèn wak isak aimeè pitèmtè kònòök omnant yeem kutòmweri èwaatak wèauròen kas naèn utpet wesak yamèèaurò. ¹¹ Pèl yaauròak ensel kaò wèere kosangring pit il yemowas pöròak Aköpè èòetak kangiiur utpet wesak nemaan yaaurò. ¹² Omèn piporò kòn won, animaò omnant kòntak yaè pöròa òkòrò. Animaò pörò omnaròak mòopenèak pitèm èlöròak yawilaurò. Pit omnantè songnòtòn kòn nawiin utpet wesak aimeè animauròa yaè pòl kò sèpnaarò. ¹³ Pèl èak pitèm utpet yaaütè kangiiur kèlangòn kat wiipnaarò. Pit kètèkòtè èò kòpèl koròpòökè kentre kauratè ènèm yeem utpet ke nentere nent yaaütòn kòn wiin ompyaò èèpnaat. Pit èoa pipot yaauròak arim kaatè wais kaòmp ngawi yenem utpet niwesak pitèm pèl yaaò pòtaan èrèpsawi yaaurò. ¹⁴ Pitèm itòt òngöròen kentre kauraring iteneimeè utpetat kep kòpèl yaaurò. Pèl èak omèn lup wiap yaauròen wiap sèsè mèak utpet yemowesaurò. Pit monere uròmät keimòn panè yaaurò. Elei, omèn ke pilörò pit es parèaòök sè kò sèpnaarò. ¹⁵ Pit wotpil wèauta kanò kasèng menak irikor yeem tektek ngòn yaaò omèn kaar Pelam, Pioè ruupè kanòök yesaurò. Pi utpetatèen sumat òpenèak kent yaèèn ¹⁶ pimtè pol tongki ngòn wonòpòk omèn ngònring irikor yeem utpet èèpanèak kan mowaria.

¹⁷ Kaar omèn piporò i leep yarèautè òkòrò. Kepilòt kentòök wak sè waisò yaèèn kopi nepelèn yaè pòta òkòrò. Omèn ke pilörò Anutuuk kò panèètak òpenèak yaè mèèa. ¹⁸ Pit pitèmtèn ping wesak èak ngòn mosut yamèem kòpèl omnaròen koròpòökè kentre kauratè ènèm yeem òngre omp nga èèpènèak wiap sèsè yamèèaurò. Kòpèl omèn pörò utpetat sèp wesak kan ngòlòpòök sèpènèak yaèèn pèl yaalmèaurò. ¹⁹ Pèl yeem epèl yema. “Omèn eptak wii ket èak nanitèèn èèpnaat,” pèl yemaatak pitèmtè omnant yaaütòk utpet mowesak wii motèèn wèaurò. Omèn nent tiaròk kaò

wesak inèèn elmèèpena pòt pòtak wii ket èak nitèèpnaat. ²⁰ Omèn namp pi tiarim Aköp Yesu Kristo, utpetetakaan kama yaniwaup, piin kòn wi kosang wesa pòtak yangerakè utpet yaaüt sèp wesak wè ènèmak kaalak pòtè sè rè olaan wii motèèpna pòt ngaan utpet wakaima pòt kotte, ènèm pòt kaò panè sèpnaat. ²¹ Omèn ke pilèp pi wotpil wèauta kanòök nasènèpòk yaè talte pangk èèpèn. Anutuu ngòn kosang ngèèngkòt rè moulaupòk kan pò kasèng yemangkèn pangk naèn pan yaè. ²² Omèn pèl yaè pòp piik ngòn nokoliil epèl èa pòt kosang yes. “Kentèp pi kòl ngès olèak kaalak yen.” Èn nent. “Polòp pi iir moulmèèn kaalak kepi yeila.”

3

Aköpè waisèpnaata ngönte

¹ Nem kar panèèrò, ne ngaan pep newer retèng è ninaut. Peene epwer kaalak ningkèn neweriar yes. Pouweriarè wotpil wesak kòn wiinèètaan ngòn epèt ngòlòp wes nimpèak retèng yeè. ² Tektek ngòn yaaò omèn ngèèngkòra ngaanèèr ngòn èa pòtre tiarim Aköp utpetetakaan kama yaniwaupè ngòn kosang ngòn yaaò omnarò tenim arèn òk niia pòtònta kòn wiinèak èaut. ³ Ar wet rèak epèl kòn kosang wiin. Yangerä pet irèpna akunet temanòm yesèn omèn pitèmtè koròpòökè kentre kauratè ènèm yaaurò oròak òkre was ngòn epèl niapnaat. ⁴ “Yesu kaalak waisèpènèak èa pòt yaap ma? Pi tarèk wè? Tiarim èarò wel wieimaurò. Èn omèn epot pout yanger yaaütòn oròautta tapèl om wiaap.” ⁵ Pèl yeem Anutuu ngaanèèr èa pòten kòn wiipnaaten kaaò yaaurò. Ngaanèèr Anutuuk maan kutòmre yang oròa. Yanger i kaòòkaan oròak i kaò tapòökè rangk wiakaima. ⁶ Pèl èèn ènèmak Anutuuk maan i kaòök yang ngaan wiakaimaur ngep èak utpet wesa. ⁷ Èn kutòmre yang peene e wia epot Anutuuk tapèl maan es kot won sèpènèak yaè èa. Epot om wiaan ènèmak Anutuu ngònèn wonòròaan ngòn è pet irèpnaatak pitring kò sèpnaat.

⁸ Kar panèèrò, ar omèn epèten èngk ma e wasngan. Aköp pi tiar omnaròa kòn yawi pòl naèn. Pi kèt kopèt nenten kòn wiin kris-maki 1000 pòta òk yaaup. Èn kris-maki 1000 pòten kòn wiin kèt kopètèp pèl yaaup. ⁹ Aköp pi pim ngòn èa pòta kèèt tekeri wasèpnaaten èngk ma e èak akun wali naèn. Omèn naròak kòn wiin pèl koròp yaè. Won, pi omnarò kò sènganèak arimèènòk kor wè. Pi omèn pourò lup kaip tiinèak korkor yaè.

Kutòmre yang epot won sèpnaat

¹⁰ Aköp pi korkor yaèètak pim akun kaòet kèkain yaauròa yaè pòl èlèèp tapèt pòt

orööpnaat. Pël yaëen kutömwer rirre por kësang êak won yesën omën pôrek wieëa pôt pout es kotak won sêpnaat. Pël êën yangere yangera rangk omën epot pout es kot won sêpnaat. ¹¹ Pël êëpnaat pôtaanök ar wotpil wë Anutuu ngönte taintaë wak ön. ¹² Pël yeem Anutuu kaalak waisêpna akuneten kor wë akun pôt teënt orööpnaan kosang wesak ya ompyaö mëmpun. Akun pôtak kutömwer es kotak kö yesën omën pôrek wieëa pôt pout tapël es kot won sêpnaat. ¹³ Tiar pôt, kutömre yang ngolöpötön Anutuuk kup niwiin kor wë. Pôrek wotpil ôpen sa.

Aköpön kor wë ngarangk kêêkê êëpa

¹⁴ Nem kar panëërö, ar omën pôtéën kor wë pôtaan arim lupötë kölam pëen utpetat won wiaan Anuturing lup kopêtemer sak önëen kosang sak ön. Pël êën pi arën itaangkën pangk êëpnaat. ¹⁵ Aköpök pim akunet wali yewas pôten kön wiin tiar pourö utpetetakaan kama niöpênëak yaë pël wasën. Ngön pôt tiarim kar panëëp Pool Anutuuk könö kaö wes mangkën puuk nant retëng ë ninaut. ¹⁶ Yaap, omën pipotön pim pep poutë tapël retëng ëa. Ngön pim pepatë wia pôt, nant könömöt, pôtë songönöt koirëpenaataan ya kaö mën yeë. Ngön pôt omën kön wonre lup wiapre kor yaaö narö pitök ngönën pep muntatë yaë pôl wa irikor êak ë yaë. Pël yeem kö sêpênëak yaë.

¹⁷ Nem kar panëërö, ar ngaan wa korkor ngön pôt ök niaan kat wiaurö. Pôtaanök omën ngön wa yoola piporöa utpet yaautök wer niön arim lupöt këlok sak wiap sêpanëën ngarangk kêêkê êën. ¹⁸ Pël êak tiarim Aköp Yesu Kristo utpetetakaan kama yani-waup pim komre kolapta songönte êwat sak kosang sën. Tiarim piin ping wesak yaaut kosang wiakaim wiaap. Yaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pita.]

2

1 Son

Yesu wel wiin wê krismaki 60 pöta ök won sêen Sonök pep epwer ingre mor saö naröaan retêng äa. Son pöp Yesuu ru 12 pöröakaanëp. Pi omnarö Anutuun lup sant yaalmëem karuröenta elmëëpënéak mëäa. Pël mëak omën naröak, “Yang omnarö utpetarö. Pötaan Yesu yang koröpööring newaisën äa,” pël ya pörö kaar ya pöt retêng ä mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rêaut 1:1-4

Ëwaare kaö pöteparë ngönte 1:5-2:29

Anutuu ruuröere Setenë ruurö 3:1-24

Ngön yaapötre kaaröt 4:1-6

Lup sant yaauta ngönte 4:7-21

Kön wi kosang yewesauta ngönte 5:1-21

Wëwëeta ngönte

¹ Ne omën kaö nenten kön tektek nia-maan. Omën kaö pöt wëwëeta ngön këeta pep pöp ngaanëer kutömrë yang won wiaan wakaimaup. Ten piin kat wiak tenim itöök itenak moresring moröak pël äaut yak tekeri wesak arën ök niaim. ² Wëwë këeta pepap tekeri orö rëen itenaut. Yakök wëwë kosangta pepapön war wesak ök ni-aim. Wëwë kosangta pep pöp Pepapring wakaimaupök tenim naë tekeri oröön itenaut. ³ Ten itenak kat wiak pël äakök arënta ök yaniak. Ar kat wiin tiar lup kopëtëmer sak Pepere pim Ruup Yesu Kristooring lup kopëtëmer sak öpenëak ök yeniak. ⁴ Pël äën tiarim naë ërëpre sawi kësang pan oröak wiaapna yak ngön epët retêng ä yaningk.

Tiar ëwaatak öpa

⁵ Yesuu naëaan ten epël kat wiak ök yeniak. Anutu pi ëwa pepap yak pim naë ëwa pëenë wia. Koö nent pim naë wi naön. Won pan. ⁶ Tiar koutak wë Anuturing lup yal menak wë pël apena pöt kaar apenaat. Pël äak ngön këëteta yok pangk wak naön ëëpenaat. ⁷ Anutu pi ëwaatak wë. Pötaanök tiarta ëwaatak wë pöt lup kopëtëmer sak wëen pim Ruup, Yesu Kristo, pim iitak tiarim utpetat kërë nuulaan kölam tëak wë. ⁸ Tiar tiarimtën saun wonörö pël yak pöt tiarimtë lupöt morök yaalmë. Pël äën ngön këët tiarim lupötë wi naön yaë. ⁹ Anutu pim ngön äa pöt kërëak wotpil yaniwesau. Pötaanök tiar tiarim saunat war wesak yemoolak pötak pimtök tiarim utpetatë songönte ent ä nuulëak kölam yaniwas. ¹⁰ Tiar tiarimtën utpet nent naën yaaurö pël yamëem pöt Anutuu ngön niia pöt wa kaar weseim wë piin kaar yaaup pël yemak. Pël äën pim ngönte tiarim lupötë wi naön yaë.

*Anutuu ngönte ngaarëk yeweem pim naë**öpa*

¹ O nem ruurö, ar saunaring önganëak ngön epët retêng ä yaningk. Ën arim naë namp utpetat yaë pöp tiarim kaamököp, Yesu Kristo, wotpilëp, Pepapë naë tiarimëen ke urak kimang më yaë pöp wë. ² Anutuuk tiarim saunat ent elniipna yak puuk tiarim kangüur wel wiaup. Pöt tiarimënt won, yangerakë omën pourö tiarim saunat waup. ³ Tiar Anutuu ngön kosangta ënëm ëëpena pötak piin ëwat wë pël kön këëkë wiaapenaat. ⁴ Ën omën namp pi, “Ne Anutuun ëwatëp,” pël aimeë pim ngönte ngaar naön öpena pöpön, “Pi kaar omnamp, ngön këët pim lupmeri wonöp,” pël apenaat. ⁵ Namp pi Anutuu ngönta ënëm ëëpna pöp pi Anutuun lup sant kërë elmëëpnaap. Tiar Anutuu naë rë olëak wë pël kön këëkë wiipena pöt epël ëëpenaat. ⁶ Namp pi, “Ne Anutuu naë rë olëak wë,” pël apna pöp pi Yesuu wëaul wëen pangk ëëpnaap.

Ngöntre kar rëak ëwaatak öpa

⁷ Nemorö, nem ngön retêng ä yaningk epët ngölöpët won, arim ngönën ngës rëak kat wiaurek rë nuulaut. Ngön ngaan kat wieima tapët kaalak ök yeniak. ⁸ Pël äak retêng yëë epët ngön kosang ngölöp nent pël yaë. Ngön kosang ngaan wia pipët peene Yesuu naëre arim naë poutepar kërë yaëen ityaangk. Pël yaëen kout won yesën ëwa këët oröak wia. Pötaanök songön pouteparëenök ngön kosang ngaan wiaut peene retêng yëë epët ngön kosang ngölöp nent pël yaë. ⁹ Omën namp pi pimtën, “Ne ëwaatak wë,” pël aimeë pim karipön kööre tok yaalmë pipop pi om koutak wë. ¹⁰ Ën namp pim karip lup sant yaalmë pipop pi ëwaatak wë. Pötaanök omën nentak elmëen nengenti-ipan. ¹¹ Pël äaap omën pim karipön kön utpet yemowi pipop pi koutak wë. Pötaanök koö pötak pim itöörar ngep elmëen pim sëpnaalën itnaangkën yaë.

¹² Nem ruurö, Kristoën yak Anutuuk arim saunat ent ä nuulëaurö. Pötaanök ngön epët retêng ä yaningk. ¹³ Pëparö, ar Omën ngaan kutömrë yang won wiaan wakaima pöp, Anutuu Ruup piin ëwat wë. Pötaanök ne ngön epët retêng ä yaningk. Ën ulwasörö, ar Seten il mowesaurö. Pötaanök ngön epët retêng ä yaningk. ¹⁴ Ruurö, ar Pepen ëwat wë. Pötaanök ne pep epwer retêng ä yaningk. Pëparö, ar Omën ngaan wakaima pöpön ëwat wë. Pötaanök epwer retêng ä yaningk. Ën ulwasörö, ar Anutuu ngönte arim lupötë wiaan weëre kosang äak Seten il wesaurö. Pötaanök retêng ä yaningk.

Tiar yangaakë omnantëël lupre könöt wiak öngan

¹⁵ Ar yangaakë omnantëel arim lupre kōnōt wiak ōnganok. Namp pi pim lupmer yangaakë omnantëel rē olēak wē pipop pi tiarim Pepapōn lup sant naalmēen yaē. ¹⁶ Yang omnarōa yaautōn tiar ēwat wē. Yangaakēlaan omnant korōpōōkē kentre kaur yaautre itōōk itenak kent yaautre pitēm omnant wieēautēen wak isak yaaō pipot Anutuū naēaan wonōt. Pipot yangaakēlaanōt. ¹⁷ Yang epēre omnarōa omēn kentre kaur yaaō pōt seim sē won sēpnaat. Ēn Anutuū ngōntē kat wiak ngaarēk ōpna pōp pi om wakaim ōpnaap.

Kristoēn kōōre tokōrō orōak wē

¹⁸ Nem ruurō, akun kaōet temanōm yes. Ar ngaan Kristoēn Ngaap orōōpnaat pēl aan kat wiaurō. Peene pim ngaarō selap orōak wē. Pōtaanōk tiar, “Akun kaōet temanōm yes,” pēl yewas. ¹⁹ Nga pōrō tiar sēp niwesaut. Pēl ēaap pit pōrō tiarimōrō won. Tiarimōrōak ēanēen tiarring wēan tapōn. Pit tiar sēp niwesa. Pōtaanōk, “Pit maimarō yak tiar sēp niwesaut,” pēl yewas. ²⁰ Ar pōt Ngēēngk Pulō waurō. Pōtaanōk ēwattaring wēaurō. ²¹ Ar ngōn kēēt kōpēl wē pēl weseē ne pep epwer retēng ē naningkēn. Won. Ar ngōn kēēt kat wiak kaar epot ngōn kēēta naēaan wonōt pēl yewesaurō. Pōtaanōk retēng ē yaningk. ²² Talēp kaar omnamp? Omēn namp pi Yesuun pi Kristo, Anutuū Yaō Mēēaup won pēl yema pōp pi kaar omnamp. Omēn pōp pi Pepapre Ruup kasēng menak Kristoon kōōre tok yaalmē pōp Kristoēn Ngaap. ²³ Omēn namp pi Yesu kasēng yemangk pōp Anututa kasēng yemangk. Ēn namp Ruupōn ping wesak yema pipop Pepapta yeō. ²⁴ Ngaanēer ngōnēn ngōn ōk niaim pōt olanganok. Wak ōn. Pēl ēēnē pōtak Pepapre Ruup arring wēēn ōnēēt. ²⁵ Pēl ēēn Kristoē wēwē kosang tiar nimpēnēak niia pōtak ōnēēt.

Ngēēngk Pulōōk ngōn kēēten ōk niaim wē

²⁶ Lup wa irikor elniipēnēak yaē pōrōaan kasiinōk ngōn epēt retēng ē yaningk. ²⁷ Ar pōt, Kristoē naēaan Ngēēngk Pulō waurō. Pēl ēēn pi arring wēēn ar omēn nampōk omnant pet elniipēnēak nemaan yaaurō. Pulōōk omēn pout pet yaalni. Pipot kaar won, yaapōt. Pōtaanōk pulōōkē ōk yenia pipēl Yesu taintaē wak ōn.

²⁸ Nem ruurō, ar Kristooring ōn. Pēl ēēn ēnēmak pim tekeri sa rēēpna akun pōtak tiar ēō nasēngan. Pim ēōetak kosang sak tauaapenaat. ²⁹ Ar piin wotpil wē pēl weseē itaangkēn omēn namp wotpil tapēl wēēn pōt Anutuū ruup pēl wasēn.

3

Tiar Anutuū ru sak wē

¹ Kat wieē. Pep pi lup sant maim nal elniak pim ru niwesa. Yaap, tiar Anutuū ruurō. Omēn ngōnēn wonōrō pit Anutuūn kōpēl wē yak tiarēnta kōpēl yaē. ² O nem ngōntōrō, tiar yaap peene Anutuū ru sak wē eporō. Tiarim ēnēm ōpna pōten kōpēl, om epēl kōn yawi. Wē ēnēmak Kristo orō rēēpna pōtakōk piin itenak pim ōk sēpnaat. ³ Pōtaanōk omēn piin kor wēaurō tiar Kristoē kōlam wē pōl lup koore katēp ēak kōlam wakaim ōpnaat.

⁴ Namp pi utpetat yaē pipop Anutuū ngōn kosangēt wa yoola. Ngōn wa yoolēa pōtak saun kēēt. ⁵ Ar ēwat wē. Kristo pōp saun wonōpōk tiarim saunat won nuwasēpēnēak orōaup. ⁶ Omēn Kristooring wē pōp utpetat naēn yaē pipop. Ēn utpetat yaaō pipop pi Yesuun itenak ēwat nasēn wē.

⁷ O nem ruurō, omēn narōak lup irikor elniipēnēak yaan kat mowinganok. Omēn wotpil yaaup pi Yesuū wēaul wotpil wēaup. ⁸ Ngaanēer Setenōk utpetat ngēs rēa. Pēl ēaupōk utpetat ē om seim wē. Pōtaanōk omēn namp utpetat yaē pipop Setenē omnamp. Anutuū Ruup pi pōt, Setenē utpetat yaē pōt wa moolapēnēak orōaup. ⁹ Pōtaanōk namp pi Anutuū ru sak wē pōp pi utpet naēn yaaup. Pōt pi Anutuū naēaan wēwēeta wēere kosang wak wē pōtaanōk. Pi Anutuū ru sak wē yak utpetat naēn yaē. ¹⁰ Anutuū ru sak wē autere Setenē ru sak wē autē kēēt epēl tekeri sēēn itaampenaat. Omēn wotpil naōn yaē pōp pi Anutuū ruup won. Ēn namp pim karurō sant nemowasēn yaē pōpta Anutuū ruup won.

Tiar neneraan lup sant ēēpa

¹¹ Ar ngaanēer neneraan lup sant elmēēpna ngōn epēt kat wieimaurō. ¹² Tiar Keen pim kanōōk sēngan. Pi Setenē ru sak pim nangap mēaup. Pōt tol ēēnak wasnganok. Pim yaaut utpet, ēn nangapē yaaut wotpil ēa. Pōtaanōk mēna. ¹³ Karurō, ar ngōnēn wonōrōak kōōre tok yaalniin yaan sēnganok. ¹⁴ Tiar tiarim karurō lup sant yaalmē pōtak weleta kanō kasēng menak wēwē kosangtakēl el menan pōt ēwat wē. Ēn omēn namp pi pim karipōn lup sant naalmēen yaē pipop weleta kanōōkēl om wē. ¹⁵ Namp pi pim karip kēēpōt mowasēn pōt omēn yamēngkaupē ōkōp. Omēn ke pilēpē naē wēwē kosangēt wi naōnōp pēl yewas. ¹⁶ Tiar lup sant pōta kēēt epēl tekeri wasēn ēwat saut. Kristo pi pim wēwēt kēēpōt wesak tiarimēēn wel wia. Pōtaanōk tiarta tapēl tiarim karurōaan wēwēt kēēpōt wasēpa. ¹⁷ Omēn namp pim urōmat selap wiaanak kom ēak pim kar ngōntōk yaaup nemangkēn yaē pipop pi Anutuūn lup sant naalmēen yaē. ¹⁸ O nem ruurō, tiar lup sant yaaō pōt kēm pēntak anganēp, lup sant

elmëepenëak pöt könöökre moresiarökta mëmpa.

Tiar Anutuu ëöetak kosang tauaapenaat

¹⁹⁻²⁰ Pël yeemak ngön këeta ënëm yeë pël wasëpenaat. Ën tiarim lupötök tiarimtën utpet yeë pël wasën pöt Anutuuk elniin pim ëöetak mayaap öpenaan. Pöt Anutu pi tiarim ök won. Pi tiarim kõnre lupötë kön yawia pöt il niwesaup yak omnant poutön ewat wë. ²¹ O ngöntörö, tiarim lupötök tiarimtën utpet naënëp pël wesak pöt Anutuu ëöetak kosang taupenaat. ²² Pël ëak omnën ke nentere nentaan Anutuun kimang maan nimpnaat. Pöt pim ngön kosangët ngaarëk wak pim kentöökë ënëm yeëan. Pötaanök pël elniipnaat. ²³ Pim ngön kosangët epël wia. Tiar pim Ruup Yesu Kristoon kön wi kosang weseimeë pim ök niia pöl tiarim lupötök neneraan lup sant elmëëpa. ²⁴ Omnën namp Anutuu ngön kosangta ënëm yaë pöp pi Anuturing wëen Anutu piiring wë. Anutuuk Pulö ningkën wë. Pël ëen Pul pöök Anutu tiarring wë pöt pet elniin ewat yes.

4

Ngëengk Pulöore pul kaarö

¹ Nemorö, omnën selap, “Ne Anutu ngön yaaö omnamp,” pël kaar yaaurö yang poutë wë. Pötaanök, “Anutuu, Pulö neering wë,” pël yaauröa ngönöt wa yaap wasnganok. Pit pul pitëm lupötë wë pö ökre was ëak Anutuu naëaanörö ma won pöten itaampun. ² Ar Anutuu Pulö epël tekeri wasën ewat sënëët. Omnën namp pi, “Yesu Kristo pi omnën sak yangerak oröaup,” pël aan pöt ar piin, “Pulö Anutuu naëaan waup,” pël wasënëët. ³ Ën namp, “Yesu omnën sak yangerak oröaup,” pël naën ëen pöt piin, “Pulö Anutuu naëaan naönöp,” pël wasënëët. Pipop Kristoën Ngaapë pul wa tapö waup. Ngaan, “Kristoën Ngaap orööpnaat,” pël niak pöpök oröak wë.

⁴ O nem ruurö, ar Anutuu ru sak wë. Pötaanök pim Pul arring wë epöök Seten omnën ngönën wonöröaring wë pipop il yemowasën yak arökta kaar omnarö il yemowas. ⁵ Kaar omnarö pit yangerakaanörö. Pötaanök yangerakë omnantëël ya. Pël ëen yangerakaan omnën ngönën wonörö pit kat yawi. ⁶ Tiar pöt, Anutu ruu sak wë. Omnën Anutuun ewat wë pöp tiarim ngönöt kat yawi. Ën Anutuu ru sak naön yaaö pöp pi tiarim ngönöt wa yoola pipop. Ke pil piptak Pul ngön këët tekeri yewesa pööre pul kaarkaarö piarpim këët tekeri yesën ityaangk.

Anutu pi lup sant yaauta pepap

⁷ Nemorö, tiar neneraan lup sant ëeim öpa. Lup sant yaaö pöt Anutuu naëaante. Pötaanök omnën namp lup sant yaautaring

wë pöp pi Anutuu ru sak piin ewat wë. ⁸ Anutu pi lup sant pepap. Pötaanök omnën namp pim karuröen lup sant naalmëen yaë pipop pi Anutuun köpël wë. ⁹ Anutu pim Ru kopëtapök tiar wëwë koir nimpnëak wes mëen yangaak oröa. Pötak pim lup sant elnieim wë pöt pet yaalni. ¹⁰ Anutu pim tiarën lup sant elnieim wë pöt epël pet yaalni. Tiar Anutuun lup sant naalmëen ëaut. Puukëer tiarën lup sant elniak pim Ruup wes mëen yangerak oröak tiarim saunat ent elniipnëak wel wia.

¹¹ O nem ngöntörö, Anutuuk tiarën lup sant kësang ke pipël yaalni. Pötaanök tiarta neneraan lup sant tapël ëëpa. ¹² Omnën nampök Anutuun itnaangkën ëaut. Tiar neneraan lup sant yaalmë pötak Anutu pi tiarring wë. Pël ëen tiarim Anutuun lup sant yaalmë pöt kaö sëpnaat.

¹³ Pi pimtë Pulö tiar ninaup. Pötaanök, “Tiar piiring wëen pi tiarring wë,” pël këëkë kön yawi. ¹⁴ Pep pi pim Ruup tiar yangerakë omnën pourö utpetetakaan kama niöpënëak wes mëa. Pël ëaup ya pöt yamëngkën ten itenaut yakök war wesak ök yeniak. ¹⁵ Pötaanök omnën namp Yesuun, “Pi Anutuu Ruup,” pël ya pipop pi Anuturing wëen Anutu piiring wë. ¹⁶ Anutu pim lup sant kësangët tiarimëen elnia pöten kön wiak kön wi kosang yewas.

Anutu pi lup sant yaauta pepap. Pötaanök omnën namp lup santtaring wë pipop pi Anuturing wëen Anutu piiring wë. ¹⁷ Tiarim Anutuun lup sant yaalmëaut epël ëëpenëak kaö yes. Pi tiar omnën pourö akun kaöaöök ngön yaatak niulëen kas naën ëëpenëak kent yaë. Tiar Kristo pim wë pöl yangaak eprek wë. Pötaanök Anutuu ëöetak kosang sak taupenaat. ¹⁸ Tiar nampön lup sant yaalmëem pöt piin kas naalmëen yeë. Pötaanök lup sant yaaö pöt kaö sak kas yaaut rokot ë yoola. Kas yaaö pöta songönte epët. Omnën namp pi utpetatë kangut öpënëak ewat wë pöl kas yaaup. Pötaanök omnën pim utpetatë kangutön kas yaaö pipop pim Anutuun lup sant yaaut oröak kaö nasën wieëa pël ape-naat.

¹⁹ Anutuuk wet réak tiar lup sant elnieëa. Pötaanök tiar lup sant pötaring wë. ²⁰ Ën omnën namp pi, “Ne Anutuun lup sant yaalmëaup,” pël yeemak pim karipön kaaö yaalmë pipop kaar omnamp. Pim karipön itnëak lup sant naalmëen yaë pipop pi Anutu ëlëëpöpon lup sant naalmëen yaë. ²¹ Yesu pim ngön kosangët epël wia. Omnën Anutuun lup sant yaalmëa pöp pim karipönta lup sant elmëëp.

5

Yangerakë omnant il yemowas pöta songönte Anutuun kön wi kosang yewas epët

¹ Omèn Yesuun pi Kristo Anutuu Yaõ Mëëaup põt yaap wesak wë piporõ pit Anutuu ru sak wë. Pël ëak pit Pepapõn lup sant yaalmëem pim ruurõenta yaalmë. ² Tiar Anutuun lup sant elmëak pim ngõn kosangta ënëm yeemakëer Anutuu ruurõen lup sant yaalmë pël kõn wiipenaat. ³ Põt tiar Anutuu ngõn kosangta ënëm yaalmë põt piin lup sant yaalmë. Pim ngõn kosangta ënëm yaaõ põt kõnõm wonte. ⁴ Anutuu ru sak wëaurõ pit kosang sak yangerakë omnant ent ë yemoola. Tiarim pël yeë põta songõnte Anutuun kõn wi kosang yewas epët. ⁵ Talëpök yangerakë omnant ent ë moolapën? Omèn namp Yesuun Anutuu Ruup pël kõn wi kosang yewas pipopök ent ë yemoola.

Anutuuk Yesuu ngõnte war wesak niiaut

⁶ Yesu Kristo pi omèn nampök i yaaparing momëën këra yetaprak pim omèn iit il olapënëak orõa. I yaaparing pëen momëëpënëak won, omèn iiteta il olapënëak orõa. Pulõ pi ngõn këeta pepap. Põtaanök pi Yesu Kristoë ngõnte war wesak ök niaim wë. ⁷ Omèn nentepar nent epteparök Yesuu ngõnte war wesak ya. ⁸ Pulõöre i yaapëtere omèn iitere pël ëak pit omèn nentepar nent pipotök pitëm ngõnte kopëtet. ⁹ Tiar omnarõak ngõn ök aan kat wi yeëp. Anutu pim ngõn ya epotök omnarõaat il yemowas. Anutuu ngõn põtök pim Ruupõn ök niaim wë. ¹⁰ Namp Anutuu Ruupõn kõn wi kosang yewas pipop Anutuuk pim lupmerën ök yema põtenta kat wiak kosang yewas. Ën namp Anutuun kõn wi kosang newasën yaë pipop pi Anutu pim Ruupëen ngõn këet ök niia põtenta kõn wi kosang newasën yaë. Omèn namp ke pipëlëpök Anutuun kaar omnamp pël ya. ¹¹ Wëwë kosangta ngõn këet Anutu pim ök yenia epët. Pi wëwë kosangët ninaut. Ën wëwë kosangta pep pöp pim Ruup. ¹² Omèn Ruupë naë rë olëak wë pipop pi wëwëetak wë. Ën namp Anutuu Ruupë naë rë olëak naõn yaë pipop pi wëwëetak naõn yaë.

Tiar wëwë kosangtak wë põten kõn wiipa

¹³ Ar Anutuu Ruupõn kõn wi kosang yewas pörõak wëwë kosangtak wë põten ëwat sënëak ngõn epët retëng ë yaningk. ¹⁴ Tiar epët ëwat wë põtaan Anutuu ëëetak kas naëngan. Tiar pim kentõökë ënëm yeemak omèn nentaan kimang mepena põt pi tiarim kimangõt kat wiipnaat. ¹⁵ Pi tiarim kimangõt kat yawiaup põt ëwat wë. Põtaanök omèn nentaan kimang mëëaut yaningk põtenta ëwat wë. ¹⁶ Omèn namp pi itaangkën pim karip utpet kot Anutuu es parëaõök wes namëëpanë sal nent yaëen põt pi Anutuun pim karipëen kimang maan wëwë kosangta kanõök wa moulmëëpnaat.

Omèn utpet kot Anutuu es parëaõök wes namëëpanë salte yaë pipopõn yenia. Utpet ke nentere nent omnarõ es parëaõökël wes yamëaut wia põtëël kimang manëak neni-aan. ¹⁷ Omnant utpet yeë epot saunaring pëenëët. Pël ëaap saun nant es parëaõökël nasënganëët.

¹⁸ Tiar epël ëwat wë. Anutuu ru sak wëaup pi utpetat naën yaaup. Anutuu Ruupök ngarangk yaalmëen Setenök pi namõõpan.

¹⁹ Tiar epël ëwat wë. Tiar Anutuu ru sak wëen ngõnën wonörõ pit Setenë iri wë.

²⁰ Tiar epël ëwat wë. Anutuu Ruup puuk irëak tiar Anutu këëpõn ëwat sëpenëak kõn nina. Pël ëen tiar Anutu këëpre Ruup Yesu Kristo piaripring wë. Pi Anutu këëp, wëwë kosangta pepap. ²¹ O nem ruurõ, ar omp ak kaarkaarõrõ kasëng meneë.

[Yok pi tapët.

Ne arim pepap, Son.]

2 Son

Yesu wel wiak kutömweri sêen wê kris-
maki 60 pöta ök won sêen Sonök pep epwer
kak nerek ingre mor sauröaan retëng ëa.
Narök kön wiin pi öng nampëen retëng ëa.
Ën narö selap kön wiin ingre mor sauröaan
pël ëa. Sonök pit neneren lup sant elmëere
kaar omnaröa ngönötëen ngarangk ë pël
ëëpënëak mëea.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1-3

Lup sant yaauta ngönte 4-6

Ngönën kaarötëen pepanöm ngönte 7-11

Ngön mëët 12-13

¹ O ingre mor sa, Anutu pimtëen wesaurö,
ne ngönënë wotöök nampök arimëen pep
epwer retëng ë yaningk. Ne yaap pan arën
lup sant yaalni. Pöt nemënt won. Ngön
këët kat yawiaurö pitta ten pourö lup sant
yaalni. ² Ngön kë tiarim naë wia epët om
wiakaim wiaapnaat. Pötaanök arën lup sant
yaalni.

³ Tiar ngön këetere lup santtaring wëen
Anutu Pepere Ruup, Yesu Kristo, piarpim
komre kolapre yakömre mayaap pöt tiarim
naë wiaap.

Tiar lup sant yaautaring öpa

⁴ Arim naëaan narö Pepa ngön këët tiarën
ök niaö pöt kat wiak ënëm yaë pël aan kat
wiak ya kë saut. ⁵ Ingre mor saurö, kaalak
ök yenia. Tiar neneraan lup sant ëëpa.
Ngön kosang epët ngölöpët won, ngaanëer
kat wieimaut. ⁶ Lup sant yeë pötak Anutuu
ngön kosangta ënëm yeë. Tiar ngaanëer
ngön kosangtak lup sant ëëpena epët kat
wiaut. ⁷ Kaar omnarö selap pan orök yang
poutë wë. Pit Yesu Kristoon, “Pi omën sak
naaröönöp,” pël yaaurö. Pötaanök nampök
ngön ke pëlte yaan pöt pi kaar omnamp,
Kristoën Ngaap, pël wasëpenaat. ⁸ Ngarangk
këëkë ëën. Pël yaëen arim ya yamëngk pöta
këët, nent kö nasëpan, pout önëët. ⁹ Omën
namp pi Kristoë ngönte taintaë wak naön
ilap riak ngön maimetaring irikor yaë pipop
Anutu piiring naön yaë. Ën namp Kristoë
ngönte taintaë wak wë pipop Pepapre Ruup
pouwaar piiring wë. ¹⁰ Pötaanök namp pi
arim naë wais orök Yesuu ngönte won,
maim nent ök yeniaan pöt omën pöp koirak
arim kaatë sé ulmëak yoöre ërëp manganok.
¹¹ Omën namp kaar omën pöpön yoöre ërëp
mëak ompyaö yaalmë pipop pi omën pöpë
ya utpet pöt kaamök yaaup.

Ngön mëët

¹² Ne arën ngön kësang ök niamaatak
pepatë retëng ëëmaaten kaaö. Nem kentöök
naë wais arring ngöngön ëak ërëpsawi kaö
ëëpenaaten kent yaë.

¹³ Ingre mor sak nem naë wëen Anutuuk
pimëen yaö wesaö eporö, pit niin yowe
yenia.

[Yok pi tapët.

Ne arim pepap, Son.]

3 Son

Yesu wel wiak kutömweri sêen wê kris-maki 60 pöta ök won sêen Sonök pep kot epwer omên namp yapinte Kaias pimêên retêng ë mena. Pep epwer pöt Kaiasên yaya mëak Taiotrepisê utpet ëautaan pepanôm mëä.

Pöt epël wia.

Ngôn ngês rêaut 1-4

Kaiasê ngönte 5-8

Taiotrepisre Temitrias pöaarê ngönte 9-12

Ngôn mëët 13-15

¹ O Kaias nemop, ne ngönênê wotöök nampök pep epwer nimêên retêng ë yangk. Ne niin lup sant yaalni.

² Nemop, ne nimêên Anutuun kimang yemak. Ni könre lup ompyaö wêên pi tapël omnant nim yaên pipot ompyaö sëere nimëntta këlangönre yauman won ömëeten kent yaalnê. ³ Kar naröak nim naëaan wais ni ngön këeta ênêm yaên pël neeaut. Pël êên ne kat wiak êrêpêrêp kêsang äaut. Yaap, nim ngön këeta ênêm yaên pöten ne êwat wê. ⁴ Nem ruurö pit ngön këeta ênêm yaêên pöt ne ya kë yes. Omên muntatêên ya kë yesa pötak il newaspan.

Kaias pi ya ompyaö mëneima

⁵ Nemop, ni ingre mor saurö ompyaö yaalmëan pöt, nimtê naëaanörö pëên won, kamaatëaanöröeta yaalmëan pöt ompyaö.

⁶ Omên pöröak nim pitëmêên lup sant elmëauten ten ingre moröröen ök niaan kat wiaut. Pötaanök ni Anutuun kön wieë karurö kan kourakêên kaamök elmëak wes mëëmê pöt ompyaö. ⁷ Pit Yesu pim yaat mëmpö yesem ngönên këpëlöröa naëaan sum naön yaaurö. ⁸ Omên ke pilörö pitring top êak ya mëmpnaan kaamök elmëêpa. Pël êên ngön këët ulöl sêpnaan.

Taiotrepis pi utpet yaaup ên Temitrias pi ompyaö yaaup

⁹ Ne ar ingre moröröaan ngön nent retêng äaut. Pël äautak Taiotrepis pi arim wotöök öpênêak yaaupök nem ngönte kat nawiin yaê. ¹⁰ Pötaanök ne arim naê wais oröak pim wêwëeta ngönte amaata. Pi nemêên ngön ke nampöt paspas yaaup. Pël êak pöt pëên won. Pimëntta ingre mor sa narö ka nantëaan waisên pim kaatak wa naulmêên yaaup. Pël êên omnaröak pitëm kaatê wa ulmêên pöt nga mëak omên pël ëa pörö ingre moröröa naëaan waö ë yamëaup.

¹¹ O nemop, ni omnarö utpetat yaêên ênêm elmëengan. Ni omên ompyaut wël êak ëëm. Omên ompyaö yaê pipop Anutuu omnamp. Utpetat yaê pipop Anutuun kön nawiin yaê. ¹² Omnaröak Temitrias piin ping wesak ya. Pi ngön këeta ênêm yaêên

wêwë ompyaö pöt tekeri yes. Pël êên nookta piin ping wesak yak. Ar neen êwat wê. Nem ngön epêt yaaupêt.

Ngön mëët

¹³ Ne niin ngön kêsang ök nimaataak pëpatê retêng ëëmaaten kaaö. ¹⁴ Nem kentöök teëntom pan naê wais niiring ngönngön apëaaten kent yaê.

¹⁵ Ni mayaaptaring öm. Omên ngöntre karëporöak yowe yenia. Ên nuuk nem yoöre êrêp epêt ngöntre karuröen mam.

[Yok pi tapêt.

Ne nim pepap, Son.]

Yut

Yesu wel wiak kutömweri sêen wê kris-maki 50 pöta ök won sêen Yut, Yesure Sems piarpim nangapök ingre mor saurö kosang sak ngönën omèn kaaröröa ngönötêen ngarangk eëpênëak pep epwer retêng ë mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rêaut 1-2

Ngönën kaar yaauröa ngönte 3-16

Kön wi kosang yewesauta ngönte 17-23

Yaya mepena ngönte 24-25

¹ O Anutuu ru sênëak yaö niiaurö, ne Yut, Yesu Kristoë inêen ruup, Sems pim nangap, nook pep epwer retêng ë yaningk. Tiarim Pepap Anutuuk lup sant elnieim wêen Yesu Kristook ngarangk yaalniin ompyaö wê.

² Anutu pim ya ngësre mayaapre lup sant pöt ningkên arim naë ulöl sak wiaap.

Omèn ngönênêen kööre tok yaauröa ngönte

³ Kar panëerö, Anutuuk tiar utpetetakaan kama nuweim öpna pöta ngönte wet rêak arimêen retêng eëmëak kön wiaut. Pël äaupök peene pöt ar kosang wesak ngönën arim wak wê pöt ngarangk ëak omèn ngön pöt kööre tok yaalmëauröa ngön kaaröt ke ur olanë yak retêng eëmëak kön yawi. Ngönën pöt Anutuuk ngaan pim omnarö mangkên arim naë oröön wak wê pipët. ⁴ Nem peene ngön epët retêng yeë pöta songönte epël. Omèn Anutuu ngön wa yoolëa pörö pitëm utpet yaaut ëlëëp wiak ingre morörö arim öngpök ilëak arim könöt irikor elnieim wê. Anutuuk tiar komre kolap elniak utpetat kërë yoola ngön yaap pöt irikor ëak epël yeniaurö. “Anutuu pël yaalnaö pötaan ar yok pangk öngre omp nga eëneët. Pël yaëen kaalak ompyaö niwasëpnaat,” pël yenii. Pit ngön kaar pöt yeniem Aköp Yesu Kristo tiarim Kaöap kasëng yemangkaurö. Omèn pörö Anutuuk ngaanëer utpetatë kangut kësang pan mampênëak mëëa.

⁵ Nem peene niama epët ar ëwat sak kat wi pet irauröen kaalak ngölöp wes niamaan yeë. Ngaanëer Israël omnarö Isëp yangerak këlängön kat wieim wêen Anutuuk ent ë moulmëak yang munterekë mësak sa. Pël eën enëmëak narö piin kön wi kosang newasën yaëen pörö mên wel mowia. ⁶ Èn enselöröenta kön wieë. Pit narö Anutu pim ya mëmpênëak yaö elmëa pöt mëneim naön pitëm wëaurek sëp wë-saurö. Pël eën Anutuuk pit sasa wii par ëak koutak moulmëen akun kaöaöök ngön yaatak moulmëak kangut mampnaataan kor wê. ⁷ Sotomre Komora ka kepön kësang pöörarre munt kot naë wieëa pötë ëa pötenta

kön wieë. Omèn pörök wëaö pöröeta enselöröa utpet ëa pöl eima. Pörö pit öngre omp nga yeem ompöröak omp karuröaring utpet ke tapöpöt ëeima. Pël eënak Anutuuk es kosangwesi wes mëen sasa kotak won sa. Pöten tiar itenak, “Utpet eëpena pöt, Anutuuk kangiiir tapël elniipnaat,” pël wasëët.

⁸ Pël eëpenaatak omèn arim naë ëlëëp ilëak wê piporö utpet ke tapël yaaurö. Pitëm wangar nentere nent mena pötëël utak mëak omnaröaring utpet yeem pitëmte wëwëat utpet wesak omèn wa ngangaëët yaaurö. Pël yeem Aköp ngep elmëak kutömweri ëwaatak wëauröen utpet wesak yamëëaurö. ⁹ Enselöröa wotöököp, Maikel, ngaan Setenring Mosesë sokuraan nampnampön ngön kosang yamëem Setenën utpet wesak nemaan om epël mëëa. “Aköpök kangiiir nga niapnaat,” pël mëëa. ¹⁰ Pël äautak omèn arim öngpök ilëak wê piporö omnantë songönöt köpël wëak köntak utpet wesak yamëëaurö. Pël yeem pitëm omnant yaaut pol rerauröa köntak yaë pöl yaëen pitëmte yaautök utpet yemowas. ¹¹ Yakömpe. Pit tol eëpën? Pit omèn ngaan wakaima eporöa ökörö. Keen pim utpet ëa kan tapöök yes. Pelam pi monat öpênëak omnaröen utpetat eëpênëak mëëa pöl yaë. Èn Kora pimtën wak isak ëak Mosesë ngönte wa olaan Anutuuk mên wel wia pöl elmëëpnaarö.

¹² Omèn piporö wais orök kaömpre animautön kent eën öö köpël arim lup kopëtemer sênëak wa rongan yaaut utpet yewesaurö. Pitëm omnant yaaut mos ëak omnarö kaamök naalmëen yaë. Pötaanök kepilöt kentöök ilal yamëen kopi nepelën yaë pöta ökörö. Èn nent, kera nant ulöp akunatë nautön yaëen omnaröak songönöt kama ti olaan umön rë yes pötë ökörö. ¹³ I maatë möön këkoot yaarö pöl pit utpet yaëen pitëkaan öö yaaut yaaröön ityaangk. Èn nent, pit ari nantë mop teköök wa wasëpênëak moulmëautök uröt sëp wesak köntak unak wireim wê pötë ökörö. Ke pil yaaurö Anutuuk kaare yang köö utpet panë olëauren yaö elmëen pörök wakaim öpnaarö.

Utpet yaaurö kangut öpnaat

¹⁴ Omèn utpet ke pëlörö Atam pim kurmentëkaan orö yewaisem wais Inok pi 7 pöpök tektek ngönöt pitëmëen epël ëa. “Kat wieë. Aköpring pim ensel ngëngkörö kësang pan waisëpnaan yaë. ¹⁵ Pël ëak omèn pourö ngön yaatak niulëak kom elniak omèn pi kasëng menaurö pitëm wa utpet mëneimautre piin utpet wesak maimautaan kangut mampnaat.” ¹⁶ Omèn arring irikor ëak wê puorö pit kaaö ngön aöre omèn nant pitëm naë yaaröön lup mëmpö pël yeem pitëmte kentre kauratë ënëm yaaöre

pitëmtën wak isak ëak omën karuröa omnant öpnaataan wiap sësë mëak wa ëpre wer yaaurö.

Wa korkor ngönte

¹⁷ Nem kar panëerö, ar tiarim Aköp Yesu Kristoë ngön yaaö omnaröa omnant orööpnaatë ngön ök niaima pötön kön wieim ön. ¹⁸ Pöt pit epël ök niaimaut. “Ënëmak, akun kaöaö temanöm yesën omën narö oröak Anutuu ngönten ökre was ëak piin kön nawiin pitëmtë kentre kauratë ënëm ëëpnaat.” ¹⁹ Omën ke pilörö pitök ingre morörö ar komkap yaalni. Pit yangerakë omnantëen kön wieimeë Anutuu Pulö naön, won wë.

²⁰ Nemorö, ar pöt epël ëën. Anutuu ngön arim kön wi kosang yewesa pöt kön wieë arim lupöt kosang wesak Ngëëngk Pulöökë weëre kosangtak piin ök maim ön. ²¹ Anutuuk ar lup sant yaalni pötaan lup sant pöt önëëtaan pim naë ön. Pël ëëë tiarim Aköp Yesu Kristoë yaköm elniak wëwë kosangët nimpna pöten kor eim ön. ²² Omën Kristoë ngönta songönten ëngk ma e yewesauröen yaköm elmëën. ²³ Ën omën narö es parëaöökë kanöök yesën pöt es kotpanëën kaamök elmëak kama moön. Ën narö pitëm koröpöökë kentre kauratë ënëm ëak utpet yaëën yaköm elmëak tapël kaamök elmëën. Pël yeem pitëm utpet yaautök utpet niwasën arta tapël ëënganëën ngarangk ëak utpet pötön kas ëën.

Anutuun yaya mepenaata ngönte

²⁴ Anutu pi weëre kosangringëpök ngarangk elniaan wiap sak utpet naëngan. Ëwa pepap pimtok kaamök elniaan pim ëöetak saun won, ërëpsawiarëng önëët. ²⁵ Anutu pöp pimënt wëaö tapöpök tiarim Aköp Yesu Kristoë ompyautaan utpetakaan kama yanuwaup. Pötaanök pim yapinte wak isak mepa. Pimtokëër tiarim kësang mowasën wotöök sak wë, pim weëre kosangö om wiaap. Pimënt tapöpök ngaanëër wakaimaupök, peene wë, om wakaim öpnaap. Yaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Yut.]

Ēnēma Ngōnte

Yesu wel wiak kutōmweri sēen wē kris-
maki 60 ma 65 pōta ōk won sēen Sonōk ingre
mor saurōaan retēng ēa. Ingre mor saō porōa
Yesu Kristo pi Akōp pēl wesa pōtaan kēlangōn
kat yawiem Sonōk kosang sak ōpēnēak kent
ēa. Son pi kus nent yapinte Patmos pōtak
wii kaatak wēen Anutuuk wangarōtē ye-
mangk pōl elmēak omēn ēnēm orōōpnaatōn
pet elmēa. Wangar pōtē kēlangōn kēsang
yaarōōn Yesuuk Setenre kōōre tok muntarō
il mowesak piin kon wi kosang yewesaurō
kutōmre yang ngolōpōtē ōpenēak pet elmēen
ōk niia.

Pōt epēl wia.

Ngōn ngēs rēaut 1:1-20

Ingre mor saō ka 7 pōtēerōaan retēng ēa
2:1-3:22

Pepewer pesōm ēak wii 7 tēauta ngōnte
4:1-8:1

Kuup 7 pōtē ngōnte 8:2-11:19

Kamal kēsangēpre animaō nga ngaawaarē
ngōnte 12:1-13:18

Wangar ke nentere nent mena 14:1-15:8
Anutuu omnarōaan ya sangēn 7 pōtōn
itena 16:1-21

Papilon kaō utpet wasēn Seten kēlangōn
kat wia 17:1-20:10

Ngōn ya kēsangēt orōōpnaat 20:11-15

Kutōmre yang ngolōpōtre Yerusalem
ngolōpō 21:1-22:5

Ngōn mēēt 22:6-21

¹Ngōn epēt ngaanēr elēep wiakaimautak
Yesu Kristook tekeri wes wia. Ngōn epēt
Anutuuk Yesuun pim inēen ruurōen om-
nant akun wali nasēn wiaan orōōpna pōtōn
tekeri wasēpēnēak pet elmēa. Pēl ēen pim
ensel namp wes mēen ne Son pim inēen
ruupōn ōk neeaut. ²Ne Sonōk omēn pōtōn
itenak Anutuu ngōn ōk neeaōre Yesu Kristoē
omnant tekeri wes nenaō pōtenta poutōn ōk
yeniak.

³Omēn namp ngōn kē orōōpna epēt
ngōnēnē wa toptak sangk kelēpna pōp
ērēpērēp ēēpnaap. Ēn namp ngōn pep epweri
retēng yeē epēt sangk yekelēn kat wiak
ngaarēk ōpna pōpta ērēpērēp ēēpnaap. Ngōn
pōta kēēt orōōpna akunet temanōm yes
pōtaanōk.

*Sonōk ingre mor saō ka 7 pōtē wēaurōaan
pep retēng ēa*

⁴Ne Son nook ngōn epēt ingre mor saō
Asia yangarak ka 7 pōtē wēaurō arimēen
retēng ē yaningk. Anutu ngaan panēr
wakaimaup peeneeta wē wakaim ōpnaap
piire Ngēēngk Pul Anutuu itōok ur pim
wel aisēak ngarangk yaalni pōta naē wēāo
pōok komre kolapre mayaap pōt ningkēn

arim naē wiaap. ⁵Ēn Yesu Kristo puukta
komre kolapre mayaap pōt ningkēn arim
naē wiaap. Pi wotpil wesak Anutuu ngōnte
tekeri wes yaningkaupōk wet rēak wele-
takaan wal ēak yang omp akōrōa kaō sak wē.

Pi tapōpōk tiarimēen lup sant elniak
tiarim kangiir wel wia pōtak utpetatē
ōngpōkaan ent ē nuulēa. ⁶Pēl ēak puuk
niaan piiring kaō sak ngarangk eim kiri ar
yaaurōa ōk Anutu pim Pepapē inēen sak
omnarōaan kimang yamēēaurō. Tiar pourō
Yesu Kristo pim yapinte wak ngaarēk isak
yemaan ngarangk elnieim ōp. Yaap.

⁷Kat wieē. Yesu pi kutōm kepilōtring
wais orōōn omēn pourō itaampenaat, omēn
pim wel wiipēnēak elmēa pōrōaring. Pēl ēak
yangerakē omēn pourō piin itenak pitēm
utpet elmēautaan kangut mampnaaten ya
ngēs ēen ing kaō apnaat. Yaap pan.

⁸Akōp Anutu weēre kosang pepap, ngaan
wakaimaup peeneeta wē wakaim ōpnaap, pi
epēl ya. “Ne tapōp wot rēaupōk kaalak ēnēm
remaap.”

Son pi Kristoon itena

⁹Ne Son, arim karip, tiar Yesuring yal
menak wēen Anutuuk wa ngaōok nimēen
kēlangōn kat wiewēē kosang sak wē. Nem
Anutuu ngōnte ōk neeaōre Yesu Kristoē
omnant tekeri wes nenaūton ōk yaautaan
kōōre tokōrōak Patmos kustak neulēaut.
¹⁰Pēl ēen Sante, Akōpē akun pōtak Anutuu
Ngēēngk Pulō pim weēre kosangōok nem
naē orōōn ne kat wiin nem kasngaēlaan
kuup nga ngōn naōōkē ya pōl ngōn ēak
¹¹epēl ya. “Omnant nim itaampē epot
pout pepeweri retēng ēak ka 7, Epesasre
Simenaare Pekamaria Tiatiraare Satisre
Pilatepiaare ēn Leotisia ka potē ingre mor
saurōaan wes momēēm.”

¹²Pēl yaan ne talēpōk nem kasngaēlaan
ngōnaak yenēa pōten itaampa yak kaip ti
itaangkēn es rampe koolōtōk ket ēa 7 ēak
wieēa. ¹³Pēl ēen ne itaangkēn namp es
rampe pōtē tekarak wēa. Pōp omnampē ōk
sak ulpēen wali el wesak sē ingesiarē il
menaō namp mēak yepat koolōtōk ket ēa
naō pim riperek rēēwarōk ēak wēa. ¹⁴Pim
kepōn epōt kōlam panēēp, int awang ēpre
urōam lup kōlamōtē ōk. Ēn itōōrar pōt es
wēlēngōōkē ōk panēōōrar, omnant omnarōa
lupōtē wiewēautōn ityaangkaup. ¹⁵Ēn pim
ing pōwesiarata aini ke nal nent yapinte paras
pēl yema pōt es kēsangwesi ar ēak ompyaō
wasēn simpelang yera pōta ōk yeēa. Ēn pim
kēm ngōn pōmpel iitē nga yaurem kuk ya pōl
yeēa. ¹⁶Pim mor yaapkēwesi ari 7 ēak wali
weēa. Ōp newerta nalaan nal nga panēēwer
pim kēmtakaan orōak irēēēa. Ēn pim kēere
wot kante kētēpē nga panē yema pōl ēēēa.

¹⁷Ne piin itenak yaan sak imēn kōn sak
kawi ngentiak sē pim ingesiarē naē ilēaut.

Pël ěenak pim mor yaapkĕewes nem rangk nowiak epĕl yenĕa. "Ni kas ěengan. Ne wot rĕaupĕk kaalak ěnĕm remaap. ¹⁸ Kat wi. Ne wĕwĕ pepapĕk wel wiak wal ěaup, peene om ĕp wĕ wakaim ōmaap. Pĕl ěĕĕ welere wel kakĕ kaŕ sak wĕ. Pŕtaanĕk nook kan pŕwer tĕak omnarŕ wal ě moulmĕĕmĕak pŕt pangk pĕl ěĕmaap. ¹⁹ Pŕtaanĕk nim omĕn ityaangkĕn epot retĕng ěĕm. Omnant peene epotre ěnĕmak orŕŕpna pout pĕl ěĕm. ²⁰ Nim itaangkĕn ari 7 ěak nem mor yaapkĕewesi wak wĕan pŕtre ěn es rampe 7 ěak wiewĕa pŕt ngŕn kepŕn nent. Pŕta songŕnte epĕt. Ari 7 pipŕt ingre mor saŕ ka 7 pŕtĕ wĕ pŕŕa ngarangkŕrŕen ya. ěn es rampe koolŕtŕk ket ěa 7 pŕt ingre mor saŕ ka 7 pŕtĕ wĕaurŕen ya."

2

Epesas kakĕ ingre mor saurŕa ngŕnte

¹ Akŕp es rampeetĕ tekraak wĕaŕ pŕpĕk epĕl yenĕa. "Ni Epesas kakaan ingre mor saurŕaan epĕl retĕng ě.

"Ngŕn epĕt omĕn mor yaapkĕewesi ari 7 ěak wali wak es rampe koolŕtŕk ket ěa 7 pŕtĕ tekraak kan ing yaaup nem ngŕnte.

² Ne arim omnant yaautŕn ěwat wĕ. Ar ya kosang mĕmpŕŕe kĕlangŕn kat yawiem kosang sak wĕ pĕl yaaŕ pŕten ěwat wĕ. ěn pĕl yeem ar utpet omnarŕa yaautŕn kaaŕ ěĕn omĕn pitĕmtĕn, 'Ten Kristoĕ ngŕn yaaŕ omnarŕ,' pĕl kaar yaaurŕen wĕl ěak itenak pit kaar yaaurŕ pĕl kŕn wian pŕtenta ěwat wĕ. ³ ěn omĕn narŕ pit itaangkĕn ar nemorŕ pĕl sĕĕn utpet yaniwasĕnak kaaŕ ěĕn sĕp newesasĕn kĕlangŕn kat yawiem kosang sak wĕaŕ pŕtenta ne ěwat wĕ. ⁴ Pĕl yaautak omĕn eptaan arĕn kŕn wiin pangk naĕn yaĕ. Ngaantak ngĕs rĕak kŕn wi kosang wesana pŕtak arim lup sant ěan pŕt won sĕ yes. ⁵ Ngaan ar wĕwĕ ompyaut wakaimaurŕak wiap sak sĕp wesana. Pŕtaanĕk arim wĕwĕ ngaan sŕten kaalak kŕn wiak ŕn. Pĕl ěak lup kaip tiak wĕwĕ wet rĕak wakaiman pŕl ŕn. ěn lup kaip natiin ěĕnĕ pŕt ne arim naĕ orŕak arim es rampewes kama wĕĕn ingre mor saurŕ won sĕnĕĕt. ⁶ Arim wĕwĕ ompyaut wakaiman pŕt sĕp wesautak omĕn eptaan kŕn wiin ompyaŕ yaĕ. Nem Nikolasre pim ingre morŕŕa wĕwĕ utpetatĕĕn kaaŕ yaalmĕ pŕl arta yaalmĕ.

⁷ "Katringŕrŕak Ngĕĕngk Pulŕŕk ingre mor saurŕen ngŕn ŕk yenia pipĕt kĕĕkĕ kat wiin. Omĕn namp pim wĕwĕ ompyautak utpetat il wesak kosang sak ŕpna pŕpŕn nook, 'Ni wĕwĕ kosangta kĕraamentĕkaan ulŕpŕŕ neim ŕmĕĕp,' pĕl ŕk memaap. Kĕra pŕment Anutuua ya lupŕŕk wĕ."

Simena kakĕ ingre mor saurŕa ngŕnte

⁸ Akŕpĕk kaalak neen epĕl ŕk yenĕa. "Ni Simena kakaan ingre mor saurŕaan epĕl retĕng ě.

"Ngŕn epĕt omĕn wot rĕaupĕk ěnĕm remaap, wel wiak kaalak wal ěak ŕp wĕaup nem ngŕnte. ⁹ Arim kĕlangŕn kat yawi pŕten ne ěwat wĕ. ěn omnantĕĕn elek panĕ yeĕ pŕtenta. Pĕl yeĕetak kutŕmweri arimĕĕn omnant kĕsang wia. ěn omĕn narŕ pitĕmtĕn, 'Ten Yuta omnarŕ,' pĕl ya pŕrŕak utpet wesak yenia pŕtenta ne ěwat wĕ. Pit, 'Ten Yuta omnarŕ,' pĕl yaatak Yuta omĕn yaapŕrŕ won, Setenĕ ingre mor panĕ saurŕ. ¹⁰ Arim omĕn kĕlangŕn kat wiinĕak yeĕ epten kas ěĕnganak kat wiewĕ. Seten pi ar narŕ morŕk elniipĕnĕak omĕn narŕen maan wii kaatak nuulĕĕpnaat. Pipĕt ar kĕlangŕn wak imeĕ kĕt moresiar pĕl sĕnĕĕt. Pĕl ěĕnĕĕtak Anutuun kŕn wi kosang wesaim wĕ wel wiin pŕt nook wĕwĕ kosangĕt ningkĕn neering wakaim ŕpenaat.

¹¹ "Katringŕrŕak Ngĕĕngk Pulŕŕk ingre mor saurŕen ngŕn ŕk yenia pipĕt kĕĕkĕ kat wiin. Omĕn namp pim wĕwĕ ompyautak utpetat il wesak kosang sak ŕpna pŕp es parĕaŕŕk sĕ kĕlangŕn kat nawiipan."

Pekamam kakĕ ingre mor saurŕa ngŕnte

¹² Akŕpĕk kaalak neen epĕl ŕk yenĕa. "Ni Pekamam kakaan ingre mor saurŕaan epĕl retĕng ě.

"Ngŕn epĕt omĕn ŕp nalaan nal nga panĕĕwer wĕĕaup nem ngŕnte. ¹³ Ne arim kakĕn ěwat wĕ. Seten pi ka pipŕŕkĕ kaŕ sak wĕĕn omnarŕ utpet kaŕ panĕ yaaurŕ. Pĕl yaaurŕak kŕn wi kosang yewesaut taĕ wak wĕ. ěn ngaan arim kariap Antapas wotpil wesak nem ngŕnte omnarŕen ŕk maŕ ima pŕp omĕn utpet narŕak arim kak Setenĕ ngarangk yaalmĕa pŕrek pi mĕn wel wia akun pŕtak kasĕng nenemangkĕn kŕn wi kosang neweseimaurŕ. ¹⁴ Pĕl ěaurŕak arim wĕwĕ utpet epĕl yeĕ epŕtŕn ne kŕn wiin pangk naĕn yaĕ. Ar Pekamam kakaan ingre mor saurŕa naĕaan narŕ Pelam pim ngŕn kaarta ěnĕm yaaurŕ. Pelam pŕp ngaan Pelakĕn wetete ŕk maan puuk Israel omnarŕen morŕk maan animao kŕn Anutuua ŕkre was kaarŕŕŕaan kiri ar ěaut yenem ŕngre omp nga ěaurŕ. ¹⁵ ěn Arim naĕaan narŕŕeta tapĕl Nikolasre pim ingre morŕŕa ngŕn utpetatĕ ěnĕm yaaurŕ. ¹⁶ Pŕtaanĕk ar lup kaip tiin. ěn won ěĕnĕ pŕt akun kot panĕ nentak arim naĕ wais orŕŕmaat. Pĕl ěak ŕp nga nem kĕmtak wia epwerring omĕn pipŕŕŕaring nimĕmpaat.

¹⁷ "Katringŕrŕak Ngĕĕngk Pulŕŕk ingre mor saurŕen ngŕn ŕk yenia pipĕt kĕĕkĕ kat wiin. Omĕn pim wĕwĕ ompyautak utpetat il wesak kosang sak ŕpna pŕp kutŕmweri kaŕmp yapin mana pĕl ya pŕt nem naĕ ělĕĕp wia epot mempaat. Pĕl ěak kĕl kŕlam

naōota mempaat. Kēl pōok yapin ngolōp nent retēng ēulmēēmaat. Yapin pōt omēn muntarō kōpēl wēēn omēn kēl pō waapna pōpōkēēr ēwat ōpnaat.”

Tiatira kakē ingre mor saurōa ngōnte

¹⁸ Akōpōk kaalak neen epēl ōk yenēa. “Ni Tiatira kakaan ingre mor saurōaan epēl retēng ē.

“Anutuu Ruup pim itōōrar es wēlēngōōkē ōk panēōōrar, omnant omnarōa lupōtē wieēa pōtōn ityaangkaup. Ēn pim ing pōwesiari aini ke nal nent yapinte paras pēl yema pōta simpelang yera pōl yeēa. Ngōn epēt Anutuu Ru ulōpōōkōp nem ngōnte. ¹⁹ Ne arim omnant yaautōn ēwat wē. Arim lup sant yaaōre kōn wi kosang wesak ya wōtpil mēmpō, nemēēn yak ya ompyaō mēmpōore kēlangōn kat yawiem kosang sak wē pēl yaaō pōtōn ne ēwat wē. Arim wet rēak omnant eiman pōt peene il wesak ompyaō panē yaaurō. ²⁰ Pēl yaaurōak arim utpet epēl yeē pōten ne kōn wiin pangk naēn yaē. Ōng utpet yaaō namp ngaan wakaima yapinte Sesepelel pōpē ōk yaē pōpōnta arring ōpēnēak mēēaurō. Ōng pōpōk pimtēn, ‘Ne Anutuu tektek ngōn yaaō omēn namp,’ pēl kaar mēak ngōnēn kaarōt nem ēnēm yaalnēaurōen ōngre omp nga ēēre animāō kōn Anutuu ōkre was kaarōōaan kiri ar yaaō pōt nē pēl ēēpēnēak morōk yaalmēaup. ²¹ Nook pim omp nga yaaō pōt sēp wasēpēnēak akun mangkēn pi lup kaip natiin kaaō ēaup. ²² Kat wī. Ne ōng pōpōn maan yauman ēēpnaat. Ēn omp ōng pōpring utpet yaaō pōrōeta lup kaip natiin yaēēn pōt nook maan kēlangōn munt nant pitēm naē orō morēēpnaat. ²³ Pēl ēak ōng pōpē wēwēeta ēnēm yaaurō mēn wel mowīmaat. Pēl ēēn ka nantē ingre mor saurō pōten itenak ne omēn pourōa kōnre lup wēl yaaup pōten ēwat sēpnaat. Ne tapōpōk ar omnarō neenem omnant yaautē kangut nimpaap. ²⁴ Omēn munt Tiatira kak wēaurō ar ngōn utpet pōta ēnēm naēn yaaurō. Pēl yeem ngōn utpet pōten omēn narōak, ‘Setenē ngōn ōngpōkōt,’ pēl ya pōt ar ēwat nasēn yaaurō. Pēl yaaō pōrōen epēl ōk yenīak. Ne kēlangōn munt nant naningan, om epēt pēēn nimpaan. ²⁵ Arim wēwē ompyaō yaaō pōt kosang panē wesak ōn. Pēl ēēn nemēt kaalak akun nentak wais orōōmaap. ²⁶ Namp pim wēwē ompyautak utpetat il wesak kosang sak wē nem ngōnte ngaarēk weimēē wel wiipna pōp nook wēēre kosang menak kōpēl omnarōa kaō wes moulmēēmaap. ²⁷ Pēl ēēn pi ngarangk ēēē aini sungkōr naō wak wē omnarō yang kaput mōōna kelak unōn yaē pōl kōpēl omēn pōrō elmēēpnaap. Wēēre kosang nem mampa pōt nem Pepapōk nenaut. ²⁸ Ne omēn pōt menak tangewesta mempaat.

²⁹ “Katringōrōak Ngēēngk Pulōōk ingre mor saurōen ngōn ōk yenīa pipēt kēēkē kat wiin.”

3

Satis kakē ingre mor saurōa ngōnte

¹ Akōpōk kaalak neen epēl ōk yenēa. “Ni Satis kakaan ingre mor saurōaan epēl retēng ē.

“Ngōn epēt omēn Anutuu Ngēēngk Pulō wak ari 7 ēak wali wak wēaup nem ngōnte. Ne arim omnant yaautōn ēwat wē. Omnant yaaō pōt omnarōak arimēēn, ‘Pit wēwētaring wēak yaē,’ pēl yenīa. Ēn nook arim lupōtōn itaangkēn wel wiaurōa ōk wē. ² Pōtaanōk wal ēak it nganga seē. Arim kōn wi kosang yewesaō kot wieēaut sasa won sēpanok taē weseē. Arim omnant yaautōn itaangkēn Anutuu ēōetak wōtpil naēnōrō. ³ Pōtaanōk ngōn rē nuulōn kat wiak wan pōten kōn wiin. Pēl ēak ngōn pōt ngaarēk wak lup kaip tiin. Ar wal ēak it nganga nasēn ēēnē pōt nga omēn nampē yaē pōl nem akuneten kōpēl wēēn tapēt pōt orōak kangut nimpaat. ⁴ Pēl ēēmaatak ar Satis kakaan omēn narō utpetat naēn yaaurō. Omēn narōa ulpēēn kōlamōt pēēn ē yerangia pōl ar wēwē kōlam wē. Ne arēn kōn wiin wōtpilōrō. Pōtaanōk arim ulpēēn kōlamōt ē yerangian pōl wēwē kōlamtaring neering wakaim ōnēēt. ⁵ Omēn namp pim wēwē ompyautak utpetat il wesak kosang sak ōpna pōpōkēēr ulpēēn kōlamōp mē moulmēēmaap. Pēl ēak pim yapinte wēwē kosangta pepeweriaan kēre nemoolanganēēp. Anutu nem Pepapre pim enselōrōa ēōetak pi nemop pōt tekeri wesak amaat.

⁶ “Katringōrōak Ngēēngk Pulōōk ingre mor saurōen ngōn ōk yenīa pipēt kēēkē kat wiin.”

Pilatepia kakē ingre mor saurōa ngōnte

⁷ Akōpōk kaalak neen epēl ōk yenēa. “Ni Pilatepia kakaan ingre mor saurōaan epēl retēng ē.

“Akōp ne omēn ngēēngkēp. Ne tapōp omēn kē panēēp. Ngaanēēr Tewit pim yang omp ak sak wēēre kosangring omnarō ngarangk elmēēima pōl nook kutōmweri omp ak sak wēēre kosangring ngarangk ēēē kanwer tē wiin omēn nampōk newariipan. Ēn kanwer wariin nampōk pangk natēēpan, won pan. Ngōn epēt ne tapōpē ngōnte. ⁸ Ne arim omnant yaautōn ēwat wē. Ar wēēre kosang kēsang won wē nem ngōnte ngaarēk weiman. Pēl yeem nem yapinte ēlēēp nenowasēn tekeri wesak aiman pōten ne ēwat wē. Pōtaanōk nook kanwer tē nuwiin wiaan omēn nampōk yok pangk newariipan. ⁹ Kat wieē. Setenē ingre mor arim naē wēaurō pit pitēmētēn, ‘Ten Yuta omnarō,’ pēl kaar yenīaurō. Pit Setenē utpetatē ēnēm yaaurō, Yuta omēn

yaapörö won. Omën pöröen nook maan arim ikanöök rar rë nuwesirak nemtok arimëen lup sant yaalnian pöten ëwat sêpnaarö. ¹⁰ Ar këlångön kat yawiem kosang sak öneak nem arën ök yeniak pöt ngarëk weiman. Pötaanök omën utpet nant yangerak wëauröaan morök elmëëmëak yangerakë wes mëëma pöt nook ar ngarangk yaalniin arim naë naarööpan. ¹¹ Ne akun kot nent won sëen arim ngësë waisumaap. Pötaanök omën nampök irikor elniin arim ompyaö yaauta kangut naön ëënganëen ompyaut arim naë wia pöt kosang wes wak ön. ¹² Omën namp pim wëwë ompyautak utpetat il wesak kosang sak öpna pöp nook Anutuu ngönën tupta möör wapta ök wesak wesir moulmëëmaap. Pël ëen pi Anutuu naë kosang sak öpnaap. Pël ëen nem yapin ngolöpëtere Anutuu yapintere pim ka kaöaöökëët piik retëng ë ulmëëmaap. Ka pöökë yapinte Yerusalem ngolöpö, kutömweri nem Pepapë naëaan irapnaö.

¹³ “Katrिंगöröak Ngëëngk Pulöök ingre mor sauröen ngön ök yenia pipët këëkë kat wiin.”

Leotisia kakë ingre mor sauröa ngönte

¹⁴ Aköpök kaalak neen epël ök yenëa. “Ni Leotisia kakaan ingre mor sauröaan epël retëng ë.

“Aköp nemënt ngön yaapta pepapök wotpil wesak Anutuu ngönte tekeri wesak yaaup. Ne Anutuu omnant pout ket ëa pötë pepap. Ngön epët Aköp nemtë ngönte. ¹⁵ Ne arim yaauta songönte ëwat wë. Ar nemëen kaaö panë elnëere lup sant panë elnë pël naën yaaurö. Poutepar arim naë irikor ëak wia. Pötaanök arimtok kaaö panë elnëenëak kön wiak pöt pël elnëenëët. Ën lup sant panë elnëenëak kön wiak pöt pël elnëenëët. Pël ëenëëtak poutepar irikor ëak wi naöpan. ¹⁶ Ar pöt nemëen kaaö panë elnëere lup sant panë elnë pël naën yaaö poutepar irikor ëak yeëan. Pötaanök ne arimëen kaaö elniak wa niolamaat. ¹⁷ Ar arimtën epël yaaurö. “Ten monere uröm omën nant kësang wieëaurö. Omën kësang panë pöt tenimtokëër wak ompyaö wë omën nentaan ngöntök naën yaauröep,” pël yak. Pël yaketak arim lupre könöt utpetatring wëen omnaröak yaköm elniipna salöröak yak. Arim lupötë omën nantëen ngöntök yeem it il tëak yool wë pöten arimënt itnaangkën wëan. ¹⁸ Pötaanök ne arën ök niamaan kat wieë. Ar nem naëaan songre sar ngolöp weë panëët wak ön. Pël ëak arim koröp yool wë pipot ngëp ëenëen ulpëen kölam ompyautta nem naëaan ön. Pöt arim koröp yool wë pipot omnaröak it ningankën ëö sënganëen. Pël ëak i kolap nenteta arim itötë wa mëen omën nantön itaampunëen nem naëaan

ön. ¹⁹ Ne omën nem lup sant yaalmëa pörö pit utpet yaëen pöt ngön kosang mëak wotpil yemowesau. Pötaanök ar kosang ngentiak lup kaip tiin. ²⁰ Kat wieë. Ne ka kanrak tauëë kontkont yaaup. Omën namp ne kontkont yemaan kat wiak kan të newiin pöt kakaati së piiring kaömp ngawi nak tenis önaat. ²¹ Omën namp pim wëwë ompyautak utpetat il wesak kosang sak öpna pöpön nook, “Ni nem naë wais nem omp ak urtak wel aisëak neering omnarö ngarangk ëëpa,” pël ök memaap. Pöt ne utpetat kasëng menak nem Pepapë naë pim omp ak urtak wel aisëak omnarö ngarangk eim wë pöl arta ëenëët.

²² “Katrिंगöröak Ngëëngk Pulöök ingre mor sauröen ngön ök yenia pipët këëkë kat wiin.”

4

Kutömweri omnarö Anutuuuun yaya maim wë

¹ Aköp ngön ök neë pet irën ne wangar yemangk wesak itaangkën kutömweri kan newer të wieëa. Pël ëen omën këm ngön naö yaan kat wiin nem wet rëak kuup ngönöökë ök ngönaak neea tapöpök kaalak epël yenëa. “Ni eprek apër. Pël ëen omën ënëm orööpnaatön pet elniimaan,” pël yenëa. ² Pël yenëaan taptakëër Anutuu Ngëëngk Pulö pim weëre kosangöök nem naë oröön itaangkën kutömweri Aköp ur nent wiaan Anutu pötak wel aisëëa. ³ Pim këere wot kante kël köp möaö naöörarën yapintepar saspaare konilian pël yema pöörarë ök pengpeng yeëa. Pël ëen iere kasir naö pim urtak wirö kaörok elmëëëa. Iere kasir pö kël këra ëp koröp oröa naöön yapin emeral pël yema pöökë ök yeëa. ⁴ Pël ëaan ur nant 24 ëak omp ak urtak wa taap elmëak wieëa. Pël ëaan ngarangk naröeta 24 tapël ëak ur pötë wel aisëëa. Pit ulpëen wali kölamörö mëak ul koolötök ket ëaut omp aköröa yewaëa pötë ököt pitëm kepönötë waëak wëa. ⁵ Pël ëen Anutu pim ur wel aisëëa pötakaan kent tangar mënak tangre kaö kësang yera. Pël yaëen pim urta itëkëel es wëlëng 7 ëak yokota. Es wëlëng pöt Anutuu Ngëëngk Pulö. ⁶ Ën ur pöta itëkëel omën nent i kaöre könitötë ök pan nent wieëa.

Pël ëaan kutöm omën mor kong nent wëwëetaring narö tekrak wëa. Pörö omp ak urtak wirö kaörok ëak tauëëa. Pitëm it ulöpöt kësang pan, koëlaan kasngaël pangk ëak oröëa. ⁷ Kutöm omën wëwëetaring pörö, namp kent nga laionöröa ököp, namp pol purnakaö ompöröa ököp, namp pi it omën këere wot kan waup, ën namp int tuparöa ököp. ⁸ Kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pörö pit wer 6 ëak uteëa. Ën pitëm it ulöpöt kësang panë oröëa. Pöt

weratë tomökölaan ikanöököl poutë pangk ëëëa. Pit pël ëäk wë Anutuun yaya yaaüt leng naën, röökre kët poutë epël maim wë.

“Aköp Anutu ni weëre kosang pout weëaup. Ni wakaimaupök wëën om wakaim ömëëp. Ni ngëëngkëp, ni ngëëngkëp, ngëëngkëp panëëp.”

⁹ Kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pörö pit Anutu omp ak urtak wel aisëëaup wë wakaim om öpnaap piin yaya maimëë ping wesak mëäk yoöre ërëp maim wëaurö. Pit pël yaëën ¹⁰ ngarangk 24 pörö pit Anutu omp ak urtak wel aisëëa pöpë naë rar rë mowesirak yangerakël tok oriak wë omën wakaim öpna pöpön, “Puukëër weëre kosang pepap,” pël weseë pitëm omp ak ul koolötök ket ëa pöt perak urta ikanöök wiak yaya ngön epël maim wëaurö.

¹¹ “O Aköp, ni tenim Anutu.

Nuukëër kaö panëëp.

Ten pourö yaya niaimeë ping wesak niak nimtë naë weëre kosang wia pël yeniaan kë yes.

Nimtok omnant ël epot pout ket ëaup.

Nuuk wiaapënëäk kön wiak ket ëën om wia.

Pötaanök yaya yeniaan kë yes.”

5

Sonök pep newer pesöm ëäk wii tëak wiaan itena

¹ Ne kaalak itaangkën Anutu pi omp ak urtak wel aisëëë pim mor yaapkëëwesi pep newer weëa. Pep pöweri retëng nant koëlaan kasngaël ëëë. Pël ëaan omnarök wilak sangk kelpanëäk pep pöwer tep möäk wii 7 ëäk të ulmëëa. ² Pël ëaan ne itaangkën ensel weëre kosangring nemorök ngön ë olëäk epël ya. “Omën wotpil talëpök pep epweri wii 7 ëäk tëa epot pangk ilak pepewer wilëpën?” ³ Pël yaan omën nampök o kutömweriaan ma e yangerakaan ma yang epra ikanöökëlaan wotpil nampök pep pöwer wilak itaampnaataan kengkën nasën äaut. ⁴ Pël ëën ne itaangkën wotpil nampök pep pöwer wilak itnaangkën ëën ing kësang panë äaut. ⁵ Pël ëën omën ngarangk nampök epël yenëa. “Ni ing anganëp kat wi. Yutaë kurmentëkaan kent laionöpë ök weëre kosang panë namp orök wë, Tewitë ru ëap. Pim wëwë ompyautak utpetat il wesaupök yok pangk wii 7 pöt pout ilak pep pöwer wilëpnaap.”

Son pi Sëpsëp Ruupön itena

⁶ Pël neaan ne itaangkën Sëpsëp Ru namp taueëa. Pöp omën mënauröa ök pim koröpök ëmpöl ëëëa. Pi Anutuun omp ak urötëre kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pöröere ngarangköröa tektrak taueëa. Pim kepönök watöt 7 ëäk oröëa. Ën itötta 7 tapël ëäk wëa. It 7 pöt Anutu pim Ngëëngk Pulö, kaare yang poutë wes mëën

pangk ëäk wë pö. ⁷ Pël ëën ne itaangkën Sëpsëp Ru pöpök së Anutu pi pim omp ak urtak wel aisëäk wë pep pöwer pim mor yaapkëëwesiil wali wak wëën kama yeön itenaut. ⁸ Pël yaëën kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pöröere ngarangk 24 pörö Sëpsëp Ru pöpë naë së rar rë mowesirak yangerakël tok oria. Pit omën intöatë ök nant neenemot wak, ën söwar koolötök ket ëa nantta neenemot wak wëa. Söwar pötë öngpök omën nant Anutuun kiri ar ëën es koulöp köp nga kampöt ngaarëk yawisa pöt wieëa. Ës koulöp kamp ompyaö omnaröa Anutuun yayaare kimang yamëëaut. ⁹ Pit pël ëäk tan ngolöp nent epël yema.

“Ni omën wotpil kaö panëëp, pepeweri wii tëa pöt yok pangk wa ilumëëp.

Omën narök ni nimëngkën wel wian.

Pël ëën wel wian pötak omnarö kaalak Anutu pimëën kama waup.

Yaap, ni omën möönre koröp naöre naö, ngön nerere ner, yang poutëërö waup.

¹⁰ Nuuk maan pit niiring kaö sak wë kiri ar yauröa ök sak tenim Anutu pim inëën sak omnaröaan kimang yamëëm wëaurö.

Pël ëäk pit yangerakë omnaröaan ngarangk elmëëpnaarö.”

Omën pourö Sëpsëp Ruupön yaya maim öpenaat

¹¹ Pël yemaan ne kaalak itaangkën ensel selap pan këm top ëäk yaan kat wiaut. Ensel pöröen sangk kelën pöt selap pan tausenre milion pöta ök yes. Pit omp ak urötëre kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pöröere ngarangkörö wa taap ëäk taueë ¹² ngön ëäk epël ya.

“Sëpsëp Ru omnaröa mën wel wia pöp pi omnant poutë kaö saup, poutë pepap, ëwaare weëre kosangre ewat wieëaup pël yamëëm

yaya maimëë ping wesak yemaan kë yes.”

¹³ Pël yaan ne kat wiin omnant pout Anutu pim mor ket ëa, kutömweriaan yangerakë, i kaöökaan yangra ikanöökë, pötök ngönaak aö yesën ne kat wiin epël ya.

“Anutu pim omp ak urtak wel aisëeauptre Sëpsëp Ruup piarpipön

yöore ërëpre yaya maimëë ping wesak mëäk weëre kosangöt piarpim naë wia kët ëlötë pël maim öpa.”

¹⁴ Pël yaan kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pörök, “Yaap,” pël yemaan omën ngarangk pörök wëa pörö piarpim ikanöök rar rë mowesirak yangerakël tok oriak yaya yema.

6

Sëpsëp Ruupök wii 6 ëäk tëa pöt pepeweri-aan il olëa

1 Ne kaalak itaangken Sepsēp Ru pōpōk pepeweri wii 7 ēak tēēa pōtēaan wan pō il yoola. Pēl ēēn ne kat wiin kutōm omēn mor kong nent wēwēetaring pōrōakaan nampōk ngōn ēak yaan kat wiin pim kēm ngōn pōmpel tangre kaō ket ēak yarēm epēl yema. “Ni wais.” 2 Pēl yemaan ne kaalak itaangken pol os kōlam namp wēa. Pōpē rangk omēn namp raēēp wak wel aisēak wēa. Pēl ēēn omēn pōrek wēaurōak pi ul nent waē yemoulmē. Pōt omēn nga wotōok yesaurōa ulōtē ōkōt. Pēl ēēn pi omēn nga ēak il yewesaurōa ōk nga ēak il mowasēpēnēak sa.

3 Sepsēp Ru pōpōk kaalak pepeweri wii tēēa munt 2 pō il yoolaan ne kat wiin kutōm omēn wēwēetaring pōrōakaan munt nampōk, “Ni wais,” pēl yema. 4 Pēl yemaan pol os munt kōp mōaō namp yaarō. Pōpē rangk omēn namp wel aisēēa pōp pitōk weēre kosang yemangk. Pōt puuk maan yanggerak mayaap won sēēn omnarō nener mēmpēnēak weēre kosang yemangk. Pōtaanōk omēn pōp pi ya pōt mēmpēna yak ōp nga panē newer yemangk.

5 Sepsēp Ruupōk kaalak pepeweri wii tēēa munt 3 pō il yoolaan ne kat wiaan kutōm omēn wēwēetaring pōrōakaan munt nampōk, “Ni wais,” pēl yema. Pēl yemaan ne itaangken pol os kōo namp wēa. Pōpē rangk omēn namp wel aisēēa pōp pi omēn kōnōmōt wēl yaaō nent sikel pēl yema pōt wali wak wēa. 6 Pēl ēēn ne kat wiin kutōm omēn mor kong nent wēwēetaring pōrōa tekrakaan nampōk epēl yema. “Omnarōa ya lupōtē kaōmp nant utpet mowasēn umōn rē sēēn ngōntōk ēēp. Pēl yeem kaōmp ōpēnēak yaēēn kaōmp ompyaut kap kot nentak wesirak mon kēsang 3 kina pōta ngōnt wesak mangkēn sum ēēpnaat. Ēn tapēl kaōmp utpetat kap kot nentepar nent pōtē wesirēn mon 3 kina tapēl sum ēēpnaat. Pēl ēēpnaatak ni kaōmp utpet yewasēn pit olip kolapring nant ar ēēre wain i nē pēl ēēpnaat ngōntōk ēēpanēēn olipre wain yaat utpet mowasngan.”

7 Pol Sepsēp Ruupōk kaalak pepeweri wii tēēa munt 4 pō il yoolaan ne kat wiaan kutōm omēn mor kong nent wēwēetaring pōrōakaan munt ēnēm nampōk, “Ni wais,” pēl yema. 8 Pēl ēēn ne itaangken pol os korōpōok kaplak ilēa namp wēa. Pōpē rangk omēn namp wel aisēēa pōp pim yapinte Wel pēl yema pōp wēa. Pēl ēēn omēn pim ēnēm waisa namp pim yapinte Wel Kak pēl yema pōpta orōak wēa. Pēl ēēn omēn kutōmweri wēa pōrōak yanger kom ēak lup 4 wesak plariap yang lup ner menak omēn yang pōrek wēaurō mēn wel wiipēnēak weēre kosang yemangk. Pit epēl ēēpnaarō. Pitēmēt nener mēn wel wiire ēn narō kēēnēn ya sak ilak wel wi, narō yauman

ke nentere nent wak wel wiire narō animāō ngaarōak mēn wel wi pēl ēēpnaarō.

9 Sepsēp Ruupōk kaalak pepeweri wii tēēa munt 5 pō il yoolaan ne itaangken omēn wel wia narōa kōnōrō Anutuun kiri ar yaaurekē ikanōōk wēa. Pōrō pit ngaantak Anutuun ngōnte taē wes wak wē tekeri weseima pōtaanōk kōōre tokōrōak mēngkēn pitēm kōnōrō Anutuu naē wēa. 10 Omēn kōn pōrōak ngōn ē olēak maap epēl yema. “O Akōp weēre kosang pepap, ni kēēkē wesak wotpil yewesaup. Ni akun taltak yangerakē omnarōaan ngōn ya mēnak pitēm ten nimēna pōta kangut mamp?” 11 Pēl yemaan Akōpōk omēn kōn pōrō ulpēēn kōlam waliit neenemot menak epēl ōk yema. “Ar kaalak akun kot nent kē seim wēēn arim kar arrip ya ngawi yamēngka narō mēn wel wiipēnēak yaō mēēa pōrō pitta mēn wel wiinak ne kangut arim kōōre tokōrō mempaat.”

12 Pēl yemaan ne itaangken Sepsēp Ruupōk kaalak pepeweri wii tēēa munt 6 pō il yoolaan moup kēsang panē nempel yamō. Pēl ēēn kētēp kaip tiak maan ne itaangken pōē korōp kouukē ōk sak kōō olaan ngonōpta tapēl kaip tiak maan omēn iitē ōk kōp mōak wēa. 13 Ēn ariatta kutōmweriaan ti yangerak ngentiin itaangken kēra nantē ulōpōrō kōp namōōn wiaan kent mōak tō olaan wia pōtē ōk yaē. 14 Ēn kutōmwerta kēra ēpōtē pesōm mō yawi pōl ēēn won yesēn kaō kusre rosiratta tiak nerekaan nerekē yaē. 15 Pēl yaēēn yang omp akōrōere ngarangkōrō, nga omnarōa wotōōkōrōere monere urōm omnarō, omēn weēre kosangringōrōere omēn pourō, iēēn ya yamēngk pōrōere omēn yaap wēa pōrō pit pourō yang ōngōpre rosiratē kēl ōngōp kēsangōtē ēlēēp ilēak wēa. 16 Pēl ēak pit ngōn ē olēak epēl ya. “Kēlre rosirat pelak ngep elniip, Anutu pim omp ak urtak wel aisēē itningampanēēn ēlēēp ilepanaan, Sepsēp Ruupōkta ya sangēn elniipanēēn. 17 Akun kaōaō yaarōōn kangut nimpa pōt peene yok orōak wia. Pēl ēēn Anuture Sepsēp Ruup plariap ya sangēn elniipnaan yaē. Pōtaanōk omēn talēpōkēēr nga pōt il wasēpēn?”

7

Israel omēn 144,000 pōrō Anutuun yaō elmēa

1 Ngōn pōt pet irēn ne itaangken ensel 4 ēak yang kaō 4 pōtē taueēa. Yang kaō 4 pōtēaan kent 4 tapēl ēak wais i kaōre yang, wiire kēra pōt mōak utpet waspanēak ensel pōrōak il warieēa. 2 Pēl ēēn ne itaangken ensel munt namp kētēpē yengampiaulaan orōak yawisēn itenaut. Pi Anutu, wēwē pepapē, omēn nent omnarō pimēēn yaō wesak yapin mowiipna pōt wali wak is

ensel 4 êak Anutuuk yangererer i kaö utpet wasepênëak weëre kosang mena pôröen ngön ë olëak ngön kosang yamëem ³ epël yema. “Ar peenëer teëntom i kaöre yang, wiire këra pöt utpet wasnganok. Kot nent kor wëen wet réak omën tiarim Anutu pim inëen yaaurö pimëen yaö wesak yapinte pitëm ë kosatë mowiinak ënëmak yok pangk utpet wasënëet.” ⁴ Pël yemaan ne kat wiin öngre omp Anutuuk pimëen wesak yapin mowia pôrö sangk kelën 144,000 pipël Israel omnaröa kurötë saulaan yaarö. ⁵ Pit epël ëa. Yuta pim kurmentëkaan 12,000, Rupen pim kurmentëkaan 12,000, Kat pim kurmentëkaan 12,000, ⁶ Asa pim kurmentëkaan 12,000, Naptalai pim kurmentëkaan 12,000, Manasa pim kurmentëkaan 12,000, ⁷ Simion pim kurmentëkaan 12,000, Liwai pim kurmentëkaan 12,000, Isaka pim kurmentëkaan 12,000, ⁸ Sepulan pim kurmentëkaan 12,000, Yosep pim kurmentëkaan 12,000, ën Pensamin pim kurmentëkaan 12,000. Omën piporö Anutuuk pimëen wesak pitëm ë kosatë yapin mowia.

Omën kësang panë Anutuun yaya mëëa

⁹ Ne omën pöt itenak kaalak itaangkën omën kësang panë wa top êak wëa. Pôröen omën nampök yok pangk sangk naalpan. Omën pôrö möönre koröp naöre naö, ngön nerere ner, yang poutëerö wais erën ëa. Pit Anutu, pim omp ak urtak wel aisëëëaupre Sëpsëp Ruup piarpim itëkëël tauëëa. Pitëm wëwë ompyautak utpetat il wesautaan ulpëen kôlam waliirö mëak kewis komöt wali wak wëa. ¹⁰ Pël ëëë ngön êak epël ya. “Tiarim Anutu, pim omp ak urtak wel aisëëëaupre Sëpsëp Ruup piarpök tiar utpetetakaan kama nuun ompyaö wë.” ¹¹ Pël yaan ensel pouröak Anutu, pim omp ak urtak wel aisëëëaupre ngarangk 24 pôröre kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pôrö wirö wa taap elmëak tauëëa. Pël êak pit omp ak urta itëkëël rar rê wesirak tok oriak Anutuun yaya mëak ¹² epël yema. “Yaap, tenim Anutu, ten nimëen ërëpërëp êak ping wesak yeniak. Êwat pout nimitë naë wiaan yayaare yoöre ërëp yeniak.

Nuukëer weëre kosangring wëaupök omnant pout pangk ngarangk yeëaup. Omën pipot pout nim naë wiakaim wiaap-naat.

Yaap.”

Omën eporöa këlangön kat yawia pöt pet ira

¹³ Pël yemaan ngarangk 24 pôröa naëaan nampök neen epël pëël yenëa. “Omën ulpëen kôlam waliit mëa eporö talörö?

Tarëkaan waisa?” ¹⁴ Pël neaan ngön kangit epël yemak. “O kaöap, ne köpël. Nimtokëer êwat wëen.” Pël maan puuk epël ök yenëa. “Omën eporö pitëm kööre toköröa këlangönë öngpökaan waurö. Pitëm ulpëenöt Sëpsëp Ruupë iitak iirak kôlam wesaurö. ¹⁵ Pötaanök pit Anutu pim omp ak urta itëkëël tauëë këtre röök poutë pim ngëëngk tuptak pimëen inëen yaalmëem yaya maim wëaurö. Pël ëen Anutu pimënt pim omp ak urtak wel aisëëë ngarangk yaalmëaup. ¹⁶ Pit kaalak këenëen ëëre iiten ë pël naëpan. Ën këtëpökta nga elmëere omën nantë es nga naöök pitëk isö pël naëpan. ¹⁷ Sëpsëp Ruup omp ak urta luptak wëa pöpök pit ngarangk elmëak mës wak së i kôlokta yoolëaurek së wëwë kosangta iit kol mangkën nëmpnaat. Pël ëen Anutuuk pitëm ing telapöt tum mokorak wun mowasëpnaat.”

8

Sëpsëp Ruupök pepeweri wii téeëa 7 pö il olëa

¹ Sëpsëp Ruupök kaalak pepeweri wii téeëa munt 7 pö il yoola. Pël ëen kutömweriaan ngön nent naën wieë akun kot nent ap aöa pöta ök won yes. ² Pël ëen ne itaangkën ensel 7 êak Anutuü ëöetak tauëë kuup 7 tapël êak yeön itenaut. ³ Pël ëen ensel munt namp wais Anutuun ur kiri yaalmëauta naë taö yeö. Pöp pi söwar koolötök ket ëa neweri omën nant köp nga kamp ompyaut wiipênëak wak wais taö yeö. Pël ëen pi omën es koulöp köp nga kamp ëëpna pöt kësang panë mangkën yeö. Omën köp nga kamp pöt Anutuun kiri yaalmëaurek ur koolötök ket ëa pötak kiri ar ëen es koulöp köp nga kamp ompyaut ngaarëk yawisem Anutuü omnaröa pimëen yayaare kimang yamëëa pötring erën ëëpênëak mangkën yeö. ⁴ Pël ëen ensel Anutuü ëöetak tauëëa pöp pi omën köp nga kamp pöt moresis wak wë ar ëen es koulöp ngaarëk yawisem Anutuü omnaröa pimëen yayaare kimang yamëëa pötring erën êak yawis. ⁵ Pël yaëen enselëp pi söwar pöwer omën köp nga kampöt wiaan wak Anutuun ur kiri yaalmëautakaan es newes korak söwarweri wiak yangerak yoola. Pël ëen kent tangar mënak tangre kaö kësang yeraan moup yamö.

Ensel 4 êak kuup mëna

⁶ Ne pöt itenak kaalak itaangkën ensel 7 pôrö pitëm kuup 7 êak wak wëa pöt mëmpênëak yaë.

⁷ Ensel wet kaal rëa nampök pim kuupö wet réak mëngkën kopi kësangpel ëp ulöpötring yepelën esre omën iitring nengtiak yang lup ner pour es kot won yes. Ën yang lup neraar om wia. Lup es kota pôrek omnant wieëa pöt wiire këraare nön pout es kot won panë yes.

⁸ Ēn enšel 2 pōpōk pim kuupō yamēngk. Pēl ēēn tomōnōtē ōk nempel es yokotōn olaan i kaōōk yengenti. Pēl ēēn i kaō ē naō kaip tiin omēn i sēēn naōōrar om wieēa. ⁹ I kaō ē omēn i sa pōōk animao wēa pōrō pourō wel wiin wangat pout utpet yaē.

¹⁰ Ēn enšel 3 pōpōk pim kuupō yamēngk. Pēl ēēn ari naō es kalaō newesi yokot pipēl pan kotak kutōmweriaan ti yangerak yengenti. Pēl yaēēn iitre i rēēpōt pout kom ēak 3 yes. Pēl ēēn ari pōōk ngentiak yang nera iit ngep ēēn munteraarēēt om wieēa. ¹¹ Ari ti ngentia pōōkē yapinte welakre kakam pēl ya. Pōtaanōk i we naōōkēl wieēa pōt welakre kakam sēēn we naōōrarē wieēaut om ompyaō wieēa. Pēl ēēn omēn narō kēsang i welak yaaō pōt nak wel yawi.

¹² Pēl yaēēn enšel 4 pōpōk pim kuupō yamēngkēn kētēp kom ēak rongan 3 yesēn ngoonōpre ariatta tapēl yaē. Pēl ēēn kētre ngoonre ari rongan 3 pōtēaan nent mēngkēn lup nent ēwa naēn nenteparōkēēr ēwa yaē. Pēl ēēn kētēkre rō kanōtē lup nentak ēwa naēn wiaan lup nenteparōkēēr ēwa yaē.

¹³ Pēl ēēn ne itaangkēn int tup kēsang panē nemor wal ēak mopōōk yesēn kat wiaan int pōpōk ngōn ēak epēl ya. “O yakōm, yakōm, yakōm pan. Enšel munt 3 pōrōak pitēm kuupōt mēmpna pōtak yangerakē omnarōa naē utpet kēsang panē nempelēar nempel ēak orōpōnaan yaē. Yang omnarō tol ēēpēn?”

9

Enšel 5 pōpōk kuup mēna

¹ Enšel 5 pōpōk kuup mēngkēn ne itaangkēn ari naō kutōmweriaan tiak wais yangerak ngentiak wieēa. Ari pō enšel nampōnōk ya. Ēn ne itaangkēn yang ōngōp wali panē naō wieēa. Pōōkē leng ēa pōrekēn ne kōpēl. Yang ōngōp pōōkē kiet enšel pōp mangkēn yeō. ² Pēl ēak puuk ōngōp pōōkē kanwer tē wiin es koulōp naō ōngōpōōkaan orōak yawis. Es koulōp pō es kēsangōte koulōpōōkē ōkō. Pēl ēēn es koulōp pōōk kētēpre mop epō ka wariin koō yoala. ³ Pēl ēēn es koulōpōōkaan mop narō orōak yangerak yeira. Pōrōa kant yamēngka nga pōt kōrngapōrōa yaē pōl yaaurō. ⁴ Pēl ēēn kutōmweri wēaurōak pitēn epēl ōk yema. “Ar nōnre kēra, wiire omnant ke nampre nampōt e yangerak orōak wē epot pout utpet wasnganok om mait elmēēn. Ēn omēn Anutuun yaō ēak pitēm ē kosatē pim yapinte nawiin piporōakēēr utpet mowasēn. ⁵ Ar ngoon 5 pōrōa ōngpōk omēn piporō utpet mowesēm ōn. Pēl ēēnēetak mēn wel mowiinganok.” Pēl yemaan mop pōrō omēn narō kant mēnak kēlangōn yemongawis. Pōt kōrngap nampē omēn namp kant momkēna kēēm kat yawi pita ōk yeēa. ⁶ Ne omēn pipot poutōn itenaup. Pipot

ngoon 5 pōrōa ōngpōk orōōpna pōtak wel wiipna kanten ap kēsang panē wasēpnaatak pangk kangk nokoippan. Pit wel wiipēn kōn wiak pēl ēēpnaatak pangk pēl naēpan.

⁷ Ne itaangkēn mop pōrō pol osōrōa ngaōōk sēpēnēak kopēta wes ulmēēn wē pōl ēak wē. Mop pōrōa kepōnōtē omp ak ul koolōtōk ket ēautē ōkōt waēak wēa. Kēere wot kan pōt omnarōa ōkōrō. ⁸ Ēn pitēm kepōn ēpōt, ōngōrōaatē ōk wali panēēt orōēēa. Kē pōt kent nga laionōrōaatē ōk panēēt orōak wēa. ⁹ Pitēm ripatē aini ngilōatē ōkōt ngep ēēēa. Ēn wer pōt pol osōrōa teēt ngaōōk sēpēnēak kaaratē nga ē raare wisangōt wa wiin wak werauak yesēn u kēsang ya pōl ya. ¹⁰ Pitēm suut kōrngap pōrōaatē ōkōt. Wap nantta omnarō wesirēn kēēm kat wiipnaat suutē orōēēa. Pitēm nga ēēpna pōt suutē wēa pōtōk omnarō ngoon 5 pōrōa ōngpōk utpet yemowas. ¹¹ Pit pourōa kepōnōōk omēn omp ak namp wēa. Omp ak pōp enšel yang ōngōp wali panēōōkē ngarangk wēa pōp. Pim yapinte Yuta ngōntak Apaton, Krik ngōntak Apolion, ēn tiarim ngōntak, “Omēn omnant pout utpet yewesauap,” pēl apenaap.

¹² Kēlangōn kēsang wet kaalte, kuup 5 pōōkē mēngkēn orōa pōt peene pet yair. Kēlangōn munt nentepar om wia, ēnēmak orōōpnaatepar.

Enšel 6 pōpōk kuup mēna

¹³ Enšel 6 pōpōk kuup mēngkēn ne kat wiin ngōn nent yeem ya. Ngōn pōt ur Anutuun kiri yaalmēaō koolōtōk ket ēa pim itēkēēl wieēa pōta tepōn 4 pōtēēlaan orōak ¹⁴ enšel 6 kuupō wak wēa pōpōn epōl ōk yema. “Enšel utpet 4 ēak i kēsang Yūpretis pēl yema pōmeri pouuk wii kaatak wē piporō kan wes mēēn sēp,” pēl yema. ¹⁵ Pēl yemaan enšel 4 pōrō kama wēl ē yemoulmē. Enšel utpet pōrō, yangerakē omēn pourō kom ēak rongan 3 wesak nentakōrō mēn wel mowiin nenteparēērō om ōpnaat pēl maan pitōk ya pōt mēmpēnēak kor wakaima. Pitēm pēl ēēpna pōt ngaantakēēr krismakiire ngoon, kētre aōa akun pōt mowia. ¹⁶ Pit pēl ēēpēnēak kan yesēn pitēm nga omēn pol osōrōa rangk wel aisēak wēa pōrō pitring yes. Pitēm sareet pōt kēsang pan, 200 milion pēl aan kat yawi. ¹⁷ Ēn pol osōrōere pitēm rangk omēn wēa pōrōen wngartak epēl itenaup. Omnarōa ripatē aini ngilōat ngep ēēēa. Ēn pōtē retēngretēng ēēēēa pōt epot. Kōp mōāare kunōm ka uraare kop retēng ka ura pōt pitēk pangk ēēēa. Pol osōrōa kepōnōt kent laionōrōa kepōnōtē ōk seēa. Pēl ēēn pitēm kēmōtēaan kēl kop retēng ka ura es yokota nantring koulōpre wēlēngōt yaarōa. ¹⁸ Pēl ēēn pitēm kēmōtēaan kēl kop retēng ka ura es yokota pōtring koulōpre wēlēngōt yaarōa 3 pōtōk yang omnarōa naēaan rongan nentak

wëa pörö pourö mën wel yawiin nenteparë wëaurö om wë. ¹⁹ Pol os pöröa weëre kosang pöt këm kanre suuté wieëa. Pitëm suut pöt kamalöröa ökö, kepönötta wëa. Su pötökta omnarö möak utpet wasëpnaat.

²⁰ Pol osöröa këmötëaan omën utpet 3 ëak oröa pötök yangerak omën rongan nentak wëa pörö mën wel wiipënëak nentepar pël naalmëen yaë. Pël yaëen omën wel nawiin pörö lup kaip tiak utpet yaaut sëp newasën yaë. Pël ëak pitëm omp ak kaar aini koolre siluwaare parasötök ket ëere këraare këlötök omën kön ket ëaut sëp newasën yaë. Omën kön pöt itaampöore kat wiire kan ing ë pël naën yaëetak pötëen yaya yamëëa pöt sëp newasën yaë. ²¹ Pël yeem nga ëere kemp ë, wëwë utpet öngre omp nga ëere omën köntak këkain ë pël yaaö pötta sëp newasën yaë.

10

Enselëpök Son pep newer mangkën na

¹ Ne omën pöt yaaröön itenak kaalak itaangkën kutömweriaan ensel weëre kosangring munt namp yeira. Pöp pim koröpök kepilöt pe ëen kepönök iere kasirö wesirak wëa. Këere wot kante pöt kët ket ëak mëak ëwa ëëëa. Ën ingesiar pöt es wëlëngöökë ököp. ² Pi pep kot newer wilak wali weëa. Pim ing yaapkëewes i kaöökë rangk mësäak katnëewes yangerak mësäak wëa. ³ Pël ëëëaupök kent laionöpë ya pöl maap ngön ë olëak aan tangre kaö akun 7 ëak yera. ⁴ Pël yaëen ne ngön pöt retëng ëëmëak yeem kat wiin kutömweriaan ngön nent epël yenëa. “Tangre kaö akun 7 ëak yeraan ngön aan kat wian pöt ni retëng ëënganëp könök wa wi,” pël yenëa.

⁵ Pël yeneaan ensel nem wet rëak itaangkën pim ingesiar nas i kaöökre nas yangerak pël ëak wëen nem itena pöpök kaalak o kutömweriil pim mor yaapkëewes ngaarëk wesak wë ⁶ Anutu wakaim öpnaapök, kutömre yang, i kaöre omnant pötë wieëa pöt pout ket ëa pöpë yapintak ngön kosang wesak epël ya. “Anutu pi omnaröaan kor wakaimaup, kaalak naöpanëp. ⁷ Ensel 7 pöpök pim kuupö mëngkën Anutuu ngön ëlëep ngaanëer pim inëen ru tektek ngön yaauröen ök mëëa pöt kë orööpnaat.”

⁸ Pël yaan ngön nem wet rëak kutömweriaan ök neaan kat wian taptak kaalak epël yenëa. “Ni së ensel i kaöökre yangera rangk tauëëa pöpë pep wilak wali wak öpna pöwer kama öm.” ⁹ Pël neaan ne enselëpë naë së pep kot pöwer nampënëak maan pi epël yenëa. “Ni pöt num. Nim këmtak kapulak kant mënak numë pöt ngëntötë ök misëng pan ëëpnaat. Pël ëëpnaatak yaatak së wieë welakre kakam ëak nga ëëpnaat.” ¹⁰ Pël neaan ne pep kot

pöwer pim moresiaan wak naut. Pël ëen nem këmtak kapulak nëen ngëntötë yaë pöl misëng pan ëaut. Ën yaatak së wieëak kaalak welakre kakam ëak nga ëaut. ¹¹ Pël ëen ne epël kat yawi. “Ni kaalak omën yang kaö nantë neenem ngönöt yaaöre pitëm omën omp aköröa naë orööpna pöt tekeri wesak maim öm.”

11

Omën naarök Anutuu ngönte ök apnaat

¹ Ne ngön pöt kat wiaan nampök sungkörök ök naö nenak epël ök yenëa. “Ni wal ëak ök epö wak së Anutuu ngönën tup kaöetere ur pimëen kiri yaalmëautak epööring ök wiak omën pörek piin yaya yamëëa pöröen sangk kelum. ² Pël ëëmëetak tup ka ngëëngkta ëm pipö ök wiinganëp, mosëp. Pipöökë öngpök Anutuu omën ngönën köpëlöröaan yaö maan pit Yerusalem ka ngëëngk pipö krismaki nentepar nent ngoon 6 pöröa öngpök ka pö utpet wasëpnaat. Pötaanök ök wiingan. ³ Pël ëen omën naar nem songönte tekeri wasëpnaan wes mëëmaat. Ne piarip wes mëen nem ngönte tekeri wesak apnaataan kaplak ilaim wëen krismaki nentepar nent ngoon 6 pörö pet irëpnaat.”

⁴ Omën pöaar këra olip rikötre rampeetë rangina yaë pöl yangera pepap, Aköp, pim ëöetak ëwa yaauwaar. ⁵ Omën namp piarip utpet mowasëpën wesak elmëëpna pöt es wëlëngöörar piarpim këmteparëaan oröak mokotöpnaat. Yaap, omën piarip utpet mowasëpna pörö akun tapëtakëer wel wiipnaarö. ⁶ Piarip kutömweriaan weëre kosang wak akun piarpim Anutuu ngönte aö sëpna pötë piaripök kopi nepelën ëëpënëak maan nepelën ëëpnaat. Weëre kosang tapööring i epot pout kaip tiak omën i sëere yangerak omnant këere ngaat orö pöt ëëpënëak maan pël ëëpnaat. Piaripök ya pöt mëmpënëak kön wiipna pöt pangk ëëpnaat.

⁷ Piaripim Anutuu ngönte ök aö seimeë së pet irëpna pötak animao utpet nga namp yang öngöp wali panë pöökään orök piaripring nga elak puuk piarip mën wel mowiipnaawaar. ⁸ Pël ëen omën pöaarë sokuraar ka kësang piarpim Aköp këra yetaparak möön wel wia pöökë kamtaöök mowiin wiaapnaat. Ngön nokoliitak ka pöön Sotomre Isëp pël ya. ⁹ Pël ëen omën möönre koröp naöre naö, ngön nerere ner, yang poutëaan narö wais erën ëak piarpim sokuraarön iteneimeë së kët 3re ën kët kaö nent pël sëpnaat. Pël ëëpnaatak omën nampökta itenak wak së welaaröa yangaöök moweerëpnaaten kuure mak nemaan ëëpnaat. ¹⁰ Pël ëak yangerakë omën pourö piarpim wel wia pötaan yak ërëpërëp ëak këere kaömp ngawi nak nener omnant yowe mampnaat. Pöt yangerakë omën pörö

utpet yaäen Anutuuk tektek ngön yaaö omën pöaarök pit këemre këlangön menak utpet moweseima pötaanök.

11 Ën ket 3re kaö nent won sëen Anutuuk pim omën wel wia pöaar wëwëeta ëmö mangkën kaalak öp sak tauaan omën pourö piaripön itenak kas kësang pan yaë. 12 Pël ëen piarip kat wiaan kutömweriaan ngön naö ngön ëak epël yema. “Arip e ngaarëkël apreë.” Pël maan piarip kan aprö is kutöm kepilöte öngpök ilëak yesën kööre tokörö itenaut. 13 Pël ëen akun tapëtakëer moup nempel möak ka kaöaöökë lup ner utpet wes yoolaan lup 9 ëak om wia. Moup yamöön omën 7,000 ka kaöaöökë lup nerak wëaurö wel wiin, lup 9 pötë wëaurö om wë omën pörek oröa pöten itenak kas kësang panë yeem Anutu kutöm pepapë yapinte wak isak yema.

14 Këlangön kësang 2 kuup 6 pöökë mëngkën oröa pöt peene pet yair. Këlangön 3 ënëm panë pöt, peene tapët örööpnaan yaë.

Ensel 7 pöpök pim kuupö mëna

15 Ensel 7 pöpök pim kuupö mëngkën kutömweriaan omën narök ngön ë olëak epël ya. “Tiarim Aköp Anutu pi Kristo pim Yaö Mëëaupring omnaröa kaö sak wë om wakaim öpnaap.” 16 Pël yaan ngarangk 24 Anutuü ëöetak pitëm omp ak urötë wel aisëëea pörö pit rar rë mowesirak tok oriak Anutuun yaya yamëem 17 epël yema.

“O Aköp Anutu, weëre kosang pout wiëëaup, ni ngaanëer wakaimaupök peeneeta wëen. Ni nimtë weëre kosang kësangö wak omp ak sak ngarangk yaalniin.

Pötaanök ten niin yoöre ërëp yeniak.

18 Yangerakë omën niin köpëlorö ya sangën elnieim wë,

ën nim pitëmëen ya sangën elmëëmë pöt yok peene yaarö.

Nim omën wel wiauröa wël ëak kangut mampë pöteta yok yaarö.

Peene nim inëen ru tektek ngön yaaö omën pöröere ën nim omën pourö, kotre kaö,

niin kasinkasin yaalnia pörö pit ompyaö kangut mampëëp.

Pël ëak omën yang omnarö utpet yewe-sauröeta utpet mowasumëëp.”

19 Pit ngön pöt ök më pet yairën Anutuut ngëëngk kaöet kutömweri wia pöt kan tëen ne itaangkën Anutu pim umkek Mosesë ngön kosangöt wieëa pöt tup pöta kakaati wia. Pël ëen ne itenauan kent tangar mënak tangre kaö réak moup möak kopi kësangpel ëp ulöpötring yepel.

12

Öng nampre kamal kësangëpë ngönte

1 Ne itaangkën kutömweri retëng kësang nent yaarö. Pöt öng nampök pim koröpök

këtëpök ulpëen ket ëak mëak wëa. Ngoonöp pöt pim ingesiarë iri wëa. Ën kepönöök pöt ari 12 pötök ul ket ëak waëak wëa. 2 Pöp ru yak wë wilëpënëak lel yailën këlangön kësang kat yawiem merek ya. 3 Ën omën munt nannta kutömweri taprek yaarö. Omën pöt kamal kësang panë nemorë ök sak wëa. Pömor köp möaumorök pim kepönöt 7 ëak wëen watöt 10 ëak pötëaan oröëea. Ën omën omp aköpë ulöt 7 ëak pim kepön 7 pötë waëëea. 4 Pim su pömöntök kutömweri möak ari tit nent ti olaan tit nentepar pëen om wë. Pël ëaan kamal pöp öng ru wilëpënëak yaaö pöpë itëkëel së nga kor taö yeö. Öng pöp rungaap wilën pi wa nëmpënëak pël yaë.

5 Pël ëen öng pöpë yokot ënëmak yangerakë omën pourö weëre kosangring ngarangk elmëëpna pöp yawil. Pël ëen akun tapëtakëer pit rungaap teëntom panë wak yes, Anutu pim omp ak urtak wel aisëëea pöpë ngëë.

6 Pël ëen öng pöp kan kas së yang lup omën won ner, Anutuuk mangkën krisimaki nentepar nent ngoon 6 ëak wëen ngarangk ëak kaömpre omnant mampënëak yema.

7 Ne kaalak itaangkën kutömweri nga kësang panë nempel yaarö. Nga pöt Maikelre pim enselörök kamal kësang pömorre enselöröaan nga yaalmë. Pël yaëen pit kangiir yaalmë. 8 Pël yaëen Maikelre pim enselörök pit il mowesak, “Ar e kutömweri yok pangk naöngan,” pël yema. 9 Pël mëak kamal pömor wa yangerak yemoola. Pöp kamal wet ngaanëer pan wakaimaupök yangerakë omën pourö morök yaalmëaup, Seten pöp. Piire pim enselörö wa yemoola.

10 Ën ne kat wiin kutömweriaan ngön naö ngön ë olëak epël ya.

“Peene Anutuuk tiar utpetetakaan kama yanu.

Peene pim weëre kosangöök omnant pout il mowesak pi Aköp pël sak wë pöt pet yaalni.

Ën pim Ruup Kristo puukta pi kaö sak wë pöt pet yaalni. Pöta songönte epët.

Seten pi tiarim Anutu pim ëöetak tiarim karuröaan röökre ket poutë ngön utpet wesak yamëea pöp piaripök kutömweriaan wa yemoola.

11 Tiarim karurö Yesu Kristo, Sëpsëp Ruupë i il olëa pötak weëre kosang wak pim ngönte ök aimeë Seten il mowesa.

Pit pitëm wëwëat keimön naën Anutuü ngönte taë wes wak wëen pitëm kööre tokörök mënaurö.

12 Pötaanök kutömweri wëaurö ar ërëpëpëp ëëë.

Ën yangerakre i kaöök wëauröaan yaköm pan.

Seten pi pim akunet ëwat wë yak ya sangën ëen arim naë orök nga kaö elniipnaan yaë.”

¹³ Kamal kësang pöp pi yangerak wa moolëa pöten kön wieë öng yokotup wila pöp utpet mowasëpënëak nga yes. ¹⁴ Pël yaëën Anutuuk öng pöp int tup wereweriarë ök neweriar yemangk. Pöt pi kamalöpë naëaan kas wal ëak yang lup omën won panë nerek së wëën Anutu ngarangk elmëak këere kaömp meneim wëën krismaki 3 ën ngoon 6 pël sëpënëak yemangk. ¹⁵ Pël ëën kamal pöpök öng pöp i wak sëpën pël kön wiak kôm ngës olaan i kësang nemer nga urak ënëm yes. ¹⁶ Pël ëën yangerak öng pöp kaamök elmëak këm nga ëën i kamalöpë kôm ngës olëa pömer ngemë ilëak won yes. ¹⁷ Pël ëën kamal kësangëp pi öngöpön ya sangën ëën pim ru wet réak wiläo muntarö Anutuu ngön kosangöt ngaarëk wëere Yesu pim omnant tekeri wes mena pöt taë wes wak wëaurö nga elmëepënëak yes. ¹⁸ Pël ëak kamal kësang pöp i kaöökë pisöök tauak kor wë.

13

Animaö nga naar oröa

¹ Ne omën pötön itenaan animaö nga namp i kaöökëaan yaarö. Pöp pim kepönöt 7 ëak wëën watöt 10 ëak pötëaan oröëëa. Omën omp ak ulöt 10 tapël ëak wat 10 pötë waëak wëa. Pim kepönötë yapin Anutuun utpet wesak yaaö nant wieëa. ² Animaö nga nem itena pöp pi pusi kësang nga namp lepat pël ya pöpë ököp. Ingesiar pöt imën nga namp pea pël ya pöpë ök. Ën këm pöt kent nga laionöpë ök. Animaö nga pöp kamal kësangëpök pim wëere kosangö menak pim omp ak urtak wel aisëëe yangerakë omnarö ngarangk ëëpënëak yema. ³ Pël yaëën ne itaangkën animaö nga pöpë kepön naö omnaröak wisang ëak mënaupë kepönöökë ök seëa. Pël ëautak ëmpölö yok pu wariin yaap sak wëën omën pourö pöten itenak yaan sak ëak pim ënëm yes. ⁴ Pël ëak omnarö kamal kësang pöpök pim wëere kosangö animaö ngaap mena pötaan kamalöpön yaya mëak animaö ngaapönta yaya mëak epël ya. “Talëp animaö ngaapë ök wëere kosangring wë? Ma talëpök pi il mowasëpën? Won pan.”

⁵ Kamal kësangëpök animaö nga pöpön, “Ni Anutuu yapinte wa ngep elmëak utpet wesak mam,” pël ök maan Anutu kuure mak yema. Pël ëak pi krismaki 3 ën ngoon 6 pöröa öngpök yang omnarö ngarangk elmëepënëak animaö ngaapön tapël yema. ⁶ Pël maan pi Anutuun utpet wesak mëak yapinte wa ngep elmëak pim wëautere kutömweri wëauröenta utpet wesak yema. ⁷ Pël ëak animaö nga pöpön Anutuuk pim omnaröen köore tok elmëak puuk il mowesak omën möönre koröp naöre naö, ngön nerere ner, yang poutëörö ngarangk elmëepënëak kuure mak yema. ⁸ Pël maan

yangerakë omën pitëm yapinöt wëwë kosangta pepeweri retëng naën ëa pöröak animaö nga pöpön yaya yema. Pep pöwer yang epër naaröön wiaan Sëpsëp Ru ënëmak mën wel wia pöpök omën wëwë kosangtak öpnaaröa yapinöt retëng ëauwer.

⁹ Katringöröak ngön epët këëkë kat wiin. ¹⁰ Anutuuk omën namp wii kaatakën yaö ëëpna pöp yok sëpnaap. Ën nampön köore toköröak mëmpënëak yaö ëëpna pöp mëmpnaap. Ngön pöt ngönëntak wia. Pötaanök omën ke pilöt Anutuu omnaröa naë yaaröön pöt kosang sak wë piin kön wi kosang yewesaut taë wes wak öp.

¹¹ Ne kaalak itaangkën animaö nga munt namp yangera öngpökëaan yaarö. Pöp wat naöörar wëa pöörar sëpsëp ruuröaatë ök. Ën pim ngönaak yaaö pöt kamal kësangöröa ngönötë ök kaö yaaup. ¹² Animaö nga 2 pöpök munt wet kaal pöpë wëere kosang pout wak wëa. Pël ëak pi wet kaal pöp kaamök ëak yangerakë omën pourö animaö wet kaal pim kepön naö mëngkën wel wiin ëmpölö pu wariaö pöpön yaya mapënëak yamëëaup. ¹³ Animaö nga 2 pöpök ya it ngölöp ke nentere nent mëneim wë. Pël yeem kutömweriaan esuwes wes mëën yangerakël yeiraan omnarö iteneim wë. ¹⁴ Pël ëën Anutuu kuure mak mëëaul animaö nga wet kaalëpë itöök ya it ngölöpöt yamëngka pötök yang omnaröen morök epël maim wë. “Ar animaö nga ngaantak öp wesirën wel wiak kaalak öp wëaupë könöp ket ëak kön pöpön yaya maim ön.” ¹⁵ Pël yaëën Anutuuk kat mowiin puuk animaö kön ket ëa pöp wak këm muntön momöön ngönaak yaan omën animaö kön pöpön yaya nemaan yaë pörö mëneim wë. ¹⁶ Pël ëak animaö nga 2 pöpök omën pourö kotre kaö, monere urömaringre il ngentingenti yaaö, omën yaap wëaöre ën inëën yaaö pouröön maan animaö wet kaalëpë yapinte pitëm mor yaapkëëtëere ë kosatë wi pet yair. ¹⁷ Namp animaö pöpë yapintere saareet piik nawiin ëën pöt animaö pöpök omën pöp omnant sum ëere omnaröakta pim naëaan sum ë pël naëpan pël yema.

¹⁸ Animaö nga pöpë yapinta songön pöt epël këëkë kön wiipa. Yapin pöt saareet 666 pël wia. Pötaanök omën namp kön wetete wë pöt saare epët sangk kelak pöta songönte ëwat sëp.

14

Omën 144,000 pörö tan ngölöp nent ëa

¹ Ne kaalak itaangkën Sëpsëp Ruup Yerusalem kak Saion rosiraöök taueëa. Pël ëën omën 144,000 Sëpsëp Ruupre Pepap Anutu piarpim yapintepar pitëm ë kosatë wieëa pöröeta piiring wëa. ² Pël ëën ne kat wiin këm ngön nempel i kësang nant

nga yaurem kuk aōre tangre kaō kēsang rē pēl yaē pōta ōk kutōmweriaan yaarō. Ngōn nem kat wian pōt omēn selap intō tang yamōōna ya pōl ēaut. ³ Omēn 144,000 pōrō Anutu pim omp ak urtak wel aiseēa pōpre kutōm omēn mor kong nent wēwētaring pōrōere ngarangk 24 pōrōa ēōetak tauēē tan ngolōp nent aim wē. Tan ngolōp pōt omēn muntarōak ēwat nasēpan. Omēn 144,000 Anutuuk yang omnarōa naēaan pimēēn kama wa pōrōakēer pangk ēwat sēpnaat. ⁴ Omēn pōrō pit ōngōrō mēsēl naēn wonōrō. Pit yaap wēwē wotpil wakaima. Pēl ēēē Sēpsēp Ruupē ngōnte ngaarēk wak kaatē ya mēmpō seima. Omēn pōrō Anutuuk pōta kangiir pit yang omnarōa tekōōkaan kama waurō. Pēl ēēn Anutere Sēpsēp Ruupē ingre morōrōa wotōōkōrō pēl sak wēa. ⁵ Pit ngōn kaar aōre utpet nent ē pēl naēn, won.

Ensel 3 pōrōak ngōn nant ōk mēēa

⁶ Ne kaalak itaangkēn ensel munt namp mopōōk wal ēak yesēn itenaut. Pōp mōōnre korōp naōre naō, ngōn nerere ner, yang poutēērōen Anutuu ngōn ompyaō wiakaim wiaapna pōt ōk mapēnēak yes. ⁷ Pēl ēak pi ngōn ē olēak epēl ya. “Anutu pim omēn pourō kom ēak ngōn yaatak niulēēpna akunet yok yaarō. Pōtaanōk piin kas yeem ping wesak maē. Pi kutōmre yangre i kaōre kōlōk pout ket ēa pōpōn yaya maē.”

⁸ Pēl aō yesēn ensel munt namp pim ēnēm yesem epēl ya. “Kat wieē. Papilon ka kaōaō omēn narōak yok utpet yewas. Yaap, pit utpet panē wesak tōōl yoola. Omēn ka pōōk wēa pōrō ōng omp nga yaaō nampē wain iit omnarō mangkēn nak piiring utpet yaē pol pitēm utpet yaaō pōt yang omēn pourōen rē moulōn ulōl sa. Pōtaanōk pitēm ka kaōaō tōōlōn pitta kō yes.”

⁹ Pēl aō yesēn ensel munt 3 pōp wet kaal pōaarē ēnēm yesem ngōn ēak epēl ya. “Omēn narō animāō nga pōpre pim omēn kōn ket ēaupōn yaya mēak pim yapinte pitēm moresiire ē kosaōōk wiaapēna pōrō ¹⁰ omēn nampē wain iit mangkēn nak kōn irikor yaē pōl Anutuuk pitēm ya sangēn elmēēn kēlangōn kat wiipnaarō. Kot nent wiap naalmēēpan, ya sangēn kaō elmēak kēl kop retēng ka urauuk es yokota pōrek wes mēēn ensel ngēēngkōrōere Sēpsēp Ruupē ēōetak kēlangōn kaō pan kat wiipnaarō. ¹¹ Es pitēm kēlangōn kat mowiipna pōwes nariin om yokotōn koulōpō kēt ēlōtē o ngaarēk aprō seim ōpnaat. Omēn animāō ngaapre pim omēn kōn ket ēaupōnta yaya yamēem pim yapinte pitēk wiaapna pōrō rōōkre kēt poutē kēlangōn kat wieim ōpnaarō.”

¹² Pēl ēēpnaat pōtaanōk utpet ke nentere nent Anutuu omēn pim ngōn kosangōt ngaarēk wēēre Yesuun kōn wi kosang wasō

pēl eim wēaurō arim naē yaarōōn pōt kosang sak ōn.

¹³ Ne kaalak kat wiin ngōn nent kutōmweriaan epēl yenēa. “Ni ngōn epēl retēng ē. Omēn Akōpē naē rē olēak wē akun eptak ngēs rēak wel wiipna pōrō ērēpērēp ēēpnaarō.” Pēl yaan Ngēēngk Pulōōk epēl yenēa. “Yaap pan. Pit wel wiin pitēm ya mēmpnaatē kangut Anutuuk mampnaarō. Pōtaanōk yok pangk pitēm ya kaō mēmpna pōt pet irak kē yesem ērēpērēp eim ōpnaarō.”

Enselōrōa omnarō koirēpnaata ngōnte

¹⁴ Ne ngōn pōt kaō wiak kutōmweriil itaangkēn kutōm kepil kōlam kēsang ner wiaan itenaut. Pēl ēēn kepil pōra rangk namp wel aisēēēa. Pōp omnarōa ōkōp, pim kepōnōōk omp ak ul koolōtōk ket ēa nent waēak moresī ōp nga panē newer wak wēa. ¹⁵ Pēl ēēn ensel munt nampōk Anutuu ngēēngk tup kaōeta kakaatiaan orōak ensel kutōm kepilta rangk wel aisēēēa pōpōn maap ngōn ēak epēl yema. “Yangerakē kaōmpōt kōp sēēn tiak kama ōmē akunet yok yaarō. Pōtaanōk ni sē ōpwerring ti.” ¹⁶ Pēl maan ensel kutōm kepilta rangk wel aisēēēa pōp sē pim ōpwer yangerak wesirak kaōmp kōp saut yati.

¹⁷ Pēl yaēēn ne itaangkēn ensel munt namp kutōmweri ngēēngk tup kaōeta kakaatiaan ōp nga panē newer wali wak yaarō. ¹⁸ Pēl ēēn ensel munt Anutuun kiri ar yaaō urtak esuwesi ngarangk yaaupōk pōtakaan orōak ensel ōp nga panēēwer wali wak wēa pōpōn maap ngōn ē olēak epēl yema. “Yangerak wii wain ulōpōrō kōp sak wē. Pōtaanōk sē ōpwerring tō.” ¹⁹ Pēl maan ensel pōp sē pim ōpwerring yangerakaan wain ulōpōrō tōak rongan yaē. Pēl ēak wain ulōp pōrō ing mēsaan iit orōak sēpēnēak wa kap kēsang kēlōtōk ket ēa nenta ōngpōk yewesir. Wain ulōpōrōa ing mēsaan iit orōak sēpna pōt Anutu pim omnarōen ya sangēn elmēēpnaata ōk ēēpnaat. ²⁰ Pit Yerusalem kaōōkē ka tomōk wii wain ulōp pōrō kap kēsang pōtak wesirak ing mēsaan pōtakaan omēn iit orōak i yaapōtē ōk yaē. I pōt orōak kaō wetak omnarōa kepōnōt il yewas. Rēēptakaan opetakē waliit 300 kilomita pōta ōk.

15

Ensel 7 pōrōak omēn utpet panē nant 7 tapēl ēak wali wak wēa

¹ Ne itaangkēn kutōmweri retēng kēsang munt nent orōak wēēn itanak yaan saut. Ne itaangkēn ensel 7 pōrō omēn utpet panē nant 7 tapēl ēak omnarō utpet mowasēpnaat wak wēa. Omēn utpet pōt orōōn ēnēmak kaalak munt nant naarōōn ēēpnaat. Anutu pim ya sangēntē pōrekōk pet panē irēpnaat.

² Pël ēen ne omēn kēsang i kaōōkē ōk nentn itenaat. Omēn pōt kōnitweri ōktak esuwesi kōp mōak wē pōl ēēēa. Ēn omēn animāō nga pōpring nga elak piire pim omēn kōn ket ēaupre pim yapinta saareet li wesa pōrō Anutuuk pim intōat mangkēn wali wak i kaō kōnitweri ōk pōōkē ēōōk tauēēa. ³ Pël ēēē Sēpsēp Ruupēēn tan nent Moses Anutuu inēēn ruupē tan pōta ōk epēl aim wē. “O Akōp Anutu, ni weēre kosang pout wieēaup.

Nim ya pout kosang kaō panēēt, pōlōpringōt. O omēn pourōa Omp Akōp, nim wēwē pōtakēēr wotpil ompyaō panēēt. ⁴ Akōp, nimēt tapōpōkēēr ngēēngk panēēp. Pōtaanōk ten omēn pourō niin kasinkasin elniak nim yapinte wak isak nianaat. Nim wotpil yewesa yaat tekeri panē orōak wia.

Pōtaanōk yang kaō poutēaan narō nim naē wais yaya niapnaat.”

⁵ Tan pōt pet irēn ne kaalak itaangkēn kutōmweri ngēēngk tup kaōet poē korōpōtōk ōk rēa pōta kakaati ngēēngk tup panē pōt kan tē wieēa. ⁶ Pël ēēn ensel 7 pōrō omēn nant omnarō utpet mowasēpnaat 7 tapēl ēak wak tup ngēēngk panē pōta kakaati-aan yaarō. Pit ulpēēn wali ompyaō kewil won, ēwaēwa yaaō nant mēak wēa. Pël ēak yepat koolōtōk ket ēa nant pitēm ripatē wirō rēwarōk rēak wēa. ⁷ Pël ēēn kutōm omēn mor kong nent wēwēetaring pōrōak sōwar koolōtōk ket ēa 7 ēak ensel 7 pōrō yemang. Sōwar pōtē Anutu wēwē kosangtar-ingēp pim ya sangēnōt peō ēēēa. ⁸ Ēn Anutuu ēwaare weēre kosang pō es koulōpōōkē ōk sak tup ngēēngk panēētak wiaan es koulōp pō kakaati peō ēaan omnarō pōrek ilapnaat pangk naēn. Ēnēmak utpet 7 enselōrōak wak yewais pōt pet irēpna pōtakēēr ilapnaat.

16

Anutu pim omnarōaan ya sangēnōt sōwar 7 pōtē wieēa

¹ Ne kat wiaan tup ngēēngk panēēta kakaatiaan ngōn nent ensel 7 porōen epēl ōk yamēem ya. “Ar sōwar 7 pōtē ōngpōk Anutuu ya sangēnōt wia pipot kōmen yangerak olaē,” pël yema.

² Pël maan ensel kopēt pōpōk pim sōwarweri wieēaut wak sē kōmen yangerak yoola. Pël ēēn omēn animāō ngaapē yapinte pitēk wiak pim omēn kōn ket ēaupōn yaya maima pōrōa naē ēmpōl utpet kēsang panē nant orō morēēn kēlangōn kaō kat yawi.

³ Ēn ensel 2 pōpōk pim sōwarweri wieēaut i kaōōk kōmen yoola. Pël ēēn i kaō pō kaip tiin omēn wel wiaurōa iitē ōk korōp orōōn omēn i kaōōk wēa pōrō wel wi won yes.

⁴ Pël yaēēn ensel 3 pōpōk pim sōwarweri wieēaut i kēsangōtēere kōlōkōtē kōmen yoola.

Pël ēēn pōtta kaip tiin omēn i korōp yaarō. ⁵ Pël ēēn ne kat wiaan ensel i pout ngarangk yaaō pōpōk Anutuun epēl yema.

“O Ngēēngkēp, ni wakaimaupōk wēēn.

Nim kangut yemengka yaat wotpil yamēngkaup.

⁶ Omnarōak tektek ngōn yaaō omēnere nim omēn muntarō mēn wel wiin pitēm iit orōak ngentieimaut.

Pōtaanōk omēn utpet pōt eima pōrō nuuk omēn i epot mangkēn yen.

Nim wotpil yewesa yaat yamēngkēn pitēm utpetatē kangut yeō.”

⁷ Pël yemaan ne kat wiaan kaalak ur Anutuun kiri yaalmēautakaan ngōn nent ngōn ēak epēl ya.

“Yaap, Akōp Anutu weēre kosang pepap, nim ya yamēngkaut wotpilre ompyaō yamēngkaup.”

⁸ Ēn ensel 4 pōpōk pim sōwarweri wieēaut kētēpē rangk kōmen yoola. Pël ēēn Anutuuk kētēpē nga panē wesak maan omnarō es kotōpēnēak yema. ⁹ Pël ēēn kētēpē nga panē wesak maan omnarōa korōpōtē es mokotōn Anutu utpet pōten maan pit utpet mowasēpēnēak orōa pōpōn utpet wesak yema. Pit lup kaip tiak piin ping wesak nemaan yaē.

¹⁰ Ēn ensel 5 pōpōk pim sōwarweri wieēaut animāō ngaapē omp ak urtak kōmen yoola. Pël ēēn animāō pōpē ikanōōk omēn wēēn ngarangk elmēēima pōrōa naē koō yoola. Pël ēēn omēn pōrō kēēmre kēlangōn kat yawiem kē kant mēnak wē. ¹¹ Pël ēak pitēm ēmpōlre kēēmre kēlangōn yaaō pōtēēn Anutu kutōmweri wēaupōn utpet wesak yema. Pitēm utpet yaaut kasēng menak lup kaip natiin yaē.

¹² Ēn ensel 6 pōpōk pim sōwarweri wieēaut i kēsang nēmēren Yupretis pël yema pōmeri kōmen yoola. Pël ēēn i pōmer leep raan omēn omp ak kētēpē yengampiaul wēaurōa wais nga elēpna kanō yaarō. ¹³ Pël yaēēn itenaan urmer ōmōrōa ōk narō 3 ēak yaarō. Namp kamal kēsangēpē kēmtakaan, namp animāō ngaapē kēmtakaan, namp animāō nga munt 2 pōpōn tektek ngōn yaaō kaar omnamp pël yema pōpē kēmtakaan pël ēak yaarō. ¹⁴ Urmer pōrō Setenēērōak omēn it ngōlōp ke nentere nent yaaurō. Pit yang ēl epotē omēn akōrōa ngēsē yes. Pitōk omēn omp ak pōrō Anutu weēre kosang pepapē akun kaōāōk nga elēpnaan wa rongan elmēēpēnēak yes. ¹⁵⁻¹⁶ Pël ēak sē koirak yang lup nentak wa rongan yaalmē. Yang lup pōta yapinte Yuta ngōntak Amaketon pël ya.

Pël yaēētak Kristook epēl ya. “Kat wieē. Ne kēkain omnarōa yaē pōl ēlēēp waisumaap. Pōtaanōk namp pi ka uraan kēkainēpōk wais pim poē korōpō wilak sēēn

yool wē omnarōa ēōetak ēō ēēpanēēn itit ngarangk ēēpna pōp ērēpērēp ēēpnaap.”

¹⁷ Ēn ensel 7 pōpōk pim sōwarweri wieēaut mopōōk kōmen yoola. Pēl yaēēn tup ngēēngk panēetak omp ak urtakan ngōn kosang nent epēl ya. “Nem omēn utpet pipotring omnarō yamēngk pōt peene pet yair.” ¹⁸ Pēl yaan kent tangar mēnak tangre kaō yeraan moup yamō. Moup pōmpel kēsang panēēmpel ngaan ke pēl nent mōōn it-naangkēn ēautak peenōk yamō. ¹⁹ Pēl ēēn Papilon ka kēsang pō luptak weerak 3 wasēn omnarōa kaat tōōl ngentiak utpet yes. Pōt Anutuuk Papilon omnarōa utpet yaautōn kōn wiak omēn nampē muntap wain i ngaat mangkēn nak kēlangōn kat yawi pōl pitēn ya sangēn kaō elmēēn utpet yes. ²⁰ Yanger moup kēsang yamōōn i kaō kusōt mop wiak sēēn rosiratta won yes. ²¹ Pēl ēēn kutōmweriaan kopi kēsang yepelēn ēp ulōp kēsangōt omnarōa rangk ngentiin kēlangōn kaō kat yawi. Ēp ulōp kopēt nemesi kōnōmēt omnarōa kōnōmta ōk. Pēl ēēn pōtōk utpet panē mowesa pōtaanōk omnarōak Anutuun utpet wesak yema.

17

Ōng omp nga yaaup pi sum utpet wa

¹ Ne omēn pōten itanaan ensel 7 ēak sōwar nant 7 tapēl ēak wali wak wēa pōrōakaan nampōk wais neen epēl ōk yenēa. “Ni wais. Pēl ēēn ōng omp nga ē yaē pōp pim utpetatē kangut Anutuuk mangkēn ōpnaatōn pet elni-imaan. Ōng pōp pi ka kaō i kēsangōtē ēōōk wieēa pō. ² Yang omp akōrō pit ōng pōpring utpet yaurō. Ēn omēn yaapōrōeta sēēn ōng pōpōk wain iit mangkēn nak kōn irikor ēak piiring utpet tapēl yaurō. Pōtaanōk Anutuuk utpet kangut mampanat.”

³ Pēl neaan Ngēēngk Pulō pim weēre kosangōōring nem naē orōōn ensel pōpōk ne mēsak sē yang lup omēn won nentak yeneulē. Pēl ēēn ne pōrek wē itaangkēn ōng namp animao nga kōp mōaō nampē rangk wel aisēēēa. Animaō pōpē korōpōōk yapin Anutuun utpet wesak yaaō nant kēsang retēng ēēēa. Ēn pim kepōnōt 7 ēak wēēn pōtē watōt 10 ēak orōrēēa. ⁴ Ōng pōl ulpēēn kōp nentepar yaaō kōmkēēnringōt peō ēēēa. ē rangi ompyaut pim korōpōōk pangk ēak wēa. Pēl ēak kelōn koolōtōk ket ēa nent wali weēa. Pōta ōngpōk pimtē omp nga yaauta utpet kamp yaaō kōmkēēnringōt peō ēēēa. ⁵ Pēl ēak pim yapin ēlēēpēt ē kosaōōk retēng ēēēa. Pōt epēt. “Papilon ka kaōaō, ōngre omp nga yaaōre utpet kōmkēēnringōt yaaō pōtē ēl panēēp.” ⁶ Ne itaangkēn ōng pōpōk Anutuū omnarō mēnak pitēm iit nak kōn irikor ēak wē. Omēn pōrō Yesuu yapinte wak kaō wesak aima. Pōtaanōk pit mēnak pitēm iit nak wē.

Ne ōng pōpōn itenak yaan panē saut. ⁷ Pēl yaēēn enselēpōk epēl yenēa. “Ni orōpmorēēn yaan panē yesēn? Nook niin ōng pipopre animao kepōnōt 7 ēak wēēn pōtē watōt 10 ēak orōaupōk ōngōp kōka ēak wēa pōp piarpim songōntepar ōk niamaan kat wi. ⁸ Animaō nim itenao pōp ngaantak wēaupōk peene won wia epō ēnēmak kaalak yang ōngōp wali panē pōōkaan orōak apēr sasa kō sēpnaap. Pēl ēēn omēn yangerak ōpna pōrōa yapinōt wēwē kosangta pepeweri yang epēr naarōōn wiaan retēng naēn ēa pōrōak animao pōpōn itenak yaan sēpnaat. Animaō pōp ngaantak wakaimaupōk peene won wia ēnēmak orōōpnaap.

⁹ “Pōta songōnte kēēkē ēwat sēpa. Pōt epēt. Kepōn 7 ēak wēa pēl ya pipot rosir 7 pōtōnōk ya. Ōng pōp rosir 7 pōtē rangk wel aisēēēaup. ¹⁰ Ēn kepōn 7 ēak wēa pēl ya tapōtōk omēn omp ak 7 pōrō pēl ya. Pitēm naēāan 5 pōrō wel wiin kopēt nampōkēēr peene yangerakē omp ak sak om wē. Ēn munt namp pi omp ak nasēn won wē. Ēnēmak pōp orōak akun kot panē nent ōpnaap. ¹¹ Animaō nga pōp ngaanēēr wakaimaupōk peene won wia, pōp piita omp ak namp munt 7 pōrōak erēn ēēn 8 ēak wē kō sēpnaap.

¹² “Ēn watōt 10 ēak nim itenao pōt omēn omp ak 10 pōrōenōk ya. Pōrō pit peene omp ak nasēn wē. Akun kot panē 1 aōa ke pil pōtak weēre kosang wak animao nga pōpring omēn omp sak ōpēnaarō. ¹³ Pēl ēak omēn omp ak 10 pōrō pit kōn kopēt nent wieē pitēm weēre kosangr omnarōēn ngarangk elmēēpna pōt animao nga pōp kōn wes mampanat. ¹⁴ Pēl ēak pit Sēpsēp Ruupring nga elak pōpōk pit il mowasēpnaarō. Pi omēn isaō pourōa Kaōap, omēn omp ak pourōa Omp Akōp. Pōtaanōk omēn piiring ōpna pōrō, pim yas mēak pimtēēn yaō ēēn pim ngōnte kēēkē wesak ōpna pōrō pourō, piiring erēn ēak yang omp ak pōrōaring nga elak il mowasēpnaarō.”

¹⁵ Pēl neak kaalak epēl ōk yenēa. “I kēsangōt ōng omp nga yaaupē ēōōk wel aisēēēa pōt omēn mōōnre korōp naōre naō, ngōn nerere ner, yang poutēērōenōk ya. ¹⁶ Ēn watōt 10 ēak orōāan nim itenan pipot yang omp ak 10 ēak nem ōk niaō pōrōere animao nga pōpre ēak pitōk ōng omp nga yaaō pōpēēn kōōre tok elmēēpnaarō. Pēl ēak pitōk pi utpet mowesak ulpēēnre poē korōp pim ē rangiēa pōt wa ilak keli moolēak yool moulmēēpnaat. Pēl ēak pim korōpre mēsēp kaō nant nak nant es momarēpnaat. ¹⁷ Yaap, Anutuuk pimtē ngaantakēēr kōn wia pōl pitēm lupōtē kōn pout mangkēn pit ya pōt mēmpnaat. Ya pōt pit kōn kopēt naō wieē omēn omp ak sak ōpēna weēre kosang pitēm pōt animao pōp mampanat. Pēl ē seim Anutuū akun menautak pet irēpnaat. ¹⁸ Ēn

öng nim itenan pipop ka kësang yang omp akörö ngarangk elmëepna pö.”

18

Papilon ka kësang pö utpet ëa

¹ Omën pöt pet irën ne kaalak itaangkën ensel munt namp kutömweriaan yangerakël yeiraan itenaut. Pöp Anutuuk weëre kosang kësang mangkën pim ëwaöök yangerak ëwa ë pet yair. ² Pël ëën pi ngön ë olëak epël ya.

“Papilon yok utpet yaë.

Papilon ka kësangö utpet ëak kö yes.

Pël ëën peene urmer ke nampre nampre int utpetarö pitëmënt pëën wë.

³ Ka kësang pö utpet yes pöta songönte epël.

Öng pöpök omën nampë muntap wain iit mangkën nak kön irikor yaë pöta ök omp nga ëere utpetat kësang ë pël yaaö pöt pet elmëën yang omën pourö tapël ëeim wëaurö.

Pël ëak yang omp akörö pit öng pöpring utpetat ëeimauro.

Pël yaëën öng pöpë omën nant kësang öpnaataan kentre kaur yaaö pötaan yangerakë omën monere urömatëën ya yamëngkauröak omnant menak pim naëaan sum kësang weima.

Pötaanök kö yes.”

⁴ Pël yaan ne kat wiaan ngön munt nent kutömweriaan epël ya.

“Nem omnarö, ar öng utpet pipop sëp wesak kas seë,

öng pipopring wë saun koirak pötë kangut önganëën.

⁵ Öng pöpë utpet yaaö pöt kësang panë sëën Anutu kutömweri wë pöp itenak utpet kangut mampëneäk kön wieim wë

⁶ Ar omën utpet kangut pi mampunë porö pim këlängön omën muntarö yemengka pötön kön wiak kangut mampun.

Ar pël ëëneäk pöt pi omnarö utpet mena ëën pöt kangüir il wesak mampun.

Omën nampë muntap i ngaat mangkën nak utpet yes pöl öng pöpök omnarö utpet wesak këlängön kat mowieima.

Pötaanök i nga kosang panëët yemangk pöl il wesak këlängön kësang kat mowiin.

⁷ Pi pimtën wak isak yeem pim utpet yaautëën ërëpsawi eima pöta ök arök kangüir këlängön kat mowiin ing ap.

Pim lupmeri kön korar epël wieëaup.

‘Ne öng ak kësangëp yak omp ak urtak wel aisëëë omnarö ngarangk yaalmëaup.

Ne öng kapiröa ök omnantëën il ngentingenti naënëp.

Könöm nant nem naë oröön ingre ya ilak naënganëëp.’

⁸ Pimtök kön korar pöt wieëa pötaanök kët kopët nentak utpet epot pim naë orööpnaat.

Anutuuk maan yaumanre ngöntök yaaöre ën ingre ya ilak yaaö pöt orööpnaat.

Aköp Anutu utpet kangut yemengka pöp weëre kosang kësang yaaup yak

puuk maan es kotöpnaat.”

Pël yaan kat wiaut.

⁹ Yangerakë omp ak piiring ya utpet yamëngkem pötëën ërëpsawi eimauro öng pöp, ka kaö pö, es yokotön koulöpö ngaarëk yawisën itenak pimëën ingre ya ilak apnaarö. ¹⁰ Pit Papilon ka kaö pöökë omnaröa këlängön kat yawia pöten itenak pitta tapël ëëpanëak kas ëën om kamaarek tauëë epël apnaat.

“O yakom, ka kaöaöön yaköm pan.

Papilon ka kaöaö, 1 aöa akun kot pita öngpök nim saunatë kangüir utpet yaën.”

Pël yaan kat wiaut.

¹¹ Ën yangerakë omën monere urömatëën ya yamëngkauröeta omnaröak pitëm naëaan urömat kaalak sum naëpan pël wesak pimëën ingre ya ilak apnaarö. ¹² Pitëm uröm pöt epot. Koolre siluwa, kël ompyaut, polere kal, songre sar, poë koröp ke naöre naö ompyaö retëngretëng äaut, këra köp nga kamp ke nampre namp yaautre omën nant këra sum kësangötök ket äaut, aini parasre yaap, kël retëngretëng äautök ket äaut, ¹³ omën kamp ompyaö këra koröp neweriaan yawaut yapinte sinamon pël yema pötre ëwamöt, këra ëpre kömau nga kamp ompyaut, wainre i kolap kaömp ar ëëpnaat, korupaë lölöpöt, pol purmakaöre sëpsëpörö, pol osöröre ën kaar pitëm wii ngan ëak wak weruak yaautre, ën omën inëën yaauröere, pitëm sum yaaö pöt pipot.

¹⁴ Omën monere urömatëën ya yamëngkauröak öng pöpön epël ya.

“Omën nant nim ömëak kent kön yawian pöt sasa won yes.

Monere këere kaömpre omën ompyaö ë rangi pötta won yes.

Pötaan omën pipot pout kaalak naöngan, won pan.”

¹⁵ Pël ëak omën monere urömatëën ya yamëngka porö omën ke pilöt pim naë sum yeëa porö Papilon ka kaö pöökë omnaröa këlängön kat yawia pöten itenak pitta tapël ëëpanëak kas ëën om kamaarek tauëë ingre ya ilak ëak epël apnaat.

¹⁶ “O yaköm, ka kësangöön yaköm pan.

Ka kësang epö öng nampë ök.

Pi ulpëën ompyaö retëngretëng köp nentepar möa namp mëak

pim koröpöök koolre songre sar ë rangiak wëaup.

¹⁷ Akun kot 1 aöa pöta öngpök pim monere uröm pout kö yes.”

Ën i kaö wangatë ngarangk poröere omën narö wangat wak ka muntatë yes piporö, wangatë inëën yaauröere omën i

kaö pöök mon ya yamëngka pörö pourö pit Papilon kak pëlëer wiaan kamaarek taueé¹⁸ itaangkën ka pö es yokotem koulöpöt oröak yesën itenak ngön ëak epël yema. “Elei, ka kësang epöökë ök naö e nerek wi naön, won pan.”¹⁹ Pit pël mëak kaplak ilaimeë ingre ya ilak ëak epël aim wë.

“O yaköm, ka kësang epöön yaköm pan. Wangatë ngarangk yaaurö tiar ka kësang epöökë urömat wak yesem monere uröm kësang weimaurö.

Akun kot 1 aöa pöta öngpök ka epö kö yes.²⁰ Kutömweri ngëëngköröere Anutuun ngön yaaöre tektek ngön yaaö omënera pim omën muntarö ar ka pö won yes pötaan ërëpërëp ëën.

Ka pöök utpet elnieima pötaan Anutuuk kangut yamangk.”

Pël yaan kat wiaut.²¹ Ën ne kaalak itanaan ensel weëre kosangring nampök kël kësang panë naö wak wal ëak i kaöök yoolëem epël ya. “Nem këlö i kaöök yoolak epël Anutuuk ka kësang Papilon pö utpet wasën sasa kö sëën kaalak itnaangkan.

²² Pël ëën intöere iraö ngön aöre pëep mëmpö, polere kuup ngön aö pöt ka pöökkaan kaalak yaan kat nawiingan.

Ën omnaröakta ka pöök ya ke nentere nent yamëngkën itnaangkan.

Korupaëta kas yamöem yaan kat nawiingan.²³ Ka pöökkaan es rampe newes kaalak ëwa naën ëëpnaat.

Öngre omp yaëën ipre kër yemangka pötenta itnaangkan.

Ngaantak ka pöökë omën monere urömatëën ya yamëngkaurö yangerkë kaö sak wakaimaurö.

Ën ka pöökkaan naröak kempre tëptëp wak yeem omën muntaröen morök elmëeimaurö.

²⁴ Papilon ka kësang pöökë omnaröak Anutuun tektek ngön yaaö omënera pim omën muntarö mëneima.

Ën yang omën naröeta kööre toköröak mëneima pël ëautë saunat Papilon ka kësang tapöök wieëa.

Pötaanök Anutuuk kangut yaalmë.”

31

Omnarö Papilon kaö utpet yesën ërëpërëp ëa

¹ Ne omën pötön itenak kat wiaan kutömweriaan omën kësang pan ngön ë olëak epël ya.

“Tiar Anutuun yaya mepa. Tiarim Anutu tapöpök tiar utpetetakaan kama nuwa.

Ë rangiere weëre kosang pipot pim naë wia.² Pi tapöpök pim ngön yaatak omnaröa wëwëat wotpil wesak wël yaaup.

Öng omp nga yaaö pöpë utpet pömpelök yangerkë omnarö utpet mowe-seima.

Pël ëën Anutuuk pi utpet kangut mena. Öng pöpök Anutuun inëën ru narö mëneimaup. Pötaanök kangiiir elmëa.”

³ Pël ëak pit kaalak ngön ë olëak epël ya. “Anutuun yaya mepa.

Ka kësang pö es yokotem koulöpö kët ël epotë aprö seim wë.”

⁴ Pël yaan ngarangk 24 pöröere kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pörö pit rar rë mowesirak tok oriak Anutu pim omp ak urtak wel aisëëa pöpön yaya mëak epël ya. “Yaap, Anutuun yaya mepa.”

⁵ Pël yaan kat wiaan Anutuun omp ak urta naëaan ngön ëak epël yeem ya.

“Anutuun inëën ruurö, ar pourö tiarim Anutuun yaya mepa.

Piin kasinkasin yaaö kotre kaö pourö pël ëëë.”

Sëpsëp Ruup öng koirën pim ipre kër mampna akun kësangët oröa

⁶ Ngön pöt ë pet yairën ne kaalak kat wiaan ngön munt nampelök omën kësang pan rongan ëak wë ngön kaëp aöre i kësang nant nga yaurem kuk aö, tangre kaö kësang yeraan nga ngön aö pël yaë pöl ngön ë olëak epël yeem ya.

“Anutu tiarim Aköp weëre kosang pout wieëaupök peene kësang panë sak wë omnant pout ngarangk yaalni.

Pötaanök piin yaya mepa.

⁷ Sëpsëp Ruupë öng koirëpna akunet yok yaaröön öngöp piin korkor yaë. Pötaanök tiar kön ompyaö wieë ërëpërëp kësang panë yeem,

pim yapin pingetakëer wak isak aim öpa.

⁸ Anutuuk öng pöp ulpëën ompyaö ëwaëwa yaaö kewil won panë namp mëpënëak mena.”

Ulpëën ompyaö pöp Anutuun omnaröa wëwë ompyaö wotpilten ya.

⁹ Enselëpök neen epël ök yenëa. “Ni ngön epël retëng ë. Omën Anutuuk Sëpsëp Ruupë öng koirëpna akunetak kaömp ngawi nëmpënëak yas mëëaö pörö ërëpërëp ëëpnaarö.” Pël neak kaalak epël yenëa. “Ngön epët Anutuun ngön kë panëët,” pël neeaut. ¹⁰ Pël neaan ne piin yaya mamëak pim ingesiarë ikanöök rar rë mowesirak tok yariin epël yenëa. “Nëen pil elmëëngan. Anutu pimtënökëer yaya mam. Niire nim kar Yesuu ngönte ök yak pörö tiar ya kopët nent ngawi yamëngkaurö.” Yesuu ngönte ten kaamök elmëën tektek ngöntak aöre songönte tekeri wesak aö pël yeë pöt Pulöökë yaat.

Omën pol os kölamöpë rangk wel aisëëa pöpë ngönte

11 Ngōn pōt ōk neē pet irēn ne itanaan kutōmwer kan tēēn pol os kōlam namp wēēn itenaut. Omēn namp pōpē rangk wel aisēēa pōpē yapintepar nent, “Yaap wotpil yamēngkaup,” ēn nent “Ngōn yaap yaaup,” pēl ya. Omēn pōp pi omnarō ngōn yaatak ulmēak kangut mampōōre nga elō pēl yeem wotpil yaaup. 12 Pōpē itōōrar pōt, es wēlēngōōkē ōkōōrar. Ēn kepōnōōk pōt, omp ak ul nant selap waēēa. Pim korōpōōk pimtē yapinte wīēa. Pōt pimtōkēēr ēwat, omēn muntarō kōpēl wē. 13 Pim ulpēēnēpōk omēn iitōk petak urak wēa. Ēn pim yapinte pōt, omnarōōk piin, “Anutuu ngōnte,” pēl yamēēaup. 14 Pēl ēēn kutōmweri nga omnarō ulpēēn ompyaō kōlam panē kewil won narō mēak pol os kōlam narōa rangk wel aisēak omēn pōpē ēnēm yes. 15 Omēn pōpē kēmtakaan ōp nga panē newer orōak irēēa. Ōp pōwerring yang omēn pim kōōre tokōrō mēnak wēēre kosangring ngarangk elmēēpnaap. Puuk wii wain ulōpōrō kēl kap kēsang nentakaan ing mēsaan iit yaarō pōl omnarōēn Anutuuk ya sangēn elmēak mēngkēn pitēm iit orōōpnaat. 16 Pōpē ulpēēnēpōkē kopirak pim yapinte epēl retēng ēēa. “Omēn omp akōrōa Omp Akōp, isaurōa Kaōap.”

17 Ne kaalak itaangkēn ensel namp kētēpōk tauēēa. Pēl ēēē ngōn ē olēak int ngaarēk wal ēak yaaurōēn epēl yema. “Ar pourō Anutuu kēere imēn nēnēēn wais rongan ēēē. 18 Ar omēn omp akōrōere nga omnarōere pitēm wotōōkōrōere pol osōrōere pitēm rangk wel aisēak wē pōrō pourō, inēēn yaaurōere yaap wēaurō, kotre kaō, pit pourōa mēsēpōt nēnēēn wais rongan ēēē.”

19 Pēl yemaan ne itaangkēn animāō nga pōpre ēn yangerakē omp akōrōere pitēm nga omnarō pit Yesu pol osōpē rangk wel aisēēaupre pim nga omnarōaring nga elēpēnēak rongan ēak wēa. 20 Pēl ēēn puuk animāō pōpre ēn tektek ngōn yaāō kaar omēn pōp wali yeō. Tektek ngōn yaāō omēn pōp pi wet rēak ya it ngolōpōt animāō pōpē ēōetak mēneimautak omēn animāō pōpē yapinte pitēk mowiak animāō kōn pimtē ket ēa pōpōnta yaya maima pōrō morōk elmēēima. Pēl ēēn omēn utpet pōaar wak ōngōp kēsang i kaōōkē ōkōōk kēl kop retēng ka urauuk es yokota pōwesi yemoola. 21 Pēl ēak omēn pol osōpē rangk wel aisēēa pōpōk nga omēn utpet pōaarē naē wēāō pōrō pim ōp nga panē kēmtakaan orōēa pōwerring mēn wel yemowi. Pēl ēēn intōrōak wais omēn mēna pōrōa mēsēpōt wa neim olēak kep panē yaē.

20

Seten pi wii kaatak moulmēēpnaap

1 Ne kaalak itaangkēn ensel namp yang ōngōp waliōōkē kietaring wii seen naō wali wak kutōmweriaan yeirēa. 2 Pēl ēak ensel pōpōk kamal kēsang ngaan panēēr wē Anutuu ēōetak omnarōaan utpet wesak aim wēaup, Seten, pōp enselēpōk wak krismaki 1000 pōtē ōngpōk ōpēnēak wii seen pōōring tē yemowi. 3 Pēl ēak enselēpōk wa yang ōngōp wali pōōkē ōngpōk moolēak kaalak kan wariak taē panē wet yemoulmē. Krismaki 1000 pōt won nasēn wiaan yang omnarō kaalak morōk elmēēpanēak pēl yaalmē. Ēnēmak krismaki 1000 pēl won sēēnak orō moulmēēn akun kot panē nent ōpnaap.

4 Ne kaalak itaangkēn omp ak ur nant wiaan pōtē omēn narō wel aisēēa. Anutuuk pit omēn muntarō ngōn yaatak moulmēak kangut mampna ya pōt mangkēn wak wēa. Pēl ēēn ne itaangkēn omēn narōa kōnōrō Yesuun kōn wi kosang wesak pim yapinte tekeri wes ōk aō yeem Anutuu ngōnte kosang wes morōak wēa. Pitēm pēl yaāō pōtaan kōore tokōrōak ngernger il moolaan wel wia. Omēn pōrō animāō nga pōpre pim kōn ket ēa pōpēēn yaya maōre pim yapinte pitēm ē kosatēere morōtē mowi pēl naēn ēa. Pitōkēēr Anutuuk wletakaan wal ē moulmēēn wē Kristooring omp ak sak ngarangk wakaimēē sē krismaki 1000 ke pipēl won yes. 5 Pitēm wletakaan wal ē moulmēa pōt wet rēaut. Ēn omēn munt wel wia pōrō wal naēn wia. Pit krismaki 1000 pōt won sēēnak wal ēēpēnēak kor wē. 6 Omēn Anutuuk wet rēak wletakaan wal ē moulmēa pōrō ngēēngk mowasēn ērēpērēp eim ōpnaarō. Omēn pōrō kaalak wel wiak es parēāōōk nasēn ēēpnaarō. Pit kiri ar yaaurōa ōk sak Anuturu Kristoon yaya yamēem Kristooring omp ak sak ngarangk yaat mēneim wēēn krismaki 1000 ke pēl won sēpnaat.

Seten pim kēlangōn kaō panē kat wiipnaata ngōnte

7 Krismaki 1000 pōt won sēēnak Seten wii kaataakaan kan tē mowiin orōōpnaap. 8 Pēl ēak yang kaō nantēaan nantē wēa pōrō pourōa naē sē morōk elmēēn rongan nentepar ēēn Kokre Mekok pēl sēēn nga wa top ēēpnaat. Pēl ēēpna pōrō pangk sangk nekelngan, i pisōtē ōk kēsang panē ēēpnaat. 9 Omēn pōrō yang kaō poutēaan wais Anutuu omnarōere Yerusalem ka kēsang pim kent kōn wia pō wa taap ēak mēmpēnēak yaēēn Anutuuk es newes kutōmweriaan wes mēēn irē omēn pōrō es kot won wasēpnaat. 10 Pēl ēēn Seten pit morōk elmēa pōp puuk wak ōngōp kēsang i kaōōkē ōkōōk kēl kop retēng ka urauuk es yokota pōre animāō ngaapre tektek ngōn yaāō kaar omnamp wet rēak wa moolaan wēa pōwesi moolapnaat. Pēl ēēn pit omēn naar namp pōrō

röökre kët pouté es yokotön këlangön késang kat wieim öpnaarö.

Ngön ya késang mëmpnaata ngönte

¹¹ Ne kaalak itaangkën omp ak ur kölam késangëtere pötak wel aisëëa pöpön itenaut. Pël ëën kutömrë yangër pim naë mop wiak won yes. ¹² Pël yaëën itaangkën omën wel wiaurö kotre kaö omp ak urtak wel aisëëa pöpë ëöetak taueëa. Pël ëën pep nant yawil. Pël ëäk newer yawil. Pöwer wëwë kosangta pepewer. Pël ëäk puuk omën wel wiaurö pitëm wëwëatë songönöt pep pötë iteneë wël yaalmë. ¹³ Pël ëëpënëak omën i kaöök wel wiaurö i kaöökaan wal yaë. Yaap, omën wel wia pourö weletekaan wal ëën neenem wëwëatë kangut yemangk. ¹⁴ Pël ëäk welere wel kaö wak öngöp késang i kaöökë ököök es yokota pöwesi moolaan kö yes. Omën pörek sëpna porö wel 2 kosang pöt wiak sasa kö sëpnaarö. ¹⁵ Anutuuk itaangkën omën namp pim yapinte wëwë kosangta pepeweri won ëën pöt wak öngöp késang i kaöökë ököök es yokota pöwesi yemoola.

21

Kutömrë yang ngolöpöt yaarö

¹ Ne omën pötön itenak kaalak kutöm ngolöpwerre yang ngolöpren itenaut. Kutömrë yang wet réak orök wiakaima pöt kö sak sëën i kaööta won wieëa. ² Pël ëën ka késang ngëëngk Yerusalem ngolöpöön itenaut. Ka ngolöp pö Anutuua naë kutömweriaan yeiraan itenaut. Pö ë rangi ompyaö panë nant ëäk wëa. Pöt öng namp pim omp yaö ëäk wëaup öpënëak ë rangiak wë pöl ëäk yeira. ³ Pël ëën ne kat wiaan omp ak urta naëaan ngön ëäk epël ya. “Kat wieë. Anutu pi pim omnaröa tekarak wë. Pi pitring wëën pit pim omën sak öpnaarö. Ën Anutu pimtok pitëm naë wë pitëm Aköp pël sak wakaim öpnaat. ⁴ Pël ëäk puuk pitëm ing telapöt tum mokorön ërëpërëp ëëpnaat. Pöt pit kaalak wel wiire ën kön utpetaring wë, ingre ya ilak aöre këlangön kat wi pël naën ëëpnaat. Omnant ngaan wiakaima pöt pout won sa pötaanök.”

⁵ Pël yaan omën omp ak urtak wel aisëëa pöpök epël ya. “Kat wieë. Ne peene omnant pout ngolöp wesak orö yaulmë.” Pël ök ëäk neen epël yenëa. “Ngön epot yaap panëët, omnaröa kön wi kosang wasëpnaat. Pötaanök retëng ë.” ⁶ Pël neak kaalak epël ök yenëa. “Omën epot pout yok orök wë. Ne tapöp wot réaupök kaalak ënëm remaap. Omnant ngës rë ulmëaupök kaalak pet irumaap. Omën namp iiten yaëën pöt nook i omnaröa kol mangkën nak wëwë kosangta yaö sëpnaat sum won mangkën nëmpnaap. ⁷ Omën namp pim wëwë ompyautak utpetat il wasëpna pöp omnant ompyaö epot pouté pep sëpnaap. Pël ëën ne pim Anutu pël sak

wëën pi kangiir nem ruup pël sak öpnaap. ⁸ Pël ëëpnaatak omën toköröen kas ëäk neen kasëng nampööre kön wi kosang nenewasën ë, ya utpet ke nentere nent mëmpööre omën muntarö mën wel wi, öngre omp nga ëëre kiple këar nga ë, Anutuua urtak omp ak kaaröröere kön ket ëauröaan ngëëngk wesak yaya aöre ngön kaar aö, omën ke pil yaaö piporö pourö öngöp késang i kaöökë ököök kël kop retëng ka urauuk es yokota pöwesi së es koteim öpnaarö. Pël yeem wel akun 2 kosang pöt wiak sasa kö sëpnaarö.”

Yerusalem ka ngolöpö

⁹ Pël neaan ensel 7 poröakaan namp nem ngësë waisa. Ensel 7 porö pit söwar 7 ëäk omën utpetatta 7 tapël ëäk wiak wak wëa. Pöt ënëmak akun pet irëpënëak yaëën omnarö utpet mowasëpnaat. Poröakaan namp nem naë wais epël yenëa. “Ni wais. Pël ëën Sëpsëp Ruupë öng koirëpnaapön pet elniimaan,” pël yenëa. ¹⁰ Pël neaan Pulöökë weëre kosangö nem naë oröön ensel pöpök ne wa newak së tomön wali panë naöök neulëak Yerusalem ka ngëëngkö Anutuua naë kutömweriaan yeiraan pet elnëën itenaut. ¹¹ Ka késang pöök Anutuua ëwaö elën ëwa ke maim nal panë téak wieëa. Pöt yaap kël ompyaö saspaare ën könitwiri yaë pöl pan ëwaëwa yeem wëa. ¹² Yerusalem ka pöök ëm késang wali panë naö ök rëëëa. Ëm pöök kan 12 ëäk rë wieëa. Pël ëën ensel narö 12 tapël ëäk kan ëëtë ngarangk taueëa. Kan pötë Israel omën kur 12 piporöa yapinöt retëng ëëëa. ¹³ Ëm këtëpë yengampialul pöök kan neraar ner ëäk rë wieëa. Këtëpë yeilëaul we pöökël kan neraar ner tapël ëäk rë wieëa. Ën we naöökaan naöökta om tapël ëëëa. ¹⁴ Ëm pöökë ingöök kël 12 ëäk kosang wesak wieëa. Kël pötë Sëpsëp Ruupë ngön yaaö omën 12 poröa yapinöt retëng ëëëa.

¹⁵ Ensel neen ngönaak neea pöp pi këkalëp ök yawia koolötök ket ëa naö wali wak wëa. Pö ka késang pööre ëmööre ëm kanöt ök wiipnaö. ¹⁶ Ka pöökë ë mor kong nent pötë wallit ke kopëtal pan. Ën ensel pöpök ka pö pim këkalëpööring ök wiin waliire mëntere tingk pöt ke kopëtal yaë. 2400 kilomita pël yaë. ¹⁷ Pël ëën enselëpök ökööring ëmöökë tingkët ök wiin 70 mita pël yaë. ¹⁸ Ka késang pöökë ëm pö, kël ompyaö saspa pööring ök rëëëa. Ën ka pö kool peënëëtök ök raan könitwiri ök pengsep yeëa. ¹⁹ Ën ëm pöökë ingöök kël sum késang yaaö ke naöre naöring ë rangi ulmëëëa. Kël ompyaö wet kaal panë réak wia 1 pöökë yapinte saspa, ën munt kunöm ka ura 2 pöökë yapinte sapaia, ën munt kölam 3 pöökë yapinte aket, ën munt këra ëp koröp oröa 4 pöökë yapinte emeral, ²⁰ ën munt köp möaare kölam koröp oröa 5 pöökë yapinte satonikis, ën munt köp

möaö 6 pööké yapinte konilian, en munt kop retëng ka ura 7 pööké yapinte krisolait, en munt këra ep koröp oröomaap kangk ëa 8 pööké yapinte peril, en munt kop retëng ka uröomaap kangk ëa 9 pööké yapinte topas, en munt kop retëngre këra ep koröp ka uröomaap kangk ëa 10 pööké yapinte krisopres, en munt kunöm ka uröomaap kangk ëa 11 pööké yapinte aiasin, en munt köp karkar möa panë 12 pööké yapinte ametis. Kël ompyaö 12 epotring em ingöök wiak ë rangi ulmëëëa.

²¹ En ka kan 12 pöt kal kôlam sum kësangring nant 12 pötrng ket ëëëa. Kal naöök kan newer naöök newer pël ëëëa. Ka kësangöökë kamënt pötta koolötök lë mëën könitweri ök pengpeng yeëa.

²² Ne ka kësang pöök ngëëngk tup nent ök rëan itnaangkën, won. Aköp Anutu weëre kosang pout wieëaupre Sëpsëp Ruup piarpimtok ngëëngk tup ket ëak wëa. ²³ Ka pöök këtre ngoon ëwana naö naëpan, won. Anutu ëwaöök së elën Sëpsëp Ruup es rampelesi ök ket ëak ëwa ëën ka pöök ëwa tëak wia. ²⁴ Yangerakë omën pourö ka pöökë ëwaöök kan ing yaaurö. En yangerakë omp akörö pitëm ë rangiat ka pöökë wak sëpnaarö. ²⁵ Ka pöök koö noolapan. Pötaanök kët poutë ka pöökë em kanöt të wiakaim öpnaat. ²⁶ Pël ëën omën pourö pitëm monere urömere ë rangiat pout ka pöökël wak sëpnaat. ²⁷ Pël ëëpnaatak omën wëwë utpet ke nentere nent yaautre kömkëëningöt yaautre kaar yaaut pangk wak ka pöökë öngpök nasëpan, won. Om Sëpsëp Ruupë yapinöt wëwë kosangta pepeweri retëng ëa pöröakëer ka kësang pöökë öngpök sëpnaarö.

22

Wëwë kosangta iitere këraament

¹ Ensel pöpök kaalak ka pöök i omnaröa kol mangkën nak wëwë kosangta yaö yesa pömerën pet elnëen itenaut. I pömer könit ket ëak ëwaëwa yaamer Anuturu Sëpsëp Ruupë omp ak urtakean oröak yesaumer. ² I pömer ka pöökë kamtaöökë luptak yesaumer. En i pömeri poö naöökëan naöök këra nant wëwë kosangët yemengka pöt tau seëa. Pöt krismaki kopët nenta öngpök akun 12 ëak ulöpörö ngoon nampnampë öngpök utö aprö yesa. Këra pötë epötök omnaröa këlangönre yaumanöt ompyaö yemowesa. ³ Omnant pout Anutuu won wiaapëëak kön wiaut ka pöök wi naöpan. Om Anuturu Sëpsëp Ruupë omp ak uröt ka kësang pöök wiaan Anutuu inëën ruurö piin yaya maim öpnaat. ⁴ Omën pörö pim këëre wot kanten itaampnaat. Pël yaëën pim yapinte pitëm ë kosatë wiaapnaat. ⁵ Ka pöök koö olaan es rampeere këtëpök ëwa naëpan, won. Aköp Anutu pimtë ëwa kësang pömpelök

ëwa elmëaan pit omp ak sak akun ëlötë om omnant poutë ngarangk wakaim öpnaarö.

Yesu pi teënt kaalak waisëpnaap

⁶ Ne pötön itenaut enselöpök epël ök yenëa. “Ngön epot pout yaap panëët, omnaröa pangk kön wi kosang wasëpnaat. Aköp Anutu pim Pulö tektek ngön yaaö omnarö kaamök yaalmë pöpök pim inëën ruurö omën peene orööpnaatön ewat sëpënëak pim ensel namp pitëm naë wes mëa.”

⁷ Pël yenëaan Yesuuk epël ök ya. “Kat wieë. Ne teëntom waisumaap. Omën namp nem tektek ngön pep epweri wia epot ngaarëk weim öpna pöp pi ërëpërep ëëpnaap.”

⁸ Ne Sonok ngön epot kat wiak omën epotön itenaut. Ne epotön kat wiire itaampö pël ëak ensel ök neeaöre pet elnë pël ëaö pöpë ingesiarë ikanöök rar rë mowesirak tok oriak piin yaya mamëak yaëën ⁹ epël yenëa. “Ni neen pil elnëëngan. Anutu pimëntenökëer yaya mam. Niire nim kar tektek ngön yaaöre omën pourö ngön pep epweri wia pöt ngaarëk yeö pörö tiar ya kopët nent ngawi yamëngkaurö pötaanök.”

¹⁰ Pël neak pi kaalak epël ök yenëa. “Anutuu ngön pep epweri wia epot ngep ëak önganok. Ngön pötë këët orööpna akunet temanöm yes. ¹¹ Omën wëwë utpet wëa pöp piita om yal menak pël ë seim öp. Kewilring wëa pöp piita om yal menak pël ë seim öp. Wotpil wëa pöp piita om yal menak pël ë seim öp. En lup kôlam wëa pöp piita om yal menak pël ë seim öp.”

¹² Pël yenëaan Yesuuk kaalak epël ök ya. “Kat wi. Ne teëntom pan waisumaap. Ne omën pouröa sumat wak wais pitëm omnant yaautë kangut neenemot mempaap. ¹³ Ne tapöp wot rëaupök kaalak ënëm remaap. Ne omnant ngës rë ulmëaupök kaalak pet irumaap.

¹⁴ “Omën pitëm ulpëënot iirak lup kôlam wë pörö pit ërëpërep ëëpnaarö. Pël ëak këra wëwë kosangët yemengka pömëntëkaan yok pangk ulöp tö nak ka kësangöökë em kanöt të wiaan öngpök ilapnaarö. ¹⁵ Pël ëëpnaatak omën ke epëlörö ka pöökë öngpök neilapan, om ka tomök öpnaarö. Kentre pol ket ëak wëwë kewilring weëre kiple këar nga ë, öngre omp nga ëëre mën wel wi, Anutuu urtak omp ak kaaröröere kön ket ëauröaan ngëëngk wesak yaya maö, ngön kaar aöre pötë ënëm ë, omën ke pil yaaö pörö ka tomök öpnaarö.

¹⁶ “Ne Yesu nook nem ensel namp wes mëën wais ar ingre mor sauröen ngön ök nia. Ne Tewit pim kurmentëkaan oröaup. Ne tapöpök tangewesi ök ëwaaringëp.”

¹⁷ Pulööre Sëpsëp Ruupë öng yaup piaripök, “Ni wais,” pël ya. Pël ëën omën namp ngön pipët kat wiak pöt puukta, “Ni wais,” pël ap. Yaap omën namp iiten yaëën

pöt waisëp. Pi i omnarö kol mangkën nak wëwë kosangta yaö yesa pöt nëmpënëak kent yaëën pöt nëmp. I pöt sum won, yaap nëmpnaat.

¹⁸ Ar Anutuu tektek ngön pep epwëri wia epot sangk kelak kat wiinëëröaan pepanöm ngön epët ök yeniak. Omën namp Anutuu ngönte wak pim könöökaan ngön munt nantring yal menak irikor ëëpna pöp Anutuuk maan omën utpet nant omnarö utpet mowasëpna pep epwëri reténg ëa pöt pim naë orööpnaat. ¹⁹ Ën omën nampök pep epwëriaan Anutuu ngön nent kërë olëak irikor ëëpna pöp Anutuuk kangiir piin epël mapnaap. “Këra wëwë kosangët yemengka pömentëkaan ulöp tö nëëre ka kësang ngëëngk epöök wë nem omnaröa ëëpënëak pep epwëri ngön ëa pöl naëngan.”

²⁰ Ngön epot tekeri wesa pöpök epël ya. “Yaap, ne teënt waisumaap.” Yaap. Aköp Yesu, ni wais.

²¹ Aköp Yesu pim komre kolap pöt Anutuu omnarö arim naë wiaap. Yaap.

**Read the New Testament
daily**

January

date	Scripture
1	Matiu 1:1-2:12
2	Matiu 2:13-3:6
3	Matiu 3:7-4:11
4	Matiu 4:12-25
5	Matiu 5:1-26
6	Matiu 5:27-48
7	Matiu 6:1-24
8	Matiu 6:25-7:14
9	Matiu 7:15-29
10	Matiu 8:1-17
11	Matiu 8:18-34
12	Matiu 9:1-17
13	Matiu 9:18-38
14	Matiu 10:1-23
15	Matiu 10:24-11:6
16	Matiu 11:7-30
17	Matiu 12:1-21
18	Matiu 12:22-45
19	Matiu 12:46-13:23
20	Matiu 13:24-46
21	Matiu 13:47-14:12
22	Matiu 14:13-36
23	Matiu 15:1-28
24	Matiu 15:29-16:12
25	Matiu 16:13-17:9
26	Matiu 17:10-27
27	Matiu 18:1-22
28	Matiu 18:23-19:12
29	Matiu 19:13-30
30	Matiu 20:1-28
31	Matiu 20:29-21:22

date	Scripture
1	Matiu 21:23-46
2	Matiu 22:1-33
3	Matiu 22:34-23:12
4	Matiu 23:13-39
5	Matiu 24:1-28
6	Matiu 24:29-51
7	Matiu 25:1-30
8	Matiu 25:31-26:13
9	Matiu 26:14-46
10	Matiu 26:47-68
11	Matiu 26:69-27:14
12	Matiu 27:15-31
13	Matiu 27:32-66
14	Matiu 28:1-20
15	Maak 1:1-28
16	Maak 1:29-2:12
17	Maak 2:13-3:6
18	Maak 3:7-30
19	Maak 3:31-4:25
20	Maak 4:26-5:20
21	Maak 5:21-43
22	Maak 6:1-29
23	Maak 6:30-56
24	Maak 7:1-23
25	Maak 7:24-8:10
26	Maak 8:11-9:1
27	Maak 9:2-29
28	Maak 9:30-10:12

date	Scripture
1	Maak 10:13-31
2	Maak 10:32-52
3	Maak 11:1-26
4	Maak 11:27-12:17
5	Maak 12:18-37
6	Maak 12:38-13:13
7	Maak 13:14-37
8	Maak 14:1-21
9	Maak 14:22-52
10	Maak 14:53-72
11	Maak 15:1-47
12	Maak 16:1-20
13	Luk 1:1-25
14	Luk 1:26-56
15	Luk 1:57-80
16	Luk 2:1-35
17	Luk 2:36-52
18	Luk 3:1-22
19	Luk 3:23-38
20	Luk 4:1-30
21	Luk 4:31-5:11
22	Luk 5:12-28
23	Luk 5:29-6:11
24	Luk 6:12-38
25	Luk 6:39-7:10
26	Luk 7:11-35
27	Luk 7:36-8:3
28	Luk 8:4-21
29	Luk 8:22-39
30	Luk 8:40-9:6
31	Luk 9:7-27

date	Scripture
1	Luk 9:28-50
2	Luk 9:51-10:12
3	Luk 10:13-37
4	Luk 10:38-11:13
5	Luk 11:14-36
6	Luk 11:37-12:7
7	Luk 12:8-34
8	Luk 12:35-59
9	Luk 13:1-21
10	Luk 13:22-14:6
11	Luk 14:7-35
12	Luk 15:1-32
13	Luk 16:1-18
14	Luk 16:19-17:10
15	Luk 17:11-37
16	Luk 18:1-17
17	Luk 18:18-43
18	Luk 19:1-27
19	Luk 19:28-48
20	Luk 20:1-26
21	Luk 20:27-47
22	Luk 21:1-28
23	Luk 21:29-22:13
24	Luk 22:14-34
25	Luk 22:35-53
26	Luk 22:54-23:12
27	Luk 23:13-43
28	Luk 23:44-24:12
29	Luk 24:13-53
30	Son 1:1-28

date	Scripture
1	Son 1:29-51
2	Son 2:1-25
3	Son 3:1-21
4	Son 3:22-4:3
5	Son 4:4-42
6	Son 4:43-54
7	Son 5:1-23
8	Son 5:24-47
9	Son 6:1-21
10	Son 6:22-40
11	Son 6:41-71
12	Son 7:1-29
13	Son 7:30-52
14	Son 7:53-8:20
15	Son 8:21-30
16	Son 8:31-59
17	Son 9:1-41
18	Son 10:1-21
19	Son 10:22-42
20	Son 11:1-53
21	Son 11:54-12:19
22	Son 12:20-50
23	Son 13:1-30
24	Son 13:31-14:14
25	Son 14:15-31
26	Son 15:1-27
27	Son 16:1-33
28	Son 17:1-26
29	Son 18:1-24
30	Son 18:25-19:22
31	Son 19:23-42

date	Scripture
1	Son 20:1-31
2	Son 21:1-25
3	Ngõn 1:1-26
4	Ngõn 2:1-47
5	Ngõn 3:1-26
6	Ngõn 4:1-37
7	Ngõn 5:1-42
8	Ngõn 6:1-15
9	Ngõn 7:1-29
10	Ngõn 7:30-50
11	Ngõn 7:51-8:13
12	Ngõn 8:14-40
13	Ngõn 9:1-25
14	Ngõn 9:26-43
15	Ngõn 10:1-33
16	Ngõn 10:34-48
17	Ngõn 11:1-30
18	Ngõn 12:1-23
19	Ngõn 12:24-13:12
20	Ngõn 13:13-41
21	Ngõn 13:42-14:7
22	Ngõn 14:8-28
23	Ngõn 15:1-35
24	Ngõn 15:36-16:15
25	Ngõn 16:16-40
26	Ngõn 17:1-34
27	Ngõn 18:1-21
28	Ngõn 18:22-19:12
29	Ngõn 19:13-41
30	Ngõn 20:1-38

date	Scripture
1	Ngön 21:1-16
2	Ngön 21:17-36
3	Ngön 21:37–22:16
4	Ngön 22:17–23:10
5	Ngön 23:11-35
6	Ngön 24:1-27
7	Ngön 25:1-27
8	Ngön 26:1-32
9	Ngön 27:1-20
10	Ngön 27:21-44
11	Ngön 28:1-31
12	Rom 1:1-17
13	Rom 1:18-32
14	Rom 2:1-24
15	Rom 2:25–3:8
16	Rom 3:9-31
17	Rom 4:1-12
18	Rom 4:13–5:5
19	Rom 5:6-21
20	Rom 6:1-23
21	Rom 7:1-14
22	Rom 7:15–8:6
23	Rom 8:7-21
24	Rom 8:22-39
25	Rom 9:1-21
26	Rom 9:22–10:13
27	Rom 10:14–11:12
28	Rom 11:13-36
29	Rom 12:1-21
30	Rom 13:1-14
31	Rom 14:1-23

date	Scripture
1	Rom 15:1-21
2	Rom 15:22–16:7
3	Rom 16:8-27
4	1 Korin 1:1-17
5	1 Korin 1:18–2:5
6	1 Korin 2:6–3:4
7	1 Korin 3:5-23
8	1 Korin 4:1-21
9	1 Korin 5:1-13
10	1 Korin 6:1-20
11	1 Korin 7:1-24
12	1 Korin 7:25-40
13	1 Korin 8:1-13
14	1 Korin 9:1-18
15	1 Korin 9:19–10:13
16	1 Korin 10:14–11:1
17	1 Korin 11:2-16
18	1 Korin 11:17-34
19	1 Korin 12:1-26
20	1 Korin 12:27–13:13
21	1 Korin 14:1-17
22	1 Korin 14:18-40
23	1 Korin 15:1-28
24	1 Korin 15:29-58
25	1 Korin 16:1-24
26	2 Korin 1:1-11
27	2 Korin 1:12–2:11
28	2 Korin 2:12-17
29	2 Korin 3:1-18
30	2 Korin 4:1-12
31	2 Korin 4:13–5:10

date	Scripture
1	2 Korin 5:11-21
2	2 Korin 6:1-13
3	2 Korin 6:14-7:7
4	2 Korin 7:8-16
5	2 Korin 8:1-15
6	2 Korin 8:16-24
7	2 Korin 9:1-15
8	2 Korin 10:1-18
9	2 Korin 11:1-15
10	2 Korin 11:16-33
11	2 Korin 12:1-10
12	2 Korin 12:11-21
13	2 Korin 13:1-14
14	Kalesia 1:1-24
15	Kalesia 2:1-16
16	Kalesia 2:17-3:9
17	Kalesia 3:10-22
18	Kalesia 3:23-4:20
19	Kalesia 4:21-5:12
20	Kalesia 5:13-26
21	Kalesia 6:1-18
22	Epesas 1:1-23
23	Epesas 2:1-22
24	Epesas 3:1-21
25	Epesas 4:1-16
26	Epesas 4:17-5:2
27	Epesas 5:3-33
28	Epesas 6:1-24
29	Pilipai 1:1-26
30	Pilipai 1:27-2:18

date	Scripture
1	Pilipai 2:19-3:6
2	Pilipai 3:7-4:1
3	Pilipai 4:2-23
4	Kolosi 1:1-20
5	Kolosi 1:21-2:7
6	Kolosi 2:8-23
7	Kolosi 3:1-17
8	Kolosi 3:18-4:18
9	1 Tesalonaika 1:1-2:9
10	1 Tesalonaika 2:10-3:13
11	1 Tesalonaika 4:1-5:3
12	1 Tesalonaika 5:4-28
13	2 Tesalonaika 1:1-12
14	2 Tesalonaika 2:1-17
15	2 Tesalonaika 3:1-18
16	1 Timoti 1:1-20
17	1 Timoti 2:1-15
18	1 Timoti 3:1-16
19	1 Timoti 4:1-16
20	1 Timoti 5:1-25
21	1 Timoti 6:1-21
22	2 Timoti 1:1-18
23	2 Timoti 2:1-21
24	2 Timoti 2:22-3:17
25	2 Timoti 4:1-22
26	Taitas 1:1-16
27	Taitas 2:1-14
28	Taitas 2:15-3:15
29	Pailimon 1:1-25
30	Ipru 1:1-14
31	Ipru 2:1-18

date	Scripture
1	Ipru 3:1-19
2	Ipru 4:1-13
3	Ipru 4:14-5:14
4	Ipru 6:1-20
5	Ipru 7:1-19
6	Ipru 7:20-28
7	Ipru 8:1-13
8	Ipru 9:1-10
9	Ipru 9:11-28
10	Ipru 10:1-18
11	Ipru 10:19-39
12	Ipru 11:1-16
13	Ipru 11:17-31
14	Ipru 11:32-12:13
15	Ipru 12:14-29
16	Ipru 13:1-25
17	Sems 1:1-18
18	Sems 1:19-2:17
19	Sems 2:18-3:18
20	Sems 4:1-17
21	Sems 5:1-20
22	1 Pita 1:1-12
23	1 Pita 1:13-2:10
24	1 Pita 2:11-3:7
25	1 Pita 3:8-4:6
26	1 Pita 4:7-5:14
27	2 Pita 1:1-21
28	2 Pita 2:1-22
29	2 Pita 3:1-18
30	1 Son 1:1-10

date	Scripture
1	1 Son 2:1-17
2	1 Son 2:18-3:2
3	1 Son 3:3-24
4	1 Son 4:1-21
5	1 Son 5:1-21
6	2 Son 1:1-13
7	3 Son 1:1-14
8	Yut 1:1-25
9	Ënëma Ngönte 1:1-20
10	Ënëma Ngönte 2:1-17
11	Ënëma Ngönte 2:18-3:6
12	Ënëma Ngönte 3:7-22
13	Ënëma Ngönte 4:1-11
14	Ënëma Ngönte 5:1-14
15	Ënëma Ngönte 6:1-17
16	Ënëma Ngönte 7:1-17
17	Ënëma Ngönte 8:1-13
18	Ënëma Ngönte 9:1-21
19	Ënëma Ngönte 10:1-11
20	Ënëma Ngönte 11:1-19
21	Ënëma Ngönte 12:1-18
22	Ënëma Ngönte 13:1-18
23	Ënëma Ngönte 14:1-20
24	Ënëma Ngönte 15:1-8
25	Ënëma Ngönte 16:1-21
26	Ënëma Ngönte 17:1-18
27	Ënëma Ngönte 18:1-24
28	Ënëma Ngönte 19:1-21
29	Ënëma Ngönte 20:1-15
30	Ënëma Ngönte 21:1-27
31	Ënëma Ngönte 22:1-21

December